

Зосаоднор сасд
И П. Заорару, на
год И. и. Дрепэр

Алекс. В. В.

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1715, ΚΑΙ ΛΗΓΟΥΣΑ ΤΟ 1826,

ΔΙΗΡΗΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΡΕΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΠΑΡΑ ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ

Πρωτοσυγγέλλου τῆς πρώτης Χριστιανουπόλεως ἐπαρχίας (Ἀρκαδίας),

ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

παρ' αὐτοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων

ΠΡΟΣΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΔΕ

Τῷ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤῳ ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΘΩΝΙ Τῷ Α.

~~~~~  
ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

~~~~~


ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Η ΒΙΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤ.

ΚΑΣΤΟΥΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ,

1839.

EN 310

« Οὐτὼ δὲ φάσει πολέμικῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν, ὥστε καὶ τῶν μὲ-
θ, θων ἔδιστα συνδιατρίβομεν τοῖς Τρωϊκοῖς καὶ Περσικοῖς, δι' ὧν ἔστι πυν-
γ, θάνεσθαι τὰς ἐκείνων συμφορὰς· εὐροὶ δ' ἂν τις ἐκ μὲν τοῦ πολέμου τοῦ
γ, πρὸς τοὺς βαρβάρους ὕμνους πεποιημένους, ἐκ δὲ τοὺς πρὸς τοὺς Ἕλληνας
γ, θρήνους ἡμῶν γεγεννημένους, καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἀδομένους,
γ, τῶν δ' ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἡμᾶς μεμνημένους. Οἶμαι δὲ καὶ τὴν Ὀμήρου
γ, ποίησιν μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅτι καλῶς καὶ πολεμήσαντας τοῖς βαρ-
γ, βάροις ἐνεκωμίασε, καὶ διὰ τοῦτο βουλευθῆναι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐντι-
γ, μον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέχνην ἔντε τοῖς τῆς μουσικῆς ἁθλοῖς, καὶ τῇ παι-
γ, δεύσει τῶν νεωτέρων, ἵνα πολλάκις ἀκούσαντες τῶν ἐπῶν, ἐκμανθάνω-
γ, μεν τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουσαν, καὶ ζηλοῦντες τὰς ἀρε-
γ, τὰς τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν, τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυ-
γ, μῶμεν γγ.

(ΙΣΟΚΡ. ΠΑΝΗΓΥΡ.)

Handwritten signature: R. A. Georgiou

ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΕ ΑΝΑΣΤΙ

Ὁ ὑψηλὸς βραχίων τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ διαλύσας
τὰ καλύπτοντα τὸν ὀρίζοντα τῆς Ἑλλάδος ζοφερά νέφη
μετὰ τοσούτων αἰώνων δουλείαν, τῆς ὁποίας τὸν ἀφόρη-
τον ζυγὸν οἱ Ἕλληνες ἀπέσεισαν ἐν δασκλήματι δωδεκαε-
τοῦς μετὰ τοῦ κατακτητοῦ αὐτῶν πάλης, διὰ τῆς προσ-
τάτιδος χειρὸς τῶν κραταῖων Συμμάχων Βασιλέων τῆς
Εὐρώπης ἐστήριξε τελευταῖον τὴν σταθερὰν εὐδαιμονίαν
τῆς ὑπὸ τὸ γαλήνιον τῆς Σῆς Μεγαλειότητος Σχήπτρον,
πρῶτον Βασιλέα αὐτῆς στέψας τὴν Σὴν Γαληνότητα.

Βεβαρυμένοι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὰ καταπιέσαντα αὐ-
τοὺς παντοῖα δεινὰ, μὲ ἀνέκφραστον χαρὰν, καὶ μὲ αἰσθη-
μα εἰλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης, ὥς πολῦτιμον θησαυρὸν
ὑπεδέξαντο τὴν Σὴν Γαληνότητα, καὶ ὥς εἰς ἀστέρος
φαινοῦ τὰς μαρμαρυγὰς ἀτενίζοντες, παρέδωκαν εἰς τὴν
αἰώνιον λήθην ὅσα ὑπέστησαν πρὸ τῆς αἰσίου εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα ἀφίξεώς Σου, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀφιερωθείσης τῆς
Ἱερᾶς αὐτῶν παρακαταθήκης εἰς τὰς εὐκλεεῖς χεῖράς Σου,
δὲν ἔμεινεν εἰς αὐτοὺς ἄλλο, εἰ μὴ ἡ προσδοκία τῆς λαμ-
πρᾶς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν προτέραν τῶν προ-
γόνων τῶν δόξαν αὐτῶν εὐκλειαν.

Τὰ προσήμια τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας ἐδεύθησαν,

Γαληνότατε Βασιλεῦ, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Πατρικὸς καὶ Ἐνδοξὸς τῆς Σῆς Μεγαλειότητος οἶκος ἐπεδ' ᾤφειλεν ἄσυλον εἰς τὴν Φιλόμουσον τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς ἠθικῆς των προόδου ἑταιρίαν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐκήρυξε συμπαθείας αἰσθήματα εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των κατὰ τῆς ἀφορήτου καταδυναστείας συγχροτηθέντα δίκαιον πόλεμον ὁ Εὐκλεὴς καὶ Φιλόμουσος τῶν Οὐτέλσβάχων οἶκος, μετὰ τοῦ ὁμοίου ἠθικὸς μὲν δεσμός τις προσυνέδεσε τὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ θεῖος προορισμὸς τῆς πολιτικῆς τῶν Ἑλλήνων ἐνώσεως ἐξεπληρώθη εἰς τὸ Τρισέβαστον πρόσωπον τῆς Σῆς Μεγαλειότητος, καὶ τῆς εἰς τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς ὃν ὅρον εὐτυχοῦς ἀποκαταστάσεώς των τὰ δειγμάτα ἐφάνησαν πραγματικῶς ἐνεργηθέντα παρὰ τῆς Βασιλικῆς Σου ψυχῆς, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐπάτησας τὸ ἔδαφος τῆς ὑπὸ τὸ σκήπτρον Σου εὐκλεῶς βασιλευμένης κλασικῆς γῆς, ὅτε καὶ ἐπαποδυθεὶς εἰς τὸ στάδιον τῶν Βασιλικῶν Σου πράξεων, τρέχεις εὐστόχως ἐπὶ τὸ τέρμα, Βασιλικοῖς πλεονεκτήμασιν ἀμιλλώμενος.

Αὐτοῦ τοῦ εὐκλεῶς ὑπὸ Σοῦ βασιλευομένου ἔθνους τὴν νέαν Ἱστορίαν ἐν ἐπιτομῇ συγγράφας ὁ ὑποσημειούμενος ἀλάχιστος καὶ πιστὸς ὑπὴκοος τῆς Σῆς Μεγαλειότητος, καὶ ἐξαγαγὼν αὐτὴν εἰς τὸ διὰ τοῦ τύπου φῶς ἐκ τοῦ πενιχροῦ τῆς μαθήσεώς μου ταμείου, ἐξιστοροῦσαν τὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1715 μέχρι τοῦ 1821, καὶ 1835 παντοίων εἰδῶν διατρέξαντα, περιγράφουσαν δὲ μὲ τὴν ὅσον ἐνὶ λεπτομέρειαν τὰς μεταξὺ τῆς βίβλεως τοῦ πολέμου σπουδαίας περιστάσεις, καὶ ἀναφέρουσιν διαφόρους ἐποχάς, καὶ διάφορα πρόσωπα τῶν ἐνεργησάντων, τῶν συντελεσάντων, καὶ διαπρεφάντων εἰς τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, καὶ τῶν συνεισενεγκόντων κόπους καὶ πα-

τριωνικᾶς θυσίας εἰς τὸν βωμὸν αὐτοῦ, τολμητικῆς ἀνατῆ-
μι αὐτὴν ὑπὸ τὸ εὐμενὲς ὄμμα κλεινοῦ Βασιλέως τῆς Σῆς
Γαληνότητος, εἰς τεκμήριον διηγεοῦς εὐγνωμοσύνης
τῆς ὁποίας ἡξιώθη Βασιλικῆς Σου Εὐμενείας, καὶ δεῖγμα
τῆς πρὸς τὸν Ὑψηλὸν Σου Θρόνον εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεώς
μου, εὐελπὶς ὅτι θέλει εὐαρεστήσει τὴν Σὴν Μεγαλειότη-
τα ἢ ἐξιστόρησις τῶν διὰ τὴν ἀνέγερσιν προσπαθειῶν καὶ
κατορθωμάτων τοῦ προωρισμένου Εὐκλεῶς Βασιλευθῆναι
ὑπὸ τὸ σκήπτρον τῆς Σῆς Γαληνότητος Ἑλληνικοῦ Ἐ-
θνους, τὸ ὁποῖον ἤδη ἀπολαμβάνει τὴν εἰρηνικὴν τῶν πραγ-
μάτων του κατάστασιν διὰ τῆς ἐμφρόνου διεπείρας τῆς
Σῆς Μεγαλειότητος, ἔχον τὰς περὶ τῆς μελλούσης εὐτυ-
χίας του μεγαλητέρας ἐλπίδας ἀφωσκιωμένας εἰς τὴν
Φιλόλαον Βασιλικὴν Σου ψυχὴν, σεμνυνόμενον ἐπὶ τῶν
ἀρετῶν Σου, πεπεισμένον ὅτι θέλει ἀπολαμβάνει καὶ ἐφε-
ξῆς πλήρη τὰ ἀγαθὰ τῶν πολιτικῶν του δικαίων, καὶ ἐπε-
ρειδόμενον ὅτι θέλει ἀνακτῆσει τὴν ἀπωλεσθεῖσαν αὐτοῦ
ἀρχαίαν λαμπρότητα διὰ τῶν μεγάλων κατορθωμάτων
Σου, ὡς ἐμπιστευθὲν παρὰ τῆς θείας τοῦ Ὑψίστου Βουλῆς
ὑπὸ τὴν Βασιλικὴν Αἰγίδα τῆς Σῆς Γαληνότητος κατὰ
διαδοχὴν ἐπερχομένων γενεῶν.

Τῆς Υ. Μεγαλειότητος.

Ελάχιστος καὶ πιστὸς ὑπάκουος.

ΠΡΩΤΟΣΥΓΓΕΛΛΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΦΡΑΝΤΖΗΣ.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΑΣ

“Οὐκ ἔστι πικρία ἀνευ γλυκύτητος,
“καὶ γλυκύτης δὲ πάλιν ἀνευ πικρί-
“ας.”

Ἐπιχειροῦντες μέγα ἔργον τὸ νῦν συγγράψωμεν ἱστορίαν καὶ νῦν ὑποθέσωμεν αὐτὴν ὑπὲρ ὅσων ἀνθρώπων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, καὶ γνωρίζοντες καλῶς ὅτι ἀδύνατον θέλει εἶσθαι τὸ νῦν μὴ κατηγορηθῆ ἐπίσης καὶ ὁ τὰ στρεβλά ἐπαινῶν, καὶ ὁ τὰ χρηστὰ κατηγορῶν, ἕνεκα τούτου τιθέμεθα ὡς βάσιν τοῦ ἔργου μας τὸ θέμα τοῦτο, καθότι γλυκύτης καὶ πικρίας εἶναι μὲν ἀντικείμενα ἀλλήλοις, ἀλλ’ ἂρ’ ἐτέρου τὸ ἐν συνοδεύει τὸ ἄλλο, ὥστε καὶ συνεπάγονται διεξευγμένως τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου.

Σκοπὸν θέμενοι νῦν δώσωμεν ἥδη εἰς φῶς τὸ ὁποῖον ἐπεχειρίσθημεν μέγα ἔργον (καὶ τοι διεκοινώσαμεν τὸ αὐτὸ διὰ τῆς Προκηρύξεώς μας), παρουσιαζόμεθα ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ, οὔτε τὴν φωτεινὴν Εὐρώπην περιελθόντες, οὔτε τὰς σοφὰς καὶ ὑψηλὰς τῶν πεπαιδευμένων αὐτῆς ἀνδρῶν φέρειν εἰς ἐμαυτοὺς ἐπαγγελλόμενοι, μόνην δὲ βάσιν τοῦ ἡμετέρου συγγράμματος τὴν πᾶσαν ἀπάθειαν, τὴν εἰλικρίνειαν, καὶ ἀμερόληψίαν θέντες, ἐπὶ τούτῳ οὐ μόνον ἐπαγγελλόμεθα, ἀλλὰ δὴ καὶ καυχώμεθα (οὐ γὰρ ἐσόμεθα ἀφρονεῖς καυχώμενοι, ἀλήθειαν γὰρ ἐροῦμεν) ὡς διατηρήσαντες ἐπακριβῶς, καὶ καθ’ ὁλοκληρίαν τὴν ὁποίαν ἐδώκαμεν ὑπόσχεσιν ἐνώπιον τοῦ Κόσμου.

Πρῶτον πάντων ὁμολογοῦμεν δημοσίως, ὅτι καὶ ὅσα φαίνονται ἐκτεθειμένα εἰς τὸ σύγγραμμά μας, κἀνὲν ἴδιον

γεννημας τῆς θελήσεώς μας, ἢ τῆς ἐφευρέσεώς τοῦ νοός
μας, ἢ ἀπλῶς ἀφορῶν πρὸς χάριν, ἢ ἐπαινόν τινος, ἢ πρὸς
κατηγορίαν ἄλλου, ἐπίτηδες δὲν ἐξιστορήσαμεν, εἰ μὴ μό-
νον ὅσα αὐτοφει εἶδομεν, ὅσα ἰδίῳις ὥσιν ἤκούσαμεν, ὅσα
μόνον πραγματικῶς ἐνηργήσαμεν, καὶ ὅσα παρ' ἀξιοπίστων
ὑποκειμένων, ὡς ὑπομνήματα, παρελάβομεν· καὶ καθ' ὅσον
μὲν ἀφορᾷ τὰ συγγραφέντα ἐξ αὐτοψίας, ἐξ αὐτηκολίας, καὶ
ἐκ πραγματικῆς ἡμῶν ἐνεργείας, προτιθέμεθα ἐπ' αὐτοῖς
τὴν ἡμετέραν συνειδήσιν μαρτυροῦσαν· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ
τὰ κατὰ παράδοσιν καὶ ἐξ ὑπομνημάτων ἄλλων συγγρα-
φέντα (καὶ τοι ἐν τοῖς σχολίοις διασαφίζονται), τούτων
τὴν ψῆφον ἀφίεμεν εἰς τὸν ἑλεγχον τῆς συνειδήσεως τῶν
εἴτε ἀληθῶς, εἴτε ψευδῶς, εἴτε καὶ ὅπως ἄλλως παραδόν-
των, ἔχοντες ἐπὶ τούτοις τὴν συνειδήσιν ἡμῶν καθαρὰν καὶ
ἀθῶν.

Δὲν ἀφιστάμεθα μακρὰν τῆς ἀληθείας εἰάν εἴπωμεν, ὅτε
ὑποσχεθέντες νὰ συγγράψωμεν Ἐπιτομὴν λεπτομεροῦς
Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, περιωρίσθημεν ἔπειτα εἰς τὴν λεπ-
τομερῇ ἔκθεσιν μόνον τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον διατρε-
ξάντων ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ ἀποστασίᾳ, καθότι τοῦτο δὲν προ-
ῆλθεν ἐξ οἰκείας ἡμῶν θελήσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ὁποίας ἐ-
πραξεν ἀπάτης πρὸς ἡμᾶς πολλὰ τῶν ἀξίων σεβασμοῦ ὑ-
ποκειμένων, ἕκτε τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νήσων
ὀρμωμένων, ἅτινα ὑποσχεθέντα νὰ μᾶς φωτίσωσι μὲ ὑπο-
μνήματα τῶν ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς Νήσοις δια-
τρεξάντων, τελευταῖον ἀφνηθέντα τὴν ὑπόσχεσιν των πο-
λυειδῶς καὶ ἐπὶ μυρίαῖς προζάσεσιν, ἐγκατέλειπον ἡμᾶς
ἐν τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας τῶν περιῶν ὁ λόγος ὑπομνημά-
των, καὶ ἔνεκα τούτου ἐξεθέσαμεν τινὰ τῶν ἐν τοῖς ῥηθείαι
μέρεσι γεγονότων, ἀλλ' ἐν παρόσῳ καὶ ταῦτα καὶ ἐν περι-

λήψει, καθότι ἐν μόνῃ τῇ Πελοποννήσῳ διατρίβοντες, αὐτόπται δὲ καὶ αὐτήκοοι γεγονότες μόλις μικροῦ μέρους τῶν Πελοποννησιακῶν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ παραδόσεως καὶ ἐξ ὑπομνημάτων παραλαβόντες, δὲν ἐδυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὰ ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι, καὶ ἐν ταῖς Νήσοις καὶ ἄλλοις μέρεσι πραχθέντα, ἐὰν δὲν ἡθέλαμεν φωτισθῇ ἐξ ὑπομνημάτων ἁλλοτρίων. Αὐτὸ δὲ (δὲν ἐρυθριῶμεν νὰ ὁμολογήσωμεν), ὅχι μόνον ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἐδύνατο νὰ γίνῃ, ἀλλ' οὔτε ποτὲ ἐγένετο ἀπὸ κανένα Συγγραφέα Ἱστορίας, οὔτε νέον οὔτε ἀρχαῖον, διὰ τὸ περιγραφτὸν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ἀποτυχόντες ὅθεν τῶν ἐλπίδων τοῦ νὰ συλλέξωμεν ὑπομνήματα τῶν κατὰ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὰς Νήσους διατρεχάντων, (καίτοι ἐγράψαμεν ἐπαναλαβόντες δις καὶ τρίς καὶ ἐδεήθημεν πολλῶν τοιούτων ἀξίων σεβασμοῦ ὑποκειμένων κατὰ τε τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ κατὰ τὰς Νήσους, Ὑδρας, Σπετζῶν, καὶ Ψαρόων, τὰ ὅποια ὅχι μόνον δὲν μᾶς ἀπέστειλον ὅσα μᾶς ὑπεσχέθησαν, καὶ οὐδ' ἐφρόντισαν καν, ἀλλὰ μᾶλλον καί τινα ἐξ αὐτῶν ἐτόλμησαν νὰ μᾶς προεπιπλήξωσιν ὡς μερολήπτας (I) βασισθέντα

(1) Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν Ἀγγελιῶν μας, καὶ πρὸ ὀλίγου διαστήματος πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν ἐλάβομεν ἐπιστολὴν ἀπὸ ἐπιστάμῳ τινι ἀνδρῶ, ὅστις εἰδοποιῶν ἡμᾶς τὰ περὶ τῆς παραλαβῆς τῶν Ἀγγελιῶν, μᾶς σημειοῖ καὶ τὰ ἐφεξῆς.

“ Δὲν εἶναι δίκαιον μῆτε ἴδιον ποτὲ ἱστοριογράφῳ τινὲς νὰ φαίνεται „ μερολήπτης „ ἀλλὰ προχωροῦντες εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάγκασιν τῆς ἐπιστολῆς, εἶδομεν τὸ αἷτιον διὰ τὸ ὅποιον μᾶς ἀνόμαζε μερολήπτας, λέγων “ διατὶ νὰ προκηρύξωμεν τὰ ἐνόμενα μόνον τῶν Πελοποννησίων, ὅχι „ ὅς καὶ τὰ τῶν Στερεοελλαδιτῶν ; „ ἰθαυμάταμεν ἐπὶ τοῖς γραφομένοις παρὰ τοῦ σεβασμοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀνδρὸς τούτου, ὡς ὄντος ἐνὸς ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων ἐπεκαίετο τὴν συνδρομὴν τῶν γνώσεων, καὶ τῶν

εἰς μὲν ἕτα, ἴσως, ἡ ὑπόνοιά των τὰ ὠδήγησεν), ἀπεφασίσαμεν τελευταῖον νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν εἰς τὸ κοινὸν δοθεῖσαν ὑποσχесίν μας μὲ ὅσα ἐφθάσαμεν νὰ ἔχωμεν πρόσχειρα, ὡς εἴρηται, ἐξ αὐτοψίας, ἐξ αὐτηκοίας, καὶ ἐκ παραδόσεως ἄλλων, τὰ ὁποῖα μεταξὺ τῆς διαρκείας τῆς ἐπταετοῦς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας ἐσημειώσαμεν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ δοθῶσιν ἐν καιρῷ εἰς Συγγραφεῖς ἄλλους, καὶ νὰ χρησιμεύσωσι μετὰ τῶν λοιπῶν σημειώσεων διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος· ἀλλὰ παρατηρήσαντες, ὅτι εἰς τὰς παρὰ διαφόρων Συγγραφέων ἄχρι τοῦδε ἐκδοθείσας Ἱστορίας παρεσιωπήθη ἡ ὡς ἔγριψα ἀληθεια τῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν διατρεχάντων, μᾶλλον δὲ, ὅτι πολλοὶ παρέλιπον τὰς ἐποχὰς, τὰς μάχας, τὰς χρονολογίας, τὰ πρόσωπα, τοὺς διαφόρους κινδύνους, καὶ τόσα ἄλλα οὐσιώδη, ὅσα ἡ Ἱστορία ἀναγκαιῶς ἀπαιτεῖ νὰ

φώτων, δι' ὅσον μέρος αὐτὸς ἐγνώριζε συμβάντων εἰς τὴν Σπερεὴν Ἑλλάδα ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν μάχαις, διασαφηνίζων αὐτὰς μὲ τὴν σημείωσιν τῶν ἐποχῶν τῆς χρονολογίας τῶν προσώπων κτλ. ὅστις ἀφ' οὗ πρῶτον μᾶς ὑπεσχέθη τὴν ἀποστολὴν τῶν τοιούτων ὑπομνημάτων, ἀκολούθως ἠρνήθη ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν αὐτὴν, μ' ὅλον ὅτι ἐπανέλαβον δις καὶ τρίς δεξιέντες αὐτοῦ περὶ τούτου, ἀλλ' ἀπετύχαμεν τελευταῖον.

Τὰ αὐτὰ ὑπέστημεν καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν Κληρικῶν, Πολιτικῶν, καὶ Στρατιωτικῶν εἰδότην, καὶ θυμαμένων νὰ μᾶς φωτίσωσιν εἰς τὰ ἐν τῇ σπερεῇ Ἑλλάδι, ἐν ταῖς τρισὶ νήσοις, Ὑδρας, Σπετζῶν, καὶ Ψαρόδον, καὶ ἐν ἄλλαις διατρέξαντα, ἀλλὰ κακεῖνοι ἅπαντες οὐδ' ἐφρόντισαν νὰ μᾶς ἀποστείλωσι τὰς ζητηθείσας σημειώσεις, καίτοι ἐγράψαμεν αὐτοῖς καὶ ἐδεήθημεν ἐπαναληπτικῶς ὥστε μὴ εἰσακουσθείσης τῆς παρακλήσεως ἡμῶν, ἀποτυχόντες, προωθεύσαμεν μόνον εἰς ὃ ἐπεχειρήσαμεν ἔργον, περιορισθέντες ὡς Πελοποννήσιοι αὐτόχθονες εἰς τὸ νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν συγγραφὴν μας καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ Πελοποννησιακὰ καὶ τινὰ ἄλλα, ὡς ἔχοντες περὶ αὐτῶν ἀκριβεῖς βεβαιότητας, καὶ ὡς μὴ λανθάνοντων τὴν γνώσιν ἡμῶν πολλῶν, καὶ τοῦ κλειστοῦ μέρους τῶν ἐξιστορηθέντων.

διασαλπίζει πρὸς γνῶσιν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, καὶ ἐκ
πειδὴ τὰ αἰτία τῆς μέχρι τοῦδε σιωπῆς τῶν τοιούτων ἀ-
γνοοῦνται, ἀφ' ἑτέρου ἐπειδὴ ἐθεωρήσαμεν πολλοὺς παρα-
λαβόντας ὡς βοηθητικὸν μέσον τὸν ἐγωϊσμόν, ὅτι δηλαδὴ
αὐτοὶ μόνοι ἐνήργησαν τὰ πάντα, ἐκ τούτων λαβόντες
βάσιν τὴν ὅσον ἐδυνήθημεν νὰ διατηρήσωμεν ἀλήθειαν, πε-
ριορισθέντες εἰς μόνα αὐτὰ, τῶν ὁποίων τὴν εἰς τὸ διὰ τοῦ
τύπου φῶς ἐκδοσιν ἐπεχειρήσαμεν, συνεγράψαμεν τὰ δια-
τρέξαντα εἰς τὴν νέαν αὐτὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, καὶ ὡς
αὐτόχθονες Πελοποννήσιοι ὄντες, καὶ ὡς χρηματήσαντες
μέλος ἐλαχιστύτερον τῶν ὑπὲρ πατρίδος συνεισενεγκόν-
των μόχλους, θυσίας, διακινδυνεύσεις παντοίας, καὶ τῶν
εἰς τὸ στάδιον τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος ἐπαποδυθέντων ἐπὶ
τούτῳ δὲ ἐπιστηριχθέντες, ἐτολήσαμεν ν' ἀποπερατώσω-
μεν τὸ ὅποιον καὶ οἰκειοθελῶς, καὶ κατὰ προτροπὴν πολ-
λῶν, ἐπεχειρήσαμεν ἔργον, ἐκθέσαντες τὰς σημειώσεις μας
(τόσον τὰς ἀρχαίας ὥς καὶ τὰς προσφάτους), αἱ πλεῖσται
τῶν ὁποίων, καὶ τοι παρ' ἄλλων παραληφθεῖσαι, μ' ὅ-
λα ταῦτα καὶ ἡμᾶς, ὅσον ἐνῆν δὲν ἐλάνθανον.

Ταῦτα πάντα ἔχοντες εἰς τὴν διάνοιάν μας, δὲν παρη-
μέλησαμεν τοῦ νὰ θέσωμεν ἀρχὰς ἀρχαιότερας, καὶ ὅλως
διόλου ἀποσιωπηθείσας παρ' ἄλλων, καὶ ὡς ἐκ τούτου πα-
ρελάβομεν ὡς θεμέλιον τοῦ Συγγράμματός μας τὴν ἐπο-
χὴν τοῦ 1715 (μετὰ Χριστὸν ἔτους τῆς 14 Ἰουλίου), καὶ
κατὰ πρῶτον ἐκθέτομεν εἰς τὴν Ἱστορίαν τὰ ἀρχαιότερα
Πελοποννησιακὰ, καθ' ὅσον ἡδυνήθημεν νὰ ὀδηγηθῶμεν
ἐν πρώτοις ἀπὸ τινος γενικᾶς καὶ μερικᾶς Ἱστορίας τῶν
παρελθουσῶν γενεῶν, ἀκαλούθως δὲ καὶ ἀπὸ τινος ὑποκει-
μενα ἐκ τῶν ἰδόντων, καὶ γινωσκόντων τὰς ἐποχὰς καὶ τὰ
διατρέξαντα μέχρι τοῦ 1800 ἔτους· τὰ δὲ μετὰ τὴν ἐπο-

χὴν αὐτὴν καὶ μέχρι τοῦ 1835, καὶ 36 καθ' ὅσα ἡμεῖς αὐ-
τοὶ ἐγνωρίσαμεν, καὶ συνεπράξαμεν, τὰ πλεῖστα αὐτῶν πα-
ρὰ διαφόρων συλλεξάμενοι, καὶ ἀποπερατώσαντες τὴν ἱ-
στορίαν αὐτὴν μετὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εἰς τὸν Θρόνον αἰσίου ἀ-
ναβάσεως τῆς Α. Μ. τοῦ πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος
᾽Οθωνος, καταβαλόντες χάριν τῆς πατρίδος καὶ τῶν μετα-
γενεσέως ἐπερχομένων γενεῶν ἱκανοὺς κόπους, καὶ ὑπὲρ
τὴν δύναμιν ἡμῶν σχεδὸν πράξαντες τοῦτο, διὰ τὰ φιλοτι-
μηθῶσιν οἱ μετ' ἡμᾶς ἀξιώτεροι νὰ φέρωσι μετὰ ταῦτα τὴν
λεπτομερεστέραν καὶ ἀληθεστέραν ἀποπεράτωσιν εἰς τὴν
γενικὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν μετὰ τὴν ἀκριβῆ ἔχθυσιν ἐκά-
στης ἐποχῆς, μετὰ τὰς χρονολογίας, μετὰ τὰ πρόσωπα, μετὰ τὰς
παντοίας περιστάσεις, μετὰ τὰς θυσίας, μετὰ τοὺς κινδύνους,
καὶ μὲν ὅσα ἄλλα ἡμεῖς, εἴτε ἀπὸ ἀνικανότητος, εἴτε ἀπὸ ἁ-
γνοίας παρεδράμομεν, ἄλλως τε δὲ, καὶ διότι ποτὲ ἡ Ἱστο-
ρία τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἔργον ἑνὸς, ἀλλὰ πρέπει νὰ
συντρέξωσι καὶ ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς τὸν πόλεμον, πολ-
λαὶ χεῖρες. Ἐν τοσούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν ὀλίγων τούτων κό-
πων καὶ ἀγώνων μας ὀφείλει ἡ τὸ γάλα τῆς γλυκυτάτης
ἐλευθερίας θηλάσουσα ἐπερχομένη γενεὰ νὰ εὐγνωμονῇ
τοὺς προγενεστέρους αὐτῆς, τοὺς κινδυνεύσαντας, τοὺς
ἀγωνισθέντας, καὶ τοὺς θυσιάσαντας κατὰστασιν καὶ ζωὴν
ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἔθνους ἐκ
τῶν χειρῶν τοιαύτου θηρίου καὶ πολυκεφάλου δράκοντος,
ὅστις κατεμάστιζε καὶ κατετυράννει τοὺς κατοίκους τῆς
ἐλευθερωθείσης αὐτῆς Ἑλλάδος εἰς τοσούτων αἰῶνων διά-
στημα μέχρι τοῦ 1828.

Προτιθέμενοι ὅθεν πάντα τὰ ἀνωτέρω διαληφθέντα ὑπ'
ὄψιν τῶν ἀναγνώστων τοῦ παρόντος ἡμῶν Συγγράμματος,
δὲν ἀποβλέπομεν ὡς ἐκ τούτων ὅχι μόνον τὸ νὰ ἐνδυθῶ-

μεν εἰς ἑμαυτοὺς ὅλην τὴν φιλαλήθειαν καὶ τὸ καθ' ὅλα
ἀλάνθαστον, ἀλλ' οὔτε ποτὲ ἐπιθυμοῦμεν νὰ φθάσωμεν εἰς
τοιαύτην ἀπόνοιαν (ἐὰν θελήσωμεν καὶ νὰ φαντασθῶμεν τὸ
τοιούτον), ὥς ἐδιομολογοῦντες, ὅτι διετηρήσαμεν πάντοτε
τὴν ἀκρίβειαν χωρὶς τινὸς ἰδίας προσθήκης, ἢ ἀφαιρέσεως,
ἐκ πάθους, ἢ ἐξ ἰδιοτελείας προελθούσης, ν' ἀποκλείσωμεν
μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὰς παρατηρήσεις τῶν εὐκρινέστερον
καὶ ἀκριβέστερον παρ' ἡμᾶς αὐτοὺς γνωριζόντων ἐν καθ'
ἐν τῶν διατρεξάντων, φοβούμενοι τὸν ἑλεγχον, ἢ τὴν κα-
τηγορίαν πολλῶν προσώπων, τὰ ὅποια ὡς ἐκ τῆς πικρίας
τῶν κατ' αὐτῶν, εἴτε ψευδῶς, εἴτε ἀληθῶς ἐκτεθέντων, δύ-
ναιτο γὰρ μᾶς κατηγορήσωσιν ὡς μερολήπτας αὐτόχρημα
καὶ ἐμπαθεῖς· καὶ ἐνεκα τούτου ἀποτεινόμενοι πρὸς τοὺς
τοιούτους, λέγομεν, νὰ μὴ παρασιωπήσῃ μηδεὶς ἐξ αὐτῶν
χάριν τῆς ἀληθείας, ἢ τοῦ ψεύδους τῶν ἐκτεθειμένων, τὴν
παραμικρὰν παρατήρησίν του, ἐὰν ἔχῃ ἀποδείξεις βεβαιο-
τέρας πρὸς ἀναίρεσιν τῶν παρ' ἡμῶν ὑπὲρ, ἢ κατ' αὐτοῦ, ἢ ὑ-
πὲρ, ἢ κατ' ἄλλου τινὸς ἐξιστορηθέντων. Τοῦτο δὲ λέγομεν,
ὅχι μόνον εἰς τοὺς αὐτόχθονας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς
ἔξωθεν, καὶ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος, καὶ εἰς τοὺς
μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλθόντας πάσης τάξεως καὶ
βαθμοῦ, νὰ μὴ φεισθῶσιν εἰς τὸ νὰ γνωστοποιήσωσιν ὅ-
ποιανδήποτε ἔχουν ἀναίρεσιν ἐπὶ τοῖς παρ' ἡμῶν ἐξιστορη-
θεῖσι, καθότι εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι οὐσὴς τῆς ἀληθείας πικρᾶς
τόσον ἐπὶ τῶν κατηγοριῶν, ὅσω καὶ ἐπὶ τῶν ἐπαίνων, δὲν
θέλομεν ἀποφύγει τὸ νὰ μείνωμεν ἐκτὸς κατηγορίας γρα-
πτῆς, ἢ ἀγράφου, ὡς ὁμολογήσαντες τὴν ἀλήθειαν, ἥτις
μηδενὸς φειδομένη, ἐν μέρει μὲν, καὶ ἐνίοτε μετέχει γλυ-
κύτητος, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐνίοτε μετέχει πικρίας.

Δὲν δυνάμεθα δὲ ν' ἀποσιωπήσωμεν καὶ τὴν ἡμετέραν

καὶ τὴν τῶν πολλῶν παρατήρησιν, ὅτι καθ' ὅλας (ὅσας αἱ ἱστορίαι ἀναφέρουν) τὰς ἐπαναστάσεις τῶν διαφόρων ἀρχαίων καὶ τῶν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν Ἑθνῶν συνέβησαν φρικτὰ ἀτοπήματα, οἷον, φόνοι, ἀρπαγαί, λεηλασίαι, μισοφονίαι, αἰσχροπραγαί, καὶ παντοίων εἰδῶν καταχρήσεις, ἀλλ' οἱ τὰ τοιαῦτα μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἑθνῶν πράξαντες, ἴσως, ὑπεκινοῦντο ἀπὸ αἰτίας ἄλλων ἰδιοτελῶν συμπεριόντων, καὶ ὅμως ὁ ἱστορικὸς κάλαμος, εἴτε ἐγκαίρως, εἴτε ἀργῶς δὲν παρεσιώπησε τὰς πράξεις αὐτῶν. Τὰ μεταξὺ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας (1) πραχθέντα, εἴτε χρηστὰ, εἴτε φαῦλα, ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ ἐξελεγχθῶσι διὰ τοῦ ἀδεκάστου ἱστορικοῦ καλάμου, καθότι οὔτε ὁ σκοπὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας, οὔτε δὲ τὰ κυρίως αἷτια τὰ κινήσαντα τοὺς Ἕλληνας εἰς αὐτὴν (ὁδηγηθέντα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας), εἶχον κάμμιαν ὁμοιότητα μετὰ τὰς παρὰ τῶν ἄλλων Ἑθνῶν πράξεις, ὥς ἀφορῶντα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Ὀθωμανικῆς ἀλλοφύλου καὶ ἐτεροθρήσκου καταδυναστείας καὶ αὐθαιρεσίας, διὰ ταῦτα καὶ ἀναγκαίως εἶπατο, καὶ ὠφειλον μάλιστα καὶ οἱ αὐτόχθονες καὶ οἱ νεοελθόντες

(1) Ἀποστασίαν ὀνομάζομεν τὴν παρὰ τῆς σημασίας τῆς λέξεως καλουμένην Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καθότι αἱ σημασίαι τῶν λέξεων ἐξηγοῦνται παρὰ τῶν συγγραφέων αὐτῶν. Ὁ Θουκυδίδης εἰς τὴν Γ'. συγγραφὴν του ἐν τῇ περὶ Μιτυληναίων Δημογραφίᾳ τοῦ Κλέωνος λέγει "τί ἄλλο οὔτοι ἔπραξαν, ἢ ἔπειθον τε καὶ ἐκίνησαν πολλοὺς, ἢ ἀπέστησαν; ἀποστασία μὲν γὰρ τῶν βίαιόν τι πασχόντων, ὅταν λοιπὸν ἀπόστασις ᾖ (κατὰ τὸν Θουκυδίδην) τῶν βίαιόν τι πασχόντων, καὶ ὅταν αὐτὸς κάμῃ τὴν διακρίσιν τῶν λέξεων "Ἀποστασία, καὶ ἐπανάστασις, ὅθεν ἐπεται ὥστε καὶ ἡ λέξις "ἐπανάστασις, νὰ ᾖ τῶν μὴ βίαιον τι πασχόντων; ὅποια λοιπὸν εἰς Ἕλληνας παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν δεινὰ πάσχοντες διετέλουν, ἐάν τις ἐνθυμῶν, θέλει βεβαιῶν μᾶλλον δικαιοῦται διὰ τὴν μεταλλαγὴν τῆς λέξεως.

ἔχοντες ἐμπεφυτευμένα ἅπαντες εἰς τὰς καρδίας των τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κυρίως αἷτια, δι' ἧ ἐγένοντο τόσαι κρουνηδὸν ἐκχύσεις αἱμάτων, τόσαι θυσίαι, τόσαι λεηλασίαι, τόσοι καταδιωγμοὶ, αἰχμαλωσίαι, πενίαι, λιμοὶ, κακοπάθειαι, στερήσεις τροφῶν κτλ. κτλ. μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας, ὅχι μόνον νὰ τὰ σεβασθῶσιν ὡς ἱερά, ὡς θεῖα, ὡς ἐκ τοῦ πανσθενοῦς καὶ ὑψηλοῦ βραχίονος ὑποκινούμενα, ἀλλὰ καὶ νὰ θαδίσωσιν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ τὴν εὐθεῖαν ἐπ' αὐτοῖς γραμμὴν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ὁποῖαν τινὲς παρεκτράπέντες ἐβάδισαν σκολιὰν καὶ ἀντεστραμμένην, καταπατήσαντες καὶ αὐτῆς τῆς πατρίδος τὰ δίκαια, καὶ αὐτῆς τῆς ἱεῤῥας ἡμῶν θρησκείας τὰς ἀρχὰς καταφρονήσαντες, καὶ πολλῶν θυσιασθέντων εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Ἀγῶνα τὰ δικαιώματα εἰς τὸν βυθὸν ἐξωθήσαντες, ὑποκινηθέντες ἐπὶ πᾶσι τούτοις, καὶ ἐρεθισθέντες ἀπὸ σκοποῦς ἰδιοτελείας, τὴν ἑναρξιν αὐτῶν σχόντας καὶ πρότερον μὲν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1822 ἔτους καὶ ἔπειτα, τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ, καὶ πολλὰ ἄλλα ἀνέλπιστα καὶ ἀπροσδόκητα, δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι εἶναι ἐπόμενα νὰ γίνωνται εἰς τοιαύτας ἀποστατικὰς ἐποχὰς, καὶ νὰ καταντῶσιν ἐνίοτε εἰς ἐκουσίας τε καὶ εἰς ἀκουσίας ἐνεργείας·

Λαβόντες ὅθεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν πάσας τὰς διαλειφθείσας δυσχερείας, διεξελθόντες δὲ καὶ παρ' ἄλλων διαφορῶν ἄλλα προεκδοθέντα ἱστορικὰ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ὕλης Συγγράμματα (1), καὶ παραβιάσαντες μετὰ πολ-

(1) Διεξελθόντες τὰ ὑπομνήματα τοῦ ἀειδίμου Μητροπολίτου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, (τὰ ὁποῖα διατηρηθέντα παρὰ τοῦ Κ. Καλλινίκου Καστόρχη, ἐξεδόθησαν πρωτοτύπως), εἶδον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος θάνατος αὐτοῦ, (τελευτήσαντος τῇ 1826) δὲν τῇ παρέσχε κειρὸν διὰ νὰ ἐπεκτείνῃ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν, καὶ λεπτομέρειαν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀποστάσει διατρέξαντα

λῶν ἱερώτων τὴν ἡμετέραν ἀνικανότητα, μηδολως φεισθέν-
τες τῶν παρὰ τὴν γηραιάν ἡμῶν ἡλικίαν πόνων, καὶ μόχ-
θων, συνεγράψαμεν τὸ παρὸν Ἱστορικὸν Σύγγραμμα καθ'
ὅσα ἐμπεριέχει, διαιρέσαντες αὐτὸ εἰς τρεῖς τόμους, καὶ ὑπο-
διαιρέσαντες εἰς τμήματα, ὡς ἐν τῷ πίνακι ἐκάστου τόμου
φαίνονται.

Ἐπικαλούμεθα τὴν εὐαρέστησιν τῶν ἀναγνωστῶν μας,
νὰ μᾶς παρέξωσι συγγνώμην, διὰ τὴν ὁποίαν ἐχρησάμεθα
πολυλογίαν καθ' ὅσον ἀφώρα τὴν λεπτομέρειαν τῶν ἐξιστο-
ρηθέντων, καθότι οὕτως εὐηρεστήθημεν νὰ ἐκφράσωμεν
ἐκάστην ὑπόθεσιν.

Ἐρρώσθε οἱ ἀναγινώσκοντες.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 19 Ιουνίου:

1839.

Ὁ Συγγραφεὺς καὶ

Ἐκδότης.

μ' ὅλα ταῦτα καὶ ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα, εἰ καὶ μὲ πολλὴν ἀτέλειαν συνεγράψαν,
ἔχει μόνον ἰδοὺ πολλὴν εὐχρίστησιν εἰς τὸ κοινόν, ἀλλ' ἐφώτισαν καὶ ἡμᾶς
αὐτοὺς οὐχ' ἦτον εἰς πολλὰ καὶ διάφορα ἄξια παρατηρήσεως.

Διεξιόντες ἐπίσης καὶ τὸ παρὰ τοῦ Χ. Παύρου ἐκδοθὲν Ἱστορικὸν Σύγ-
γραμμα, κατὰ τοῦ ὁποίου ἀκούσαντες πολλὰ παρὰ πολλῶν, δὲν ἐξερανίσθη-
μέν τι παρ' αὐτοῦ. Ἠκούσαμεν δὲ, ὅτι καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν εἶναι ἐκδεδομένα
διάφορα Ἱστορικὰ Σύγγραμματα ἀφορῶντα τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν εἰς
ἀνθρώπους ἀπ' ἡμῶν διαλέκτους, μεθ' ὧν σφηνριθμεῖται καὶ ἡ εἰς τὴν ἡμετέραν
διάλεκτον τοῦ Κ. Μ. Κοῦμα ἐκδοσις, ἀλλὰ ἐβεβαιώθημεν, ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ
λόγος ἄπαντες ἔγραψαν ὅσα τοῖς ἐβεβαίωσαν οἱ μὴ ἀκριβῶς εἰδότες τὰ τῶν
Ἑλλήνων καὶ οὕτω δὲν ἐλάβομεν φροντίδα τοῦ νὰ ἐξερανίσθωμεν ἐξ αὐτῶν
οὐδέν τι.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

ΕΑΝ δὲν ἐρευνήτῃ τις τὴν κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους ἑνὸς ἔθνους κατάστασιν, ἀφ' ἧς προήλθεν ἡ ἐνεστώσα, ἢ ἐπ' αὐτῇ κρίσις τοῦ εἶναι πάντοτε μονομερὲς καὶ ἑλλειπὴς, ὅταν πρόκηται λόγος περὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσῃ τις καὶ νὰ κρίνῃ ἀκριβῶς τὴν ἐνεστώσαν κατάστασιν ἑνὸς ἔθνους εἶναι τῆς μεγίστης ἀνάγκης νὰ ἀναδράμῃ εἰς τὸ παρελθόν, νὰ ἐξετάσῃ πρῶτον ὡς ἔλαβον τὰ πράγματα τὴν μορφήν μετὰ τὴν ὁποίαν ἤδη παρουσιάζονται εἰς τὰ ὅμματα τῶν πολλῶν, ἐκ ποίων τινῶν σπερμάτων ἐγεννήθησαν, τίνι τρόπῳ ἤρξαντο, ὁποίαν τινὰ ὁδὸν ἐβάδισεν ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν, καθότι ἄλλως δὲν θέλει γνωρίζει, εἰ μὴ ἐπιπολαιῶς καὶ ἀτελῶς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους ἐκείνου, ἐν ᾧ αὐτὸς περιορίζεται εἰς μόνην τῆς ἐνεστώσεως τῶν πραγμάτων τοῦ καταστάσεως τὴν ἐπιφάνειαν· ὅταν ὅμως ἀποφασίσῃ τις νὰ γνωρίσῃ τὴν τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους ἐκείνου ἀλληλουχίαν, καθ' ἣν ἐγεννήθησαν τὰ ἐνεστώτα ἐκ τῶν παρελθόντων, μία μικρά τις προσοχὴ εἶναι ἱκανὴ νὰ τὸν διδάξῃ τὴν ὁρθὴν γνῶσιν αὐτῶν, ἢ δὲ προσοχὴ αὐτὴ ἀπαιτεῖται νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἱστορίαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας (ὡς ἐν εἰς ἓνα καθρέπτην) ὄχι μόνον ὁ ἀνιχνευτὴς τῆς ἀληθείας βλέπει τὰς ἀφορμὰς τῆς αὐξήσεως καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν

ἐνεστώτων πραγμάτων τοῦ ἔθνους ἐκείνου, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὅσοι θεόθεν ἐκλήθησαν νὰ κυβερνώσι τοὺς οἰακας τῶν κοινῶν πραγμάτων του θέλουν εὖρει καὶ αὐτοὶ προσφύεσταντον κανόνα τῆς ἐνεργείας των τὴν ἱστορίαν, ἥτις εἶναι κατὰ πάντα λόγον ἀπαραίτητος πρὸς ὀρθὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων.

Εἰς τὸν κύκλον τῆς παγκόσμιου ἱστορίας θεωροῦνται πολλὰ ἔθνη, ἅλλα μὲν ὑψωθέντα πρότερον εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς παιδείας, εἰτα κρημνισθέντα εἰς τὴν ἀμάθειαν, ἅλλα ὀλίγον ἀκμάσαντα, ἅλλα ὀλοτελῶς ἐξαλειφθέντα ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν λοιπῶν ἔθνων, καὶ ἄλλα συγχωνευθέντα μὲ τὰ τελευταῖον κατακτήσαντα αὐτὰ ἔθνη. Εἰς τὰς διαφόρους ταύτας τῆς ἱστορίας περιόδους διακρίνονται τινὰ μὲν ἔθνη καθ' ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων πατήσαντα τὸν ὑψηλότατον βαθμὸν τῆς λαμπρότητος, τῆς παιδείας, τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, τινὰ δὲ σταθέντα εἰς βαθμὸν κατώτερον, ἄλλων δὲ ἡ παιδεία μὴ μεταδοθεῖσα εἰς ἄλλα, ἥ καὶ μὴ διαρκέσασα ἐπὶ πολὺν χρόνον, πολλὰ δὲ καὶ συναντηθέντα μετ' ἄλλων πεπαιδευμένων ἔθνων, καὶ ἐνεργήσαντα τὴν μεταβολὴν τῆς τύχης των ἐπὶ τὸ λαμπρότερον· ἀλλ' ὅλα ταῦτα τὰ ἔθνη τῆς γῆς τόσον τὰ ἀρχαῖα, ὅσα καὶ τὰ ἐνεστώτα, οὔτε ἐγύμνασαν, οὔτε γυμνάζουσιν ὅσον πρέπει τὸ πνεῦμά των μὲ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μέτρον· διὰ τοῦτο καὶ μεγάλως διακρίνει ἡ ἱστορία μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔθνων τὸν χαρακτῆρα ἐκάστου ἔθνους, τὸ ὁποῖον συνήρρησεν εἰς τὴν καθολικὴν πρόοδον καὶ τὴν παιδείαν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τοὶ φανεῖσαν πάντοτε μὲ διαφόρους παραλλαγὰς καὶ μορφάς, καὶ ἡ ποικιλία αὐτὴ ἀπέδειξε καὶ ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἔθνη ἐνήργησαν, καὶ ἐνεργοῦν ὅλον ἐν ζωηρῶς μὲν,

ἀλλὰ πάντοτε πρωτοτύπως, καὶ ὅτι κάθε ἔθνος ἔσπευ-
σε καὶ ὁπεύδει πρὸς τὸν κοινὸν σκοπὸν τῆς παιδείας· ἀλλ'
ἐν τοσούτῳ ὅτι φιλοτιμούμενον ἐν καθ' ἑν, ἔδειξε καὶ δει-
κνύει ἔργα τῆς προόδου καὶ τῆς παιδείας διάφορα παρὰ
τῶν ἄλλων ἐθνῶν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς παντελοῦς ὁμοιό-
τητος, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ἔργον μιμήσεως ἄλ-
λοτριῶν πόνων, ἐφευρέσεων, καὶ γεννημάτων.

Μεταξὺ τῶν Ἱστορικῶν ὀνομαζομένων ἀρχαίων ἐθνῶν,
τῶν συνεργησάντων εἰς τὴν καθολικὴν τῆς ἀνθρωπότητος
παιδείαν, εἶναι ἄξιον νὰ ὀνομάζηται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος
κατ' ἐξοχὴν ἄλλου τινος, τὸ ὁποῖον οὐτ' ἔλαβεν ὀλιγώ-
τερα παρ' ἄλλων, οὐτ' ἔδωκε περισσότερα σοφίας σπέρμα-
τα εἰς ὅλον τὸν κόσμον, κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ.
Ἡ μυθολογία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους μέχρι τῆς σήμερον
ἀρτύνει τὰς γλῶσσας τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν: οἱ ποιη-
ταὶ τοῦ εἶναι καὶ θέλουν εἶσθαι εἰς αἰῶνας αἰώνων πα-
ραδείγματα ἐπαινετῆς ποιήσεως· οἱ ἀθάνατοι φιλόσοφοί
τοῦ ἐδίδαξαν τὸν κόσμον τὴν ἠθικὴν καὶ θεωρητικὴν φι-
λοσοφίαν, καὶ ὅλοι οἱ συγγραφεῖς τοῦ διδάσκουσι μέχρι
τῆς σήμερον τὰς νεολαίας τῆς Εὐρώπης ὅλης, καὶ ἀκό-
μη ὅλων ἐκείνων τῶν τόπων ὅπου ἐμφιλοχωρεῖ ἀνθρω-
πισμός, καὶ θέλουν τοὺς διδάσκει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.
Τοῦ μεγάλου τούτου ἔθνους οἱ Ἴατροί, οἱ Ἀρχιτέκτονες,
οἱ Ζωγράφοι, οἱ Γλύπται, οἱ Λιθοξόοι, οἱ Μηχανικοί, οἱ
Πολεμικοί εἶναι μέχρι τῆς σήμερον αἱ κλεῖς, διὰ τῶν ὁ-
ποίων οἱ Ἀρχιδιδάσκαλοι ἀνοίγουσι τὰ πολυμαθῆ καὶ
λαμπρὰ ταμιεῖα τῶν κατὰ τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην
Ἀκαδημιῶν εἰς τοὺς διδασκομένους, καὶ ἐκάστου παρα-
διδομένου μαθήματος πρώτη βάσις τίθεται τὸ Ἑλληνι-
κὸν ἀρχέτυπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου περιστρέφεται ὅλη ἡ δι-

δασκαλία καὶ ἡ μάθησις τῆς Θεολογίας, τῆς Φιλοσοφίας, τῆς Ποιήσεως, τῆς Ῥητορικῆς, τῆς Γραμματικῆς, τῆς Φυσικῆς, τῆς Γεωμετρίας, τῆς Ἀριθμητικῆς, τῆς Ἀστρονομίας, τῆς Ἰατρικῆς, τῆς Μουσικῆς, τῆς Ζωγραφικῆς, τῆς Γλυπτικῆς, τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς κτλ. καὶ μ' ὅλον ὅτι τὰ αὐτὰ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχετύπων παραληφθέντα ἐδιδάχθησαν ἀπειράκις, δὲν ἐφάνη τοῦλάχιστον ἀκόμη κανὲν ἀρχέτυπον οὔτε τῆς Θεολογίας, οὔτε τῆς Φιλοσοφίας, οὔτε καμμιάς ἐπιστήμης, ἢ τέχνης, χωρὶς νὰ ἔχη τὸν θεμέλιόν του Πλάτωνά, Ἀριστοτέλην, Ὅμηρον, Δημοσθένην, Ἰπποκράτην Ἀπελλῆν, Φειδίαν, Πραξιτέλην, Ἰκτίνον, Ἀρχιμήδην, κτλ. οὔτε δὲ καὶ αὐταὶ αἱ ὀνομασίαι μιᾶς ἐκάστης τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν παρήλλαξαν, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκάς γλώσσας μένουσιν αἱ ἀνέκαθεν ἀπὸ τοῦς αὐτουργοῦς δοθεῖσαι ὀνομασίαι. Ὅλα τὰ Μουσεῖα τῆς Εὐρώπης γέμουσιν ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν περιφήμων Ἑλλήνων, ὅλαι αἱ βιβλιοθήκαι στολιζόνται πλουτοῦσαι ἀπὸ τὰ συγγράμματα τῶν εὐκλεῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ ταῦτα πάντα ὑπάρχουσιν εἰς τεκμήριον διηγεοῦς μνημοσύνης τῶν ἀθανάτων ἀνδρῶν τοῦ καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς ὑψηλίου σφαίρας περιδλέπτου, περιβοήτου, καὶ θαυμαστοῦ φανέντος Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἄλλων αὐτοῦ λαμπρῶν καὶ μεγάλων πραγμάτων, τὰ ὅποια κατεκάλλυνον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, διακρίνεται κατὰ λόγον ἀνώτερον ἢ γλῶσσα, ἥτις εἶναι ὁ πρῶτος αὐτοῦ θεμέλιος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συναρμολογεῖται ἅπαντα ἡ περὶ τὴν ἐξωτερικὴν, καὶ ἐσωτερικὴν σοφίαν οἰκοδομή. Ὅταν ἀκούσῃ τις τὰς μεγαλοφρεῖς, τὰς ὑψηλάς, καὶ λαμπράς λέξεις τῶν ποιητῶν του, τὰς βαθυνόους καὶ ὑπερφυσικάς λέξεις τῶν Θεολόγων καὶ

τῶν Φιλσόφων του, τὰς φράσεις, τὰς περιόδους, τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα τῶν ἐννοιῶν, τὸ λακωνικὸν ὕφος, τὰς μεταφοράς, τὰ σχήματα, τὸ διηγηματικὸν τῶν ῥητόρων, καὶ ἐν γένει ὅλων τῶν συγγραφέων του, καὶ τελευταῖαν τοὺς ὑμνογράφους του, δὲν δύναται βέβαια νὰ ὀνομάσῃ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰμὴ γλῶσσαν θεῖαν, γλῶσσαν οὐράνιον, δυνάμει τῆς ὁποίας καὶ ἡ ἀρχαία τῆς εἰδωλολατρείας θρησκεία του κατελαμπρύνθη καὶ ἐξηπλώθη εἰς τὸν ὅποιον εἶχε φθάσει βαθμὸν, καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν πρὸς τὸν ἀληθῆ Δημιουργὸν τοῦ παντός τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν προσφερομένη διὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως λατρεία του κατακοσμηθεῖσα, ἐμεγαλύνθη, μεγαλύνεται ὅλον ἐν, καὶ μεγαλυνθήσεται ἕως ἁκρῶν τῆς γῆς.

Τόσον ὅμως δι' ὅλα αὐτὰ τὰ λαμπρὰ προτερήματα, μὲ τὰ ὅποια ἡ φύσις, ἡ ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός ἐστόλισε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅσον καὶ δι' ὅσα ἄλλα πλεονεκτήματα ἐδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ προΐοντος τοῦ καιροῦ, ἐὰν ἔμενε πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν κατὰστασιν, ἐστάθη παρὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐπίφθονον πάντοτε, καὶ ὅλα τὰ κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς λαμπρότητός του ὑπάρχοντα βαρβαρώτερα ἔθνη ἐπιπίπτοντα ἐπ' αὐτὸ, τὸ κατεπολέμουν, τὸ ὑπεδούλουν, τὸ κατεκερμάτιζον, καὶ ὕστερον ἀπὸ διαφόρους ἄλλων ἐθνῶν δορυκτήσεις, καταστροφάς κτλ. κτλ. τελευταῖον τὸ κατεδούλωσε τὸ σιδηροῦν σκῆπτρον τοῦ πλέον βαρβαρωτέρου ἐπὶ τῆς γῆς ἔθνους τῶν Ὀθωμανῶν ἐπὶ τοῦ γενναίου καὶ ἀτρομήτου κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἀδυνάτου ἄλλως, Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. ὅτε μετ' αὐτοῦ ἀπώλετο καὶ ἡ βασιλεία, ἀπώλετο καὶ ἡ

ἐλευθερία, ἀπώλετο καὶ ἡ εὐγένεια, ἀπώλοντο καὶ λόγοι, καὶ πᾶν ἀγαθὸν τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἔθνους (1).

Ἀλλ' ἔπρεπε τὸ μέγα αὐτὸ καὶ ὑπερθαύμαστον ἔθνος νὰ μένῃ τυραννούμενον ὑπὸ δούλειον ἡμᾶς; ἦτο δίκαιον, ὁ τοιοῦτος ἀδάμας ὁ ὑπερλάμπας καὶ καταφωτίσας διὰ τῶν μαρμαρυγῶν καὶ τῶν λαμπρῶν του ἀκτίνων τὴν Ἀσίαν, τὴν Εὐρώπην, καὶ τὴν Ἀφρικὴν, νὰ μένῃ ἐβριμμένος πάντοτε, καὶ νὰ κυλίσται εἰς τὸν βόρβορον τῆς δεσποτείας ἐνὸς δυσγλώττου, ἐνὸς βαρβάρου, ἐνὸς ἀμαθοῦς, ἐνὸς δυσειδαίμονος, ἐνὸς ἀσεβοῦς, ἐνὸς αἰμοδόρου, ἐνὸς ἀσελγοῦς, ἐνὸς φιλοχρύσου, ἐνὸς κακοήθους καὶ καταστρεπτικοῦ ἔθνους; ἦτο δίκαιον ὁ Ἱεράρχης, ὁ Θεολόγος, ὁ Φιλόσοφος, ὁ Ῥήτωρ, ὁ Ποιητής, ὁ εὐγενὴς τοῦ ἔθνους τούτου νὰ περιφρονῇται ὡς ἀνδράποδον, νὰ στέκῃ μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἐνώπιον καὶ τοῦ πλέον μηδαμινοῦ ἀχθοφόρου (χαμᾶλη) Τούρκου, νὰ ἄγεται εἰς φυλακὰς καὶ εἰς δεσμωτήρια ἀναιτίως, νὰ ξυλίζεται ἐν μέσῃ ἀγορᾷ χωρὶς λόγον, νὰ ραπίζεται αἰφνιδίως, νὰ ἐμπύεται ὡς βδέλυγμα, καὶ ν' ἀποπέμπηται ὡς ἀκάθαρτος διὰ νὰ μὴ προσεγγίσῃ καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ εἰς τὸ πλατὺ κράσπεδον τοῦ Τούρκου; ἦτο δίκαιον νὰ κατασφάζεται καὶ νὰ θανατοῦται χωρὶς δίκης, χωρὶς λόγου, ὥς τις κύων, ὁ πεπαιδευμένος καὶ ὁ εὐγενὴς τοῦ ἔθνους τούτου ἀπὸ τὴν μάχαιραν ἐνὸς μηδαμινοῦ Δημίου εἰς τὰς ἀγκυῖας καὶ εἰς τὰς πλατείας, καὶ ὁ νεκρὸς του (ὡς νεκρὸς ἀπίστου) νὰ

(1) Ἐνταῦθα παραλείπομεν τὴν λεπτομερῆ ἐξιστόρησιν, καθότι πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν ἱστοριογράφων ἀποχρώντως ἐξιστόρησαν τὰ περὶ τούτου τοῦ ἀντικειμένου, (ὅρα περὶ αὐτῶν πάντων ἐκτενέστερον τὴν χρονικὴν ἱστορίαν, καὶ τὰ νεωστὶ διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθέντα διάφορα ἱστορικὰ φηγογράμματα).

γίνεται κατὰπτυστας καὶ ἀπὸ τὰς πλέον μηδεμινὰς τάξεις τοῦ δεσπόζοντος αὐτὸν ἔθνους; ἦτο δίκαιον ὁ τὸν ὕψιστον Θεὸν (ὃν ἡ χριστιανικὴ θεολογία πρεσβεύει) δοξολογῶν ποτὲ εἰς ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς καὶ κεκοσμημένους, νὰ ἴσταται εἰς ἄστεγον καὶ αἶθριον ἐρείπιον πυρποληθέντος ναοῦ, καὶ βρεχόμενος, χιονιζόμενος, ὑπὸ τοῦ παγετοῦ τρέμων, νὰ προσεύχεται εἰς τὸν Δημιουργόν του, καὶ μὲ τὴν μεγαλύτεραν παρ' ἄλλου ἔθνους ὑπομονήν, νὰ ὑποφέρῃ νὰ βλέπῃ τοὺς ἀλλοεθνεῖς καὶ ἑτεροθρήσκους δεσπότης του βλασφημοῦντας μὲ τὸ «Λα Ἰλλάχ, Ἰλλ. Ἀλλάχ, Μοχαμέτ Ρεσούλ Ἰλλάχ» ἐντὸς τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ λαμπρῶν ναῶν, ὅπου οἱ πρόγονοί του ὑμνολόγουν καὶ ἐδοξολόγουν τὴν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι μίαν καὶ ἀσύγχυτον θεῖαν ἀρχήν, τὴν παρὰ τῶν Χερουβίμ ἀσιγήτως δοξαζομένην καὶ ὑμνουμένην ὑπέρθεον Τριάδα; νὰ βλέπῃ τὸν Ἰμάμην (Θρησκευτὴν Τοῦρκον) καθήμενον εἰς τὸν τόπον τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, ὅπου ἄλλοτε ἱερουργεῖτο, καὶ ἀναιμιάκτως ἐθύετο ὁ ἁμνὸς καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ἦτο δίκαιον νὰ ὑποφέρῃ νὰ βλέπῃ ὁ χριστιανὸς Ἕλληγ τὴν ὁμοεθνή καὶ ὁμόθρησκόν του κόρην ἀρπαζομένην ὁποιοδήποτε τρόπῳ ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων αὐτῆς, καὶ βιαζομένην παρὰ τοῦ δεσπόζοντος αὐτὸν μηδαμινοῦ ὄντος; ἦτο δίκαιον τέλος πάντων νὰ ὑποφέρῃ τόσα καὶ τόσα μυρίων εἰδῶν δεινὰ, ὅσα δὲν ὑπέστη κανὲν ἄλλο ἔθνος;

Ἔως ποτε ἔπρεπε ν' ἀκούῃ ὁ Ἕλληγ τὸν ὑμνογράφον τῆς ἐκκλησίας του ψάλλοντα «Ὡς τῶν Ἑβραίων τὰ κῶ-
 »λα ἐν τῇ ἐρήμῳ ποτὲ ἀπειθηγάντων ὄντως σοι τῷ μέ-
 »νω Δεσπότη, ἀξίως κατεστρώθη, οὕτω καὶ νῦν τὰ ὁ-
 »ρεῖς ἀδιστάκτους τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀθέων Ἀγαρηνῶν, ψαλ-

«μικρὸς παρὰ τὸν ἄδην χριστὲ», (1) καὶ νὰ μὴ ἐνθουσιᾶται ἀπὸ τὸ τροπάριον αὐτὸ, καὶ νὰ μὴ βλέπῃ τὴν ὄραν, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ γίνῃ ὁ διασκορπισμὸς τῶν ὁστέων τοῦ δεσπύζοντος αὐτόν, καὶ νὰ πληρωθῇ ἡ προσευχή του, ἀλλ' ἐξερχόμενος τοῦ ναοῦ νὰ βλέπῃ ἔτι ζῶντα τὸν βάρβαρον δεσπότην του, τὸν ἑαυτὸν του δὲ ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ καταδουλούμενον; ἕως πότε ἔπρεπε ὁ πιστὸς καὶ ἐκλεκτὸς τοῦ Κυρίου λάτρης χριστιανὸς Ἕλληγ νὰ ὑποφέρῃ νὰ ἀκούῃ τὸν ἑαυτὸν του παρ' ἀπίστου ξένης γλώττης ὑβριζόμενον μὲ τὰς λέξεις Γκιαβούρ (βοόπιστε) Κιαφίρ (βλάσφημε), κτλ.; ἔτι δὲ πρὸς περισσοτέραν του καταφρόνησιν καὶ μὲ τὸ Δομουζ, (χοῖρε) κτλ. καὶ κρίσις ἐπὶ τῶν ὕβρεων αὐτῶν, ἡ ἐκδίκησις νὰ μὴ γίνεταί; (2) ἕως πότε πλέον ἔπρεπε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ περιμένῃ διὰ νὰ ἔλθῃ καμμία χεὶρ διὰ νὰ τὸ ἀφαρπάσῃ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ κραταιοῦ του, καὶ νὰ τὸ διασώσῃ; εἰς ποίαν δύναμιν ἐπίγειον ἤλπιζε πλέον διὰ νὰ συντρίψῃ τὰς ἀλύτσεις καὶ τὰς χειροπέδας, μὲ τὰς ὁποίας ἦτο πεπεδημένον τριακόσια ἐξήκοντα ἔξ περίπου ἔτη; τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ περιμένῃ πλέον, ἀφ' οὗ ὅλαι αἱ κατὰ καιροὺς φανεῖται μικραὶ τῆς ἀπολυτρώσεώς του ἐλπίδες εἶχον ματαιωθῇ τελευταῖον κατὰ τὸ 1807, ὅτε ἐγένετο ἡ κατὰ

(1) (Ὅρα ἐν ταῖς τροπαρ. τοῦ ἑπερινου τῆς α. Σεπτεμβρίου). Εἶνα δὲ παράδοξον τὸ νὰ ψάλλεται τὸ τροπάριον αὐτὸ στεντοριῶς ἐν ὅλαις ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ποτὲ νὰ μὴ δοθῇ προσοχὴ παρὰ πολλῶν τῆν Ἑλλ. νικῆν γλώτταν γνωρίζοντων Τοῦρκον, μῆτε δὲ νὰ προδοθῇ παρὰ τινος ἐκ τῶν τότεν ἐξωμοτῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

(2) Ἐν διὰ τοιαύτην τινα ὕβριν ὁ χριστιανὸς ἤθελεν ἐνᾷξῃ τὸν ὑβριστὴν του Τοῦρκον, ὁ Καδδῆς (Δικαστὴς) τὸν ἀπεδίωκε μὲ τὸν λόγον ὅτι καὶ δὲν εἶται ἀπίστος; μῆπως εἶται Τοῦρκος; διὰ δὲ τὰς τοιαύτας ὕβρεις μὴ ὑπάρχοντος ποινικοῦ νόμου, ἐλέγοντο αὐταὶ σωρηδὸν ἀφ' ὅλους τοὺς Μετανοῶν.

τὸν Ἑλλήσποντον ναυμαχία, μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ὁποίας εἶδε πάλιν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τὸν Σουλτανικὸν θρόνον εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἤλπιζε νὰ ἴδῃ Χριστιανικοῦ θρόνου;

Ἐπρεπε πλέον νὰ δέσῃ τὰς χεῖράς του, ἐπιστηριζόμενόν εἰς τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον δύναμιν τοῦ πανσθενοῦς βραχίονος τῆς θείας προνοίας, ὅτε οἱ μὲν πεπαιδευμένοι του, ἐξ ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν θείων προφητῶν, τῶν Ἱερῶν ἀποκαλύψεων, τῶν χρησμῶν, καὶ ἄλλων παντοίων τοιούτων συγγράμμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ προγενέστεροί του σοφοὶ καὶ ἅγιοι ἄνδρες, ὡς μὲ ἐχέγγυα ἐλπίδων μελλούσης ἀνεγέρσεως αὐτοῦ τὸ ἐφωδίασαν, οἱ δὲ ἄπλοῖ καὶ ἀγράμματοι Ἰδιῶταί του, ἐκ πατρικῆς διαδοχικῆς μεμνημένοι παραδόσεως ἐθεώρουν ὅτι ἐπλησίαζεν ἡ προορισθεῖσα ἐποχὴ τῆς ἀπολυτρώσεώς του; ἢ ἔπρεπε μὲ τὸν λόγον «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα δεῖ κινεῖν», νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν κατὰ τοῦ τυραννικῶς δεσποζόντος αὐτὸ ἀποστασίαν, καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ στάδιον τῆς ἀνεγέρσεώς του; ἀλλ' εἰς τοιοῦτον μέγα καὶ φρικτὸν ἐπιχείρημα τηλικαύτης τρομερᾶς τόλμης διὰ μίαν ἄνιστον φαινομένην πάλιν, παραβαλλομένην μὲ τὴν τοῦ Κώνωπος πρὸς λέοντα, δὲν εἶναι ἄρα ἀναντίρρητον ὅτι ἔπρεπε νὰ σκεφθῇ καὶ ὁποῖα μεγάλα μέσα καὶ τρόπους ὥφειλε νὰ μεταχειρισθῇ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ; ἀλλ' ὁποῖα ἤθελον εἶσθαι τὰ τοιαῦτα, ἐν ᾧ ὁ κάθε Ἕλλην εἶχε μὲν πάντοτε εἰς τὴν φυγὴν τοῦ τὸ ζώπυρον τῆς ἐλευθερίας του, κανεὶς δὲ δὲν ἐγνώριζεν ἐὰν καὶ εἰς τοῦ ἄλλου ὁμογενοῦς του τὴν φυγὴν σώζεται τοιοῦτον ζώπυρον πατρογονικοῦ αἰσθημάτων. ὅτε ὁ μὲν ἄπλοῦς καὶ ἀγράμματος ἔβλεπε τόσῃν δόξαν

»μικῶς παρὰ τὸν ἄδην χριστέ», (1) καὶ νὰ μὴ ἐνθουσιᾶται ἀπὸ τὸ τροπάριον αὐτὸ, καὶ νὰ μὴ βλέπῃ τὴν ὄραν, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ γίνῃ ὁ διασκορπισμὸς τῶν ὁστέων τοῦ δεσπόζοντος αὐτὸν, καὶ νὰ πληρωθῇ ἡ προσευχή του, ἀλλ' ἐξερχόμενος τοῦ ναοῦ νὰ βλέπῃ ἔτι ζῶντα τὸν βάρβαρον δεσπότην του, τὸν ἑαυτὸν του δὲ ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ καταδουλούμενον; ἕως πότε ἔπρεπε ὁ πιστὸς καὶ ἐκλεκτὸς τοῦ Κυρίου λάτρης χριστιανὸς Ἕλλην νὰ ὑποφέρῃ νὰ ἀκούῃ τὸν ἑαυτὸν του παρ' ἀπίστου ξένης γλώσσης ὑβρίζοντον μὲ τὰς λέξεις Γκιαβούρ (βοόπιστε) Κιαφίρ (βλάσφημε), κτλ.; ἔτι δὲ πρὸς περισσοτέραν του καταφρόνησιν καὶ μὲ τὸ Δομούζ, (χοῖρε) κτλ. καὶ κρίσις ἐπὶ τῶν ὕβρεων αὐτῶν, ἡ ἐκδίκησις νὰ μὴ γίνεται; (2) ἕως πότε πλέον ἔπρεπε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ περιμενῇ διὰ νὰ ἔλθῃ καμμία χεὶρ διὰ νὰ τὸ ἀφαρπάσῃ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ κραταιοῦ του, καὶ νὰ τὸ διασώσῃ; εἰς ποῖαν δύναμιν ἐπίγειον ἠλπίζε πλέον διὰ νὰ συντρίψῃ τὰς ἀλύστεις καὶ τὰς χειροπέδας, μὲ τὰς ὁποίας ἦτο πεπεδημένον τριακόσια ἐξήκοντα ἕξ περίπου ἔτη; τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ περιμενῇ πλέον, ἀφ' οὗ ὅλαι αἱ κατὰ καιροὺς φανεῖται μικραὶ τῆς ἀπολυτρώσεώς του ἐλπίδες εἶχον ματαιωθῇ τελευταῖον κατὰ τὸ 1807, ὅτε ἐγένετο ἡ κατὰ

(1) Ὅρα ἐν ταῖς τροπαρ. τοῦ ἐπερινου τῆν α. Σεπτεμβρίου. Εἶνα' δὲ παραδοξὸν τὸ νὰ ψάλλεται τὸ τροπάριον αὐτὸ στεντοριῶς ἐν οἷαις ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ποτὲ νὰ μὴ δοθῇ προσοχὴ παρὰ πολλῶν τῶν Ἑλλητικῶν γλωττῶν γνωρίζοντων Τοῦρκον, μήτε δὲ νὰ πειδοθῇ παρὰ τινας ἐκ τῶν τότεν ἐξοματῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

(2) Ἐν διὰ τοιαύτην τινὰ ὕβριν ὁ χριστιανὸς ἤθελεν ἐνάξῃ τὸν ὑβριστὴν του Τοῦρκον, ὁ Καθδὴς (Δικαστὴς) τὸν ἀπεδίωκε μὲ τὸν λόγον ἰκαὶ δὲν εἶται ἄπιστος; ἰμῆπως εἶται Τοῦρκος; διὰ δὲ τὰς τοιαύτας ὕβρεις μὴ ὑπάρχοντος ποινικοῦ νόμου, ἐλέγοντο αὐταὶ σωρηδὸν ἀφ' ὅλους τοὺς Μοσμετανοῦς.

τὸν Ἑλλήσποντον ναυμαχία, μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ὁποίας εἶδε πάλιν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τὸν Σουλτανικὸν Θρόνον εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἤλπιζε νὰ ἴδῃ Χριστιανικοῦ Θρόνου;

Ἐπρεπε πλέον νὰ δέσῃ τὰς χεῖράς του, ἐπιστηριζόμενόν εἰς τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον δύναμιν τοῦ πανσθενοῦς βραχίονος τῆς θείας προνοίας, ὅτε οἱ μὲν πεπαιδευμένοι του, ἐξ ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν θείων προφητῶν, τῶν Ἱερῶν ἀποκαλύψεων, τῶν χρησμῶν, καὶ ἄλλων παντοίων τοιούτων συγγράμμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ προγενέστεροί του σοφοὶ καὶ ἅγιοι ἄνδρες, ὡς μὲ ἐχέγγυα ἐλπίδων μελλούσης ἀνεγέρσεως αὐτοῦ πρὸ ἐφωδίασαν, οἱ δὲ ἄπλοῖ καὶ ἀγράμματοι Ἰδιῶταί του, ἐκ πατρικῆς διαδοχικῆς μεμνημένοι παραδόσεως ἐθεώρουν ὅτι ἐπλησίαζεν ἡ προορισθεῖσα ἐποχὴ τῆς ἀπολυτρώσεώς του; ἢ ἔπρεπε μὲ τὸν λόγον «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα δεῖ κινεῖν», νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν κατὰ τοῦ τυραννικῶς δεσποζόντος αὐτὸ ἀποστασίαν, καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ στάδιον τῆς ἀνεγέρσεώς του; ἀλλ' εἰς τοιοῦτον μέγα καὶ φρικτὸν ἐπιχείρημα τηλικαύτης τρομερᾶς τόλμης διὰ μίαν ἄνιστον φαινομένην πάλιν, παραβάλλομένην μὲ τὴν τοῦ Κώνωπος πρὸς λέοντα, δὲν εἶναι ἄρα ἀναντίρρητον ὅτι ἔπρεπε νὰ σκεφθῇ καὶ ὁποῖα μεγάλα μέσα καὶ τρόπους ὥφειλε νὰ μεταχειρισθῇ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ; ἀλλ' ὁποῖα ἤθελον εἶσθαι τὰ τοιαῦτα, ἐν ᾧ ὁ κάθε Ἕλληγιν εἶχε μὲν πάντοτε εἰς τὴν φυγὴν τοῦ τὸ ζώπυρον τῆς ἐλευθερίας του, κανεὶς δὲ δὲν ἐγνώριζεν ἐὰν καὶ εἰς τοῦ ἄλλου ὁμογενοῦς του τὴν φυγὴν σώζεται τοιοῦτον ζώπυρον πατρογονικοῦ αἰσθήματος, ὅτε ὁ μὲν ἄπλοὺς καὶ ἀγράμματος ἐβλεπε τόσῃν δόξαν

εἰς τὸ Ἱερατεῖόν του, ἄλλην τόσῃν, καὶ πολὺ περισσώτεράν δόξαν καὶ λαμπρότητα εἰς τοὺς προὔχοντάς του ἐν γένει κατὰ τὸν βαθμὸν ἐκάστου, τόσῃν ἀτάρaxy καὶ φιλήτυχον ζωὴν εἰς τοὺς λογίους του, τόσῃν ἐπαύξεισιν πλούτου εἰς τοὺς ἐμπόρους του, αὐτῶν δὲ πάλιν τῶν ῥηθειςῶν τάξεων ὁ ἄνθρωπος ὅτε ἔβλεπε τὴν ἀμάθειαν, τὴν δυστυχῇ κατάστασιν, τὴν πτωχείαν, τὴν περὶ τὰ πολεμικὰ ἀπειρίαν, καὶ τὴν ἐκάστου ὑποταγὴν καὶ προσήλωσιν εἰς τὸν κύριόν του, πῶς ἔπρεπε νὰ γνωρίσῃ ὁ μὲν ἀπλοῦς καὶ ἀγράμματος, ἐὰν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἱερέων, τῶν Ἐπισκόπων, τῶν Μητροπολιτῶν, τῶν Πατριαρχῶν, τῶν χριστιανῶν Ἡγεμόνων, τῶν Διερχομένων, τῶν Ἀρχόντων, τῶν Προστώτων, τῶν Δημογερόντων, τῶν ἐμπόρων, ὑπῆρχεν αἶσθημα ἐλευθερίας, καὶ ἐὰν οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἤθελον καταφρονήσῃ ποτὲ δόξης, πλούτων, τιμῶν, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς γλυκυτάτης των ζωῆς διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους των, ὁ δὲ ἄνθρωπος τῶν τάξεων αὐτῶν πάλιν πῶς ἔπρεπε νὰ βιασθῇ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἀπλῶν καὶ ἀγραμμάτων τῆς γ', δ', καὶ ε' τάξεως Ἑλλήνων, ὅτι αὐτοὶ ἤθελον ἔχει αἶσθημα ἐλευθερίας, καὶ ὅτι ἠδύναντο ποτὲ νὰ ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς ἰσόπαλον μάχην μετὰ τῶν δεσποζόντων αὐτοὺς, ἄοπλοι πρὸς ὀπλισμένους, πεζοὶ πρὸς ἵππεῖς, πένητες πρὸς πλουσίους, ἀπειροπόλεμοι πρὸς πολεμικοὺς κτλ. κτλ; πῶς ἠδύναντο οἱ ἔμψρονες οὗτοι ἄνθρωποι χωρὶς προηγουμένης τινὸς προπαρασκευῆς; καὶ προπαρασκευῆς μεγάλῃς, ἀνέτοιμοι, καὶ μὲ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων εἰς μίαν τοιαύτην φρικώδη καὶ τρομερὰν ἀποστασίαν μέσων, νὰ τολμήσωσι διὰ νὰ ἐπιχειρήσωσι τὸν εἰς τὸ στάδιόν της δρόμον, ἐνῶ

μόλις ἐὰν ἐφ'αυτὰζωντο μὲ ἀπλήν τινα ιδέαν ἐν τοιοῦτον, ἔφριττον τρέμοντες; καὶ ὁμῶς ἡ Θεία Πρόνοια ἠυδόκησε νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνιχνεύθη τὸ ἐνυπάρχον ἐνδιάθετον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ ἐλευθερίας αἰσθημα, ἐγνώρισαν ἀλλεπαλλήλως οἱ ἐπιχειρηματῆαι τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου, διέδωκαν τὸν σκοπὸν τῶν πανταχοῦ, καὶ μεταξὺ ὀλίγων ἐτῶν διαστήματος ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες ὤφθησαν ὁμόφυχοι, ὁμόνοες, ὁμόφρονες, σύμφωνοι καθ' ὅλα, καὶ ἰδιῶται, καὶ προὔχοντες, καὶ Κληρικοὶ, Ναυτικοὶ, καὶ πᾶσα τάξις Ἑλλήνων, καὶ ἐπιχείρησαν τὸ τοιοῦτον μέγα τόλμημα, τὸ ὁποῖον κανὲν ἄλλο ἔθνος δὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ ἀφ' ὅσων ἐθνῶν πράξεις καὶ ἔργα ἡ παγκόσμιος Ἱστορία ἄχρι τοῦδε ἐξιστόρησεν.

Ὁ τρόπος οὗτος, μ' ὅλον ὅτι ἦτον ἀπό τι ζώπυρον, ἐγκαταλειφθὲν παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Ῥήγα τοῦ Φεβραίου (τοῦ καὶ Βελεστινλή) θανατωθέντος (τὸ 1797) παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας (1), ἐστάθη ἐξ ἐφευρέσεως ὀλίγων κατὰ πρῶτον ἀνθρώπων φιλογενῶν, οἵτινες συνέθεντο νὰ διαδώσωσι τὸν σωτηριώδη καὶ μέγαν αὐτῶν σκοπὸν τῶν καὶ εἰς ἄλλους, καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ συνενώσωσιν ὅλων (ἐὰν ἦτο δυνατόν) τῶν Ἑλλήνων τὰς ψυχὰς μὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, μὲ τὴν ἀδελφικὴν ἐνωσιν, καὶ μὲ τὸν θρησκευτικὸν ὅρκον θεμελιωθέντα ἐπὶ τῷ «Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ ὑπὲρ Πατρίδος» καὶ ἐπὶ ταῖς δυτὴν ἐντολαῖς τοῦ Εὐαγγελίου «Ἀγαπήσεις Κύριον

(1) Ὅρα τὰ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς ἐν τῇ Δοκιμῇ τοῦ Ἰω. Φιλήμονος, καὶ ἐν τοῖς προλεγόμενοις τῶν πολεμικῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Χρ. Περρβαίου ἀκριβῶς ἐξιστορούμενα, τὰ ὅποια ἡμεῖς περιττὸν ἐκρίναμεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα, καθότι οἱ ρηθέντες συνέγραψαν περὶ αὐτῶν ἐν ἐκτάσει καὶ ἀκριβεῖα.

» τὸν θεόν σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν ». Τοῦτον τὸν τρόπον ἐφευρόντες ὡς μέσον προκαταρκτηκῶν τοῦ σκοποῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἀποπεράτωσιν εἶχον προμελετήσῃ διὰ νὰ φθάσουν, ἔθεντο εἰς ἔργον τὰς μελέτας των, ἐπωνομάσαντες τὸν ἀπὸ τούτου τοῦ σκοποῦ Ἱερὸν σύνδεσμον « Φιλικὴν Ἑταιρίαν », (1), ἣτις ὡς ἀπὸ μικροῦ τινος σπινθήρος λαβοῦσα ἀρχήν, ἠνέφθη βαθμηδὸν εἰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι προχωρήσασαι εἰς τὰς φυχὰς πάσης τάξεως καὶ βαθμοῦ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες παραδεχθέντες ἐνηγκαλίσθησαν αὐτὴν ὡς Ἱερὸν καὶ θεόπεμπτον χρῆμα (2), χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν, ἢ νὰ ὑποπτεύσωσιν κἀνὲν ἐναντίον, ἐξ ἀποτυχίας, ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας δυνάμενον νὰ προκύψῃ, ὥστε νὰ ριψοκινδυνεύσωσι καὶ νὰ ὑστερηθῶσι καὶ αὐτῆς των τῆς ζωῆς εἰς ἐναντίαν περίστασιν· ἀλλὰ καὶ Ἡγεμόνες, καὶ Πατριάρχαι, καὶ Μητροπολῖται, καὶ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρωτοσύγκελλοι, καὶ Διάκονοι, καὶ Ἡγούμενοι Μοναστηρίων, καὶ Ἱερομόναχοι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Μοναχοί, καὶ ἄπλοὶ δόκιμοι, Ἀρχοντες, Προεστώτες, Ἐμποροὶ, Δημογέροντες, τεχνῖται, βιομήχανοι, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ποιμενικοῦ ὑπηρετοῦ,

(1) Ἐπειδὴ πρὸ ἡμῶν ἄλλοι συγγραφεῖς ὁμίλησαν διακεκριμένως καὶ ἐν ἐκτάσει τὰ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, πῶς ἔσχον τὴν ἀρχὴν των κτλ. (ὄρα Δοκίμιον Ἰω. Φιλήμονος) ἡμεῖς παραλείπομεν τὰς ἐνταῦθα ἐκθέσεις αὐτῶν, καίτοι πολλὰ περὶ αὐτῆς δὲν ἐλείψαμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νὰ καταχωρήσωμεν ἐν οἰκείῳ μέρει τοῦ παρόντος συγγράμματος ὅσων τὴν γνώσιν εἶχομεν.

(2) Οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγνωρίζον καμμίαν ἄλλην ἑταιρίαν ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν τὴν Εὐρώπῃ περιελθόντων. Μάλιστα εἶχον ἀποτρόπαιον καὶ θύτηριον τὸ ὄνομα τοῦ Μιτίνου, ἢ τοῦ Καρπονάρου, νομίζοντες ὡς ἄξιον καὶ ἁγίον τὸν ἑταιριστὴν. Ὡστε, ἐὰν ᾔθελε παρουσιασθῇ καὶ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία μὲ τοιαύτην τινα ἐπωνυμίαν, ὅχι μόνον δὲν ᾔθελε παραδεχθῇ ἀπὸ κανένα Ἕλληνα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ᾔθελεν ἀποπεμφθῇ ὡς ἀδεία, καταδιωχθῇ, κατακηρυχθῇ κτλ.

ἐπερχόμενον τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ ἡ κατὰ τοῦ τυράννου των ἀποστασία, ἐξ αὐτῆς δὲ ὡς ἔκ-
 τινος λαίλαπος αἰφνιδίου νὰ ἐκλικμισθῇ ἡ ὑπαρξίς ὅλων
 τῶν καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Τουρκικῆς Ἐπικρατείας ὑ-
 παρχόντων Μουσουλμάνων, βασιζόμενοι εἰς τὰς ὁποίας
 οἱ κατηχηταὶ ἐκάστου τινὸς ἀλλεπαλλήλως τοῖς ἐδίδον
 ὑψηλὰς καὶ μεγάλας ὑποσχέσεις ἐν ὀνόματι μιᾶς Ὑψηλῆς
 Ἀρχῆς (1), καὶ καθ' εἰς ἐξ αὐτῶν ἠλπίζεν ὅτι τὰ πάντα
 εἶναι ἔτοιμα, προπαρασκευασμένα κατ' ἐντέλειαν, καὶ
 ὅτι μόνος ὁ μοχλὸς ἔμελλε τοῦ νὰ τεθῇ, ὡς ἔλεγον οἱ
 Ἑταιρισταί,

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὅσον· ἀφ' ἐνὸς
 μέρους ἦτο θεία, ὅσον ἦτον Ἱερά, ὅσον ἦτον ἐπωφελής,
 καὶ μόνον μέσον τῆς προόδου τοῦ φορικώδους αὐτοῦ με-
 γάλου τολμήματος καὶ ἐπιχειρήματος, ὅσον συνέτεινεν
 ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ μέγα τοῦτο κατόρθωμα, χρησιμεύσασα
 ὡς μία μεγάλη κλείς τῆς θύρας τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας
 σταδίου, τοσοῦτον ἀφ' ἐτέρου ἐστάθη ἀπερίσχεπτος κατὰ
 μέγα μέρος, ἔλλειπής εἰς πολλὰ, ἀπρομήθευτος καθ' ὅλα,
 καὶ σχεδὸν ὡς μία ἐπιπόλαιος εἰδοποίησις τοῦ σκοποῦ,
 χωρὶς τινος πούποτε πραγματικῆς ἐνεργείας, τὰ ὁποῖα
 ὅλα αὐτὰ ἔγιναν παραίτια τοῦ νὰ ὑποπέσῃ τὸ Ἑλληνικὸν

(1) Τὰ ἀπαρτίσαντα τὴν Ὑψηλὴν Ἀρχὴν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μετὰ κατὰ
 τοῦτο ἐξαιρίτως ἐπαινοῦνται, διότι ἐφύλαξαν μυστικὰ τὰ πρόσωπά των·
 ἐπεὶ δὲ ἔαν ἐπαρτυριάζοντο αὐτὰ Ἀρχηγέται, ὡς ἦταν, ὅχι μόνον δὲν ἤθε-
 λον κατορθῶσαι τίποτε, ἀλλ' ἤθελον καταρρονηθῇ ὡς μαθημένα ὄντα, καὶ
 ἤθελον προδοθῇ ἄφροντα, ὡς ἐπροδόθη καὶ ὁ Γρηγόριος Φεῤῥαῖος (ὁ καὶ Βε-
 λιστευλῆς) καὶ ἄλλοι· ἀλλὰ μετὰ τῶν ὅλων τῶν ἄλλων τὸ ἔργον αὐτοῦ δια-
 κρίνεται ἐπαινετώτερον, καθότι μετὰ τὰ μέγα, ἀφηρημένον, ὄνομα
 Ὑψηλῆς Ἀρχῆς, ἐφείλκυσαν ἓνα ἕνα εἰς τὸν εἰς φαντασίαν ὑψηλοτέρων ἔργον
 καὶ κατορθωμάτων.

ἔθνος εἰς τοὺς ὁποίους ὑπέπεσε τόσους καὶ τόσους παν-
τοίων εἰδῶν κινδύνους, εἰς σφαγὰς, εἰς λεηλασίας, εἰς αἰχ-
μαλωσίας, καὶ ὀλίγον ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀποσβεσθῇ, καὶ νὰ
ἐξοντωθῇ τέλειον, ἐὰν ἄλλα τινα συστατικὰ μέσα δὲν ἤθε-
λον προλάβῃ νὰ τὸ ἀπαλλάξωσιν ἀπὸ τὸν παντελῆ ὄλε-
θρον, ὅστις εἶχε φθάσει νὰ τῷ γίνῃ ἐπικείμενος, καθότι
τὰ μέλη τὰ ὁποῖα συνέθεντο τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν, καίτοι
δὲν ἤστοχῆσαν τῷ ὄντι καθ' ὅσον ἀφώρα τὴν διάδοσιν τοῦ
Ἱεροῦ σκοποῦ των, δὲν ἐσκέφθησαν καὶ βαθύτερον περὶ
τῶν ἄλλων ἀναγκαιῶς ἀπαιτουμένων πρὸς ἐνέργειαν καὶ
ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου πραγματικῶν μέσων δὲν ἐφρόν-
τισαν νὰ ἔχωσιν ἔγκαιρον καὶ ἄμεσον ἀλληλογραφίαν με-
τοὺς εἰς τὰ διάφορα μέρη κατηχηθέντας ἐταιριστάς, ὥστε
νὰ μανθάνωσι τὰς καταστάσεις ἐκάστου μέρους, πῶς εὐ-
ρίσκονται: δηλ. αὐταὶ διατεθειμέναι, καὶ νὰ ἀναπληρῶσι
τὰ ἐλλείποντα, ἢ νὰ λαμβάνωσιν ἄλλως τὴν διόρθωσιν τῶν
ἐλλείψεων ἐκείνων, ὅσαι ἀφώρων τὴν προπαρασκευὴν ἐνὸς
τοιούτου κινδυνώδους πολέμου, ἀλλ' ἐγκαταλιπόντα πάν-
τα ἀπόστολον, καὶ ὁποιοῦνδήποτε ἄλλον προσήλυτον διὰ
νὰ ᾗναι ἕκαστος ὡς μία τις ἀρχὴ ἀπόλυτος, ὥστε πάντες
ὠθούμενοι καὶ ἐξωθοῦντες ἀλλήλους εἰς τὸ σκάφος μιᾶς
ἄμυδρᾶς ἀβεβαιότητος νὰ πλέωσι χωρὶς πυξίδος, ἥτις
ᾤφειλε νὰ ᾗτον ἡ παγίωσις ἐνὸς, ἡ δύω, ἡ πολλῶν κεντρι-
κῶν βασίμων συστημάτων, καὶ διαχωρισθέντα ἀπ' ἀλλή-
λων, περιέτρεχον ἕνα κἀκεῖσε, τὰ μὲν διὰ τὰς προό-
δους τοῦ ἔργου των, τὰ δὲ καὶ μεταβάντα εἰς διάφορα
μέρη τῆς Εὐρώπης, κατεσπατάλων τὰ ἐκ τῶν συναχθει-
σῶν συνεισφορῶν δοθέντα εἰς αὐτὰ χρήματα, ἐπὶ τῷ
λόγῳ πραγματικῆς προόδου καὶ ἐνεργείας, καὶ ἐθεώρουν
μακρόθεν τὸν καπνὸν, τῆς ὁποίας ἀνῆψαν μεγάλης

πυρκαϊᾶς ἐκ τῆς ἀπερίσκεψίας τῶν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας
 εἰς τὴν ἑλπίδα φροντίδα διὰ τὴν ἐφοδιάσασιν, ὡς εἶδει,
 ἄλλο κανὲν κεντρικώτερον μέρος, ἐπὶ τῇ βάσει ἴσως, ὅτι
 ἤθελεν ἐπιτύχει ἡ ἐπανάστασις νὰ καταστήσῃ τὴν ἐστίαν
 τῆς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (ὑπαγομένην καὶ αὐτὴν
 εἰς τὴν ἰδίαν τῆς ἀπροβλεψίας κατηγορίαν), τοῦλάχιστον
 διὰ καθὲ ἐνδεχομένην ἀποτυχίαν ἦτον ἐπ' ἀνάγκης νὰ προ-
 μηθεύσῃ τὴν ἐφοδιάσιν τῆς Πελοποννήσου, ἣτις καὶ διὰ
 τὴν γεωγραφικὴν καὶ ὀχυρὰν θέσιν τῆς, καὶ διὰ τὸν πλη-
 θυσμὸν, καὶ διὰ τοὺς μαχίμους ἀνδράς τῆς ἐθεωρεῖτο τὸ
 μοναδικὸν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὀρμητήριον· πολὺ δὲ μάλ-
 λον ὥφειλον νὰ λάβῃ τὴν περὶ τούτου πρόνοιαν, καθότι
 τὰ περὶ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν τῶν Ἰωαννίνων πράγματα ἦσαν
 ἔτι ὑποπτα καὶ ἀβέβαια, καὶ δυνάμενα ἐξ ἐναντίας νὰ ἐπη-
 ρεάσῃ τὴν Ἑλλάδα τὰ μέγιστα, εἰάν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς
 προελάμβανε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Σουλτάνου, ἡ ἐπετύγχανε
 τῆς ἀμνηστίας τοῦ τελευταίου (1)· ἀλλὰ, τὰ περὶ ὧν ὁ
 λόγος, μέλη οὐδόλως ἐσυλλογίσθησαν τὸ νὰ συστήσῃ
 πρὸς τὴν ἀφηρημένην λέξει τῆς ὑψηλῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν
 κυρίαν τῶν πραγμάτων ἀρχὴν, οὔτε δὲ ἔφερον καὶ εἰς τὸν
 νοῦν τῶν ὅτι ἐναρξομένου τοῦ πολέμου ἀφεύκτως, δὲν
 ἦτο δυνατόν οὔτε ὑπισθοδρομῆσαι νὰ γίνῃ, οὔτε ἔμενε
 πλέον καιρὸς νὰ γένῃσι μεγάλαι προπαρασκευαί, ὅτι ἐξ
 ἀποτυχίας, ἡ ἐκ τοιαύτης τινὸς ἐλλείψεως ἤθελε θετικῶς
 ἀκολουθήσῃ γενικὴ σφαγὴ καθ' ὅλου τοῦ ἐπισημοτέρου
 μέρους τῶν Ἑλλήνων, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀνοιχονόμητον παρὰ
 πᾶν ἄλλο δυστήχημα ἤθελεν ἐπιφέρει τὰς ἐποχὰς τῶν

(1) Ὅρα τὰ περὶ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐκτενέστερον ἔντε τῷ Δοκίμ. Ἰω.
 Φιλήμ. ἐν τοῖς προλεγομ. τοῦ Π. Πατρῶν, ἐν τοῖς τοῦ Περβραχίου πολέμ.
 ἐπομνημον. καὶ ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει τοῦ παρόντος συγγράμματος.

1453, καὶ 1769, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὅτι ἤθελε μένει πλεον δι' ὀλοκλήρους αἰώνας αἰώνων καταποντισμένον εἰς τὰς βαθυτάτας τῆς κτηνώδους καταστάσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας ἀδύσσεως.

Ἐν τοσούτῳ τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας προδίδεται εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν, καὶ αἱ ὑποψίαι αὐτῆς λαμβάνουσιν ἀφορμὴν νὰ γίνωνται ἐπαιθητότεραι. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης αἵφνης ἐμφανίζεται εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου, προχωρεῖ, καίτοι ἀνέτοιμος καθ' ὅλα, καὶ ἀνοίγει τὴν ἀτραπὸν τῆς μάχης ἐν τῇ Δακίᾳ· ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία πληροφореῖται τὰ τῆς Δακίας, ἐξαχριοῦται κατὰ αὐτὸν Ἑλλήνων, καὶ λαμβάνει μέτρα καταστρεπτικὰ διὰ τῆς σπάθης καὶ τῆς ἀγχόνης. Φυλακίζονται οἱ ἔγκριτοι ἀρχιερεῖς καὶ πολλοὶ τῶν προυχόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Πελοποννήτῳ, καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἀρ' ἑτέρου οἱ ἀτομικοὶ ἐκάστου Ἑλλήνος σπινθήρες ἐξάπτονται πανταχοῦ, καὶ ἀνάπτουν τὴν γενικὴν κατὰ τῆς δεσποζούσης τυραννικῶς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος Τουρκικῆς δυναστείας φρικτὴν ἀποστασίαν κατὰ ῥητὴν ἡμέραν τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1821 ἔτους, ἡμέραν προσδιορισθεῖσαν καθ' ὅλα τὰ μέρη παρὰ τῶν κατηχητῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ἡ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι, ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσιν ἐκραγεῖται ὡς ἐκ συνθήκης μιᾶς ἀποστασίας ἐπιφέρει τὴν ἀπαγχόνισιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἐγκρίτων Ἀρχιερέων, τῶν ἐπισήμων καὶ λοιπῶν κοσμικῶν τάξεων τὰς σφαγὰς, καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἀποστασία γιγαντιαίοις βήμασι προοδεύει εἰς τ' ἄλλα μέρη τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ὅπου εὑρίσκει στάδιον διὰ νὰ προχωρῇ. Οἱ τὰς ποιμενικὰς τῆς ἐκκλησίας ράβδους κρατοῦντες εἰς χεῖρας,

καὶ μετὰ τὴν Ἀρχιερατικὴν ἐνδεδυμένοι στολὴν ἐπὶ τοῦ Ἱε-
ροῦ βήματος ἱερουργοῦντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν Ἱεράρ-
χαι, παρουσιάζονται ἑνοπλοὶ μετὰ τὸ πυροβόλον εἰς χεῖρας,
καὶ ἐνδεδυμένοι ἀπλὴν στρατιωτικὴν στολὴν, τρέχουσιν
ὄρμηχοι διὰ νὰ θυσιάσωσιν αἱματώδη θυσίαν ἐπὶ τοῦ θυ-
σιαστηρίου τῆς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐλευθερίας.
Κατὰ συνέπειαν αὐτῶν οἱ Πρωτοσύγκελοι, οἱ Ἱερεῖς, οἱ
Διάκονοι ἐκδύονται τὰς ἱερατικὰς στολὰς, καὶ ἑνοπλοὶ,
ἐνδεδυμένοι στρατιωτικῶς, κρατοῦντες μετὰ τὴν μίαν μὲν
χεῖρα τὸν τίμιον σταυρὸν, μετὰ τὴν ἄλλην δὲ, τὸ πυροβό-
λον ὄπλον, ἐμφανίζονται ὀρμητικοί, ὥς λέοντες, καὶ πρῶ-
τοι πυροβολοῦσι κατὰ τῶν τυράννων τῶν. Οἱ τὰ Πέρσικα
κράσπεδα ἐνδεδυμένοι Προεστῶτες, καὶ προὔχοντες πο-
λιτικοί, οἱ ἔμποροι καὶ τεχνῖται ἐνδεδυμένοι στρατιωτικῶς,
ἀπὸ τὴν ἡσυχωτάτην καὶ τρυφυλὴν ζωὴν ἐν ἀκαρεῖ μετα-
βαίνουν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σκληραγωγίαν· οἱ γεωργοὶ
ἀντὶ τοῦ ἀρότρου, οἱ ποιμένες ἀντὶ τοῦ ποιμενικοῦ ῥοπά-
λου, ὁράττους τὰ ὄπλα, καὶ συνηγμένοι ἅπαντες παρουσι-
άζονται εἰς τὸ στάδιον τῆς μάχης, ἀπειροπόλεμοι οἱ πλεῖ-
στοι, ἀγύμναστοι καθ' ὅλα, ἐλλειπεῖς, κατὰ μέγα μέρος,
ὀπλων, πολεμεφοδίων καὶ λοιπῶν, ὁρμοῦσι κατὰ τῶν τυ-
ράννων τῶν Ὀθωμανῶν, ἀποκλείουσι καὶ πολιορκοῦσιν αὐ-
τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις, ἀντιπαρατάττονται εἰς τὰς μάχας
καὶ εἰς τοὺς ἀκροβολισμοὺς, καὶ ὅτε μὲν ἡττώμενοι ἐκ
περιστάσεων καὶ ἐξ ἀπειρίας, πολλάκις δὲ ἀτρομήτως καὶ
γενναίως νικῶντες, ἐξαφανίζουσι πλήθη ἐξ αὐτῶν κατὰ
διαφόρους ἐποχὰς καὶ εἰς διαφόρους θέσεις ἐπιπεσόντων.

Οἱ κατὰ θάλασσαν ναυτικοὶ Ἕλληγες ἐφοπλίζουσι τὰ
ἐμπορικὰ καὶ σιτοφόρα πλοῖα τῶν, προπαρασκευάζουσιν
Ἡφαίστεια, ἐκπλέουσιν αἶφνης ἐπιζήτουσιν τὸν ἐχθρὸν

στόλον, ἀπαντῶσιν αὐτόν, ἀντιπαρατάττονται εἰς Ναυμαχίαν, καὶ ἄλλα μὲν ὑπερμεγέθη δίκροτα καὶ ἄλλων τάξεων πλοῖα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καταπυρπολοῦσιν, ἄλλα καταβυθίζουσιν, ἄλλων καθίστανται κύριοι, καὶ τελευταῖον φαίνονται οἱ Ἕλληνες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν εἰς τὰ ὅμματα τοῦ λοιποῦ κόσμου νικηταὶ τοῦ τυράννου των κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἐμφάνισιν. Συνδρομαὶ ἐπὶ τούτῳ παρ' Ἑλλήνων καὶ ἄλλων φιλογενῶν καὶ φιλέλευθέρων ὑπηκόων χριστιανικῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐτοιμάζονται πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ἑλλήνων, συντρέχουσι προσωπικῶς ἄνδρες μεγάθυμοι καὶ φιλέλληνες Εὐρωπαῖοι, καὶ Ἑπτανήσιοι, σιεύδουσι πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων, συμμερίζονται τὸν ἀγῶνά των μὲ συνεισφοράς χρημάτων, ὀπλων, πολεμεφοδίων, τρέχουσιν ὁμοίως καὶ συρρέουσι πανταχόθεν ὁμογενεῖς διαφορῶν τάξεων καὶ συναγωνίζονται καὶ μεταξὺ τούτων πάντων τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος φαίνεται προοδεῦον, καὶ πάντα κίνδυνον ἐκ ποδῶν ποιούμενον, καίτοι περιστοιχισμένον ἄλλως ὑπὸ παντοίων προκειμένων καὶ ἐπικειμένων αὐτῷ κινδύνων.

Φθονεῖται ἐν τούτοις ἡ τῶν Ἑλλήνων νίκη, καὶ τρομερὰ καὶ ἰσοβαρὴς ἐπίσης μὲ τὸν ἐπικείμενον παρὰ τῆς Τουρκικῆς δυναστείας κίνδυνον παρουσιάζεται εὐθὺς καὶ ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐν μέρει ἐπιβουλὴ τῆς Δύσεως. Ὁ κίνδυνος τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς, καὶ τοι πλαγίως ἐνεργούμενος, καθίσταται μᾶλλον δεινότερος, καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν νὰ τὸν προλάβωσι· μ' ὅλα ταῦτα ἂν καὶ ἄλλως στερούμενοι ὅλων τῶν μέσων, ὀλίγοι ὄντες ὡς πρὸς τὰς μεγάλας τῶν τυράννων των δυνάμεις, κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν πολεμούμενοι, πᾶνταχοῦ εἰς πολλότατα σώματα κερματισμένοι, ἄπειροι τῆς χρήσε-

ως τῶν ἑπλῶν, διπλοῦν ἔχοντες τὸν πόλεμον ἐσωτερι-
κῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς, γίνονται ἀνώτεροι πάσης τοιαύ-
της δυσκολίας. Ἡ Εὐρώπη γνωρίζουσα τὸ γενικὸν τῶν
Ἑλλήνων πνεῦμα καὶ τὰς ἀπὸ τὴν ὁμόθησκον Ῥωσσίαν
πολιτικὰς προσδοκίας των, καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας
συμπάθειαν τῶν εὐκλεῶν Αὐτοκρατόρων της, βλέπει ἐπὶ
τέλους τὴν ἀρχηγίαν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάν-
του, καὶ δοκιμάζει εἰς τὴν αἰφνίδιον αὐτὴν ῥῆξιν τοῦ πολέ-
μου της ἐναντίαν τινὰ προσβολήν· ἐντεῦθεν εἰσρέει ἡ ἐν μέ-
ρει ἐπίβουλος διαγωγὴ της, καὶ μ' ὅλον ὅτι παρεδέχθη
ἡ οὐδετερότης εἰς τὴν ἐν Λαίμπαχ συγκέντρωσιν τῶν Βα-
σιλέων τῆς Εὐρώπης, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίζετο πλα-
γίως ὁ πόλεμος, μ' ὅλα ταῦτα παντοίων εἰδῶν δλέθριαι
μυστικαὶ εἰσηγήσεις δίδονται εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πόρταν
παρά τινων ἐν ἑκῶν ἑξαντινουπόλει πρέσβειων· διαφόρων εἰδῶν
ἔμμεσοι καὶ ἄμεσοι βοήθειαι χορηγοῦνται εἰς τοὺς στό-
λους τοῦ ἐχθροῦ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν εὐ-
λων, καὶ πολυειδεῖς ἀκολουθοῦν νὰ πράττωνται κάτασκο-
πεύσεις πρὸς ἐλαβὴν τῶν Ἑλλήνων παρὰ τινων τῶν κατὰ
τὴν Μεσόγειον Προξένων.

Οὕτω δὲ κυλινδουμένων τῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστα-
σίας πραγμάτων, οἱ Ἑπτανήσιοι Ἕλληνες πνέοντες ἐνθου-
σιασμὸν ὑπὲρ πατρίδος, διάπυροι ζήλωται τῆς εὐτυχοῦς
τύχης τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦσι μέρος ζωηρὸν τόπου, καίτοι
ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν καὶ θέλησιν ὑπάρχοντες,
καταφρονήσαντες πᾶσαν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐξουσίας των,
πᾶσαν δήμευσιν τῶν ὑπαρχόντων των κτλ. κτλ. λαμβάνου-
σι μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, προσφέρουσιν ἐν πρώτοις τὰ
πλοῖά των, συντρέχουσι διὰ χρημάτων, καὶ δι' ἐφοδίων
παντὸς εἶδους ἀδρῶν ποσοτήτων τὸ τῆς Ἑλληνικῆς πα-

λιγγενεσίας ἔργον μ' ὅλας τὰς περιστοιχούσας αὐτοὺς αὐστηρὰς δυσκολίας, δοξολογοῦσι πάντοτε ἐν ταῖς νίκαις τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐνισχύουσαν τοὺς Ἑλληνικοὺς βραχίονας πανσθενὴ δύναμιν τοῦ Ὑψίστου, καὶ βυθίζονται πάλιν οἱ αὐτοὶ διὰ τὰς περιοδικῶς συμβάσας τῶν Ἑλλήνων ἀποτυχίας εἰς τὴν πλέον ἀπαρηγόρητον λύπην, τὴν ὁποίαν ἔτι μᾶλλον ἐπηύξανεν ἡ προβάλλουσα φραγμοὺς ἀνυπερβλήτους εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν των πολιτικὴ κατάστασις των ἀποβαίνουσι μ' ὅλα ταῦτα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἀρεως ἤχει, ὑπὲρ τοὺς 1500 (καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου), καὶ ἀτρόμητοι στρατιῶται, ὡς μεγάθυμοι ἄνδρες, ἀρίστοι μοι μαχηταί, καὶ μισοτύραννοι πατριῶται δεικνύουσι τὸν χαρακτήρα τῆς πίστεως καὶ τῆς σταθερότητος, καὶ τὴν ὑπὲρ ἄλλο τι ἀξιέπαινον ὑπεροφίαν των εἰς τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς ἄλλας ἀτίμους ἰδιοτελείας.

Ἀφ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Τουρκικῆς Ἐπικρατείας, εἰς τὰ ὅποια ἐξερράγη ἡ κατὰ τῶν Τούρκων Ἑλληνικὴ ἀποστασία, ἡ Πελοπόννησος ἐσχημάτιζε τὸ θέατρον τοῦ πολέμου εἰς τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἀφ' οὗ μάλιστα ἀπέτυχεν ἡ κατὰ τὴν Δακίαν ἐκραγεῖσα παρὰ τοῦ Α. Ὑψηλάντου ἀποστασία, καὶ πάντες συνέρρεον εἰς τὴν Πελοπόννησον πανταχόθεν. Ἐπὶ τούτοις θεωρεῖται ἀναγκαία ἡ σύστησις τῆς κεντρικῆς διοικήσεως, καὶ πρώτη συστήνεται ἡ ἐν Καλτεζιαῖς Πελοποννησιακὴ Γερουσία. Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀφίξιν τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου (ἀποκατασταθέντος ἀναγκαίου μ' ὅλα ὅσα διέτρεξαν ἐν Βερβένοις ἐπὶ τῆς ἀφίξεώς του), καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Μονεμβασίας, τοῦ Νεοκάστρου καὶ τῆς Τριπολιτζᾶς, συνελθόντων καὶ ἄλλων πολλῶν, θεωρηθείσης μᾶλλον ἀναγκαιοτέρας τῆς

συστήσεως ἔθνικοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα Διοικητικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῆς ἐμφυχώσεως, ἣν ἐμελλε νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἀναστατωθείσης Ἑλλάδος, ἐμελλε νὰ παραλύσῃ ἀκόμη καὶ τὰς περὶ τοῦ ληστρικοῦ χαρακτῆρος τοῦ πολέμου ἐξωτερικῶν τινῶν συκοφαντείας, ἂν οὐ ἐσυστήθησαν αἱ κατὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα κεντρικαὶ Διοικήσεις, ὁργανισθεῖσαι διὰ τοῦ Α. Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ Θ. Νέγρη, προκαλεῖται ἡ Α. ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐθνικὴ Συνέλευσις, συνελθόντων εἰς τὸ Ἄργος κατὰ πρῶτον καὶ τῶν Πελοποννησίων, καὶ Στερεοελλαδιτῶν, καὶ τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν, καὶ συστήνεται γενικὴ μὲν Διοίκησις, συγκεκλιμένη ἐκ δύο σωμάτων Βουλευτικοῦ καὶ Ἐκτελεστικοῦ, κεντρικαὶ δὲ, ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία, ὁ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα Ἄρειος Πάγος, καὶ ἡ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα Γερουσία.

Ἄλλ' ἀντὶ τοῦ νὰ λάβωσι πρόοδον τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας πράγματα, ὥς ἐκ τῆς συστήσεως τῶν Διοικήσεων αὐτῶν, ἐξ ἐναντίας εἰσχωροῦσιν ἀντενέργειαι, προχωρεῖ διαίρεσις καὶ διχόνοια μεταξὺ πολιτικῶν καὶ πολιτικῶν, μεταξὺ στρατιωτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, καὶ μεταξὺ πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν καὶ τὸ ἐν μέρος ἐνεργεῖ τοῦ ἄλλου τὴν ἐξόντωσιν, καὶ ἀλλεπαλλήλως ἡ διαίρεσις αὐτὴ καὶ ἡ διχόνοια, προβαίνουσα ἐπὶ τὰ πρόσωπα, γίνεται παραίτιος τοῦ ν' ἀφεθῶσιν εἰς τὸ μέσον νενεκρωμένα τὰ ἀφορῶντα τὴν πρόοδον τοῦ πολέμου μέσα, καὶ τὰ Ὀθωμανικὰ κατὰ τὰ Ἰωάννινα στρατεύματα ἐξοντῶσαντα τὸν Ἀλῆ Πασσάν, ἐπαπειλοῦν τὴν γενικὴν καθ' ἀπάτης τῆς Ἑλλάδος ἐπιδρομὴν, ἥτις καὶ μετ' ὀλίγον ἐκτελεσθεῖσα, καταστρέφει ἀστραπηδὸν τὰς ἐκτεθειμένας τῆς Στερεᾶς ἐπαρχίας, καὶ ὑψουμένων τῶν Τσερχικῶν

σημαιῶν εἰς ἐκάστην, εὐρίσκονται ἀνεωγμένοι εἰς τὴν δίοδον τῶν κατὰ τὴν Στερεάν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων αἱ Θερμοπύλαι, καὶ ἡ ἐπιδρομὴ αὐτῶν, ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαχμοῦτ Πασσὰν Δράμαλιν, προχωρεῖ εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ διὰ τῶν μεγάλων στενῶν τῆς Μεγαρικῆς, καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ Ἰσθμοῦ φθάνει μέχρι τῆς Ναυπλίας. Ἐπὶ τούτῳ ἐγκαταλιμπάνεται ἡ διχόνοια πρὸς καιρὸν, καὶ ἡ ὁμόφυχος συνένωσις πάλιν τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἑλλήνων πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν γίνεται παράίτιος τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῶν μετὰ τοῦ Δράμαλη πολυαριθμῶν στρατευμάτων· αὐτὴν ἐπομένως ἀκολουθεῖ ἡ πτώσις τῆς Ναυπλίας, καὶ τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας πράγματα προοδεύουν πάλιν διὰ τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐν Ἀστρεὶ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

Μόλις τὰ πράγματα λαμβάνουν νέαν τινὰ ἀλλοίωσιν καὶ μορφήν, καὶ νέαι διχόνοιαι, νέαι διαιρέσεις ἀναφύονται· ἐκταράττονται τὰ τῶν Διοικήσεων πάλιν, διαιροῦνται αἱ Διοικήσεις, διαιροῦνται ἀκολούθως πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοί, προκαλοῦνται ὡς ἐκ τούτων ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἐπιφέρουν αὐτοὶ νέαν ἄλλην μεταλλαγὴν εἰς τὰς Διοικήσεις, αὕτῃ δὲ ἡ μεταβολὴ ἐνεργεῖ ἄλλον ἐμφύλιον πόλεμον δυνάμει τοῦ Ἀγγλικοῦ δανείου (1), καὶ ἐν μέρει ἐπισήμων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἐξορίζεται ἐν Ὑδρᾷ. Εἰς τοιαύτην οἰκτρὰν κατάστασιν διακειμένου τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἑλλάδος, λαμβάνουν εὐκαιρίαν οἱ Ὀθωμανοὶ καταστρέφουσι τὴν Εὐβοίαν, τὰ Ψαρρὰ, τὴν Κάσσον, καὶ τὴν Κρήτην, εὐρίσκουν ἀνεωγμένον στάδιον ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν Μεσσηνίαν φρουρίων, τῶν Παλ. Πατρῶν. τοῦ Μεσολογγίου καὶ καθ' ὅλης τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ παντελής ἐξολόθρευσις τοῦ Μαχμοῦτ Πασσᾶ τῆς

(1) Πολλὰ περὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ δανείου ἐγένοντο φιλονεικίαι, ἀλλ' ὑπερίσχυε τελευταῖον ἡ κομματικὴ ραδιουργία, καὶ ἐνήργησε τὴν παρακλῆσιν τοῦ δανείου αὐτοῦ, τὸ ὅποιον δὲν ἐπέφερεν οὐδὲν βλάβην καὶ ὀπισθοδρόμησιν, εἰς μὲν δαπανηθέντος τοῦ πλείστου μέρους αὐτοῦ. (Ὅρα τὰ περὶ τούτου ἐκτενέστερον ἐν τοῖς προλεγομ. τοῦ Π. Πατρῶν, καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει τοῦ παρόντος Συγγράμματος.

Δράμας, αἱ ἐνδοχοὶ ναυμαχίαι τῆς Σάμου, τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου, αἱ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἀποτυχίαι, καὶ τῶν ὅσων ἐδόθησαν ἄχρι τοῦδε πλαγίων βοηθειῶν εἰς τοὺς Τούρκους τὸ ἀτελεσφόρητον, ἔγειναν παραίτια τοῦ ν' ἀλλάξῃ ἡ Δύσις τὸ σχέδιόν της, καὶ νὰ θέσῃ εἰς νέαν κίνησιν τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πολιτικὴν της.

Ἐν τούτοις ὁ δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος εἰς τὴν Πελοπόννησον προχωρεῖ ὅλον ἓν, πολὺ πεισματωδέστερος τοῦ πρώτου· τὸ χρυσίον τῶν Αἰρῶν, τοῦ δανείου διεκχέεται εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, καὶ μικρόν τι μέρος εἰς τὴν Πελοπόννησον· τὰ πολυάριθμα τῶν στρατιωτικῶν βαθμῶν διπλώματα διεγείρουσι τοὺς ἀπλοὺς ἐρατιώτας κατὰ τῶν παλαιῶν ἀρχηγῶντων· νέοι ἐρατηγοὶ, νέοι χιλιάρχοι καὶ ὑποχιλιάρχοι διορίζονται χωρὶς τινος διακρίσεως πείρας, ἢ ἀπειρίας πολεμικῆς, προβαίνουν ὅλον ἓν ἐκ τοῦ τυφλοῦ πεισματος λεηλασίαι, διωγμοὶ, καὶ μυρίαι ἄλλαι αἰσχυραὶ καὶ φαῦλαι βιαιοπραγίαι· πάντα ταῦτα μένουσιν ἀτιμώρητα, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ δευτέρου ταύτου ἐμφυλίου πολέμου ἀποκαθίστανται οἰκτρώτερα παρὰ τὰ τοῦ πρώτου. Τῆς ἀκαταστασίας αὐτῆς παραίτιος γίνεται ἡ εἰς τὴν Στερεάν, Ἑλλάδα τοῦ Περσῆ Μεχμέτ Πασσᾶ (Κιουπαχῆ) κατὰ τοῦ Μεσολογγίου ἐπιδρομή, εὐρόντος αὐτὸ ἀπροφύλακτον ὅλως δι' ὅλου· ταύτην δὲ τὴν ἐπιτροπὴν ἀκολουθεῖ καὶ ἡ τοῦ Ἰβραχίμ Πασσᾶ Σατράπου τῆς Αἰγύπτου ἀπόβασις εἰς τὴν Πελοπόννησον, εὐρόντος καὶ τούτου αὐτὴν παντοίως τρόπως κατεσπαραγμένην, ἡθικῶς παραλελυμένην, καὶ εἰς τὴν ἀγανάκτησιν καὶ εἰς ἀδιαλάχτους ἐχθικῆσεις καταβεβυθισμένην.

Ὁ ὀρμητικὸς πόλεμος τοῦ Ἰμπραχίμ Πασσᾶ μετὰ

λή.

τὴν κατάκτησιν τοῦ Νεοκάστρου, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν Ἑλλήνων εἰς διαφόρους μετ' αὐτοῦ συμπλοκάς, καὶ μετὰ τὴν ἐν Μανιάκῃ γενομένην πεισματώδη μετὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου μάχην, καταπατήσαντος τὰς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ καὶ Κυπαρισσίῳ κόλπῳ ἐπαρχίας, καὶ καταστρέψαντος αὐτάς, ἀνακαλεῖ τοὺς ἐν Ὑδρᾷ ἐξορίστους πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς· συνκεντροῦνται οὗτοι μεθ' ἱκανῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς τὰς περὶ τὸ Μακρυπλάγιον, τὴν Πολιανήν, κτλ. ὀχυράς θέσεις, ἐξ ἀποτυχίας αὐτῶν κυριεύει ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς ἀναιμωτὶ τὴν Μεσσογείον τῆς Πελοποννήσου ἐπαρχίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, καθεῖθεν ἐξαπλοῦται εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Πελοποννήσου ἐπαρχίας, πυρπολεῖ, λεηλατεῖ, αἰχμαλωτεύει, κατέρχεται ἕως εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Ναυπλίου, ἀντικρούεται εἰς τοὺς μύλους τῆς Ναυπλίας, καὶ ὅλον ἐν περιφέρειᾳ καταπατῶν τὰς ἄλλας κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐπαρχίας, καταστήσας κέντρον τὴν Τριπολιτζάν, καὶ τελευταῖον μεταβαίνει εἰς τὸ Μεσολόγγιον πρὸς βοήθειαν τοῦ Κιουταχῆ. Εἰς μάττην ἀποβαίνουνσι τῶν Ἑλλήνων αἱ ἐν Τριχόρφοις, ἐν Δαβιζ, καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσι γεγόμεναι κατ' αὐτοῦ ἀντικρούσεις, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀμηχανίας τῶν Ἑλλήνων συγκροτεῖται ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ β'. Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ταύτην διαλύει ἀτελῇ ἡ τοῦ Μεσολογγίου πτώσις, καὶ δεινότεραι περιστάσεις ἐπαπειλοῦσι τὴν παντελῇ ἐξόντωσιν τῶν Ἑλλήνων.

Νέαι πάλιν ἄλλαι διχόνοιαι διαδέχονται τὰς πρώτας καὶ αἱ παρὰ τῆς Β'. ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνελεύσεως συστηθεῖσαι Διοικήσεις ἐξ ἀμηχανίας ἐγκαταλιμπάνουσι τὴν καθέδραν, καὶ μεταβαίνουνσιν εἰς τὴν νῆσον τῆς Αἰγίνης. Τὰ κακὰ ἄλλως θεωρούμενα ἀθεράπευτα προκαλοῦσι

νέαν ἐθνικήν, Συνέλευσιν αὐτὴ δὲ μετὰ πολλὰς ἐρίδας συγ-
κροτεῖται τελευταῖον ἐν Τροίῳ, ἐκλέγει κατὰ πρῶτον
τὸν μὲν Ριχάρδ Τζορτζ Ἀρχιστράτηγον τῶν Ἑλληνικῶν
ὀπλων, τὸν δὲ Κόγχραν Ἀρχιναύαρχον τοῦ Ἑλληνικοῦ
στόλου, καὶ προχωροῦσα διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐνὸς ὑπο-
κειμένου ἐπὶ τῶν πηδαλίων τῆς πολιτικῆς Κυβερνήσεως
τοῦ ἔθνους, ἐκλέγει ἐπὶ τούτῳ τὸν Κόμητα Ἰω. Α. Κα-
ποδίστριαν διὰ πολλοὺς λόγους, τὸν προσκαλεῖ δι' ἐπιστο-
λῶν τῆς πρὸς διεύθυνσιν καὶ διευθέτησιν τῆς ἐκλελυμένης
καταστάσεως τοῦ ἔθνους, καὶ ἀποπερατοῖ τὰς πράξεις τῆς
διὰ τῆς συστῆσεως μιᾶς Τριμελοῦς Ἀντικυβερνητικῆς ἐπι-
τροπῆς, τὸν νέον ἐκλεχθέντα Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος
ἀντιπροσωπευούτης.

Περιμένεται ἐπὶ τούτοις ὡς σωτὴρ τῶν Ἑλλήνων ὁ
Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ κατὰ τοὺς Ναβαρίνους
γενομένη ναυμαχία παρὰ τῶν στόλων τῶν τριῶν Συμμά-
χων Δυνάμεων μετὰ τοῦ ἐχθρικοῦ Τουρκικοῦ στόλου, καὶ
ἡ πυρπόλησις αὐτοῦ προμηνύουσι τὴν εὐτυχὴ τῶν Ἑλλη-
νικῶν πραγμάτων ἀποκατάστασιν· φθάνει τελευταῖον ὁ
Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Ναύπλιον ὕστερον ἀπὸ
ὅλας τὰς ὑποκινηθείσας παντοίων εἰδῶν ἐξωτερικὰς τε
καὶ ἐσωτερικὰς παρὰ τινων ὑποκειμένων ἀντενεργείας, με-
ταβαίνει εἰς τὴν Αἴγιναν, ὑποδέχεται μετ' εὐφημίας πα-
ρὰ τῶν Ἑλλήνων, θεωρεῖ τὴν εἰς τὴν ὁποίαν διέκειντο
ἀνωμαλίαν καὶ ἀκαταστασίαν τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα,
ἀναλαμβάνει τὰς Κυβερνητικὰς ἡνίας, καὶ μετὰξὺ ὀλί-
γου τινὸς διαστήματος διὰ τῆς φρονήσεώς του καὶ τῶν
μὲ τὰς αὐτὰς τῆς Εὐρώπης σχέσεών του μεταβάλλεται
ἐπ' ἀγαθῷ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος, ἐπανακάμπτουςιν εἰς τὰς
ἐστίας των οἱ τῇ δε κακείσε διεσκορπισμένοι Ἕλληνες,

Λυτροῦνται ἀπὸ τὴν μάστιγα τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ἐσωτε-
ρικῶν ἐπηρεάσεων, καὶ ὅλοι οἱ περὶ τὴν Κυβερνητικὴν
ὕπηρεσίαν κλάδοι ἐνεργοῦν ἐν ἁρμονίᾳ, ἐν εὐρυθμίᾳ, καὶ
ἐν τάξει. Ἀναχωρεῖ Ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς (μετὰ τὰ τρία καὶ
ἥμισυ περίπου ἔτη τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον διαμονῆς του)
τῇ δυνάμει τῆς Γαλλικῆς αἰχμῆς, συναινέσει τῶν Συμμά-
χων Δυνάμεων, καὶ τὰ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν, τὰς Παλ.
Πάτρας, τὸ Ἀνιέρριον, τὸ τῆς Ναυπάκτου, καὶ τοῦ Μεσο-
λογίου φρούρια, παραδίδονται ἀναιμωτὶ εἰς τὴν ἐξουσί-
αν τῶν Ἑλλήνων, διαμεινάντων ἀκολούθως τῶν Γαλλι-
κῶν ἐπικουρικῶν στρατευμάτων ἐν τῇ Μεθώνῃ καὶ ἐν τῇ
Νεοκαστρῷ μέχρι τοῦ 1833.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τὰ πάντα εὐδοοῦνται καλῶς, ἐν ᾧ ὁ Ἕλλην
μόλις ἀνακουφίζεται, ἐν ᾧ μόλις ἐμψυχοῦται δοξάζων τὸν
σωτῆρα Θεόν, βάσκανος πάλιν δαίμων φθονεῖ τῶν Ἑλλή-
νων τὴν εὐτυχίαν, καὶ νέα πάλιν διχόνοια καὶ διαίρεσις ὑ-
πενεργεῖ φρικτὴν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ἀντιπολίτευσιν.
ἐξωτερικαὶ καὶ ἐσωτερικαὶ ραδιουργίαι ὑποχωροῦν στάδι-
ον εἰς τοὺς ἀντιπολιτευομένους, καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις ἡμέ-
ραν παρ' ἡμέραν ἐπαυξάνει· συγχροτεῖται ἐπὶ τούτῳ ἡ ἐν
Ἀργεὶ Συνέλευσις, καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις ἀντὶ τοῦ νὰ κα-
τευνασθῇ, ἔτι μᾶλλον περισσεύει· ἐξάπτεται ἐκ τούτων σύγ-
χρουσις διὰ τῶν ὀπλῶν μεταξὺ ἀντιπολιτευομένων καὶ τῆς
Κυβερνήσεως, πυρπολοῦνται τὰ παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ δα-
νείου κατασκευασθέντα ἐπισημότερα τοῦ Ἑλληνικοῦ στο-
λίσκου πλοῖα, καὶ τελευταῖον αἱ παντοῖαι πανταχόθεν τε-
κταινόμεναι καὶ ἄλλως ὑποκινούμεναι ραδιουργίαι μὴ δυνά-
μεναι νὰ ὑπερισχύσῃσι δι' ἄλλου τινὸς τρόπου, ὑπενεργοῦν
διὰ τῶν δύο Μαυρομηχάλων τὴν τραγικὴν δολοφονίαν τοῦ
εὐκλεοῦς ἐκεῖνου ἀνδρὸς τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπιτροπὴ Τριμελὴς προεδρευομένη παρὰ τοῦ αὐτα-
 δέλου του Αὐγουστίνου Α. Καποδίστρια ἐν ἀκαρεῖ δια-
 δέχεται τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ
 πράγματα ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρους φαίνονται ἐν ἡρεμίᾳ, ἀφ'
 ἑτέρου δὲ ἡ τοῦ ἀντιπολιτισμοῦ φλόξ μένουσα ἄσβεστος,
 ἐξάπτεται πάλιν ἔτι μᾶλλον, συγκροτουμένης. Συνελεύ-
 σεως ἐν Ἀργεῖ κατὰ συνέπειαν τῆς Δ', ἀτελοῦς ἐγκατα-
 λειφθείσης ἐπὶ τῆς διεπείας τοῦ Κυβερνήτου· ἡ Συνέλευσις
 αὕτῃ συγχέεται μὲν ἐκ τῆς ῥήξεως ἐμφυλίου ταραχῆς,
 ἐξακολουθοῦσα δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν πράξεων τῆς,
 ἀναγορεύει Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Αὐγουστίνον
 Α. Καποδίστριαν· ἐντεῦθεν αὐτὸς μὲν ἐδρεύει εἰς τὴν πρω-
 τεύουσαν, τὸ Ναύπλιον, διέπων τὰς Διοικητικὰς ἡνίας, ἄλ-
 λη δέ τις Διοίκησις ἐν Μεγάροις σχηματισθεῖσα παρὰ τοῦ
 γ', μέλους τῆς διαδεχθείσης τὸν δολοφονηθέντα Κυβερνή-
 την τῆς Ἑλλάδος ἀντιδιοικεῖ ἐν ἀντιπολιτευομένῃ μορφῇ τὴν
 Ἑλλάδα· ἡ ἀντιπολίτευσις ἐν τούτοις ὅλον ἐν ἀπαυξανο-
 μένῃ κορυφοῦται, καὶ συνενωθέντος ἐν Μεγάροις ἐνὸς με-
 γάλου ἀριθμοῦ ἀντιπολιτευομένων στρατιωτικῶν τε καὶ
 πολιτικῶν, βαθμολογηθέντων νεωστὶ παρὰ τοῦ σχηματί-
 ζοντος τὴν ἐν Μεγάροις ἀντιδιοίκησιν Ἰωάννου Κωλέττου,
 τεθέντος δὲ αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῇς πάντων τούτων, ἐνεργεῖ-
 ται ἡ κατὰ τοῦ Ναυπλίου ἐκστρατεία ἐπὶ ἐξώσει τοῦ Α. Α.
 Καποδιστρίου, καὶ ἐπ' ἐγκαθιδρύσει νέας Διοικήσεως πάλιν.

Οἱ ἐν Μεγάροις καταλαμβάνουν τὰς πύλας τοῦ Ναυπ-
 λίου· τὸ κακὸν θεωρεῖται ἀνίατον, καὶ ὁ νέος ψηφισθεὶς
 Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἀναχωρεῖ, καὶ διευθύνει τὴν
 παραίτησιν του εἰς τὴν Γερουσίαν, ἥτις μετὰ τὸ εἰσελθεῖν
 τοὺς ἐν Μεγάροις εἰς τὸ Ναύπλιον, διορίζει πάραυτα
 Διοικητικὴν ἐπταμελῆ ἐπιτροπὴν, διευθυνοῦσαν τὰ τῆς

Ἑλλάδος· μόλις ἀναδέχεται καὶ αὐτὴ τὰς ἡμέρας, καὶ νέαι καταδιώξεις (ὡς ἐκεῖναι σχεδὸν τοῦ 1826) ἀναφύονται πάλιν, καὶ ἡ διαίρεσις δύο κομμάτων, τοῦ μὲν καλουμένου Συνταγματικοῦ, τοῦ δὲ Κυβερνητικοῦ, καταντᾷ εἰς νέαν ἐμφύλιον μάχην· ἄλλη πάλιν συγκροτεῖται ἐν Προνοίᾳ Συνέλευσις, καὶ ταύτην διαλύει ἄπρακτον ἡ προφθάσασα εἰδοποίησις τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος τῇ ψήφῳ τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἐπιτροπῆς τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνάμεων. Ἡ εἰδοποίησις αὐτὴ κατευνάζει μὲν τὸν κλύδωνα τῆς ἐμφυλίου μάχης, χωρὶς ὅμως νὰ κατασβέσῃ τὴν φλόγα τὸσον αὐτῆς, ὅσῳ καὶ τῆς ἐνυπαρχούσης διαιρέσεως μεταξύ τῶν Συνταγματικῶν, καὶ τῶν Κυβερνητικῶν λεγομένων Ἑλλήνων.

Μεταξὺ τούτων φθάνει ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ὁ Α΄. συνωδευμένος ἀπὸ τριμελῆ ἔπιτροπὴν, φέρουσιν τίτλον Ἀντιβασιλείας, διωρισμένην δὲ νὰ διέπῃ τὰ τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Βασιλέως, ἔτι ἀφηλίκου ὄντος· παύει ἐπὶ τούτοις πᾶσα μεταξύ τῶν διχονοούντων Ἑλλήνων ἐχθροπραξία καὶ βιαιοπραγία, καὶ ἅπαντες οἱ Ἕλληνες πλήρεις χαρᾶς ὑποδέχονται τὸν νέον αὐτῶν Βασιλέα· ἀναλαμβάνει τὰς Κυβερνητικὰς τοῦ Κράτους ἐξουσίας ἡ Ἀντιβασιλεία, καὶ ἐνεργεῖ ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως. Ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀντὶ τῆς ἐλπιζομένης παρὰ πάντων ἀμεροληψίας, τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ λάβῃ ἡ Ἀντιβασιλεία ὡς πρώτην βᾶσιν τῶν Βασιλικῶν τῆς πράξεων, περιστοιχίζεται αἰφνης ἀπὸ ἐν μέρος τῶν λεγομένων Συνταγματικῶν, ἐγκολποῦται ὅλως διόλου αὐτοὺς, καὶ μετ' αὐτῶν πολλοὺς νεοελθόντας, διορίζει ἐξ αὐτῶν ὅλους τοὺς ὑπαλλήλους τῆς πολιτικῆς, στρατιωτικῆς, καὶ Κληρικῆς, καὶ ἀντὶ τοῦ νὰ καταπραύνη καὶ νὰ κατασβέσῃ τὴν

φλόγα τῆς Ἑλληνικῆς διχοστασίας, ἐξ ἐναντίας λαβοῦσα μέρος μετὰ τῶν Συνταγματικῶν ὑποκινεῖ διὰ τῶν περιστοιχούντων αὐτὴν παντοίων γενῶν, καὶ παντοίας ἠθικῆς ὑποκειμένων τὴν ἐκ νέου ἔξαιψιν τῆς.

Ἐντεῦθεν ὑπενεργοῦνται συκοφαντεῖαι, συλλήψεις, καὶ φυλακισμοὶ διαφόρων ὀπλαρχηγῶν καὶ τινῶν δευτέρας τάξεως πολιτικῶν ἐκ τῆς λεγομένης Κυβερνητικῆς φατρίας· καταδικάζονται οἱ Θ. Κωλοκοτρώνης καὶ Δ. Πλαπούτης εἰς θάνατον, ὡς πρωταῖτιοι τῆς συκοφαντηθείσης νέας ἀντιπολιτεύσεως, καὶ ἀξιοῦνται τῆς Βασιλικῆς χάριτος τῆς ζωῆς των. Πρὶν ἢ καταπαύσουν ὅλα αὐτὰ, νέα ἄλλη ὑποκινήσις ἀναγεννᾶται τῆς κατὰ τὴν Μάνην συμβάσης ἀποστασίας αὐτὴ δὲ διαλύεται διὰ τῆς ἀντικρούσεως τῶν Βασιλικῶν στρατευμάτων. Ταύτην διαδέχεται πάλιν ἄλλη ἀποστασία ἐν Μεσσηνίᾳ, τὴν ὁποίαν διαλύει ὁ θάνατος καὶ ἡ φυλάκισις τῶν φανέντων πρωταιτίων.

Αἱ κατὰ τῶν πράξεων τῆς Ἀντιβασιλείας δυσαρέσκαιαι ἀπὸ μέρους τῶν Ἑλλήνων αὐξάνουν, καὶ ληστεῖται πανταχόθεν ἐμφανίζονται μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν ἀτάκτων στρατευμάτων. Κατευνάζονται ὅπως οὖν καὶ αὐταί, ἀλλ' ἐντοσούτῳ ἡ Ἀντιβασιλεία, καίτοι διηρημένων τῶν μελῶν τῆς, δὲν συγκατατίθεται νὰ βαδίσῃ ἄλλην παρὰ τὴν προκαταδειχθεῖσαν αὐτῇ γραμμὴν, καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διεπείας αὐτῆς τὰ πράγματα τοῦ Κράτους διάκεινται φύρδην τὸ δὲ μετὰ τῶν δύο Ἑλληνικῶν φατριῶν ἐνυπάρχον μῖστος καταντᾷ ἀδιάλλακτον, καίτοι ὑποθαλπόμενον καὶ ὑποκεχυρμένον. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις παύει ἡ διάρκεια τῆς Ἀντιβασιλείας, καὶ ἀναλαμβάνει τὰς Κυβερνητικὰς ἡγίας ἐγγήλιξ· γεγονῶς ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλ. Ὅθων ὁ α', καὶ ὑπὸ τὸ ἄμεσον σκῆπτρον αὐτοῦ εὐχλεῶς βασιλεύονται οἱ Ἕλληνες.

Εἰς τῶν διατρεξάντων τούτων ὁλων τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας (τοῦ 1821) τὸ Ἱστορικὸν θέατρον ἐνατενίζων ὁ θεατὴς μὲ ὄμμα μεγάλης προσοχῆς τὸν τῆς προκαταρ-
κτικῆς ἀρχῆς τῆς μικρὸν σπινθῆρα πῶς ἀνήφθη εἰς φλόγα
μεγάλην, καὶ ἐνεργήθησαν τὰ κατὰ συνέπειαν συντρέξαντα
καὶ συντελέσαντα πρὸς εὐτυχίαν τοῦ μεγάλου τούτου καὶ
τολμηροῦ ἐπιχειρήματος, τὰς ἐκ διαφόρων περιστάσεων
προκυφάσας ἐπιτυχίας τε καὶ ἀποτυχίας, τοὺς ἐμφανισ-
θέντας ἐπικειμένους καὶ προκειμένους κινδύνους, τὰς ἀ-
μοιβαίας σφαγὰς καὶ αἱματοχυσίας, τὰς λεηλασίας, τὰς
αἰχμαλωσίας, καὶ ὅσα ἄλλα δεινὰ ἐξιστοροῦνται παρουσι-
ασθέντα μετὰ τῆς διαρκείας τοῦ πολέμου καὶ ἔπειτα,
τὰς ἀναφύσας πόλιτικὰς ἐσωτερικὰς τε καὶ ἐξωτερικὰς
ἀντενεργείας, τὰς διχονοίας, τὰς ραδιουργίας, τὰς χορη-
γηθείσας ἀφ' ἐτέρου συνδρομὰς πρὸς συντήρησιν τῆς ἀνί-
σου αὐτῆς πάλης, τὰς ἀναφανείσας συμπαθείας τῶν Χρι-
στιανῶν Βασιλέων τῆς Εὐρώπης, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν
τριῶν Μεγάλων Συμμάχων Δυνάμεων, δι' ὧν ἀπεφασίσθη
τελευταῖον νὰ στηριχθῇ ἡ εὐτυχὴς τῆς Ἑλλάδος Ἀνε-
ξαρτησία μὲ θρόνον Βασιλικόν, θεωρήσας δὲ πάντων
τούτων τὴν ἀκριβῆ ἐξιστόρησιν, ἐὰν θελήσῃ νὰ παραβάλλῃ
τὴν προκαταρκτικὴν τῆς ἀποστασίας ἀρχὴν, καὶ τὰ κατὰ
συνέπειαν ἀκολούθως διατρέξαντα ἀλλεπάλληλα εὐτυχῇ
τε καὶ ἀτυχῇ μὲ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν Ἑλλη-
νικῶν πραγμάτων τὸ μέγεθος, βέβαια θέλει δώσει τὴν
ψῆφόν του ὀριστικῶς, ὅτι οἱ ἐπιχειρήσαντες τὸ μέγα
τοῦτο τόλμημα Ἕλληνες, τὸ ὁποῖον ἐστέφθη τελευταῖον
διὰ βασιλικοῦ στέμματος, ὑπερεπήδησαν εὐρύτατον χάσ-
μα ὑπερμεγέθους βαράθρου κινδυνώδους καὶ κρημνώδους,
τὸ ὁποῖον ποτὲ κανέν ἄλλο ἔθνος οὔτε ὑπερεπήδησεν, οὔτε

ἐτόλμησε καὶ νὰ φαντασθῇ διὰ νὰ θέσῃ τὸν πόδα του εἰς τὸ πρῶτον τοῦλάχιστον βῆμα. Παραλιμπάνων δὲ τὰ ἄλλα ἔθνη, ἐὰν μόνον θελήσῃ νὰ παρατηρήσῃ ὅσα ἔθνη διάφορα ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία ὑπέταξε, δὲν θέλει εὖρει κανέν ἄλλο ἔθνος ὑπερτεροῦν τὴν λαμπρότητα, τὴν ἀξιοσύνην, τὸ ἀγχίνου, τὸ ὀρμητικόν, τὸ εὐτολμον, καὶ τὸ καρτερικὸν ἥθος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τὸ ὁποῖον καίτοι ὑπὸ τόσων αἰώνων δουλείαν, μὲ τὸ πλεόν παρ' ἄλλο ῥωμαλαῖον φρόνημα κατεφρόνησε τῶν πάντων, καὶ αὐτόμολον ἐπαρουσιάσθη εἰς ἓν τοιοῦτον φρικῶδες πολέμου στάδιον ἐνώπιον τοσούτων ἄλλων τὰ δῶα ἡμισφαίρια πληρουντῶν ἔθνων, τὰ ὁποῖα προσεκάλεσε θεατὰς τῆς ἀνίσου μετὰ τοῦ κατακτητοῦ αὐτοῦ πάλης.

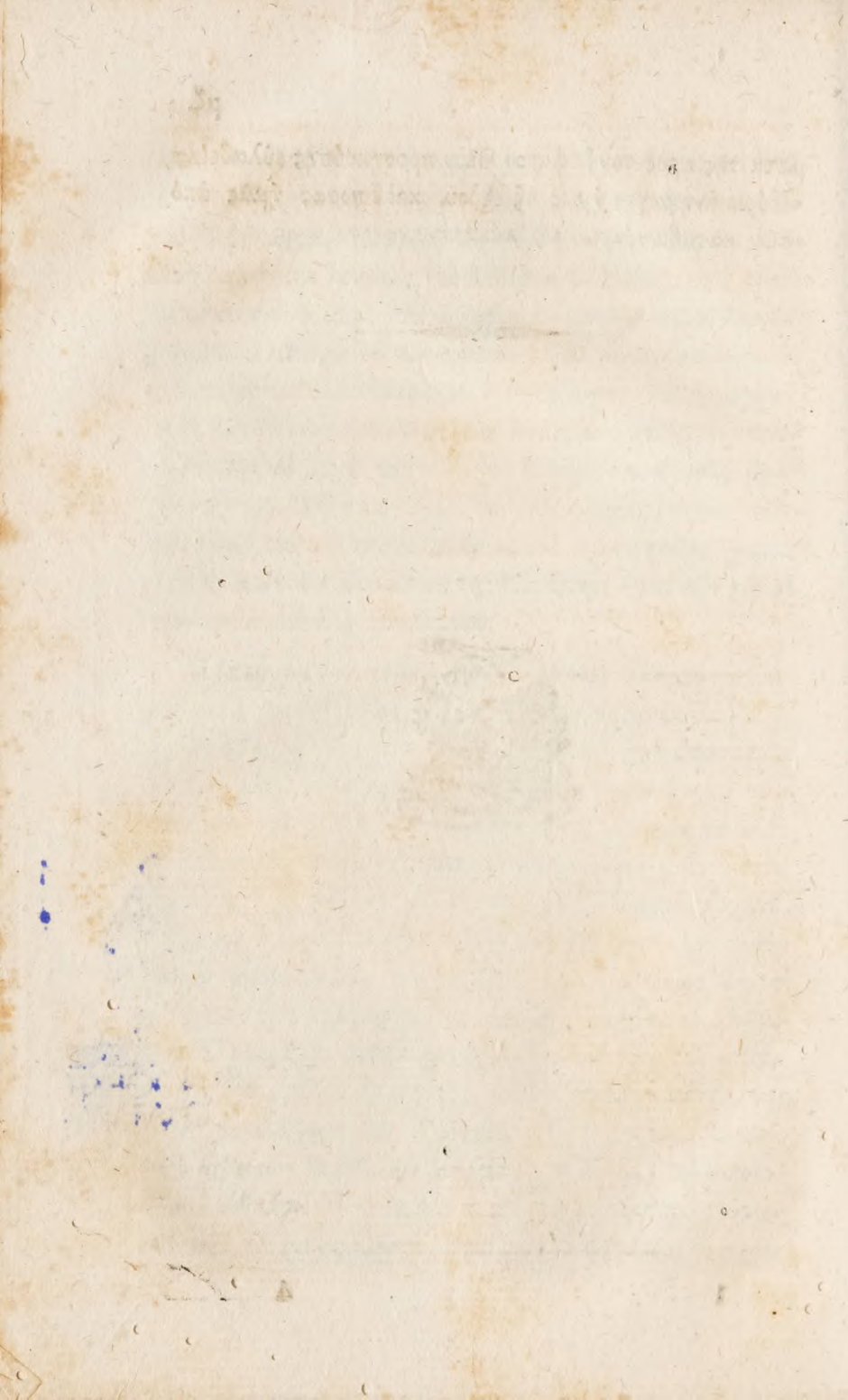
Ἐὰν ὁ θεατὴς ἀνατρέξῃ εἰς τὸ παρελθόν, θέλει ἴδῃ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτὴν ἀποστασίαν λαμβάνουσαν τὴν ἀρχὴν της ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τὴν βεβαιότητα μιᾶς μεταβολῆς, ἐμπνέουσιν πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν ἐνὸς ἐκάστου Ἑλλήνου, μὴ δυναμένου νὰ ὑποφέρῃ τοιαύτην κατάστασιν ἐπωνιδίστου δουλείας, τὴν ὁποίαν αὐτὴν βεβαιότητα ἔχοντες βάσιν οἱ Ἕλληνες πάσης τάξεως καὶ βαθμοῦ, ἐκίνησαν τὴν κατὰ τοῦ τυράννου των ἀποστασίαν, τὴν ὁποίαν ἐνεψύχωνεν πρώτη ἡ θρησκεία καὶ οἱ Λειτουργοί της, ἐπομένως δὲ ἡ βαθμηδὸν διάδοσις τῶν τῆς παιδείας φώτων, τὰ πολιτικὰ καὶ πολεμικὰ συστήματα, τὸ ἐμπόριον, ἡ Ναυτιλία, κτλ. θέλει ἴδῃ ἀκολούθως, ὅτι τὴν ἀποστασίαν αὐτὴν προεκάλεσαν οἱ τὴν τυραννίαν εἰς τὰ ὄρη πολεμοῦντες Κλέπται, οἱ Πελοποννήσιοι, οἱ Αἰτωλοὶ, κτλ. (τὸ 1769), ἡ ἀπὸ τὴν βάρυτάτην μᾶστιγα τῶν Ἀλβανῶν ἀπαλλαγὴ τῆς Πελοποννήσου (τὸ 1779), οἱ ἐμφανισθέντες (τὸ 1790).

Λάμπροι Κατωῶναι, οἱ περὶ τὸν Ῥήγαν Φερράϊον (τὸ 1797), ἡ μετὰ τῶν Ῥώσων ἐκστρατεία τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου (τὸ 1806), οἱ περὶ τὸν Παπᾶ Θύμνον, τὸν Παχλάβαν, καὶ λοιποὺς (τὸ 1808 καὶ 1809), καὶ τόσα ἄλλα προγεγονότα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς παρὰ διαφόρων ὑποκειμένων, ἐκ τῶν ὁποίων ὅλων αὐτῶν καὶ ἄλλων ἀνεπτεροῦτο καθ' ἑκάστην ἡ ἐνδόμυχος καὶ ὀρμητικὴ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν κλίσις τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτως ἀπεπερατώθη τὸ μέγα τοῦτο ἔργον διὰ τοῦ πανσθενοῦς βραχίονος τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, διὰ τῆς καρτερότητος τῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ τῆς συμπαθοῦς καὶ προστάτιδος χειρὸς τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων τῆς Εὐρώπης, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων.

Αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ τῶν Ἑλλήνων πληροφοροῦμεναι παρὰ τῆς Ἱστορίας τὴν κατάστασιν εἰς ἣν ἐκυλυνδοῦντο οἱ πρόγονοί των, τὴν σαθεὰν ζύμην ἀφ' ἧς ἡ ἀποστασία ἔλαβεν εἶδος, τὸ ἀπειροπόλεμον καὶ τὴν ἀνικανότητα τῶν πλειόνων, τὰς παντοίων εἰδῶν ἐλλείψεις ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς πολυχρονίου μάχης τῶν ἀντιπαλαιόντων μιᾶς δρακὸς (φοῦκτας) μηρυμύκων μὲ ἐν τοιοῦτον τρομερὸν θηρίον, «οὐτινος ἡ οὐρὰ ἔσυρε τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων» (κατὰ τὴν Ἱερὰν ἀποκάλυψιν), πληροφοροῦμεναι ἐπομένως ὅτι οἱ πρόγονοί των ἀποφασίσαντες ἅπαξ ἡ Ἐλευθερίαν, ἡ Θάνατον, εὐτολμοὶ ἀντεπαρετάχθησαν ἐναντίον τοῦ ῥηθέντος πολυκεφάλου δράκοντος, καὶ ὅτι προηγουμένης τῆς θείας ἀντιλήψεως τοῦ Ὑψίστου, καὶ τῆς ὑπερασπίσεως τῶν ῥηθεισῶν Βασιλικῶν Δυνάμεων, ἡ Ἑλλὰς τελευταῖον ἐβασίλευθῇ ὑπὸ Ὁθωνος τοῦ α', καὶ μνημονεύουσαι τούτων πάντων καὶ μακαρίζουσαι, ὀφείλουσι νὰ φάλλωσι συνεχῶς

μετὰ τῆς πρὸς τὸν Ὑψιστον Θεὸν προσηκούσης εὐλαθείας·
 «Κύριε ἀνήγαγες ἡμᾶς ἐξ Ἄδου, καὶ ἔσωσας ἡμᾶς ἀπὸ
 » τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον».

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ,

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Κατάκτησις τῆς Πελοποννήσου παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν τὸ 1715.--Προσδιορισμός φορολογίας.--Ἀποσάται, ἡλίσσεται.--Πλήθυσμός αὐτῶν.--Ὀνομασίαι τῶν πρωταρχηγῶν τῶν, καὶ κατακλιῶν αὐτῶν.--Μυστικὴ ὑπεράσπισις αὐτῶν παρὰ τῶν Προιστῶτων.

Ἡ νέα αὕτη Ἑλληνικὴ Ἱστορία λαμβάνει τὰς ἀρχάς της ἀπὸ τὸ ἔτος 1715, ὅτε οἱ Ὀθωμανοὶ κατακτήσαντες καθ' ὁλοκληρίαν ὅλην τὴν Πελοπόννησον, κατεκυρίευσαν καὶ τὸ Παλαμῆδιον τῆς Ναυπλίας μεῖζον (τὴν 14' Ιουλίου τοῦ 1715) ὕστερον ἀπὸ τὴν ποταμὸν ἔκχυσιν Ὀθωμανικῶν αἱμάτων σφαγῆς 80 περίπου χιλιάδων Γενητῶν, γενομένης παρὰ τῶν Ἑνετῶν, καὶ ἐκυρίευσαν ἀκολούθως τὸν Ἰτζκαλε, καὶ τὸ ἐπιθλάστιον φρούριον (Καστέλι), ὅλα ταῦτα ὑποτελοῦντα ἕως τότε ὑπὸ τὴν Κυριαρχίαν τῆς Ἀριστοκρατείας τῶν Ἑνετῶν, ἀκολούθως δὲ μέχρι τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1715 κατεκυρίευσαν καὶ τὰ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν φρούρια καὶ τὰς Παλαιὰς Πάτρας, ἀποκαταστηθέντες κατακτῆται ἀπάσης τῆς Πελοποννήσου.

Κατακτήσαντες δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ τὴν Πελοπόννησον, ὄχι μόνον ἐκ τοῦ ἰδίου μετ' αὐτῶν ὄντος στρατοῦ κατέστησαν φρουρὰς εἰς τὰ φρούρια, ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου μετεκόμισαν καὶ ἄλλους Ὀθωμανοὺς ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Ἐπικρατείας (ἀπὸ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν), τοὺς ὁποίους καὶ ἐτοποθέτησαν εἰς διαφόρους Ἐπαρχίας τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον φρουρίων καὶ πόλεων πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν τοῦ τυραννικοῦ αὐτῶν σκοποῦ.

Ἀποκατασταθέντες δὲ ὁλοσχερῶς ἐξουσιάζαι τῶν Ἑλλήνων (εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωκαν τὸν συνήθη τίτλον, ὠνομάσαντες αὐτοὺς *ραγιάδες*)(1) ἔθεσαν κανονισμόν κατὰ πρῶτον εἰς δύο μόνον εἶδη προσωπικῶν φόρων, εἰς τὸ *χαράτζι* (2)

(1) Εἰς ὅλας τὰς κατακτήσεις οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὀνομάσωσι τοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους, ἀλλὰ *ραγιάδες*, (ὑποχείριους δηλαδή, ἢ σκλάβους), ἐνεκ τούτου δὲν ἠθέλησαν ποτὲ οὔτε νὰ λαβῶσι παρ' αὐτῶν τὸν τῆς ἐμπιστοσύνης ὅρκον, ἐναγκαλιζόμενοι πάντοτε καὶ καθ' ὅλα τὴν αὐθαρεσίαν.

(2) Τὸ *χαράτζι* ἦτο διωρισμένον κατὰ τρεῖς τάξεις· ἡ α'. ὠνομάζετο Ἀλιὰς, ἡ β'. Ἐφσάτ, καὶ ἡ γ'. Ἐτνᾶς. Ἡ ἀρχὴ τῆς πληρωμῆς τοῦ *χαράτζιου* ἦτο διωρισμένη μετὰ παρατηρήσεις, πότε δηλαδή ἦτο εἰκαιον νὰ πληρύνουν οἱ νέοι τὴν ἐσχάτην τάξιν τοῦ *χαράτζιου*, καὶ ἀκολουθῶς κατὰ βαθμοὺς καὶ τὴν κατὰστασιν τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις. Καὶ πρῶτον παρετήρουν τὸ ἀνάστημα τῆς νεότητος, ἀκολουθῶς δὲ τὴν ἀπὸ 12 ἐτῶν καὶ ἐπὶ αὐτὰ ἡλικίαν. Ὅτε δὲ ἤρνετο τὰ δύο αὐτὰ ὁ μέλλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σειρὴν τῆς προσωπικῆς φορολογίας, τότε κατέφευγον εἰς τὴν ἐφεξῆς πονηρὰν μηχανουργίαν. Περιέτρεφον εἰς τὸν τράχηλον τοῦ νέου μίαν διπλὴν κλωστήν ἕως οὗ ἠνέαντο τὸ ἐν ἄκρῳ αὐτῆς μετὰ τοῦ ὅλλου, καὶ τότε τὰ δύο ἄκρα συννηνωμένα, ἡνεργημένης δὲ ἔπειτα εἰς ἓν τῆς κλωστῆς, ἔδωκεν ὁ διὰ τὴν φορολογίαν ὑποφύγιος, τὸν δὲ κύκλον τῆς ὅλης κλωστῆς ἐγύριζεν ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ νέου, ὥστε εἴαν ὁ κύκλος τῆς ἡνεργημένης κλωστῆς χωρῶν τὸν ὅγκον τῆς κεφαλῆς, ἐφθάνεν εἰς τὰ ὀπίσθεν τοῦ τραχήλου, τότε ὡς ἐνῆλξεν ὑπερχεοῦτο νὰ πληρώσῃ ὁ νέος τὴν τρίτην τάξιν τοῦ *χαράτζιου*, τὸν Ἐτνᾶ τούναντιον εἴαν

καὶ τὴν Σπέντζαν (1), ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν χαράτζι ἦτον εἰσόδημα κύριον τοῦ Σουλτάνου, ἡ δὲ Σπέντζα τοῦ Σπα-
χῆ (2). Ἔθεσαν δὲ καὶ κανονισμόν ἀμέσων φόρων ἐκ πάν-
των τῶν προϊόντων ἐν εἰς τὰ ἑπτὰ, καὶ ἐκτὸς τῶν φόρων
αὐτῶν ἐλάμβανον καὶ διαφόρων ἄλλων εἰδῶν φόρους ὑπὸ
πολυειδεῖς ὀνομασίας, ὥστε διὰ παντός κατετυραννοῦντο
οἰδυστυχεῖς Ἕλληνες ἀπὸ τὰς καταναγκαστικὰς ἀποδό-
σεις τῶν φόρων αὐτῶν.

Μετὰ τὴν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ὀλικὴν κατάκτησιν τῆς
Πελοποννήσου, διάφοροι ἐκ τῶν τότε ὑπαρχόντων Ἑλλή-
νων δὲν παρεδέχθησαν τὸ νὰ ὑποκύψωσι τὸν αὐχένα εἰς τὸν
Ὀθωμανικὸν ζυγόν, ἀλλ' ἐπλοφόροι περιεφέροντο εἰς τὰ ὄρη
καὶ τὰ δάση ἡ Ὀθωμανικὴ Ἐξουσία ἐπροσπάθησε πολυειδῶς
νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ὑποταγὴν καὶ ἡσυχίαν, ὑποσχομένη εἰς αὐ-
τοὺς δόξας, τιμὰς, καὶ πλοῦτον, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον νὰ
τοὺς πείσῃ.

Οὗτοι δὲ, οἱ καὶ ἀποστάται ὀνομασθέντες παρὰ τῶν Ὀ-
θωμανῶν, γνωρίζοντες τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν περὶ τὰ

ὅτι ἐχέουσι ἡ κεφαλὴ του εἰς τὸν κύκλον τῆς κλωστῆς, τότε ἀρίστο ἐλεύθερος,
ἔως οὗ ἤθελε φθάσει εἰς τὴν νομιζομένην νόμιμον ἡλικίαν. τῆς πληρωμῆς τοῦ
προσωπικοῦ φόρου.

(1) Ἡ Σπέντζα εἰδίκετο πρὸς 10 λεπτὰ (παράδας) ἀπὸ τοὺς ἔχοντας ἡλι-
κίαν ἐπὶ αἵματα τῶν ἐννέα ἐτῶν τῆς ἡλικίας των ἀρρένας. Ἐπανε δὲ ἡ πληρωμὴ
τοῦ φόρου τῆς Σπέντζας ὑπὸ αὐτοῦ, ἀμα ὅτε εἰσέρχοντο εἰς τὴν φορολογίαν
τοῦ χαράτζιου, τοῦ ὁποίου καὶ αὐτοῦ ἡ πληρωμὴ ἔπανε τότε, ὅταν οἱ φορο-
λογοῦμενοι ἔφθανον εἰς τὴν ἐσχάτην γηραιὰν ἡλικίαν.

(2) Σπαχῆδες ὀνομάζοντο ἐκεῖνοι, οἵτινες ἦσαν διωρισμένοι διαδοχικῶς
κατ' Ἐπαρχίας, καὶ ἐτύναζον τὰ δέκατα καὶ λοιπὰ εἰσοδήματα τῶν ἀμέσων
φόρων. Οἱ αὐτοὶ εἶδον καὶ τὰ πωλητήριά ἐγγράφα (ταπιὰ) εἰς τοὺς ἀγορα-
στὰς χωραφίων, καὶ λοιπῶν κτημάτων ὑπαγομένων εἰς τὴν καλλιέργειαν· οὗτοι
ἀνέκαθεν ὄντες στρατιωτικοὶ κατὰ διαδοχὴν, ἦσαν ὑπὸ χρεοὶ νὰ ἀπέρχωνται
εἰς τὰς ἐκστρατείας, καὶ νὰ στρατολογοῦν τυχούσης περιστάσεως.

4
τριάττα κουφότητα τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας, προϊόν-
τος τοῦ χρόνου, ἀπεκάλυψαν τὸ προσωπεῖον, καὶ ἐξερχό-
μενοι εἰς διαφόρους ὁδοὺς, ἐγύμνωναν, καὶ ἐφόνευαν πολ-
λοὺς ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς παρὰ
τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ τὰς
εἰσπράξεις τῶν φόρων ἀποστέλλομένους· τότε ἡ Ὀθωμα-
νικὴ ἐξουσία ὀνομάσασα αὐτοὺς Κλέπτας, ἔλαβε μέτρον
καταδιώξεως, καὶ ἐκινεῖτο εἰς διαφόρους ἐποχὰς μεστρα-
τολογίας (νεφεράμια) κατὰ τῶν ἀποστατῶν αὐτῶν, ἢ
Κλεπτῶν, καὶ καὶν ἄλλο δὲν ἐξετελεῖ, εἰμὴ ἀφανισμόν καὶ
δυστυχίαν τῶν ἐν ὑποταγῇ διατελούντων Ἑλλήνων, ἀπα-
γορεύουσα αὐστηρῶς νὰ μὴ δίδωνται εἰς αὐτοὺς τροφαί,
πολεμερόδια, καὶ λοιπὰ, καὶ διατάττουσα σφοδρῶς, ὥστε
ὅπου ἤθελον ἀναφανῇ οἱ Κλέπται, νὰ εἰδοποιῇται ἡ ἐξου-
σία, καὶ νὰ φονεύωνται μάλιστα (ἂν δυνατὸν) ἀπὸ τοὺς τυ-
χόντας· ἀλλ' οἱ ἐν ὑποταγῇ διατελοῦντες Ἕλληνες εὐχα-
ρίστως ὑποφέροντες τὰς ζημίας καὶ τὰ βάρη τῆς τυραννι-
κῆς ἐξουσίας, ὅχι μόνον δὲν τοὺς κατέτρεχον, ἀλλὰ μ' ὅλην
τὴν μυστικότητα ἐφωδίαζον αὐτοὺς μετὰ ἀναγκαία τρο-
φίμα, καὶ λοιπὰ· καὶ ὅσον οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπροσπάθουν μυ-
ριωτρόπως νὰ καθησυχάζωσι τοὺς Κλέπτας αὐτοὺς πό-
τε μετ' ὑποσχέταις, καὶ πότε μετ' ἀπειλὰς, τόσον περισσότε-
ρον αὐτοὶ ἐπροχώρουν εἰς τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀπειρίαν τῶν
Ὀθωμανῶν, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπληθύνετο μᾶλλον εἰς
ὅλας σχεδὸν τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου· καθότι
εἶχον κεκρυμμένους ὑπερασπιστάς των τοὺς Προεστῶτας,
ἢ Δημογέροντας τῶν ἐπαρχιῶν, πόλεων, καὶ χωρίων τοὺς
καὶ τότε, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τινων ὀνομαζομέ-
νους εἰρωνικῶς, Κοτζαμπάσιδες. Ἐκ τούτων ὅθεν
τῶν περιστάσεων ὠφελοῦμενοι οἱ Κλέπται, κατήντησαν νὰ

περιφέρωνται ἀρόβως καὶ ἀτυττόλως μετ' ἡμετέρας ἀνοιχτάς
 (μπαϊράκια), ἐξ ὧν ἦσαν περίφημοι, ὁ Μαντᾶς, ὁ Δήμος
 Μπότζικας, (πρόπκπρος) τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἐκ Καρυ-
 ταίνης) ὁ Ντάρας ἐξ Ἀρχιδίης, ὁ Περίβολος ἐκ Καλα-
 θρύτων (1). Μετὰ δὲ τούτους, ὁ Ἰω. Κολοκοτρώνης (πάπ-
 πος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ὁ κατὰ πρῶτον λαβὼν τὰ ἐπί-
 θετον Κολοκοτρώνης, ἀντὶ τοῦ πρώην ἐπιθέτου Μπό-
 τζικας), ὁ Ἀθανάσιος Καρίβερος ἐκ Π. Πατρῶν, ὁ Γε-
 ῶργιος Βιλέγγητος ἐκ Λακεδαιμονίας, ὁ Πετρόπουλος ἐκ
 Καλαθρύτων, ὁ Περδικούλιας ἐκ Βοσπίτζης, ὁ Θ. Νάσιος
 ἐκ Λεονταρίου, ὁ Πθεμοῦντας, οἱ Νικολαῖοι, οἱ Δημαῖοι ἐξ
 Ἀρχιδίης, ὁ Ἀντώνιος Ἀλιβίζος καὶ ὁ Καραμπέλας ἐξ
 Ἀγίου Πέτρου, καὶ ὁ Βενετζανάκης ἐξ Ἀνδρούσης. Οὗ-
 τοι πάντες ἔφερον ὑπὸ τὴν ὁδήγιν των σώματα ἐξ ἐπι-
 λέκτων παληκαρίων Ἑλλήνων συγχείμενα ἀπὸ ἀριθμὸν
 ἀτόμων 20-25-60-40- καὶ 80- τὸν ἐλαχιστώτερον.
 Καθ' ὅσον δὲ ἐσπευδον οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν
 Κλεπτῶν αὐτῶν μετ' ἀφόρους, ὡς εἴρηται, στρατολογίας
 (νεφεράμια), τοσαῦτον περισσότερον οἱ Κλέπται οὔτοι
 γαυριῶντες κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἀδιακόπως ἐξηφάνιζον
 αὐτοὺς μετ' φόνους καὶ γυμνώσεις, ὅχι μόνον κατὰ τὰς
 ὁδοὺς, ἀλλ' ἐνίοτε πίπτοντες αἰφνιδίως καὶ εἰς τὰς πόλεις,
 καὶ πράττοντες τὰ αὐτὰ. Μ' ὅλον ὅτι δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ συ-
 νελάμβανον συνεχῶς πολλοὺς τῶν Κλεπτῶν αὐτῶν, καὶ
 ἄλλους μὲν διὰ τῆς ἀγχόνης, ἄλλους δὲ διὰ τοῦ σκόλοπος,
 ἢ πασσάλου (κοινῶς παλουκίου), ἄλλους δὲ ἐψημένους εἰς
 τὸ πῦρ διὰ τῆς περώνης (σοφθλας) ἐξηφάνιζον, μ' ὅλα

(1) Οὔτοι μετ' ἄλλων τινῶν ὑπάρχον μέχρι τοῦ 1740 ἔτους.

ταῦτα ὄχι μόνον δὲν κατώρθωναν οὐδέν τι, ἀλλ' ἕτεροι πάλιν νέοι παρουσιαζόμενοι, ἢ ἀναφαινώμενοι, ἔπραττον τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ πλείονα.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1740: ἐπειδὴ ἔλαβεν ἀρχὴν ὡς αὐξάνη πολὺ περισσότερον ἢ δύναμις καὶ ἡ δόξα τῶν τριῶν Πελοποννησιακῶν οἰκογενειῶν, τοῦ Ζαήμῃ, τοῦ Κρεββατᾶ, καὶ τοῦ Μπενάκη καὶ τινων ἄλλων σὺν αὐταῖς, ἐφάνη δὲ καὶ ὁ περιβόητος Μητροπολίτης Λακεδαιμονίας Ἀνανίας ἐκ Καρυταίνης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1750, καὶ ὕστερον (1), οἱ Κλέπται διέτρεχον μὲ περισσοτέραν δύνα-

(1) Ὁ αἰδίδιμος οὗτος Μητροπολίτης ἐχορημάτισε κατὰ πρῶτον Ἐπίσκοπος Δημητσάνης. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ προκατόχου του Λακεδαιμονίας Παρθενίου, προεδιβάσθη εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν (τῷ 1756), καὶ κατὰ πρότασιν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, ἡ ἐπαρχία Δημητσάνης οὕσα ἐπισκοπὴ, ἐτιμήθη μὲ τίτλον Ἀρχιεπισκοπῆς· ἡ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος Μητροπολίτης Λακεδαιμονίας Ἀνανίας διὰ τὴν παιδείαν, τὰς ὕψηλās γνώσεις, τὸ σταθερὸν καὶ ἀκλόνητον τοῦ Ἀρχιερατικοῦ χαρακτῆρός του, διὰ τὸ φιλόλατρον καὶ φιλόανθρωπον τῆς ψυχῆς του, καὶ διὰ τὰ λοιπὰ πλήρη χαρίτων προτερήματά του εἰς μὲν τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ὁμοθρήσκους του ἐπροξέεινε σέβας ἀπαραδειγματίστου, εἰς δὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς, τρόμον καὶ ἐκπληξιν διό καὶ ὡς τοιοῦτον τὸν ἀπεικατέστησαν διὰ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις τῆς Πελοποννήσου Μωρ α α γ ι ἄ ν η ν, δηλ. πρόεδρον ἐπίτροπον τῶν προσώπων τῶν ἐπαρχιῶν, διὰ τὰ ὁδηγῶνται ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ τὰς γνώσεις του, μὲ τὰς ὁποίας ἐπεσύναιπτεν οὐχ ἥττον καὶ τὰς γνώσεις τῶν τότε ὑπαρχόντων προΐτταμένων, τοῦ Γιαννάκη Κρεββατᾶ, Π. Ζαήμῃ, καὶ Μπενάκη, ὥστε ὁμοθυμαδὸν οἱ τέσσαρες οὗτοι σύμφωνοι καθ' ὅλα ὄντες, ὑπερασπίζοντο καὶ τὰ κινήματα τῶν ἀποστατῶν, ἢ Κλεπτῶν, μὲ τὴν πλέον μεγαλητέραν μυστικότητα, χωρὶς ποτε νὰ γνωρίζουν οἱ Ὀθωμανοὶ τοὺς σκοποὺς των· οἱ δὲ κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκεῖνας διοριζόμενοι παρὰ τῆς Πόρτας Ἡγεμόνες (Πασσάδες) τῆς Πελοποννήσου δὲν ἔπραττον τὸ παραμικρὸν χωρὶς τῆς συνενάσεως καὶ τῆς γνώμης τοῦ Μητροπολίτου Λακεδαιμονίας Ἀνανίου.

Κατὰ δὲ τὸ 1767 διορισθεῖς Ἡγεμῶν εἰς Πελοπόννησον εἰς τῶν αὐστηροτέρων Ὀθωμανῶν, ἀνὴρ κηκοῦργος, καὶ τρέφων ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν

μιν τὸ στάδιόν των, ὑπερασπιζόμενοι μὲ τὴν πλέον μεγα-
λητέραν μυστικότητα παρά τε τοῦ αὐοίδιμου Μητροπολί-
του Λακεδαιμονίας Ἀνανίου, καὶ τῶν τριῶν ἀρχηγετῶν
τῶν πρωτίστων Πελοποννησιακῶν οικογενειῶν τοῦ Ζαήμη,
τοῦ Μπενάκη, καὶ τοῦ Κρεβάτᾶ· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ὅλον ἐν
ἐξηκολούθουν τὴν καταδίωξίν των. Ὅτε δὲ οἱ Κλέπται ἐθε-
ώρουν ἐκυτοὺς κινδυνεύοντας, κατέρρευγον εἰς τὸ ἄσυλον

Χριστιανῶν, δὲν ὑπέφερον ὁ θηριωδέστατος πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἀξιο-
τητα τοῦ Μητροπολίτου Ἀνανίου· ὥστε μετὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον ἀφίξιν
του λαδῶν παρά τῶν ὁμοθρήσκων του Ὀθωμανῶν παντοίων εἰδῶν κατηγο-
ρίας κατὰ τοῦ Μητροπολίτου, μεθ' ὧν καὶ συγκρατητὴν προσέτι, ὅτι ὁ
Γκιανούρ αὐτὸς Μητροπολίτης σκοπεύει νὰ προσκλήσῃ τὸ Ῥωμαϊκόν, δηλ.
τὴν Χριστιανικὴν ἐξουσίαν· καὶ βασιθεῖς εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιφθόνους κατη-
γορίας, πνέον ἀγανακτήσεως, χωρὶς νὰ ζητήσῃ κατὰ τὴν συνήθειαν τὴν
παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἄδειαν, διέταξε μὲ διαταγὴν του ἰδίου (μπουγκουρδι)
ἓνα τῶν ὑπαλλήλων του ὁμοῦ μὲ 7 Ἀξιωματικούς διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς Λακε-
δαιμονίαν, καὶ νὰ φανεύσῃ τὸν Μητροπολίτην, ὅστις φθάσας εἰς τὴν πρω-
τεύουσάν τῆς Λακεδαιμονίας, δὲν κατέλυσε κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὴν Μη-
τρόπολιν· ὥστε ἐκ τούτου ὁ αὐοίδιμος Ἱεράρχης προῖδεν ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ
ὑπαλλήλου δὲν προεμήνυσεν, εἰ μὴ τὸν θάνατόν του, καὶ μ' ὅλον ὅτι οἱ περὶ
τὸν Ἱεράρχην ἔδωκαν γνώμην νὰ μὴ τῷ ἀνοίξωσι τὰς θύρας ἐὰν αὐτὸς ἤθελε
θελήτῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Μητρόπολιν, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀντικρούσωσι διὰ τῶν
ὅπλων, μ' ὅλα ταῦτα ὁ Ἱεράρχης μὴ παραδεχθεὶς τὴν πρότασίν των (καθότι
ὡς ἐκ τούτου ἐμελλε ν' ἀφανισθῇ πλῆθος Χριστιανῶν, καὶ ἐπομένως διότι
ἤθελον λάβει ἀφορμὴν οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ καταδιώκωσιν ὅλους τοὺς Ἕλληνας
ὡς ἀποστάτας) εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ναόν τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἀποδοὺς τὰς
πρὸς τὸν Ὑψίστου δεήσεις καὶ εὐχὰς του, μεταλαβὼν δὲ ἰδίαις χερσὶ καὶ
τῶν ἀγχράντων Μυστηρίων, προσεκάλεσε τὸν παρὰ τοῦ Τυράννου ἀπεσφαλμέ-
νον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ὅποιον φέρει κατ' αὐτοῦ διάταγμα, ὅστις φθάσας εἰς
τὸ ἄνωθεν τῆς ἀναβάθρας, ὅπου τὸν ἐπεβίβενεν ὁ Ἱεράρχης, ἐκτύπησεν αὐ-
τὸν τέσσαρας πληγὰς μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν, καὶ οὕτως πεσὼν ὕπτιος,
παρέδωκε τὸ πνευμά του εἰς χεῖρας τοῦ ζῶντος Θεοῦ. Ὁ δὲ δῆμιος μετεκό-
μισε τὸ λείψανόν του συρόμενον ἕως εἰς τὴν ἀγορὰν ὅπου διέμεινε τρεῖς
ἡμέρας ἀδελφεῖς, καὶ ἐνταφιάσθη κατὰ τὴν τάξιν μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν.

τῆς Μάνης, ὅπου κατ' ἐξοχὴν τοὺς ὑπεδέχετο ἡ οἰκογένεια τοῦ Μούρτζινου, καὶ ἄλλαι οἰκογένειαι διαφόρων σημαντικῶν Μανιατῶν· κειρὸν δὲ λαμβάνοντες πάλιν ἐξήρχοντο πράττοντες τὰ αὐτὰ ὡς καὶ πρότερον πρὸς ἐξαφανισμόν, τῶν Ὀθωμανῶν· καὶ ὅτε συνέβαινον μάχαι μετ' αὐτῶν, εἰς τὰς πλειοτέρας συνήρχοντο πρὸς βοήθειαν καὶ τὰ ἐκάστης ἐποχῆς ἄλλα σώματα Κλεπτῶν, καὶ ὁμοθυμαδὸν ἠφάνιζον καὶ κατεδίωκον οἱ Κλέπται μὲ ἀτιμωτάτην κατατρίχυνήν καὶ ἐντροπήν τοὺς Ὀθωμανοὺς, οἵτινες σκληρυνόμενοι ὑπὲρ τὸ δέον, κατετυράννουν ἐνεκα τῶν Κλεπτῶν τοὺς ἐν ὑποταγῇ διατελοῦντας Πελοποννησίους χριστιανούς, αὐτοὶ δὲ ὑπέφερον τὰ πάντα εὐχαρίστως.

6

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Καταφυγὴ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν ἀλλήν τῆς Ρωσσίας τὸ 1768. — Διεύθυνσις τῆς Ῥωστικῆς Ναυτικῆς μοίρας εἰς τὴν Πελοπόννησον. — Ἀποστασία τῶν Πελοποννησίων τὸ 1769. — Ἀποτυχία αὐτῆς. — Ἀπρὸς ἐπιτροπὴ τῆς Ῥωστικῆς Ναυτικῆς μοίρας. — Εἰσβολὴ 60,000 περίπου Ἀλβανῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον. — Πολιορκία καὶ πεμπόλησις τῆς ἐν Βοστίττι Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν.

Μ ὅλον ὅτι δὲ οἱ κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκεῖνας διδόμενοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων φόροι παρὰ βλλόμενοι μὲ τοὺς φόρους τῆς ἐποχῆς τοῦ 1800, καὶ τοὺς μέχρι τοῦ 1821, ἦσαν μηδαμινέστεροι (1), μ' ὅλα ταῦτα ἐν τῷ διχστήματι τῆς ἐποχῆς

(1) Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1715 μέχρι τοῦ 1769, ὁ βαρύτερος Ὀθωμανικὸς φόρος δὲν ἀνελogiζεται εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν τῆς Πελοποννήσου.

τοῦ 1745 μέχρι τοῦ 1765 αἱ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανικαὶ τυραννίαι καὶ καθημεριναὶ μάστιγες ἐπεὶ δὲ ἐπερίσσειον ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν, ἔφεραν τοὺς πάντας εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν, ὥστε κατὰ τὸ 1768 οἱ προ-
στάμενοι τῆς τότε ἐποχῆς Ζαήμης, Κρεββατᾶς, καὶ Μπε-
νάκης, μὴ δυνάμενοι νὰ χορηγήσωσιν ἄλλην τινὰ βοήθειαν
εἰς τοὺς Πελοποννησίους πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν ὁποίων
ὑπέφερον ἀρρορήτων δεινῶν, κατέφυγον μετ' ἀναφορὰν των
(1) ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῆς ὁμοθρήσκου Ῥωσσικῆς
Αὐλῆς, πρκαυχοῦντες αὐτὴν νὰ λάβῃ συμπάθειαν εἰς τοὺς
δυστυχεῖς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου, διότι ἄλλως πως
ἐκινδύνευον ν' ἀπολεσθῶσι καὶ σωματικῶς καὶ θρησκευτι-
κῶς ἐκ τῆς ἀπανθρώπου τυραννίας, τῆς πολυειδοῦς φορο-
λογίας, κτλ. κτλ. ἡ δὲ αὐλὴ τῆς Ῥωσσίας, βασιλευούσης
τότε τῆς Αὐτοκρατορίδος Μεγάλης Αἰκατερίνης τῆς

περισσότερον τῶν 15 γρόσιων διὰ τὴν τότε ἀπαρκαδεγμάτιστον ἐλλείψιν
τῶν χρημάτων ὅλα τὰ τρόφιμα καὶ λοιπὰ εἶδη ἐπωλοῦντο μετ' ἐνδε-
αῖαν· δηλ. 40 ὀκάδες σίτου ἡγοράζοντο μετ' 10 παραδες, 10 ὀκάδες βοῦ-
τυρον μετ' 40 παραδες, 20 ὀκάδες τυρὸς μετ' 40 παραδες, κρασί 60, 70, ἕως
80 μπότζκι μετ' 40 παραδες· τὸ πρόβατον, τὴν αἰγὰ, καὶ τὸν χοῖρον ἡγό-
ραζέτις πρὸς 20, 25, ἢ 30 παραδες· ζωντανόν τὸν δὲ ἵππον, τὸν βόα, τὸν
ὄνον, καὶ τὰ λοιπὰ χυθρὰ ζῶα πρὸς ἕνα ντακμέ, δηλ. 100 παραδες, τὸν δὲ
ὄνον πρὸς 80 παραδες· κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὅστις εἶχεν εἰς τὸ κιβώ-
τιόν του 100, ἢ 200 γρόσια, ἦτον ὁ πλέον εὐτυχὴς καὶ πλούσιος, διότι τὸ
βενέτικον φλωρίον ἐτίματο πρὸς γρόσια 3, τὰ δὲ τὰλληρον τῆς βεργίνας πρὸς
70 παραδες· ἀπὸ δὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1769 καὶ ὕστερον, καὶ αἱ τιμαὶ τῶν
διαφόρων πραγμάτων καὶ νομισμάτων ἠΐξησαν, ἐπομένως καὶ οἱ διδόμενοι
φόροι ἡ δὲ τῶν νομισμάτων ἀξία ἐτίματο περὶ πλέον εἰς τὰς θλιβεράς τῶν
Ἀλβανῶν ἡμέρας, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ὁποίων (τῷ 1781) καὶ τὰ
τρόφιμα καὶ λοιπὰ εἶδη, καθὼς καὶ τὰ νομίσματα, ἐπροχώρησαν εἰς αὔξησιν
πολὺ ἀνωτέραν.

(1) Ἡ ἀναφορὰ αὕτη σώζεται μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ῥωσ-
σικῆς Αὐλῆς.

Β. οἱ κτῶ καμφθεῖτα, διεύθυνε μίαν μοίραν πολεμικῶν πλοίων, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσαν τὸν ἀνδρεῖον καὶ σοφὸν Σοβάρου, (ἡ κατ' ἄλλους τὸν Ὀρλόφ), ἐλπίζουσα ὅτι, κατὰ τὸ γράφειν τῶν ρηθέντων προῖσταμένων, θέλει φανῇ ὡφελίμος.

Ἡ Ναυτικὴ αὐτὴ μοίρα τῶν Ρωστικῶν πλοίων ἐφθάσεν εἰς τὰ Μεσσηνικὰ φρούρια περὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1769 (1), καὶ ἤρχησε τὸν πυροβολισμὸν εἰς Μεθώνην· οἱ δὲ Ἕλληνες τινῶν ἐπαρχιῶν, τῆς Καλαμάτας, τῆς Ἀρκαδίας (2), τῆς Λακεδαιμονίας, καὶ τῆς Τριπόλεως (3), ἐδράζον τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἀπειροὶ ὄντες τότε (καθότι τὰ πάντα ἦσαν ἀδύνατα καὶ σαθρὰ καθ' ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀναγκαῖα), οἱ Ὀθωμανοὶ δυνάμει τῆς σφαγῆς προώδευσαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ὥστε ἡ σφαγὴ καὶ ὁ ἀρκενίσμὸς ἐγέναν τρομερὰ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀρκαδίας, τῆς Καλαμάτας, τῆς Τριπόλεως, καὶ Λακεδαιμονίας, μ' ὅλον ὅτι ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Μάνη τότε, ἀλλὰ δὲν προώδευσεν.

(1) Τὰ περὶ τούτου ὅρα πλατύτερον ἐν τῷ 10, 11, καὶ 12 τόμῳ τοῦ Κ. Μ. Κοῦμα

(2) Εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ὁχυρώθησαν πολλοὶ Ὀθωμανοὶ μετὰ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των ἐντὸς ἐνὸς Πύργου· οἱ δὲ Ἀρκαδιοὶ Ἕλληνες ἐκίχον αὐτοὺς εἰς τὸν αὐτὸν Πύργον, τοῦ ὁποίου τὰ λείψανα τῶν ἐρειπίων ἐσώζοντο μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἐτι πρὸς· τὰ αὐτὰ ἐπραξαν καὶ εἰς τὴν Σπάρτην (Μιστράν) καὶ εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν.

(3) Οἱ ἐν Τριπόλει Ἕλληνες δὲν ἤθελον ἀποστατήσαι, ἀν δὲν ἤθελον φθάσῃ ἐκείσε 70 Ῥώσσοι ἐκ τῶν Ρωστικῶν πλοίων· τοῦτο δὲ ἐγένε κατὰ πρόσκλησιν τῶν προῖσταμένων Ἑλλήνων διὰ νὰ φανοῦν πολλὰ ὀλίγοι Ῥώσσοι εἰς Τρίπολιν πρὸς ἐμφύχασιν καὶ ἐνθουσιασμὸν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἕνεκα τῆς προσελήψεως αὐτῆς· ἀνέβησαν εἰς Τρίπολιν οἱ 70 αὐτοὶ Ῥώσσοι· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ ἰδόντες τοὺς Ῥώσσους, καὶ αὐτοὺς κατέσφαξαν, καὶ ἐπέκεινα τῶν 6 χιλιάδων Ἑλλήνων ἠράνισαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Τριπόλεως.

Ἡ ἐπανάστασις λοιπὸν ἐκείνη, ἐπειδὴ δὲν εἶχον λάβει ἀναγκαιότερα καὶ σταθερώτερα μέτρα, νὰ προειδοποιήσουν δηλαδὴ ἐκείνους ὅσοι ἤτον ἀναγκαῖοι, καθὼς ἀκόμη καὶ τοὺς τότε ὀνομαζομένους ἀποστάτας ἢ Κλέπτας, ἀπέτυχεν, καὶ ἡ τρομερὰ ὁρμὴ τῶν Ὀθωμανῶν μὲ τὰς σφαγὰς, λεηλασίας, καὶ αἰχμαλωσίας, ἐπροχώρησε κατὰ τῶν Ἑλλήνων τόσο ἀρκετὰ, ὥστε ἰδόντες τὸν ἀφανισμόν των ἐτι μᾶλλον ἐπαυξάνοντα, οἱ μὲν ἐπαρουσιάζοντο εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς προσποιούμενοι, ὅτι δὲν ἔλαβον ἐνοχλὴν εἰς τὴν ἀποστασίαν ἐκείνην, προσφέροντες καὶ τὴν ὑποταγὴν των, ἄλλοι δὲ ἀσπαζόμενοι τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος των, μετέβαινον εἰς ἀλλοδαπὰς γαίας, καὶ τότε ἡ Μικρὰ Ἀσία, αἱ Ἴονιοι Νῆσοι, καὶ τὰ διάφορα μέρη μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης ἐγέμισαν ἀπὸ Πελοποννητίους, καὶ μάλιστα, ὅτε περὶ πλεον ὁ Σουλτάνος διέταξε, καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον (τὸ 1769) σμῆνος Ὀθωμανῶν ὑπὲρ τὰς 60 χιλιάδας ἐκ διαλειμμάτων. Ἐν τούτοις ἡ Ναυτικὴ Ῥωσικὴ μοῖρα ἰδοῦσα, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπροχώρουν τελείως εἰς τὴν ξηρὰν, ἀνεχώρησεν ἀπρακτί (1).

(1) Περὶ τούτων πάντων ὄρα πλατύτερον εἰς τοὺς προρρήθέντας τόμους τοῦ Κ. Μ. Κοῦμα.

Μ' ὅλον ὅτι καὶ τὸ Ἱστορικὸν Σύγγραμμα αὐτοῦ δὲν ἀναφέρει τὴν κυρίως αἰτίαν τῆς εἰς τὰ ἴδια ἐπανάδου τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου, μ' ὅλα ταῦτα λαβόντες ἡμεῖς θετικωτέρας πληροφορίας ὅσων ἔνεστι, σπεύδομεν νὰ κατὰχωρήσωμεν αὐτὰς ἐνταῦθα.

Ἡ Σοφωτάτη Αὐτοκρατορίτσα πασῶν τῶν Ῥωσικῶν Μεγάλῃ Αἰκατερίνῃ ἡ Β'. ὅμα ὅτε ἐπεμφεν εἰς τὴν Πελοπόννησον τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, Ῥωσικὴν θαλάσσιον μοῖραν, διωργανίσθη ἀποστασία ἐντὸς τοῦ Ῥωσικοῦ Κράτους παρά τινος Μπογάτζοφ (ἴδε ἱστορίαν τοῦ Κ. Μ. Κοῦμα) ταυτοχρόνως δὲ μία ἄλλη Εὐρωπαϊκὴ δύναμις ἐφάνη ἐναντιουμένη εἰς τοὺς ὑπὲρ Ἑλλήνων ἀγαθοὺς σκοποὺς τῆς Μεγάλῃς Αἰκατερίνης, ὥστε τὰ δύο ταῦτα κυρίως αἰτίαι ὡδήγη-

Ἡ ἐκ διχλεμμάτων εἰσβαλλοῦσα πληθὺς τῶν 60 περί-
που χιλιάδων Ὀθωμανῶν μὲ τὴν κατὰ τῆς ἀποστασίας

σαν τὴν Αὐτοκρατορίσαν νὰ καύσῃ τὰ περαιτέρω· ἀλλ' ὅτε κατέπαυσε τὴν
ἐσωτερικὴν τοῦ Κράτους περὶ τούτου τὰς ἀχὴν, ἐπανέλαβε τὸν ἀγαθὸν
αὐτῆς σκοπὸν, καὶ διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν αἰμοδορίαν τοῦ Σουλτάνου, ἐκήρυξε (τὸ
1774) τὸν πόλεμον κατ' αὐτοῦ, ὥστε διὰ τῆς Ῥωσικῆς αἰχμῆς (βαγιομένης)
ὅχι μόνον ἀντεκδικηθῇ τὴν Σουλτανικὴν αἰμοδορίαν, ἀλλ' ἐταπείνωσεν ὅχι ὀλί-
γον καὶ τὰς Σουλτανικὰς ἀγερώχους καὶ δοξομανεῖς φαντασίας, προχωρήσας
εἰς τὰ πρὸς ταπείνωσιν τῆς Τουρκίας ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια αὐτὰ ἀπε-
δείχθησαν πασιφανῶς ἀπὸ τὰ ἄρθρα ις', ιζ', καὶ κέ, τῆς ἐν Κιρκασίᾳ μεταξὺ
αὐτῆς καὶ τῆς Πόρτας γενομένης συνθήκης (τὸ 1774 Ἰουλίου 10) διαλαμβά-
νοντα τὰ ἐφεξῆς.

ΑΡΘΡΟΝ ις'.

Ἡ Ῥωσσία ἐπιστρέφει εἰς τὴν Πόρταν ἀυφότερα τὰ Πριγκιπάτα τῆς
Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, καὶ ἡ Πόρτα τὰ ἐδέχθη μὲ τὰς κατωτέρω συμβά-
σεις,·

1 Ὅτι νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ῥηθέντων Πριγκιπάτων
μὴν τελείαν καὶ παντελὴ ἀμνηστίαν,·

2 Ὅτι νὰ μὴ ἐμποδίσῃ εἰς κανένα τρόπον τὴν ὁμολογίαν τῆς Χριστιανι-
κῆς θρησκείας οὕτω κατὰ πάντα εἰλευθέρων· ὡσαύτως νὰ μὴ ἐμποδίσῃ
τὴν οἰκοδομὴν τῶν νέων Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τῶν παλαιῶν.

3 Ὅτι νὰ ἐπιτρέβῃ εἰς τὰ Μονατήρια, καὶ ἄλλου, μερικὸς ἀνθρώπους ὅλους
τοὺς τόπους καὶ τὰ ἀποκτήματα, τὰ ὅποια ἐπάρθησαν ἀπὸ αὐτοῦ ἐνακτίων
κάθε δικαιοσύνης.

4 Νὰ τιμᾷ καὶ νὰ σέβεται τοὺς Κληρικοὺς καθὼς πρέπει εἰς τέτοιον
χαρακτῆρα.

ΑΡΘΡΟΝ ιζ'.

Τὸ Ῥωστικὸν βασιλεῖον ἐπιστρέφει εἰς τὴν Πόρταν ὅλας τὰς νήσους τοῦ
Αἰγαίου πελάγους, καὶ ἡ Πόρτα ὑπόσχεται ἐκ μέρους τῆς.

1. νὰ διατηρήσῃ πρὸς τοὺς κατοίκους αὐτῶν τῶν νήσων τὰς συνθήκας
ὅπου ἐδύλθηται εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον ἀναφορικῶς εἰς τὴν ἀμοιβαίαν
ἀμνηστίαν καὶ τελείαν ἀμνημοσύνην κάθε λογῆς πταισματος· ὅπου νὰ
ἔκαμε πρὸς τὴν Πόρταν.

2. Ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν θέλει παραδοθῇ ποτὲ εἰς καμμίαν ἄλ-
καλῆ καὶ ἐλαχίστην καταδρομὴν, καὶ δὲν θέλει ἐμποδισθῇ ποτὲ ἡ διόρ-

ἄρυσσαν ἔπραττεν ἐπὶ μᾶλλον φόνους, λεηλασίας, καὶ αἰχμαλωσίας ὅσας ἐδύνατο. Ἀλλ' ἐν ᾧ εἰσήρχοντο εἰς τὴν

ᾧ, θωπτεῖ ἡ ξανάκτισις τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῆς· οἱ ἄνθρωποι ὅπου ὑστεροῦνται
ᾧ, τὰς αὐτάς ἐκκλησίας, νὰ μὴ ἐνοχληθῶσι ποτὲ, οὔτε νὰ πειραχθῶσιν εἰς
ᾧ, κανένα τρόπον.

3. Ὅτι ἡ Πόρτα δὲν θέλει ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν ἄνω νήτων
ᾧ, κανένα δόσιμον χρονικὸν χαρτζιζίου, ὅπου νὰ ᾔηται ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου
ᾧ, αὐτοὶ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ῥωστικοῦ βασιλείου, διὰ τὰς
ᾧ, ζημίας ὅπου ὑπέφεραν εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον, ἀλλὰ νὰ ἀρχίξῃ ἀπὸ δύω
ᾧ, χρόνους καὶ ἐδῶθεν, οἵτινες νὰ ἐπαριθμοῦνται ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισ-
ᾧ, τροφῆς τούτων τῶν νήτων πρὸς τὴν Πόρταν.

ΑΠΟΡΟΝ ΚΕ.

Ὅλοι οἱ αἰχμαλῶτοι τοῦ πολέμου καὶ σκλάβοι κάθε γένους, κάθε κατα-
ᾧ, στάσεως καὶ βαθμοῦ, οἵτινες ἤθελον εὐρεθῇ εἰς ἀμώτερον τὰ βασιλεία
ᾧ, μετὰ τὴν μεταλλαγὴν καὶ βεβαίωσιν τῆς συνθήκης ταύτης, ἄνευ προγρά-
ᾧ, σως ἀμοιβαίως θέλουσι ἐλευθερωθῇ καὶ ἐπιτραξῇ ἡ χωρὶς καμμεῖν ἐξα-
ᾧ, γοράν καὶ πληρωμὴν ὡταύτως ἀκόμη ὅλοι οἱ χριστιανοὶ, οἵτινες ἐπιστα-
ᾧ, εἰς σκλαβίαν, ἦσαν Πολωνοὶ, Μολδανοὶ, Βλάχοι, Πελοποννήσιοι, ἦτοι
ᾧ, μαροῖται, οἱ κάτοικοι τῶν νήτων, καὶ ὅλοι οἱ Γεωργιάνοι, χωρὶς ἐξαί-
ᾧ, ρεσιν, καὶ χωρὶς ἐξαγοράν καὶ πληρωμὴν, πρέπει νὰ ἐλευθερωθῶσι. ,

Ταῦτά ἔπραττεν ἡ Ῥωστικὴ αὐλὴ εἰς ἅπασας τὰς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ὀθω-
μακικῆς Πόρτας γιννομένης συνθήκας μέχρι καὶ ἐκείνης τῶν 1829· ἀλλ' ὡς
μὴ ἀκούοντων τούτων διὰ ὃ ἀποδειχθῶσι πλατύτερον τὰ φιλάνθρωπα καὶ
θρησκευτικὰ αἰσθήματα τῆς Ῥωστικῆς Αὐτοκρατορίας, πρὸς τοὺς Ἕλληνας,
ἐκθέτομεν ἐνταῦθα καὶ τινὰ ἀρχαιότερα καὶ προσηνέστερα.

Ἐπὶ Τζάρου Θεοδώρου Μιχαλῶδιτζ, προπάππου Πέτρου τοῦ Μεγάλου,
ᾧ, μία ἀποικία χριστιανῶν ἀπὸ 5 ἕως 6 οἰκογενείας συγκαμμένη, (καθ' ἃς ἐλά-
ᾧ, θάμεν πληροφορίας) ἐζήτησεν ἄστυλον καταφυγὴν εἰς τὴν Ῥωσίαν· ὃ δὲ Τζά-
ᾧ, ρος προσέφερεν εἰς αὐτοὺς τὴν Νίζναν μὲ προνόμια. νὰ ἐμπορεύωνται εἰς
ᾧ, ὅλου τὸ κράτος ἐλεύθεροι· Πέτρος· ὁ Α. ἐπεκύρωσεν αὐτὰ, Αἰκατερίνα δὲ
ᾧ, ἡ Μεγάλῃ ἐπικυρώσασα τὰ προνόμια τῶν Νιζναίων, ἤνοιξεν εἰς αὐτοὺς διὰ
ᾧ, τῆς φιλάνθρωπικῆς τῆς καὶ στάδιον καταχρήσεων παρικλέπουσα αὐτὰς· Ἀλέ-
ᾧ, ξάνδρος· ὁ εὐλογημένος ἐπεκύρωσε τὰς τῆς προμήτορός του πρὸς τοὺς Νιζ-
ᾧ, ναίους χάριτας· Νικόλαος δὲ ὁ Α'. (ὁ νῦν εὐτυχῶς βασιλεύων) περικέσταιται

Πελοπόννησον οἰρήθέντες Ὀθωμανοί, μόνον οἱ τῆς Ἐπαρχίας Βοστίτζης σημαντικώτεροι περίπου τῶν 250: ἄνδρες

τὰς καταχρήσεις, συγχωρήσας εἰς αὐτοὺς νὰ χαίρουν μόνον τὰ παρὰ τοῦ Τζάρου Θεοδώρου Μιχαήλιδε, καὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἐπικυρωθέντα πρό- νόμια.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν Νίζναν κατ' αὐτὴν τὴν νομοθεσίαν οὐδεμίαν ἄλλαν δυνάμειος ὑπέκοος, οὔτε Ἕλληνας ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο τὸ ἔχουσιν ἀποκλειστικῶς μόνοι οἱ Τουρκοραγιάδες, ὅσοι καταφεύγουσιν ἀπὸ τὴν ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν Νίζναν.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Νίζνας ἠῤῥησεν ἐπὶ Αἰκατερίνης καὶ Ἀλεξάνδρου, ὅστις προοδεύει καὶ μέχρι τοῦδε ἑκατὸς Νιζναῖος ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται, στείλει τὸν προσδιωρισμένον ἐτήσιον φόρον του εἰς τὸ ἐν τῇ Νίζνῃ σύστημα ἑκατὸς τῶν Νιζναίων εὐρισκόμενος εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ῥωσσίας, καὶ θέλων νὰ ἐξέλθῃ ἐκτὸς τοῦ κράτους, δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ ἀνευ διαβατηρίου τοῦ ρηθέντος συστήματος, καὶ τὸ Μαριστράτον των ἐκλέγεται μεταξὺ των δὲν στρατολογοῦνται, εἰμὴ κατὰ θέλησίν των· εἰς τὴν Νίζναν ὑπάρχει σχολὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, κατοικοῦν μεγαλέμποροι Ἕλληνες, ὡς καὶ οἱ εὐεργέται τῆς ἀνθρωπότητος Ζωσιμάδες.

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται τελευταῖον, ὅτι ἡ Ῥωσσία ἀείποτε ἐφάνη προστατρία εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς ὁμορθήσκους, καθὼς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην φυλὴν· ὅσοι δὲ κατέφυγον ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς κατὰ καιροὺς καὶ ἐζήτησαν ἄσυλον, τοῖς ἐδόθη διὰ Βασιλικῶν Αὐτοκρατορικῶν Χρυσοβούλων κατὰ διαδοχὴν, ἐν ἑκ τῶν ὁποίων ἐκτίθεται ἐνταῦθα διαλαμβάνον τὰ ἐφεξῆς·

“Θεῖον συνεργοῦντι ἐλέω Ἡμεῖς ὁ Πανευλαμπρότατος καὶ Κραταιότατος
 ,, Μέγας Κύριος Βασιλεὺς καὶ μέγας Πρίγκιψ Πέτρος Ἀλεξιάδης ἀπάσης τῆς
 ,, Μεγάλης καὶ μικρᾶς καὶ τῆς Λευκῆς Ῥωσσίας, Αὐτοκράτωρ Μοσχοβίας,
 ,, Βλαδιμηρίας, Νοβογοδορίας, Βασιλεὺς Καζανίας, Βασιλεὺς Ἀστραχανίας,
 ,, Βασιλεὺς Σιβηρίας, Κύριος Τσασκοβίας, καὶ Μέγας Πρίγκιψ Σμολένσκης,
 ,, Ἰθρίας, Ἰονγορίας, Περεμίας, Βιάτσκας, Βουλγαρίας καὶ ἄλλων. Βα-
 ,, σιλεὺς καὶ μέγας Πρίγκιψ τοῦ Νοβογόδου, τῶν κάτω χωρῶν, Τζερε-
 ,, γοβίας, Ῥαζανίας, Ῥοστοβίας, Γιαροσλαβίας, Μπελοζερίας, Ουδορίας,
 ,, Ὀπδορίας, Κονδινίας, καὶ ἀπάντων τῶν Βορείων τόπων ἐξουσιαστής,
 ,, καὶ Κύριος τῆς Ἰδύρου γῆς, τῶν τῆς Τσερκασίας, καὶ τῶν κατ' ὄρη καὶ

δηλ. γυναῖκες καὶ παιδία, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ν' ἀποφύγουν τὴν
 πρώτην ὁρμὴν τῆς εἰσβολῆς τῶν Ὀθωμανῶν, ὠχυρώθησαν

,, ριευόντων Πριγκίπων, καὶ ἐτέρων πολλῶν Βασιλείων καὶ τόπων Ἀνατο-
 ,, λικῶν, καὶ Δυτικῶν, καὶ Ἀρκτικῶν δι' ὅλου πατρώων καὶ παππῶων κλη-
 ,, ρονόμος καὶ διάδοχος Βασιλεὺς καὶ Πανηγυμὸν, χαριζόμενος τοῖς Γραι-
 ,, κοῖς τοῖς κατὰ μικρὰν Ῥωσσίαν ἐν τῇ Νίξῃ κατοικοῦσι, καὶ τῷ ἐν τῇ
 ,, ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ἱερεῖ Κωνσταντίνῳ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐκκλησιαστικοῖς,
 ,, ἐκελεύσαμεν δοθῆναι αὐτοῖς τὸ παρὸν τῆς Βασιλικῆς ἡμῶν Μεγαλειό-
 ,, τητος Χρυσόδουλλον, ἐπειδὴ ἡμῖν τῷ Μεγάλῳ Κυρίῳ καὶ Βασιλεῖ παρ'
 ,, αὐτῶν τούτων Γραικῶν διὰ τοῦ ἰδίου Κωνσταντίνου πανυποκλινῶς πα-
 ,, ρεστήθη, ὅτι αὐτοὶ ὑπανδρευμένοι τε καὶ ἀνυπανδροί, ἐν τῇ ἐκείνῃ πό-
 ,,λει Νίξῃ ἰδίᾳς ἐαυτῶν μισθίους οἰκήσεις ἔχοντες, ζῶσι κατὰ τὰ Οὐνι-
 ,, θέρσαλα λεγόμενα τῶν Γετμάνων, Ζαπομόσκων ἡμετέρων ὑπηκόων γράμ-
 ,, ματα, τὰ ὅποια καὶ ὁ νῦν ὑπῆκοος ἡμῶν Γετμάνος Ἰωάννης Ἡλιάδης
 ,, Σχοροπάδσκης δι' ἐνὸς παρομοίου κεχαρισμένου αὐτοῖς προσεπεκύρωσε,
 ,, καὶ καθὼς ὑστερημένοι ἐτι τῆς ἡμετέρας τῶν αὐτῶν προνομίων ἐπιβεβαιώ-
 ,, σεως καταδυναστεύονται παρὰ τῶν ἐκεῖ ἀρχηγῶν, τὰ τοιαῦτα Οὐνιθέρ-
 ,, σάλα παρ' οὐδενὶ ποιουμένων, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς φόρους καθυποβάλλου-
 ,, ται, καὶ μὲ τὰς δόσεις ἀλόγων πρὸς μετακομιδὴν ἀποσκευῶν, κτλ. καὶ μὲ
 ,, τὰ ἀκατάπαυστα κονάκια (τὸ ὅποιον πρότερον δὲν ἦτον) ἐπιφορτίζονται
 ,, βαρέως, δι' ὅπερ οἱ αὐτοὶ Γραικοὶ ἅμα εὐλαθῶς ἐδεήθησαν, ὅπως ἡ Βα-
 ,, σιλικὴ ἡμῶν Μεγαλειότης, καθὼς τοὺς ἐν Νίξῃ κατοικοῦντας, οὕτω καὶ
 ,, τοὺς χάριν ἐμπορίου ἐπιδημοῦντας εὐνοϊκῶς περιποιούμενοι, πρὸς ἐπικύ-
 ,, ρωσιν τῶν Οὐνιθερσάλων, τῶν Γετμάνων συγκατενεύσαμεν θεσμοθετοῦν-
 ,, τες σας διὰ βασιλικῷ ἡμῶν γράμματι, ὥστε ἡ μὲν ἐν Νίξῃ τῶν Γραι-
 ,, κῶν ἐκκλησία νὰ ᾔῃ ἀπὸ κάθε εἵδους καταδυναστείας ἀπηλλαγμένη, οἱ
 ,, δὲ Γραικοὶ αὐτοὶ νὰ ἔχωσι τὸ ἐλεύθερον εἰς τὸ νὰ ἔρχονται χάριν πραγ-
 ,, τείας, καὶ νὰ ἀναχωρῶσι κατὰ τὸ πρότερον. Μᾶλλον δὲ τοῖς ἐν Νίξῃ
 ,, εἰς ἰδίᾳς τῶν καὶ μισθίους οἰκίας ἐνδιατιώμενοι, νὰ ᾔῃ ἐπιγραμμένοι, νὰ
 ,, διάγωσιν ἐλευθέρως καὶ ἀφορολογήτως εἰς τρόπον ὅπου μὴτε ἄλογα πρὸς
 ,, μετακομιδὴν στρατιωτῶν, ἀποσκευῶν, καὶ ἐτέρων βασιλικῶν παρ' αὐτοῖς
 ,, νὰ μὴν ἐπάρωσι, μὴτε κονάκια εἰς τὰς αὐλὰς καὶ εἰς τὰ καταλύματά των
 ,, νὰ μὴ βάλλωσιν, ὡσαύτως καὶ τὰς περιουσίας τῶν ἀποθανόντων Γραικῶν
 ,, οὐδεὶς τῶν ξένων νὰ μὴ σφετερίζεται, ἀλλὰ νὰ τοὺς κληρονομῶσι μόνον
 ,, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ σύντροφοὶ των, καὶ ἐν γένει ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ

εἰς τὴν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, δύο ὥρας ἀπέχουσιν τῆς
Βοστίτζης· ἀλλ' οἱ εἰσβαλόντες Ὀθωμανοὶ ἐπέκεινα τῶν 6

„ ἐξῆς νὰ μὴ τοῖς κάμῃ κακὸν τις ἢ ἄδικον· πρὸς δὲ τῇ τοιαύτῃ ταπεινο-
„ τάτῃ ἀναφορᾷ τῶν ἐφανερῶθῃ εἰς τὸ βασιλικὸν ἡμῶν Πρεσβευτικὸν Βου-
„ λευτήριον παρ' αὐτῶν τούτων· καὶ τὸ Οὐνίβερσάλον τοῦ ὑπάρχοντος ἡμῶν
„ Γετμάνου Ἰωάννου Ἡλιάδου Σχοροπάδσκη δοθέν αὐτοῖς τῇ 17 Ὀκτωμ-
„ βρίου 1709, ἐν ᾧ περ ῥητῶς διεξοδικῶς περιέχονται τὰ ἀκόλουθα, τὸ
„ νὰ ᾔναι αὐτοῖς τοῖς Γραικοῖς ἐλεύθερον εἰς τὴν ἐν Νίζνῃ ἐκκλησίαν τῶν νὰ
„ κρατῶσιν ἴδιον ἐδικὸν τῶν Πρεσβύτερων εἰς τρόπον ὅπου ἦτε ἐκκλησία
„ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι νὰ ὑπόκνῃται εἰς τὴν Μητρόπολιν τοῦ Κιόβου, μὴ ἐ-
„ χόντων τι κοινὰν εἰς τοῦτο τῶν τῆς Νίζνης Πρωτοϊερέων καὶ πῶν λοιπῶν
„ ἡγούμενῶν, καὶ κατ' ὅλας τὰς Κληρικὰς διαδικασίας νὰ ἀναφέρονται εἰς
„ τὴν ἐξουσίαν καὶ κρίσιν τοῦ ἐν Κιόβῳ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μητροπολιτικοῦ
„ Θρόνου παραπλησίως κατὰ τὰ ἀρχαῖα προνόμια τῶν προτέρων Γετμάν-
„ νων, καθὼς καὶ οἱ πρὸ τούτου συνεχόμενοι, τὰς ἀναμεταξύ των τυχοῦ-
„ σας διαφορὰς ἀφ' ἑαυτῶν διέκρινον, οὕτω καὶ οἱ νῦν παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ
„ εἰς ἀδελφότητα συνιστάμενοι, ἔχοντες καὶ ἴδιαν ἑαυτῶν διάλεκτον πρέ-
„ πει νὰ διατηρῶσι τὴν ἐμπορικὴν τιμὴν των καὶ τὴν ὁλοκληρίαν τῆς περιου-
„ σίας των, καὶ κάθε περιστάσεις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ὑποδούλων των,
„ διακρίνοντας οἱ ἴδιοι νὰ ἀποφασίζουσιν ἀφ' ἑαυτῶν, (ἐκτὸς τῶν ἐγκλη-
„ ματικῶν ὑποθέσεων) ὅτι δὲ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἤθελε σταθῇ ἀδύνα-
„ τον νὰ διαλύσῃσι, τούτου ἀπόφασιν νὰ ὑπεκδέχωνται παρὰ τῶν Γετ-
„ μάνων. Ὁ Χιλιάρχος τῆς Νίζνης μὲ τοὺς ὑπαξιωματικούς της καὶ τὸ ἐκεῖ
„ Μαγιστράτον εἰς τὰς διερευνήσεις καὶ διακρίσεις αὐτῶν νὰ μὴ ἐμβαίνω-
„ σι, μήτε πρὸς ζημίαν των καὶ βλάβην νὰ ἀντιφέρωνται, ὡσαύτως καμ-
„ μίαν ἀτιμίαν ἢ βίαν νὰ μὴ τοῖς προσενῶσιν, εἰς τὰς αὐλὰς των θόρυβον
„ ἢ στενοχωρίαν νὰ μὴ ἐπιφέρωσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν δι' ὅποιανδῆ-
„ ποτε τῆς πολιτείας χρεῖαν νὰ μὴ τοὺς ἐξελαύνωσι, προσέτι καὶ ἀλογα
„ παρ' αὐτῶν, μάλιστα παρὰ τῶν ἐπιδημούντων πραγματευτῶν νὰ μὴ τολ-
„ μήσῃ κανεὶς κατ' οὐδέναν τρόπον νὰ ἐπάρῃ. Ὡς τόνον καὶ αὐτοὶ οἱ Γραι-
„ κοὶ ὡς εὐπροσέηγοροι πραγματευταὶ ὅπου εἶναι, πρὸς τῇ τοιαύτῃ ἐν προ-
„ νομίῳ ἐλευθερίᾳ, τὴν ἐξουσίαν τοῦ Χιλιάρχου νὰ μὴ ἐξευτελίζωσιν,
„ ἀλλὰ μᾶλλον ὀφείλουσι ν' ἀποδίδωσιν τὴν τιμὴν αὐτῶν τε καὶ τοῖς λοιποῖς
„ ἀξιωματικοῖς. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὁ Πανεκκλημπρότατος καὶ Κραταϊότατος
„ μέγας Κύριος Βασιλεὺς καὶ μέγας Πατριᾶς Πέτρος Ἀλεξιάδης, ἀπάσης τῆς

χιλιάδων πληροφερηθέντες τοῦτο, τοὺς πολέωρκεσαν.

Εἰς μάτην ἐπροσπάθησαν οἱ ὠχυρωμένοι ἐντὸς τῆς Mo-

», μεγάλης καὶ μικρᾶς καὶ Λευκῆς Ῥωσσίας Αὐτοκράτωρ καὶ πολλῶν βα-
 », σιλείων καὶ τόπων Ἀνατολικῶν, καὶ Δυτικῶν, καὶ Ἀρκτικῶν πρὸς πα-
 », τρὸς καὶ πάμπαν διάδοχος Βασιλεὺς καὶ Πανηγυμῶν, συγκατανεύοντες
 », εἰς τὴν περὶ τούτου ταπεινοτάτην παρακάλεσιν τῶν, ἐχαρίσαμεν αὐτοῖς
 », τοῖς ἐν Νίζνῃ Γραικοῖς, τῷ ἱερεὶ Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν, τὰ
 », δικαιώματα καὶ τὰς ἐλευθερίας των, καθὼς ἐμπεριέχονται εἰς τὸ ῥηθὲν
 », Γερμανικὸν γράμμα· διετάξαμεν ἐν τῷ παρόντι τῆς Βασιλικῆς ἡμῶν Με-
 », γαλειότητος χρυσοβούλλῃ νὰ ἐπιβεβαιωθῶσι σύμπαντα, καὶ εὐδοκοῦμεν
 », μάλιστα τὸ νὰ κατοικῶσιν αὐτοὶ οἱ Γραικοὶ εἰς Νίζναν, τὸ νὰ ἔχωσιν
 », ἰδίαν ἰδικὴν τῶν ἐκκλησίαν, καὶ νὰ διατηρῶσι τὰ αὐτὰ προνόμια ἀπαραι-
 », τήτως καὶ ἀνυπερθέτως, ὡς διαλαμβάνει τὸ εἰρημένον Οὐνίβερσάλιν τοῦ
 », ὑψηλοῦ ἡμῶν Γερμάνου Ἰωάννου Ἰλιάδου Σκορπάδσκη· διὸ δὴ τὸ πα-
 », ρὸν αὐτοῖς κεχαρισμένον Χρυσόβουλλον τῇ τῆς Β. ἡμῶν Μεγαλειότη-
 », τος σφραγίδι προσεπικυρωθῆναι ἐκέλευσαμεν· ἐδόθη ἐν τῇ βασιλευσῇ
 », ἡμῶν Μεγαλουπόλει Μόσχᾳ· ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7218, ἀπὸ Χριστοῦ
 », γεννήσεως 1710, τῇ 17 μηνὸς Μαρτίου· τῆς δὲ βασιλείας ἡμῶν ἔτει
 », 28. -- τὸ πρωτότυπον ὑπεγράφη οὕτω. (1)

Ἀρχιγραμματεὺς Κόμης Γαβριήλ Γολόβκην.

Παρομοίας φύσεως βασιλικὰ Χρυσόβουλλα ἐξεδόθησαν ἀκολούθως παρὰ
 τῆς Αὐτοκρατορίσεως Ἐλισάβετ τὸ 1742. παρὰ τῆς Αὐτοκρατορίσεως με-
 γάλης Αἰκατερίνης τῆς Β', τὸ 1775, καὶ τὸ 1787, καὶ παρὰ τοῦ Αὐτο-
 κράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. τὸ 1801, τὸ 1807, τὸ 1808, καὶ τὸ
 1811.

Οτι δὲ οἱ Ἕλληνες πάντοτε καὶ εἰς διαφόρους τῶν περιστάσεις προσέ-
 τρεχον εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὑπεδέχοντο παντοειτρόπως, ὅθλον
 καὶ ἐκ τῆς ἐνταῦθα καταχωρουμένης πρὸς τὴν Αὐτοκρατορίστην Αἰκατερί-

(1) Τὸ Χρυσόβουλλον τοῦτο μεταφρασμένον ὃν ἐκ τοῦ ῥωστικοῦ κατε-
 χωρήσαμεν ἐνταῦθα πρὸς γνώσιν τῶν ἀναγνοστῶν μας, διατηρήσαντες ἀπα-
 ράλλακτον τὸ λεκτικὸν τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ, ὡς τὸ παρέλαβον παρ'
 εὐνοπολήπτου ὑποκειμένου.

νῆς με δσας καὶ ἂν ἐδίδον πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὑποχέ-
σεις, ὅτι δηλ. δέν εἶναι ἀποστάται, διὰ νὰ τοὺς ἀφίσουν ἡσύ-

νην Μ. ἀναφορᾶς των, διαλαμβανούσης τὰ ἐπεξῆς.

(Μετάφρ. ἐκ τοῦ Γερμαν.)

Μεγαλειότης.

Ἄφ' οὗ ἐπεριμέναμεν τόσον καιρὸν ματαίως νὰ λάβωμεν ἀπάντησιν ἀπὸ
,, τοὺς ὑπουργούς σας, καὶ ἄφ' οὗ κατηντήταμεν εἰς ἀπελπισίαν, συλλογι-
,, ζόμενοι τὴν δυστυχίαν εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος μας εὐρίσκεται, παρα-
,, κινήθεν ἀπὸ τὴν προκήρυξίν σας διὰ νὰ δράξῃ τὰ ὄπλα ἐναντίον τοῦ ἐχ-
,, θροῦ τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἄφ' οὗ πλέον ἐχάσαμεν κάθε ἐλπίδα τοῦ
,, νὰ λάβωμεν δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀπόκρισίν σας, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἀπο-
,, κρίσεως νὰ δυνηθῶμεν διὰ νὰ θέσωμεν ἀπαξ ὅρια εἰς τὸ ἀκαταπαύστως
,, ἐκχυνόμενον χριστιανικὸν αἷμα, ἐτολήσαμεν καὶ νὰ ἐλθωμεν ἡμεῖς μό-
,, νοι, καὶ νὰ προσπέσωμεν εἰς τοὺς πόδας τῆς Υ. Μεγαλειότητος· εἶναι δὲ
,, χρεὸς μας ἱερὸν ν' ἀπαλλάξωμεν τόσον τοὺς ὑπουργούς σας, καθὼς καὶ
,, τὴν Υ. Μεγαλειότητα ἀπὸ μίαν ἀπάτην.

Με ὅχι ὀλίγην ἀγανάκτησιν βλέπομεν τὸν ἱππότην Ψάρου Ἕλληνα μὲν,
,, ἀλλὰ καταφρονημένον ἀπὸ ὅλον τὸ ἔθνος, νὰ ὀνομάζῃ τὸν ἑαυτὸν του ὡς
,, κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν ὅλου τοῦ ἔθνους, καὶ μὲ ἀνήκουστον καὶ ἀπαράδειγ-
,, μάτιστον ἀναισχυντίαν ν' ἀπατήσῃ τοὺς ὑπουργούς σας.

Ἐὰν δὲν ἐδίδεπαμεν, ὅτι τὸ κοινὸν ὄφελος τῶν Ἑλλήνων ἤθελε πάσχει,
,, ἡθέλαμεν σιωπῆσαι, καὶ ἡθέλαμεν τὸν ἀφίσει νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη,
,, διὰ νὰ τὸν ἀποδείξουν τὰ ἴδια πράγματα, ὅτι εἶναι ψεύστης. Ἡ ὑμετέρα
,, Καίσαρική Μεγαλειότης θέλει πληροφορηθῇ πόσον ὀλεθρίως αὐτὸς ἐφέρθη
,, δι' ἡμᾶς μεγάλας ποσότητας χρημάτων ἔλαβε, τὰ ὁποῖα αὐτὸς λέγει,
,, ὅτι τὰ ἐδαπάνησε δι' ἡμᾶς· ἡμεῖς ὁμῶς βεβαιοῦμεν τὴν Υ. Μεγαλειότητα,
,, ὅτι οὔτε ἀπὸ αὐτὸν, οὔτε ἀπὸ κανένα ἄλλον ἀξιωματικὸν εἰς ἡμᾶς ἀπε-
,, σταλμένον παρὰ τῆς Υ. Μεγαλειότητος, οὐδὲ ἐν ροῦδῳ δὲν ἐλάβαμεν ποτέ.

Τοῦ Λάμπρου Κατζόνῃ ὁ μικρὸς στολίσκος, καθὼς καὶ τ' ἄλλα ἰδικά μας
,, πλοῖα ἡτοιμάσθησαν μὲ ἰδικά μας ἐξόδα· εἰς ἐξ ἡμῶν ἐγκατέλιπε τὴν οἰ-
,, κίαν του διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ὀπλίσῃ δύο πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐκόσισαν 12,000
,, φλωρία, διὰ τὴν ὁποίαν αὐτὴν πρᾶξιν οἱ Τούρκοι ἐφόνευσαν τὸν πατέρα
,, καὶ τὸν ἀδελφόν του, καὶ ἠφάνισαν τὴν οἰκίαν καὶ τοὺς ἀγροὺς του.

“ Ἄλλ' ἡμεῖς ποτέ δὲν ἐζητήσαμεν χρήματα, οὔτε δὲ καὶ τῶρα ζητοῦμεν
,, εὐχόμεθα μόνον διὰ νὰ μᾶς ἐφοδιάσῃ τις μὲ βαροῦτι καὶ μὲ μολύβι (τό ὁ-

χοις κτλ. ἕως οὗ καταπαύσῃ ὁ θόρυβος, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύ-
νατον νὰ τοὺς πείσωσι, καὶ οὕτως οἱ λυσσώδεις Ὀθωμανοὶ

„ ποῖον ἐμποδιζόμεθα ἀπὸ τοῦ Ἐνετοῦ νὰ τὸ ἀγοράσωμεν) καὶ νὰ μᾶς ὁδη-
„ γήσῃ ἀκολούθως εἰς πόλεμον.

Ἡμεῖς ἤλθομεν, Μεγαλειοτάτη, νὰ προσφέρωμεν καὶ κατάστασιν καὶ ζῶην,
„ καὶ ὅχι νὰ ζητήσωμεν (ὡς ἐπαίται) θησαυρούς.

Εὐδοκίησατε, Κραταιοτάτη Αὐτοκρατορίσσαι! Δόξα τῇ Ἑλληνικῇ Θρη-
„ σκείᾳ!!! εὐδοκίησατε, διὰ νὰ ἀναγνώσετε τὴν ἀναφορὰν μας· ὁ Θεὸς
„ διετήρησε τὴν ἐλευθερωσὶν μας διὰ τὴν ἐνδοξὸν Διοίκησιν τῆς Υ. Μ. μὲ
„ τὴν ὑπεράσπισίν σας ἐπιζόμεν νὰ λάβωμεν ὀπίσω τὸ ἀδίκως διηρηπα-
„ μένον Βασιλείον μας, τὸ Πατριαρχεῖόν μας, καὶ τὴν καταπεποιημένην Ἰε-
„ ρὰν Θεατικίαν μας ἀπὸ τὰς βαρβάρους χεῖρας τῶν Μωαμετανῶν· καὶ, Με-
„ γαλειοτάτη· εἰς Σᾶς θέλομεν ἔχει νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸ νὰ ἡμπορέσω-
„ μεν νὰ ἐλευθερώσωμεν τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων
„ ἀπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν αὐτῶν τῶν ἀμαθῶν βαρβάρων, ὑποκάτω τοῦ
„ ὁποίου ὑπόκειται ἓνας λαὸς, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα δὲν ἐσθέσθη, καὶ τὸ
„ ὅπεϊόν ὡς ἐκ τῆς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπην του ποτὲ δὲν ἐταπεινώθη
„ ἀπὸ τὸ σφίξιμον τῶν ἀλλύσων, ἀλλὰ πάντοτε ἐνατένιζεν εἰς τὰς εἰκόνας
„ ἐκείνων τῶν πελαίων Ἡρώων, τοὺς ὁποίους πάντοτε ἐμμήθη εἰς τοὺς πο-
„ λέμους του.

Αὐτὰ τὰ λαμπρά μας ἐρεῖπια παριττάνουσιν εἰς τὰ ὄμματά μας τὸ πο-
„ τὲ μεγαλεῖον μας· οἱ πολυάριθμοι λιμένες, τὰ ὠρεῖα παραθαλάσσια, ὁ καθ'
„ ὅλου τὸ ἔτος χαρὶς Οὐρανός, ὁ ζήλος τῆς νεολαίας καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν
„ γερόντων μας, ὅλα αὐτὰ μᾶς κηρύττουσιν ὅτι ἡ φύσις εἶναι οὕτως εὐνοϊ-
„ κῇ εἰς ἡμᾶς τώρα, ὡς ἦτον ποτὲ καὶ εἰς τοὺς προπάτοράς μας.

Τὸ γένος τῶν Βασιλέων μας ἐσθέσθη. Ἀναπαύσατε λοιπὸν τὴν εὐχὴν τοῦ
„ λαοῦ μας. Δόσατε εἰς ἡμᾶς τὸν ἔκγονόν σας Κωνσταντῖνον διὰ ἡγεμόνα,
„ καὶ ἡμεῖς πάλιν θέλομεν εἶσθαι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἦσαν καὶ οἱ προπάτορές μας.

Ἡμεῖς δὲν ἀνῆκομεν εἰς τὸ μέρος ἐκείνων οἵτινες ἤθελον τολμήσει νὰ ἀπα-
„ τίθουν τὴν μεγαλόψυχον Αὐτοκρατορίσσαν.

Ὡς ἀπεσταλμένοι τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν, καὶ ἐρωδιασμένοι μὲ τὰς πληρε-
„ ξουσιότητας καὶ ἀποδείξεις πρὸςπύπομεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς
„ Κυρίας, τὴν ὁποίαν μετὰ Σεὸν θεωροῦμεν ὡς Σωτῆρα ἡμῶν.

Ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι θέλομεν μείνει μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, τῆς Υ.

ἤγοιζαν τὴν μάχην ἐναντίον τῶν εἰς τὴν Μοῆν ὠχυρωμέ-
νων. Τότε καὶ αὐτοὶ κοσμικοὶ τε καὶ οἱ Πατέρες τῆς Μο-
νῆς ἀντέκρουσαν τοὺς Ὀθωμανοὺς, ὥστε ἡ μάχη διήρκεσε
τρεῖς ἡμέρας, καὶ πλῆθος Ὀθωμανῶν ἐφονεύετο, οἵτινες
καὶ ἀπελπισθέντες ἀπὸ τὴν ἰσχυράν τῶν πολιορκουμένων
ἐντίστασιν, καὶ τὴν πληθύν τῶν φονευθέντων Ὀθωμανῶν,
ἀνεχώρησαν, λύσαντες τὴν πολιορκίαν· ἀπαντήσαντες δὲ
καθ' ὁδὸν ἓνα Ὀθωμανόν, ὅστις κατηγόρησεν αὐτοὺς διότι
ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν, καὶ τοῖς εἶπεν, ὅτι νὰ ἐπιστρέψουν,
αὐτὸς δὲ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ πῶς νὰ κυριεύσωσι τὴν Μοῆν,
πεισθέντες εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐπέστρεψαν πάλιν, καὶ
ὁδηγηθέντες τῷ ὄντι παρὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ, ἔκοψαν ὅλα τὰ
εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μοῆς δένδρα, συγκεείμενα ἀπὸ Κα-
ρυὰς, Μωραΐας, Κυπαρίσσους, καὶ Λεύκας, (τὰ ὅποια ἔπε-
σαν ἐπάνωθεν τοῦ τειχοῦ τῆς Μοῆς) καὶ ἤρχθησαν ν' ἀνα-
βαίνουν διὰ τῶν πεπτωκότων δένδρων εἰς τὰ τεῖχη τῆς Μο-
νῆς· ἀλλ' ἕως οὗ νὰ κόψωσι τὰ δένδρα, καὶ ν' ἀρχίσωσι τὴν

21. Καισαρικῆς Μεγαλειότητος ,,,

Ἐν Περσπολὶ τοῦ 1790 κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον.

Πιστότατοι καὶ ταπεινότατοι δοῦλοι·

Χρῆστος Λαζότης·

Νικόλαος Πάγκαλος·

Πάνος Κήρης·

Ἀφ' οὗ ἡ Αυτοκρατορίσσα Αἰκατερίνα ἀνέγνω τὴν ἀναφορὰν αὐτὴν, διέ-
ταξε διὰ νὰ φέρωσι τοὺς ἀπεσταλμένους αὐτοὺς εἰς τοὺς θαλάμους τῶν Πριγ-
κίπων Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου τῶν ἐγγόνων τῆς, καὶ νὰ τοὺς δεῖξωσι
τὸν δι' αὐτοὺς διορισθέντα Ἡγεμόνα· ἅμα δὲ, ὅτε οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἐπλησία-
σαν, καὶ ἠθέλησαν νὰ ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκεῖνος ἐδεί-
ξεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἀδελφόν του, εἰπὼν, νὰ ἀποτανθῶσι πρὸς αὐτόν· ὁ Κων-
σταντῖνος ὁμῶς ἀπεκρίθη εἰς αὐτοὺς ἑλληνιστί, εἰς δὲ τὸν ἀποχαιρετισμὸν
τοῖς εἶπεν· “ὦρα σας καλῇ, καὶ ὅλα θέλουσι γίνεαι κατὰ τὴν εὐχὴν σας ,,,”
(ἴδε τὰ περὶ τούτων εἰς τὴν Γερμανιστὴ ἔκδοσιν τοῦ Γ' Καντακουζηνου.)

δί' αὐτῶν ἀνάβασιν, φρικτὴ καὶ ἀπερίγραπτος σφαγὴ καὶ φό-
νοι ἐγίναν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐκ τῶν ἔσωθεν τῆς Μονῆς
ὠχυρωμένων, ὥστε ἐφονεύθησαν ἐπέκεινα τῶν 2 χιλιάδων
Ὀθωμανῶν εἰς τὴν ἐφοδὸν αὐτὴν· ἀλλὰ τελευταῖον ἀνέβη-
σαν εἰς τὴν στέγην τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Τότε ὁ κατ' ἐκείνην
τὴν τρομερὰν ἐποχὴν ἡγουμενεύων ἀοίδιμος Θεοφάνης,
ιδὼν, ὅτι ἡ Μονὴ κυριεύεται καὶ ἀφανίζεται, παραλαβὼν
μεθ' ἑαυτοῦ τὸ κειμελίον τῶν ἁγίων καὶ φρικτῶν παθῶν
τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὁμοῦ μὲ ἄλλους τρεῖς συναδελφούς
τοῦ Πατέρας, ἐπήδησαν ἀπὸ τοῦ παράθυρον, καὶ διεσώθησαν
ὁμοῦ μὲ τὸ κειμελίον αὐτό (1).

Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ κατακυριεύσαντες δι' ἐφόδου τὴν Ἱερὰν
Μονήν, τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ ὠχυρομένους ἅπαντας κατέσφα-
ξαν, τὴν δὲ Μονήν ὀλόκληρον κατέκαυσαν, τὴν ὁποίαν
πάλιν μετ' ὀλίγα ἔτη τῆς καταστροφῆς τῆς, ὁ διασωθεὶς
ἡγούμενος Θεοφάνης μετὰ τῶν συνδιασωθέντων τριῶν
Πατέρων ἀνήγειραν ἐκ νέου, (ἥτις σώζεται μέχρι τοῦ νῦν
ἐμπεριέχουσα 60 περίπου ἐναρέτους καὶ σεβασμίους
Πατέρας, οἱ ὅποιοι ἐφάνησαν ὅχι ὀλίγον ὠφέλιμοι καὶ εἰς
τὴν τοῦ 1821 Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, συνδραμόντες
χρηματικῶς, ἐνεργητικῶς, καὶ στρατιωτικῶς μὲ κινδύνους
καὶ ἀδράσθυσίαις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Φιλῆς Πατρίδος).

(1) Ὁ θησαυρὸς οὗτος μέχρι τῆς σήμερον σώζεται ἀβλαβὴς εἰς τὴν
θεῖαν Ἱερὰν Μονὴν τῶν Τάξιρχων, ὅστις εἶναι βασιλικὸν ἀφιερώμα.

Τυραννίαι τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν Πελοπόννησον Ἀλβανῶν — Ἐπαύρησις τῶν Κλεπτῶν, καὶ ὀνομασίαι τῶν περιφήμων καὶ πρωτίστων ἐξ αὐτῶν -- Συγκρούσεις συχναὶ μεταξύ Κλεπτῶν καὶ τῶν Ἀλβανῶν -- Τὰ κατὰ τὸν Μίτζ Ἀράπην.

Μετὰ δὲ ταῦτα τὰ σμήνη τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανῶν κατεμάστιζον πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τοὺς Ἕλληνας· προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ ἐπληθύνοντο πάλιν καὶ οἱ Κλέπται καὶ κατέσφαζον τοὺς τυράννους. ἂψ ἑτέρου δὲ μέρους ἐπροχώρει καὶ ἡ μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν, καὶ τῶν ἄλλων διαφορῶν εἰδὼν Ὀθωμανῶν ἔχθρα, οἵτινες κατατρεχόμενοι ἀλλεπαλλήλως, ὅχι μόνον ἐδολοφονοῦντο ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἀλλὰ κατεσφάζαντο πολυτρόπως καὶ ἀπὸ τὴν πληθὺν τῶν Κλεπτῶν, οἵτινες ἐπροχώρουν πλατύτερον κατὰ τῶν Ἀλβανῶν, καθότι δὲν ἦτο σύμπνοια μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων Ὀθωμανικῶν Φυλῶν, καὶ οὕτω φθειρόμενοι ἐξ αὐτῶν καὶ τῶν Κλεπτῶν καθ' ἑκάστην, ἄλλοι δὲ ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς Πατρίδας των, μόλις εἰς τέλος ἐκαθαρίσθησαν περίπου τῶν 12 χιλιάδων οἱ ἐκλεκτώτεροι καὶ δυνατώτεροι Τσάμιδες, οἵτινες καὶ διέμειναν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τότε (κατὰ τὴν παροιμίαν) ἐθρήνουν τὰ βρέφη ἐντὸς τῆς γαστρὸς τῶν μητέρων των ἀπὸ τὰς καταμαστιξίεις, τὰς τυραννίας, καὶ τὰ ἀνυπόφορα δεινὰ τῶν Ἀλβανῶν αὐτῶν, οἵτινες διὰ τὰς βίας ἐλάμβανον μισθοὺς, καὶ χρεωστικὰς ὁμολογίας ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς Πελοποννησίους, τοὺς ὁποίους κατέγδυσαν, ὥστε ὁ κάθε ἔσχατος τῶν Ἀλβανῶν ἔφθασε νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ 300 ἢ 500 χιλιάδων γροσίων

χρεωστικὰς ὁμολογίας ἐκ διαφορῶν Ἑλλήνων ἐπαυξή-
 θείσας εἰς τοσαύτας ποσότητας ἀπὸ τοῦς ὑπερόγκους τό-
 κους, καὶ τοῦς τόκους τῶν τόκων, αἱ ὁποῖαι ἐφθάνον πλέ-
 ον εἰς τὸ πᾶντῃ ἀνεξόφλητον· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ
 δὲν ἐξουσίᾳζον καὶ τὸ παραμικρὸν οἱ δυστυχεῖς Πελοπον-
 νῆσιοι πλέον· καὶ ἄλλο δὲν ἔβλεπέ τις εἰς τὰ πρόσωπά
 των, εἰ μὴ λύπην καὶ κατήφειαν ἐξωγραφισμένην, σε-
 ναγμοὺς ἐξερχομένους ἀπὸ τὰ στήθη των, καὶ πικρὰ δά-
 κρυα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των· ἡ δὲ ἐξουσία καμμίαν πρό-
 νοιαν δὲν ἐλάμβανε διὰ τὰ ταπεινώσει τοὺς Ἀλθανοὺς,
 φοβουμένη καμμίαν ἄλλην νέαν ἀποστασίαν τῶν Ἑλλή-
 νων, καὶ μόνον ἓνα διοικητὴν (Μουσελλίμην)· διώριζε μὲ
 ὀλιγοὺς στρατιώτας διὰ τὰ μένη εἰς Ναύπλιον διὰ τὸν
 τύπον μόνον, ὅτι ὑπῆρχεν ὁ Σουλτάνος Κυριάρχης καὶ
 τῆς Πελοποννήσου.

Οἱ Κλέπται ἀφ' ἐτέρου ἡῤῥξανον καθ' ἡμέραν ἕνεκα τῶν
 καταχρήσεων, τῶν φόρων καὶ τῆς τυραννίας, μὴ ἔχοντες
 ποῦ ἄλλοῦ τὰ καταρύγουν, ἢ καὶ πῶς ἄλλως τὰ παρηγορη-
 θοῦν, εἰμὴ μὲ τὴν καταδίωξιν τῶν Ὀθωμανῶν, ὥστε ἐκ
 τούτου ἐφθασεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποστατῶν ὀνομαζομένων
 Ἀσιδῶν (κλεπτῶν) εἰς πέντε σχεδὸν χιλιάδας, ἀρχηγοὶ
 τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ ἐφεξῆς, ὁ Πᾶνος Κρεμαστιώτης ἐκ
 Μονεμβασίας, ὁ Ἰωάννης Καρακίτζος, ὁ Ἀντώνιος καὶ Πα-
 ναγιώτης Νικολαῖοι ἐκ Λακεδαιμονίας, ὁ Μῆτρος Μπου-
 ζιώτης, ὁ Ἀργύριος Μπουζιώτης, καὶ Χρῆστος Ντουσια-
 ήτης ἐκ Κορίνθου, ὁ Ἀναστάσιος Μαντζάρης ὁ Μπιρπα-
 νάγος, ὁ Παναγούλιας καὶ Ἠλίας Νταμάλας ἐκ Τριπολι-
 τῆς, ὁ Γεώργιος Πετιμεζᾶς, ὁ Δημήτριος Στριφτόμπο-
 λας καὶ Ἀργύρης Στριφτόμπολας, ὁ Γεωργάκης Ντελής
 καὶ Ἀθανάσιος ἐκ Καλαβρύτων, ὁ Κωνσταντῖνος Κολο-

κοτρώνης, ὁ Ἀναγνώστης, ὁ Γεώργιος, καὶ Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης, Παναγούλιας, ὁ Κόλιας Πλαπούτας, καὶ Ἀναγνώστης Βαρβάτης ἐκ Καρυταίνης, ὁ Ἀθανάσιος Συρεγκέλας, ὁ Γεωργάκης Ματαξᾶς, καὶ ὁ Πολυχρόνιος Φερέτος ἐκ Λεονταρίου, ὁ Ἀγριόγερωννης, οἱ Ἀσημακαῖοι, ὁ Ἀθανάσιος Σιώρης, καὶ Κατριμπᾶνος ἐκ Φαναρίου, ὁ Ἀγγελῆς καὶ Μῆτρος Πετροβαῖοι, οἱ Μπρισκολαῖοι, οἱ Κοντογοναῖοι, καὶ Λιμπέρης Μαργέλης ἐξ Ἀνδρούσης, ὁ Πέρας ἐκ Γαστούνης, ὁ Ἰωάννης Κόρδος, ὁ Γιανῆς, ὁ Ἀλέξης Ντάρας, ὁ Γιάννης Ρούσσης, ὁ Μῆτρος Βιδισοβιώτης οἱ Κοσμαῖοι καὶ Νικολαῖοι ἐξ Ἀρκαδίας, καὶ σὺν τούτοις ὁ ἐκ τῆς Μάνης περιβόητος Παναγιώταρος ἔχων τὴν διαμονήν του εἰς τὴν μικρὰν Καστάνιτζαν.

Ἀπαντες οὗτοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν σώματα στρατιωτικὰ καταδιώκοντες καὶ σφάζοντες ἀπὸ τοὺς μέιναντας εἰς τὴν Πελοπόννησον περίπου τῶν 12 χιλιάδων Ἀλβανούς. κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ Παναγιώταρος κατεδίωκε καὶ τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λακεδαιμονίας Ὀθωμανούς, καὶ ὅσους ἐκ τῶν Ἀλβανῶν ἐπρολάμβανεν, ἀλλὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀκαταπαύστως ἠφάνιζε, καὶ ἂν τῷ παρουσιάζετο κανενὸς εἶδους ἀντίφασις ἢ ἀντίκρουσις ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Λακεδαιμονίας, εὐθὺς μετέφερε τοὺς συλλαμβανομένους διὰ τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως εἰς τὴν κατοικίαν του συγκεκλιμένην ἐκ δύο Πύργων ὀχυρῶν καὶ μιᾶς οἰκίας εἰς τὴν μικρὰν Καστάνιτζαν, (1), ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλους μὲν ἐθανάτωνε διὰ τῆς ἀγχόνης, καὶ ἄλλους ἔσφαζε πολυειδῶς.

(1) Ἡ θέσις εἰς τὴν ὁποίαν διέμενεν ὁ Παναγιώταρος ἦτον αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὀχυρὰ συντροφευμένη δὲ καὶ μὲ τοὺς Πύργους καὶ τοὺς Μανιάτας, ἐγίνετο ἀκαταμάχητος καὶ ἀπόρητος εἰς τὰς δυνάμεις τῶν Ἀλβανῶν, καὶ

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον οἱ Πελοποννήσιοι Κλέπται ἠφάνιζον ἡμέραν παρ' ἡμέραν πολλοὺς ἐκ τῶν Ἀλβανῶν καὶ εἰς τὰς διαφόρους ὁδοὺς, εἰς τὰς κώμας καὶ Πόλεις, ἐνίοτε 10, ἄλλοτε 8, 5, 6, 4, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν (Μπελοῦκ πασίδες) πολλάκις δὲ ἐφόνευσον καὶ ἠφάνιζον ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἀπὸ τὰ δυνατώτερα σώματα, καθὼς ἐξηφάνισεν ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης τὸν περίφημον ἐκεῖνον Ἀλβανὸν Μέντζ' Ἀράπην μὲ 62 ἐπίλεκτα παληκάρια συσσωματωμένον, ὁ ὀλεθρος τοῦ ὁποίου ἐστάθη κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον.

Ὁ Μέντζ' Ἀράπης (2) παρουσιασθεὶς εἰς τὸν τότε Χαλῆλ-Μπέην Κορίνθιον, (πάμπον τοῦ Κιαμήλ-Μπεη) διαμένοντα εἰς Ναύπλιον μετὰ τοῦ ἀπὸ τὸν Σουλτάνον διωρισμένου Μουσελλίμη (γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς Πελοποννήσου), ἐξητήσατο νὰ μεσολαβήσῃ εἰς τὸν Μουσελλίμην διὰ νὰ τῷ χορηγηθῶσι τρεῖς χιλιάδες χαράτζια (μισθοὶ) διὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν Ἀλβανούς. Ἐζήτει δὲ τοῦτο, διὰ νὰ φαίνεται ὡς ἀπὸ τῆς ἐξουσίας ἀποβασισμένος μὲ τὴν χορήγησιν τῶν μισθῶν, νὰ πράττῃ δὲ ἀφ' ἑτέρου καὶ τὰς λοιπὰς συ-

τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου Ὀθωμανῶν μὴδὲνα δὲ φόβον εἶχον οἱ αὐτοὶ διαμένοντες ἀποστάται διὰ τὸ ὀχυρὸν τῆς θέσεως ἐκείνης.

(2) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μέντζ' Ἀράπη τῷ ἐπύνησαν τραγῳδίον, τὸ ὁποῖον ἐτραγῳδᾷσα καὶ ἐγὼ παῖς ἔτι ὢν· εἶχε δὲ ὡς ἀκολούθως·

„ Καλὰ ἦσουν Μέντζο μ' ἐς τὰ βουνὰ, καλὰ καὶ ἐς τὴν Ἀκράτα,

„ Τὲ ἐχάλευς,, τὲ ἐγύρευες ἐς τὸν κάτου Ἀγιογῶργι, νὰ σὲ σκοτώσουν
„ ἄξαίρνα οἱ Κολοκοτρωναῖοι,

„ Μαζῇ μὲ τοὺς συντρόφους σου καὶ μὲ τὰ παληκάρια;

„ Ἐγὼ κλέπταις δὲν σκιάζομαι, καὶ κλέπταις πάγω ν' αὖρω,

„ Μιὰ μπαταριά τοῦ θῶτανε μ' ἐξήντα δυὸ κομμάτια

„ Κὶ ἐκεῖνος τὸ σπαθ' εὐγάλε, κὶ ἀπάνου τοὺς ἐχθροὺς, κτλ. κτλ.

Ὁ Συγγραφεύς.

νήθεις ἀρπαγὰς καὶ τὰ ἀδίκηματα, εἰς τὰ ὅποια νὰ πρᾶ-
χωρῇ ἀνεμποδίστως, παρουσιαζόμενος ὡς δημόσιος ὑ-
πάλληλος.】(1) ἀλλ' ὁ Χαλὴλ Μπέης ἀπήντησεν εἰς τὸν
Μέτζ' Ἀράπην, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ, καθότι
οἱ ὑπῆκοοι (ραγιάδες) εὐρίσκονται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν
μὴ ἔχοντες δύναμιν νὰ δίδωσι τὰ δικαιώματα τῆς Πόρτας
πολλῷ μᾶλλον νὰ ἐπιφορτίζωνται καὶ μὲ τοιαῦτα βάρη
δυσφορήτου φορολογίας, κτλ. Ὁ δὲ Μέτζ' Ἀράπης ἀποφα-
σιστικῶς τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἐξερχόμενος τοῦ Ναυπλίου,
θέλει κατακαύσει ὅλας τὰς εἰς Κόρινθον ἰδιοκλήτους Κώ-
μας τοῦ Χαλὴλ Μπέη, διότι δὲν ἐνέδωκεν εἰς τὴν αἴτησίν
του. Ὁ Χαλὴλ Μπέης γνωρίζων ἐκ πείρας ὅτι ὁ Μέτζ'
Ἀράπης ἀναμφιβόλως ἤθελε πυρπολήσει καὶ τὰς Κώμας,
καὶ ἤθελεν ἀφανίσει καὶ τοὺς ζευγηλάτας του, κατέφυγεν
εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Κολοκοτρώνην μὲ τεσχερέν του
(ἐπιστολήν) γράφας πρὸς αὐτὸν οὕτω:

«Παιδί μου Καπετὰν Κωνσ. Κολοκοτρώνη! Ὁ Μέτζ'
» Ἀράπης θέλει εὐγεί μὲ ἀπόφασιν ν' ἀφανίσῃ τὰ χωρία
» μου, (τὰς Κώμας) καὶ τοὺς ραγιάδες μου· καὶ ἂν ἦσαι
» παιδίμου, νὰ τὸν ἀφανίσῃς».

Τὴν ἐπιστολήν αὐτὴν λαβὼν ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκο-
τρώνης, εὐθὺς κατέσχε τὴν στενὴν θέσιν πλησίον τῆς Κω-
μοπόλεως τοῦ Μεγάλου Ἀγίου Γεωργίου τῆς Ἐπαρχίας
Κορίνθου, ἐνεδρεύσας αὐτόθι μὲ 85 παληκάρια· εἰσχωρή-
σαντος δὲ τοῦ Μέτζ' Ἀράπη μετὰ τῶν 62 παληκαρί-
ων του, οἱ περὶ τὸν Κωνσταντῖνον Κολοκοτρώνην ἐπυρο-
βόλησαν αὐτὸν μὲ 7, ὅστις ἔχων ἑπτὰ πληγὰς εἰς τὸ

(1) Τὸν τρόπον τοῦ Μπέζ' Ἀράπη μετεχειρίσθη καὶ εἰς τῶν Ἑλλήκων ὁ-
πλαρχηγῶν ἥδη ἐπὶ τῶν αἰσίων ἡμερῶν τῆς Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, ἀλλὰ ὀλί-
γον ἐπέτυχεν εἰς τὸ νὰ ἐπιδώσῃ κατὰ τοῦτο.

στήθος καὶ τὴν καρδίαν καταβάς ἐκ τοῦ ἵππου, ἔτρεξεν ὀλίγον διάστημα μετὰ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἔπεσεν· ἀλλ' ἐνῷ ὁ ῥήθεις ἀρχηγὸς τῶν Ἀλβανῶν ἔτρεχεν, οἱ Ἕλληνες κατέλαβον ἐν ἐρείπιον ναοῦ, κειμένου ἐκεῖ πλησίον, καὶ ἐκτύπησαν τοὺς 62 Ἀλβανούς, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς μόνον διεσώθη ἔχων μίαν πληγὴν ἐλαφράν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐφόνευσαν ἅπαντας.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης καὶ ἄλλοτε πολεμήσας εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Μπίνμπαγα εἰς Κατζάνας τῆς Ἐπαρχίας Καλαβρύτων, ἐφόνευσεν τὸν ἀνδρεῖον Μπεχιάρην μετὰ 36, καὶ τὸν Βεῖζον πάλιν μετὰ 24 εἰς τοῦ Μπουγα τῆς ἐπαρχίας Ἀνδρούσης. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Γιαννάκης Ρούσης ἐξ Ἀρκαδίας ἐφόνευσεν εἰς τὴν Κώμην Διράχι 35 Ἀλβανούς καίοντας τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς μετὰ ἑλαιον εἰς τὸ στήθος, καὶ ἀπαιτοῦντας παρ' αὐτῶν δυναστικῶς χρήματα· καὶ ὁ Κόλιας δὲ Πλαποῦτας ὁμοῦ μετὰ τὸν Παναγούλιαν ἐφόνευσαν τὸν Ἀλβανὸν Μπαλῆν περιφερόμενον ἄλλοτε μετὰ 40, καὶ ἄλλοτε μετὰ 50, εἰς τὰς Κώμας τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἀρπάζοντα ὅχι μόνον χρήματα καὶ ζῶα δυναστικῶς, ἀλλ' ἀκόμῃ καὶ γυναῖκας ὁποῖαι τῷ ἤρεσκον, τοῦτον δὲ κλείσαντες εἰς τινα μικρὰν Κώμην τῆς Καρυταίνης Καμινίτζαν ὀνομαζομένην ὁ Κόλιας [Πλαποῦτας μετὰ τὸν Παναγούλιαν, ἐφόνευσαν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν Ὀθωμανῶν 43, χωρὶς νὰ μείνῃ ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἰς ζῶν. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Κλεπτῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου ἔπραττον τὰ αὐτὰ κατὰ τῶν Ἀλβανῶν, καθὼς καὶ κατὰ τῶν κατοίκων εἰς Πελοπόννησον Ὀθωμανῶν. Παρασιωπῶνται δὲ ἐνταῦθα ἐκεῖνα, περὶ ὧν ἐξ αὐτῶν δὲν ἐλήφθησαν λεπτομερεῖς πληροφορίες.

Ἐλευσις τοῦ Γαζή Χασάν Πασσᾶ μετὰ τοῦ στόλου εἰς τὴν Πελοπόννησον
 -- Συμμαχία αὐτοῦ μετὰ τῶν Κλεπτῶν -- Ἐκστρατεία αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἀλ-
 θανῶν -- Καταστροφή τῶν Ἀλθανῶν διὰ τῆς συμμαχίας τῶν Κλεπτῶν -- Ἀ-
 ναχώρησις τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ -- Ἐπιστροφή αὐτοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον
 πρὸς καταδίωξιν τοῦ Κ. Κολοκοτρώνη καὶ Παναγιώταρου.

Ἀλλ' ὅλαι αἱ κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Πελοποννήσου
 πραττόμεναι τυραννίαι καὶ μάστιγες παρὰ τῶν Ἀλθανῶν,
 τόσον ἐξ ἀναφορῶν παντοίων τῶν ἰδίων κατοίκων, ὅσον
 καὶ ἐκ πληροφοριῶν διδομένων ἐκάστοτε παρὰ διαφόρων
 μερῶν τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης, ἔφθασαν τελευταῖον
 εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ τότε βασιλεύοντος Σουλτάνου, ὅστις
 ἀποφασίσας νὰ καθαρίσῃ τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὴν Ἀλ-
 θανικὴν μάστιγα, (ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἐπλήθυνεν εἰς το-
 σοῦτον καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν Κλεπτῶν φθάσας, ὥς εἴρηται,
 εἰς πέντε χιλιάδας, ὥστε ἐκ τούτων δὲν ἐφαίνετο νὰ ᾔτο
 πραγματικῶς Κυριάρχης πλέον' τῆς Πελοποννήσου ὁ
 Σουλτᾶνος) κατὰ τὸ 1779 ἡτοίμασε τὸν Τζεζάερχη Γαζή
 Χασάν Καπετὰν Πασσᾶν (τὸν καὶ Μουστάχαν ἐπωνομα-
 ζόμενον) καὶ ὁμοῦ μὲ τὸν τότε Διερμηνέα (Δραγουμάνον)
 τοῦ ξόλου Νικόλαον Μαυρογένην διέταξε νὰ ἐκτελέσῃ
 ὅλα τὰ χρειώδη πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐξαλείψεως ὁλο-
 σχερῶς τῶν καταμαστιζουσῶν τὴν Πελοπόννησον τυραν-
 νιῶν. Ὁ ῥηθεὶς Καπετὰν Πασσᾶς παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ
 ἱκανὰ πολεμικὰ πλοῖα, καὶ 7 χιλιάδας στρατοῦ, ἔφθασεν
 εἰς τὸ Ναύπλιον τῆς Πελοποννήσου, καὶ κατὰ πρῶτον ἐ-
 φευρὼν ἐπιχείρημα συντεῖνον εἰς τὸν σκοπὸν του, ἐξέδωκε
 κολακευτικὰς διαταγὰς πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἀρχηγούς
 τῶν κλεπτῶν καθυπισχνούμενος εἰς αὐτοὺς δόξας, τι-

ρίας, βραβεΐα, πλούτη, καὶ εὐτυχίας, προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιόν του καὶ λάβωσι τὰς ἀπαιτουμένας διαταγὰς καὶ ὁδηγίας πρὸς καταδίωξιν καὶ ὁλοσχερῇ ἀφανισμόν τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τὴν πατρίδα των τὴν Πελοπόννησον. Ὁρκίζετο δὲ εἰς τὴν πρόσκλησίν του αὐτὴν, διὰ νὰ μὴν ἔχουν οἱ Κλέπται τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν ἀφορῶσαν πρὸς βλάβην των, ὅθεν κατὰ τὴν πρόσκλησίν του ἐπαρουσιάσθησαν ὅλοι οἱ λοιποὶ Ἀρχηγοὶ τῶν Κλεπτῶν, ἐκτὸς τοῦ Παναγιώταρου, καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη· καὶ τοὺς μὲν παρουσιάσθέντας ἅπαντας Κλέπτας ἐτίμησεν ἐνδύσας τὸν καθ' ἓνα μὲν ἐπανωφόριον (Μπινίσι τζόχινον) (τὸ ὁποῖον δὲν ἐτίματο περὶ σσότερον ἀπὸ 100 λεπτά (παράδες) τὸν δὲ Κόλιν Πλαποῦταν, ὡς ἀνώτερον τῶν ἄλλων, ἐνέδυσσε μὲν ἐν καπότον (τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ δὲν ἐτίματο περισσότερον τῶν 10 γροσίων). Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης ἔγραψεν ἀναφορὰν (ἀρζουχάλι) πρὸς τὸν Καπετὰν Πασσᾶν, ὡς ἐφεξῆς:

» Ὑψηλότατε!

» Εἶμαι ἑτοιμὸς καὶ πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ὑψηλότητός σου, πρόσαξέ με εἰς ὅ,τι ἐγχρίνεις».

Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης.

Ὁ Καπετὰν Πασσᾶς λαβὼν τὴν ἀναφορὰν τοῦ Κωνσ. Κολοκοτρώνη διὰ τοῦ διερμηνέως Μαυρογένου, καὶ δεχθεὶς τὴν πρότασίν του, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν καπότον καὶ 10 Μπινίσια διὰ τοὺς λοιποὺς τοῦ μέρους του καπετανέους Ἀρχαδίους, Ἀνδρουσιανούς, καὶ Λεονταρίτας.

Εὐθὺς δὲ τότε ὁ Καπετὰν Πασσᾶς ἀφ' οὗ ἔδωκε τὰς ἀναγκαίᾳς διατάξεις, ἐστρατολόγησε μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων Κλεπτῶν εἰς τὴν πεδιάδα

τῆς Τριπολιτζᾶς· οἱ δὲ Ἀλβανοὶ ἅπαντες συνήλθον ἐντὸς τῆς πόλεως Τριπολιτζᾶς, τότε ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης διατεταγμένος ἀπὸ τὸν Καπετὰν Πασσᾶν φθάσας μὲ 850 παληκάρια Καρυτινοὺς, Ἀνδρουσινοὺς, Λεονταρίτας, καὶ Ἀρχαδίους κατέλαβε τὴν θέσιν τῶν Τρικόρφων· ὁ δὲ Καπετὰν Πασσᾶς ἐτοποθετήθη εἰς τὴν θέσιν Ἀγιοργίτικα, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες εἰς τὰς πλεον πλησιεστέρας θέσεις τῆς Τριπολιτζᾶς.

Οἱ Ἀλβανοὶ συνηγμένοι εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ὅτε εἶδον τὴν σταθεράν ἀπόφασιν τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὴν τῶν κλεπτῶν συνδρομὴν, ἐγνώρισαν τότε ὅτι χάνονται· καὶ οὕτως ἀποφασίσαντες νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ διαπλεύσωσιν εἰς τὴν πατρίδα των διὰ τῶν διαφόρων παρρηλίων τῆς Πελοποννήσου, ὥρμησαν τότε ἀπὸ τὸ καταλληλώτερον (ὡς πρὸς αὐτοὺς) μέρος τῶν Τρικόρφων κατὰ τὰς ἐλπίδας των, καὶ ἔκαμαν τρεῖς ἐφορμήσεις ἰσχυράς καὶ ἀποφασιστικᾶς κατὰ τὸ μέρος τῶν Τρικόρφων, ἀλλ' ἀντεκρούσθησαν ἀπὸ τοὺς ἐν Τρικόρφοις στρατοπεδευμένους Ἕλληνας μὲ ἀπερίγραφτον ἀφανισμόν των. Ἐμήνυσαν δὲ τότε εἰς τοὺς Ἕλληνας, λέγοντες, « Βρὲ Ῥωμαῖοι, φέτος σκοτώνετε σεῖς ἐμᾶς, » καὶ τοῦ χρόνου θὰ σκοτώσουν ἐσᾶς οἱ κακοῦργοι συντρόφοί σας » (ἐννοοῦντες τὸν Καπετὰν Πασσᾶν). Καὶ τῷ ὄντι ἐπροφήτησαν κατὰ τοῦτο, ὡς θέλει ἐξιστορηθῆ ἀκολούθως ὁ ὀλεθρος τοῦ Κωνσταντῖνου Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Παναγιώταρου, μ' ὅλον ὅτι αὐτὸς δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν Ἀλβανῶν τελείως, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ Μανιάται.

Περιορισθέντες μετὰ τοῦτο οἱ Ἀλβανοὶ εἰς τὴν πόλιν τῆς Τριπολιτζᾶς, ἐπειδὴ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διέλθουν διὰ τῆς

Πελοποννήσου κατὰ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν, ὁρμήσαντες πανταχόθεν οἱ Ἕλληνες, καθὼς καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἱππεῖς τε καὶ πεζοί, τοὺς κατέσφαξαν. Διεσώθησαν δὲ μόλις ἐξ αὐτῶν 700: περίπου, οἵτινες διὰ νυκτὸς διελθόντες διὰ δυσβάτων ὁδῶν, ἐκ διαλειμμάτων ἀπῆλθον εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα ἀφ' οὗ ἔφθασαν εἰς τὸ Δαδί, ὅθεν καὶ ἐδόθη ἡ μαρτυρία τῶν διασωθέντων μόνον 700: Ἀλβανῶν, εἰς σημεῖον δὲ τῆς ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον ἐξαλείψεως τῶν Ἀλβανῶν συλλέξαντες τὰς κεφαλὰς ὅλας τῶν φονευθέντων Ἀλβανῶν, ἔκτισαν ἐν εἶδος Πύργου θέσαντες ἑξῶθεν τὰ πρόσωπα, καὶ διέμεναι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἱκανὰ ἔτη. Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν τῶν Ἀλβανῶν, διωρίσθη Πασσᾶς τῆς Πελοποννήσου ὁ Ἀλὴ Μπέης (ἄνθρωπος ἄστατος δι' ὅλου), ὅστις περιέτρεχεν ἡμέραν καὶ νύκτα ὡς λυσσώδης εἰς τὰς Ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου τάχα πρὸς ἀνάκλησιν τῆς εὐταξίας καὶ ἡσυχίας· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἐφόνευσεν πολλοὺς ἀθώους ἐξ αἰτίας τῆς παραφροσύνης του, καὶ ὅλαι αἱ Ἐπαρχίαι τὸν ἐπερίμενον ἐκάστοτε αἰφνιδίως περιτρέχοντα ὡς λυσσώδῃ διὰ τὴν καταστασίαν του.

Ὁ Καπετὰν Πασσᾶς ἀφ' οὗ κατέστρεψεν ὅλους τοὺς Ἀλβανούς, ἔδωκε ράϊ (πιστοποιητικὸν ὑποταγῆς) εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν τότε κλεπτῶν διὰ νὰ μένουν ἐρησυχάζοντες εἰς τὰς ἐστίας των. Μόνος δὲ ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης, (ὅστις συνεκατόκει μετὰ τοῦ Παναγιώταρου εἰς τὴν μικρὰν Καστάνιτζαν ὁμοῦ με' ὅλον τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα) δὲν ἐδέχθη τὸ ράϊ. ὁ δὲ Καπετὰν Πασσᾶς δούς τέλος τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς κατὰ τὸν ἀνω ρηθέντα τρόπον, ἀπέπλευσεν ὁμοῦ με' τὸν στόλον εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ οἱ μὲν κλέπται διὰ τὸν ἀρραπισμὸν τῶν Ἀλβανῶν ἔμειναν, ὡς εἴρηται, ἐρησυχάζοντες εἰς τὰς ἐστίας των, ἐκτὸς

τῶν δύο οἰκογενειῶν, τοῦ Παναγιώταρου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη.

Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς κατακτροφῆς τῶν Ἀλβανῶν (περὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1780) ὁ αὐτὸς Καπετὰν Πασσῆς συνωδευμένος μεᾶρκετὴν ποσότητα πολεμικῶν πλοίων, καὶ μετὰ 14 χιλιάδας Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰδοποιήσας καὶ τοὺς λοιποὺς Ὀθωμανοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ συσσωματωθέντες δημοθυμαδὸν περίπου τῶν 20 χιλιάδων πεζοί τε καὶ ἵπποις μετὰ κανόνια καὶ βόμβας, ἐστρατολόγησεν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Μάνης εἰς τὴν μικρὰν Καστάνιτζαν κατὰ τῶν δύο οἰκογενειῶν τοῦ Παναγιώταρου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη, καὶ (τὴν 10 Ἰουλίου) ἐφθισεν εἰς τὴν Καττάνιτζαν, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ οἱ στρατολογήσαντες, ὁ Παναγιώταρος ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τῶν συμπατριωτῶν του Μανιατῶν, οἵτινες τῷ ὑπεσχέθησαν μὲν νὰ συμμαχήσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἀπῆλθον εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Τότε ἡ κατ' αὐτῶν πολιορκία ἤρχισεν μετὰ δραστηριότητα καὶ πολλὴν στενοχωρίαν τῶν πολιορκηθέντων, ὥστε ὁ μὲν πυροβολισμὸς τῶν ὀπλῶν, τῶν κανονίων, καὶ βόμβων ἦτον ἀδιάκοπος, οἱ δὲ πολιορκημένοι ἐφόνευον ἐν τοσούτῳ πολλοὺς ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν ἐκάστοτε. Ἀφ' οὗ δὲ διήρκεσε 12 ἡμέρας ἡ διὰ τοῦ, ὡς εἴρηται, πυροβολισμοῦ μάχη, ἰδόντες οἱ πολιορκημένοι, ὅτι οἱ ἐχθροί των μέλλουν νὰ κρημνίσωσι τὸ τεῖχίον τοῦ Πύργου, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξέλθουν διὰ νυκτός καὶ νὰ διαδράσωσιν· καὶ οὕτω (τὴν 19 Ἰουλίου) μετὰ τὴν δύσιν τῆς Σελήνης ἐξῆλθον μετὰ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας· ἐξ ὧν οἱ μὲν ἐφονεύθησαν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν (1) οἱ δὲ διασωθέντες ἀπὸ τὴν ἐξοδον, ἐν οἷς ἦν

(1) Τὰ δύο τέκνα τοῦ Παναγιώταρου αἰχμαλωτισθέντα τότε τὰ πα-

καὶ ὁ Παναγιώταρος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης, (ἐπειδὴ τοὺς κατέλαβεν ἡ ἡμέρα) ἐκρύβησαν εἰς τὰς τρύ-
πας καὶ εἰς τὰ σπήλαια· ἀλλ' ἐκνηλατοῦντες αὐτοὺς οἱ Ὀ-
θωμανοὶ, ἀνθισταμένους τοὺς ἐφόνευσαν, ὅπου ἤθελον τοὺς
ἀπκινήσει, ὡς ἐφόνευσαν μετ' αὐτῶν καὶ τὸν Παναγιώτα-
ρον. Εἰς δὲ τὴν ἐξόδον ἐκείνην ἐξῆλθεν ἐπταετής, ἡ δακτυ-
λὴς ὦν τότε, καὶ ὁ νῦν ὑπάρχων Θεόδωρος Κολοκοτρώνης,
δικτυωθείς μετὰ τῆς μητρὸς του. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Κο-
λοκοτρώνης περιορισθεὶς ἀπὸ δίψαν ἀφόρητον, ἐξῆλθε μὲ
μόνον τὸ ξίφος του καὶ μ' ἓν πυροβόλον ὄπλον (πιστόλι)
ἀλλ' ὀλίγον μυχρυνθέντα τὸν ἀντέκρουσαν 7 Λακεδαιμόνιοι
Ὀθωμανοὶ ἐκ τῶν περιερχομένων πρὸς ἀναζήτησιν τῶν συ-
γάρων.

Ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης, ἰδὼν τὸν ἑαυτὸν του
περιτροχιζμένον, εἶπε πρὸς τοὺς 7 Ὀθωμανοὺς νᾶ τῷ ἀρί-
στωι τὴν δίοδον ἐλευθέραν, καὶ κρατῶν τὸ ξίφος εἰς τὰς χει-
ρες, ἐρώναξεν· « βρὲ Τοῦρκοι! . . . καὶ ἐγὼ θά χαθῶ. μὴ
» κ' ἀπὸ σᾶς θά φάγω ὅτους ἡμπορέτω ». Οἱ δὲ Ὀθωμα-
νοὶ ὠρκίσθησαν μὲ τοὺς ἱερωτέρους τῆς θρησκείας των ὁρ-
κούς, ὅτι ὅχι μόνον δὲν θέλουν τὸν βλάψει, ἀλλὰ θέλουν καὶ
τὸν ὁδηγήσει ἀκόμη ποῦ, καὶ πῶς νὰ διασωθῇ. Αἰδυνάται
αὐταὶ ὁρκωμοσίαι τῶν 7 Ὀθωμανῶν ἔπεισαν τὸν Κωνσταν-

ρῆλαβεν ὁ Καπετᾶν Πιπτός μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὰ ὅποια
μετὰ παρελευσιν καιροῦ ἐξώμασαν (ἐξορύκισαν)· ἀπεκατεσταθῆσα δὲ ἐπι-
τα ἀξιώματικοὶ εἰς τὸ Σεράγιον (Παλάτιον) τοῦ Σουλτάνου.

Ἠχμαλίσθησαν δὲ καὶ τὰ δύο τέκνα τοῦ Κωνσταντῖνου Κολοκοτρώνη
ταυτοχρόνως. Ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν κλέφας εἰς Ὑδρυνὴς ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ
πλοῦτον, τὸ ἀπέστειλεν εἰς τοὺς συγγενεῖς του λαθροίως, τὸ δὲ αἰλὸ εἶχεν
οἰχυμάλωτον εἰς Ὀθωμανοὺς εἰς Λεοντόρι (Μεγαλοπόλιν), τὸ ὁποῖον μετὰ
καιροῦ ἐλευθερώθη.

τῆνον Κελοκοτρώνην, ὥστε ἔθεσε τὴν σπάθην του εἰς τὴν θήκην, καὶ καθήσας μετ' αὐτῶν συνωμίλει· λαβὼν δὲ θάρρος ἐξ αὐτῶν τῶν μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν διαφορῶν ὁμιλιῶν του, αἰδοῦναι ἀπέβλεπον πρὸς ὠφέλειαν καὶ ὁδηγίαν του, ἐζήτησεν ὕδωρ διὰ νὰ πῖν, ἐγερθέντες δὲ οἱ τρεῖς ἐξ αὐτῶν τάχα διὰ τὰ τῷ φέρωσιν ὕδωρ, ἐπέπεσαν ἐπ' αὐτὸν ὁμοῦ με τοὺς ἄλλους τέσσαρας, καὶ ἀποῦ τὸν ἐπνίχυν ἐκεῖ εἰς τὸν δρόμον, τὸν ἔρριψαν εἰς ἓν ὑπόγειον σπηλαίου, διὰ νὰ μὴν εὐρεθῇ τὸ πτώμα του, καὶ ζητηθῇ παρὰ τῆς ἐξουσίας ἡ χρηματικὴ καὶ λοιπὴ κατάστασίς του· εἰσελθόντες δὲ οἱ ἄλλοι Ὀθωμανοὶ εἰς τοὺς Πύργους μετὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν κλεπτῶν, καὶ εὐρόντες τὸν γηραιὸν πατέρα τοῦ Παναγιώταρου ἐντὸς τῶν Πύργων, ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸν Καπετὰν Πασσᾶν, ὅστις τὸν ἐκρέμασεν εἰς τὸν ἰστὸν ἐνὸς τῶν Ὀθωμανικῶν πλοίων, τοὺς δὲ Πύργους κατακαύσας, καὶ ἀφανίσας ὅλως διόλου, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἔκτοτε δὲ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ζαχαριᾶ καὶ τοῦ Θεοδώρου Κελοκοτρώνη ἡ Πελοπόννησος ἔμεινεν ἐν ἡσυχίᾳ δι' ὀλίγα ἔτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΗΕΜΗΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὸν Ζαχαριᾶν Κλέπτην -- Τὰ περὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Θ. Κελοκοτρώνη καὶ λοιπῶν Κλεπτῶν -- Σύστημα Καπιδῶν, ἢ Καπομπασιδῶν -- Καταδίωξις καὶ καταστροφὴ τῶν Κλεπτῶν.

Μετὰ τὴν τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον παντελῆ καταστροφὴν ἀρχιεράτευσεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν ὁ Γρηγόριος ἐκ Κώμης Ζουμπάτας τῆς Ἐπαρχίας Π.

Πατρῶν (1), τὸν ὁποῖον διὰ τὴν ἀξιότητά του κατετρόμαξαν οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Πελοποννήσου μεταξύ τῆς εἰς τὸν Θρόνον Λακεδαιμονίας ὀλίγης διαρκείας του. Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης Σαλλαμπάσης Ναυπλιώτης μὴ ὑποφέρον τὴν ἀξιότητα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Μητροπολίτου, ἐφυλάκισεν αὐτὸν ἐννέα ὁλοκλήρους μῆνας, ἀποστείλας τριτάκις Τατάρους (Ταχυδρόμους) εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ λάβῃ Φερμάνι (Βασιλικὴν διαταγὴν) νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ, ἀποτυχὼν δὲ τούτου, ἀπέλυσε τὸν Μητροπολίτην ἐκ τῆς φυλακῆς, ἀφ' οὗ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ 30 χιλιάδας γρυσίων ἄερεμὲ (πρόστιμον ἁδίκον). (2).

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μητροπολίτου τούτου ἡ λεγομένη ἀποσασία (ἢ οἱ Κλέπται) εἶχον παύσει πλέον μέχρι τοῦ 1785, ὅτε ἐφάνη ὁ περιβόητος Ζαχαριᾶς Λακεδαιμόνιος ἐκ τῆς Κώμης Μπαρμπιτζῆς (1) ὅστις ἀπὸ τὸ μηδὲν φανεῖς

(1) Οὗτος εἶναι ὁ περίφημος Γρηγόριος, ὅστις κατὰ τὸ 1821 εὗρεθεῖς Μητροπολίτης Δέρκων, ἐκρεμάσθη ὁμοῦ με τοὺς λοιποὺς κρεμασθέντας Ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

(2) Ἀπολυθεὶς τῆς φυλακῆς ὁ Μητροπολίτης οὗτος, διὰ τῆς ὕδρας ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ διορίσθη (τῷ 1793) Μητροπολίτης Βυδινίου, ὅπου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παρὰ τοῦ Σουλτάνου καταδιώξεως τοῦ περιφήμου ἀποστάτου Παῖζβάντ ὁλοῦ φανακίσας αὐτὸν με τρόπον ἀπατηλόν, ἐφυγεν ἀπὸ τὸ Βυδίνιον, διὰ τὸν τρόπον τῆς φυγῆς τοῦ ὁποῖου ὁ Παῖζβάντ ὁλοῦς ἔμεινεν ἐκστατικός.

Τὸν θαυμάσιον αὐτὸν Μητροπολίτην διὰ τὰς ὑψηλὰς γνώσεις, τὴν παιδείαν, καὶ τὰς ἀρετάς του, προδιωκθέντα εἰς τὸν θρόνον τῆς Μητροπόλεως Δέρκων, ὅχι μόνο οἱ ἅγιοι φαναριῶται ἐσέβοντο καὶ ἐτρόμαζον, ἀλλ' ἡκόμι καὶ ὁ περίφημος Πρέσβυς τῆς Γαλλίας Σεβαστιάν, λαβὼν ἐντευξεις διαφόρους μετ' αὐτοῦ, καὶ θαυμάσας τὴν ἀγχίνουαν καὶ τὴν ἀξιότητα τοῦ ἀνδρός, εἶπεν εἰς πολλοὺς, ὅτι "ἐὰν δὲν ἦτον Ἀρχιερεὺς οὗτος, ἔθελεν εἶσθαι ἀναγκαῖος νὰ μένῃ μετὰ τοῦ Ναπολέοντος διὰ νὰ τὸν φωτίξῃ, ἀπὸ τὰς γνώσεις του. ,,

(1) Ὁ Ζαχαριᾶς οὗτος ἦτον τόσον ταχύπους, ὥστε εἰλέγετο ὅτι ἔσαν

Κλέπτης κατήντησεν ἀ περιφέρεται μὲ 100 καὶ περισσότε-
ρα ἐπιλεκτά παληκάρια Ἑλλήνας μὲ σημαίαν ἀνοικτὴν
ἔχουσιν σκυρὸν, φέρων δὲ καὶ σφραγίδα ἐπιγράφουσιν
«Ὁ Ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοπον.». Κατηφάνιζε δὲ καὶ κα-
τέπραξεν ὡς πρόβατα τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ ὅσα νεφεράμια
(στρατολογίαι) ἐξήρχοντο κατ' αὐτοῦ Ὀθωμανικὰ δὲν
ἀπετέλουν τίποτε. Ἄλλ' ὅσον ἀνεδείχθη ἀξίος, ἰσχυρὸς,
καὶ τρομακτικὸς ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν, τοσοῦτον ἐξ
ἐναντίας ἐφάνη ἀφ' ἐτέρου ἄσωτος, καὶ ἀνοικονόμητος εἰς
διαφόρων εἰδῶν ἀτοπήματα.

Μεταξὺ ὅμως τῶν ἀνδραγαθῶν, ἐπίσης καὶ ἀτοπημά-
των του ἔζησεν ἐνδοξὸς μέχρι τοῦ 1802, ὅτε (τὸ αὐτὸ
ἔτος) καταδιωκόμενός ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, κατέφυγε
κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὴν Μάνην, καταλύσας εἰς ἓνα
τῶν Κουμπάρων του Κουκέαν ἐπονομαζόμενον (εἰς τὴν
ὁποῖον εἶχεν ὅλα τὰ πιστά) ὅστις παραβιασθεὶς ἀπὸ Μανι-
άτας (τόσον διὰ τὰς ἀσωτίας του, καθὼς καὶ διὰ τὰ ἐπικα-
λύψωσιν αὐτοὶ τὰ ἴδια αὐτῶν λάθῃ ἐνάπιον τῶν Ὀθωμανι-
κῶν ἀρχῶν), ἔτι δὲ καὶ δωροδοκηθεὶς (ὡς λέγεται), ἐδο-
λοφόνησεν ἐντὸς τοῦ πύργου του τὸν περιβόητον ἐκεῖνον
Ἥρωα, τὸν λέοντα καὶ ἀμίμητον ἀετὸν (κατὰ τὴν παροι-
μίαν), δολοφονηθεὶς δὲ ἀπίστως ἐξέλιπεν ἀπὸ τὴν γῆν τῆς
Πελοποννήσου· (1) μετὰ τὴν δολοφονίαν δὲ τοῦ Ζαχαριᾶ

αἱ πόδες του σιδηροὶ· καὶ τῷ ὄντι, ἡ ἀξιότης, ἡ παληκαριά, καὶ ἡ γενναϊό-
της αὐτοῦ (κατὰ τὴν Τουρκικὴν παροιμίαν) νὰ γκελδὶ νὲ γκελετζέκ· δηλαδὴ,
οὔτε ἤλθεν, οὔτε θέλει εἶθαι.

(1) Ἡ πρᾶξις αὐτὴ τοῦ Κουκέα εἶναι ἀτιμωτάτη καὶ ἀξιόθρημπος, ὡς
πρὸς τὰ ἔθιμα τῶν Μανιατῶν καθ' ὅλους τοὺς ὁρθοὺς λόγους, ὡς ἀπιστία
τὴν ὁποῖαν ἐδείξεν εἰς πρόσφυγα, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν κουμπάρον του,
ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ πιστά.

ὁ Ἰργιάλα Μπέης (τρίτος εἰς τὸν βαθμὸν ὑπάλληλος τοῦ Καπετὰν Πατσᾶ) ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸν δολοφονήσαντα τὸν Ζαχαριὰν Κουκέαν Μανιάτην, τὸν ὁποῖον ἐπαρουσίαζαν ἐνώπιον τοῦ Ἰργιάλα Μπέη (ἀρχηγοῦντος τότε εἰς τὸν Ὀθωμανικὸν σὺλον), ὅστις τὸν πκρέδωκεν εὐθὺς εἰς τὴν ἀγγχόνην διότι ἐφόνευτε τοιοῦτον ἥρωα τὸν Ζαχαριὰν ἔχοντα τοσαύτην περιβόητον ἀξιοσύνην (1).

(1) Ἄξιον σημειώσεως θεωροῦνται ἐνταῦθα καὶ τινὰ τῶν ἀνδρομυθρημάτων τοῦ περιήμου Ζαχαριᾶ πρὸς ἑνδιαξίαν.

Διωκόμενος ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς πειράτης, ὁ περιήμου Ἀνδρίτζου ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος (τῷ 1798), ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Μάκκην, τὸν ὁποῖον παρέλαβεν ὁ Ζαχαριᾶς ὡς πρόσφυγα, διὰ νὰ τοῦ διευθύνῃ εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Μπαρπίτζαν. Οἱ Ὀθωμανοὶ μαζεύοντες τὴν ἐξοδὸν τοῦ Ἀνδρίτζου μετὰ τοῦ Ζαχαριᾶ, συνήχθησαν πλεον τῶν 3 χιλιάδων ἰππεῖς· τε καὶ περὶ ἐναντίον τοῦ Ζαχαριᾶ καὶ τοῦ Ἀνδρίτζου· ἐν ᾧ δὲ ἦσαν εἰς Βαλτέτζι (Κώμην πλησίον τῆς Τριπολιτζᾶς), καὶ ἔχοντες εἰς τὴν τράπεζάν των τὰ φητὰ κατὰ τὴν συσθεσίαν, ἐτρωγον καὶ ἐπιουσ, ἡ πληθὺς αὐτῇ τῶν Ὀθωμανῶν ἐπλητίσκειν εἰς αὐτοὺς, ὁ δὲ Ζαχαριᾶς ἐβόωνε εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς· „βρεῖ Τούρκοι!! γυρίστετε πίσω γιὰτὶ ἐμεῖς δὲν πειρούμε καὶ ἐμεῖς „ καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ πάλιν ἐπλητίζον, τότε εἶπεν ὁ Ζαχαριᾶς πρὸς τὸν Ἀνδρίτζου· „ἐγὼ μπουραξίση (ἀδελφοποιητέ), μὴ σαλεύης· ἀπ' ἐδῶ, ἀλλὰ καθῆται νὰ ἰδῇ καὶ τὴν ἰδικήν μου παλαμικιάν καὶ ἀν' ἰδῇς κίνδυνον, βοηθηταί με „ καὶ οὕτω παρακλιῶν 40 ἐπιλέκτους ἐκ τῶν ἰδικῶν του Ἑλλήνων, ὥρμησεν ὡς αὐτὸς μετὰ τῶν 40, καὶ ἐρρίφθη κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς ὁποῖους τραπέντας εἰς φυγὴν καταδιώξας· σχεδὸν ἕως πλησίον τῆς Τριπολιτζᾶς, ἐφόνευσε πλεον τῶν 30, πληρώτως καὶ πλεον ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπιστρέψας νικητής, ἐκάθισεν πάλιν εἰς τὴν τράπεζαν, ὅπου εὐφρανθέντες μετὰ τοῦ Ἀνδρίτζου ἱκανὴν ὥραν, ἀνεχώρησαν ἐκείθεν εἰς Βαττίτζαν, ἃθεν ἀπέπλευσε τὸν Ἀνδρίτζου διὰ τὴν πατρίδα του Στερεῶν Ἑλλὰδα.

Ἐ τ ε ρ ο ν . Ἀλῆμπεῖς τις ἐκ Μονεμβασίας (τῷ 1794) ἰδὼν εἰς τὴν Κώμην ἀναμαζωγὴν Κοτμᾶ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης· μίαν νέαν Ἑλληνίδα, τῆς ὁποίας τὸ κάλλος κατεπλόγησε τὴν καρδίαν του, ἐρχομένη νὰ τὴν κολοκοῦσῃ κατὰ πρῶτον, καὶ νὰ τῇ ὑπόσχηται, ὅτι θάβει τῇ χορηγῆται πολλὰς χάριτας, καὶ ὅτι θάβει τὴν ἀξιώσει νὰ τὴν ἔχη γκισούμην (κυρίαν) ἐὰν αὐτὴ θελήσῃ νὰ παραχωρήσῃ τὴν Ὀθωμανικὴν θρησκείαν, ἢ αἰτίας νὰ τὴν ἔχη παλλακὴν τοῦ ἀγα-

Ἀπὸ δὲ τοῦ 1787, καὶ ὑπερονμεταξὺ τῶν Δυνάμεων καὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ζαχαριᾶ, ἐφάνησαν καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καὶ οἱ ἀδελφοί του με σημαίαν ἀνοιχτήν· ἐφάνησαν δὲ ταυτοχρόνως καὶ ἄλλοι Κλέπται, οἳ οὐ Γλαυῆς ἐκ Π. Πατρῶν (1) ὁ Ἀθανάσιος καὶ ἀδελφοί Κωνσταντ. καὶ Ἰω. Πετμεζαῖοι (2) ἐκ Καλαβρύτων, Γεώργιος καὶ Σταματέλλος ἐξ Ἀρκαδίας· οὗτοι ἔφερον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των ἀνὰ 80, 50, καὶ 60 ἐπιλεκτα παληκάρια Ἑλλήνας με σημαίας Κλεπτικῆς, οἵτινες κατετρόμαζον καὶ ἠφάνιζον τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐνίοτε δὲ ἔβλαπτον καὶ Ἑλλήνας διὰ τὸ πείσμα τῶν Ὀθωμανῶν.

ἡμέμων. Ἡ Ἑλληνὶς τῇ ἀπάντησεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῇ τὰς πράξεις τοῦ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἰδὼν ὁ Σηριωδέστατος Ἀλήμπες τὸ ἀμετάθετον αὐτῆς ἦδος, διέταξε τρεῖς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του, καὶ ἔθεσαν τοὺς μαζοὺς τῆς νύκτος μεταξὺ τοῦ σιμπάσματος ἐν τῷ μέτρῳ ἐνὸς κιβωτίου (κασσέλας) καὶ ἀναδάντες οἱ τρεῖς ὑπηρεταί, ἐπάτουν τὸ σιμπάσμα τοῦ κιβωτίου εἰς τρεῖς ὥστε ἐκόπησαν ἀπὸ τὴν ὁρμὴν οἱ μαζοὶ τῆς Ἑλληνίδος, ἥτις ἐν ἀκαρεῖ ἐξέβηκε. Τὸ εἰς τὴν Ἑλληνίδα συμβῆν αὐτὸ ἔγινε γνωστὸν ἀκολούθως εἰς τὸν Ζαχαριᾶν, ὅστις διέταξε μυστικῶς νὰ τὸν εἰδοποιήσωσιν ὅταν ὁ Ἀλήμπες ἐξέλθῃ διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Μονεμβασίαν. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ Ἀλήμπερος εἰς τὴν εἰδοποιρίαν, εἰδοποιηθεὶς ὁ Ζαχαριᾶς, ἀπῆλθεν εὐθύς, καὶ τὸν μὲν Ἀλήμπερον ἐφόνευσεν, ἀρήτας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἄλλους ἀνενοχλήτους, διαχωρίσας δὲ αὐτὸν εἰς τμήματα, τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Μονεμβασίαν διὰ τῶν μετ' αὐτοῦ Ὀθωμανῶν, γράψας εἰς τοὺς ἐν Μονεμβασίᾳ Ὀθωμανοὺς, ὅτι „ τοιαῦτα δοκιμάζουν ὅσοι Ὀθωμανοὶ παρριζοῦσιν τὴν τιμὴν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Χριστιανῶν „ ἐνὶ λόγῳ ἢ παληκαριά, ἢ ἀξιώτης, καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Ζαχαριᾶ δὲν περιγράφονται.

(1) Ὁ Γιαννιᾶς ἐφαρμακεύθη εἰς Πάτρας παρὰ τινος διωρισμένου ἐπὶ τούτῳ.

(2) Τὸν Ἀθανάσιον Πετμεζᾶν ἐφόνευσαν διὰ νεφεραμίον (στρατολογίας) γενικῆς Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων (τῷ 1803) εἰς τὸ χωρίον τοῦ Σουδενὰ τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων ἀσθενῆ ὄντι ἐκτὸς τοῦ Πύργου του· καὶ εἰς ἡμέλειον προφθασθὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Κωνσταντὶς καὶ Ἀναγνώστης Πετμεζαῖοι με τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀθανασίου Πετμεζᾶ, (οἵτινες δύο ὥρας ὑπερον

Σὺν τούτοις ἀνεφαίνοντο βαθμηδὸν καὶ οἱ ἐφεξῆς ὁ Κουλοσπύρος, ὁ Γεωργάκης Γιατράκος, ὁ Κουλομετζίνιος, ὁ Δημήτρης καὶ Ἠλιάκος Κολιτζαῖοι ἐκ Λακεδαιμονίας, ὁ Γαϊτάνης Κολιόπουλος καὶ Θανασᾶς ἐκ Καρυταίνης, ὁ Κοντογιωργάκης καὶ Μακροβασίλης ἐκ Καλαβρυτῶν, ὁ Γιαννάκης ἐκ Βοστίτζης, ὁ Κότζης Κουμπανιώτης, καὶ Ραδόπουλος ἐκ Π. Πατρῶν, ὁ Ἀναγνωσταράς, ὁ Νικηταράς, ὁ Παναγιώτης Κεφάλας, ὁ Ἠλίας Μαργελιώτης, καὶ Ῥαμογιάννης ἐκ Λεονταρίου, ὁ Γιαννάκης Μέλιος, ὁ Θανάσις Ῥιπесиώτης, ὁ Θεόδωρος Γαϊδαροπλεύρης, ὁ Παναγιωτάκης, ὁ Μήτρος Ντόγκας, καὶ Ἰω. Καλαμπόκης ἐξ Ἀρκαδίας. (1) Ὅλους τοὺς Κλέπτας αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1785, καὶ 87, ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία πάντοτε τοὺς κατεδίωκε μὲ διαφόρους στρατολογίας, ἀλλ' ὀλίγους ἐξ αὐτῶν συνελάμβανε, τοὺς ὁποίους καὶ ἔσφαζεν εὐθύς. Ἐνίοτε ἐγίνοντο καὶ ἀπάται ἐκ μέρους τινῶν ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκεῖνας προεστώτων διὰ νὰ τοὺς δολοφονήσωσι κατ' ἐξοχὴν δὲ ὅταν διώριζον τοὺς Κλέπτας, Κάπιδες, ἢ Κάπους, καὶ Καπομπασίδες (φύλακας) διὰ τοὺς ζωοκλέπτας, (2) καὶ διὰ κάθε εἶδος ἀρ-

μετὰ τὸν νόμον τοῦ ἐφθασαν εἰς τὸ ὅρος τῶν Σουδεῶν) δὲν ἐφρονεῖτο ὁ Ἀθανάσιος Πετμεζᾶς.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἀθανάσιος Πετμεζᾶς ἦτον ὑπὲρ τὸ δῖον παχύτατος καὶ μεγαλόσωμος· ἀλλ' ἦτο τόσον εὐεύθερος, ὥστε εἰς τὸ παίρνειν ἄνθρωπον (πῆδημα) ἐπηρῆυσε 72 ἰχνῶν διάστημα. Αὐτὸ τὸ εἶδομεν ἰδίως ὀφθαλμοῖς ἐξῶθεν εἰς τὸ προκύλιον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

(1) Οὗτοι ἦσαν δευτέρως τάξεις Κλέπται, ὑπακούοντες εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Ζαχαριᾶ, καὶ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ Ἀθανασίου Πετμεζᾶ.

(2) Ἐνταῦθα παρατηρήσεις τὸ ἐπιχείρημα τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, ἥτις διέταττε τὴν κατάπαυσιν τῶν μικρῶν κλοπῶν εἰς τοὺς μεγάλους Κλέπτας, διὰ τῶν μεγάλων τοὺς μικροὺς παττάλους ἐκκρούουσα.

παγῆς καὶ δυναστείας τῶν μικροτέρων Κλεπτῶν· καθ' ὅσα δὲ οἱ Προεστῶτες ἐκίνουν κατὰ τῶν Κλεπτῶν ἐβιάζοντο παρὰ τῆς ἐξουσίας· ἀλλ' οἱ Κλέπται ἔχοντες διαφόρους φίλους τῶν μυστικῶς πλησίον τῆς ἐξουσίας (τῶν Ἀγάδων καὶ Μπεήδων), ἐμάνθανον τοὺς σκοποὺς τῶν καὶ ὀδηγούμενοι τόσον ἀπὸ τοῦ Προεστῶτα, καθὼς καὶ ἀπὸ κάθε μικρὸν κίνημα ἔχοντες ὑποψίας, ἐλάμβανον μέτρα ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῶν, καὶ κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς ἐπρὸς λήμβανον τὰς τοιούτων εἰδῶν ἀπάτας, ἰδίως μὲν ὅλοι οἱ Κλέπται, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὅστις ἦτο προσηκτικὸς ὑπὲρ τὸ δέον.

Ἄλλ' ἐπεὶδὴ ὁ παρὰ τῶν Κλεπτῶν γιγνόμενος συνεχὲς ἀφανισμὸς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τὰ ῥηθέντα Καπιλίγια (διὰ τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον μισθοὺς καὶ σιτηρέσια ὑπέρογκα ὥστε ἔγιναν δυσβάστακτα), ἐξ ἄλλου δὲ ἐπεὶδὴ ὅστις δὲν ἐδύνατο νὰ οἰκονομήσῃ τοὺς φόρους τῆς ἐξουσίας, (1) καθὼς καὶ πᾶς ἄλλος παραπονεμένος, ἢ φονεὺς, ἢ πράξας ἄλλο τι ἐναντίον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν καθεστώτων, κατέφευγε, καὶ συνηγόνετο μετὰ τῶν Κλεπτῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐπεὶδὴ ὁ φόβος καὶ ἡ ἀπεριόριστος τῶν Ὀθωμανῶν κακία ἐκορυφώθη ἐναντίον τῆς ἰσχυρᾶς ἐξουσίας καὶ δυνάμεως τῶν Κλεπτῶν, διὰ ταῦτα πάντα ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (τοῦ 1805) Πασσᾶς τῆς Πελοποννήσου Ὀσμάν Πασσᾶς ἀνέφερεν εἰς τὸν Σουλτάνον ὅτι, οἱ Κλέπται πληθύνονται, καὶ τὸ ἀπο-

(1) Ὁ τότε φόρος ἀνέβη εἰς τοιοῦτον ὑπέρογκον βαθμὸν, ὥστε ἐβλάπεν ἐκάστη οἰκογένεια κατὰ τὴν κτηριακὴν τῆς ἐκτίμησιν νὰ δίδῃ 200, 300, καὶ 500, γρότια κατ' ἔτος· καὶ τοῦτο μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ 1805· ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς μέχρι τοῦ 1821 οἱ φόροι ἐκάστης οἰκογενείας ἀνέβησαν εἰς πολὺ περισσοτέρας τῆς ἀνωτέρω ποσότητος.

τέλεσμα τοῦ πληθυσμοῦ των ἀγνοεῖται ποῦ μέλλει νὰ καταντήσῃ, καὶ ἔδιδεν ὁδηγίας περὶ τοῦ ἀφανισμοῦ αὐτῶν. Ὁ δὲ Σουλτάνος ἐγκρίνας τὴν γνωμοδότησιν τοῦ ἀντιπροσώπου του Πασσᾶ, διέταξε τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως μὲ αὐστηρὰν προσταγὴν, (ἐπὶ τῷ κηνο-
νισμῷ τῆς ἐχεμυθίας χωρὶς νὰ διακοινωθῇ εἰς ἄλλους) διὰ νὰ ἐκδοθῇ συνοδικὸν ἀφοριστικὸν εἰς τοὺς Πελοποννησίους Ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τοὺς Παρχάδες ὅλους, διὰ νὰ εὐρεθῶσιν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήτου ἑτοιμοὶ εἰς ὅσας διαταγὰς ἤθελεν ἐκδῶσαι ὁ Βαλῆς (Πασσᾶς τῆς Πελοποννήτου) ἐναντίον τῶν Κλεπτῶν, τοὺς ὁποίους ὅστις ἤθελε κρύψει, καὶ δὲν τοὺς ὁμολογήσῃ, νὰ ᾔναι ἀφορισμένους, κτλ. κτλ.

Τὸ συνοδικὸν αὐτὸ, τὸ ὁποῖον (κατὰ τὴν κοινὴν περικο-
μίαν) ἐραίξε τὰς πέτρας, καὶ τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία μὴ δυναμένη νὰ πράξῃ ἄλλως πῶς ἐξέδωκε πρὸς ἐξάλειψιν τῶν Κλεπτῶν, συνωδευμένον καὶ μὲ συνοδικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Πελοποννήσου, ἐστάλη εἰς χεῖρας τοῦ Ὁσμάν Πασσᾶ, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου (τοῦ 1804) ὁ Βαλῆς προσκαλέσας εἰς Τριπολιτσάν τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς προεστώτας, ἐκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Σουλτάνου· καὶ πρῶτον μὲν ἀνεγνώσθη τὸ Φερμάνι, ἀκολουθῶς δὲ ἡ συνοδικὴ ἐπιστολὴ καὶ τὸ συνοδικὸν ἀφοριστικὸν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὁποίων ἔκαμεν ὁ Βαλῆς ἐνώπιον αὐτῶν τρομερὰς ὀρκωμοσίας, λέγων, « νὰ μὴ τολμήσῃ τις νὰ » κοινοποιήσῃ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν Σουλτανικὴν ἀπόφασιν » (τὸ ὁποῖον ἂν γίνῃ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ τὸ μάθω), διότι » ὅστις ἤθελε φανῇ προδότης τοῦ μυστικοῦ τούτου, βαλ-
» λαχὰ Μπιλλαχὰ (μὰ τὸν Θεόν, μὰ τὸν Θεόν) μὰ τὸ

» κεφάλι τοῦ Βασιλέως, καὶ νὰ ἦμαι ἑξαρκος τοῦ Μοχ-
 » μέτη, θέλω τὸν κάμει κοιμάτια καὶ θέλω τὸν ρίψει νὰ
 » τὸν φάγουν οἱ σκύλλοι ». (1) Ἀλλὰ ποῖος ἠδύνατο νὰ
 φανῇ πλέον παραβάτης εἰς τὸ παραμικρὸν, τόσον διὰ τὸν
 τρομερὸν φόβον τῆς ἐξουσίας, ὅσον καὶ διὰ τὰς ἀρὰς τὰς
 ὁποίας εἶχε τὸ πνεῦμα τοῦ συνοδικοῦ ἀφοριστικοῦ; !!.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ρηθέντων ἐπιστήμων ἐγ-
 γράφων ἀφ' οὗ ἀπελύθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ προεστώ-
 τες, καὶ ἐπέστρεψεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, (λήγοντος τοῦ
 Δεκεμβρίου τοῦ 1804), οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς φθάσαντες εἰς τὰς
 ἐπισκοπὰς τῶν, διεκοίνωσαν εἰς πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπισκο-
 πὴν τῶν τὸ πνεῦμα τοῦ συνοδικοῦ, διὰ νὰ μὴ ἤθελε τομήσῃ
 κανεὶς νὰ κρύψῃ μηδένα τῶν Κλεπτῶν, ἀλλὰ ν' ἀναγγέλ-
 λωσιν ἀκόμη ὅσοι ἐγίνωσκον καὶ τὴν διαμονὴν αὐτῶν, καὶ
 πόθεν ἐπρόμηθεύοντο ἀπὸ τροφᾶς κτλ. ὁ δὲ Πασσᾶς ἡτοί-
 μασε κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τὸν Κεχαγιάμπεην (ἀντι-
 πρόσωπον ἐπίτροπόν του) ὅστις ἐξῆλθε πανστρατιᾷ κα-
 τὰ τῶν Κλεπτῶν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ κρεμάθρας, καὶ
 παλούκια χρωματισμένα. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Μεγαλοῦ-
 πολιν, ἐξέδωκε διαταγὰς εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν
 ἐπαρχιῶν τῆς Πελλοποννήσου Ἑλλήνας τε καὶ Ὀθωμα-
 νοὺς, εἰς τοὺς Προεστώτας, Ἀρχιερεῖς, καὶ εἰς ἅπαν τὸ
 πλῆθος ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ· καὶ ἅμα ὅτε ἔφθασαν
 αἱ διαταγαὶ εἰς τὰς πόλεις, Κωμοπόλεις, καὶ Κώμας
 τῶν ἐπαρχιῶν, ἐξήρχοντο ἅπαντες ἄνευ τῆς παραμικρᾶς
 ἀναβολῆς Ὀθωμανοὶ τε καὶ Ἑλλήνες κατὰ τῶν Κλεπτῶν
 καὶ ὅχι μόνον ἔτρεχον εἰς τὰς πόλεις, Κωμοπόλεις, καὶ

(1) Τὸν ὄρκον τοῦτον τὸν ἔδωκεν εἰς τὸ Σαράγι (Παλάτιον) τῆς Τριπο-
 λιτῆς ἐνώπιον πάντων.

Κώμας, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰ δάση, καὶ εἰς τὰ σπήλαια, καὶ ὅσους ἐκ τῶν Κλεπτῶν συνελάμβανον ζῶντας, τοὺς ἀπέπελλον εἰς τὸν Κεχαγιάμπερην, ἔχοντα στρατόπεδα εἰς τὴν Κώμην Σινάνου (πρωτεύουσαν ἤδη τῆς Μεγάλουπόλεως) καὶ εἰς τὴν Σκάλαν (Κώμην τῆς Μεσσηνίας). Ἀφ' ὅσους δὲ ἄλλους συνελάμβανε, τοὺς μὲν ἐθανάτωνε διὰ τῆς ἀγχόνης, τοὺς δὲ ἔφηνεν εἰς τὴν σούθλαν, καὶ ἄλλους ἔσχιζεν εἰς τέσσαρα τμήματα καὶ ἐκρέμα εἰς τὰς δημοσίους ὁδοὺς. Ὅσους δὲ πάλιν ἐφόνευεν ὁ περιφερόμενος στρατός, αὐτῶν τὰς κεφαλὰς διεύθυνεν εἰς τὸν Κεχαγιάμπερην, καὶ οὕτως ἠφανίσθησαν τότε πλέον τῶν 600 Κλεπτῶν, ἐσώθησαν δὲ καὶ ὀλίγοι ἐκ τῶν ὑπὲρ αὐτοὺς παληκαρίων· ἐκ δὲ τῶν ἀρχηγῶν μόνος ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης μετὰ τεσσάρων ἄλλων ὕστερον ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους καὶ φόβους διεσώθη ἀποδράς εἰς τὴν Μάνην, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ζάκυνθον μετὰ τοὺς ὀλίγους συνδιασωθέντας, ὅπου εὔρε τοὺς συνωμότας αὐτοῦ, τὸν Ἀναγνωσταράν, τὸν Νικηταράν, τοὺς Πετμεζαίους, καὶ ἄλλους ὑπὸ μισθὸν Ἀγγλικὸν ὄντας, καὶ ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αὐλῆς ἐκεῖνης.

Μεταξὺ τοῦ διαστήματος τῆς γενομένης καταστροφῆς εἰς τοὺς ῥηθέντας Κλέπτας, οἱ Ὁθωμανοὶ ἠφάνισαν καὶ πολλοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἀπὸ προδοσίας τῶν ἄλλων Ὁθωμανῶν ἐπὶ τῷ προσχήματι, ὅτι ἦσαν τροφοδόται τῶν Κλεπτῶν καὶ κλεπταπαῖδοχοι· τῶν δέζημιῶν καὶ λοιπῶν ὅσα συνέβησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ καταγραφῇ.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τελευταίον, ὥς οὐδέποτε ἄλλοτε, ἐδυνήθησαν νὰ καθαρίσουν οἱ Ὁθωμανοὶ τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τοῦ εἶδος τῶν ὀνομαζομένων Κλεπτῶν κατὰ

τὴν τυραννικὴν τῶν ἐπιθυμιῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσα ὑπέφεραν αὐτοὶ πάλιν δεινὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ περιστάσεις ἀπὸ τοῦ Κλέπτας ἐν τῷ μεταξὺ ἑνὸς ὥς ἑγγιστα αἰῶνος, δηλ. ἀπὸ τὸ 1715 μέχρι τοῦ 1806, ὃν ἤθελον σημειωθῇ, οὔτε ὁ πλέον ἀκούραστος κάλαμος ἤθελεν ἰσχύσει νὰ συνάξῃ τὰ πλέον οὐσιώδη, καὶ νὰ τὰ ἐπισυνάψῃ εἰς τὴν ἱστορίαν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἀναφανέντων εἰς τὴν Πελοπόννησον Κλεπτῶν, τῶν ὁποίων οἱ δυνατώτεροι καὶ ἀξιώτεροι κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας, τὴν Ἀρκადίαν, Καρύταιναν, Λακεδαιμονίαν, Καλάβρυτα, καὶ Π. Πάτρας, ἀπὸ δὲ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ὀλίγοι, οἵτινες δὲν εἶχον οὔτε τὰς ιδιότητας, οὔτε τὰς γνώσεις τῶν ἐκ τῶν ῥηθειῶν ἐπαρχιῶν ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς Κλεπτικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Διορισμὸς τοῦ Βελῆ Πασᾶ ὡς ἡγεμῖνος τῆς Πελοποννήτου -- Διὰ γυνή αὐτοῦ -- Ἐπιρροή τῶν Προετιτῶν (Κοτταμπασίδων) ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ -- Ἐξῆς αὐτοῦ ἐκ τῆς Πελοποννήτου.

Κατὰ δὲ τὸ 1807 λαβὼν ὁ Σουλτάνος διχορόους ὑπονοίας ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας κινήματων τοῦ Ναπολέοντος (Βονοπάρτε) ἔσπευσε νὰ διορίσῃ Μουχαρούζην (Πασᾶν ἐπὶ τῶν Φρουρίων τῆς Πελοποννήτου) τὸν ἰσχυρὸν Βελῆ Πασᾶν υἱὸν τοῦ Μεγάλου τυράννου τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὅλης τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν διώρισε καὶ Μώρα Βαλῆσι (γενικὸν ἡγεμόνα τῆς Πελοποννήτου).

Ὁ παγοῦργος οὗτος καὶ παμπόνηρος υἱὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ γνωρίζας ὡς ἰδιὸν του συμφέρον, ἐνηγκαλίσθη τοὺς προσετώτας τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἀκολούθως συνενόθη καὶ μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβόντων Βεκίλιδων (ἐπιτρόπων) τῆς Πελοποννήσου, τοῦ Παπᾶ Ἀλέξiou Οἰκονόμου ἐξ Ἀνδριτζαίνης τῆς ἐπικρατίας Φαναρίου (νῦν Ὀλυμπίας) καὶ τοῦ Ἀναγνώστου Δελιγρᾶννη ἐκ Καρυταίνης, πρὸς οὓς ἔγραψεν ἐπιστολὴν τοιάνδε·

« Ἀκριβοί μοι φίλοι, Παπᾶ Ἀλέξιε καὶ κυρ Ἀναγνώστη » !

• » Μὲ τὸν χειρετισμὸν μου σᾶς λέγω φιλικῶς, ὅτι ὁ
 » διορισμός μου εἰς τὸν Μωρέα δὲν ἀποβλέπει εἰς κανένα
 » ἄλλο, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ ἡσυχίαν τοῦ τό-
 » πρου. Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἀποφασίς μου κατὰ τὸ φερμένον
 » τοῦ Κρατικοῦ Βασιλέως μας εἶναι σταθερὸς καὶ θέλω
 » τρέχει με χαρικτηῖρα τίμιον καὶ ἀληθινόν, ἐπεὶδὴ εἶμαι
 » υἱὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Θέλει εἶμαι ἀδικασιστος ὑπερασ-
 » πιότης καὶ φύλαξ τῶν Βασιλικῶν Σουρουργίων (ἄθρων
 » κεραλκωδῶν), καὶ προστάτης εἰς τὰ δίκαια παράποννα
 » τῶν ῥαγιδῶν. Ἐπεὶ φίλοι μου ἀκριβεῖς νὰ μοῦ γρά-
 » ρετε ἐλεύθερα, χωρὶς κημμίαν ὑποψίαν, διότι εἴθε ὁ-
 » λως διόλου ἐδικοί μου, χωρὶς τὸν παραμικρὸν συμπεχὲ
 » (ὑποψίαν). Καὶ διότι ἀπεράσιτα νὰ φανῶ καὶ νὰ ἤμικ
 » τοιοῦτος, σᾶς γνωρίζω καὶ ἐπεὶ Βεκίληδες τοῦ Μωρέως,
 » καθὼς μεμλεκετ ἱλὲν (διὰ τῆς πλειοψηφίας) εἶσθαι διω-
 » ρισμένοι Βεκίλιδες » .

» Ὅλα ταῦτα θέλουν τὰ βεβαίως σου τὰ ἴδια πράγματα,
 » καὶ σᾶς δίδω τὸ παρόν μου εἰς χεῖράς σας μετὰ τὴν βουλλικὴν
 » τῆς ἐμπιστοσύνης μου, καθὼς τοῦτο δὲν σᾶς λανθάνει » .

Οἱ Βεκίλιδες λαβόντες τὴν ἐπιστολὴν αὐτήν, ἔγρα-

φαν πρὸς τὸν Σωτηράκην Λόντον, καὶ Ἰωάννην Δελιγιάνην διὰ νὰ δώσουν ὅλα τὰ πιστὰ εἰς τὸν Βελῆ Πασσάν, ὅπως δι' ὅλου διατεθειμένον ὄντα ὑπὲρ πάντων τῶν προεστώτων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, καθότι μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης πολλὰ καὶ διάφορα ἀπενκταῖα ὑπώπτευον οἱ προεστώτες τῆς Πελοποννήσου, ἔχοντες διδόμενα ἄπειρα, καὶ δείγματα πραγματικά περὶ τοῦ ὑποκειμένου του.

Ἄλλ' ὁ Βελῆ Πασσᾶς ἐναγκαλισθεὶς τοὺς Προεστώτας ὅλους τοὺς Πελοπόννησους κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, μετ' αὐτῶν ἐβουλευέτο συμφώνως διὰ πᾶν ὅ,τι ᾔθελε νὰ πράττῃ· εἶχε δὲ κατ' ἐξοχὴν συμβούλους πλησίον του, τὸν ὑψίστου ἐκείνου καὶ ἄξιον ἄνδρα, τὸν Σωτηράκην Λόντον, καὶ τὸν γέροντα Ἰωάννην Δελιγιάνην, ἀπεστρέφετο δὲ τοὺς προκρίτους τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς Μπέηδες, Ἐφέντηδες καὶ Ἀγάδες καθ' ὁλοκληρίαν. καὶ ἕνεκα τῆς ἀποστροφῆς τοῦ Βελῆ Πασσᾶ, οὔτε καὶ οἱ Προεστώτες τοὺς ἐπλησίαζον, ὡς εἰς τὰς ἄλλας ἐποχὰς τῶν προκατόχων του Βαλῆδων (Πασσάδων) (1). Ὅχι μόνον δὲ ἐτιμῶντο καὶ ἐδοξάζοντο οἱ Προεστώτες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Βελῆ Πασσᾶ, ἀλλ' ἐφάνησαν καὶ εὐτυχέστεροι, καθότι παρεχώρει εἰς αὐτοὺς διαφόρους ὠφελείας ἀπὸ τοὺς μουκατάδες (προσόδους) ἀπὸ τὰ ἰχθυοτροφεῖα, τὰς ἀλικίας, καὶ ἄλλα παρόμοια.

Πολλοὶ δὲ τούτων ὠφελοῦντο καὶ ἀπὸ τὰς προσθήκας τῶν ὁποίων ἐσύναζον διαφορῶν καὶ πολυειδῶν γενικῶν φόρων· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ὁ Βελῆ Πασσᾶς διετῆρει μὲ ἀκρί-

(1) Ὁ Βελῆ Πασσᾶς ἦτο χαρὴς καὶ εὐπρόσιτος, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἄσματος, Σουλμανῆς, καὶ ἀόρενομηνῆς.

Βειαν τὴν ἡσυχίαν τῶν Ἑλλήνων, ὥστε δι' ἐν ῥάπισμα δι-
 δόμενον εἰς Ἑλληνα παρ' ἐνὸς Ὀθωμανοῦ κατεδικάζετο
 ὁ Ὀθωμανὸς εἰς τζερεμέ-(πρόστιμον) τοῦλάχιστον τριῶν
 χιλιάδων γροσίων, καὶ εἰς ἀνάλογον φυλάκισιν (παρα-
 λείπονται ὅσα ἄλλα τοιαύτης φύσεως ἀδικήματα ἐγίνον-
 το εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του)· ἐταπεινώ-
 σε δὲ μὲ τοιούτους τρόπους τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Ὀθω-
 μανούς, καταδιώκων αὐστηρῶς ἐκείνους, ὅσοι προσκαλού-
 μενοι παρ' αὐτοῦ δὲν ἐπαρουσιάζοντο, καθὼς συνέβη εἰς
 τοὺς τζερεμαίους ἀπὸ Μπαρδούνιαι, κατὰ τῶν ὁποίων μὴ
 κεισθέντων νὰ παρουσιασθῶσιν, ἐστρατολόγησε τὸν Μπα-
 σιὸ Μπέην μὲ 6 χιλιάδας στρατοῦ, μὲ κανόνια καὶ λοιπὰ,
 οἵτινες ἀσφαλισθέντες εἰς τοὺς Πύργους τῶν μὲ 25 Ὀθω-
 μανούς καὶ 25 Ἑλλήνας, μετὰ δεκαήμερον ἀποκλεισμοῦ
 καὶ μάχην ἐξήλθον ἀβλαβεῖς διὰ νυκτός, καὶ διὰ τῆς με-
 σιτείας τοῦ Σωτηράκη Λόντου, καὶ διὰ χρημάτων ἔλαβον
 τὴν ἄρεσίν των, διατελοῦντες τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ ὑποταγῇ
 τοῦ Βελῆ Πασσᾶ.

Τοιοῦτόν τι συνέβη καὶ εἰς τὸν ἐκ τοῦ Αἰῶνα Ἀλῆ φαρ-
 μάκην, ὅστις φανεῖς ἀπειθής, ἐκλείσθη ἀσφαλῶς εἰς τοὺς
 Πύργους του, κειμένους εἰς τὸ Μοναστηράκι (Κώμην τῆς
 ἐπαρχίας Ἡλίδος), ἀφ' οὗ πρῶτον προσεκάλεσεν, ὡς σύμ-
 μαχόν του τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, διαμένοντα ἐν
 Ζακύνθῳ, ὅστις ἐξελθὼν ἐκ Ζακύνθου, μὲ 17 συναποστά-
 τας, καὶ μὲ τὸν Νικηταράν, συνεμάχει μετὰ τοῦ Ἀλῆ Φαρ-
 μάκη· ἀλλ' ὁ Βελῆ Πασσᾶς πολιορκήσας αὐτοὺς μὲ 8: χι-
 λιάδας στρατοῦ 70: ἡμέρας, καὶ ἰδὼν ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ
 φέρῃ εἰς ἐκβατὶν ἄλλως πῶς τὸν σκοπὸν του (ὡς μὴ δυνη-
 θεῖς νὰ τοὺς βλάψῃ οὔτε μὲ κανόνια, οὔτε μὲ τὸν ὁποῖον
 ἐμνηστεύθη νὰ ὑποσκάψῃ ὑπὸ νόμον), παρεδέχθη συμβιβασ-

σμὸν μετ' αὐτῶν, καὶ οὕτως ἐξῆλθον τῶν ὀχυρωμάτων οἱ Κλέπται δι' ὁμήρων δοθέντων ἀμφοτέρωθεν· καὶ ὁ μὲν Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἐπέστρεψεν εἰς Ζάκυνθον, ὁ δὲ Ἀλῆ Φαρμάκης ὑπετάγη εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Βελῆ Πασσᾶ χωρὶς νὰ σεισθῇ τοῦ λοιποῦ· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἔδραπέτευσεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

Τούτων οὕτω διατρεξάντων, ὁ μὲν Βελῆ Πασσᾶς διαρκέσας εἰς τὴν Πελοπόννησον πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1807 μέχρι τοῦ 1812 περὶ τὸν Αὐγούστον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξώσθη. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ αἰμοβόρος καὶ τῶν Χριστιανῶν διώκτης Ἰτζελη Ἀχμέτ Πασσᾶς, ὅστις (τὸ αὐτὸ ἔτος, τὴν 13 Ὀκτωμβρίου) ἀπεκεφάλισεν ἐντὸς τοῦ Σαραγίου τὸν (καθ' ὅλα ἀξιωματημένον) Σωτηράκην Λόντον ἐκ Βοστίτζης. Ἄλλος δὲ πάλιν Πασσᾶς (τῷ 1816 περὶ τὸν Δεκέμβριον) ἀπεκεφάλισεν τὸν γέροντα Ἰωάννην Δελιγιάννην ἐντὸς τῆς οἰκίας του κειμένης εἰς Λαγκαδία (χωμόπολιν τῆς Καρυταίνης (1)).

Καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ τμήματι τῷ τῷ ῥηθέντα ἱκανά.

(1) Κατὰ τὸν τρόπον τῶν δύο, τούτων προσετώτων πολλοὶ καὶ ἄλλοι διάφοροι προκάτοχοι, καὶ σύγχρονοι αὐτῶν πάντοτε ἐφονεύοντο αὐθαίρετως καὶ ἀκρίτως ἀπὸ τοῦς κατὰ καιροὺς χρηματῆσαντας Σατράπας τῆς Πελοποννήσου.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Διορισμός τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ (τῷ 1820) Βαλῆ τῆς Πελοποννήσου. Ἐκστρατεία αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ τῆς Ἠπείρου. Συνοπτικὴ καταγραφή τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ.

Κατὰ δὲ τὸ 1820 διωρίσθη Σατράπης (Βαλῆς) τῆς Πελοποννήσου ὁ (πλουσιώτατος καὶ καθ' ὅλα ἰσχυρὸς) Χουρσίτ Μεχμέτ Πασσᾶς (ἀνὴρ πολύπειρος, μηχανουργικώτατος, καὶ τῶν Χριστιανῶν διώκτης), ὅστις, ὀλίγον καιρὸν διατρίψας εἰς τὴν Πελοπόννησον, διατάγη παρὰ τοῦ Σουλτάνου διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἠπειρον Σερασκέρης (κεφαλὴ) τῶν ἐκεῖσε Σουλτανικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα πολιῶρχουν τὸν ἰσχυρὸν δυνάστην καὶ Σατράπην τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ Πασσᾶν. Τὴν δὲ 5 Ἰανουαρίου (1821) ἐξεστράτευσεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς Ἰωάννινα, (1)

(1) Ὁ διορισμὸς τοῦ Σατράπου τούτου διὰ τὴν Ἠπειρον, καὶ ἡ ἐπίμεινος ἀπόρατος τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δυνάστου Ἀλῆ Πασσᾶ, ἦτον ἀνυμνήτως νεῦσι καὶ βούλῃσι τῆς Σείας Προνοίας, καθότι ἂν ἤθελον ὑπάρχει ὁ Χουρσίτης εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Ἀλῆ Πασσᾶς, ἂν θείη ἤθελε καταδιωχθῆ ἀπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἦτον ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ σπειθῇ φύλλῳ ἐπαναστατικῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἢ ἐὰν πάλιν οἱ Ἕλληες ἤθελον σπειθῆ εἰς ἐπαναστατικὴν ὑπαρχοντος τοῦ μὲν Χουρσίτη εἰς τὴν Πελοπόννησον, τοῦ δὲ Ἀλῆ Πασσᾶ εἰς τὴν Ἠπειρον, τότε ἤθειον ἐπιπέσει εἰς τὴν Πελοπόννησον τὰ σμήνη τῶν Ὀθωμανῶν (κατὰ τὴν τῆς ἐποχῆς τῶν 1769), τὰ ὁποῖα ἤθελον ἔχει βίβλια ἐπὶ κεφαλῇ, καὶ τὸν τῶρα τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ βεβαίως ἦτον ἀδύνατον τότε νὰ ὑπόρξῃ πλὴν Ἐλῶν αὐτόχθων εἰς τὴν Πελοπόννησον, καθότι τοῖς μὲν τῆς Α' καὶ Β' τάξεως κληρικῶν τε καὶ κατμικοῦς ἤθελον κατασφάξει, τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν ἐσχάτων τάξεων, ἤθελον ἀρπαγεῖ αἰχμαλώτ

ἀφίσας Καϊμακάμην (ισότιμον ἀντιπρόσωπόν του) τὸν Μεχμέτ Σαλήχ Πασσᾶν, καθ' ὃν καιρὸν ἐξηπλοῦτο κατὰ μέγα μέρος ἡ ὀνομασθεῖσα Φιλικὴ Ἑταιρία (1), καὶ ὅλα τὰ τότε διατρέχοντα ὑπεκινοῦντο καὶ πανταχόσε ὑπενεργοῦντο ἀπὸ διάφορα μέλη αὐτῆς, καὶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸν θερμουργὸν φανέντα Ἕλληνα Ἰωάννην Παπᾶ Ῥηγόπουλον, ὅστις ὑπέσχετο (ὅπως διόλου ψευδῶς) εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν σταθερὰν βοήθειαν καὶ ὑπεράσπισιν παρὰ τῆς Ῥωσικῆς Αὐλῆς ὡς Ἀντιπρόξενος ὦν αὐτῆς), προτρέπων αὐτὸν νὰ μὴ ἤθελεν ἀπατηθῇ καὶ δώσῃ τὴν πρὸς τὸν Σουλτάνον ὑποταγὴν του, καὶ ὅτι ἀναμφιβόλως θέλει τῷ φθάσει ἰσχυρὰ βοήθεια ἀπὸ μέρους τῆς Ῥωσσίας (2).

τοὺς εἰς ἄλλα κράτη, ἤθελον τοὺς μετοικήσει εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀσίαν. Ἀλλὰ ἡ κραταιὰ χεὶρ τοῦ Ὑψίστου διέσωσε καὶ ταύτην τὴν στιγμὴν ἀπὸ τὸν παντελῆ ὄλεθρον τὴν Πελοπόννησον, εὐδοκήσασα νὰ διώξῃ μακρὰν αὐτῆς τὸν Χουρσίτην διὰ τῆς ἐναντίου τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ στρατολογίας, ὥστε ἐκ τούτου ἔλαβον καιρὸν οἱ Πελοποννήσιοι Ἕλληνες, καὶ ῥόπως οὖν προπαρασκευάσθησαν διὰ τὴν προμελετημένην καὶ προητοιμασμένην (εἰ καὶ ἀνοήτως), ἂν δεθῇ λόγος τοιοῦτος) ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

(1) Ἡ Φιλικὴ αὕτη ὀνομασθεῖσα Ἑταιρία διοργανίσθη (φαίνεται) ἀπὸ τινας Ἕλληνας, ἔχοντας τὴν ζύμην αὐτῆς ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας ὑπεκίνησεν ὁ ἐκ Βαλτεσινίου τῆς Θεσσαλίας περίφημος ἐκεῖνος Ῥήγας, κατὰ τὰς διδομένας μαρτυρίας εἰς τὸ προεχθρὸν Σύγγραμμα παρὰ τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος (τῷ 1834) τὸ ἐπωνομασθὲν Δοκίμιον Ἱστορικόν, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ἐκτεταμένως τὰ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ πολλὰ ἄλλα περίεργα καὶ οὐσιώδη, λαμβάνον τὰς ἀρχὰς του ἀπὸ τὴν πτώσιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Ἀνατολικοῦ Βασιλείου καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (τῷ 1453), καὶ ἐξακολουθοῦν τὴν ἱστορίαν του κατὰ σειρὰν μέχρι τοῦ 1821. Ἀλλὰ ἡμεῖς θέλομεν ἐκθέσει ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ὅσα περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας παρὰ διαφόρων παρελάβομεν.

(2) Εἰς τοιαύτην ἀνοήσιαν ἐκατήντησε νὰ φθάσῃ ὁ Σατράπης Ἀλῆ Πασσᾶς, ὥστε ἐπείθετο ἀπὸ μόνους ξηροὺς λόγους ἐνὸς Ἕλληνος.

ὑπερβέβηκετο δὲ καὶ ὁ Σουλτάνος πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἀπὸ πλάγια μέσα τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ μὴ δώσῃ ἀκρόατιν εἰς κανένα, ἀλλὰ νὰ ἀφανίσῃ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ἐπὶ λόγῳ ὅτι εἶχε σταθεράν ἀπόφασιν νὰ κηρυχθῇ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Σουλτάνου. Ματαίως ἐπροσπάσθησεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς νὰ ἐξιλειώσῃ τὸν Σουλτάνον καὶ μὲ ἄλλας προσποιήσεις, καὶ τελευταῖον μὲ τὴν εἰς αὐτὸν διακοίνωσιν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, (τῆς ὁποίας τὸ μυστήριον εἶχε προδοθῇ οὐσιωδῶς εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν) καὶ μὲ ὅλον ὅτι ἔγραψεν εἰς τὸν Σουλτάνον περὶ πάντων τῶν ἀφορώντων τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν σκοπῶν, ὁ Σουλτάνος μὲ ὅλα ταῦτα δὲν ἔδωκε πίστιν εἰς τὰ γραφόμενα παρὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ἀλλ' ὅλον ἐν ἐνέργει δραστηριώτερον τὴν κατ' αὐτοῦ πολιορκίαν.

Πρὶν ἢ φθάσῃ ὅμως ἡ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ πολιορκία, προλαβὼν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐσύναξε τοὺς ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του Ἀρχιερεῖς καὶ προκρίτους, καὶ μὲ μεγάλην πονηρίαν ἐκ τοῦ πλαγίου ὠμίλησε μὲ αὐτοὺς (τοὺς κατ' αὐτὸν νομιζομένους ὡς ἐπιτηδαιοτέρους Ἑλλήνας), διὰ νὰ ἦναι ἑτοιμοὶ εἰς κάθε ἐνδεχομένην κατ' αὐτοῦ καταδίωξιν παρὰ τοῦ Σουλτάνου (1). Προειδοποίησε δὲ μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ταυτοχρόνως καὶ τοὺς, ὅσοι ἐφαίνοντο δυνατοὶ εἰς τὰ ὅπλα, οἵτινες ὄντες καὶ μὴ ὄντες ὑπὸ

(1) Πλατύτερον ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς περὶ τούτου ὁ Βελῆ Πασσᾶς υἱὸς τοῦ μεγάλου τούτου Σατράπου, ἀποδείκνυσεν ἐν ταύτῃ, ὅτι γνωρίζει τὴν ἑταιρίαν ἢ ἀπογένεια τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ ὅτι κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς φιλικῆς ἑταιρίας ἐφαίνοντο σύμφωνοι εἰς τὸ νὰ ἐνωθῇ ἡ Ἀληπαστακὴ οἰκογένεια μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀντίστασιν ἐναντίον τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες χαρίζοντο τῷ ὑπερβέβησαν μὲν νὰ συμπράξουν μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀπέδειξαν τελείως, ὅτι γνωρίζουσιν, ὅτι ὑπάρχει καὶ σκοπὸς ἑταιρίας.

τάς διαταγὰς του, παρεδέχθησαν μ' ὅλα ταῦτα τὰς προτάσεις καὶ τὰς προσταγὰς του, ἐκ τῶν ὁποίων αὐτῶν πολλοὺς ἐφωδίασε μὲ χρήματα, καὶ μὲ διαταγὰς διὰ νὰ ἔχωσιν ἔτοιμα στρατεύματα, ὑποσχόμενος σὺν τούτοις καὶ πολλὰ ἄλλα εἰς αὐτούς, συνεννοηθεῖς μετ' εὖ πολὺ καὶ μὲ τοὺς Σουλιώτας (εἰς οὓς πρεχώρησε τὴν πατρίδα των τὸ Σοῦλι, τὸ ὅποιον ὁ Σατράπης οὗτος κατέσχε πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἀφανίσας καὶ καταδιώξας τοὺς Σουλιώτας ἐκ τῆς πατρίδος των), τοὺς ὁποίους ἐπα- νελθόντας πάλιν τότε εἰς τὴν πατρίδα των κατὰ πρόσκλη- σιν αὐτοῦ τοὺς ἐφωδίασε μὲ τὰ ἀναγκαῖα, διὰ ν' ἀντικρού- σωσι τοὺς κατ' αὐτοῦ διωρισμένους παρὰ τοῦ Σουλτάνου πολιορκητάς, οἵτινες ὁμοῦ μὲ τοὺς παρὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ διατεταγμένους διέμειναν ἱκανὸν καιρὸν ἀντικρούοντες τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, διὰ νὰ γίνωνται οἱ οἱ ἀντιπερισπασμοί. (1) Ἀλλὰ μ' ὅλα ὅσα καὶ ἂν ἐμηχα- νεύθη νὰ ἐνεργήσῃ ὁ παναυργώτατος αὐτὸς Σατράπης διὰ ν' ἀντικρούσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ὁρμὴν τοῦ Σουλτάνου, δὲν ἐδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τελευταῖον τὸν ἐκδικητικὸν θάνα- τον τὸν ὅποιον τῷ ἔδωκαν οἱ παρὰ τοῦ Σουλτάνου διωρι- σμένοι, μεταγαγόντες τὴν κεκομμένην κεφαλὴν του εἰς Κωνσταντινούπολιν· τὰ δὲ κατ' αὐτὸν διέτρεξαν ὡς ἐφεξῆς.

(1) Ὅρα τὰ περὶ τούτων πλατύτερον εἰς τὸ δοκίμιον τοῦ Ἰω. Φιλήμο- νος, σελ. 325, 326, 327, καὶ 328.

Ὅρα καὶ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Χριστοφύρου Παύριου περὶ ὧν ἀποβλέπουσι τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τοὺς Σουλιώτας (ἐκτὸς τοῦ ἰδιαι- τέρου ἐγωῦτός του), εἰς τὰ κεφάλαια 1, 2, 3, 4, καὶ τὰ λοιπὰ σχεδὸν εἰς ὅλον τὸ βιβλίον του, καὶ εἰς τοῦτο πίστετε ὅσα ἔχουν ἀληθείας.

Ἰδε παρομοίως καὶ εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ Ἱεράρχου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, σελ. 5, 6, 7, καὶ 8.

Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς Σατράπης τῆς Ἡπείρου (1) ἔχων νοῦν ἐκτεταμμένον, καὶ προσεκτικὸς ὢν καθ' ὑπερβολὴν εἰς τὸ

(1) Εἰς τὴν σειράν των περὶ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ Σατράπου τῆς Ἡπείρου ἐκτεθέντων ἐμνημονεύταμεν ὅτι ὁ Σατράπης ἐκεῖνος ἐρρόνει μεταξὺ ἐκτουῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων. Λαθόντες δὲ πληροφορίας ἀκριβετέρας ἀπὸ ἀνδρῶν εὐπολήπτους καὶ εὐκρινεῖς φίλους τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πατρίδος ἔχοντας περὶ τούτων διαρκέrous γνώσεις, καταχωροῦμεν ἐνταῦθα αὐτάς, ὡς πηγασίας τῆς βεβαιότητος αὐτῶν παρὰ τιμίων καὶ εὐυπολήπτων ὑποκειμένων.

Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς κατήγετο ἐκ Κώμης τινὸς τῆς Ἡπείρου Τεπελένι καλουμένης· ὁ πατὴρ του τὸν ἄφαιεν ὄργανόν ἐπταετῆ ὄντα. Ὅτε δὲ ἐβάνη εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ὁ ἐνάρετος Κοσμᾶς Μοναχὸς, ἡ μήτηρ του Κιόρκα καλουμένη παρυσίασεν εἰς τὸν Κοσμᾶν τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ὅστις ἠπάσθη τὴν θεξιάν τοῦ Κοσμᾶ, ὁ δὲ ἐπευχόμενος αὐτὸν προεῖπεν εἰς τὴν μητέρα του, ὅτι· ὁ υἱός της θέλει γίνεαι μέγας ἀνὴρ καὶ μέγας αὐθέντης, ὅτι θέλει ὑποτάξει ὅλους τοὺς ἐχθρούς του, καὶ ὅτι θέλει κυριεύσει πολλὰς ἐπαρχίας. Ὅσα δὲ τῷ προεῖπεν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος, Κοσμᾶς (ὅστις καὶ ὡς ἅγιος δοξάζεται εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα) ὅλα συνέθεται εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ὅλη. ἠυξήθη ἡ δοξα του, ὁ πλούτος, αἱ δυνάμεις του κτλ. κτλ. καὶ ὡς ἐκ τούτων πάντων ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐσέδετο τὸ ὄνομα τοῦ ἐναρέτου γέροντος Κοσμᾶ, ὥστε κατὰ τὰς ὁποίας αὐτὸς τῷ ἔκαμε παραγγελίας, ἔκτιζε καὶ Ἑκκλησίας, ἐδοῦναι καὶ Μοναστήρια με διαφόρους τρόπους.

Ἀλλ' ἐὰν ἤθελεν ἐξετασθῇ ἐπωτερικώτερον ἡ διάθεσις τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ εἰς τὸ περὶ Θρησκείας κεφάλαιον, ἀδύνατον ἦελεν εἶσθαι τὸ νὰ ἐξαῇ τις τὰ περὶ τῆς λατρείας του· ὁ σκοπὸς αὐτοῦ δὲν ἀπέβλεπεν εἰς ἄλλο, εἰ μὴ εἰς τὸ ν' αὐξήτῃ τὴν δοξάν τοῦ ὀνόματός του· ἐφαντάζετο νὰ φανῇ ἄλλος Βασιλεὺς ἀρχαῖος Πύρρος, διὰ ν' ἀπαθανاتیσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν Ἱστορίαν. Ἡ δὲ περὶ Θρησκείας ἐκάστου δοξα ὡς πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν ἦτον ἀδιάφορος.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1818 καὶ ἔπειτα ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς συνοροεῖτο μετὰ τοῦ αἰοδίου πρώην Ἀρτῆς Ἰγνατίου, ὅστις τῷ ὑπέσχετο, φαίνεται, πολλὰ σύμφωνα μετὰ τὴν Σελήτίν του· ἐξ ὧς δὲ ἐν καιρῷ ὅτε ἠκούσθη, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἠτοίμαζε τὴν κατ' αὐτοῦ πόλιορκίαν διὰ νὰ τὸν ἐξοντώσῃ, τότε ἐπεσχεκαλιέθη τας γνώσεις καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ αἰοδίου Ἰγνατίου, ὅστις (καθ' ὃς ἐλάμβανεν πληροφορίας ἀπὸ τοὺς εἰδοτάς αὐτὰ), τῷ ἔγραψεν, ὅτι δύναται ν' ἀποστείλῃ εἰς βοήθειάν του περιπλέον τῶν 10,000 μαχίμων Ἑλλ. ἐκ τῶν διαμενόντων τότε εἰς τὴν Νεάπολιν· ἤρκει μόνον νὰ ἔχη χρώματα διὰ τοὺς μι-

νά προλαμβάνη τὰ μέλλοντα, διὰ τὴν δύναται δὲ νὰ μαν-
θάνῃ ἐὰν ἡ Εὐρώπη ἔτρεφε διαφορετικούς τινας σκοποὺς

σθούς του. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς μετὸν Σπύρον Κολοβὸν διὰ μέσου τῆς
Κερκύρας τῇ ἐπεμψε (ὡς μᾶς ἐβεβαίωσαν Σειτικώτατα) 25, 000 πουγγεῖα
γροσσίων λογιζόμενα εἰς δώδεκα καὶ ἡμισυ ἑκατομμύρια γροσσίων, διὰ τὰ
τὰ δώτῃ εἰς μισθοὺς τῶν προῤῥηθέντων Ἑλλήνων, τὰ ὅποια χορήματα ἐπέμ-
φθησαν διὰ τῶν ῥηθέντων μέσων εἰς τὴν Ἀγκόραν (κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1820).
Τὴν ματ' αὐτοῦ δὲ ἀλληλογραφίαν τοῦ Ἀρτῆς Ἰγνατίου μᾶς ἐβεβαίωσαν, ὅτι
εἶδον τινὰ ὑποκείμενα ἐκ τῶν ἐπισήμων Σουλιωτῶν.

Περὶ τῶν ὅσα δὲ ὁ Ἰγνατίος ἔγραψεν εἰς τὸν Ἄλῃ Πασσᾶν, ὁ Χρ. Πεῤῥαιβὸς
ἔγραψε τῇ Ἄλῃ Πασσᾷ, ὅτι ὅσα ὁ Μητροπολίτης τῇ γράφει ἔχουσιν ἀληθείας,
καὶ ὅτι νὰ μὴ ἀμφιβάλλῃ ποσῶς. Ὁ δὲ Ἄλῃ Πασσᾶς γνωρίζων τὸν Πεῤῥαιβόν
ἔδωκε πολλὴν πίστιν εἰς ὅσα τῇ ἔγραψε πέμψας αὐτῷ καὶ μίαν ἱκανὴν ποσό-
τητα χρημάτων, καὶ παραγγέλλας δι' ἐπιστολῆς του νὰ τῇ γράφῃ συνεχῶς
περὶ τῶν τοιοῦτων πρὸς πληροφάναν του.

Ὅτι δὲ ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς ἐγνώριζεν ἀμυδρῶς πῶς ἐν μέρος τῶν τῆς Φιλικῆς
Ἑταιρίας πραγμάτων, καὶ ὅτι συννενοεῖτο μετὰ τοῦ ῥηθέντος Ἰγνατίου, θῆλον
ἐκ τοῦ καταχωρουμένου ἐνταῦθα ἀντιγράφου, ἐξηγημένου ἐκ πρωτοτύπου φε-
ροντος τουρκιστὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἄλῃ Πασσᾶ γράμματος, διαλαμβάνον-
τος τὰ ἐφεξῆς.

„Ἐπιτόθητέ μοι Γεώργιε Κίτζου!

„Μετὰ τὸν χαιρετισμόν μου σοῦ ζανερόνω ἔλαβα τὸ ἄρξουχαλίσου, καὶ
„καὶ ἐκατάλαβον πρῶτα εἶδον νὰ μοῦ γράφῃς διὰ τὸν ἐρχομόν τοῦ Κύρ Ἀλέξει
„Νούτζου, καὶ τοῦ Ἰσμαήλ Μπεη, καὶ τοῦ Δεσπότη (1), ὁποῦ ἔβαλαν τὸν
„κόσμον εἰς ὄρκον, ὅπου αὐτὰ εἶναι ὅλα τοῦ κάκου, καὶ ἐγὼ τὰ καταλαβαί-
„νω ἀκόμα μοῦ λέγεις, ὅτι ἀπὸ τὰ ῥιτζάλια ἔστειλαν καὶ σὲ ἐρώτησαν λέ-
„γωντάς σου, ὅτι μὲ ποῖον εἶσαι; μετὸν Βατιλέα, ἢ μετὸν Ἄλῃ Πασσᾶν;
„Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι τίποτες, ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἔχω βάλει ἐγὼ νὰ διαλέξουν
„τὸν κόσμον μοῦ λέγεις, ὅτι εἶναι καλόν νὰ σηκωθῇ ὁ Βελῆ Πασσᾶς ἀπὸ τὴν
„Πρέβεζαν, ὁμοίως καὶ ὁ Μουχτάρ Πασσᾶς ἀπὸ τὸ Μπεράτι, ὅτι πάρα
„ἐσκαρπίσαμεν, καὶ δὲν μᾶς συμφέρει. Ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν μὴν ἔχῃς κἄμ-
„μιὰ ὑπόψιν, ἐπειδὴ μοῦ γράφει ὁ Σιὸρ Μάμερ, ὅτι τὰ τρία καράδια τὰ

(1) Ὁ Ἐπίσκοπος Παραμυθίας Ἀμβρόσιος εἶναι ὁ περὶ οὗ λέγει ἐνταῦθα
ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς.

περὶ τοῦ Σουλτάνου, ὥστε ἐκ τούτου νὰ ᾔται αὐτὸς ἰδίως ἐξησφαλισμένος εἰς κάθε τυχοῦσαν περίπτωσιν ἀλλοτρίων περιπτώσεων, εἶχε πάντοτε συνεχεῖς ἀνταποκρίσεις μὲ ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς, ἔχων ἐπὶ τούτων ἰδιαίτερον γραμματέα ἐπιφορτισμένον τὰς ἀνταποκρίσεις μίᾳ ἐκάστης τῶν αὐλῶν, ἑκαστον δὲ τῶν γραμματέων αὐτῶν ἐκράτει μὲ πολὺν περιορισμὸν ἐχεμυθείας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ εἰς Γραμματεὺς δὲν ἐδύνατο νὰ κοινοποιῇ τι εἰς τὸν ἄλλον

„Βασιλικά ὅπου ἐπῆγαν ἐκεῖ, τὰ διώχνει, ἡμοίως καὶ τὰ ἄλλα ὅπου ἔλθου
 „εἰς Πάτραι, τὰ ἐμποδίζουν οἱ Ἑγκλέζοι, ἀπὸ δὲ τὸ Μπεράτι, μοῦ γρά-
 „φου ἀπὸ τῆ Σκόντρα, ὅτι ὁ Πασσᾶς δὲν ἔρχεται νὰ μὲ βαρύνῃ, ἐπειδὴ
 „σήμερον εἶναι ἐδικόν μου καὶ αὔριον εἶναι ἐδικόν του. Τὸν Σπύρο Κολοβον
 „τὸν ἔχω σταῖδι εἰς Κορφοῦς, ὅπου ἂν τύχῃ καὶ σᾶς πέσῃ τουρέκι, καὶ σᾶς
 „κλείσουν εἰς Πάργαν, εὐθὺς νὰ σᾶς σταῖλῃ καίφη, νὰ ἀπεράσετε ἢ εἰς Κορ-
 „φοῦς, ἢ εἰς Ἀγίαν Μαύραν ὅπου σᾶς εὐκολύνει, καὶ τότε ἐμπαρακαρτιθῆτε
 „καὶ σύρτε εἰς τὸν Ἀγκόνα, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ φίλος μας ὁ Δεσπότης τῆς Ἀρ-
 „τας, καὶ καθῆστε ἐκεῖ, ἕως νὰ ἀκούσῃ τὸ σιλαμετί μου, καὶ ἀπὸ γρόσια
 „καὶ βιό, νὰ πάρτετε ὅλο τὸ βιό τοῦ Βελῆ Πασσᾶ ὅπου ἔχει εἰς Ἀγία Μαύρα,
 „κατὰ τὸ γράμμα ὅπου ἔχω δώσει ἐγὼ, καὶ ὁ Βελῆ Πασσᾶς, καὶ πηγαίνετε
 „Μπίρω, καὶ ἕως τὸν Μάρτιον ἢ γῆ εὐγάζει ἄλλα λουλούδια (1). Ἐλαβα καὶ
 „τὸ Ταχβίλ τοῦ Μουχαμέτ Πασσᾶ ὅπου τοῦ ἐδωσες εὐτακίσεις πενῆντα χι-
 „λιάδες γρόσια, διὰ νὰ μετρήσῃ διὰ λοφέδες, καὶ λάβε Ταχβίλ ἐδικόν μου,
 „καὶ ὁπόταν λάβῃς χρῆσαν, δὲς το τοῦ σαρᾶφη, διὰ νὰ σοῦ τὰ μετρήσῃ ἀπὸ
 „τὸ χαζέ μου. Ταῦτα καὶ θεόθεν ὑγίαινε.

1820 Ἰουλίου 28. Μπουκιά.

Ἀλῆ Πασσᾶς.

Ταῦτα παραλαβόντες ὡς ζετικά ἐξεθέσαμεν ἐνταῦθα, εἶναι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, τὰ ὅποια παρασιωπῶμεν διὰ τὸ ἀβέβαιον αὐτῶν.

(1) Ἐκ τῆς περιόδου αὐτῆς ἐξάγεται, ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἔλπιζε τὴν ῥῆ-
 ξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας ἔχων τὴν ἰδέαν, ὡς εἴρηται, τῆς Φιλικῆς Ἐται-
 ρίας, ἕνεκα τούτου ἔγραψεν, ὅτι „τὸν Μάρτιον ἢ γῆ εὐγάζει ἄλλα λουλού-
 „δια „ὑπερνοῶν ἐκ τούτου τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν.

Γραμματέα, οὔτε δὲ λόγος καὶ ἐγίγνετο μεταξύ τῶν Γραμματέων οἰοῦντος εἰδούς ἀνταποκρίσεις εἶχεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς μὲ μίαν ἐκάστην τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς καὶ ὁ ἀρμόδιος Γραμματεὺς ἐγνώριζον ὅσα τῷ ἔγραφεν ἐκάστη αὐλή, καὶ ὅσα ἐκεῖνος πάλιν εἰς ἀπάντησιν ἀπεκρίνετο. Τὰς πλατυτέρας ὁμῶς καὶ ἐκτενεσέρας ἀνταποκρίσεις τοῦ εἶχε μὲ τὴν Ἀγγλίαν, ἐξαιρέτως δὲ μὲ τὴν Αὐστρίαν ὡς γειννῶσαν αὐτῷ· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἀνταπεκρίνετο μὲ τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας, καὶ μὲ τὴν τῆς Ῥωσσίας, ἀλλὰ πάντοτε ἀπεστρέφετο τὴν Ῥωσσίαν μέχρι τινος καιροῦ.

Μετὰ δὲ τὸ 1814 ἔτος, ὅτε καὶ ὁ πλοῦτος καὶ αἱ κατακτήσεις αὐτοῦ προώδευον, συνέπεσε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὸ ν' ἀποσταλῆ εἰς Ἰωάννινα ὁ Ἰω. Παπ. ῤηγόπουλος διὰ δημοσίαν τινὰ ὑπηρεσίαν, διερμηνεὺς ὢν τότε τοῦ ἐν Π. Πάτραις Ῥωστικοῦ Προξενείου, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπηρεσίαν ἐδέησε νὰ λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅστις ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τῷ ἔδωκε πολλὴν ὑπόληψιν· ἀφ' οὗ δὲ ἔδωκε πέρας ὁ Ἰω. Παπ. ῤηγόπουλος εἰς τὴν ὑπόθεσίν του, καὶ μέλλων ν' ἀναχωρήσῃ παρουσιάσθη διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν τὰς εὐγνωμύνας του, ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐξετάσθη μετ' αὐτοῦ εἰς ὁμιλίαν μὲ τὴν συνήθη ὑπουλόγητα καὶ πονηρίαν του, προσθεὶς τοὺς ἐφεξῆς λόγους, « Ἐὰν θελήσετε σεῖς οἱ δουλευτάδες (ὑπηρέται) » τῆς Ῥωσσίας, μὲ συνδέετε μὲ τὸν Βασιλέα τῆς Ῥωσσίας » ἐπειδὴ θεωρῶ ὅτι οἰδικός μας Βασιλεὺς ὁ γλῆγωρα δὲν » θέλει ἔχει καλὸν τέλος μὲ τὰ καμώματά του· ἐγὼ τοῦ- » το τὸ ἐπιθυμῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν καὶ τὴν θέλησιν, » χωρὶς νὰ ἀπεράσῃ κανένας ἄλλος λογισμὸς ἀπάτης· ἐγὼ » ὑπόσχομαι ὅτι, καθὼς κηρύξει πόλεμον ἡ Ῥωσσία μὲ

» τὸν Σουλτάνον, νὰ ἔχω εἰς κίνησιν τὸ ὀλιγώτερον
 » 30,000 καὶ 40,000 δυνατὰ ἄρματα ἐναντίον του, καὶ
 » καθὼς τελειώσει ἡ κατάκτησις τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους
 » ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν ἐμὲ νὰ μὲ ἀρίστη ἀπ' ἐδῶ καὶ κίτω εἰς
 » εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Πρέβεζαν ἐγὼ ἀπὸ ὅσα ἄππρα
 » θέλει μαζώνω, νὰ βαστῶ μόνον τὰ ἐξοδά μου, καὶ τὰ
 » ἄλλα νὰ ἐμβαινούν εἰς τὸν Βασιλικὸν χαζνὲν (ταμιεῖον)
 » τῆς Ῥωσσίας ». Αὐτοὺς καὶ ἄλλης φύσεως ὁμοίους λό-
 γους ἐξέφραζεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς πρὸς τὸν Παπ. Ῥηγάπου-
 λον, ὅστις τῷ ἀπῆντισεν ὡς ἐφεξῆς. « Ὑψηλότατε,
 » ἤκουσα ὅσα μὲ εἶπετε, καὶ σᾶς λέγω μὲ τὴν τιμὴν μου
 » διὰ τὸ ὅποιον εἰς ἐμὲ πραγματικῶς δεικνύετε ἀπὸ κα-
 » λωσύνην σας ναζάρι (ὕποληψιν) ὅτι, ὅσα μοι εἶπατε, εἶναι
 » ἀδύνατον οὔτε ἐγὼ, οὔτε ἄλλος τῶν ἀνωτέρων μου
 » ὑπαλλήλων ἀρχῶν τοῦ Αὐτοκράτορός μας νὰ τολμήσῃ
 » διὰ ν' ἀναγγεῖλλη πρὸς τὴν Α. Α. Μ. καθότι ὅστις
 » ἤθελε τολμήσει ν' ἀναφέρῃ τοιαῦτά τινα εἰς τὴν Α. Α.
 » Μ. ἀφ' οὗ δὲν θέλει τῷ δώσει ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν παρα-
 » μικρὰν ἀκρόασιν, ἐς ἐβέβαιος, ὅτι θέλει γίνει καὶ ἐκπτω-
 » τος ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖμά του, καὶ ἴσως θέλει σταλεῖ καὶ εἰς
 » τὸ Σιμπίρι (Ἰσσηθρίαν) ἐφ' ὅρῳ τῆς ζωῆς του, καθότι ὁ
 » Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας τοιαύτην ἀπιστίαν καὶ ἀπά-
 » την ἀδύνατον εἶναι νὰ τὴν παραδεχθῇ ὅταν ὁμοῦς κηρυχθῇ
 » δημοσίᾳ μάχῃ, τότε ὅποιον τοιαύτης φύσεως ἔργον ἤθε-
 » λε πράξει εἰς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ, θέλει εἰσθαί ὀλως
 » διόλου ἄγνωστον ». Ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις ὁ Ἀλῆ
 Πασσᾶς τῷ ἀπεκρίθη. « Ἐ, ὁρὲ Μπίρω μου (1) ἔχετε το

(1) Τὴν λέξιν αὐτὴν Μπίρω μου, ὃ ἐστὶν ἡγαπημένε μου, ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς
 εἶχε πάντοτε συνήθειαν νὰ τὴν λέγῃ εἰς τὰς ὁμιλίαις του.

» ὁρὲ εἰς τὸν νοῦν σας, καὶ ὅσα ἐγὼ σᾶς λέγω θεὸς λά γένουιν
 » σὲ ὀλίγον καιρὸν, καὶ τότε θέλετε τὰ πιστεύσει ». Τότε
 δὲ ὁ μὲν Παπ. Ῥηγόπουλος ἀνεχώρησε.

Περὶ δὲ τὸ ἔτος 1826 ἐπανελθὼν εἰς τὰ Ἰωάννινα δι
 ἄλλην τινὰ παρομοίαν φύσεως ὑπηρεσίαν, ἔλαθεν ἐντευξίν
 πάλιν μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅστις τῷ προέτεινε μὲ πε-
 ρισσοτέραν ἔκτασιν τὰ αὐτά, ὁ δὲ Παπ. Ῥηγόπουλος τῷ
 ἀπήντησεν ὅσα καὶ κατὰ τὸ 1814· κατὰ δὲ τὸ 1819, ὅτε
 ὁ Ἰω. Καποδίστριας ἀπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Κέρ-
 κυραν (Κορφοῦς), ἐπαρουσιάσθη κατεπείγουσα ἀνάγκη νὰ
 σταλῶσι καὶ τινα γράμματα εἰς τὸν Ἰω. Α. Καποδίστριαν,
 διὰ ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὸν ἐν Π. Πάτραις Ῥωσικὸν Πρό-
 ξενον Ἰω. Βλασόπουλον, ὅστις παραλαβὼν αὐτὰ διὰ τὴν
 ἀσφαλῆ ἐπίδοσίν των ὅπου ἀνῆκον, καὶ ἐγχειρίσας εἰς
 τὸν Παπᾶ Ῥηγόπουλον, τὸν ἀπέστειλε διὰ νὰ τὰ ἐπιδώσῃ·
 οὗτος δὲ ὑποπτεύων πολλὰ τινα καὶ διάφορα κατ' ἐκείνην
 μάλιστα τὴν ἐποχὴν, ἀπῆλθε πρῶτον εἰς Κόρινθον, κα-
 καῖθεν μετέβη εἰς τὰ Σάλωνα, καὶ μεταβάς ἀπὸ τὴν Λα-
 μίαν (Ζητοῦνι) ἔφθασεν εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου ἐδέξασε πάλιν
 νὰ προσφέρῃ τὸ σέβας του πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν,
 καὶ διότι εἶχε γνωρισθῇ μετ' αὐτοῦ, καὶ διότι δὲν ἦτο
 δυνατόν νὰ μὴ πληροφορηθῇ τὴν τοῦ Παπᾶ Ῥηγοπούλου
 εἰς τὰ Ἰωάννινα ἀπέλευσιν. Ὅθεν καὶ παρουσιασθεὶς πρὸς
 τὸν Σατράπην, τῷ παρέστησεν ὅτι ἀπῆρχετο εἰς τὴν Κέρ-
 κυραν διὰ σπουδαίαν τινὰ ὑπόθεσιν, διὰ νὰ μὴ δώσῃ εἰς
 αὐτὸν αἰτίαν ἄλλης ὑπονοίας, καθότι τότε εἶχον ἀρχίσει
 νὰ φιθυρίζωνται τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ ὅτι ἔτρεχε
 τί κατὰ τοῦ Σουλτάνου.

Μεταξὺ δὲ τῆς εἰς τὰ Ἰωάννινα ἀπελεύσεως τοῦ Παπᾶ
 Ῥηγοπούλου εἶχε λάβει εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ Ἀλῆ

Πασσᾶς γράμματ'α παρὰ τοῦ ἐν Κερκύρα ἀντιπροσώπου του, ὅστις τῷ εἰδοποιεῖ τὴν εἰς Κέρκυραν τοῦ Ἰω. Α. Καποδιστρίου ἔλευσιν, προσθεῖς αὐτῷ ἀπὸ μέρους τοῦ Καποδιστρίου ὅτι, ἐὰν ἐγνώριζεν ὁ Καποδίστριας ὅτι ἤθελε λάβει τέλος μία πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν παράκλησίς του, ἤθελε γράφει περὶ αὐτῆς πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν· τῷ ἐξήγει δὲ ὁ ἀντιπρόσωπός του ὡς ἐκ συμπεράσματος, ὅτι ἡ τοῦ Καποδιστρίου παράκλησις δὲν ἀφώρα εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν τριῶν οἰκογενειῶν τῶν Μόστριδων, τὰς ὁποίας ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, εἶχεν εἰς τὴν Ἄρταν ὑπὸ κράτησιν, καὶ διὰ τῶν ὁποίων οἰκογενειῶν τὴν ἀπελευθέρωσιν εἶχον προμεσολαβῆσαι διάφοροι μεσιτεῖαι καὶ Ἀγγλῶν, καὶ Γάλλων, καὶ Ῥώσων, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον νὰ εἰσακουσθῶσι παρὰ τοῦ Σατράπου· ἅμα δὲ τότε ὅτε ἤκουσεν ὅτι ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος ἀπέρχεται εἰς Κέρκυραν, τῷ παρήγγειλε νὰ εἴπῃ τοὺς ἀπὸ μέρους του χαιρετισμοὺς πρὸς τὸν Καποδίστριαν, προσθεῖς ὅτι ἐπεθύμει τὴν φιλίαν του, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν· τῷ ἐνεχείρισε δὲ καὶ φιλικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Καποδίστριαν· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος ἀναχωρήσας ἐφθασεν εἰς Κέρκυραν, καθ' ὃν κενὸν ἤγγιζεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀπὸ τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου ἐξόδου του, εἶδεν αἴφνης ὅτι ἐφθασαν εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ αἱ τῶν Μόστριδων οἰκογένειαι, ἀπελευθερωθεῖσαι παρὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ χάριν τοῦ Καποδιστρίου.

Τὸν δὲ Φεβρουάριον τοῦ 1820 ὁ Ἰω. Παπᾶ Ῥηγόπουλος ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐμπερικλειομένην εἰς ἓν γράμμα τοῦ Μαρίνογλου, Γραμματέως τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, δι' ἧς προσεκαλεῖτο διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Πρέβεζαν, ὅπου ν' ἀνταμωθῶσιν ἀφεύκτως, ὡς οὗσης μεγίστης

καὶ κατεπειγούσης ἀνάγκης. Ὁ δὲ Παπᾶ Ῥηγόπουλος συλλογισθεὶς περὶ τούτου διάφορα, λαβὼν τὴν ἄδειαν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πρέβεζαν, καὶ ἐπικρουσιάσθη πρὸς αὐτόν· τότε ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐξέφρασε τοὺς σκοποὺς τοῦ με πολλὴν λεπτομέρειαν πρὸς τὸν Παπᾶ Ῥηγόπουλον, παραστήσας αὐτῷ πρῶτον ὅτι ἐγνώριζε τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὅτι ἀπὸ τὸ 1818 εἶναι μέλος αὐτῆς, ὅτι εἶναι σύμφωνα καθ' ὅλα διὰ τὰ συγκινηθῆ με στρατεύματα, με χρήματα, καὶ με κάθε ἄλλην ὑπεράσπισιν, τελευταῖον δὲ ὅτι διὰ τοῦ Γραμματέως τοῦ Μάνθου ἐγνώριζε ταῦτα πάντα, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ εἶχε δώσει τὸν ὄρκον του. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἔπραττεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς κατὰ προσποίησιν, θέλων νὰ πληροφορηθῇ πλατύτερον ὅλα τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μυστήρια, τὰ ὁποῖα ἐκονισπύρηται ἀκολούθως εἰς τὸν Σουλτάνον, διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ καταδιωγμοῦ του, καὶ νὰ διορισθῇ πρὸ αὐτοῦ καταδιώκτης τῶν Πελοποννησίων (καθότι τότε εἶχεν ἀρχίσει ἡ παρά τοῦ Σουλτάνου καταδίωξις καὶ ὁ ἀφαιρισμός του).

Ὁ δὲ Παπᾶ Ῥηγόπουλος ὡς τίμιος καὶ σταθερὸς Ἕλληγ, τῷ ἀπέδειξεν ὅτι δὲν γνωρίζει τί τῷ ἔλεγεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, καὶ ὅτι οὐδεμίαν ιδέαν περὶ τῶν τοιούτων εἶχεν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἔδειξεν εὐθὺς καὶ τινα σημεῖα πλησιάζοντα με ἐκεῖνα τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἀλλ' ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος προσεποιεῖτο ὅτι δὲν ἐννόει τὸ μὴδέν. Τελευταῖον ὁ Σατράπης ἐπεκαλέσθη τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ῥωσσίας διὰ τὸν κατ' αὐτοῦ μέλλοντα καταδιωγμὸν παρά τοῦ Σουλτάνου, ἐπαναλαβὼν πάλιν ὅσα καὶ εἰς τὰς προλαβούσας του συνεντεύξεις τῷ εἶχε προτείνει. Ὁ δὲ Παπᾶ Ῥηγόπουλος ἐνέκρινεν ἐπὶ τούτοις τὴν ἐποχὴν κατάλληλον διὰ τὴν ἀποκοιμήσῃ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν

κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκεῖνας, ὥστε νὰ φανῇ ἀμετάβλητος καθ' ὅλους τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους ἐναντίον τοῦ Σουλτάνου διὰ ν' ἀφανισθῇ τελευταῖον αὐτός, νὰ προοδεύσῃ δὲ καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας· (ὅπερ καὶ ἐγένετο), ὁ δὲ Σουλτάνος νὰ ἐπιστήσῃ περισσότερον τὴν προσοχὴν του εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καταδιωγμὸν, καὶ διὰ τὸ ἐπόμενον « Ἀλλάχ Κερίμ » (κατὰ τὴν Τουρκὴν παροιμίαν), ὅθεν καὶ ἐπὶ τῇ σκέψει αὐτῇ ἀπήντησε πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ τὰ ἐφεξῆς. « Ἐγὼ, Ὑψηλότατε, »
 « διὰ τὴν πολλὴν τιμὴν καὶ χάριν τὴν ὁποῖαν ἐδειξες εἰς »
 « τὸν Καποδίστριαν, καὶ τῷ ἐχάρισες μὲ μίαν μόνην »
 « παραγγελίαν τὰς οἰκογενείας τῶν Μόστριδων, διὰ χάριν »
 « τῆς Ὑψηλότητός σου θέλω φροντίσει νὰ σταλῇ ἐπίτηδες »
 « ἄνθρωπος, καὶ νὰ λαμβάνωμεν τὰς περὶ τούτου σχε- »
 « ρὰς εἰδήσεις· σὰς βεβαιῶ δὲ ὅτι καὶ διὰ τὴν χάριν αὐτὴν, »
 « καὶ δι' ὅσα ἀπὸ τὴν ὀμιλίαν σας ἐξάγω, καὶ δι' ὅσα φαν- »
 « τάζομαι, τώρα μὴ ἀμφιβάλλης, καθότι ἡ Ῥωσσία δύνα- »
 « ται νὰ σέ ὑπεραπτιθῇ διὰ τὴν ὁποῖαν σῶζει μεγάλην »
 « ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην εἰς τὸν Καποδίστριαν, τόσον δὲ »
 « νὰ ᾔσῃ βέβαιος ὅτι καθ' ὅλα ὅσα μέλλω νὰ ἐνεργήσω, »
 « θέλω προσπαθῇτε ὥς νὰ ἤμην εἰς ἀπὸ τοὺς υἱούς σου »
 « τοὺς Πασσάδες, καὶ εἰς ὅ,τι θέλω σοὶ γράφει νὰ δίδῃς »
 « πίστιν ὥς νὰ ᾔῃαι ὁ υἱός σου ὁ Βελῆ Πασσᾶς· τοῦτο μὲν »
 « νον πρότεχε ἡ Ὑψηλότης σου νὰ μὴ σέ ἀπατήσωσι καὶ »
 « δώσης τὴν ὑποταγὴν σου εἰς τὸν Βασιλέα σας, καθότι »
 « τότε χάνομαι ἐγὼ, διότι θέλω φανεῖ ψεύστης εἰς τὴν »
 « αὐλὴν μου ». Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἔγινεν ἔμπλεως χαρᾶς καὶ ἀγαλιάσεως, καὶ πάραυτα ἔδωκε πολ-
 λὰς ὑποσχέσεις εἰς τὸν Παπᾶ Ῥηγόπουλον ὅτι θέλει μεί-
 νει καθ' ὅλα ἀσάλευτος ἐναντίον τοῦ Σουλτάνου, προσθεὶς

καὶ ἄλλας ὑποσχέσεις συμφώνους μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς ὁμιλίας των.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὰς Π. Πάτρας ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος, εὔρεν ἐν γράμμα ἀποσταλὲν πρὸς αὐτὸν παρὰ τοῦ ἐν Τριπολιτῆς διαμένοντος Γραμματέως τοῦ Κιαμὴλ-Μπεη Γεωργίου Σπυριδώνου, ὅστις ἔγραφε τῷ Παπᾶ Ῥηγόπουλῳ ὅσα ὡς Γραμματεὺς εἶχεν ἐξακριβῶσαι παρὰ τοῦ Κιαμὴλ-Μπεη, ὅτι δηλ. εἶχον σκοπὸν οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ δολοφονήσωσι τὸν Ἀναγνωσταρὰν καὶ τοὺς Πετμεζάδες, εἰάν δὲ ἐπιτύχωσι καιροῦ ἀρμοδίου, καὶ τὸν Π. Μαυρομιχάλην· ἐκ τοῦ γράμματος δὲ τούτου ὁδηγηθεὶς ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος, εἰδοποίησε μυστικῶς τὸν Βασιλείον καὶ Νικόλαον Πετμεζάδες, ὁμοῦ καὶ τὸν Θάνον Κουμανιώτην, (οἵτινες ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα διαμένοντες μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτζου). Μεσοῦντος δὲ τοῦ Ἀπριλλίου μεταβάς εἰς τὴν Καλαμάταν, μετὰ τὸν ἀπαιτούμενον μυστικὸν τρόπον εἰδοποίησε τὸν Ἀναγνωσταρὰν καὶ τὸν Μαυρομιχάλην διὰ νὰ προσέχωσιν ἀπὸ τὰς Ὀθωμανικὰς παρίδας. Καθεῖθεν δὲ ἀπελθὼν εἰς τὴν Τριπολιτῆαν, ἔλαβεν ἔντευξιν μετὰ τινων προεστώτων διατριβόντων ἐκεῖσε, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐξηγγίθη ὅσα μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ὤμιλησε, καὶ ὅσα τῷ ὑπεσχέθη, καὶ ὅτι ἐμελέτα νὰ ἀπέλθῃ ἕως εἰς τὴν Ῥωσσίαν, τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἀκούσαντες οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, Προεστώτες, παρεκάλεσαν τὸν Παπᾶ Ῥηγόπουλον νὰ ἐπιταχύνη τὴν διὰ τὴν Ῥωσσίαν ὁδοπορίαν του, ὑποσχεθέντες νὰ τῷ χορηγήσωσι τὰ διὰ τὴν ὁδοπορίαν του ἔξοδα, διηγηθέντες αὐτῷ καὶ ὅσα οἱ ἀπόστολοι τῆς Ἑταιρίας διεφήμιζον ὡς θετικώτατα, ὅτι δηλ. ὑπῆρχον εἰς τινα μέρη ἐναποταμιευμένα 50,000,000 γροσίων, ὅπλα, στρατεύματα ἑτοιμα, σκόλοι

προπαρασκευασμένοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, (ὅλα δὲ ταῦτα ἦσαν τρόποι ἀπατηλοί), καὶ ὅτι καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην καὶ εἰς ἄλλους ἔγραφον ἀφ' ἐτέρου ὅτι εἰς τὴν Πελοπόννητον ὑπάρχουν χρήματα ὑπὲρ τὰ 20 ἑκκτομύρια γροσίων, καὶ ὅτι ὅλον ἐν ἐξηκολούθουν νὰ ἐναποταμιεύωνται, προστιθέντες ὅτι καὶ ὅπλα καὶ στρατεύματα ἄπειρα εἶναι ἑτοιμα, ὅσα ἕκαστος ἐδύνατο νὰ ὑποθέσῃ, καὶ ὅτι ὅλα ταῦτα διεφήμιζον εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Χριστοφόρος Περραιβὸς καὶ ὁ Ἀναγνωστάρχης, οἵτινες αὐτοὶ ἔγραφον καὶ τῷ Ἀλ. Ὑψηλάντῃ ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὴν Πελοπόννητον τὰ προρρήθέντα, καὶ ὅτι οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ τότε παρευρεθέντες αὐτοὶ Προεστῶτες ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης, ὁ Σωτήριος Χαραλάμπης, ὁ Ἰωάννης Περρόυκας, ὁ Σωτήριος Νοταρᾶς, ὁ Παπᾶ Ἀλέξιος οἰκονόμος, ὁ Θεόδωρος Δελιγιάννης, ὁ Ἀναγνώστης Κοπανιτζᾶς, ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης, καὶ ὁ Παναγιώτης Ζαφειρόπουλος, δὲν ἐπέβησαν εἰς τὰ διαφεριζόμενα, οἵτινες ὡς ἐκ τούτου παρεκάλεσαν τὸν Παπᾶ Ῥηγόπουλον ν' ἀπέλθῃ ὅσον τάχιον, διὰ νὰ μὴ ἐκραγῇ ἡ ἀποστασία καὶ ἀφανισθῇ τὸ ἔθνος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠγνόουν καὶ οἱ ρηθέντες τί, καὶ εἰς ποῖον νὰ γράψωσιν, ἐμπιστευθέντες εἰς τὸν τίμιον χαρακτήρα τοῦ Παπᾶ Ῥηγοπούλου, τῷ ἔδωκαν καθαρὸν χάρτην (carta bianca), μὲ μόναν τὰς υπογραφὰς των, ἀφίσταντες ἐλεύθερον νὰ γράψῃ ἐν αὐτῷ ὅ,τι, καὶ ὅπως ὁδηγηθῇ ἐκ τῶν περιστάσεων ἅμα ὅτε ἤθελε φθάσαι ἐκεῖτε.

Ἐν τούτοις ὁ μὲν Παπᾶ Ῥηγόπουλος ἀναχωρήσας ἐκ Τριπολιτζᾶς μετέβη εἰς Π. Πάτρας· ἐν δὲ δευτερογενέστερο δια νὰ ὁδοιπορήσῃ, ἔγραψε πρὸς τὸν Μιχρένογλου ὅτι κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὸν

Ἀλῆ Πασσᾶν, ὅτι ὁ ἀποσταλεῖ ἐπίτηδες ἄνθρωπος, χάριν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἀναχωρεῖ ὁ ἴδιος, καὶ ὅτι ὁ Πασσᾶς νὰ στέκη σταθερὸς εἰς ὅσα ὠμίλησεν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐπεμψε διὰ τοῦ Μαρίνογλου πρὸς τὸν Παπᾶ Ῥηγόπουλον γρόσια 1500, ὑποσχεθεὶς νὰ τῷ χορηγήσῃ καὶ τὰ ἐπιλοιπὰ τῆς ὁδοιπορίας του ἐξοδα ὅθεν καὶ τὴν 8 Ἰουνίου (1820), ἀναχωρήσας ἀπὸ τὰς Π. Πάτρας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖθεν δὲ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν πολλὰς καὶ χρηστὰς δι' αὐτὸν ἐλπίδας, τὸ ὁποῖον ἐπραξεν ὁμοίως καὶ ὅτε ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ῥωστίαν, ὅπου λαβὼν ἔντευξιν μετὰ τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου, καὶ ἀκούσας παρ' αὐτοῦ ὅσα ἐκ φήμης εἶχε πληροφορηθῇ περὶ τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ὑπαρχόντων ὀπλων, στρατευμάτων, χρημάτων κτλ. ὡς προεῖρηται, εἶπε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην καὶ ὅσα πάλιν εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ ἀπόστολοι διεφήμιζον ὅτι ὑπῆρχον εἰς ἄλλα μέρη, προσθεὶς ὅτι ὅλα αὐτὰ ὅσα τῷ ἔγραφον ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἶναι ἀνυπαρκτα, καὶ ὅτι πρὸς βεβαίωσιν τῶν λεγομένων εἶχε γράμμα ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος διὰ νὰ τῷ παρουσιάσῃ, καὶ ὅτι νὰ προσέξῃ διὰ νὰ μὴ ἀπατηθῶσι καὶ γίνωσιν αἵτιοι ν' ἀφανισθῇ τὸ δυστυχὲς αὐτὸ ἔθνος, ἀλλὰ νὰ λάβουν μέτρα σταθερὰ περὶ τούτου· τοῦτο δὲ μόνον νὰ λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι εἰς τὸν βαθμὸν εἰς τὸν ὅποιον εἶχον φθάσει τὰ τῆς Ἑταιρίας εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὁπισθοδρομήσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐνεκα τούτου νὰ γίνῃ ἡ πρόοδος του μὲ τρόπον πολλὰ ἐσκεμμένον, διὰ νὰ μὴ συμβῶσι τὰ ἐναντία, καὶ ἐξαφανισθῇ τὸ ἔθνος.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης, καὶ ἐκπλαγεὶς,

ἐζήτησε τὸ ἔγγραφον τῆς πληροφορίας, ὁ δὲ Παππᾶ Ῥη-
 γόπουλος γράψας εἰς τὸν παρὰ τῶν προεστώτων δοθέντα
 αὐτῷ καθαρὸν χάρτην, φέροντα μόνον τὰς υπογράφας
 αὐτῶν, ὅσα ἐγνώριζεν, ὅτι δηλ. δὲν ὑπῆρχον τὰ εἰς τὴν
 Πελοπόννησον διαφημιζόμενα, καὶ ὅσα πάλιν διεφημι-
 ζοντο ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὴν Ῥωσσίαν· ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι
 ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης ἔμεινεν ἐκστατικὸς δι' ὅσα ἐξ ἐναν-
 τίας τῷ ἔγραφῳ ὁ Περραιβὸς καὶ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς,
 τελευταῖον εἶπεν εἰς τὸν Παππᾶ Ῥηγόπουλον, νὰ μὴ
 εἴπῃ εἰς τοὺς Πελοποννησίους καὶ λοιποὺς ὅτι τὰ διὰ
 τὴν Ῥωσσίαν διαφημιζόμενα εἶναι ἀνύπαρκτα· ὁ δὲ Παπ-
 πᾶ Ῥηγόπουλος τῷ ἀπεκρίθη· « Μὲ ποῖον στόμα καὶ
 » μὲ ποίαν γλῶσσαν νὰ τοῖς εἴπω ὅτι δὲν ὑπάρχει τίς
 » ἐντοσούτῳ (τῷ εἶπεν) εἶναι καμμία ἐλπίς τοῦλάχιστον
 » ὅτι ἡ Ῥωσσία νὰ λάβῃ μέρος διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν
 » Ἑλλήνων; ὅχι τῷ ἀπεκρίθη ὁ Ὑψηλάντης· τὰ αὐτὰ
 » μοι εἶπε (ἀπήντησεν ὁ Παππᾶ Ῥηγόπουλος) καὶ ὁ
 » Καποδίστριας, ὅτι καμμίαν ἐλπίδα ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν
 » νὰ μὴν ἔχουν, καθότι μὲ τοιοῦτον ἀνόητον τρόπον
 » κινουμένων τῶν πραγμάτων, ἡ Ῥωσσία δὲν περιπλέ-
 » κεται εἰς τοιαῦτα σχέδια, τὰ αὐτὰ μοι λέγεις καὶ ἡ
 » ἐξοχότης σου. Ἐντοσούτῳ ὁ σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας
 » καταχρηστικῶς προώδευσεν ὑπὲρ τὸ δέον, οἱ Ὀθωμανοὶ
 » ἔλαβον διαφόρους ὑπονοίας, τοὺς συγχίζουσιν τὰ μυελὰ
 » καὶ πολλοὶ τῶν Εὐρωπαίων. Τέλος πάντων δὲν βλέπω
 » (εἶπεν) ἄλλο, εἰμὴ τὸ δυστυχὲς ἔθνος νὰ ἀφανίζεται
 » καὶ ἐξαλείφεται διὰ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τὴν ἀνοησίαν
 » τινῶν, κτλ. κτλ. ἐπὶ δὲ τοῖς λόγοις αὐτοῖς τότε μὲν
 » διέλυσαν τὴν συνέντευξίν των ».

Ἀλλ' ἐντοσούτῳ ὁ Παππᾶ Ῥηγόπουλος καὶ ἀπὸ τὴν

Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀπὸ τὴν Μόσχαν ἔγραφε πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσάν, ὅτι ὅσα μεταξὺ των εἶχον ὀμιλήσει ἔλαβον τέλος καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς ἐλπίδας, ὁ δὲ Ἀλῆ Πασσᾶς λαμβάνων τὰ γράμματα τοῦ Παπᾶ Ῥηγοπούλου. τόσον ἔχαιρεν ὥστε εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτὰς βασιζόμενος, δὲν παρεδέχετο μήτε νὰ ὑποταχθῇ μήτε κανένα συμβιβασμὸν νὰ κάμῃ μετὰ τοῦ Σουλτάνου, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅτι μεταξὺ τῆς εἰς Ῥωσσίαν διατριβῆς τοῦ Παπᾶ Ῥηγοπούλου ἔλαβε τὸ πρῶτον αὐτοῦ γράμμα διαλαμβάνον, ὅτι ἡ Ῥωσσία θέλει τῷ εἶναι σύμμαχος με στρατεύματα καὶ λοιπὰ, ἔχαιρεν ὡς νὰ τῷ ἔγραφεν ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Υπουργὸς τῆς Ῥωσσικῆς αὐλῆς.

Λήγοντος δὲ τοῦ Σεπτεμβρίου (τοῦ 1820) ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος μετέβη εἰς Σπέτζας ἐπιστρέψας ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν, ἀλλὰ κακείνος ἠγνόει· τί νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὸν, καθότι ἐξ ὧσων ἐφαντάζοντο ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὴν Ῥωσσίαν, κανὲν δὲν ἦτον ὑπαρκτόν· (1) διὰ νὰ κινῇ δὲ καθ' ἓνα εἰς ἐρεθισμὸν καὶ ἐλπίδας ἔλεγεν, ὅτι ὑπάρχουν μὲν συνεισφοραὶ πολλαὶ εἰς διάφορα μέρη, ἔπρεπεν ὅμως ἀναγκαίως νὰ γίνωσι κυρίως συνεισφοραὶ καὶ χρηματικαὶ καταβολαὶ καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὰς νήσους, καὶ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα,

(1) Ὅτι ἔγιναν πολλὰ καὶ λαμπραὶ χρηματικαὶ συνεισφοραὶ ἀπὸ Ἑλλήνων καὶ φιλέλλήνων ἐντὸς τοῦ Ῥωστικοῦ κράτους καὶ μὲ πολλὴν μυστικότητα δὲν εἶναι καμμία ἀμφιβολία· ἀπὸ τὰς ὁποίας συνεισφορὰς ἔλαβον πολλοί, ἐξαμέρτως δὲ ὁ Α. Ὑψηλάντης, ὁ Γρηγ. Δικαῖος, ὁ Περράκης, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, καὶ ἄλλοι διάφοροι· ἀλλ' αὐταὶ ὅλαι ἐστάθησαν ἀνωφελέσταται, καθότι οἱ λαβόντες κατεχράσθησαν τὴν τιμιότητα καὶ τὴν ὀρκωμοσίαν πολλοὶ ἐκ τῶν ὅτοι συνεισέφερον ὑπάρχουσι μέχρι τῆς σήμερον, οἵτινες τὰ ἠμολόγησαν, καὶ θέλουν τὰ ἠμολογῆται ἀκόμη ἐν δέοντι.

καὶ εἰς τὸ Ἀιγαῖον Πέλαγος ὅλον, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἀποστασίας θέλουν χρησιμεύσει αἱ ἰδικαί μας ἐνταῦθα συνεισφοραὶ, ἕως οὗ νὰ προφθάσωσι καὶ τὰ ἀπὸ μακρυνώτερα μέρη περιμενόμενα. Τοιαῦτα δὲ καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις εἶπε καὶ εἰς τοὺς ἐν Τριπολιτζᾷ προσεστῶτας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του· ἀλλὰ τί ἐδύνατο νὰ πράξωσι καὶ αὐτοί; τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπεδέχετο διόρθωσιν, ὅτε μᾶλλον κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας εἶχον δοθῇ εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς περισσότεραι ὑπόνοιαι.

Τούτων οὕτω διατρεχόντων, ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἔμενε σταθερὸς εἰς τὸ κατὰ τοῦ Σουλτάνου πείσμα του, τὰ δὲ παρὰ τοῦ Σουλτάνου κατ' αὐτοῦ ἀποστελλόμενα στρατεύματα ἐσυνάζοντο ὅλον ἐν. Πληροφορηθεὶς δὲ τὴν τοῦ Παπᾶ Ῥηγοπούλου ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἐπιστροφὴν, ἀπέστειλεν ἐπίτηδες ἀνθρώπον του εἰς τὰς Π. Πάτρας διὰ νὰ βεβαιωθῇ καθ' ὅσα ἐφαντάζετο, τὸν ὅποιον μετὰ πρὲλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν παρουσιασθεὶς ὁ Παπᾶ Ῥηγοπούλος ἐνώπιόν του, ἀφοῦ τὸν ἐπλούτησεν ἀπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους ἀνυπάρκτων πραγμάτων παρηγορίας πρὸς εὐαρέστησιν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, τῷ ἐμήνυσε τελευταῖον διὰ τοῦ ἰδίου ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὅτι μετὰ τὴν στενὴν πολιορκίαν του τότε θέλει φθάσει καὶ ἡ τῆς Ῥωσσίας εἰς αὐτὸν ὑπεράσπισις. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς παρὰ τοῦ ἀποσταλέντος, ὑπερεσχίρτα· καθότι τὰ αὐτὰ τῷ ἔγραφε καὶ ὁ Πρώην Ἀρτῆς Ἰγνάτιος, μηδὲν ὡς βέλων πλέον ν' ἀκούσῃ κανενὸς τὴν συμβουλὴν καθ' ὅσον ἀφώρα τὴν πρὸς τὸν Σουλτάνον ὑποταγὴν του, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν ὅτῳ ἐβεβαιώετο ὅτι οἱ Σουλῳῶται ἀντίστανται, καὶ ὅτι ἡ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλων μερῶν ἀποστασία των. οδεύει· ὑπερεχάρη δὲ ὅτε ἐπληροφορήθη περὶ τῆς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐναρξίς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας -- Ἰστορίαις αὐτῆς.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1769, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἐν Πελοποννήσῳ Ἑλληνικὴ ἀποστασία ἦτο σταθερώτερον ἐμπεφυτευμένη εἰς τὰς καρδίας πολλῶν καὶ διαφόρων Ἑλλήνων τὸ αἰσθημα τῆς ἐξαλείψεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, ἀλλ' αἱ περιστάσεις δὲν συνεχώρουν τὴν πραγματικὴν ἐνέργειαν δι' ἐνὸς διοργανισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδύνατο νὰ προσδεύσῃ διὰ τοῦ μέτρου μιᾶς Ἑταιρίας ὁμοίας με' ἐκείνην τῆς Φιλικῆς, ὁ σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτον ἔκτοτε ἐνδιάθετος εἰς πολλῶν ὑποκειμένων ἐπιστήμων τὰς ψυχὰς (1).

αἶτον, ὅτι ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, ὅτι τῷ ἔγραφεν ὁ Π. Πατρῶν διὰ τοῦ Βελῆ Πασᾶ διαμένοντος ἐν Ναυπάκτῳ, νὰ σταλῶσι τὰ περὶ αὐτῶν ὁ λόγος χορήματα διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς μισθοῦς πρὸς ταχύτεραν ἀναρμήσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας· τοῦτο δὲ ἐνῆργησεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ δώτῃ ὁ Σουλτάνος τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν, ἐκείνος δὲ ν' ἀπαλλάχθῃ ἀπὸ τὴν κατ' αὐτοῦ ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, ἐλπίζων ἀκόμη, ὅτι ἔτιω; ἤθελε τὸν διορίσει διὰ νὰ καταδιώκῃ τοὺς Ἕλληνας.

Ἐκ τῶν ἀποσταλαίων πρὸς τὸν Μητροπολίτην Π. Π. 12,000 ροχρευτομέδων διετάχτητο ὁ Π. Π. νὰ δώσῃ τὰς 6,000. εἰς τὸν Π. Μαυρομιχαλὴν, καὶ ἐν μέρει εἰς τὸν Ἀνδρέαν Λόντον ἐπ' αὐτῷ τῷ σικῷ (ὡς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὁ ῥηθεὶς γραφίζων τὰ περὶ τούτου) ἀρροῖται ὅμως, ὅταν ὁ Π. Πατρῶν ἔδωκεν εἰς τοὺς ῥηθέντας, ἡ ὅχι· ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Α. Λόντος μᾶς ἐπληροφόρησεν, ὅτι οὕτε ὁ Π. Πατρῶν, οὕτε ὁ Α. Λόντος ἔλαβον τοιαῦτα χορήματα, καὶ ὅτι εἶναι ὅλοι δι' ὅλου ἀνύπαρκτον τὸ τοιαῦτον.

(1) Μ' ὅλον ὅτι τὸ Δοκίμιον τοῦ Ἰω. Φιλήμονος ὀρίξει ῥητὴς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ πρόσωπα τῆς φιλικῆς ἑταιρίας, ἡμεῖς ἐρευνήσαντες διεξοδικώτερον τὰ περὶ αὐτῆς, ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ τὰ ἐλάβομεν ἐντοῖθα, ὡς τὰ τε-

Αὐτουργός, (ἢ μᾶλλον δεύτερος συνεργός) τοῦ ἔργου τοῦ-
του ἐφάνη ὁ ἐκ Βελεστίνου τῆς Θεσσαλίας περίφημος
Ῥῆγας ὁ Φερραῖος, τοῦ ὁποῖου τὰ μὲν σχέδια προώδευσαν
ἀρκετὰ, ἀλλ' ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος ἀνὴρ προδοθεὶς, ἐφο-
νεύθη (1).

Τῆς ἐν ἔργῳ ἀποπερατωθείσης Φιλικῆς Ἑταιρίας ὁ
σχεδιαστὴς ἐστάθη μετὰ ταῦτα ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Ἀ-
λέξανδρος Μαυροκορδάτος (ὁ καὶ Φιραρῆς, δραπέτης) ἐπω-
νομασθεὶς, ὅστις ἐγκαταλιπὼν τὸν θρόνον τῆς ἡγεμονίας
του, κατέφυγεν εἰς τὸ Ῥωσικὸν Κράτος (τὸ 1784) δια-
τελέσας ζῶν ὑπέργηγρος μέχρι τοῦ 1817, ὅτε καὶ ἐτελεύ-
τησεν ἀφίσας μίαν μόνην θυγατέρα (2). Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος
Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος Φιραρῆς ἀνὴρ ὢν πολυμαθής, ἐτι
δὲ καὶ ἐστολιτισμένος μετ' ἠθικὰς ἀρετάς, ἀληθοῦς φίλος τοῦ
ἔθνους του, εὐσεβὴς περὶ τὰ Ἀνατολικά ὀρθόδοξα δόγμα-
τα, σεβόμενος παρὰ πάντων δι' ὅλα αὐτὰ, ἀπεστρέφετο μὲ
ἄσπονδον μῖτος ἐσωτερικῶς τὴν Ὀθωμανικὴν καταδυνα-
στείαν· ἔχων δὲ πολυπειρίαν καὶ γνώσεις πολλὰς τοῦ κό-
σμου, ὥς ἐκ τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς φυσικῆς του ἀγχι-
νοίας, διακμένων δὲ καὶ εἰς Κράτος ὀρθόδοξον, καὶ ἐνασχό-
λούμενος περὶ τὴν φιλολογίαν, καὶ τὴν τῶν θείων γραφῶν

ρελῶμεν ἀπὸ ἀπαθῆ καὶ εὐτυνεύδητα ὑποκείμενα, καλῶς εἰδὸτα ἅπαντα
τὰ εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο διευτρεζόντα.

(1) Τὰ περὶ τοῦ Ῥῆγα Φερραίου (τοῦ Βελεστινῆ) ἐπειδὴ συνέγραψαν
ἄλλοι πρὸ ἡμῶν, περιττὸν ἐκρίνουμεν νὰ τὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ ἡμεῖς. (ἴδε
περὶ τούτων Δουκίμου Φιλῆμ. καὶ προλεξ. Χριστ. Περραίου).

(2) Ὑπερεπαινεῖται ἡ θυγάτηρ τοῦ Α. Μαυροκορδάτου Φιραρῆ διὰ τὴν
περὶ τὴν παιδείαν καὶ τὰ φῶτα ἀρίμκτον πολυμαθείαν της· ὑπάρχει δὲ
μέχρι τοῦ νῦν διάγραμμα εἰς τὸ Ῥωττικὸν Κράτος.

μελέτην (1), λαβὼν δὲ καὶ πολλὰς μυήσεις διαφόρων Ἑταίρων, ἀνέταξεν ὀργανισμόν τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ οὐδεὶς ἄλλος τὰ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου.

Ὅτε δὲ ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης (πατὴρ τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου ἡγεμῶν ὧν τῆς Βλαχίας ἐδραπέτευσεν πανοικί (τὸ 1806) καὶ προσέφυγεν εἰς τὸ Ῥωστικὸν Κράτος (2), τότε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μυροκορδάτος Φιραρῆς λαβὼν ἔντευξιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπιτοχῶν ὁμόφρονά του τὸν Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην, ἀρ' οὗ πρῶτον ἐγνώρισε τὴν κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας ἀποστραφὴν του, ὀρίσας αὐτὸν προηγουμένως τῷ ἐνεπιστεύθῃ, καὶ τῷ διεκοίνωσε τὸν σχετικὸν διαισθάνει πρὸς αὐτοῦ ὀργανισμόν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης ἀναγνούς τὸν ὀργανισμόν, ἐγνωμοδότησεν εὐθὺς, ὅτι νὰ μείλῃ εἰς μεγίστην ἰκεμύθειαν, ὡς ἔργον ὑψηλὸν καὶ χρῆζον πολλῶν γνώσεων καὶ βοηθειῶν, καὶ τότε μὲν ἔμεινε τὸ ἔργον εἰς σιωπὴν.

(1) Οὗτος ἐξέδωκε τὸ τρίλωστον λεξικὸν εἰς Ἑλληνικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν διαλέκτου.

(2) Δραπέτευσας τοῦ Κωνσταντῖνου Ὑψηλάντου εἰς τὴν Ῥωσίαν, ὁ Σουλτάνος πρὸς ἐνδίκην τῆς δραπέτευσος αὐτοῦ, φυλακίτας τὸν ὑπεργήρην πατέρα του Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην διαμένοντα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διέταξε νὰ τὸν δαίρωσιν ἀπὸ τοῦ πάδας, καὶ νὰ τὸν ἀφίσωσιν ἐλεύθερον διὰ τὸ βαθὺ γῆρας του. Εὐὲν δὲ ἠτοίμαζον αἱ ὑπηρεταὶ τὰς βάρβλους διὰ νὰ τὸν δαίρωσιν, αὐτὸς ἀποταθείς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν “εἶπατε εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅτι δὲν εἶναι ἐμπροσπεῖς, οὔτε τῆς τάξεως νὰ διαρῶσθαι ἐγὼ ὡς ἕνας ψωμῆς, ἀρ' οὗ τρίταυς ἔφερα τὰ τῆς ἡγεμονίας βασιλικὰ, τοῦρμα (παρασημα) διὰ τοῦτο καὶ δὲν καταδέχομαι νὰ τιμωρηθῶ μὲ τοιαύτην ἐπαισχυντὴν τιμωρίαν τῶν ἡγεμόνων ἡμῶν ἢ τιμωρία εἶναι, τὸ σπαθί.”, ἀρ' οὗ αἱ ὑπηρεταὶ ἀνήγγειλαν τῷ Σουλτάνῳ τοὺς λόγους τοῦ Α. Ὑψηλάντου, ὁ Σουλτάνος διέταξε καὶ ἐκατατόμησαν αὐτὸν τὸν βαθύγηρην, ἀλλὰ γενναῖον καὶ μεγαλόφυχον Α. Ὑψηλάντην.

Ἄλλ' ὅτε ὁ Ἰωάννης Α. Καποδίστριας (τὸ 1812) ἀπελθὼν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ἀπέκτησε, διὰ τὰς ὑψηλὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀπέραντον πολιτικὴν του, τὴν παρά τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐγνωσμένην πρὸς τὸ ὑποκειμενόν του ὑπόληψιν, τότε καὶ ὁ Ἀλέξ. Φίραρῆς ἐκοίνωσε τὸν ὀργανισμόν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας εἰς τὸν Καποδίστριαν, ἐξαιτήσας τὴν περὶ τούτου γνωμοδότησίν του. Ὁ δὲ Ι. Καποδίστριας μὲ πολλὰς καὶ διχρόρους προθυμότητας ὑπεστήριξε μὲν ὡς βάλει τὸν, περὶ οὗ ὁ λόγος ὀργανισμόν, τρέφων ἐν ἐαυτῷ καὶ οὗτος τὴν περὶ ταύτου ὑπεράσπισιν καὶ τὴν πραγματικὴν ἐνέργειαν, ἀλλ' ἐζήτηε ἀρμοδίαν εὐκαιρίαν καὶ περίστασιν (ἔχων προηγουμένως ὡς βάσαν τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀμογενὲς ἔθνος του διάδοσιν τῶν ἐκ τῆς παιδείας φώτων), διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ, καὶ διὰ τινος ἄλλης βοηθητικῆς δυνάμεως, ἥ μετὰ νὰ θέσῃ εἰς τὴν ἀπαιτούμενην ἐνέργειαν τὸ σπουδαῖον αὐτὸ πρᾶγμα.

Κατὰ δὲ τὸ 1814 συγχροτηθέντος ἐν Βιέννῃ Συμβουλίου τῶν Βασιλέων τῆς Εὐρώπης, ἀφοῦ πρῶτον ἀπεπερατώθησαν τὰ κατὰ τὸν Ναπολέοντα, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἰσπρᾶν Συμμαχίαν, κτλ., γνωρίσας ὁ Ι. Καποδίστριας, ὅτι ἦτον ἀρμοδία ἡ περίστασις, διὰ νὰ κεντήσῃ τὴν περὶ τῶν Ἑλλήνων χορδὴν, προλαβὼν ὡμίλησεν ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, διὰ νὰ λάβῃ ἡ Α. Μ. πρόνοιαν καὶ περὶ τοῦ καταταυραννομένου τούτου ἔθνους, προσθεῖς, ὅτι ἄλλον μετὰ Θεὸν προστάτην δὲν ἔχει, εἰ μὴ τὸ ὁμόθησκον Ῥωστικὸν Κράτος, ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ ἀπεκρίθη, « ὁὐδὲ σὺ τὴν αἰτίαν εἰς » μίαν τῶν συνεδριάσεών μας, καὶ ἐγὼ ἀναλαμβάνω τὸ » βάρος ». Ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τοῦ Αὐτοκράτορος ὁ Ἰω. Καποδίστριας ἐν μιᾷ τῶν Συνεδριάσεων ἐνώπιον τῶν Βα-

σιλέων καὶ ἀντιπρόσωπευόντων αὐτοὺς, εἶπε· « νομίζω
 » χρέος τῶν Υ. Υ. Μ. Μ. τὸ νὰ λάβετε ὁποῖαν δῆποτε ἐγ-
 » κρίνετε πρόνοιαν καὶ διὰ τὸ παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐ-
 » ξουσίας καταδικαζομένου Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον
 » ὑπερέχει τόσους αἰῶνας τὸν τυραννικὸν Ὀθωμανικὸν
 » ζυγόν, καὶ τὸ ὁποῖον διακινδυνεύει νὰ πέσῃ εἰς τὴν τε-
 » λευταίαν ἐξόντωσιν καὶ τὸν μηδενισμὸν· ὅθεν δὲν μοί
 » φαίνεται δίκαιον τὸ νὰ ἀδιαφορήσωσιν αἱ Υ. Υ. Μ. Μ. » .
 Ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ιω. Καποδιστρίου ὑπολαβὼν ὁ Μέ-
 τερνιχ ἀπήντησε· « Κύριε Κόμη! ἡ Εὐρώπη δὲν γνωρίζει
 » Ἕλληνας, γνωρίζει Κράτος Ὀθωμανικὸν, ὑπὸ τὸ ὁποῖον
 » εἶναι ὑπεξασύσιοι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἕλλη-
 » νες. Ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, φαίνεται, Κύριε Κόμη, δυσχυρί-
 » σθης τόσον, καὶ ἄριτες ἔξω ἀπὸ τὸν σύνδεσμον τῆς ἱερᾶς
 » Συμμαχίας τὸ ἀπέραντον Ὀθωμανικὸν Κράτος· ἀλλὰ
 » δὲν ἐπιτυχάνεις τῶν περὶ τούτων ἐλπίδων σου » . Ὁ
 Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν τὴν ὁμιλίαν τοῦ Μέ-
 τερνιχ εἶπεν· « Οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς θείας Προνοίας καὶ
 » τῆς Εὐρωπαϊκῆς αἰχμῆς θέλουν ἐλευθερωθῇ ἐγκαίρως,
 » καὶ κατὰ τὰ ἀρχαῖα πατραγονικά των δίκαια θέλουν μεί-
 » νει ἐλεύθεροι, αὐτόνομοι, καὶ ἀνεξάρτητοι » . Ἐπὶ τούτῳ
 ὁ Ἰωάννης Α. Καποδίστριας ἐπύκτωσε τὴν περὶ τοῦ ἀντικει-
 κμένου τούτου ὁμιλίαν του.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ συντάξας καὶ μορφώσας σχέδιον περὶ
 μιᾶς φιλομούτου Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας ἀφορώτης τὴν περὶ
 τὴν παιδείαν καὶ τὰ φῶτα πρόοδον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους,
 παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν διδάσκαλον Ἀνθιμον Γαζῆν (δια-
 τρίβοντα αὐτότε), τὸν ὁποῖον καὶ καθοδηγήσας ὡς ἔδει, ἐ-
 παρουσίασεν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Πρωσίας, καὶ εἰς τὸν Αὐ-
 τοκράτορα Ἀλέξανδρον, οἵτινες συνετέφερον κατὰ πρῶ-

τον ἀνὰ 1000 φλωρία Ὀλλανδικὰ ἑκάστος, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων συνεισέφερον καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐπισήμων διχοφόρους χρηματικὰς ποσότητες, ὥστε ἐκ τοῦ ἔργου τῆς φιλομούσου αὐτῆς Ἑταιρίας, καὶ ἐκ τῶν χρηματικῶν αὐτῶν συνεισφορῶν ἐσυστήθησαν διάφοροι Ἑλληνόπαιδες εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρώπης, ἡ περαιτέρω δὲ φροντίς ἔμενε νὰ ἐνεργηθῇ προϊόντος τοῦ χρόνου· καὶ οὕτως ἡ φιλόμουσος αὕτη Ἑταιρία ἐπροχώρει βαθμηδόν, ἥτις συνηγμένη μὲ τὴν πρόοδον τῆς παιδείας καὶ τῶν φώτων, ἀπεκατέστη ἐντὸς ὀλίγου ζύμῃ τῆς Φιλικῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας. Ἐπανελθὼν δὲ ὁ Ἰω. Καποδίστριας εἰς τὰ τῆς ὑπηρεσίας του χρέη, ἐκοίνωσεν ἅπαντα τὰ διατρέξαντα πρὸς τοὺς, Ἀλ. Μαυροκορδάτον Φιραρῆν καὶ Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην, προσθεῖς, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον πολλὰ νὰ διακοινωθῇ τὸ ἔργον τοῦτο τῆς φιλομούσου Ἑταιρίας, καὶ νὰ ἐνεργῇται (εἰ δυνατόν) πανταχόθεν, τοῦ ὁποίου ἡ κατ' ἐπιφάνειαν μὲν ἐνέργεια νὰ ᾔηται τοιαύτη· «πρόοδος τῶν φώ-» των καὶ τῆς παιδείας», ὑποκεκρυμμένως δὲ καὶ μετὰ πολλῆς ἐχεμυθείας, «ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων» τότε δὲ νὰ ἀνακαλυφθῇ τὸ δεύτερον, ὅτε τὰ φῶτα τῆς παιδείας διαδοθῶσι, καὶ ἐν ταύτῳ ὅτε φανῇ κατάλληλος ἐποχή. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρὰ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου μέχρι τοῦδε ἐπὶ τούτῳ πραχθέντα (1).

Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης ἀκολούθως ἐκοίνωσε τὸν σκοπὸν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας εἰς τὸν υἱόν του Ἀλεξ. Ὑψηλάντην, οὗτος δὲ μὲ πολλὴν ζῆλον

(1) Πολλὰ καὶ ἄλλα ἐπράχθησαν κατὰ συνέπειαν τούτων παρὰ τοῦ Ἰω. Α. Καποδιστρίου, τὰ ὁποῖα παραλείπομεν, ὡς μὴ εἰδότες αὐτὰ διακριμένως.

ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ μὲ ψυχὴν στρατιωτικὴν γενναίαν (1) ἐπερίμενε πότε νὰ ἰδῇ τὴν ἑναρξίν τῆς κατὰ τοῦ τυράννου Ἑλληνικῆς ἀποστασίας (2). Ἐχὼν δὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Σκουφᾶν, διὰ νὰ διαδοθῇ ταχύτερον, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν ὀργανισμόν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας (τὸ 1815), παραγγείλας αὐτῷ νὰ διαδοθῇ μὲν, ἀλλ' εἰς ἐπισήμους κατὰ πρῶτον καὶ νουνεχεῖς, καὶ πρὸ πάντων νὰ δικτηγῇ ὅσον τὸ δυνατόν ἢ ἐχεμύθεια κτλ. Ὁ δὲ Σκουφᾶς ἔχων πάλιν σχέσιν μὲ τὸν Ἰζακᾶλοφ, καὶ ὁ Ἰζακᾶλοφ μὲ τὸν Ξάνθην, ὁ δὲ Ξάνθης μὲ τὸν Ἀναγνωστόπουλον, διεκοίνωσαν καὶ μεταξύ των, καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς ὅσους ἐγνώριζον οἰκειότερους καὶ πιστοτέρους, τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἔχοντες κέντρον ἀρχῆς τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην καὶ τοὺς λοιπούς· καὶ οὕτω διαδοθεῖσα προώδευεν ἐξηπλουμένη ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία. Ὁ δὲ Ἀλέ. Ὑψηλάντης τοῖς ὑπέσχετο, ὡς δηλοῦται ἀπὸ τὰς προκηρύξεις του, ὅτι θέλει εἶναι Σύμμαχος καὶ ἡ Ρωσσία, (ἴσως ἤθελεν εἶσθαι, ἀλλ' ὄχι μὲ τοιούτους καπνοὺς μυελῶν), καὶ ὡς ἐκ τούτων οἱ προῤῥηθέντες τέσσαρες ὁ Σκουφᾶς, ὁ Ἰζακᾶλοφ, ὁ Ξάνθης, καὶ ὁ Ἀνα-

(1) Ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης εἰς διαφόρους ῥωστικῶν ἐκστρατειῶν μάχαις ἔδειξε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναϊότητα του, διὰ ταῦτα καὶ τῇ ἐδόθη βραβεῖος στρατηγίας· ἐπιστρέψας δὲ ἀπὸ τῆς μάχης εἰς ἣν ἐκόπη ἡ χεὶρ του πληρωθεῖσα, παρουσιάσθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐπρότεινεν αὐτῷ τὸ νὰ νυμφευθῇ σύζυγον καὶ νὰ ἡγηγᾶται· ὁ δὲ Α. Ὑψηλάντης ἀπεκρίθη “ ἡ ἐπιθυμία μου, Μεγαλειότατε, εἶναι νὰ νυμφευθῶ τὴν πατρίδα μου, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ν' ἀποθάνω ”, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτῷ τὴν χεῖρα τῷ ἐπευχθή, “ Ἀμήν. ”

(2) Ἐφαντάζετο, φαίνεται, ὅτι ἤθελεν ἔχει πάντοτε πλησίον του ῥωσικὰ στρατεύματα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καταγράφον πάντοτε τὴν Ὀθωμανικὴν ὁρρὺν, ἀλλ' ἠπατήθη.

γνωστόπουλος ἤρξαντο νὰ διαδίδωσι τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἀπὸ τὸ 1816, μύσαντες κατὰ πρῶτον εἰς πολλοὺς καὶ διαφόρους ἐπιτηδεύουσ μὲν, ἀλλ' ἀτημάντους Ἑλληνας, ἐπιθυμοῦντες τὴν ὅσον τάχιον κατὰ ττροφὴν τῆς Ὀθωμανικῆς καταδυναστείας διὰ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀποστασίας. Μετὰ τὴν τῶν μνησθέντων ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ φρόνιμοι, οἵτινες ἔδραμον εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Τουρκίαν, εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, καὶ πανταχοῦ ὅπου ὑπῆρχον Ἕλληνες ἐπίτημοι ἐκ τοῦ κλήρου, ἐκ τῶν πολιτικῶν, ἐκ τῶν ἐμπόρων, καὶ ἐκ πάσης ἄλλης τάξεως. Καὶ εἰς μὲν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐμύησιν κατὰ πρῶτον τὸν Παναγιώτην Σέκερην μεγαλέμπορον, καὶ τὸν Ἀναστάσιον Ἰατρὸν Κορνήλιον· εἰς δὲ τὴν Δακίαν τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν Γαλάτην· ὁ δὲ Γαλάτης νέος ὢν ἄστατος, καὶ φαυλόβιος, ἐναγκαλισθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας δι' ἰδίον του συμφέρον, διέδωκεν αὐτὴν εἰς πολλοὺς τῶν ἐν Δακίᾳ ἐπισήμων πολιτικῶν, καὶ εἰς τοὺς Γεώργιον Ὀλύμπιον, Σάββαν Φαρμάκην, Γεώργιον Λεβέντην, (Διερμηνέα ὄντα τότε τοῦ ἐν Δακίᾳ Ῥωστικοῦ Προξενείου), ὅστις ἀνὴρ ὢν μὲ ἀρχετὴν ἰκανότητα ἐξήλεγγε πάντοτε τὴν κατάχρησιν τῆς διὰ δόσεως, καὶ τὴν φαυλόβιον διαγωγὴν τοῦ Γαλάτη, ὑπερασπίζων πολλοὺς διὰ χρημάτων, καὶ εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους συμπιπτούσας ὑποθέσεις περὶ τούτου συντρέχων.

Ἐντοσούτῳ ὁ διοργανισμὸς τῆς Ἑταιρίας διεκχυνόμενος πανταχοῦ ἐξηπλοῦτο, καὶ ἀπόστολοι τῆς Ἑταιρίας περιήρχοντο καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, ὅπου ὑπῆρχον Ἕλληνες, καὶ διέδιδον τὸ μυστήριον, κατηχοῦντες, καὶ συνάζοντες χρήματα ἀπὸ συνεισφοράς, τὰ ὅποια κατεδαπύουν ἐπὶ λόγῳ ἐξόδων διὰ τὰς ὁδοιπορίας των. (Χάρις εἰς τὸν Ὑψιστον διὰ τὴν διατηρηθεῖσαν ἐχεμύθειαν

μ' ὅσα καὶ ἂν ἐγίγνοντο στρεβλά!) Ἐν τούτοις δὲ ὁ Γαλάτης (1) ἀποσταλείς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπαρουσιάσθη διὰ τινος Ἑταιρικός ὑποθέσεις εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφόρους τῆς Ἑταιρίας, οἵτινες τὸν ἐφωδιάζον μὲ τὰ ἀναγκαῖα χρήματα τῶν ἐξόδων του, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀσωτεύων, δὲν οἰκονομεῖτο μὲ ὅσα καὶ ἂν ἐλάμβανε, καὶ πάντοτε ἐζήτει περισσότερα· διὰ τὰ διδῆ δὲ φόβον εἰς τοὺς ἐφόρους ὑπήγγανε συχνάκις εἰς τὸν Χαλὲτ ἐφέντην (πρόεδρον ὄντα τοῦ Ὀθωμανικοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου), ὥστε οἱ ἔφοροι φοβηθέντες μήπως ἤθελε προδώτει τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας εἰς τὸν Χαλὲτ ἐφέντην, τὸν ἐφωδίασαν μὲ προσπεποιημένα δι' ἀναγκάίας δῆθεν ὑποθέσεις γράμματα, καὶ μὲ ἄλλους δύο συνωδευμένον τὸν ἀπέστειλαν εἰς τὴν Πελοπόννησον· παραγγελμένοι δὲ ὄντες οἱ μετ' αὐτοῦ δύο παρὰ τῶν ἐφόρων ἐφόνευσαν αὐτὸν εἰς μίαν θέσιν τοῦ κατὰ τὴν Ἑρμιονίδα Κρανιδίου. Οἱ δὲ Σκουφᾶς, Τζακόλοφ, Ξάνθης, καὶ Ἀναγνωστόπουλο ἔμενον εἰς τὴν Ὀδυττὸν (2), ἐκδίδοντες καὶ λαμβάνοντες τὰς διαταγὰς τῆς ὀνομαζομένης Σεβαστῆς (ἀνάρχου) Ἀρχῆς. (3).

(1) Ὁ Γαλάτης ἦτον ἀσέμαντος, νέος, καὶ ἀσωτος ὑπὲρ τὸ δέον· ἀλλ' εἶχε μεγάλην ἐμπειρίαν καὶ ἐπιτηδειότητα.

(2) Ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσι σήμερον ζῶντες ὁ Ξάνθης, καὶ ὁ Π. Ἀναγνωστόπουλος.

Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ξάνθης ἐξετάσαντες, εἰν ὑπῆρχε τοιοῦτος δυστυχῆς καὶ τότε ὡς καὶ σήμερον, ἐβεβαιώθημεν παρ' εἰδότην ὅτι, ὅχι· ἀλλὰ τοιοῦτος φαίνεται σήμερον ἀπὸ δυστυχίαν περιττοιχισμένος, διὰ τὸ ἀνοικουόμενον τῆς οἰκογενείας του· ἡμεῖς δὲ ἀπηντήσαμεν, ὅτι δὲν εἶναι μόνος ὁ Ξάνθης, ὅστις πάσχει δυστυχῶν.

(3) Ταῦτα τὰ λόγια παραλαβόντες· ἐξ εἰδότην ἀφορῶντα τὰς παρὰ τῆς

Εἰσαγωγὴ τῆς φιλικῆς ἑταιρίας εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διάδοσις αὐτῆς.

Τὸ δὲ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας (τῷ 1817) ἐνεπιστεύθη εἰς πολλὰ ὀλίγα ὑποκείμενα κατὰ τὴν Πελοπόννησον· ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς καὶ ὕστερον διεδίδετο εἰς τε ἐκκλησιαστικούς καὶ πολιτικούς τῆς πρώτης τάξεως, καθὼς καὶ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου μέχρι τοῦ 1818· ἐξηπλώθη δὲ (τὸ 1819) πολὺ περισσότερον, ὥστε ἔφθασε νὰ διαδοθῇ καὶ εἰς ἄλλα κατὰ τὴν Πελοπόννησον Μοναστήρια, εἰς πολλοὺς ἐκ τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου Κλήρου καὶ εἰς διαφόρους πόλεις· ἀλλ' εἰς τὴν διάδοσιν αὐτὴν τοῦ μυστηρίου παρετρεῖτο πρὸ πάντων ἡ ἐγνωσμένη καὶ ὁμολογουμένη διαγωγὴ ἐκάστου, καὶ ὁ χαρακτήρ, ἡ ὑπόληψις, καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη, καὶ εἰς τοιοῦτους ἐνεπιστεύετο ἡ καθιέρωσις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἣτις συνίστατο εἰς ἑπτὰ βαθμούς· εἰς Βλάμιδες (ἀδελφοποιητοὺς), εἰς Συστημένους, εἰς Ἱερεῖς, εἰς Ποιμένας, εἰς Ἀρχιποιμένας, εἰς Ἀφιερωμένους, καὶ εἰς Ἀρχηγοὺς τῶν Ἀφιερωμένων (κατὰ τὸ Δοκίμιον. 1δὲ σελ. 144).

Ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τῶν 1819 μέχρι τέλους τῶν 1820 ἡ κατήχησις τῆς Ἑταιρίας ἔφθασε νὰ ἐξαπλωθῇ καὶ

φιλικῆς ἑταιρίας, ἐξεθέταμεν ἐνταῦθα· οἱ δὲ γινώσκοντες πλέον διακεκριμένως τὰ περὶ τούτου, ἐλπίζομεν νὰ τὰ ἐκθέσωσιν ἐν δέοντι, διὰ νὰ διορθωθῶσιν ὅσα κατὰ λάθος περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συνεγράφησαν, τόσων ἀπὸ ἡμᾶς, ὅση καὶ παρ' ἄλλων τινων.

εἰς τοὺς ποιμένας, σχεδὸν καὶ εἰς τοὺς χοιροβοσκούς χωρικούς.

Ἡ τάξις τῶν Δοκίμων καὶ Βλάμιδων ἔφθασε νὰ προσκαλῇ πολλοὺς ὄντας εἰς τὰ Καφφενεῖα καὶ Κρασποπωλεῖα, ἀκόμη καὶ τοὺς καθ' ὁδὸν ἀπαντῶντας αὐτοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔλεγον « πᾶρε ἓνα κεράκι καὶ ἔλα κάτι » νὰ σὲ εἰπῶ ». Ἡ τοσαύτη κατάχρησις τῆς Φιλικῆς Εταιρίας κατὰ τὸ 1820 καὶ ὁ ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμός, ἀπὸ τὴν πολλὴν τυραννίαν παραβεβιασμένος, κατήντησε τοὺς ἀπλοὺς νὰ ἐκφράζωνται ἐν τῷ μεταξύ των με τόσον θάρρος, ὡς ἂν νὰ ἐπερίμενον καμμίαν ἐνδοξον καὶ λαμπρὰν πανήγυριν με ὅλας αὐτῆς τὰς δόξας, καὶ εὐτυχίας· καὶ τὸ θαυμαστότερον, ὅτι εἰς τοιαύτας ἐλπίδας ἦτον καὶ πολλοὶ τῶν φρονιμωτέρων καὶ πεπαιδευμένων εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ταῦτά δὲ προήρχοντο ἀπὸ τὰς ὁδηγίας τῶν ἀποστόλων τῆς Ἐταιρίας, διότι ὁ κάθε φρονιμώτερος ἡρώτα μετ' ἀκριθείας, πῶς μέλλει γίγνεσθαι ὁ ἀφανισμός τῆς τόσῃς πληθύος τῶν Ὁθωμανῶν. Οἱ δὲ κατηχηταὶ ἐνέπνεον εἰς τὰς καρδίας τῶν πάντων, ὅτι « εἶναι μία χεὶρ δυνατὴ καὶ κραταιά, καθωπλισμένη » με ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν Ὁθωμανῶν· » καὶ ὅσον φαίνονται οἱ Ὁθωμανοὶ δυνατοὶ καὶ πλῆθος » ἀμέτρητον, τοσοῦτον καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἐκείνη δύναμις εἰς » τὴν στιγμὴν ἐκείνην θέλει τοὺς φέρει εἰς μίαν ἀνέλ- » πιστον ἀπελπισίαν, ὥστε ὁ Σουλτάνος χάνεται, καὶ » ὁ πολυἀριθμὸς τοῦ στόλου θέλει ἐξηφανισθῇ διὰ τοῦ » μηχανικοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ εἰς μίαν ἡμέραν » καὶ ὥραν ὅπου καὶ ἂν ὑπάρχουν Ἕλληνες, θέλουν εἶναι » με τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας· εἰς δὲ τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ » στιγμὴν θέλουν γεμίσει, ἡ μὲν στερεὰ ἀπὸ στρατεύ-

» ματα τῶν Βασιλείων τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ θάλασσα ἀπὸ
 » πολεμικὰ πλοῖα αὐτῶν. Τότε καὶ τὸν Θεὸν ἔχομεν
 » σύμμαχον, καὶ τὰς δυνάμεις ὅλας τῆς Εὐρώπης βο-
 » ηθοὺς, καὶ ὑπερασπιστάς. Καὶ ἂν ἡ Σεβαστὴ Ὑψηλὴ
 » Ἀρχὴ (ἔλεγον οἱ ἀπόστολοι) τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας
 » δὲν εἶχε τοιαύτας βατίμους καὶ θετικὰς πληροφορίας,
 » καθὼς καὶ ἡμεῖς (οἱ ἀπόστολοι αὐτῆς), δὲν ἐχάναμεν
 » τὰ μυελὰ μας νὰ φανῶμεν αἷτιοι διὰ ν' ἀφανισθῇ τὸ
 » πολυπαθὲς καὶ κατατυραννούμενον ἔθνος μας· ἡ (νο-
 » μίζετε) δὲν εἶναι γνωστὰ ὅσα ὑπέφεραν οἱ ἀδελφοί
 » μας κατὰ τὸ 1769 εἰς τε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ
 » λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος; ».

Τὰ τοιαῦτα καὶ ἄλλα ἐμπνέοντες οἱ κατηχηταὶ εἰς
 τὰς ψυχὰς τῶν κατηχουμένων, τοὺς ἐνεθάρρουν· ἂν δὲ
 ἡρώτων καὶ πολλοὶ διὰ νὰ μάθουν τὰ μέλη καὶ τὰ πρό-
 σωπα τῆς Σεβαστῆς Ὑψηλῆς Ἀρχῆς, τότε τοῖς ἔλε-
 γον οἱ κατηχοῦντες αὐτοὺς· « Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι
 » τρομερὸν, καὶ εἰς ὅποιον θέλει νὰ τὸ μάθῃ δὲν εἶναι
 » ἄλλο, εἰμὴ θάνατος; ».

Αὐτοὺς τοὺς τρόπους ἐφεῦρον τὰ μέλη τῆς Φιλικῆς
 Ἑταιρίας διὰ νὰ ἐμψυχώνουν τοὺς κατηχουμένους, ἀφ'
 ἑνὸς μέρους δίδοντες ὕψος εἰς ἓν ψευδεπίπλαστον ὄνο-
 μα μιᾶς Ὑψηλῆς Ἀρχῆς ἀγνώστου εἰς τοὺς κατηχου-
 μένους, καὶ ἀφ' ἑτέρου φυλάττοντες μεγάλην μυστικό-
 τητα εἰς τὸ πρᾶγμα. Τὰ δύο ταῦτα ἐστάθησαν αἷτια
 διὰ νὰ λάβῃ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία μεγάλην εὐθυδρόμησιν,
 καὶ χωρὶς νὰ ᾔτον οὔτε ἡ ἀρχὴ τῆς οὔτε αὐτὴ τὸ μη-
 δὲν, ἔφερε τοσαύτην ἐνήχησιν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν κα-
 τηχουμένων· πραγματικῶς ὅμως θεωρουμένη, ἡ ἐρευνω-
 μένη δὲν ᾔτον τίποτε.

Οἱ προμελετήσαντες τὴν ἀπὸ τὸν τυραννικὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν ἀπαλευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν εἶχον ἄλλόν τινα σκοπὸν, εἰμὴ πρῶτον νὰ διαδοθῶσι τὰ φῶτα τῆς παιδείας, καὶ νὰ προσδεύσῃ ἡ μάθησις ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων μέσων διὰ ν' ἀποκατασταθῇ τὸ ἔθνος ἱκανὸν ν' ἀποσείσῃ ζυγὸν, καὶ ζυγὸν τοιοῦτον ἐκ τοῦ τραχήλου του, καὶ τοῦτο, ἡ ὁδηγούμενον (τοῦ καιροῦ προϊόντος) ἀπὸ ἰδίας του περιστάσεις, ἡ ἀπὸ τινα συστηματικὴν μάχην ἄλλου τίνος κράτους ὠφελούμενον, νὰ δυνηθῇ διὰ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ αὐτὸ τὴν κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας ἀποστασίαν, ὥστε διὰ τῶν μέσων αὐτῶν νὰ κερδίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀπαλευθερώσεώς του καθ' ὅλους τοὺς τρόπους.

Μ' ὅλον ὅτι δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος μεταξὺ τῆς ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν δουλείας του δὲν ἔμεινεν ὑστερημένον ἀπὸ διάφορα κατ' ἐποχὰς καὶ εἰς διαφόρους τόπους συστήθέντα Ἑλληνικὰ σχολεῖα, οὔτε ἔλιπον ἀπ' αὐτὸ ἄνδρες λόγιοι καὶ πεπαιδευμένοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, μ' ὅλα ταῦτα ἐναπαιτεῖτο ἡ διάδοσις τῶν φῶτων τῆς παιδείας, καθότι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῆς πληθύος ὅλου τοῦ ἔθνους, οἱ ἐνυπάρχοντες λόγιοι ἦσαν ὀλίγοι. Κατὰ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ ὁμολογῇ τὸ ἔθνος χάριτας εἰς τοὺς συστήσαντας τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα τόσον εἰς διαφόρους ἄλλους τόπους ὅσον καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου μ' ὅλας τὰς πολυειδεῖς διαφόρους τυραννίας τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μ' ὅλας τὰς ἀφορήτους καὶ θλιβεράς δυστυχίας, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν 1760 μέχρι τοῦ

1821 τὰ σχολεῖα προώδευον ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος. (1)

Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων καταδυναστείων, τὰς ὁποίας ὁ

(1) Διδάσκαλοι καὶ Σχολάρχαι τῶν σχολείων αὐτῶν ἐχορηγῆσαν οἱ ἐφεξῆς. Ὁ Χρύσανθος Νοταρᾶς ἐκ Τρικίων τῆς Κορίνθου, ὁ Παρθένιος ἐκ Τριπολιτῆας (Σχολάρχης εἰς τὴν αὐτήν, εἰς ὃν ἐμαθήτευσεν ὁ αἰσιδύμοις Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος, ὁ κατὰ τὸ 1821 θανατωθεὶς δι' ἀγχόνης)· ὁ Ἱερεμίας καὶ Ραφαὴλ (σχολαρχοῦντες εἰς τὴν ἐν Ἀργεὶ Μονήν, τὴν ἐπονομαζομένην Κατακεκυρμένην)· ὁ Ἐμμανουὴλ Τροχάνης ἐκ Πρασοῦ (σχολαρχῶν ἐκείτε μέχρι τῆς ἀποδημίας του), ὁ μικρὸς Ἀγάπιος, καὶ ὁ περιβόητος, ἐνάριτος καὶ ὅλα, καὶ σοφὸς Χατζὴ Ἀγάπιος ἀμφότεροι ἐκ Δημητζίνας (σχολαρχοῦντες εἰς τὴν ἐν αὐτῇ σχολήν)· ὁ Δανιὴλ καὶ Παρθένιος ἐκ Δημητζίνας (σχολάρχαι εἰς Βυστίην)· ὁ Οἰκονόμος Παπαδιὰς ἐκ Καλαβρύτων (σχολαρχῶν εἰς Καλαβρυτὰ καὶ Μαζι)· ὁ Παρθένιος τῆς Ἀράχθους τῶν Καλαβρύτων (σχολαρχῶν εἰς Τριπολιτῆαν καὶ Ἀργεὶ)· ὁ Δανδρινός, καὶ Βενέδικτος Παριοὶ (εἰς Βοστίτζαν)· ὁ Ἠσαΐας ἐκ Δημητζίνας (εἰς τὸ Ἀργεὶ), ὁ Μαξιμὸς ἐκ Καρατάνας (εἰς Λακκιδαμονίαν)· οὗτοι δὲ πάντες καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἀγορεύοντες, ὑπῆρξαν ἀπὸ τὸ 1760 μέχρι τοῦ 1800, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἔτους καὶ ὕστερον ἀνεγέρθησαν καὶ ἄλλοι, οἷος· ὁ Ἰωάννης Μαμάκης, καὶ ὁ Παρθένιος Μαμάκης μετὰ τούτου ἐξ ἀγίου Πέτρου (σχολαρχοῦντες εἰς τὸ ἐν ἀγίῳ Ἰωάννῃ (Κώμῃ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας) συσταθὲν Ἑλληνικὸν σχολεῖον παρὰ τοῦ Καριτζάτου ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις)· ὁ Ἀλέξιος Τσιμπουράκης (σχολαρχῶν εἰς Βοστίτζαν καὶ Καλαβρυτὰ), ὁ Ἰωάννης Βυζάντιος (σχολαρχῶν εἰς Κόρινθον καὶ Καλαβρυτὰ)· ὁ Σπυρίδων Τρίτος, Δημητριάδης ἐκ Καλαβρύτων τῆς Κόμης Μεσορρύγιον, ἀπὸ πεπαιδευμένος καὶ μὲν ἱκανὴν ἀρετὴν, ὅστις καὶ μερικῶς ἐσχολάρχει, καὶ εἰς δημόσια σχολεῖα, Πόρου, Ἀργίνης, Τριπολεως, καὶ ἄλλα, ὁ Καλλὶ Καττόρχης ἐκ Δημητζίνας, ὁ Νικαφόρος, καὶ Χαλαράμης Παμπούνας· δὲν ἐλείφθη δὲ καὶ ἄλλοι διάφοροι Σχολάρχαι ἀπὸ τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον σχολεῖα μὲν πρόδον ἱκανὴν καὶ οὐ μόνον εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλάς Κοινοπόλεις· ὑπῆρξαν σχολεῖα, ὡς εἰς τὸν Πύργον τῆς Ἠλίδος, εἰς Ἀνδριτζάναν τοῦ Φαναρίου, εἰς τὴν Πολιανήν, τὸ Διακοπτὸν, τὴν Κερπινήν, κτλ. εἰς τὰ ὅποινα αὐτὰ σχολεῖα τότεν ἀρχαιότερα, καθὼς καὶ νεώτερα ἐπίσης πολλοὶ ἐμαθήτευσαν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐγένεσαν πολλοὶ λόγιοι ἄνδρες μὲν ἱκανὴν παιδείαν ἐκ διαφόρων τάξεων ἀρχαῖοι τε καὶ νεώτεροι· ἐκ μὲν τῶν Πατριαρχῶν, ὁ αἰσι-

πέφερον τόσον οἱ Στερεοελλαῖται Ἕλληνες (1) καθὼς καὶ οἱ τῆς Πελοποννήσου ἀφ' ἧς ὥρας ἔγιναν ὁλοσχερῶς κατακτηταὶ αὐτῆς οἱ Ὀθωμανοὶ (τῷ 1715), καὶ τῶν ἀφορήτων φορολογιῶν, (τὰς ὁποίας ἀδυνατεῖ νὰ περιγράψῃ ὁ κάλαμος). ἡ τρομερωτέρα πασῶν καταδυναστεύσεις ἦτο τὸ νὰ μὴ δύνανται ὅχι μόνον ν' ἀναγκάσουν ἐκ θεμελίων, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἐπισκευάσουν μὲ μικράν τινα ἐπισκευὴν θεῖους Ναοὺς, διὰ τὴν θρησκευτικὴν τῶν Ὀθωμανῶν πρόληψιν (2), ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας οἱ κατὰ καιροὺς Σουλτάνοι εἶχον ἐμποδίσει αὐστηρῶς τὴν ἀνέγερσιν καὶ τὴν ἐπισκευὴν θείων Ναῶν Χριστιανικῶν καθ' ὅλην τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν (3). Αὐταὶ δὲ ὅλαι αἱ καταδυναστεύσεις καὶ τυραν-

διμος Προκόπιος ἐκ Λακεδαιμονίας, καὶ Γρηγόριος ἐκ Καρυταίνης· ἐκ δὲ τῶν Ἀρχιερέων, ὁ Ἀνανίας ἐκ Δημητζάνης, ὁ Γρηγόριος Δέρκων ἐκ Π. Πατρῶν, ὁ Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης ἐκ Δημητζάνης, ὁ Χαλκηδόνος ἐξ Ἀνδριτζαίνης, ὁ Κρύσανθος Μονεμβασίας ἐκ Μάνης, ὁ Γερμανὸς Π. Πατρῶν ἐκ Δημητζάνης, καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποίους ἡ μνήμη παρέλειψεν· ἐκ δὲ τῶν Ἱερωμένων ὁ περιβόητος Χατζὴ Ἀγάπας ἐκ Δημητζάνης, καὶ ἄλλοι, καὶ ἐκ τῶν πολιτικῶν οἱ Ζαήμαι, Κρεββατάδες, Ἄνας. Χαραλαμπεῖς, καὶ Σωτηράκης Λόντος, Περρόυκαι καὶ ἄλλοι πολλοί.

Παραλείπονται αἱ ἀπὸ τὸ 1700 καὶ ὕστερον συστήσεις ὀλίγων τινῶν ἐκ διαλειμμάτων κατὰ τὴν Πελοπόννητον Σχολείων· (ὅρα τὰ περὶ τούτου πλατύτερον τὸν Κ. Μ. Κοῦμαν, ὅστις ἀναφέρει καὶ τὰς ἐποχάς, καὶ τὰ μέρη, καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ τὰς προόδους τῶν σχολείων καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. (τόμ. ιβ').

(1) Οἱ στερεοελλαῖται Ἕλληνες παράβαλλόμενοι μὲ τοὺς Πελοποννησίους, ἔχαιρον περισσοτέραν ἐλευθερίαν καθ' ὅλα.

(2) Τοιαύτη ἦτον ἡ θυσειδαιμονικὴ θρησκευτικὴ τῶν Ὀθωμανῶν πρόληψις, ὥστε ἐδόξαζον, ὅτι κάθε κήρυξ, τὸ ὅποῖον ἤθελε καρφωθῇ εἰς χριστιανικὸν Νεὸν ἐκαρφώνετο εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μωαμέτη.

(3) Τὸν αὐστηρὸν αὐτὸν καὶ προληπτικὸν νόμον ἀνέρεσεν ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλοπῆχρος Σουλτάνος Σελῆμ ὁ γ', ὅστις ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ του ἐξέδωκε πολ-

ναι μ' ὅλον ὅτι κατεργάζον ἐκάστοτε τὰς ψυχὰς των, καὶ ὑπέφερον τὰ πάνδεινα γενναίως, μ' ὅλα ταῦτα ὀχι μόνον δὲν παρημέλουν καὶ τὰ θρησκευτικά των ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος κατεδαπάνουν ἀδράς ποσότητας χρημάτων εἰς συστήσεις Σχολείων, καὶ εἰς ὅσα ἀπῆτουν πρὸς στερέωσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

Ἀλλὰ μεταξὺ τούτων ὑστερον ἀφ' ὅλα ὅσα ὑπέφερον φρικώδη δεινὰ ἀπὸ τὴν γενομένην τοσαύτην καὶ τοιαύτην καταστροφὴν καὶ ἀφανισμόν (τῷ 1769) εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ σβεσθῶσι καὶ νὰ ἐξαλειφθῶσιν αἱ στερεαὶ ἐλπίδες, ἥ (νὰ εἰπωμεν) αἱ προσδοκίαι μιᾶς μελλούσης ἐπιτυχίας τοῦ ν' ἀπαλλαχθῶσι μίαν φορὰν ἀπὸ τὴν μάστιγα τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας· καὶ μ' ὅλον ὅτι οἷτε Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προὔχοντες, ἡ Προεστώτες ἐφαίνοντο ὅτι εἶχον τιμὴν, δόξαν, εὐτυχίαν, καὶ λαμπρότητα, ὑποληπτόμενοι παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, (αὐτὰ δὲ πάντα χωρὶς τινὰ βάσιν σταθεράν, καθοτι ἅμα ὅτε ἐπροχώρει καμμία κατ' αὐτῶν ραδιουργία, ἢ ἀπὸ Ὀθωμανοῦς, ἢ ἀπὸ Ἑλλήνας, εὐθὺς ἐθάνατῶνοντο αὐθαίρετως καὶ ἀκρίτως, δημευομένων καὶ τῶν κτημάτων των (1)) μ' ὅλα ταῦτα καὶ οἱ Προεστώτες καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς (2), οἵτινες εἶχον περὶ σσοτέρα δόξαν, ὑπόληψιν, καὶ εἰδικὴν τινὰ ἐξουσίαν παρὰ

τὰ διατάγματα ὀχι μόνον δι' ἐπισκευὰς, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκ βάθρου ἀνεγέρσεις Γερῶν Νεῶν καθ' ὅλον τὸ κράτος του, καὶ ἐπομένως ἐπεκράτησε τοῦτο καὶ εἰς τοὺς διαδόχους του..

(1) Τῶν περισσοτέρων θανατουμένων προεστώτων, ἡ προκρίτων τὰ κτήματα κινητὰ τε καὶ ἀκίνητα ἐδημεύοντο παρὰ τῆς ἐξουσίας, τὰ τέκνα τῶν ὁποίων, εἴαν ἦχον ἢ ἀτομικὴν, ἢ χρηματικὴν ἱκανότητα, ἐγόραζον αὐτὰ ἐπειτα.

(2) Μένουσι εἰ Ἀρχιερεῖς εἶχον πλέον σταθεράν καὶ πραγματικῶς δια-

τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας, ἔτρεφον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τὴν ἐλπίδα, ἢ τὴν προσδοκίαν αὐτὴν, ἐπιθυμοῦντες τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους, καὶ τὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δὲ ἀναντιρρήτως ὁμολογούμενον, ὅτι τρεῖς τάξεις Ἑλλήνων προώδευσαν προχωρήσασαι εἰς τὴν Ἑταιρίαν, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τῶν τάξεων ὑπεκίνησαν, καὶ ἀκολούθως ἐκίνησαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, τρέξαντες τὸ στάδιον αὐτῆς· ἡ μία ἡ τῶν Προϋχόντων καὶ Προεστώτων, ἡ ἄλλη ἡ τῶν Ἀρχιερέων, καὶ ἡ τρίτη ἡ τῶν Κλεπτῶν· μία δὲ ἀπὸ αὐτὰς ἐὰν ᾔθελε μείνῃ ἀμύητος, ἡ δὲ ἄλλη ἐὰν ᾔθελε συνενωθῇ μετὰ τῶν ἄλλων δύω, οὔτε ἡ Ἑταιρία, οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἔθελον λάβει καμμίαν πρόοδον.

τηρουμένου θέτει ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν του, καθότι ἅπαντες οἱ Ἐπίσκοποι ἐφωδιζόντο μὲ Μπεράτι, ἡ Χάττι Σερίφι (διάταγμα βασιλικὸν ἐπικυρωμένον ἰδιοχείρως παρὰ τοῦ Σουλτάνου), καὶ μὲ γράμματα ἐπίσημα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, διὰ νὰ μένωσιν ἀνεπηρέεστοι καὶ ἀνενόητοι τὸ Μπεράτι, ἡ Χάττι Σερίφι εἶχεν ἄρθρα ρητὰ πολλὰ ἰσχυρὰ, ἀφορῶντα τὴν διατήρησιν τῶν ἀνέκαθεν θρησκευτικῶν ἐθίμων, ἐμποδίζον καὶ καθε τοπικὴν Διείρησιν καὶ ἐξουσίαν νὰ μὴ φυλακίσῃ τὸν Ἐπίσκοπον, μήτε νὰ τοῦ καταδικάσῃ διὰ δικαστικῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἂν ᾔθελε φανῇ ἔνοχος κρίσεως, νὰ κρίνεται εἰς τὸ Διβάνι τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἐὰν ἀκόμη ᾔθελεν ἐκδοθῇ κατ' αὐτοῦ καὶ ὁρισμὸς βασιλικός, κατὰ πρῶτον νὰ μὴν ἄκυρος, καὶ ὁ δεῦτερος νὰ ἐνεργῇται, διὰ νὰ παρουσιαζέται ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸ Διβάνι καὶ νὰ κρίνεται· ἀλλὰ καὶ μ' ὅλα αὐτὰ τὰ παρὰ τῶν Σουλτάνων θεσπιζόμενα προνόμια, ὡς ἄρθρα ποινικοῦ νόμου, ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς ἰσχύος ἐκάστου Ἐπισκόπου, πάλιν ἐνίοτε συνέβαινε καταδρομὴ εἰς τινες τῶν Ἀρχιερέων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ, ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανον ἔνοχον εἰς τὰς πολιτικὰς θέσεις χάριν τῶν χριστιανῶν, οἱ τοὶ μᾶλλον ἐδοκίμαζον καὶ ὑπέφερον καταδιώξεις, ἐνίοτε καὶ θάνατον παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, καθὼς συνέβη εἰς τὸν προμνημονευθέντα (κεφ. Α'. Τμ. Α'.) Μητροπολίτην Λακεδαιμονίας Ἀνακίαν, εἰς τὸν Βρεσθέλης Ἱερεμίαν, θανατωθέντα δι' ἀγχώνης εἰς τὸ Ναύπλιον, εἰς τὸν Γρηγόριον Λακεδαιμονιάς, φυλακισθέντα 9 μῆνας (ὄρα κεφ. Ε'. Τμ. Α'.) καὶ εἰς τὸν Μακάριον Χριστιανουπόλεως, ὁλοκληρωθέντα (τῇ 1792) εἰς Κυπαρισσίαν παρὰ τῶν Ὀθωμάνων.

Οὕτω δὲ οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς διέδωκαν τὴν Ἑταιρίαν εἰς τὸν λοιπὸν κλῆρον, οἱ Προὔχοντες καὶ οἱ Προεστώτες εἰς τοὺς ἐμπόρους καὶ λοιποὺς τῆς δευτέρας τάξεως, οἱ δὲ Κλέπται εἰς τοὺς ὁμοίους των καὶ λοιπούς· παρὰ τὰς δύο ὁμῶς ἄλλας τάξεις χαρακτηρίζεται ἡ τῶν Ἀρχιερέων περισσότερον, καθότι ἐὰν αὐτοὶ ἤθελον ἀδιαφορήσῃ, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἡσυχίαν, εἰς τὰς δόξας, καὶ εἰς τὴν σταθερότητα τῶν θέσεων των, τίποτε δὲν ἔθελε κατορθωθῇ ἀφορῶν τὴν πρόοδον τῆς Ἑταιρίας, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας· ἀλλὰ τὸ Ἱερατεῖον, κατὰ τὸ χρέος τῆς Ἱεραῆς ἡμῶν ὀρθοδόξου καὶ ἀμωμήτου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μὴ δυνάμενον νὰ ὑποφέρῃ τὰς καθημερινὰς πικρὰς καὶ θλιβεράς ἀφορήτους τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ τυραννίας, κατεφρόνησε τούτων πάντων, καὶ ἐναγκαλισθὲν τὴν Ἑταιρίαν, τὴν διέδωκεν εἰς τοὺς πλέον θερμούς ζήλωτάς, καὶ εἰς τοὺς πλέον δραστήριους, ἐναρέτους, καὶ ἀξίους τῆς τάξεώς του, ὥστε πρῶτοι οἱ ἱερωμένοι ἐφάνησαν αἵροντες τὸν Σταυρὸν καὶ τὰς Σημαίας εἰς τὰς χεῖρας, ὀδηγοῦντες, ἐμψυχοῦντες, καὶ ἀρχηγοῦντες οἱ πλεῖστοι εἰς ὅλας τὰς στρατολογίας καὶ τὰ στρατόπεδα, ἀφ' ἐνὸς μέρους εὐλογοῦντες τὰ ὅπλα τῶν συστρατιωτῶν των, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἄλλοι μὲν μαχόμενοι καὶ αὐτοὶ πρωτοπικῶς διὰ τῶν ὀπλων, ἄλλοι δὲ συνεισφέροντες ἀδράς θυσίας χρηματικὰς τε καὶ πάντος ἄλλου εἶδους ἐκ τῆς καταστάσεώς των ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος μέχρι τῆς καταπαύσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων διωγμοῦ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν.

Εἰς τοιαύτην προθυμίαν, ἐνθουσιασμόν, καὶ ζῆλον τοῦ Ἱεροῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου Κλήρου, συγκεκimenou ἐξ Ἀρχιερέων, Πρωτοσυγκέλλων, Ἀρχιδιακόνων, Διακόνων,

Πρεσβυτέρων, Ἑγουμενῶν, Προηγουμενῶν, Ἱερομονά-
χων, καὶ Μοναχῶν, ἐνατενίζοντες μὲ ὄμματα προσηλωμέ-
να οἱ Ἕλληνες, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς τάξεις τῶν Προϋ-
χόντων καὶ Προεστώτων, φέροντες κατὰ νοῦν, καὶ ἔχοντες
εἰς τὰς ψυχὰς των ἀνεξάλειπτον τὴν φλόγα τῶν ὁποίων ὑ-
πέφερον παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀδιακόπων καὶ πολυειδῶν τυ-
ραννιδῶν (δι' ἃς καὶ ἐξέναζον σαναγμοὺς πικροτάτους ἡμέ-
ρας καὶ νυκτὸς, καὶ διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἐδύναντο νὰ ἐξιλεω-
θοῦν οἱ δυστυχεῖς οὔτε μὲ τοὺς ὅσους οἱ Κλέπται μετεχει-
ρίσθησαν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν τρόπους, κατασφάζοντες
ἀκαταπαύστως καὶ ἀφανίζοντες, διώκοντες καὶ λεηλατοῦν-
τες, καὶ τὰ πάντα πράττοντες (1) πρὸς ἐλάττωσιν τῶν
δεινῶν, τὰ ὁποῖα ὑπέφερον οἱ τολαίπωροι), ἔτρεχον προθύ-
μως τὸ στάδιον τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος, καὶ προώδευον εἰς τὰς
διαφόρους μάχας, ἔχοντες πάντοτε ἐλπίδας εἰς τὴν βοή-
θειαν τῆς Ῥωσσίας, χωρὶς νὰ συλλογίζωνται ποσῶς τὰ πε-

(1) Ὅλα αὐτὰ δὲν εἰδίδον τὴν παραμικρὰν παρηγορίαν εἰς τὰς ψυχὰς
τῶν ἀπλῶν λαῶν, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ὁ ἐνθέρμος αὐτῶν ζῆλος ἡῤῥανε, καὶ
ἐμελέτων πάντοτε μεταξύ των, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἔλθῃ καμμία
ἐποχὴ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πελοποννήσου ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν χειρῶν·
καθ' ὅλας δὲ τὰς τοιαύτας ὁμιλίας καὶ τὰς ἐλπίδας των δὲν ἐβατίζοντο, εἰ μὴ
εἰς δύο τιμὰς, α. εἰς τὸν βραχίονα τῆς παντοδυναμίας τοῦ ὑψίστου καὶ
ἐπουρανίου Θεοῦ, καὶ β. εἰς τὰς δυνάμεις τῶν Μοσκόδων (τῆς ὁμοθρήσκου
Ῥωσσίας), ἔχοντες ὡς μαρτυρίαν τὴν τῇ 1769 φανεῖσαν Ῥωστικὴν στρα-
τολογίαν· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἡ Ῥωστικὴ ἐκείνη μοῖρα ἐστάθῃ μέσον κατασφρι-
πτικῶν καὶ ἀφανιστικῶν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου διὰ τὴν ἀπρα-
γμειαν αὐτῶν, μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἐσωτερικὴ θέλησις πάντοτε ἐνυπῆρχεν εἰς
τὰς ψυχὰς των ἀνεξάλειπτος, καὶ ὅλον ἐν ἐπεθύμουν τὴν Ῥωστικὴν βοή-
θειαν διὰ ν' ἀπαλλαγῶσιν ἐκ τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας· ἀλλὰ πάντοτε
ἐφρόνουν, ὅτι ἤθελε τοῦς ἀρίστους νὰ ᾔναι ἔθνος αὐτόνομον, καὶ ξεχωρισμέ-
νον ἀπὸ ἄλλας σχέσεις.

ριτιέρω, ὅτι δηλαδὴ κανεῖς δὲν χύνει αἵματα, οὔτε δια-
 σκορπίζει τὸ χρυσίον του (καὶ μάλιστα οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς).
 διὰ τὸ ἀποκταστήσῃ τὸν ἄλλον, (ἢ τοὺς ἄλλους) ἐλεύθερον
 καὶ αὐτόνομον· καὶ τῷ ὄντι μάταιαι ἦσαν ἅπασαι αἱ περὶ
 τούτου τῶν Ἑλλήνων ἐλπίδες, καθότι ἀφ' οὗ ἔλαβον αὐτοὶ
 μόνοι των οἱ Ἕλληνες τὰ ὅπλα ἐναντίον τῆς Ὀθωμανικῆς
 τυραννίας, τότε καὶ οἱ βασιλεῖς μετὰ τετραετίαν ἤρχησαν
 νὰ φαίνωνται φιλάνθρωπότεροι, καὶ βοηθοὶ τῶν Ἑλλήνων,
 βεβιασμένοι ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν λαῶν των, ἐν ᾧ κατὰ τὰς
 ἀρχὰς τῆς ἐπικρατείας αἱ μὲν ἐφάνησαν ὅλως διόλου ἀ-
 διάφοροι, (ὡς οἱ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας), μὴ ὅλον ὅτι
 ἔδειξαν εἰς πρόσφυγας Ἕλληνας μεγάλης φιλάνθρωπίας
 αἰσθημάτων, οἱ δὲ, (ὡς οἱ τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας) ὄχι
 μόνον ἐκ τοῦ πλαγίου, ἀλλὰ καὶ κατ' εὐθείαν δὲν ἐπε-
 θύμουν τὴν πρόοδον τῶν Ἑλλ. καθότι καὶ τροφὰς μετεκόμι-
 ζον τὰ ὑπὸ τὰς σημαίας των πλοῖα εἰς τὰ παρά τῶν Ἑλλ.
 πολιορκούμενα Ὀθωμανικὰ φρούρια, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐπι-
 κρατείας των ἐξαγωγὴν πολεμοφοδίων ἀπηγόρευον, καὶ
 τὰ ὑπὸ Σημαίαν Ἑλληνικὴν πλοῖα κατεδίωκον, ἀκολούθως
 δὲ καὶ Ἀραβικὰ στρατεύματα ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὰ Μεσσηνι-
 ακὰ φρούρια μετεκόμιζον, καὶ τόσας ἄλλας ἀντενεργείας,
 ἐτέχτεινον, ὅσας ὁ ἀνεξάρτητος τῆς Ἱστορίας κάλαμος
 δὲν θέλει ἀποσιωπήσῃ. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἡ χάρις ἅπασα
 διὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων παράδοξον ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς Ὀθω-
 μανικῆς καταδυναστείας ἀποδίδεται εἰς τὸν κραταῖον βρα-
 χίονα τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ τῶν Δυνάμεων, εἰς τὴν ζύ-
 μην τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, εἰς τὸν ἀπαραδεγμάτιστον
 ἐνθουσιασμόν, τὸν ζῆλον, καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιμονὴν
 τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν ἀδιχορσίαν τῶν δύο Μεγάλων
 Δυνάμεων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας, καὶ εἰς τὸ φιλάν-

θρωπον αἰσθημα τῶν φιλελευθέρων λαῶν τῆς πεφωτισμένης Εὐρώπης, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ἀμερικανῶν, τὸ ὁποῖον ὅλως διόλου ἐφάνη κατὰ πάντα τρόπον ὄχι μόνον ἀδιάφορον, ἀλλὰ καὶ βοηθητικώτατον, συντρέξαν εἰς τὰς διαφορὰς τῶν Ἑλλήνων ἀπελπισίας μὲ πολλὰ βοηθήματα.

Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω διαληφθέντων τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ἰδιαίτερας εὐγνωμοσύνας καὶ χάριτας εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, τὸσόν διὰ τὴν ὁποίαν συμπαρέλαβε πρότασιν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν γενομένην συνθήκην μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Πόρτας μετὰ τὴν παῦσιν τῆς μάχης τοῦ 1827, καθὼς καὶ διὰ τὴν γενομένην ἀκολούθως διαχώρισιν τῶν Ἑλληνικῶν ὀρίων (τῷ 1832), καθότι ἐὰν ἡ Ῥωσικὴ αὐλὴ ἤθελεν ἀδιαφορήσῃ, οὔτε ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία ἄλλοτε ἄλλως ἤθελε συγκατατεθῇ διὰ τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἑλλήνων, οὔτε ἤθελε δοθῇ ποτὲ τοιαύτη ἔκτασις ὀρίων εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἤθελεν εἶσθαι τὸ μηδὲν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ χάρις πάλιν εἰς τὴν κραταιὰν δύναμιν τῆς Ῥωσσίας, ἣτις καταταράξασα καὶ καταπλήξασα διὰ τῶν ὀπλῶν τῆς τὸν Σουλτάνον, τὸν καθυπεχρέωσε νὰ παραδεχθῇ καὶ τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν διαχώρισιν τῶν Ἑλληνικῶν ὀρίων ἀκολούθως, συμπραξασῶν ἐπομένως καὶ τῶν ἄλλων δύο Συμμάχων Δυνάμεων, τῆς Ἀγγλίας, καὶ τῆς Γαλλίας. (1)

(1) Εἰς τὰ ἐπίσημα ποικίλα τῆς Ἱστορίας ταύτης θέλουν ἀπαντήσαι οἱ ἀναγνώσται τὰ περὶ τούτων πλατύτερον.

Ἀριζίς εἰς τὴν Πελοπόννησον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Δικαίου διορισθέντος παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου -- Συνενόησις καὶ συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ λοιπῶν ἑταιριστῶν -- Συγκρότησις τῆς ἐν Βοστίτζῃ Μυστικοσυλλεύσεως -- Συνῆδριασις αὐτῆς -- Συνεισφοραὶ γενόμεναι ἐν αὐτῇ -- Διηρισμός παρὰ τῆς Συνελεύσεως τοῦ ἱεροῦ Μεγαλοσπηλαιώτου εἰς περιοδείαν κατὰ τὴν Πελοπόννησον διὰ τὴν σύναξιν τῶν συνεισφορῶν.

Ἀφοῦ δὲ οἱ ἀπόστολοι τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας προώδευσαν καθ' ὅλα τὰ μέρη, οἱ δὲ κατηχημένοι εἰς τὴν Πελοπόννησον μετέδιδον ἀφθονοπαρόχως εἰς τοὺς λοιποὺς τὴν κατήχησιν, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον ἐξαπλωθεῖσα, τοὺς μὲν φρονίμους κατετρομαζεν, ὥς μὴ βασίμων τῶν διαφημιζομένων, εἰς δὲ τοὺς ἀπλοὺς παρεῖχε σταθεράς ἐλπίδας, ὥς μὴ διακρίνοντας τὰ περαιτέρω τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας αποτελέσματα, μὲ τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν ἔφθασε νὰ λάβῃ ἀρχὴν ἡ πραγματικὴ ἐνέργεια ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιφαιριστάς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας (1), καθότι ὁ Ἀ. Ὑψηλάντης τότε ἐφοδιάσας τὸν Περρῆαιον, τὸν Ἰπατρον, τὸν Θέμελιν, καὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Γρηγόριον Δικαῖον (τὸν καὶ πατὴρ Φλέσαν ἐπωνομαζόμενον ἰδιωτικῶς) μετ' ὁδηγίας καὶ γράμματα, διώρισεν ἕνα ἕκαστον ποῦ νὰ ἀπέλθῃ, τὸν δὲ Γρηγόριον Δικαῖον διεύθυνε (τῷ 1820 περὶ τὸν ὀκτωμ.) ἀπὸ Ἰάσιον εἰς τὴν Πελοπόννησον.

(1) Ἰδὲ περὶ τούτων το Δοκίμιον τοῦ Ἰω. Φιλήμονος, σελ. 280, ἐποχ. δ. κεφ. γ'.

Ὁ Γρηγόριος Δικαῖος καταβὰς ἀπὸ τὸ Ἰσμαήλι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (1) μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Σπέτζας (τὸν δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους) (2), καὶ ἐξήτει γνώμην (τὴν 24 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους) κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἀ. Ὑψηλάντου, εἰς ποῖον μέρος ἐγκρίνεται τὸ νὰ συνέλθωσιν οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ νὰ σκεφθῶσι περὶ τῶν τριῶν τιμῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια ἐξήτουν τὰ ἔγγραφα τοῦ Ὑψηλάντου (3)· κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου (τοῦ 1821) συνεννοήθησαν ὁ Π. Πατρῶν Γερμανὸς μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Χριστιανουπόλεως Γερμανοῦ, καὶ τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμη, ἐνεκρίθη δὲ νὰ συγκροτηθῇ μυστικὴ συνέλευσις εἰς Βοστίτζαν, ὡς μέρος ἀπόκεντρον, ἔχον πολλὰ ὀλίγους καὶ ἀσημάντους κατοίκους Ὀθωμανούς, καθὼς ὁμοίως καὶ ὀλίγους Ἑλλήνας.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Γρηγόριος Δικαῖος φθάσας εἰς Ὑδραν, Σπέτζας, καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, διεκοίνωσεν εἰς ἅπαντας τοὺς ἐταιριστὰς ὅτι τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα, καθὼς ἐπίσης καὶ χρήματα ἄπειρα, ὅσα κανεῖς δὲν δύνανται νὰ φαντασθῇ, σὺν τούτοις καὶ στόλος πολλὸς, ὅτι ἅμα ὅτε ἐκραγῇ ἡ καταδίωξις τῶν Ὀθωμανῶν τότε καὶ ὁ Σουλτάνος ἐν ἀκαρεῖ καὶ ἀπροσδοκῆτως θέλει φονευθῇ, ὅτι ὁ στόλος του θέλει πυρποληθῇ, ὅτι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶναι πλέον τῶν 50 χιλιάδων Τζελέπιδες (μακελλᾶροι) ἔτοιμοι ὅλοι διὰ νὰ σφάζουν

(1) Ἴδε τὸ αὐτὸ Δοκίμιον, σελ. 309, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ σειράν τοῦ Δοκιμίου.

(2) Ἴδε Δοκίμιον σελ. 351.

(3) Ἴδε τὰ περὶ τούτων Δοκίμιον Γω. Φιλῆμ. σελ. 351, 352, 354, καὶ 355.

τοὺς Ὀθωμανοὺς, νὰ πυρπολήσουν δὲ ἢ νὰ κυριεύσουν καὶ οἱ Ὑδραῖοι ταῦτοχρόνως τὸν Σουλτανικὸν στόλον, νὰ καύσωσι καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀκολουθῶς, ὥς-
τε τὰ πάντα εἰς μίαν στιγμὴν ἐπαρουσίαζεν ὁ Γρηγόριος Δικαῖος τετελειωμένα.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια ὄντα τὰ παρὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου διαφημιζόμενα, καὶ βεβαιούμενα (1) καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἱεροθέου Ἀθανασοπούλου ἐκ Τριπολιτζᾶς ἐπισφραγιζόμενα, (2) κατήντησαν νὰ ἀποκαταστήσωσι σχεδὸν φρενοβλαβεῖς ὅχι μόνον τοὺς ἀπλοῦς καὶ ἀνοήτους, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς φρονίμους καὶ βαθύνοας συνεταιριστάς. (3)

Γενομένης δὲ τῆς συνεννοήσεως αὐτῆς διὰ τὴν ἐν Βοστίτζῃ μυστικὴν Συνέλευσιν λαβὼν ἐπιστολὴν προσκλητήριον καὶ ὁ Χριστιανουπόλεως Μητροπολίτης Γερμανὸς παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Π. Πατρῶν, καὶ τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμενι διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς Π. Πάτρας, συνεσκέφθη μετὰ τοῦ Πρωτοσυγέλλου τοῦ Ἀμβροσίου Φραντζῆ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀπελεύσεώς του, ἥτις ἄλλως

(1) Ἐκ τῶν τοιούτων διαφημιζομένων ἔλαβον ἀφορμὴν καὶ οἱ Βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης νὰ ὑποστηρίξουν μὲ βεβαιότητα τὴν δοξασίαν των, ὅτι ἀπὸ δάκτυλον ῥωσικὸν κινεῖται ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις· καὶ εἶχον δίκαιον τὸσον αὐτοὶ, καθὼς ἀκόμη καὶ ὁ Σουλτάνος νὰ ὑποθέσωσιν ἐν τοιοῦτον, καὶ νὰ τὸ φαντασθῶσι κατὰ τὰ διαφημιζόμενα.

(2) Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἱερόθεος Ἀθανασόπουλος κατέβη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Πελοπόννητον περὶ τὰ τέλη Δεκεμ. 1820. ἦτον δὲ διατεταγμένος καὶ ὠδηγημένος παρὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου νὰ διασπείρῃ καὶ αὐτὸς τὰ ἴδια εἰς ἅπαντας τοὺς συνεταιριστάς πρὸς ἐπισφράγισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν παρὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου διαφημισθέντων.

(3) Τοιοῦτός τις ἀπεκατέστην ἐσωτερικῶς καὶ ὁ ταπεινὸς συγγραφεὺς τῆς καρούσης Ἱστορίας.

ἤθελε δώσει ὑπόνοιαν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν. Συν-
 σκεπτόμενοι δὲ ἀμφοτέροι, καὶ πλήρεις ὄντες ἐνθου-
 σιασμοῦ πρὸς εὐκολίαν τῆς εἰς Π. Πάτρας ἀπελεύσεώς
 των, ἐπεννόησαν νὰ παρουσιάσωσιν εἰς τὴν τοπικὴν Ὀ-
 θωμανικὴν Διοίκησιν ἐν φερμάνι τὸ ὁποῖον εἶχε σταλῇ
 πρὸ πέντε μηνῶν εἰς τὸν Μητροπολίτην Χριστιανουπό-
 λεως ἀποβλέπον τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἐν Πάτραις Με-
 τοχίου τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Φίλια, καί-
 μένης ἐν Κατζάναις τῆς Ἐπαρχίας Καλαβρύτων, (3)
 τὸ ὁποῖον Μετόχιον διὰ κακῆς πίστεως εἶχε πωληθῇ
 πρὸ τεσσάρων ἐτῶν εἰς ἓνα κάτοικον τῶν Π. Πατρῶν
 Ἑλληνα· ὅθεν παρουσιάσαντες τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φερ-
 μάνι εἰς τὸν Καδδῆν, καὶ Βοεβόδαν τῆς Κυπαρισσίας,
 ἔλαβον ἐλευθέραν τὴν ἄδειαν (τὴν 16 Ἰανουαρίου 1821)
 διὰ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς Π. Πάτρας, καὶ οὕτως ἡτοιμάζε-
 το ὁ Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως μετὰ τοῦ Πρω-
 τοσυγκέλλου τοῦ νὰ ἀναχωρήσουν ὅσον τάχιστα. Ἀλλ'
 εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν συνέπεσε νὰ φθάσῃ εἰς Ἀρκα-
 δίαν (Κυπαρισσίαν) καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἱερόθεος Ἀθα-
 νασόπουλος πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Χριστιανουπόλεως καὶ
 τοῦ Πρωτοσυγκέλλου, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἐπιστολὰς
 τοῦ Γρηγορίου Δικαίου καὶ τοῦ Μητροπολίτου Μονεμ-
 βασίας· καὶ ἡ μὲν τοῦ Γρηγορίου Δικαίου ἐπιστολὴ ἐβίαζε
 τὴν εἰς Π. Πάτρας σύντομον ἀπέλευσιν τοῦ Χριστια-

(3) Τὸ φερμάνι διέταττε ῥητῶς τὸν Καδδῆν καὶ Βοεβόδαν τῶν Π. Πα-
 τρῶν νὰ κρίνουν καὶ ἀποφασίσουν, ὥστε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Μετόχιον νὰ
 ληφθῇ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀγοραστοῦ, καὶ νὰ ἐπιστραφῇ εἰς τὴν Μονήν·
 εἰ δὲ μονάζοντες καλόγηροι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν ἀγοραστὴν, ὅσα παρ'
 αὐτοῦ ἔλαβον χρήματα.

νουπόλεως, ἥ δὲ τοῦ Μονεμβασίας διελάμβανεν, ὅτι νὰ ἐμποδισθῇ ἡ εἰς Πάτρας τοῦ Μονεμβασίας ἀπέλευσις, διὰ νὰ μὴ ἤθελε δοθῇ ὑποψία εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τῆς ἐν Βοστίτζῃ συναθροίσεως διὰ τὴν Μυστικοσυνέλευσιν, τὸν δὲ Χριστιανουπόλεως ἐβίαζε νὰ ταχύνη τὴν εἰς Πάτρας ἀπέλευσίν του, καθότι δὲν ἤθελε δώσει τὴν ὑπόνοιαν, ὡς πλησιεστέρου ὄντος τοῦ μεταξύ Κυπαρισσίας καὶ Π. Πατρῶν διαστήματος ἀπ' ἐκείνου τῆς Μάνης. (1).

Τὴν 17 Ἰανουαρίου (1821) ὁ Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως μετὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλου του ἀνεχώρησαν ἐκ Κυπαρισσίας, καὶ τὴν 19 (τοῦ αὐτοῦ) ἔφθασαν εἰς τὰς Π. Πάτρας, τὴν δὲ 23 (τοῦ αὐτοῦ) ὁ Π. Πατρῶν μετὰ τοῦ Χριστιανουπόλεως, τοῦ Νικολάου Λόντου, καὶ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Ἀμβροσίου μετέβησαν εἰς τὴν Βοστίτζαν, ὅπου ἔφθασαν προειδοποιημένοι ὄντες καὶ οἱ Ἀνδρέας Ζαήμες, Σωτήριος Χαραλάμπης, Ἰωάννης Παπαδόπουλος (Μουρτογιάννης), ὁ Ἐπίσκοπος Κερνίτζης Προκόπιος, καὶ Γρηγόριος Δικαῖος, προαπελθὼν ἐκεῖσε πρὸ πάντων τῶν ἄλλων. (2) τὴν δὲ 26 Ἰανουαρίου

(1) Διυσιμῶς ἀναφέρει τὸ Δοκίμιον (σχολ. σελ. 355), ὅτι ὁ Μονεμβασίας καὶ ἄλλοι ἀπῆλθον διὰ τὴν ἐν Βοστίτζῃ μυστικῶν Συνέλευσιν, καὶ ὅτι περὶ τὰ τέλη αὐτῆς ἔφθασαν καθότι μὴτε ἐκινήθη εἰς ὁδοπορίαν, μὴτε ἔφθασε περὶ τὰ τέλη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Συνελεύσεως.

(2) Διυσιμῶς καὶ ἐνταῦθα ἀναφέρει τὸ Δοκίμιον (σελ. 355), ὅτι συνῆλθον εἰς τὴν Συνέλευσιν τῆς Βοστίτζης καὶ οἱ, Ἀσημάκης Φατῆλας, Ἰωάννης παππᾶ Δικμαντόπουλος, Σωτήριος Θεοχαρόπουλος, καὶ Χαραλάμπης Πετρόπουλος, καθότι αὐτοὶ δὲν παρευρέθησαν εἰς τὴν Συνέλευσιν, οὔτε ἦλθον εἰς Βοστίτζαν· τοῦτο τὸ γνωρίζομεν θετικῶς καθότι εἴμεθα περὶ αὐτοῦ.

Ἦγενεν ἑναρξίς τῶν Συνεδριάσεων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀνδρέου Λόντου, παρόντος καὶ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου (ὡς φέροντος τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου) ὅς τις κατεσκοτισμένος ὦν ἀπὸ τὸν ἀνόητον καὶ ἰδιοτελεῖ μᾶλλον ἐνθουσιασμόν, παρίστα τὰ πάντα μὲ ἀπαράδειγματιστον καὶ μεγάλην εὐκολίαν, ὅτι δηλ. ἡ Ῥωσικὴ αὐλὴ γνωρίζει τὴν ἑταιρίαν, ὅτι ἔχει ἐφωδιασμένον μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα τὸν Ὑψηλάντην, κτλ. παρουσιάσας εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ τὰς ἐγγράφους ὁδηγίας τοῦ Ὑψηλάντου (1) καὶ εἰς μὲν τὴν αὐτὴν Συνεδριάσιν ἤκροάσθησαν τὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως τὰς δοξασίας τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, ἀνέγνωσαν δὲ καὶ τὰς τοῦ Ὑψηλάντου ὁδηγίας.

Ἐν τῷ μεταξύ τῆς Συνεδριάσεως αὐτῆς ὁ Βοεβόδας (Διοικητῆς) τῆς Βοστίτζης ἰδὼν τὴν συνάθροισιν τοσούτων ἐπισήμων ἀνδρῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Πολιτικῶν, ἔχων καὶ τὴν ἰδέαν τῶν διαφημιζομένων, ὑπέπεσεν εὐθὺς εἰς διαφόρους συλλογισμοὺς καὶ ὑπονοίας περὶ τούτου· καὶ προσκαλέσας τὸν Σαντοῦκ Ἐμίνην (Ταμίαν) τῆς ἐπαρχίας, τὸν ἐξέτασεν, « εἰς τί ἀπέβλεπεν ἡ Συνέλευσις αὕτη »· ὁ δὲ Ταμίας ἀπεκρίθη εὐθὺς εἰς τὸν Βοεβόδαν, ὅτι « Ἀγᾶ μου, τὰ δύο Μοναστήρια τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, καὶ τῶν Ταξιαρχῶν, ἔχοντα μετὰ τῶν μίαν διαφορὰν διὰ μερικὰς τοπεθεσίας κειμένης εἰς τὴν θέσιν τῆς Ῥοδιᾶς, καὶ μὴ δυνάμενα νὰ συμβιβασθῶσιν ἐν τῷ μεταξύ των, ἀνέφερον εἰς τὸν Πατριρχανέ (Πατριαρχεῖον), καὶ ἐξεδόθη διαταγὴ εἰς

(1) Ὅρα αὐτὰς εἰς τὸ Δοκίμιον, σελ. 335, 336, 337, 338, καὶ μέχρι 344.

» τοὺς τρεῖς Ἀρχιερεῖς νὰ παραλάβουν καὶ ὁποίους τῶν
 » Κοτζαμπασίδων ἐγκρίνουν, νὰ παρατηρήσωσιν ἐπιτο-
 » πῶς τὴν διαφορὰν αὐτὴν, καὶ ν' ἀναφέρωσιν εἰς τὸν
 » Πατριρχαν ἐ, διὰ νὰ δοθῇ τὸ δίκαιον διὰ Φερμανίου εἰς
 » τὸ ἀνήκον μέρος ». Ἀκούσας ταῦτα ὁ Βοεβόδας, ἐπέ-
 σθη λέγων, « Ὁϊλέδερ » (οὕτως ἔχει;) ὁ δὲ Ταμίας τῷ
 ἀπεκρίθη· Ὁϊλέδερ ἐφέντημ' »· (οὕτως ἔχει δηλ. ἡ ὑπό-
 θεσις διὰ τὴν ὁποίαν συνηθροίσθησαν). Ἀφοῦ δὲ ὁ Τα-
 μίας ἐπεισεν οὕτω πως τὸν Βοεβόδα, ἀνήγγειλεν εὐθὺς
 εἰς τὸν Ἀνδρέαν Λόντον τὰς ἐξετάσεις τοῦ Βοεβόδα, καὶ
 τὴν ἐπιούσαν ἐξῆλθον οἱ δύο Ἀρχιερεῖς μετὰ δύο ἐκ τῶν
 Προεστώτων εἰς τὴν προρρήθεισαν θέσιν τῆς Ῥοδιάς, προ-
 σποιούμενοι ὅτι παρατηροῦν τὰς θέσεις διὰ νὰ δοθῇ ἡ φή-
 μη ὅτι τῷ ὄντι ἔγινεν ἡ παρατήρησις, καὶ οὕτω νὰ ἐπι-
 σφραγισθῶσιν οἱ λόγοι τοὺς ὁποίους εἶπεν ὁ Ταμίας εἰς
 τὸν Βοεβόδα, ὅστις τόσῃ περιέργειαν εἶχεν ὥστε μὲ
 ὀλιγά τινα ψεύδη ἐπείσθη, καὶ ἐσιώπησε πλέον, χωρὶς
 καὶ νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὴν ἀνωτέραν του ἀρχὴν τὸ μηδὲν
 περὶ τούτου.

Ἐξακολουθούσης δὲ τῆς Μυστικοσυνελεύσεως, πέντε
 Συνεδριάσεις ἐγιναν κατὰ σειρὰν εἰς αὐτήν· καὶ εἰς μὲν
 τὴν α', ἐκοίνωσεν εἰς τὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως ὁ Γρη-
 γόριος Δικαῖος τὰς δοξασίας του, παρουσιάσας καὶ τὰς
 ἐγγράφους ὁδηγίας τοῦ Α. Ὑψηλάντου, ὡς εἴρηται· εἰς
 δὲ τὴν β', ἐγένετο σκέψις ἐπὶ τῶν εἰς τὴν πρώτην γε-
 νομένων προτάσεων καὶ δοξασιῶν τοῦ Γρηγορίου Δικαίου,
 τὰς ὁποίας εὗρεν ἡ Συνέλευσις μωρὰς καὶ ἀπελπισμένας
 ὡς μὴ ἐχούσας κανενὸς εἶδους βάσιν, καὶ θεμελιώδεις
 ἀποδείξεις· εἰς τὴν γ' Συνεδρίασιν ἐπεξεργάσθησαν τὰ
 πρὸς τοῦ Α. Ὑψηλάντου γραφόμενα, τὰ ὁποῖα εἶχον μὲν

πατριωτισμόν πολὺν, ἀλλὰ δὲν ἀνέφερον βάσιμά τινα ἀφορῶντα τὰ περὶ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ὑψηλοῦ ἔργου τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τὸ ὅποιον ἦτον πάντῃ ἀδύνατον ἐπιχείρημα παραβαλλόμενον μὲ τὴν κατάστασιν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Γρηγόριος Δικαῖος εἰς τὴν γ' αὐτὴν Συνεδρίασιν ὄχι μόνον ἐνεθάρρυνε τὰ μέλη μὲ πολυειδεῖς καὶ ψευδεῖς ὑποσχέσεις διὰ τὰ μακράν, (ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν), ἀλλ' ἀκόμῃ ἐπροσπάθει ν' ἀποδείξῃ εὐκολα καὶ τὰ ἐγγύς, οἷον· τὰ τῶν νήσων Ὑδρας, Σπέτζων, καὶ Ψαρῶν, ὅτι δηλ. εἶναι ἑτοιμοὶ οἱ πάντες, ἔχοντες τὰ πλοῖα τῶν ἐτοιμώτατα διὰ τὴν ἐναρξιν τῆς κηταστροφῆς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, πάσχων περιπλέον νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν μελῶν τῆς Συνελεύσεως, ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Α. Ὑψηλάντου γεγραμμένα εἶναι ὁδηγία καὶ θέλησις ἐνταυτῷ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας Ἀλεξάνδρου τοῦ α'.

Ἐπὶ τῶν παρὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου ἐκφρασθέντων τούτων εἰς τὴν Συνεδρίασιν αὐτὴν πρῶτος πάντων ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης ἀναλαβὼν τὴν ἀπάντησιν, εἶπεν· » Ὅλα » τὰ παρὰ τοῦ Δικαίου λεγθέντα εἶναι ἄστατα, ἀπελπι- » σμένα, στασιαστικά, ἰδιοτελῆ, καὶ σχεδὸν μπιρμπάν- » τικα· καὶ ἂν λάβωμεν αὐτὰ ὡς βάσιν ἔχοντα, ἀναμ- » φιβόλως πέρνομεν τὸ ἔθνος εἰς τὸν λαιμόν μας, καὶ » θέλομεν ἐπισύρει εἰς τὰς κεφαλὰς μας τὸ αἰώνιον » ἀνάθεμα, ἐπειδὴ καμμιας λογῆς θετικότης ὑπὲρ τοῦ » ἐλπιζομένου ἰσχυροῦ καὶ ὑψηλοῦ ἔργου δὲν ὑπάρχει ». Ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμη ὅλα αὐτὰ μέλη σύμφωνα, εἶπον· « ὅτι βέβαια χάνεται τὸ ἔθνος » μας, καθότι τὰ πάντα εἶναι ὅλως διόλου ἀνέτοιμα ». Ὁ δὲ Μητροπολίτης Π. Πατρῶν εἶπε· « Ποῦ πολεμοφό-

» δια; Ποῦ ὅπλα; Ποῦ χρήματα πολυάριθμα; Ποῦ στρα-
 » τὸς πεπαιδευμένος; Ποῦ στόλος ἐφωδιασμένος; ὅποιον
 » ἀρχηγὸν ἔχομεν διὰ τὴν ἀντιπαλαίσῃ τὸ τρομερώτατον
 » θηρίον τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς περίστασιν
 » μιᾶς ἐποχῆς καὶ στιγμῆς ἀπελπισίας; οἱ λαοί μας εἴ-
 » ναι ὄχι μόνον ἄπειραι τῆς ὀπλοφορίας, ἀλλὰ καὶ ἄο-
 » πλοι, δυστυχεῖς ἐπομένως, καὶ ἀνίκανοι νὰ προσδεύσουν
 » εἰς τοιοῦτον ἔργον διὰ τὰ ὅποιον φέρουν ἐπὶ τοῦ
 » τραχήλου των τοσούτων αἰώνων Ὀθωμανικὸν ζυγόν,
 » καὶ ἐπομένως πολλὰ ὀλίγοι εἶναι, ἐκεῖνοι οἵτινες ἔχουν
 » ὁπωσοῦν τὴν πείραν τοῦ πολεμεῖν· ἀλλὰ τὸ περισσό-
 » τερον πλῆθος τῶν λαῶν δὲν γνωρίζει καὶ πῶς γεμί-
 » ζονται τὰ ὅπλα, πολλῶ μᾶλλον καὶ νὰ πολεμήσῃ τὸ
 » Ὀθωμανικὸν θηρίον; ἃς φέρωμεν, ἀδελφοί, ἐνώπιόν μας
 » μίαν στιγμὴν τὴν καταστροφὴν τῆς Πελοποννήσου
 » (τῷ 1769), μὲν ὅλον ὅτι τότε ἐφάνη καὶ στόλος Ῥωσ-
 » σικὸς, ὅστις ἦτον δεῖγμα τοῦλάχιστον ὅτι ἔλαβεν ἐνο-
 » χὴν ἢ Ῥωσικὴ Αὐτοκρατορία· ἀλλ' εἰς τὴν ἐποχὴν
 » ταύτην ὅποια δείγματα θετικότητος ἔχομεν, διὰ νὰ
 » πιστεύσωμεν ὅσα λέγει ὁ Δικαῖος, καὶ ὅσα γράφει ὁ
 » Ὑψηλάντης; »

Ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς τοῦ Π. Πατρῶν Μητροπολί-
 του σκεφθέντες οἱ περὶ τὴν Συνέλευσιν, ἀπετάθησαν
 πρὸς τὸν Γρηγόριον Δικαῖον, οὕτω· « Γρηγόριε, Γρηγό-
 » ριε! ὅλας τὰς προτάσεις σου τὰς ἠκούσαμεν, καὶ σκεφ-
 » θέντες σοβαρώτερα, θεωροῦμεν τὰ περὶ τοῦ μεγάλου
 » τούτου ἔργου ἅπαντα μηδαμυνώτατα καὶ σαθρά· ὅλοι
 » οἱ λόγοι καὶ αἱ προτάσεις σου εἶναι ὡς ἀποτελέσματα
 » ἀπελπισμένα· καὶ ὑποχρεοῖσαι παρ' ὅλων ἡμῶν καὶ
 » τοῦ πολυπαθοῦς ἔθνους νὰ περιορισθῇς, ἕως οὗ λάβω-

» μεν τὰς περὶ τοῦ ἔργου τούτου θετικὰς πληροφορίας
 » πῶς μέλλει δηλαδὴ νὰ προοδεύσῃ, διὰ νὰ μὴ ἀποτύ-
 » χωμεν, καθὼς δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θέλομεν
 » ἀποτύχει ἐὰν βαδίσωμεν ἀπροστοχάστως, καὶ τότε
 » ἀφανίζεται τὸ δυστυχὲς ἔθνος· ἡμεῖς δὲν σιωπῶμεν τὸ,
 » ὅτι ἔχομεν προστάτην τὴν θεϊὰν βοήθειαν, ἀλλ' ἀνθρω-
 » πίνως θεωροῦντες τὸ πρᾶγμα, ἐπεταὶ νὰ προσέξωμεν
 » φρονίμως, καὶ νὰ βαδίσωμεν ἀργότερα τὴν ὁδὸν τοῦ
 » Ἰσχυροῦ καὶ Ἰσχυροῦ τούτου ἔργου, ἀλλ' ὅχι τυφ-
 » λοῖς ἄμμασι, καθότι δὲν γνωρίζομεν ἂν τὸ ἔθνος ἁ-
 » παν ὑπάρχῃ σύμφωνον περὶ τούτου· ἀγνοοῦμεν δὲ μὲ
 » ποῖον ὄμμα θέλουν θεωρήσει τὸ κίνημα τοῦτο καὶ αἱ
 » λοιπαὶ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις, κατ' ἐξοχὴν αἱ γειτονι-
 » καί· καὶ τέλος πάντων πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἂν ἀλη-
 » θῶς θέλῃ μᾶς βοηθήσῃ ἡ Ῥωσσία, καὶ ποῖος τρόπος
 » εἶναι ὁ ὡς πρὸς αὐτὴν συμφερώτερος ».

Τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐπρότειναν οἱ περὶ τὴν Συνέλευ-
 σιν, ἀποτεινόμενοι πρὸς τὸν Γρηγόριον Δικαῖον· ἀλλ' αὐ-
 τὸς κατ' οὐδένα τρόπον ἐπέθετο εἰς ἕσας παρατηρήσεις
 καὶ ἂν τῷ ἐπρότειναν· ὅθεν καὶ θεωροῦντες τὸ ἀνήσυχον
 πνεῦμα τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, ἀπεφάσισαν νὰ γίνῃ καὶ
 δ' Συνεδρίασις, τῆς ὁποίας γενομένης, ἐπανέλαβον πά-
 λιν τὰ τῆς τρίτης, καὶ τὸν ἀμετάθετον σκοπὸν τοῦ Δικαίου,
 καὶ οὕτως ἐγνωμοδότησαν κατὰ πρῶτον νὰ περιορίσωσιν
 αὐτὸν εἰς ἓν τῶν Μοναστηρίων διὰ νὰ μὴ διαδοθῇ ἡ ἐκ τῆς
 ἀποστασίας του φήμη τόσον εἰς τὴν ἑξουσίαν, καθὼς καὶ
 εἰς ἄλλους, ἀλλ' ἐπεὶ δὲν ἐνεκρίθη ἡ γνωμοδότησις αὕτῃ
 διὰ νὰ μὴ ἔθελε προκύψῃ κινὲν ἄλλο ἀπευκταιότερον· ἐνε-
 κρίθη δὲ νὰ τὸν μετακαλέσωσι διὰ τῆς κολακείας, καὶ νὰ
 τὸν θέσωσιν εἰς ἐμβριθεστέραν προσοχὴν τῶν παρ' αὐτοῦ

λεγομένων· ὅθεν καὶ ἐπαναλαβόντες τὰ πρῶτα, ἐνέκριναν·
 νὰ γράψωσι πρὸς τὸν πρῶτον Ἀρτὴς Μητροπολίτην Ἰ-
 γνάτιον, αὐτὸς δὲ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ἰω. Καποδι-
 στρίου, καὶ νὰ βεβαιώσῃ τοὺς Ἕλληνας τὰ ἐφεξῆς.

» Α'. Ἐάν τῷ ὄντι ἡ Ῥωσικὴ αὐλὴ γνωρίζῃ τὸν σκο-
 » πὸν τῆς Ἑταιρίας· ἐάν ἔχῃ ἀποφασιστικὴν θέλησιν νὰ
 » λάβῃ μέρος, καὶ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς κάθε
 » συμπίπτουσαν ἀπελπισμένην ἀνάγκην· ἐάν αὐτὴ θέλῃ
 » κηρύξῃ τὸν πόλεμον μετὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ὅποιον (αὐ-
 » τῇ) τρέφει σκοπὸν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου » Β'.
 Νὰ συνεννοηθῶσιν ἀκολούθως καὶ μετὰ τῶν προκρίτων τῶν
 Νήσων Ὑδρας, Σπετζῶν, καὶ Ψαρρῶν, διὰ νὰ μάθωσι θετι-
 κῶς ὁποίας πληροφορίας ἔχουσιν οὗτοι ἐκ Κωνσταντινου-
 πόλεως, ὁποίαν ἀπόφασιν ἔχουν περὶ τῆς κινήσεως τοῦ
 ἔργου, ἢ ἂν ὄχι, καὶ πότε, καὶ πόσα πλοῖα θέλουσιν εἰσθαι
 εἰς κίνησιν, καὶ πόσος ἀριθμὸς χρημάτων ὑπάρχει ἀπὸ τὰς
 συνεισφοράς τῶν ἐταίρων. Περὶ τούτων πάντων σκεφθεῖσα
 ἡ Μυστικοσυνέλευσις, διώρισε καὶ ἐγέναν τὰ γράμ-
 ματα.

Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν γενομένης πέμπτης Συνεδριάσεως, ἀ-
 νεγνώσθησαν τὰ διὰ τὴν ἀποστολὴν γράμματα, τὰ ὅποια
 καὶ ὑπέγραψαν οἱ περὶ τὴν Συνέλευσιν, ἀποφασίσαντες τὸν
 μὲν Δημήτριον Τομαρᾶν νὰ ὑπάγῃ μὲ τὰ γράμματα εἰς
 τὸν Μητροπολίτην Ἰγνάτιον, (ὅστις καὶ μετὰ τὴν Συνέ-
 λευσιν ἀνεχώρησε διὰ τῆς Ὑδρας, ἀποδοὺς καὶ τὸ πρὸς
 τοὺς Νησιώτας ἐγγραφὸν τῆς Μυστικοσυνελεύσεως), τὸν
 δὲ Ἰωάννην Παπαῖ Ῥηγόπουλον ν' ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ῥωσ-
 σίαν.

Εἰς δὲ τὴν Ε'. αὐτὴν Συνεδριάσιν ἐπροτείνθη καὶ τὸ, τέ-
 ποιητέον, ἐάν προσκληθῶσι παρὰ τῆς ἐξουσίας διὰ νὰ

ἀπέλθωσιν εἰς Τριπολιτζάν, καὶ ἐκ συμφώνου ἐγνωμοδότηθῃ ὅτι, ἐὰν ἡ ἐξουσία γνωρίσῃ κατὰ βάθος τὸ μυστήριον τῆς Ἑταιρίας καὶ ἔπειτα προσκληθῶσι, ν' ἀποποιηθῇ ἕκαστος τὸν πηγαιμόν του με ὅποιονδήποτε τρόπον δυνηθῇ· ἐὰν δὲ γίνῃ ἐπὶ τούτῳ καὶ δευτέρα πρόσκλησις, τότε ν' ἀπέλθῃ ἕκαστος εἰς ἀσφαλές μέρος, καὶ νὰ συνεννοηθῶσιν ὅλοι ἀπὸ τὸ μέρος εἰς ὃ ἕκαστος ἐξησφαλισθῇ· ἐὰν δὲ ἡ ἐξουσία μὴ γνωρίσασα οὕτωδὼς τὰ τῆς Ἑταιρίας, τοὺς προσκαλέσῃ ἐφ' ὑποψία ἀπλῇ, τότε νὰ συνεννοηθῶσι πρῶτον με τοὺς ἐν Τριπολιτζᾷ διαμένοντας προεσώτας, τὸν Παπᾶ Ἀλέξιον, καὶ Θεόδωρον Δελιγιάννην, καὶ ἀκολούθως νὰ πράξωσιν ὅπως αὐτοὶ ἤθελον τοὺς ὀδηγήσει· ἐὰν δὲ τελευταῖον περιορισθῶσιν αὐστηρῶς διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς Τριπολιτζάν, τότε νὰ τὸ κτυπήσωσιν εἰς τὸ λεγόμενον λεβέντικον, ὃ ἐστὶ, νὰ σχίσουν τὸ προσωπεῖον καὶ ν' ἀνοιχθῇ ἡ ἀποστασία. Ἐπὶ τούτοις ὁμως δὲν ἐσυλλογίσθησαν ποῦ διαμένει ἕκαστος αὐτῶν, καὶ μ' ὅποια θηρία συγκατοικεῖ, καθὼς ἀκόμη δὲν ἔφερον κατὰ νοῦν ὅποια ἀποτελέσματα ἤθελον παρουσιασθῇ, ἐὰν αὐτοὶ δὲν ἤθελον εἰσελθῇ εἰς Τριπολιτζάν προσκεκλημένοι παρὰ τῆς ἐξουσίας, καὶ ὅποια ὀλέθρια μέτρα ἤθελον λάβει οἱ Ὀθωμανοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἤλπιζον πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἐντὸς τριάκοντα, ἢ τεσσαράκοντα τὰ πολὺ ἡμερῶν θέλουν λάβει τὰς ἀπαντήσεις τοῦ Μητροπολίτου Ἰγνατίου, καὶ τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου, πολὺ περισσότερον ἐλπίζοντες νὰ ὀδηγηθῶσι πλατύτερον καὶ ἀπὸ τὴν εἰς Ῥωσσίαν ἀποστολὴν τοῦ Ἰωάννου Παπᾶ Ῥηγοπούλου, ὅθεν καὶ ὡς ὅρον τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔργου ἔθεντο τὴν 25: Μαρτίου, ἐὰν ἤθελον προφθάσῃ αἱ κατ' εὐχὴν ἀπαντήσεις, τούναντίον δὲ νὰ παραταθῇ μέχρι τῆς 23: Ἀπριλίου, ἢ τελευταῖον μέχρι τῆς

21: Μαίου. Ἀλλ' ἐν τούτοις (εἶπον) νὰ προηγηθῇ ἡ κοινοποίησις τῆς ἐνάρξεως διὰ γραμμάτων πανταχοῦ, ὥστε νὰ φανῇ ἡ ἐναρξίς ἐξ ὅλων τῶν μερῶν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Ταῦτα πάντα ἐγκρίναντες, ἀπεφάσισαν νὰ τὰ ἐνεργήσωσι καὶ πραγματικῶς, δὲν ἔθεσαν ὅμως ποτὲ εἰς τὸν νοῦν τῶν τὴν παροιμίαν· « ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα » δὲ Θεὸς κελεύει »· ὁ ἐστὶν ἄλλα αὐτοὶ ἐλπίζοντες ἀπαφάσιζον ἐπὶ συνελεύσεως ὄντες, καὶ ἄλλα ἐφάνησαν ὥστερον ἀνελπίστως· δὲν ἤλπιζον προσέτι οὔτε ὅτι ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἤθελε τρελλάνει μὲ τὰ κινήματά του τοὺς πλειοτέρους. οὔτε τὸ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Καλαβρυτῶν κίνημα ἤλπιζον νὰ φανῇ ποτὲ μὲ τὸν ὅποιον ἐφάνη τρόπον (1), οὔτε δὲ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, τοῦ Ἀναγνωστάρᾳ, τοῦ Νικηταρᾳ, καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίων τούτοις, ὅσων οἱ μυελοὶ ἦσαν ἐξημμένοι ἐγνωρίζον (2), οὔτε καὶ ἐφρόντισαν νὰ γνωρίσωσι πραγματικῶς τὸν ἐπαυξάνοντα βρασμὲν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μεταξὺ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας καὶ ἐν γένει τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανῶν διὰ τὴν ὡς θετικὴν διαδο-

(1) Ἦε ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἱστορίαν τὰ περὶ τούτου.

(2) Ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ φρονούντες, ὅτι ἀν' ἀπὸ 50, καὶ 100 ληστὰς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ληστείας τῶν ἐγίνοντο τότε κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, πολλὰ μᾶλλον, ὅταν τὸ ἔθνος ὅλον λαβὴ τὰ ὅπλα τι μέλει νὰ γίνῃ, περιέμενον τὴν ἡμέραν τῆς 25 Μαρτίου, καὶ εἰς πολλοὺς τῶν Πελοποννησίων εἶχον εἰδοποιήταις, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς 25 Μαρτίου ἦτον πανταχοῦ τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας· καὶ ἡ εἰδοποιήτης αὐτὴ ἦτον τόσον βεβαία εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων, ὥστε ἐὰν ἐσυνάζοντο εἰς ἓν ὅλοι οἱ σοφοὶ καὶ φρόνιμοι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, δὲν ἤθελον δυνηθῇ νὰ καθησυχάσωσι τοὺς μυελοὺς τῶν στρατιωτικῶν, καὶ περὶ πλέον ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν εἰθισμένοι νὰ ζῶσι μὲ τὴν σπάῃν των.

θεῖσαν φήμην, ὅτι « ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νικήτας ἦλθον » εἰς τὴν Μάνην μὲ 10 χιλιάδας στράτευμα, ἥτις καὶ κα-
 » τετάραξε τοὺς Ὀθωμανοὺς ὁλους » .

Εἰς τὴν αὐτὴν Μυστικοσυνέλευσιν ἐγένετο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πρότασις διὰ νὰ ἐνεργηθῇ ἐν τῷ μεταξύ τῶν μελῶν αὐτῆς χρηματικὴ συνεισφορά διὰ τὸν ἐλπιζόμενον σκοπὸν, ἥτις ἐνεκρίθη καὶ ὁ μὲν Π. Πατρῶν ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ 1000: δίστηλα εἰς τὸν παρὰ τοῦ Α. Ὑψηλάντου διορισθέντα Ταμίαν Ἰωάννην Παπαῖ Διαμαντόπουλον ἐκ Π. Πατρῶν, ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης ἔδωκε 3,000: γροσίων ὑποσχεθεὶς νὰ ἐμβάσῃ ἀκολούθως καὶ ἄλλας 7,000 εἰς δίστηλα 1660, (κατὰ τὴν τότε τρέχουσαν τιμὴν τῶν διστήλων πρὸς ἑρὸς. 6) ὁ Χριστιανουπόλεως ἔδωκε 2,000 γρόσια, διώρισε δὲ νὰ λάβῃ ὁ Π. Πατρῶν καὶ 6000 γροσίων διὰ λογαριασμὸν τοῦ Χριστιανουπόλεως ἐκ τῆς προσθήκης τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ ὁ πρῶτος ἀγοραστὴς τοῦ Μετοχίου Φιλία, καὶ νὰ μὴ καταντήσωσιν εἰς κρισολογίας κατὰ τὴν ἀνωτέρω διαληφθεῖσαν ἔννοιαν τοῦ περὶ αὐτῆς τῆς υποθέσεως Φερμανίου, τὰς ὁποίας καὶ ἔλαβεν ὁ Π. Πατρῶν ὅλα εἰς δίστηλα 1333. Ὁ Σωτήριος Χαράλαμ-
 πης ἔδωκε 2500 γρόσ, ὑποσχεθεὶς νὰ στείλῃ καὶ εἰς τὰς Πάτρας 4500: γρόσια· ὁ Κερνίτζης Προκόπιος ἔδωκε 1500, ὑποσχεθεὶς νὰ ἐμβάσῃ καὶ 12,5000· ἔδωκε καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος Χριστιανουπόλεως Ἀμβρόσιος Φραντζῆς γρόσια 2000, εἰς τὰ ἄλλα δίστηλα 366· ὁ δὲ Ν. Λόντος ὑπεσχέθη νὰ ἐμβάσῃ εἰς Πάτρας γρόσια 4,000. Ἡ προκαταβολὴ ἐκάστου ἐδόθη εὐθὺς εἰς Βοστίτζαν εἰς παραλαβὴν τοῦ Π. Πατρῶν, διὰ νὰ παραδώσῃ οὗτος τὰ χρήματα αὐτὰ πρὸς τὸν διορισθέντα Ταμίαν Ἰωάννην Παπαῖ Διαμαντόπουλον, ὅστις ἔλαβεν ὅλην αὐτὴν τὴν πο-

πόττητα τῆς χρηματικῆς αὐτῆς συνεισφορᾶς (1), (καθὼς ὁ ἴδιος ἀκολούθως ἔδωκε τὰς πληροφορίες), καὶ μετὰ τὴν ποσότητα αὐτὴν καθὼς καὶ μετὰ ἄλλας συνεισφορὰς ἐπρομήθευσε πολεμεφόδια, ὅπλα, μετὰ τὴν ἐλπίδα πάντοτε ὅτι αἱ
 II. Πάτραι θέλουν εἶσθαι τὸ πλεόν ἀσφαλέστερον μέρος διὰ τὴν πληθὺν τῶν κατοίκων Ἑλλήνων, καὶ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν Ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν.

Ἐνεργηθείσης οὕτωπως τῆς συνεισφορᾶς αὐτῆς, ἡ Συνέλευσις διέταξε καὶ τὸν Ἱερόθεον Μεγασπηλαιώτην νὰ περιοδεύσῃ εἰς ὅλους τοὺς κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐταίρους, καὶ νὰ τοὺς προτρέψῃ διὰ νὰ συνεισφέρουν ἅπαντες ὅχι μόνον ὅσα χρήματα ἕκαστος εἶχεν ἀποφασισμένα κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς εἰς τὴν Ἑταιρίαν καθιερώσεώς του, ἀλλ' ἀκόμη καὶ περὶ πλεόν ὅσα ἡ χρηματικὴ καὶ ἑκάστου κατὰστάσις τῷ ἐσυγχώρει· τὰ δὲ συναχθησόμενα χρήματα νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν ἐν Πάτραις Ταμίαν Ἰωάννην Παπαῖ Διὰμαν τόπουλον.

(1) Ἡ συνεισφορά αὐτὴ ἔφθατεν εἰς τὴν ποσότητα 10 χιλιάδων διηρημένων, κατατεθειτά ἀπὸ 9 ἀτομα μόνον· ἀλλ' ἐὰν αἱ συνεισφοραὶ ὅλαι τῶν ἐταιριστῶν πανταχόθεν ἐσυνάξουντο τακτικῶς, καὶ παρεκατετίθεντο εἰς ἀσφαλὲς μέρη, πόσαι ἄρα ὑπέρογκοι ποσότητες ἤθελον εὐρεθῆ ἑτοιμαί πρὸς χρῆσιν τοῦ ἔθνους, καὶ πόσαι πρὸδοι ἤθελον γίνεαι ἐξ αὐτῶν; ἢ ἐὰν πολλὰ μέλη τῆς ἐταιρίας δὲν κατεχρῶντο τὰς εἰς διαφόρους πόλεις συναχθείσας συνεισφορὰς, (πόσος ὑπέρογκος ἀριθμὸς τοιοῦταιτρόπως παρηναλώθη!!!) καὶ ἐὰν πάλιν τὰ συναχθέντα λάφυρα, αἱ λεῖραι, καὶ ἄλλα ἐθνικὰ κινητὰ κτήματα, καθὼς καὶ ποίμνια, ἀγέλαι, βόες, ἵπποι, κτλ. κατετίθεντο εἰς χρῆσιν τοῦ ἔθνους, καὶ ἐδαπανῶντο τακτικῶς χωρὶς νὰ πέσουν εἰς τὴν ἀρπαγὴν ἢ τὴν κατάχρησιν τοῦ μὲν καὶ τοῦ δέ, ἤθελον ἄρα ὑποφέρει τὸ ἔθνος τόσην, ὅσην ὑπέφερε, δυστυχίαν καὶ χρηματικὴν ἀνέχειαν μεταξὺ τῶν ἐπτατῶν πολέμων του; ἀλλὰ τίς νὰ γίνῃ κριτὴς τῶν τοιούτων συνειδήσεων!!!.

Ὁ Ἱερόθεος Μεγασπηλαιότης λαβὼν ἐγγράφως τὰς ὁδηγίας παρὰ τῆς Μυστικοσυνελεύσεως, ἐξῆλθεν εἰς περιδείαν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν κατάλογον τῆς συνεισφορᾶς εἰς τοὺς ἑταιριστὰς διὰ νὰ προσθέσουν εἰς τὴν καταβολήν, τὰ δὲ χρήματα νὰ ἐμβάσουν ἄνευ ἀργοπορίας εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἀχαΐας· πρῶτα δὲ τὰ μέλη τῆς ἐν Βοστίτζῃ Συνελεύσεως κατέγραψαν εἰς τὸν κατάλογον, ἀκολούθως δὲ οἱ ἐν Καλαβρύτοις καὶ Βοστίτζῃ ἑταιρισταί· ἐσημείωσαν δὲ οἱ περὶ τὴν Συνέλευσιν καὶ ἑνδεκα ἄρθρα διὰ τὴν κανάπαυσιν τοῦ βρασμοῦ, (καθότι εἶχεν ἀρχήσει ν' ἀνακαλύπτεται τὸ μυστήριον τῆς ἑταιρίας), εἰς τὰ ὅποια ἔλεγον ὅτι νὰ παύσουν αἱ ἀλληλογραφίαι, καὶ οἱ φιθυρισμοί, νὰ μὴ γίνῃ κανὲν κίνημα ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ ὁ προσδοκώμενος, καὶ ἂφ' οὗ λάβουν παρ' αὐτοῦ τὰς ἀναγκαίαις ὁδηγίας, τότε νὰ κινήθῃν ταχτικώτερα.

Μὲ τὸν κατάλογον λοιπὸν αὐτὸν καὶ τὰς ρηθείσας ὁδηγίας ἀναχωρήσας ὁ Ἱερόθεος ἀπὸ τὰ Καλαβρυτα, ἔφθασε τὸ ἑσπέρας εἰς Εὐλόκατρον, ὅπου εὐρὼν τὸν Πανοῦτζον Νοταρᾶν καὶ τοὺς ἀνεψιούς του Σπυρίδωνα καὶ Ἰωάννην Δασιῦ, ἔδωκε πρὸς αὐτοὺς τὰ ἐγγραφα, τὰ ὅποια ἂφ' οὗ ἀνέγνωσαν, ὁ Πανοῦτζος εἶπε πρὸς τὸν Ἱερόθεον· « Δὲν πρέπει νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν Κόρινθον, » καθότι ὁ Κημὴλ-Μπεης ἐμβῆκεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, » καὶ προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ ἐγγραφα, ἢ κανὲν ἄλλο » δεῖγμα· ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ Ἄργος, ἐγὼ » δὲ θέλω μεταβῇ εἰς τὴν Κόρινθον, νὰ καταγράψω » τοὺς ἐκεῖ ἑταιριστὰς εἰς κατάλογον ξεχωριστὸν, εἰς » τὸν ὅποιον καταγραφόμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ πέμπω κατ' » εὐθείαν εἰς τὰς Πάτρας ». Ὁ Ἱερόθεος εὐθὺς ἀναχωρήσας αὐτόθεν, μετέβη εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον εἰς τὴν

Μονὴν τῆς Θεοτόκου τοῦ Βράχου λεγομένην, ὅπου Ἡγουμένευεν ὁ Δανιὴλ, ἑταιριστῆς ὢν, (1) καὶ τὴν ἐπιούσαν (9 Φεβρουαρίου) μετέβη εἰς τὸ Ἄργος, καταλύσας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰω. Περόουκα, ὅπου τὸ πρῶτ τῆς ἐπιούσης συνήχθησαν οἱ ἑταιρισταί, καὶ ἀναγνωσθέντων τῶν ἐγγράφων, εἶπεν ὁ Ἰω. Περόουκας πρὸς τὸν Ἱερόθεον· « τὰ χρήματα πρέπει νὰ συναχθοῦν καὶ νὰ » μείνουν ἐνταῦθα, ἐπειδὴ εἶναι ἡ περισσοτέρα ἀνάγκη » μὲ τὸ νὰ ᾔναι φρούριον ἰσχυρόν »· ὁ δὲ Ἱερόθεος τῷ ἀπεκρίθη· « ἄς γίνῃ ἡ καταγραφή τῆς συνεισφορᾶς, διὰ » νὰ γνωρίσωμεν ποῦ εὕρισκόμεθα, καὶ ἄς μείνουν τὰ » χρήματα ἐδῶ »· ὁ δὲ Ἰω. Περόουκας ἔω εἶπεν· « Ἡμεῖς κάμομεν κατάλογον ἐδικόν μας, καὶ τὸν στέλλομεν εἰς Πάτρας »· εἰς τοὺς λόγους τούτους ἀπεκρίθη ὁ Ἱερόθεος· « Βλέπω ὅτι καθ' εἰς θέλει νὰ φυλάξῃ » τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀθῶον ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν Διοίκησιν, » καὶ ἐλησμονήσαμεν εὐθὺς ὅσα ὑπεσχέθημεν εἰς τὴν » κατήχησιν τῆς ἐταιρίας· ἐνεκα τούτου δὲν θέλετε νὰ » ἀπεράσετε τὸ ὄνομά σας εἰς τὸν κατάλογον εἰς τὸν » ὅποῖον εἶναι καὶ τῶν ἄλλων προϋχόντων τὰ ὀνόματα, » νὰ χαθοῦν αὐτοί, καὶ νὰ μείνετε ἡ εὐγενία σας ὡς » ἀθῶοι »· καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν εὐθὺς διὰ τὸ Ἄστρος ὅπου εὔρε τὸν Ἀναγνώστην Κονδάκην, πρὸς ὃν παρουσιάσας τὰ ἐγγράφα, καὶ ὁμιλήσας τὰ δέοντα, μετέβη εἰς Λενίδιον, (τὴν 13 Φεβρουαρίου) ὅπου εὔρεν ὁμοίως τὸν Ἰωαννοῦλην Καραμάνον, ὅστις τὸν ἐδέχθη φιλοφρό-

(1) Ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Βράχου Δανιὴλ πολλὰ ἐθυσίασε, καὶ συνεπέφερεν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὡς ἔχων πολὺν ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος.

νως, καὶ ἀφ' οὗ ὠμίλησαν καὶ μετ' αὐτοῦ τὰ κατὰ τὰς ὁδηγίας, μετέβη εἰς Ἑλος· διανυκτερεύσας δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς προκρίτου Νικολάου, τὸ πρῶτ' μετέβη εἰς Λακεδαιμονίαν (ὅπου ἦτον εἰς Ὀθωμανὸς διωρισμένος ἀπὸ τὸν Ἡγεμόνα τῆς Πελοποννήσου διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξιχνιάσῃ τι περὶ τῆς ἐταιρίας). ἀφοῦ δὲ ὑπῆγεν ὁ Ἱεροθέος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Π. Κρεββατᾶ καὶ τῷ ἔδωκε τὰ γράμματα τῶν ἀρχῶν, ὁ Κρεββατᾶς τῷ ἀπεκρίθη· « διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, τὸ πρῶτ' ν' ἀναχωρήσῃς » διότι οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπεννόησαν τὴν ἐταιρίαν, καὶ πᾶς-
 » χουν νὰ συλλάβουν ἔγγραφα διὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὸ
 » μυστήριον »· τὸ δὲ πρῶτ' τῆς ἐπιούσης (τὴν 16 Φε-
 βρουαρίου) μεταβάς εἰς Καλαμάταν, καὶ καταλύσας εἰς
 τὴν οἰκίαν τῆς Μπεναχοπούλας, ἔλαβεν ἐντευξὴν εὐθὺς
 μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Μονεμβασίας, ὅστις λαβὼν
 τὰ παρὰ τοῦ Ἱεροθέου ἔγγραφα, προσεκάλεσε τοὺς ἐκεῖ
 ἐταιριστάς, οἵτινες ἀφοῦ συνήχθησαν, ἔγραψαν ἕκαστος
 εἰς τὸν κατάλογον τὴν συνεισφοράν του προθύμως. (1)

Τὴν δὲ 18 Φεβρουαρίου ἔφθασεν ἐν γράμμα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μονεμβασίας παρὰ τοῦ Κανέλλου Δελγιάννη, ὅστις τὸν εἰδοποιεῖ, ὅτι, τὸ μυστήριον τῆς ἐταιρίας ἀνεκαλύφθη εἰς τὸν Ἡγεμόνα διὰ τοῦ Διερμηνέως καὶ τοῦ Σωτηρίου Κουγιᾶ, καὶ ὅτι ἐξῆλθον διάφοροι ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ συλλάβουν ἔγγραφα κτλ. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἱεροθέος ἀναχωρήσας αὐτόθεν (τὴν 20 Φεβρουαρίου) ἔφθασεν εἰς τὸ Νησίον, καὶ

(1) Κατ' ἐκείνας τὰς ὥρας εἶχε φθάσει ὁ Ἀρναούτ Ὀγλοῦς ὡς Βοσβόδας εἰς τὴν Καλαμάταν μετὰ ἑνα Μπελούκημπασην ὀνόματι Κοκκίνην, διὰ νὰ προσέχουν εἰς τὰ κινήματα τῆς Μάνης.

λαβὼν ἐντευξιν μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἰωσήφ καὶ τῶν ἄλλων ἐταιριστῶν, οἵτινες καὶ κατέγραψαν προθύμως τὴν συνεισφοράν των. Ἐπειδὴ δὲ τὴν αὐτὴν στιγμήν ἦλθον καὶ ἐκεῖ γράμματα τοῦ Κανέλλου Δελιγιάννη διαλαμβάνοντα τὰ αὐτά, ἀνεχώρησεν εὐθὺς, καὶ μεταβάς εἰς τὴν Ἀνδρίτζαναν (τὴν 25 Φεβρ.), καὶ εὐρὼν τὸν Π. Ζαριφόπουλον, καὶ τὸν Κανέλλον Παππᾶ Ἀναστασόπουλον, μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Λαγκάδια. εὐρὼν δὲ τὸν Κανέλλον Δελιγιάννην, τῷ ἔδωκε τὰ γράμματα ὅστις ἀφ' οὗ ἀνέγνωσεν αὐτά, εἶπε πρὸς τὸν Ἱερόθεον « ἐγὼ εἶμαι γεμάτος ἀπὸ ἐφόδια, τζεπχανέδες, τροφάς, » τζαρούγια, κτλ. ἄλλ' ἐὰν δὲν ἴδωμεν κανὲν σημεῖον » ἀπὸ ὅσα μᾶς ἔχουν εἰπομένα οἱ ἀπόστολοι τῆς ἑταιρίας, δὲν ἤμποροῦμεν νὰ κινηθῶμεν, διότι χανόμεθα » αὐτὰ νὰ εἰπῆς τῶν Ἀρχόντων ». Ἐπὶ τούτοις ὁ Ἱερόθεος μετέβη εὐθὺς εἰς Καλάβρυτα (τὴν 5 Μαρτίου), ὅπου εὗρεν ὅλους τοὺς προύχοντας τῶν Καλαβρύτων, μεθ' ὧν καὶ τὸν Μητροπολίτην Π. Πατρῶν, πρὸς οὓς ἐδιηγήθη τὰς περιοδείας του.

Ταῦτα πάντα πράξασα ἡ ἐν Βοστίτζῃ Μυστικοσυνέλευσις, παρήγγειλεν εἰς τὰ μέλη αὐτῆς νὰ εἰδοποιήσῃ ἕκαστον μέλος τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως αὐτῆς εἰς τοὺς πλησιεστέρους τῆς διαμονῆς του, εἰς τοὺς προκρίτους καὶ δυνατωτέρους τῶν ἐταιριστῶν, ὅσοι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦσαν ἐγνωσμένοι· ὁ δὲ Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως παρηγγέλη νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν Θεόδωρον Δελιγιάννην, εἰς τὸν Μονεμβασίας Χρῦσανθον, καὶ εἰς τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην Μπέην τῆς Μάνης, ὅσα ἡ Συνέλευσις ἐπραξε· καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Ἀπέλυσίς τοῦ Μητροπολίτου Χριστιανουπόλεως εἰς Μέγα Σπήλαιον -- μεταβάσις αὐτοῦ εἰς Καλάβρυτα, Βυτίνην, καὶ Καρύταιναν -- συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θ. Δελιγιάννη -- ἐπιστροφή αὐτοῦ εἰς Ἀρκαδίαν.

Ἀναχωρήσας ὁ Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως μετὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου του Α. Φραντζῆ ἀπὸ Βοστίτζης, μετέβη πρῶτον εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαιοῦ, διὰ νὰ κοινοποιήσωσιν ἀμφότεροι τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως εἰς τέσσαρας τῶν προκρίτων τῆς Μονῆς (1), τοὺς ὁποίους εἶχε καθιερωμένους εἰς τὴν ἐταιρίαν ὁ ῥηθεις Πρωτοσύγκελλος κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1819, οἵτινες εἰδοποιηθέντες τὰ τῆς ἐν Βοστίτζῃ Μυστικοσυνελεύσεως πρακτικὰ, ἔδωκαν ἕκαστος εἰς παραλαβὴν τοῦ Πρωτοσυγγέλλου ἀνὰ 83 δίστηλα, τὴν ἐν τῇ καθιερώσει μελετηθεῖσαν συνεισφορὰν των, (ἐκτὸς τοῦ Ἱεροθέου, ὅστις ἔμεινε νὰ ἐμβάσῃ αὐτὴν εἰς τὰς II. Πάτρας μετὰ τῶν λοιπῶν συναχθησομένων συνεισφορῶν)· μετὰ δὲ ταῦτα μετέβησαν ἐκεῖθεν εἰς Καλάβρυτα, Βυτίνην, καὶ Καρύταιναν, διὰ νὰ κοινοποιήσωσι τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Θεόδωρον Δελιγιάννην, τὸν ὁποῖον εὗρον ἀγανακτοῦντα καὶ ἀδημονοῦντα δι' ὅσας ἕως τότε εἶχε λάβει ὑπονοίας καὶ

(1) Οἱ καθιερωθέντες οὗτοι τέσσαρες Μεγασπηλαιῶται ἦσαν οἱ ἐφεξῆς.

Παρθένιος Μπαλάνος, Προηγούμενος.

Γρηγόριος ἐκ Κλαπατζούνης, Συνάτωρ.

Νεόφυτος Ρούβαλης Συνάτωρ.

Ἱερόθεος ἐκ Ζατοῦνης, Συνάτωρ.

πληροφορίας ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Βαλῆ, καὶ οἱ λοιποὶ εἰς Τριπολιτζάν διαμένοντες Βουτζούχιδες (πρόκριτοι) Ὀθωμανοὶ τῆς Πελοποννήσου. Περιπλέον δὲ ἡγανόκτει, καθότι τὴν ἐπιούσαν εἶχε λάβει πρόσκλησιν παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς Τριπολιτζάν.

Μεταξὺ δὲ τῆς κοινοποιήσεως τῶν ἄλλων ὅλων πρακτικῶν τῆς Συνελεύσεως τῷ εἶπον, ὅτι εἶναι γνώμη τῶν μελῶν αὐτῆς, ν' ἀπέλθῃ ὁ Χριστιανουπόλεως, ἡ (εἰς ὅλον τὸ ὑπτερον) ὁ Πρωτοσύγκελλός του εἰς Καλαμάταν, διὰ νὰ εἰδοποιήτῃ τὸν Μητροπολίτην Μονεμβασίας, καὶ τὸν Πέτρον Μαυρο-Μηχάλην Ἡγεμόνα τῆς Μάνης, νὰ παρατηρήσωσι μυστικῶς τοὺς σκοποὺς, τὴν διάθεσιν τοῦ Π. Μαυρο-Μηχάλη, καὶ τὰ τῆς Μάνης κινήματα. Ὁ δὲ Θεόδωρος Δελιγιάννης ἀκούσας ὅτι ἐκτόπευον νὰ μεταβῶσιν εἰς Καλαμάταν, ἡ ὁ Χριστιανουπόλεως, ἡ ὁ Πρωτοσύγκελλός του, εὐθὺς ἀπήντησεν οὕτω.

» Δεσπότη μου, φυλαχθῆτε, μήτε ἡ Πανιερότης σας
 » νὰ ὑπάχετε εἰς Καλαμάταν, μήτε τὸν Πρωτοσύγκελ-
 » λον νὰ στείλετε, ἐπειδὴ εἰς τὸν ὁποῖον ἔφθασε βαθμὸν ὁ
 » βρασμὸς, καὶ ὅσα ἡ Πόρτα ἔμαθε καὶ καθ' ἡμέραν μαν-
 » θάνει, (ἐξαιρέτως δὲ ὅτι ἦλθον εἰς τὴν Μάνην ὅλοι οἱ
 » πρόσφυγες Κλέπται, καὶ εἰς αὐτὴν γίνονται μεγάλαι ἐ-
 » τοιμασαὶ ἀπὸ στρατεύματα διάφορα, μπαρούτην, μο-
 » λύδια, ἄρματα, κανόνια καὶ ἄλλα τοιαῦτα), θὰ δώσητε
 » μεγάλας ὑποψίας εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, καθότι (ὡς με-
 » γράφει καὶ ὁ Οἰκονόμος Παπᾶ Ἀλέξιος) οἱ Τούρκοι πρὸ
 » ὀλίγων ἡμερῶν ἔλαβον πολλὰς ὑπονοίας, καὶ διώρισαν
 » πικταχοῦ νὰ προσέχουν μυστικὰ τὰ διαβήματα καὶ ὁ-
 » λας τὰς λέξεις μας, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῶν Προεστώτων
 » καὶ Ἀρχιερέων διέταξαν ἀκόμη καὶ τοὺς ἀπεσταλμέ-

» νους των νὰ παρατηροῦν μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν διὰ ν' ἀ-
» ποκαλύψουν τί τρέχει.

» Ἐν τούτοις φοβοῦμαι πολὺ καὶ τὴν Τριπολιτζάν, νὰ
» μὴ ἀρχήσωσιν οἱ Τούρκοι τὴν σφαγὴν, καθότι (ὡς μὲ
» πληροφοροῦν) ὁ Ἀρβάλης ἐτρελλάθη, καὶ τρέχει ὡς
» λυσσασμένος, ἐτοιμάζει σούβλας καὶ ἄλλα τοιαῦτα διὰ
» τὴν σφαγὴν τῶν Τούρκων. Τὸ πρᾶγμα καθὼς ἐχορυ-
» φώθη καὶ ἔφθασεν εἰς ἀνόητον τρομερὰν κατάχρησιν,
» δὲν βλέπω ἄλλο, εἰ μὴ ὅτι (ὅπερ μὴ γένοιτο) οἱ Τούρκοι
» θ' ἀρχήσουν τὴν σφαγὴν εἰς Τριπολιτζάν, μάλιστα ἐν
» ᾧ (ὡς μανθάνω) ἦλθον καὶ δύο φερμάνια, τὰ ὅποια δια-
» τάττουν διὰ νὰ θανατώσουν οἱ Τούρκοι ὅλους τοὺς τῆς
» α. καὶ β. τάξεως Ἐκκλησιαστικούς καὶ κοσμικούς, ὥ-
» στε εἰς τὴν στιγμὴν θὰ ἴδωμεν τὰ ἴδια καὶ εἰς ὅλας τὰς
» λοιπὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου. Καὶ ἐὰν μάλιστα
» ἡ ἡ Πανιερότης Σου, ἡ ὁ Πρωτοσύγκελλος μεταβῇ τε
» εἰς τὴν Καλαμάταν ὡς ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν Βοστί-
» τζην, οἱ Τούρκοι πλέον δὲν θέλουν ἄλλο διδόμενον διὰ
» νὰ κάμουν ἀρχὴν τῆς σφαγῆς. Τότε τί κάμωμεν; οὐδὲν
» ἄλλο, εἰ μὴ πέρνομεν τὸ ἔθνος εἰς τὸν λαιμόν μας, κα-
» θότι εἶναι ἀδύνατον πλέον ν' ἀφήσουν οἱ Τούρκοι Ἑλ-
» ληνα Πελοποννήσιον νὰ διαμένῃ εἰς αὐτὴν.

» Ἄς συλλογισθῶμεν τὸ πρᾶγμα καλῆτερα, καθότι
» πιστεύω ὅτι, ὅσα τώρα ἀκούετε δὲν τὰ ἐγγνωρίζετε ὄν-
» τες εἰς τὴν Βοστίτζαν. Μοι εἶπατε ὅτι εἰς τὴν Συνέλευ-
» σιν ὠμιλήσατε, ἐὰν γίνῃ πρόσκλησις εἰς τοὺς Ἀρχιε-
» ρεῖς καὶ προεστῶτας ἀπὸ μέρους τῆς ἐξουσίας, νὰ μὴ
» εἰσελθουν εἰς Τριπολιτζάν. Συγχωρήσατέ μοι Δεσπότη

» μου, (1) ~~ὅτι~~ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου (τοῦ νὰ μὴ
 » εἰσέλθωσι δηλ. εἰς Τριπολιτζάν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προε-
 » στῶτες, ἂν προσκληθῶσιν,) ὠμιλήσατε (φαίνεται) εἰς
 » τὴν Βοστίτζαν ὡς νὰ ἦλθετε χθὲς ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς
 » τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὡς νὰ μὴ ἐγνωρίζετε τὰ εἰς αὐ-
 » τὴν κατοικοῦντα Θηρία.

» : Καὶ ὁποῖαν βεβαιότητα θέλουν οἱ Τοῦρκοι τότε ἄλ-
 » λην ἀπὸ αὐτὴν δι' ὅσα καθ' ἡμέραν μαθαίνουν; διὰ τοὺς
 » λόγους λοιπὸν αὐτοὺς, Δεσπότη μου, μήτε ἡ Πανιερό-
 » της Σου νὰ υπάγῃς εἰς τὴν Καλαμάταν, μήτε τὸν Πρω-
 » τοσύγκελλον νὰ στείλῃς. Μεταχειρισθῇτε ~~κάθε~~ ἄλλον
 » τρόπον μυστικὸν τῆς ἐμπιστοσύνης Σας, διὰ νὰ κοινο-
 » ποιήσῃτε εἰς τὸν Ἅγιον (2) Μονεμβασίας ὅσα μοι εἶπατε,
 » ὁ δὲ Ἅγιος Μονεμβασίας εἰς τὸν Πετρόμπεην. Καὶ ἀ-
 » ναμφιβόλως (καθὼς προσκαλοῦν ἤδη καὶ ἐμέ) θὰ προ-
 » σκαλέσων βέβαια καὶ ἄλλους Προεστῶτας καὶ Ἀρχιε-
 » ρεῖς, οἵτινες ὅλοι χωρὶς κανένα ἄλλον περαιτέρω συλ-
 » λογισμὸν πρέπει ν' ἀπέλθῃτε ἅπαντες.

» Τόσον δὲ αὐτὸ (τὸ ν' ἀπέλθετε εἰς Τριπολιτζάν, ἐάν
 » προσκληθῇτε) καθὼς καὶ ἄλλα προσεκτικὰ καὶ σοβαρὰ
 » κινήματά μας, ἴσως θέλουν φέρει τοὺς Τοῦρκους εἰ
 » ἀπάτην διὰ νὰ φανταστοῦν, ὅτι ὅλα εἶναι ψεύματα·
 » ἐλπίζω νὰ μὴ διαρκέσῃ ἡ εἰς Τριπολιτζάν διαμονή·
 » πλέον τῶν 15 ἡμερῶν, ἐάν δυνηθῶμεν ν' ἀπατήσ-

(1) Μεταξὺ τῶν ὁμιλιῶν οἱ τίτλοι εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τοιοῦ
 εἰδίδοντο.

(2) Καὶ οὗτος ὁ τίτλος δίδεται εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ὁ Ἅγ-
 σίας, ὁ Ἅγιος Ἐρέτου κ.τ.λ. Ὡς καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην εἰθίζεται
 της (ὁ δεῦνα).

» τοὺς Τούρκους. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ μένουν καὶ εἰς τὴν φρόνη-
 » σιντῶν ἐκτὸς τοῦ φραγμοῦ τῆς Τριπολιτζᾶς εἰς τὰς ἐπαρ-
 » χίας διαμενόντων, διὰ νὰ μὴ δοθῇ παραμικρὰ αἰτία. ἔως
 » οὐ λάβωμεν καὶ τὰς ἀπαντήσεις τῶν ὁποίων ἀπεστεί-
 » λατε γραμμάτων, εἰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου δοθῇ παρα-
 » μικρὰ αἰτία, ὅσοι θέλουν εἰσελθεῖ εἰς τὴν Τριπολιτζάν,
 » ἀναμφιβόλως θὲ νὰ λυώσουν ἐκεῖ· καὶ, (ὅσον ἀπὸ τὸ
 » μέρος μου, εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημέ-
 » νον.».

Μόλις ὁ Θ. Δελιγιάννης ἐτελείωτε τοὺς λόγους αὐτοὺς
 καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἔρθετε καὶ ἄλλος μαχσοὺς (ἐπί-
 τηδες) πεζὸς ἀπὸ Τριπολιτζάν μὲ γράμμα τοῦ Οἰκονόμου
 Παπᾶ Ἀλεξίου, ὅστις τῷ ἔγραφε μόνον « ν' ἀναχωρήσῃ ἁ-
 » νευ ἀναβολῆς, εἰδ' ἄλλως θέλει τῷ σταλεῖ Μουμπασίρης
 » Κιουλλιγρετλιδίκος (δηλ: εἰς τῶν μεγάλων Ὑπαλλήλων
 » τῆς Πόρτας τοῦ Βαλῆ), καὶ ἅς φαντασθῇ ὅποια θέλουν
 » εἶσθαι τὰ ἀποτελέσματα », καθότι δὲν ἐτόλμα νὰ γρά-
 ψῃ πλατύτερον, φοβούμενος μήπως συλληφθῇ τὸ γράμ-
 μα του ἀπὸ τὰς καθ' ὁδοὺς φυλακάς.

Ἀναγνοὺς δὲ τὸ γράμμα αὐτὸ ὁ Θ. Δελιγιάννης, « ἰδοὺ
 », εἶπε Δεσπότη μου !!! τί ἐγχρίνετε; νὰ ὑπάγω; ἢ ὄ-
 χι; ὁ δὲ χριστιανουπόλεως τῷ ἀπήντησεν ὅτι « πρέπει
 » νὰ ὑπάγῃς· καὶ εἶμαι σύμφωνος εἰς ὅλα ὅσα ἐξεφράσθη-
 » τε, Κύριε Θεοδωράκη! ἔπεται δὲ ἀναγκαίως ὥστε ὅλοι
 » μας νὰ λάβωμεν μέτρα, διὰ νὰ μὴ φθάσῃ καὶ γίνῃ ἀρ-
 » χὴ σφαγῶν ἔνεκα τῆς ὑπονοίας τὴν ὁποίαν ἔλαβον οἱ
 » Τούρκοι καὶ βέβαια, ὅταν προσκληθέντες ἀρνηθῶμεν τὸν
 » εἰς τὴν Τριπολιτζάν πηγαιμόν μας, τότε οἱ Τούρκοι θὰ
 » λάβουν μέτρα ἀποφασιστικά, τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέ-
 » σματα θὰ εἶναι ὀλέθρια· καὶ καθὼς τὸ ἔθνος εἶναι καθ'

» ὅλα ἀνέτοιμον καὶ οἱ λαοὶ μας πεφοβισμένοι ἀπὸ τὸν
 » πολυχρόνιον τυραννικὸν ζυγὸν, ἅμα φανῇ ἀρχὴ σφαγῆς,
 » πείθομαι, ὅτι τὰ πάντα θέλουν νεκρωθῇ, καὶ μήτε θῆ-
 » ρις δὲν θὰ προδεύσει τὸ ἔθνος, ἀλλὰ θ' ἀφανισθῇ καὶ θὰ
 » σβεσθῇ διὰ παντός· τὸ αὐτὸ θεωρῶ καὶ ἐγὼ ὅτι, ἐὰν προ-
 » σκληρῶμεν διὰ τὴν Τριπολιτζάν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπά-
 » γωμεν, διὰ νὰ δυνηθῶμεν ν' ἀποφύγωμεν μεγαλύτερα
 » ἄλλα δεινά· Ὅτι δὲ δὲν θὰ ἐξέλθωμεν ἐξ αὐτῆς πλέον
 » ἀποφασιστικῶς, ὅπως ἠυδόκηται ἢ θεῖα πρόνοια οὕτω
 » καὶ ἂς τελειώσῃ. Ταῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις ἀφ'
 » οὗ ὠμίλησαν, ὁ μὲν Θ, Δελιγιάννης ἡτουμάζετο διὰ νὰ
 » ἀπέλθῃ εἰς Τριπολιτζάν, ὅπου καὶ ἀπῆλθεν.

Ὁ δὲ Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως καὶ αὐτὸς ἀνα-
 χωρήσας τὴν αὐτὴν στιγμὴν (10 Φεβρ.) διὰ νὰ ἀπέλθῃ
 κατ' εὐθείαν εἰς Ἀρκαδίαν (Κυπαρισσίαν), ἀπῆντησε καθ'
 ὁδὸν (εἰς τὸ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας κεί-
 μενον ξενοδοχεῖον τοῦ Κόκλα ὀνομαζόμενον) τὸν Ἀρχι-
 μανδρίτην Ἱερόθεον Ἀθανασόπουλον ἐκ Τριπολιτζᾶς (τὸν
 ὡς ἀπόστολον τῆς ἐταιρίας περιφερόμενον) ἐρχόμενον ἐξ
 Ἀγουλινίτζης, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Γρηγόριος Δικάτος (με-
 τὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Βοστίτζῃ συνελεύσεως) ἔγραψε νὰ
 ἀπέλθῃ εἰς τὴν Καλαμάταν διὰ νὰ λάβῃ ἔντευξιν ἐκεῖ μετ'
 αὐτοῦ. ὅθεν πληροφορηθεὶς ὁ Χριστιανουπόλεως ὅτι ὁ Ἱε-
 ρόθεος ἐμελλε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Καλαμάταν, τῷ ἐκοίνω-
 σεν ὅλα τὰ τῆς μυστικοσυνελεύσεως πρακτικὰ, καὶ τὰ ἐν-
 δεκα ἄρθρα (1), παραγγεῖλαις αὐτῷ νὰ τὰ γνωστοποιήσῃ

(1) Τὸ ἐνδέκατον τῶν ἄρθρων αὐτῶν διελάμβανεν ὅτι, ἐὰν τὸ μυστήριον
 τῆς φιλικῆς ἐταιρίας φανερωθῇ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν τῆς Πελοποννήσου ἐξουσίαν,

εἰς τὸν Μονεμβασίας ὄλα, ἐκεῖνος δὲ εἰς τὸν Π. Μαυρομηχάλην, ἀκόμη καὶ τὸ ὅτι ἐὰν φωραθῇ τὸ μυστήριον, νὰ μὴ εἰσέλθουν εἰς τὴν Τριπολιτζάν· εἰδὲ μὴ καὶ δέν ἀναανακαλυφθῇ, νὰ εἰσέλθωσι, διὰ νὰ κλείσωσι τὰ ὄμματα τῶν Ὀθωμανῶν ἕως οὗ λάβωσι τὰς ἀπαντήσεις ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς ὅσα ἔγραφαν (1), κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ιά, ἄρθρου τῆς ἐν Βοστίτζη Μυστικοσυνελεύσεως.

Ταῦτα δὲ πάντα ὁ Χριστιανουπόλεως ἐμήνυσεν εἰς τὸν Μονεμβασίας ὅχι μόνον μὲ τὸν Ἱερόθεον, ὡς φρονιμώτερον καὶ ὡς ἀπόστολον ὄντα τῆς ἐταιρίας, ἀλλὰ μεταβάς εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εὐθὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Καλαμάταν τὸν Ζαφείριον Φραντζήν, καὶ τὸν Νικόλαον Πονηρόπουλον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. (2)

τότε ὅσοι εὐρεθῶσιν ἔξω ὅχι μόνον νὰ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἀν προσκληθῶσιν, ἀλλ' ἀκόμη νὰ λάβωσι καὶ μέτρα προφυλακτικά μὲ τὰ ὄπλα πρὸς διατήρησιν τῆς ὑπάρξεώς των.

(1) Τὸ δοκίμιον λαμβασμένως ἀναφέρει ὅτι ἔχουν ὀριστικὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν εἴτε φωραθῇ τὸ μυστήριον, εἴτε μὴ καθότι ὁ σκοπὸς ἦτον ὅν φωραθῇ, νὰ μὴ εἰσέλθωσιν, εἰδὲ καὶ μείνῃ κεκρυμμένον νὰ εἰσέλθωσιν τότε, ὥστε νὰ μὴ δοθῇ ὑπόνοια καὶ ἀρχίσῃ ἡ ἀπὸ τοῦς Ὀθωμανοῖς σφαγὴ τῶν Χριστιανῶν, καὶ οὕτω ματαιωθῇ τὸ διὰ τὴν ἐπανάστασιν σκοπούμενον.

(2) Ἀκούσασμέως ὁ ἀοίδιμος Π. Πατρῶν Γερμανὸς εἰς τὴν ἱστορίαν του (σελ. 12) δὲν γνωρίζομεν διὰ πείρους λόγους καὶ ἰδίᾳ αὐτοῦ αἰτία (τὰ ὁποῖα μόνος ἐκεῖνος ἐγνώριζε γράφει, ὅτι ὁ Χριστιανουπόλεως δὲν εἰδοποίησε τὸν Μονεμβασίας, ἀλλ' ἔτρεξε ν' ἀποκρεύσῃ εἰς Ἀρκαδίαν, ὡς νὰ ἦτον ὁ Χριστιανουπόλεως παιδάριον μικρὸν, ἢ ὡς νὰ ἦτον χωρικός διὰ νὰ προφθάσῃ νὰ θυσιάσῃ τὸν χοῖρον του τὴν πέμπτην γῆς ἀποκρέω κατὰ τὴν συνήθειαν ἐκ τούτων θεωρεῖ τις καὶ ὅλα ὅσα κατὰ τοῦ Χριστιανουπόλεως ἀναφέρει ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει μητροπολίτης Παλ. Πατρῶν, τὰ μὲν ἔχοντα ἀληθείας, τὰ δὲ συνηνωμένα μὲ λάθη, ἄλλα δὲ πάλιν ἄρρωστα εἰς τὸν ἀοίδιμον αὐτὸν ἄνδρα, καὶ ἄλλα πλήρῃ ἐγωϊσμοῦ, κτλ. ἐνόμιζε φαίνεται ὁ ἀοίδιμος Π. Πατρῶν

Ἄφ' οὗ δὲ ἔφθασεν ὁ Χριστιανουπόλεως εἰς τὴν Μη-
τροπόλιν του χειμένην εἰς Κυπαρισσίαν (1), ἀκόμη δὲν
εἶχε πάρει τὸν καφφέ (κατὰ τὸ ἔθος), καὶ εὐθὺς ἔφθασαν
εἰς τὴν Μητρόπολιν διάφοροι ἐπίσημοι Ὀθωμανοὶ γείτο-
νες καὶ ἐκ τοῦ πλαιγίου τὸν ἡρώτων, τί εἰδήσεις ἔχει; δια-
τί ὑπῆγεν εἰς τὴν Βοστίτζαν; ἂν ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Τριπο-
λιτζάν, καὶ ὅτι διάφορα γράμματα ἐσπλήθηθησαν εἰς τοῦ Ἀά-
λα, εἰς τὴν Ἡλῖδα εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ εἰς ἄλλα μέρη
κτλ. εἰς ὅλα αὐτὰ ὁ Χριστιανουπόλεως τοῖς ἀπεκρίθη
εὐσχήμως ὅτι, « ἐὰν ὅσα λέγεται ἔχωσιν ἀληθείας, δὲν
» εἶναι ἄλλο, εἰμὶ ὁδηγία καὶ πλάσματα τοῦ Καρὰ Ἀλῆ (2)
» (τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ), καὶ ἴσως ἴδομεν καὶ ἄλλα ἀκόμη πε-
» ρισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ὅσα ἕως τώρα ἀκούομεν νὰ μᾶς
» διηγῇσθε, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ὁ Καρὰ Ἀλῆς μὲ τοιαῦτα
» καὶ ἄλλα παρόμοια νὰ λάβῃ τὴν συγχώρησίν του ἀπὸ
» αὐτὸ τὸ Δοβλέτη (τὴν ἐξουσίαν), καὶ νὰ διορισθῇ εἰς
» τὸν Μωρέα διὰ νὰ κάμῃ πάλιν ὅσα ὁ υἱὸς του Βελῆ
» Πασσᾶς δὲν ἐπρόφθασε νὰ κατορθώσῃ ὅτε εἶχε τὸ Πασ-
» σαλίκι τοῦ Μωρέως· καὶ ὅχι μόνον εἰς τοὺς Ῥωμαίους

ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες διέμενον ὡς ἐκεῖνος εἰς τὰς Π. Πάτρας, μὲ 150
μῆνας οἰκογενεῖας ψυροῦσθαι τούρκων, χωρὶς νὰ φέρῃ εἰς τὸν νοῦν του ἀπὸ
πόσον ἀριθμὸν θηρίων ἀνημέρων ἦτον ὁ καθ' εἰς περιστοιχισμένος εἰς τὴν
ἐπαρχίαν του, καὶ πόσα ὀλέθρια καὶ ἀπευκαταῖα θεινὰ συμβαδόμενα εἰς τὴν
σφαῖραν του ἐσυλλογίζετο κάθε στιγμὴν καὶ ὑπόπτει ! ! !

(1) Καθ' ὁδὸν σχεπτόμενοι μετὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου του, ἀπεφάσισαν
νὰ ᾔναι σύμφωνοι καθ' ὅλα ὅσα ἤθελον ἐρωτηθῇ παρὰ τῶν Ὑ' Ἀρκαδία Ὀθω-
μανῶν.

(2) Ἐπειδὴ ἐγένεν ἀποστάτης τῆς Ὀθωμανικῆς Βασιλείας ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς,
αὐτὸν τὸν τίτλον τῆς ἐξουσίας ἅπαντες, προσθέτοντες τὸ, Καρὰ, ὅ ἐστὶ Μαύ-
ρος Ἀλῆς, καὶ οὐχὶ πλέον Ἀλῆ Πασσᾶς.

» ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Τούρκους νὰ κάμῃ μυρία κακὰ, καὶ
 » ἐπομένως νὰ γλυτώσῃ καὶ ἀπὸ τὴν Βασιλικὴν ὀργήν.

» Ἡμεῖς περιήλθαμεν τόσα μέρη ἀρ' ὅτου ἀνεχωρήσα-
 » μεν ἀπὸ ἐδῶ, καὶ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μας δὲν ἤκούσα-
 » μεν εἰς κανέν ἄλλο μέρος τοιαῦτα τινὰ, ὅσα ἐδῶ ἀκούο-
 » μεν, καὶ μὲ τοιαῦτας μάλιστα ἐκφράσεις, ναὶ ἦναι καὶ
 » ἐκεῖθεν κάτι μικρὰ ἀνοήτων λόγια, ἀλλ' ὅχι καθὼς μᾶς
 » τὰ λέγετε· μόνον εἰς τὴν Καρούτωνα ἄντες ἤκούσαμεν,
 » ὅτι εἶναι γράμματα πιασμένα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἀλῆ
 » Πασῆ, ὅστις ὑπόσχεται βίος, ἐλευθερίαν, καὶ τ. λ. τέ-
 » λος πάντων ὁ ἀπελπιτμένος καὶ φοβισμένος τρόπος τοῦ
 » Καρᾶ Ἀλῆ ἐκδίδει ἐξω τὰ τοιαῦτα, διὰ νὰ φέρῃ ταραχήν·
 » ἀλλ' οἱ βαγιάδες ὅλοι πάτης τάξεως κυττάζουν τὴν
 » δουλείαν τοὺς ἡτύχως, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ὁ καθ' εἷς νὰ εὐ-
 » γάλῃ τὸ χρέος του· μᾶς πικραίνετε ὁμῶς πολὺ ὅταν
 » ἀκούωμεν τὰ τοιαῦτα εἰς τὸν Καζάν (ἐπαρχίαν μας),
 » καὶ δυνάμεθα νὰ σᾶς διαβεβαιώσωμεν, ὅτι δὲν πρέπει
 » καθ' ὅλους τοὺς λόγους νὰ καταδεχώμεθα διὰ νὰ ἐκδί-
 » δωνται τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τὴν Ἀρχαίαν, διότι ὅχι μόνον
 » δὲν ὑπάρχουν παρόμοια εἰς τοὺς βαγιάδες τοῦ πολυχρο-
 » νίου Βασιλέως μας, ἀλλὰ μήτε τὰ ἐφαντάσθησαν ποτέ,
 » μήτε θέλουν τὰ φαντασθῇ· καὶ ὅλα τὰ τοιαῦτα νομίζον-
 » ται ὡς ὄνειρα, ἐπεὶ δὲ ὁ τρομερὸς ἀρκανισμὸς, καὶ ἡ τοῦ
 » Μωρέως καταστροφή τῶν 1769 δὲν θέλει ἐκλείψει εἰς
 » αἰῶνας αἰῶνων ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν γερόντων καὶ νέων,
 » μ' ὅλον ὅτι τότε ἐφάνη καὶ μία ἄλλη ἀπάτη ἀπὸ τὸ μέ-
 » ρος τῆς Μοσκοβίας, καὶ πάλιν μ' ὅλα ταῦτα ἐρχγον τὰ
 » κεφάλιά των οἱ τότε βαγιάδες, καὶ ἄλλα παρόμοια.

» Ἐὰν δὲ πάλιν τοὺς γελάσῃ καὶ τώρα κανένας Κιρά-

» λης (1) (Βασιλεὺς), θὰ τοὺς χάται τοὺς παλαιοραγιάδες
 » ἐὰν ὁμῶς θελήσουν εἰς τοῦτο νὰ γελασθῶν οἱ Κοτζαμ-
 » πκτίδες καὶ οἱ Δεσποτάδες, ἐκεῖνοι ἐμποροῦν νὰ γελά-
 » σουν καὶ τοὺς βαγιάδες· μὴ ἂς ᾔτθε βέβαιον ὅτι τό-
 » σον οἱ Κοτζαμπασίδες, καθὼς καὶ οἱ Δεσποτάδες εἶναι
 » ἀδύνατον νὰ εὐχαριστηθῶν ποτὲ μὲ φράγκους, καὶ μὴ
 » ἀκούετε τὰς μωρολογίας τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου »
 (2) μὲ τοιοῦτους λόγους καὶ ἄλλους παρομοίους ὁ μὲν
 Χριστιανουπόλεως ἀφ' ἐνὸς μέρους, ὁ δὲ Πρωτοσύγκελ-
 λος Α. Φραντζῆς ἀφ' ἑτέρου ἔπειταν τοὺς Ὀθωμανούς,
 οἵτινες ἀπῆντησαν λέγοντες, « Βάλλαχά (μὰ τὸν Θεόν)
 » δὲν εἶναι τίποτε, καὶ ὅλα εἶναι καθὼς λέγει ὁ Κύρ Δεσπό-
 » της, (3) καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Τὴν 18 Φεβρουαρίου παρευρισκομένου τοῦ Μητροπο-
 λίτου Χριστιανουπόλεως μετὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου του
 εἰς τὸ κατὰστημα τοῦ Βοεβόδα (Διοικητοῦ) τῆς Ἀρχα-
 καδίας, παρόντων καὶ τοῦ Καδῆ (Κριτοῦ) καὶ ὅλων
 τῶν προυχόντων τῆς Κυπαρισσίας Ὀθωμανῶν, μεταξύ

(1) Οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς μὲν τοὺς Μωαμετάνους Βασιλεῖς δίδουν τὸν τίτλον τοῦ
 Βασιλέως Παδισάχ, Σάχ κτλ. εἰς δὲ τοὺς Βασιλεῖς Χριστιανοὺς τὸν τίτλον
 Κιρὰλ, ὅ ἐστιν Ἥγεμὸν ἢ ἐξουσιαστή· ἀπλοῦς.

(1) Ὁ ἀδελφὸς Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως εἰς ὅλην τὴν ὁμιλίαν
 αὐτὴν ἔλεγεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν ἀλληγορικῶς, (ἐπιχείρημα ὁμιλίας τῶντοι
 ἀξέπικνον!) διὰ νὰ πείθῃ τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἀναμνηστικῶς τὰ παρελθόντα
 καὶ δεικνύων μετὰ « ἐὰν θελήσουν οἱ Κοτζαμπαστίδες καὶ οἱ Δεσποτάδες νὰ
 γελασθῶν, ὅτι μὲ ἄλλους λόγους ἡ ὑποκίνησις τῶν λαῶν ἐξαρθῇ ἀπὸ
 τὴν θέλησιν τῶν Ἀρχιερέων καὶ προεστώτων.

(3) Ἰδοὺ κατὰστασις καὶ γνώσις Ὀθωμανικὴ! μὲ πέντε λέξεις ἔγιναν τὰ
 πάντα ἴκανα καλὰ!!

διαφόρων ὁμιλιῶν γιγνομένων παρὰ τῶν συνερχομένων
 εἰς συνέντευξιν διαφόρων ἄλλων περὶ τῶν κατὰ τῶν
 Ὀθωμανῶν διαθρυλλουμένων, καὶ ἄλλων ἄλλοθεν φε-
 ρομένων εἰδήσεων, ἤλθε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν καὶ
 εἰς Ἰατρὸς Ἐνετὸς τῆς πόλεως Κυπαρισσίας, Κατου-
 ρίνης ἐπιλεγόμενος (ὅστις ὠμίλει τὴν καθομιλουμένην
 Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πολὺ διεφθαρμένως) ἀφοῦ δὲ ἐκά-
 θησεν εἰς τὴν ὀμίλῳριν τῶν ἄλλων, ὁ Βοεβόδας μετ' ὀ-
 λίγην στιγμήν τῷ εἶπε· « Δὲν μᾶς λέγεις κι ἐσὺ Δετόρο
 » τίποτε δι' αὐτὰ ὁποῦ μᾶς λέγουν, καὶ ἀκούομεν; ὁ
 Ἰατρὸς ἤν ἀπεκρίθη· « νὲ σέρει τίποτε Ἀγὰ ντικό μου »
 ἐπανελάβε δὲ ὁ Βοεβόδας· « Μὰ καὶ τοῦ λόγου σου εἶσαι
 » ἓνας Δετόρος, καὶ κάτι γνωρίζεις πολὺ ἢ ὀλίγον »·
 καὶ ὁ Ἰατρὸς ἀποτανθεὶς πρὸς ὅλους τοὺς παρευρεθέν-
 τας Ὀθωμανοὺς, εἶπεν· « Ἀγάντες ντικόμου νὲ σέρει
 » τίποτε· τόσο καὶ καταλαβαίνει, κὲ οὐλα τοῦτα χολα-
 » κύτια ντικόσας κεφάλια τὰ σπᾶσουνε ».

Ἀκούσας ὁ Χριστιανουπόλεως τοὺς λόγους τοῦ Ἰα-
 τροῦ Κατουρίνη, ὠργίσθη κατ' αὐτοῦ καὶ εὐθὺς τὸν
 ὠνόμασε τρελλὸν καὶ μεθυμένον· τότε ὁ Βοεβόδας
 εἶπεν εἰς τὸν Χριστιανουπόλεως· « Φίλε μου Κύρ Μη-
 » τροπολίτη, μὴ μαλώνεις τὸν Δετόρο, διότι εἶπεν ὅλην
 » τὴν ἀλήθειαν· κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος διὰ μίαν στιγμήν πείθο-
 » μαι ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἀπὸ ὅσα φημίζονται· καὶ
 » μήτε οἱ Κοτζαπασίδες, μήτε οἱ Δεσποτάδες ἤμπορεῖ-
 » τε νὰ ξέρετε ἀπὸ ὅσα ἡμεῖς ἀκούομεν καὶ λέγονται·
 » ἀλλ' ἐγὼ, Φίλε μου, φαντάζομαι, ὅτι δὲν εἶναι μπό-
 » σικα (εὐκαιρα, ψευδῇ) ὅλα ὅσα ἀκούομεν. Φρονῶ ὅμως
 » ὅτι εἶναι ἓνα πράγμα κλειδομένον μέσα εἰς ἓνα ντο-
 » λάπι (ταμιεῖον), καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι θ' ἀνοίξει μιά

« κοπανιά· καὶ τότε ἡμεῖς οἱ Τοῦρκοι δὲν θὰ ἰδοῦμεν
 » ποῦ νὰ βαρέσωμεν καὶ ποῦ νὰ σταθῶμεν ». Ἐπάνω
 εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Βοεβόδα εὐθὺς ὅλοι οἱ πα-
 ρευθέντες πρῶτιστοι τῶν Ὀθωμανῶν ἀπεκρίθησαν μὲ
 ἀγανάκτησιν· « Ἐστάρωρ οὐλλάχ· ἐστάρωρ οὐλλάχ! (ἀν-
 » τὶ τοῦ ἡμαρτὸν ἄπαγε) μετατόπισαι. Ἀγᾶ! (1) τὴν
 » Τουρκιὰ ὁ ραππῆς (ὁ θεὸς) τὴν ἔχει νὰ βασιλεύῃ σέ
 » τοῦτον τὸν ντουριά (Κόσμον)· καὶ τὸ μάτι του νὰ
 » στρέφῃ ὁ Βασιλειάς, χάνονται οἱ χαίνιδες (ἀχάριστοι
 » παραβάται) Ῥωμαῖοι, καὶ ὁ Μωριάς γιομίζει Ἀρβανι-
 » τιά καὶ Τουρκιά, καὶ ἄς ἐνθυμυθοῦν εἰς τὸν ἄλλον
 » χαρμπεδὲ (τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769) τί ἐπῆλθον, καὶ
 » ἄς πεισθοῦν οἱ Γκιαβούριδες (ἄπιστοι) διὰ νὰ γνωρί-
 » σουν τὸ Χάττι (τὸ εἶναι ἢ τὴν σμικρότητα τῆς ἀδυ-
 » ναμίας) των »· μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Χρις-
 » ανουπόλεως σοβαρὰ σοβαρὰ ἀπεκρίθη· « Ἴνσ ἀλλάχ!
 » (θεοῦ θέλοντος) Ἀγάδες, θὰ ζήσωμεν μὲ τὸ κερέμι
 » (ἔλεος) τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ φανῇ ποῖος εἶναι γελασμέ-
 » νος· ἐγὼ σᾶς εἶπα, ὁ ραγιᾶς κυττάζῃ τὴν πτωχείαν
 » καὶ τὴν δυστυχίαν του »· καὶ ἄλλα παρόμοια ὠμιλή-
 θησαν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν μετὰξὺ τῶν συνδιαλεγο-
 μένων ἐκ τῆς δοθείσης αἰτίας λόγων παρὰ τοῦ Ἱατροῦ
 Κατουρίνη, καὶ διελύθη ἀκολούθως ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος
 ὁμήγουρις.

(1) Οἱ Τοῦρκοι ἔχουν τὴν δοξασίαν αὐτὴν, ὥστε ὅταν τις εἴπῃ κανὲν ἀπευκαῖον, καὶ λέγων τὸ, ἄπαγε μετατοπίσου ὀλίγον, τότε τὸ ἀπευκαῖον ἐκεῖνο δὲν γίνεται. Τὴν συνήθειαν ὅμως αὐτὴν τὴν ἔλαβον καὶ πολλοὶ Ἕλληνες, ὥστε λέγοντός τινος ἀπευκαῖον τί, ἀποκρίνονται εὐθὺς· « μετατόπα μετα-
 77 τόπα ».

Πρόσκλητις τοῦ Χριστιανουπόλεως καὶ τῶν πρεσβυτέρων Ἀρκαδίας διὰ τὴν εἰς Τριπολιτὶζάν ἀπέλευσίν των -- Εἰσόδος τῶν Ἀρχιερέων, τῶν Πρεσβυτέρων, τοῦ Ἀναττασίου υἱοῦ τοῦ Π. Μαυρομιχαλῆ -- Ἀπέλευσις τοῦ Χριστιανουπόλεως εἰς Τριπολιτὶζάν.

Εν τοσούτῳ ἡ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ὀθωμανῶν φήμη κατεδοῶτο πανταχόθεν, καὶ καθ' ἡμέραν ἐπιτύχανεν, ὥστε ὁ Χριστιανουπόλεως μετὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου τοῦ ἡσυχῇ προσεκτικοὶ διὰ νὰ ἐξετάσουν τοὺς ἀπὸ Τριπολιτὶζάν, Πύργον, Καλαμάταν, Νησίον, Μεσσηνιακὰ Φρούρια, καὶ ἄλλα μέρη ἐρχομένους, καὶ πάντες διεφήμεζον ὅτι ἤνοιξε τὸ ντοῦσκο, (ἡ ἀποστασία), καὶ ὅτι πανταχοῦ οἱ ἄνθρωποι εἶναι πλήρεις χαρᾶς ἐλπίζοντες ὅτι, οἱ Τούρκοι θέλουν χαθῇ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, ὅτι εἶναι ὡς ἀπολαμέιοι εἰς ὅλα τὰ μέρη· καὶ μ' ὅλον ὅτι τόσοι ὁ Χριστιανουπόλεως καθὼς καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλός του ἐπροσποιοῦντο ὅτι δὲν ἐγνώριζον τὸ μὴδὲν, οἱ Ἕλληγες μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐπαίθοντο, διότι ἐκάστοτε ἔβλεπον ἐρχομένους εἰς τὴν Μητρόπολιν μυστικούς Ταχυδρόμους, καὶ διαφόρους χωρικούς προκρίτους ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας, Φαναρίου, Ἀνδρούσης, Ἀγουλινίτζης, καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων μερῶν. Ἀλλὰ καθ' ὅλα ταῦτα καὶ ὁ Χριστιανουπόλεως, καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος ὑπώπτευν διὰφορα στιγμιαῖα διὰ τὴν ὑπὲρ τὸ δέον συμπεσοῦσαν ταραχὴν καὶ ἀνητυχίαν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, πολὺ δὲ μᾶλλον ὑπώπτευν τὴν προδοσίαν.

Ἐπὶ τῶν σκέψεων δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ὑπονοιῶν ἐν ᾧ διέ-

πειντο ἀμφότεροι, τὴν 22 Φεβρουαρίου, οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ Τριπολιτζᾶς διάφοροι Ἕλληνες ἀνήγγειλαν, ὅτι εὔρον εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τοῦ Μακρυπλαγίου τὸν Ἀναστάσιον υἱὸν τοῦ Π. Μαυρομιχάλη, ἀπερχόμενον εἰς Τριπολιτζάν· ἡ ἀγγελία αὐτὴ ἔθεσεν ἀμφοτέρους εἰς ἔτι μᾶλλον διαφόρους σχέψεις καὶ ὑπονοίας· πρὸ πάντων δὲ μήπως συνέβη καμμία ἀπάτη καὶ προδοσία, ἢ ἴσως ὁ Π. Μαυρομιχάλης ἐπληροφορήθη, ὅτι ἡ ἑναρξίς μελλοί νὰ γίνῃ κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον, ἢ τὸν Μάιον, καὶ κατὰ τὴν προμελετηθεῖσαν ἀπόφασιν ἐν τῇ Μυστικοσυνελεύσει τῆς Βοστίτζης, προσκληθεῖς, ἀπέρχεται εἰς τὴν Τριπολιτζάν· ἀλλ' ἐὰν ὑπῆρχεν οὕτω τὸ πρᾶγμα, διὰ ποίαν αἰτίαν νὰ μὴ κοινοποιήτῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Π. Μαυρομιχάλης τὴν εἰς Τριπολιτζάν ἀποστολὴν τοῦ υἱοῦ του;

Ἐν τούτοις εὕρισκόμενοι τοῖς διανοήμασι, καὶ μὴ ἐγκρίναντες ἀφ' ἑτέρου νὰ γράψωσιν εἰς Καλαμάταν διὰ νὰ ἐξετάσωσι τὰ περὶ τούτου, μήπως τὰ γράμματα συλληφθῶσι καθ' ὁδόν, καὶ παρεξηγηθῇ τὸ πρᾶγμα μεταξὺ τούτου βρασμοῦ, ἐβεβαιώθησαν τελευταῖον ἀπὸ φρονίμους τινας ἐλθόντας ἐκ Τριπολιτζᾶς, ὅτι ὁ Π. Μαυρομιχάλης ἀπέστειλε τὸν υἱὸν του εἰς Τριπολιτζάν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Καϊμακίμη, διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἐξουσίαν, ὅτι ὅσα διαφημίζονται διὰ τὴν Μάνην (ὅτι δηλ.: εἶναι στρατεύματα συνηγμένα, πολεμεφόδια, ὅπλα, καὶ ἄλλα τοιαύτης φύσεως), εἶναι ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα, καὶ ὅτι διὰ πίστῳσιν ἀληθείας νὰ μένῃ ὁ υἱὸς του ἐνέχειρον εἰς τὴν Τριπολιτζάν· τὴν θυσίαν δὲ αὐτὴν ἔκαμεν ὁ Π. Μαυρομιχάλης διὰ νὰ κλείσῃ τὰ ὅμματα τῶν Ὀθωμανῶν, καθότι κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία εἰχε γράφει πρὸς τὸν Π. Μαυρομιχάλην, νὰ διαβεβαιώσῃ

αὐτὴν ἐὰν ἀληθῶς ἔφθασεν εἰς τὴν Μάνην ὁ Κολοκοτρώνης, καὶ λοιποὶ μὲ στρατεύματα· καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ ἐν τοιοῦτον, νὰ συλλάβῃ αὐτοὺς ὡς Σαδίκης (πιστὸς), καὶ νὰ τοὺς διευθύνῃ εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ θέλει ἔχει ὡς βραβεῖον ἀπὸ τὴν βασιλείαν τὸ Μπεϊλίκι (Ἡγεμονίαν) τῆς Μάνης, ἐφ' ὅσω ὑπάρχει ἡ οἰκογένεια τῶν Μαυρομιχαλαίων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· καὶ ἐπειδὴ τότε ἐκλονίζετο νὰ πέσῃ ἀπὸ τὴν θέσιν του ὁ Π. Μαυρομιχάλης, ἀπέστειλε τὸν υἱόν του εἰς τὴν Τριπολιτζάν καὶ διὰ τὰ παρὰ τῆς ἐξουσίας γραφόμενα πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν στερέωσίν του εἰς τὴν κλονιζομένην θέσιν του, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ κλείσῃ τὰ ὄμματα τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας.

Τὴν δὲ 4. Μαρτίου (1821) ἔφθασε Τάτταρος (Ταχυδρόμος) εἰς Κυπαρισσίαν μὲ πρόσκλησιν τῆς ἐξουσίας πρὸς τοὺς Προεστῶτας τῆς ἐπαρχίας Ἰωάννην Τομαράν, καὶ Ἀντώνιον Καραπατάν, διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς Τριπολιτζάν· ἐν ᾧ δὲ ἐσχέπτοντο μετὰ τοῦ Χριστιανουπόλεως καὶ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τὴν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἀπέλευσίν των, τὴν 3 Μαρτίου ἔφθασε καὶ ἄλλος Τάτταρος μὲ πρόσκλησιν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Χριστιανουπόλεως διὰ ν' ἀπέλθῃ καὶ οὗτος εἰς τὴν Τριπολιτζάν· ὅταν δὲ ἔφθασεν ὁ διὰ τὸν Μητροπολίτην ἐλθὼν δεύτερος Τάτταρος, ὁ Βοεβόδας, ὁ Καδδῆς, καὶ οἱ λοιποὶ Βουτζούχιδες Ὀθωμανοὶ τῆς Ἀρκαδίας ἐπροσχάλεσαν τὸν Χριστιανουπόλεως, καὶ τοὺς Προεστῶτας, διατάττοντες αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσωσι τὴν ἐπιούσαν (4 Μαρτίου) ἄνευ ἄλλης περαιτέρω ἀναβολῆς (φαίνεται, ὅτι κατὰ τοῦτο εἶχον μυστικὴν διαταγὴν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν), οἵτινες μόλις ἐδυνήθησαν νὰ λάβωσι προθεσμίαν διὰ ν' ἀναχωρήσωσι τὴν 5. Μαρτίου.

Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν Μητρόπολιν εἰ ῥηθέντες δύο προε-
στῶτες μετὰ τοῦ Χριστιανουπόλεως καὶ τοῦ Πρωτοσυγ-
κέλλου του ἑκαμὴν διαφόρους ὁμιλίας μεταξύ των περὶ
τῆς εἰς Τριπολιτζάν ἀπελεύσεώς των, ἥ μή· καὶ ὁ μὲν
Καραπατᾶς μετὰ τοῦ Χριστιανουπόλεως ἔδιδον γνώμην
ν' ἀπέλθουν ἀποφασιστικῶς, ὁ δὲ Ἰω. Τομαρᾶς μετὰ τοῦ
Πρωτοσυγκέλλου ἦτον γνώμης ἐναντίας· ἐπείσθησαν ὁ-
μῶς ἔπειτα ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Χριστιανουπόλεως τοὺς
ὁποίους εἶπε, προτείνας καὶ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Θ. Δε-
λιγιάννη, καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν Βοστίτζῃ Μυστικοσυ-
νελεύσεως κατὰ τὸ ἰά. ἄρθρον αὐτῆς, ὅτι φωραθέντος τοῦ
μυστηρίου, καὶ δοθέντων θετικῶν διαταγμάτων, τότε νὰ
μὴν ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑ-
πῆρχεν ἕως ἐκείνης τῆς ὥρας καμμία εὐλογοφανὴς ἐν-
δειξις, ὅτι τὸ μυστήριον ἀνεκαλύφθη, ἐνεκα τούτου ὤφει-
λον ν' ἀπέλθωσι· πολὺ περισσότερον, διότι πρὸ τόσων ἡ-
μερῶν ἀπῆλθε καὶ ὁ οἶος τοῦ Πιτρώμπεη καὶ ὅτι ἦτον
πολὺ πιθανὸν νὰ ἦσαν φθασμένοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῶν
Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων· ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν τροπολο-
γιῶν αὐτῶν ὁ Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως εἶπε τοὺς
ἑφεξῆς λόγους.

» Ἡμεῖς ἐὰν ἀρνηθῶμεν τὴν εἰς Τριπολιτζάν ἀπέ-
» λευσίν μας, νομίζω ὅτι δὲν θὰ ὠφελήσωμεν ἄλλο τι, εἰ-
» μὴ μόνον θὰ δώσωμεν αἰτίαν νὰ σφάξωσι τοὺς Χριστια-
» νοὺς· ἡμεῖς ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι φεύγομεν καὶ ἀπὸ τὸν
» δρόμον· ἀλλὰ ποῦ θέλομεν καταφύγει; εἰς τὴν Μάνην;
» καὶ ποῖος μᾶς βεβαιοῖ ὅτι ἐκεῖ θέλομεν εὔρει καταφύγιον
» ἄσυλον; ποῖος μᾶς ὑπόσχεται ὅτι ὁ Πιτρώμπεης (ὅστις
» προαπέστειλεν, ὡς βλέπομεν, τὸν υἱόν του πρὸ τόσων
» ἡμερῶν) θέλει μᾶς δεχθῇ διὰ νὰ μᾶς φυλάξῃ, ἥ καὶ ἂν

» λάβῃ διαταγὴν παρὰ τῆς ἐξουσίας, δὲν θέλει μᾶς δώσει
 » εἰς αὐτήν, ἐὰν ζητηθῶμεν; ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ δὲν συμ-
 » περαίνω, οὔτε πείθομαι ποτέ, ὅτι ὁ Πετρόμπεης, ἂν δι-
 » αταχθῇ, δὲν θέλει μᾶς παραδώσει εἰς χεῖρας τῆς ἐξου-
 » σίας· τότε, μὲ ὁποῖα πρόσωπα θέλομεν παρουσιασθῇ ἐνώ-
 » πιον τῆς ἐξουσίας; ἢ ὁποῖα δικαιολογήματα θὰ παρου-
 » σιάσωμεν εἰς αὐτήν; ἔπειτα ἡμεῖς εἴμεθα σήμερον περι-
 » στοιχισμένοι ἀπὸ τότῃ θηρία, καὶ ἰδοὺ τὰ φρούρια, ἡ Ἀν-
 » δροῦσα, τὸ Ἀάλα, τὸ Φανάρι, τὸ Λεοντάρι, ἐν μέτῳ τῶν
 » ὁποίων τούτων εὐρισκόμεθα ὡς πολιορκημένοι, μήπως
 » εὐρισκόμεθα εἰς ἄλλο κανὲν μέρος διὰ νὰ προσποιηθῶ-
 » μεν πὸν ἀέθενῃ; ὅλα ταῦτα ἐλλείπουν ἀπὸ ἡμᾶς. διὰ ταῦ-
 » τα δὲν εἶναι καὶ δίκαιον νὰ γίνωμεν αἵτιοι μιᾶς ἀνελπί-
 » στου φθορᾶς τῶν ἀδελφῶν μας Χριστιανῶν· εἶναι δί-
 » καιον ν' ἀπέλθωμεν ἡμεῖς, ἴσως μὲ τοῦτο δυνηθῶμεν νὰ
 » κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ἐὰν
 » τὰ ἔξω πράγματά μας βαδίζουν μὲ φρόνησιν, καὶ ἡμεῖς
 » θέλομεν ἀπαλλαχθῇ, καὶ ἐξέλθῃ πάλιν εὐκόλως, (καθό-
 » τι ἕως τότε δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καὶ τὰς ἀπαντήσεις τῶν
 » γραμμάτων μας) διὰ νὰ λάβωμεν ἀποφασιστικώτερα
 » μέτρα διὰ τὰ περαιτέρω· ἐὰν δὲ ἐκ τοῦναντίου γίνῃ καμ-
 » μία ἀταξία, ἢ παρεδρομὴ (τὴν ὁποίαν, νὰ σᾶς εἰπῶ, φο-
 » βούμαι κατὰ τὰ μυελὰ τοῦ Γρηγορίου Φλέσσα,) τότε δὲν
 » σᾶς ὑπόσχομαι πλέον ὅτι θὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τῆς Τριπο-
 » λιτζᾶς· ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις στρέψας τὸ πρόσω-
 » πόν του πρὸς τὸν ἐξάδελφόν του Πρωτοσύγκελλον Α.
 Φραντζήν, εἶπε.

» Πρωτοσύγκελλέ μου ἀδελφέ! ἡμᾶς πλέον ἐκγράψατε
 » ὡς μὴ ὑπάρχοντας· ἀπερχόμεθα εἰς τὴν αὐθαίρετον σφα-
 » γὴν τῶν τυράννων, ἢ εἰς Τριπολιτζὰν ἀπέλευσίς μας θὰ

» δώτεi πολλὰς ἐλπίδας εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι τινος
 » καιροῦ· ἀλλὰ πῶς θὰ κατκνήτουν ἀπολούθως τὰ πρά-
 » γματα, οὐδεὶς οἶδεν εἰμὶ ὁ Θεὸς. Σεῖς μένετε ἔξω ἀπὸ
 » τὴν θηλίαν, καὶ ὅσον ἔνεστι ἐκπληρώσατε τὸ πρὸς τὴν
 » φίλην πατρίδα χρέος τὰς λυποῦμαι ἐγκαρδίως, καλῶτι
 » ἐπεθύμουν νὰ ἦμαι καὶ ἐγὼ ἔξω, διὰ νὰ ἴδω τὴν στιγμὴν
 » ἐκείνην τῆς καταδιώξεως τῶν Τούρκων, καὶ νὰ ἐκπλη-
 » ρώσω καὶ ἐγὼ τὴν πρὸς τὸν ὕμνον ὑπόχρετόν μου.
 » Σεῖς ὅλοι σταθῆτε γενναῖοι καὶ ἀτρόμητοι· ἐγὼ θεωρῶ
 » ὅτι εἰς τὴν ὑπόθεσίν μας αὐτὴν εἶναι Δάκτυλος Κυρίου,
 » καλῶτι εἶναι σχεδὸν ἱκανὰ ἔτη ἀφ' οὔτου ἔγεινεν ἡ ἀρχὴ
 » εἰς τὴν ἐταίριάν, καὶ ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸ γκωρίσουν
 » οἱ τυφλοτούρκοι· τέλος πάντων, τέκνα μου, ἐὰν ζήσωμεν
 » καὶ ἀνταμωθῶμεν (τὸ ὅποῖον δὲν πιστεύω), τότε θέλο-
 » μεν ἐκφρασθῇ καλῆτερον· ἐὰν συμβῇ τὸ ἐναντίον, ἐντα-
 » μώνομεν εἰς τὸν Ἄδην, ὅπου θέλομεν μάθει ὅσα ἐπράξα-
 » τε ἀγαθὰ, ἢ φαῦλα· ριζώσατε εἰς τὰς καρδίας καὶ εἰς
 » τὰς ψυχὰς σας πρὸ πάντων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ
 » τὴν μεταξὺ σας ὁμόνοιαν καὶ ἔχοντες ὡς βάσιν τὰ δύο
 » αὐτὰ μὴ δειλιάσητε!

Ταῦτα καὶ ἄλλα λέγοντος εὐτόλμως καὶ θαρραλαίως
 τοῦ Μητροπολίτου Χριστιανουπόλεως ἐνώπιον καὶ τῶν
 παρευρεθέντων, τοῦ Πρωτοπαπᾶ Δημητρίου Παπᾶ Τζό-
 ρη ἐκ Σουλιμᾶ (Κώμης τῆς Ἀρκαδίας), τοῦ Ἀναγνώστου
 Οἰκονομοπούλου ἐκ Γαράντζας, τοῦ αὐταδέλφου του Ἀν-
 τωνίου Ζαφειροπούλου, καὶ ἄλλων, ἐδάκρυσαν ὅπαντες,
 καὶ ἀσπασάμενοι τὴν δικαίαν του, ἐζήτησαν τὰς εὐχὰς
 αὐτοῦ (1), καὶ οὕτως ἤρχητε νὰ γίνηται ἡ διὰ τὴν ὁδοι-

(1) Παρόμοια με αὐτὰ εἶπον καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μετ' αὐτοῦ ἀναχωροῦντες
 τότε διὰ Τριπολιτῆαν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦς συγγενεῖς των.

πορίαν ἐτοιμασία, καθότι ἐπλησίαζε τὸ λυκαυγές τῆς ἡμέρας, ὅτε ὁ Χριστιανουπόλεως προετοιμαζόμενος, εἰσελθὼν εἰς τὸν κοιντῶνα του, καὶ ἀνοίξας ἐν μικρὸν κιβώτιον, ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Πρωτοσύγκελλόν του ἐν μικρὸν βαλάντιον (πουγγεῖον) ἐσφραγισμένον, τὸ ὁποῖον περιεῖχε τὴν προχείρως εὐρεθεῖσαν χρηματικὴν κατάστασίν του συγκατεμένην ἐκνομισμάτων χρυσῶν, συμποσουμένων (μὲ ἰδιόχειρον αὐτοῦ σημείωσιν) εἰς γρόσια 5014. καὶ 10 παραδες, τὰ ὅποια ἐγχειρίσας, ὡς εἴρηται, τῷ εἶπεν· « ἐάν »
 « δὲν λάβῃς χρεῖαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος, φύ- »
 « λαῖτι τὰ ὀλίγα αὐτὰ χρήματα διὰ νὰ μὲ χρησιμεύσουν »
 « διὰ τυχεύσας ἀνάγκας μας, ἐάν ἐπιστρέφω· εἰ δὲ καὶ »
 « ἀπέθάνω, δὸς αὐτὰ διὰ τὴν ψυχὴν μου ὅπως ὁ Θεὸς σέ »
 « φωτίζει, καὶ τὸ χρέος σου σὲ ὑπαγορεύσει· ἐάν δὲ λά- »
 « βῃς ἀνάγκην διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος, μὴ φει- »
 « σθῇς, δαπάνησαί τα, καὶ διὰ τὴν ψυχὴν μου κάμε τὸ »
 χρέος σου. (1).

Τὸ πρῶτὸ τῆς 5. Μαρτίου ἐτοιμασθέντων τῶν πάντων, ὁ Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως μετὰ τῶν δύο ρηθέντων προεστώτων τοῦ Ἰω. Τομαρά, καὶ Ἀντων. Καραπατά ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀρκαδίας διὰ τὴν Τριπολιτζάν καὶ ὁδὸν δὲ ἔλαβεν ὁ Χριστιανουπόλεως ἐπιστολὴν τοῦ Π. Πατρῶν διαλαμβάνουσαν μόνον ὅτι ἔλαβε τὰς 6000 γρόσια τὴν τιμὴν τῆς προσθήκης τοῦ Μετοχίου τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου Φίλια, ἀνευ τινὸς ἄλλης μηδεμιᾶς ὑποθέσεως· ἔφθασαν δὲ τὴν 8. Μαρτίου εἰς Τριπολιτζάν,

(1) Ὁ Πρωτοσύγκελλος Α. Φραντζῆς διεχειρίσθη τὴν χρηματικὴν αὐτὴν ποσότητα κατὰ τὰς αὐταῖς παραγγελίας τοῦ ἀειζώνου Χριστιανουπόλεως.

ὅπου πρὸ αὐτῶν εἶχον φθάσει ὁ Δημητρίζανης Φιλόθεος, ὁ Ναυπλίου Γρηγόριος, ὁ Τριπόλεως Δαυήλ (ὅστις εὐρέ-
θη ἐκεῖσε ὡς Ἀρχιερεὺς αὐτῆς) καὶ πολλοὶ τῶν προε-
στώτων (1). ἀλλὰ πρῶτος πάντων τῶν εἰς Τριπολιτζάν
εἰσελθόντων ἦτον ὁ Ἀναστάσιος II. Μαυρομιχάλης, β',
ὁ Δημητρίζανης Ἐπίσκοπος, γ', ὁ Ναυπλίου, δ', ὁ Χριστιανου-
πόλεως, ε', καὶ ς', ὁ Μονεμβασίας καὶ ὁ Ἀνδρουσῆς,
ζ', ὁ Κορίνθου, η', ὁ Ὠλένης Φιλάρετος (2) ὁλίγον δὲ
ἐλλείψε νὰ εἰσέλθῃ καὶ ὁ Βρεσθένης (νῦν Σελασίας) Θεο-
δώρητος· εἰσῆλθον δὲ καὶ προεστώτες, ὁ Παππᾶ Ἀλέ-
ξιος Οἰκονόμος, Θ. Δελιγιάνης, Ἰω. Πεῤῥοῦκας, Σω-
τήριος Νοταρᾶς, Κοπανίτζας, Μελέτης Μελετόπουλος,
Ἰωαννούλης Καραμάνος, Πανάγιος Κ' αχὸς, Ἰω. Το-
μαρᾶς, Ἀντώνιος Καραπατάς, καὶ ὁ Βιλαέτης ἐκ Πύρ-

(1) Κατὰ λάθος ἀναφέρει τὸ Δοκίμιον τοῦ I. Φιλήμονος καὶ τὸ Ἱστορικόν
τοῦ II. Πατρῶν ὅτι πρῶτος εἰσῆλθεν εἰς Τριπολιτζάν ὁ Χριστιανουπόλεως
(1η σελ. 12 τῆς Ἱστορίας τοῦ II. Πατρῶν, καὶ Δοκίμιον I. Φιλήμονος σελ.
360 σχόλ. α', ὅςτις λέγει " βεβαιούμενος ὁ II. Πατρῶν τὴν εἰς Τριπολιτζάν
εἴσοδον τοῦ Χριστιανουπόλεως καὶ βλέπων τὴν ἐξαγρῶσιν τῶν Τούρκων, ἀ-
νεχώρησεν ἐκ τῶν II. Πατρῶν ,, .) καθότι τὴν 22 καὶ 27 Φεβρ. οὔτε ἡ δια-
ταγὴ τῆς ἐξουσίας ἦτον ἀπεσταλμένη ἀκόμη εἰς τὸν Χριστιανουπόλεως.

Ὅμοιως ἀναφέρει καὶ ὁ II. Πατρῶν λαυθασμένως, μ' ὅλον ὅτι τὸ φέρει ὡς
σταθερὰν μαρτυρίαν, ὅτι ὁ Χριστιανουπόλεως ἀπῆλθεν εἰς Τριπολιτζάν τὴν
22 Φεβρ. Ὡς οὔτε ὁ II. Πατρῶν ὅστις λέγει τὴν 22 Φεβρ. οὔτε τὸ Δοκί-
μιον τοῦ I. Φιλήμονος, τὸ ὁποῖον λέγει τὴν 27, γνωρίζουν τὴν ἀλήθειαν καὶ
τὸ προφανέστατον αὐτὸ λάθος διαδηλοῦται ἐνταῦθα, καθότι ὁ Χριστιανουπό-
λεως ἀνεχώρησε διὰ Τριπολιτζάν τὴν 5 Μαρτίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχει μαρ-
τυρίαν ὁ Συγγραφεὺς τῆς παρούσης Ἱστορίας· ἰδιόχειρον τοῦ Χριστιανου-
πόλεως περὶ τούτου. Ὁ δὲ II. Πατρῶν πάλιν ἀναφέρει (σελ. 14), ὅτι ἀνεχώ-
ρησε διὰ Τριπολιτζάν τὴν 4 Μαρτίου.

(2) Οὗτο ἦσαν οἱ εἰσελθόντες Ἀρχιερεῖς, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ
Τριπόλεως, ὅστις ἦτο διαμνησθὲν ἐκεῖσε.

γον· καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ εἰσελθόντες εἰς Τριπολιτζάν (τὸ 1821), τοὺς ὁποίους αὐτοὺς θεωροῦντες οἱ Ὀθωμανοὶ εἰσερχομένους ἀρόβως καὶ ἀτρομήτως, ὅχι μόνον ἐλόμβανον ἐμφύχωνσιν μεγάλην, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπεδέχοντο μὲ προσαγορεύσεις «χῶς γκελδινίς (1) (δηλ. καλῶς ὀρίσατε), λαβόντες θάρρος καὶ ἐλπίδας ἀπὸ τὴν εἰσοδὸν αὐτῶν, ἥτις τῷ ὄντι ἔκλειπε τὰ ὄμματά των, καὶ ἐνεποδίσθη ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ σφαγὴ ἥτις ἐμελλε νὰ γίνῃ εἰς τοὺς α. καὶ β. τάξεως χριστιανούς (κατὰ τὰ φερμάνια τοῦ Σουλτάνου (2),) καὶ ἡ τῶν 10 χιλιάδων Ἀλβανῶν ἐκ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος ἀποπολὴ, τοὺς ὁποίους ἠτοίμαζε ν' ἀποστείλῃ ὁ Χουρσίτ Πασσᾶς κατὰ τὸ γράφειν του· ὅχι μόνον δὲ καθ' ὁδὸν ἀπαντῶντες τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστῶτας τοὺς ὑπεδέχοντο μὲ εὐπροσῆγοιαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλης ὑποδοχῆς, εὐνοίας, καὶ εὐμενείας ἐδέχοντο αὐτοὺς οἱ πρόκριτοι τῶν Ὀθωμανῶν Μπέηδες, Ἀγάδες, καὶ λοιποὶ, λαμβάνοντες τόσον αὐτοί, καλῶς καὶ ἡ ἐξουσία διαφόρους συνεντεύξεις καὶ ἰμιλίας, τοὺς ὁποίους οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προεστῶτες τόσον ἐνεθάρ-

(1) Λέγεται, ὅτι αἱ Ὀθωμανίδες γυναῖκες ἀκόμη θεωροῦνται ἐκ τῶν παρθένων τοὺς εἰσερχομένους Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστῶτας ἐπροσφώνουν τὸ «χῶς γκελδιν, σερᾶ γκελδιν», (δηλ. καλῶς ὀρίσατε) ἐν ἑτέλλῃ (εἰς χάριτι) τίποτες δὲν εἶναι τζαμποννοὺν ὅτοι λέγουσι τὰ κακὰ λόγια γὰρ τὸ ρηγῆ τὸν φακίρ φουκαρά (τὸν δυστυχῆ καὶ πτωχόν), καὶ βαλλαχά! τίποτες δὲν εἶναι.

(2) Ὁ Χουρσίτ Πασσᾶς εἶχε λάβει τότε δύο φερμάνια παρὰ τοῦ Σουλτάνου, διὰ νὰ διατάξῃ εἰς τὴν Πελοπόννησόν οὕτως μαντοῦπι (ἑστὶς Δικαστικὴ) αὐτοῦ, διὰ νὰ βάλουν σπαθὶ εἰς τὴν α. καὶ β. τάξιν τοῦ Κλήρου, καὶ τῶν Κοσμικῶν· τὰ δὲ φερμάνια αὐτὰ ἐξεδόθησαν ἀπ' οὗ ὁ Σουλτάνος ἔλαβε διαφόρους πληροφορίας καὶ ἄλλας ἀποδείξεις μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Ὑπάτου.

βυναν, ὥστε τοὺς ἔπειταν ὅτι δὲν ὑπῆρχε τὸ παραμικρὸν, καὶ ὅτι ὅλα τὰ διαφημιζόμενα ἦσαν ὑποκινούμενα ἀπὸ τὸν Καρᾶ Ἀλῆ.

Καὶ τὸ μὲν ἀτρόμητον καὶ ἀτάραχον ὕφος τῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν Τριπολιτζάν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων, ὅχι μόνον ἐμπόδιζε τοὺς Ὀθωμανοὺς τοῦ νὰ πράξωσι τί ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, κατὰ τὰ ρηθέντα διαταττόμενα παρὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Χουρσίτ Πασᾶ, ἀλλ' ἐγιναν ἀκόμι καὶ ἐγγυηταὶ διὰ τὴν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐνυπάρχουσαν ἡσυχίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ἐπεὶ οὖν τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ εἰσελθόντων Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῆς Ἐξουσίας -- παρεμπόδις τῆς παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἀπορακτισθείτης σφαγῆς τῶν ἁ. καὶ ὁ. τάξεω; Κληρικῶν καὶ Ἑλλήνων, καὶ τῆς ἀποστολῆς 10 χιλιάδων Ὀθωμανῶν ἀπὸ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος εἰς τὴν Πελοπόννησον -- Ἀποποιήσις τῆς εἰς Τριπολιτζάν ἀπελεύσεως τοῦ Π. Πατρὸς καὶ τῶν Προεστώτων τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων -- ἀριβαλισμοὶ ῥήξεω; -- φυλακίαι τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων ἐν Τριπολιτζᾷ.

Μ' ὅλον ὅτι δὲ αἱ διδόμεναι κατ' ἐκάστην πληροφορίαι πανταχόθεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τῆς Πελοποννήσου, καθὼς καὶ εἰς τὸν Καϊμακάρην (ἀντιπρόσωπον τοῦ Χουρσίτ Πασᾶ) περὶ τῆς διατρεχούσης Φιλικῆς Ἑταιρίας. (καὶ μάλιστα εἰς τὸν Σουλτάνον μετὰ τὴν τοῦ Ἀριστείδου,

καὶ Ἰπάρχου (1) σύλληψιν, μ' ὅλα ταῦτα καὶ ἡ εἰς τὴν Πελοπόννητον ἀφίξις τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, ἡ καθ' ὅλα ἀπροσεξία, καὶ ὁ πολὺς καὶ μᾶλλον ἀνόητος ἐνθουσιασμός του, συνωδευμένα ὅλα αὐτὰ ἔμοῦ μὲ τὰς πολυειδεῖς του ὑποσχέσεις (2, προσέτι καὶ ἡ ἀπὸ Ζάκυνθον ἔξοδος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, τοῦ Ἀναγνωσταρά, τοῦ Νικηταρά, τῶν Πετμεζαίων, καὶ ἄλλων, κατετάραξαν καθ' ὑπερβολὴν τὸν ἐγκέφαλον τῶν Ὀθωμανῶν, ἐξακρέτως δὲ τῆς ἐν Τριπολιτιᾷ διαμενούσης Ὀθωμανικῆς Ἀρχῆς, ἥτις κατὰ χρέος ἀνέφερε τὰ πάντα εἰς τὸν Χουρσίτ Πασσᾶν, ὅστις εἰσῆλθεν ἀπὸ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα κατὰ πρῶτον περίπου τῶν 800 στρατιωτῶν Ὀθωμανῶν, διατάττων νὰ προσέξουν ἀκολουθῶς, καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσωσι πλατύτερον διὰ ν' ἀποστείλῃ καὶ ἄλλα στρατεύματα ἕως 10 χιλιάδων Ἀλβανῶν καὶ ἄλλων Τουρκῶν, καὶ ταῦτοχρόνως διακελεύων, ὥστε ἐὰν ἴδωσι θετικὸν σκοπὸν ἀποστασίας ἀπὸ μέρους τῶν Φαγιάδων καὶ λάβωσι διδόμενα, ν' ἀκολουθήσωσιν εὐθὺς κατὰ τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα εἰς τὰ ἀποσταλέντα παρὰ τοῦ Σουλτάνου πρὸς αὐτὸν δύο Φερμάνια, τῶν ὁποίων κρατήσας εἰς χεῖρας του τὰ πρωτότυπα, ἀπέστειλεν εἰς τὸν Καϊμακάρην του Μεχμέτ Σαλήχ Πασσᾶν, δυνάμει τῶν ὁποίων ἐδίδετο εἰς τὸν Χουρσίτ Πασσᾶν ἀπόλυτος ἐξουσία παρὰ τοῦ Σουλτάνου, ὡς εἴρηται, (Κεφ. δ'.) νὰ θανατώσῃ ὅλους τοὺς Κληρικοὺς, Προεστῶτας, Ἐμπόρους, καὶ λοιποὺς τῆς α. καὶ β'. τάξεως. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν διαταγῶν αὐτῶν καὶ τῶν διαταττομένων εἰς τὰ μνησθέντα ἀντίγραφα τῶν Φερμανίων ἔλαβε σκέψεις βαθείας

(1) Ἴδε Δουκίμιον, σελ. 278, καὶ 279.

(2) Ἴδε Ἱστορίαν Π. Πατρῶν, σελ. 8, 9, καὶ 10.

ὁ ῥαββί Μεχμέτ Σαλήχ Πασσᾶς Καϊμακάμης μετὰ τῶν ἐν τῷ Παλατίῳ του ὑπαλλήλων καὶ τῶν Πουτζούχιδων Ὀθωμανῶν τῆς Πελοποννήσου τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ διαμενόντων, Μπέρδων, Ἀγάδων, καὶ Ἐφέντιδων (Ἑληρικῶν τῆς Ὀθωμανικῆς θρησκείας), ἀλλ' αὐτοὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἐγνωμοδότηται διὰ τὴν σφαγὴν τῶν Ἑλλήνων, ἕως νὰ ἴδωσι διεξοδικώτερον τὴν ἐνέργειαν πραγματικῶς τῶν διαφρημιζομένων· κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ φιλητυχώτατος Μουσταῶ-Μπεης ἐκ Τριπολιτζᾶς ἐπρότεινεν οὕτω·

« Δὲν εἶναι δίκαιον ν' ἀποφασισθῇ φόνος κατὰ τῶν
 » ῥαγιάδων ὡς ὄντων ἐμανέντ οὐλλὰ (ἐνέχυροί Θεῶν)
 » εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας καὶ ἐὰν
 » ἀποφασισθῇ σφαγὴ, τότε καὶ ὁ Θεὸς θέλει ἀποστείλῃ
 » ἀφανισμὸν εἰς τὸ Βασιλεῖόν μας· καὶ ἐπομένως εἶναι
 » πιθανὸν ὅτι καὶ ὁ ῥαγιάς τότε θέλει βιασθῇ νὰ κλείσῃ
 » τὰ ὄμματα, καὶ ὡς ἀπελπισμένος νὰ πρᾶξῃ ὅσα οἱ
 » Ὀθωμανοὶ δὲν ἐλπίζουν· ὁ δὲ Θεὸς θέλει εἶσθαι βοηθὸς
 » τῶν ῥαγιάδων καθ' ὅλα· ἐὰν ὅμως φανῇ ζορμπολίκι
 » (ἀποστασία) ἀπὸ ὅλους τοὺς ῥαγιάδες, τότε εἶναι μι-
 » νασίπι (κατάλληλον) νὰ φέρουν ἀπὸ τὴν Ρούμελην
 » οἱ Ὀθωμανοὶ ὅσα στρατεύματα ἤθελον ἐγκριθῇ πρὸς
 » ἀντίκρουσιν τῆς ἀποστασίας, καὶ ἄς ᾔηται τὸ κρῖμα εἰς
 » τὸν λαιμόν των, καθὼς ἐγίνε καὶ εἰς τὸν ἄλλον χρ-
 » μπεδέ (ἀποστασίαν τῶν 1769) ».

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα προτείναντες, τροπολογοῦντες καὶ παρατηροῦντες, ἐνέκριναν τελευταῖον νὰ γράψωσι πρὸς τὸν Χουρσίτ Πασσᾶν ὅτι· « Ἐπειδὴ προσκληθέντες οἱ
 » Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστῶτες νὰ ἔλθουν εἰς τὸ Τέμε-
 » γερὶ (καθέδραν) κατὰ τὴν προσταγὴν σας, ἦλθαν ἁ-

» παντες μ' ὅλον τὸ ἱταέτι (ὑποταγὴν), διὰ τοῦτο πολ-
 » μῶμεν νὰ γνωμοδοτήσωμεν ἐνώπιον τῆς Ὑψηλότητός
 » σας, διὰ νὰ μᾶς δώσετε ἔμρι (προσταγὴν Σας) νὰ μὴ
 » θανατωθοῦν οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ λοιποὶ, ἐὰν ὁμως ἴδωμεν
 » αἰτίας καὶ σημεῖα Χαίρνικα (ἀποστατικά) τότε ἐκτε-
 » λούμεν τὸ ἔμρι σας κατὰ τὰ Ὑψηλὰ Βασιλικά Φερ-
 » μάνια ».

Ἀφ' οὗ ἀνέφερον τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸν Χουρσίτ Πασ-
 σᾶν, διὰ νὰ γνωρίσωσι πλατύτερον τὴν διεύθυνσιν καὶ
 τὸν σκοπὸν τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων, τὴν 11
 Μαρτίου ἀπεφάσισαν οἱ ῥηθέντες Ὀθωμανοὶ νὰ υποβά-
 λωσι εἰς ἔρανον χρηματικὸν τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Προε-
 στώτας ἀπὸ ποσότητος 2,000 - 1500, καὶ 1000 γροσίων
 ἀνὰ ἕκαστον, τὸν ὁποῖον αὐτὸν ἔρανον ἀπεδέχθησαν χω-
 ρίς τινος προβλήματος, ἢ ἀντιλογίας, πληρώσαντες ἕκα-
 στος μὲ πρόσωπον χαρίεν τὴν ἀποφασισθεῖσαν δι' αὐτὸν
 ποσότητα (1) ἐκ τούτου περισσότερον ἐπέισθησαν οἱ
 Ὀθωμανοὶ ὅτι τῷ ὄντι δὲν ὑπάρχει μηδὲν ἐκ τῶν φη-
 μιζομένων ἀληθές· ὁ δὲ Καϊμακάμης ἀνέφερεν εἰς τὸν
 Χουρσίτ Πασσᾶν καὶ τὰ περὶ τῆς ταχείας καὶ προθύμου
 ἀποδόσεως τοῦ ψηφισθέντος εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ
 Προεστώτας χρηματικοῦ ἐράνου. Ταῦτα δὲ πάντα ἐσά-
 θησαν ὡς πλέον βοηθητικά μέσα τοῦ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ ἀπο-
 στολὴ στρατευμάτων ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἰς τὴν
 Πελοπόννησον, καθὼς καὶ ἡ σφαγὴ τῶν Χριστιανῶν (2).

(1) Τὰ Τουρκικὰ 1000 γρόσια κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰσοτιμῶντο μὲ
 διστάλια 200.

(2) Ἰδὲ τὰ περὶ σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων Δοκίμ. σελ. 369, καὶ Ἱστορίαν Π.
 Πατρῶν σελ. 7 καὶ 8, ὅπου ἀναφέρουν ὅτι, « οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Καθίδρας

Ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι ἡ ὀθωμανικὴ ἐξουσία παρετήρησε μετὰ τῶν λοιπῶν ὀθωμανῶν ὅσα ἀνωτέρω προείπομεν,

Τριπλίται, ὁ ὅλος τῶν Τούρκων τῆς Καθέδρας ἐξαγορεύεται καὶ ἐπαπειλεῖ τρυφῇ. Ἀλλὰ τῇ περὶ τούτων βεβαιωτέρῃ πληροφορίᾳ, ὅτι ἦτον ἀπόφασις διὰ τὴν σφύρην, καὶ ὅτι ἦτο καὶ ὁ φερμαὶν ἀπεσταλμένῳ περὶ αὐτῆς παρὰ τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸν Χουρτίτ Πατσά, καὶ ὅτι εἶπεν αὐτῷ κατὰ συνέπειαν ἀμφότεροι οἱ Συγγραφεῖς τῶν ἀνωτέρω ἱστορικῶν Συγγραμμάτων δὲν ἐγνώριζον.

Τὰς βεβιαίας δὲ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πληροφορίας ἐλάβομεν παρὰ τοῦ ἐκ Φιλιατρῶν τῆς ἐπαρχίας Ἀρχιδίαις Ἀντωνίου Καραπατᾶ (ἐνός τῶν πεμφυλκικισθέντων μετὰ τῶν λοιπῶν ὡς Προϊστάτης τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης), ὅστις παρελάθεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ ὀθωμανοῦ Μεχμέτ Μουραμπούτης αὐτόχθονα Ἀρχιδιον, ὡς ἀκολουθεῖ.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Μουραμπούτης κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1820 ἐφάνη παρῆ-
κος τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, καὶ ὡς ἀποστάτης δὲν ὑπετάττετο εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῆς, ἥτις διατύχοντο τὴν καταδίωξίν του, διώρισε κατ' αὐτοῦ 1500 ὀθωμανοὺς, διὰ νὰ ἐκτέλῃται τὴν καταδίωξίν του, αὐτὸς δὲ μετὰ ὀλίγων τινῶν ὀθωμανῶν μισθωτῶν ὠχυρώθη εἰς τοὺς Γαργαλιάνους (Κωμοπολὶν τῆς ἐπαρχίας Ἀρχιδίαις (Τρυφυλλίας)). Ἡ κατ' αὐτοῦ γενομένη πολιορκία διήρκειτο εἰς τὴν βηθεῖται Κωμόπολιν ὀκτῶ ἡμέρας περὶ τοῦ, μετὰ τὴν παρελευσίαν τῶν ὁποίων οἱ πολιορκηταὶ αὐτοῦ τὴν παρεχώρησαν διόδον, ὥστε δραπέτευσε διὰ Φαλάττης, (παρὰ τὴν οὐπὴς τῆς Κωμοπόλεως) διεσώθη ἀποδῆς εἰς τὴν Πρέβεζαν, ὅπου διέμεινε μέχρις ὅτου ὁ Χουρτίτ Πατσᾶς διωρίθη νὰ πολιορκήσῃ τὸν Ἀλῆ Πατσά, εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὑπὸ τὴν ὁδήγησιν τοῦ ὁποίου ὤπῃ καὶ ὁ Μουραμπούτης ὑπομίσθιος διατελῶν.

Ὅτε δὲ ὁ Χουρτίτ Πατσᾶς διεύθυνε τὸν Κιερχαχμάμπην του διὰ τὴν Πελοπόννητον (περὶ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821), διώρισε καὶ τὸν Μουραμπούτην αὐτὸν ὡς Μπίμπαντι (χιλιάρχην) καθὼς αὐτόχθονα Πελοποννήσιον καὶ πολὺ-
πειρον ἄνδρα ὑπὸ τὴν ὁδήγησιν τοῦ Κιερχαχμάμπη.

Ἀρ' οὗ δὲ ἐβόησαν εἰς τὴν Τριπολιζάν' ὁ Κιερχαχμάμπης, κτείνως γενομένης μετὰ τῶν λοιπῶν, ἐπειδὴ ἐνεκρίθη νὰ στρατολογήσῃται πρῶτον διὰ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, νὰ διαλύσῃται τὰς ἐκεῖ πολιορκίας, νὰ παραλῃθῶσι δὲ καὶ τοὺς αὐτὸς εὐρισκόμενους ὀθωμανοὺς διὰ νὰ θύτῃ καὶ ἀφλέσῃται τοὺς εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Μεσσηνίας Ἕλληνας, κακείθεν δὲ νὰ μεταβῇ καὶ

καὶ ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν Ὀθωμανῶν ἐξηλείφθη πᾶσα πλέ-
ον παντὸς εἶδους ὑποψία, μ' ὅλα ταῦτα ἡ συνειδήσις πάν-

εἰς τοῦ Λάλα διὰ τὰ διαλύσῃ καὶ τὴν ἐκεῖ πολιορκίαν, καὶ νὰ συμπαράλα-
βῃ μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς Λαλαῖους, αὐτόθεν δὲ νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὴν Καρύ-
ταιναν καὶ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας διὰ νὰ καταστρέψῃ καὶ ἐξαλείψῃ τὰ
πάντα κατὰ τὰς ἐλπίδας των, (καὶ ἀναμφιβόλως ἐπετύγχανον τὸν σκοπὸν των
ἂν ἤθελον ἐνεργῆσαι τὴν στρατολογίαν ἐκείνην, καθότι, ὡς προείπομεν, ἦτον
ἀρχὴ τῆς ἀποστασίας, καὶ ἐν ᾧ ἦτο τρομερὰ ἔλλειψις πολεμευδίων, ἦτον ἀ-
κόμη καὶ ἡ θειλία εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων,) εἰς τὴν στρατολογίαν ἐκεί-
νην διωρίσθη ὡς εἰς τῶν δυνατῶν καὶ στρατηγηματικῶν καὶ ὁ διαληφθεὶς
Μουράμπούτης, ὅστις ἔχων φιλίαν καὶ σχέτιν στενὴν μετὰ τοῦ Ἀντωνίου
Καραπατᾶ (ὡς χρηματίσας πολλάκις ἐνοικιαστὴς τῶν προσόδων τῆς Κομο-
πόλεως Φυλιατρῶν), θέλων δὲ ἀφ' ἑτέρου νὰ διδάσκηται καὶ ὁδηγῆται ἀπὸ τὸν
Καραπατᾶν τὸ, πόθεν, καὶ πῶς ἐπῆγασεν ἡ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποστασία
τῶν Ἑλλήνων, ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς τὸν Καραπατᾶν, ὑποσχόμενος, ὅτι
τὸν ἀπαλλάττει τῆς φυλακῆς, καὶ τὸν συμπαράλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν
κατὰ τὰ Μεσσηνιακὰ προύρια μελετωμένην στρατολογίαν, φρονῶν καὶ ἐλπί-
ζων, ὅτι ἀπηλπισμένος ὢν ὁ Καραπατᾶς ἀπὸ τὴν φυλακὴν, νὰ τῷ γίνῃ ὠφέ-
λιμος εἰς τὴν στρατολογίαν αὐτήν. (Περὶ τούτων, φαίνεται, ὅτι συνεσκέφθη
πρῶτον μετὰ τοῦ Κρηχχιράμπεχ διὰ τῆς ἀδείας τοῦ ὁποίου ἐξήγαγεν ἐκ τῆς
φυλακῆς τὸν Καραπατᾶν.) Ἀλλ' ἀφ' οὗ δὲν ἐδυνάθη νὰ λάβῃ ἀπὸ αὐτὸν ὅσας
ἤλπιζε πληροφορίας, (καθότι ἠρνεῖτο ὁ Καραπατᾶς, ὅτι δὲν ὑπῆρχε μυστικὴ
κκενὸς εἶδους συνωμοσία, οὔτε στοχασμὸς τῶν Ἑλλήνων δι' ἀποστασίαν, !
φρόνησις καὶ σταθερότης εἰς τοὺς ὅρκους τῆς Ἑταιρίας καὶ τῆς Πατρίδος !!!,
μᾶλλον δὲ ἠπόρει καὶ αὐτὸς πῶς ἐπῆγαγεν ἡ ἀποστασία αὐτή.) Καὶ ἐπειδὴ
ὁ Μουράμπούτης δὲν ἐξῆξεν ὡς ἤλπιζε, τὸ μὲν, τότε ἐκλήθη εἰς τὸν Καρα-
πατᾶν, ὅτι ὁ Σουλτᾶνος καὶ ὁ Πασσᾶς ἔλαβον πολλὰς καὶ διαφόρους πληρο-
φορίας περὶ τῆς ἀποστασίας, διηγήθεις αὐτῷ καὶ ὅλα τὰ περὶ τῶν μνησθέν-
των δύο φερμανίων, καὶ διὰ ποίους λόγους τῶν πρωτίστων Ὀθωμανῶν καὶ
τοῦ Καϊμακάμη δὲν ἐξετελέσθησαν τὰ διαταττόμενα εἰς τὰ φερμάνια (ἡ σφα-
γὴ δηλ. καὶ ἡ τῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἴσοδος), καὶ ὅτι
συνετέλεσεν ἐπὶ πολὺ ἢ εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἐλευσις τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προε-
στώτων, ὅτι αὐτὰ τοῦτο ἠπάτησε τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ ἔδωκαν τότεν
πίστιν, καὶ ὅτι ὅλα ὅσα διεφημίζοντο ἐφάνησαν τελευταῖον ἀληθῆ καὶ
πραγματικά· ἀλλ' ὁ Καραπατᾶς ὠρκίζετο, καὶ ἐξῆτι νὰ τὸν βεβαιώσῃ, ὅτι

τοτε ἤλεγχε τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ αἰὺ υποφίαι των δὲν ἐδύναντο νὰ ἐξλακεφθῶσιν ὀλοτελῶς, διότι δὲν ἐφαίνοντο καὶ οἱ Προεστώτες τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων ὁ Ἀνδρέας Ζαήρης καὶ Σωτήριος Χαραλάμπης· ὅσον δὲ περὶ

δὴν ἦτο κανενὸς εἶδους προμελέτη δι' ἀποστασίαν, καὶ διὰ τ' ἀπαλλαγῇ τῆς φυλακῆς ἐπαινοῦτε τὸ σχέδιον τῆς στρατολογίας, ὑποσχόμενος ὅτι δεῖλει φανῇ καὶ αὐτὸς ὠφέλιμος, πολὺ περισσότερον πείθων τοὺς ῥαγιάδες ν' ἀφίτουν τὰ ὄπλα, καὶ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν· ἔλεγε δὲ εἰς τὸν Μουραμπούτην νὰ δώσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ὅ,τι λογῆς ὑπόσχεσιν ἐγκρίνει εἰς τὸν Κερχαράμπην εἰς γνωρίῃ τὸν Καραπατᾶν ὁποῖος εἶναι.

Ἄρ' οὐ δὲ συνωμίκησαν αὐτὰ καὶ ἄλλα ὁ Μουραμπούτης μετὰ τοῦ Καραπατᾶ, εἰσῆλθον πάλιν εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Καραπατᾶς, ἐπιφυλαττόμενος νὰ συμπαραληφθῇ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν στρατολογίαν. Ἀλλὰ τὸ περὶ αὐτῆς σχέδιον διὰ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια ἐματαιώθη, ἐνεκρίθη δὲ νὰ στρατολογήσῃσι κατὰ τοῦ Βαλτετζίου, διὰ νὰ ματαιώσῃσι τοὺς σκοποὺς τῶν ἐκείσε συσσωματωμένων Ἑλλήνων, καὶ ἀκολουθῶς νὰ καταδῶσι διὰ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἀληθεστάτη μαρτυρία περὶ τῆς μελετηθείσης σφαγῆς, καὶ τῆς ἀποστολῆς 10 χιλιάδων Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἰς τὴν Πελοπόννησον, ληρθείσα ἀπὸ τὸν Α. Καραπατᾶν, ἄνθρωπον ἐγνωσμένον καὶ ἀποδοδεγμένον ὡς τιμίον καὶ σταθεροῦ χαρακτῆρος. Ἰδοὺ καὶ πότον ὠφέλιμος ἐτάθη ἡ εἰς τὴν Τριπολιτζάν εἰσοδος τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων, καὶ πότον ἔκλεισε τὰ ὄμματα τῆς ἐξουτίας κτλ. κτλ.

Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ παραυτιάσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ματαίως προσπαθοῦν τινες νὰ κατηγορήσῃσι τοὺς εἰς Τριπολιτζάν εἰσέλθοντας ὅτι δὲν ἐπραξαν καλῶς. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ἀρκετὰ ὠμλήταμεν περὶ τούτου εἰς τὸ κείμενον (Κεφ. γ'), ἐπαναλαμβάνομεν νὰ εἰπώμεν καὶ ἐνταῦθα ὅτι ἡ μὲν εἰσοδος αὐτῶν ἤθελεν εἶσθαι βέβαια ἀξιοπιστοτέρα μαρτυρία διὰ νὰ ᾔται ἡ φθορὰ προφανῆς καὶ ὡς ἐξ αὐτῆς νὰ σβεσθῇ ὁλωσ διόλου ἡ ἐνארξίς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. ἔχομεν ἐν τούτοις ἐπιθυμίαν νὰ μάθομεν, ποίους ἤθελον ἀράγε νὰ κατηγοροῦν τότε, καὶ νὰ φρυάττουν κατ' αὐτῶν ὅσοι φοφοδεῖς, δειλοὶ, καὶ ἄνθρωποι τολμᾶσι νὰ κατηγορήσῃσι τοὺς εἰς Τριπολιτζάν εἰσέλθοντας Ἀρχιερεῖς καὶ προεστώτας; τότε βέβαια ἤθελε γεμίσει ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἀσία, καὶ ἡ Ἀφρική ἀπὸ δυστυχεῖς Ἑλλήνας Πελοποννησίους, εἰς ἣν ἤθελε γίνῃ ἀρχὴ φόνων· ἀλλ' ὅταν ἀπαξ ἡ θεία πρόνοια ἐπέγραψεν

τοῦ Π. Πατρῶν ὀλίγον ἐρρόντιζον· ἔαν δὲν ᾔθελεν εἰσελθῇ εἰς τὴν Τριπολιτῖζαν μετὰ τῶν ἄλλων ὅστις ὅτε ἔλαβε τὴν πρόσκλησιν παρὰ τῆς ἐξουσίας λήγοντος τοῦ Φεβρουαρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὰ Καλάβρυτα διὰ νὰ συσχεθῶσι μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Ζαΐμη καὶ τοῦ Σωτηρίου Χαραλάμπους. Ἐν τούτοις ὁμως ἐκοινοποίησεν εἰς τὰς Π. Πάτρας, ὅτι ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Τριπολιτῖζαν (1)· εἰς δὲ τὴν θέσιν τοῦ Προεστῶτος τῶν Π. Πατρῶν Νικολάου Λόντου ἀπέστειλαν εἰς Τριπολιτῖζαν τὸν Ἀνδρέαν Καλαμογῳδάρτην, Ταμίαν ὄντα τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. (2).

Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν εἰς Καλάβρυτα ὁ Π. Πατρῶν, μετὰ δύο ἡμέρας ὑπῆγε καὶ ὁ Ἀνδρέας Λόντος. Συσχεθέντες δὲ μετὰ τῶν ἐν Καλαβρύτοις διαμενόντων, δὲν ἐνέκριναν τὴν εἰς τὴν Τριπολιτῖζαν εἰσοδὸν τῶν (3).

ἀποφασιστικῶς τὴν ἀπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων τὴν τρέλλαν καὶ ἀνοκτίαν αὐτῇ ἡ ἀνωτάτη Πρόνοια ἀπέδειξεν εἰς τὸν ἐπίλοιπον κόσμον ὡς ἐπιχείρημα ὑψηλῶν γνώσεων, ἃς καυχᾶται πλέον ὅσον καὶ ἂν θέλῃ ἕκαστος, ἰδῶν “ ἐγὼ, καὶ ἐγὼ ἔτωσα ”, το εἶδος, ” δὲ ἀποσιωπῶμεν μὲ τοῦτο ὁμως καὶ τὸ “ Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ ”, χεῖρα δι’ ἐκείνῃ, ” καὶ τὸ “ Πρὸς τὴν, παιδιὰ, καὶ πέτρας ” (ἐνὸς Ἡγούμενου πολιορκηθέντος ποτὲ ἀπὸ ληστῶν) ἀφίνομεν δὲ εἰς ἄλλους νὰ ἐξηγηθῶσιν ὅ,τι ἂν, περὶ τῶν ὅτων εἴπωμεν ἐνταῦθα, γνωρίζωσι κλατύτῳ.

(1) Ἰδε Ἱστορίαν Π. Πατρῶν, σελ. 13.

(2) Τὸν Ἀνδρέαν Καλαμογῳδάρτην ἀπέστειλαν εἰς Τριπολιτῖζαν ὡς μὴ μεμνημένου τὰ τῆς Ἐπαιρείας, καὶ διὰ νὰ ᾔνοι ὑπὸ τὸν κίνδυνον αὐτός, καὶ ὅχι ὁ Νικόλαος Λόντος.

(3) Τοῦτο δὲ ἐπράξαν διὰ λόγους περὶ τῶν ὁποίων θέλομεν ἐμυλῆσαι ἀκολουθεῖς, ἐξ ὧν θέλει φανῇ τὸ αἴτιον εἰς τῆς Τριπολιτῖζαν μὴ ἀπελεύσεώς των.

Ἐνέκριναν δὲ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν μὴ ἀπέλευσίν των (1) μὲ τὸν ἐφεξῆς τρόπον (2).

Ἐγραψαν ἐν ἐπίπλαστον γράμμα ὡς νὰ ἐστάλη δὴ-
θεν πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τινος Ὀθωμανὸν ἐκ Τριπολιτζᾶς,
τὸ ὁποῖον διελόμβηκε τὰ ἐφεξῆς·

« Φίλοι μου Ἀνδρέα Ζαήμερ, Σωτ. Χαρχαλάμπη, Ἀν-
δρέα Λόντε, καὶ λοιποὶ·

» Μὴν τύχη καὶ ἀποφασίζετε νὰ ἐμβῆτε εἰς τὴν Τρι-
» πολιτζάν, διότι ἐσᾶς θὰ σκοτώσουν προτίτερα ὅτι ὁ
» τοὺς ἄλλους· ἐγὼ σὺν φίλος μπιστεμένος σᾶς εἶπω
» τὸ χαμπέρι (τὴν εἰδήσιν), καί, ἔ ὁ Θεὸς καὶ ἡ γῆς·
» καὶ τὸ γράμμα μου νὰ τὸ κάψετε· ταῦτα καὶ ὅχι
» ἄλλο ». Μαρτίου 8.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμμα ἐγχειρίσαντες εἰς ἓνα ἄν-
θρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης των ἐκ τῆς Κώμης Σούβαρ-
δον τῷ εἶπον, ν' ἀπέλθῃ δι' ἄλλης ὁδοῦ, καὶ νὰ τοὺς περι-
μένη εἰς μίαν παρ' αὐτῶν διοριθεῖσαν θέσιν· τὴν δὲ ἐνάτην
Μαρτίου ὁ Π. Πατρῶν, ὁ Κερνίτζης Προκόπιος, ὁ Α.
Ζαήμερ, ὁ Α. Χαρχαλάμπης, ὁ Ἀνδρέας Λόντος, ὁ Α. Φω-
τήλας, καὶ Σ. Θεοχαρόπουλος ἐξῆλθον ἐπὶ προσχήματι

(1) Μ' ὅλον ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ κήδυνον μετὰ τὸ εἰς Τριπολιτζάν ὑπά-
σιμην τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμερ, καὶ Σ. Χαρχαλάμπους νὰ φονεύσῃσιν ὅλους
τοὺς ἐν φυλακῇ, μ' ὅλα ταῦτα ἡ μὴ ἀπέλευσίς των οὔτε συνετέλεσεν ὡς
μηδενὸς εἶδους βοηθητικὸν μέσον διὰ τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ ὄντας, οὔτε δὲ
ἐνεπόδισεν ἄφ' ἑτέρου καὶ τὴν ἐπαρξὶν τῆς τῶν Ὀθωμανῶν καταδωρίας
καθὸι πρῶτον δημόσιον τουρκικὴν ἐκτέλεσιν μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν
εἰς τὸν λόφον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀντικρυ τῆς Κορυταίνης ἀπὸ τῶν
Θ. Κολοκατρῶν, ἔχοντα ὑπ' αὐτὸν 300 Μανιάτας.

(2) Εἰς τὴν ἀμήγυριν αὐτὴν ἦσαν καὶ ὁ Ἀσημάκης Φωτήλας, καὶ ὁ
Σωτήριος Θεοχαρόπουλος.

εἰς ὁδοιπορίαν διὰ τὴν Τριπολιτζάν, καὶ εἰς τὴν διορισθεῖσαν θέσιν, παρουσιασθεὶς ὁ παρ' αὐτῶν ἀποσταλεὶς ἄνθρωπος παρενδεδυμένος ὡς πεζοδρόμος ἀπὸ Τριπολιτζάν ἐρχόμενος, ἐνεχείρισεν εἰς αὐτοὺς τὸ ρηθὲν γράμμα, τὸ ὁποῖον λαβόντες, ἐκοινοποίησαν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ διαλαμβανόμενα καὶ εἰς ὅλους τοὺς συνοδοιπόρους τῶν· προσποιούμενοι δὲ ὅτι ἐλυπήθησαν, μὲ μεγάλην κατῆφειαν καὶ πικρίαν τῶν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Λαύρας, ἀπέχουσαν τῶν Καλαβρύτων μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ὅπου ἔλαβον εὐθὺς ἐπιστολὴν τοῦ Κανέλλου Δελιγιάννη πρὸς τὸν Α. Ζαήμην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραφε μετὰ δακρύων, ὅτι, διὰ ὄνομα Θεοῦ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων, ὥστε νὰ μείνῃ ὀπίσω ἢ ἐναρξίς τῆς ἀποστασίας, διότι καὶ τοὺς ἐν Τριπολιτζᾷ ἀνθρώπους τῶν θὰ στερηθῶσι, καὶ ἡ ὑπόθεσις δὲν θὰ προοδεύσῃ ὡς ἀνετοιμῶν ὄντων τῶν πάντων διὰ τοὺς πάντας, πολὺ δὲ μᾶλλον διὰ τὴν παντελεῖ ἔλλειψιν πολεμεφοδίων, ἕως οὗ ληφθῶσιν αἱ περιμενόμεναι ἀπαντήσεις. κτλ, (1)

Διαμείναντες δὲ οἱ ἀνωτέρω διαληφθέντες εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας, εἰδοποίησαν ἐκεῖθεν τὸν Βοεβόδαν τῶν Καλαβρύτων τὰ περὶ τοῦ γράμματος. προσθέτοντες ὅτι, ἔχοντες πάθη κατ' αὐτῶν τινὲς ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς διέβαλον εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ λόγῳ ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ἀποστασία, καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν εἶναι ἐνοχοὶ καὶ αὐτοὶ, καὶ οὕτω φοβούμενοι μήπως καὶ φονευθῶσι παρὰ τῆς ἐξουσίας κατὰ

c

(1) Τοιαῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις ἔγραψεν ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Μονεμβασίας νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν Μπένη τῆς Μάνης διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἡ ἐναρξίς, καθότι τὰ πάντα ἦσαν ἀνετοιμα· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἦτον τρόπος ἀξίας φρονήσεως ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα εἰς τὸ γράμμα, (τὸ ὅποιον εἶναι ἀληθέστατον καὶ ἀπὸ φίλον των πιστὸν ἀποσταλὲν), ἐμποδίσθησαν ἕνεκα τούτου ἀπὸ τοῦ ν' ἀπέλθωσιν εἰς Τριπολιτζάν· καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ταυτοχρόνως ἔγραψαν καὶ ἀπέστειλαν καὶ εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

Ὁ δὲ Βοεβόδας λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν των, ἔγραψε καὶ εἰς τὸν Καϊμακάμην τὰ διατρέξαντα, ἀπήντησε δὲ καὶ πρὸς ἐκείνους ὅτι, δὲν κάμουν καλὰ νὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς λόγους τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου οἵτινες θέλουν τὸ κακὸν των· Ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία ἀναγνοῦσα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βοεβόδα τῶν Καλαβρύτων, ἔλαβεν εὐθὺς συνεντεύξεις μετὰ τῶν ἄλλων προκρίτων Ὀθωμανῶν, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ὑπονοίας, ποῖος ἄρα νὰ ἔγραψε τὸ γράμμα, καὶ ἐφόβισεν αὐτοὺς τόσον· σκεφθέντες δὲ καὶ μετὰ τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων, παρεκίνησαν αὐτοὺς νὰ τοῖς γράψωσιν, οἵτινες ἀπέστειλαν τὸν Ἀνδρέαν Καλαμογδάρτην πρὸς αὐτοὺς, ἀπαντῶντες ὅτι ὅλα εἶναι ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα, ὀρκιζόμενοι ὅτι οὔτε ὑπάρχει ποτὲ τοιοῦτον τι, οὔτε συνέλαβε ποτὲ τοιοῦτον σκοπὸν ἡ ἐξουσία κατ' αὐτῶν, ἢ κατ' ἄλλων Ἑλλήνων.

Φθάσας εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας ὁ Ἀνδρέας Καλαμογδάρτης μὲ τὰ ρηθέντα γράμματα ὡς γνωστὸς εἰς πάντας, καὶ ὡς Πρέσβυς διὰ νὰ τοὺς πείσῃ ν' ἀπέλθουν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἐπροσπάθει μυριωτρόπως νὰ τοὺς πείσῃ· ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον· τελευταῖον τῷ εἶπον, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ὡς ἀπὸ μέρους των, ὅτι ἔλαβον πολὺν φόβον, καὶ ἕνεκα τούτου δὲν δύνανται νὰ ὑπάγωσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλ' ὅτι θέλουν διαμείνει μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ἡσυχίαν, καὶ ὅσα ἄλλα συνεφώνουν μὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· καὶ οὕτως, ὁ μὲν Καλαμογδάρτης ἀνεχώ-

ρητε, (μὲ ὅλον ὅτι τὸν ἐσυμβούλευσαν πλαγίως νὰ μὴ
 ὑπάγῃ, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ ὡς μὴ γνωρίζων τὸ
 μυστήριον τῆς ἐταιρίας, ἄλλως δὲ, δὲν ἐπέστρεφεν· ἀλλὰ
 καὶ τοῦτο ἦτον κατ' εὐδοκίαν θεῖαν, καθότι ἐάν δὲν ἐπέστρεφεν
 εἰς τὴν Τριπολιτζάν ὁ Καλαμογδάρτης, τίς οἶδεν, ὅποιον
 ἀπεικταῖον εὐνάτο νὰ προκύβῃ) οἱ δὲ ἐν τῇ Μονῇ ἐπε-
 ρίμενον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Καλαμογδάρτου ἀπάν-
 τισιν ἐκ Τριπολιτζᾶς, νομίζοντες ὅτι θέλουν τοῖς γρά-
 φωσι πάλιν, ἡ ὅτι θέλουν τοῖς ἀποστείλει καὶ ἐκ δευτέρου
 ἄνθρωπον διὰ τὴν εἰς Τριπολιτζάν εἰσόδον των· σκεφθέν-
 τες δὲ ἐπὶ τούτῳ, εἶπον, ὅτι ἐάν καὶ ἐκ δευτέρου τοῖς γρά-
 φωσιν ἡ ἀποστείλωσιν ἄνθρωπον, νὰ μὴ ὑπάγουν· ἀλλὰ, νὰ
 γράψωσι πάλιν· καὶ οὕτως ἡτοίμασαν μίαν ἐπιστολὴν
 διὰ νὰ τὴν ἔχουν πρόχειρον νὰ τὴν ἐγχειρίσωσιν εἰς τὸν
 ἀπὸ Τριπολιτζᾶς ἀποσταληρόμενον, διαλαμβάνουσαν τὰ
 ἑφεξῆς.

» Ἐνδοξότατοι καὶ πολυχρόνιοι Μπέηδες, καὶ Ἀγάδες!

» Καὶ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν πρόσκλησιν τῶν
 » Δεσποτάδων καὶ Κοτζαμπασιδῶν ἐλάβομεν, καὶ εἶδαμεν
 » ὅσας ὑποσχέσεις μᾶς δίδετε, καθὼς καὶ ἀσφάλειαν, διὰ
 » τὸν χωρὶς φόβον καὶ ὑποψίαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἐρ-
 » χομόν μας· ἡμεῖς, ἐνδοξότατοι, δὲν εἴμεθα ἀσίδες (ἀπει-
 » θεῖς) τοῦ πολυχρονίου Βασιλέως μας, καθὼς καὶ τοῦ
 » Βελιγουννάμ. Πασσᾶ ἐφέντη μας (τοῦ Σατράπου).

» Μῆτε τὸν νοῦν μας ἐχάσαμεν (μὲ τὸ θέλημα τοῦ
 » Θεοῦ) μῆτε χαμνιᾶς λογῆς ὑποψίαν ἔχομεν, ἐξῶ μόνον
 » ἀπὸ τὸ γράμμα ὅπου ἐλάβομεν εἰς τὸν δρόμον ἐρχόμε-
 » νοι εἰς Τριπολιτζάν, ἀπὸ αὐτὸ ἐμποδίσθημεν, καὶ ὑπο-
 » πτευόμεθα νὰ ἐλθωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι ἔχομεν
 » πολλὰ ἄδικα εἰδομένα ὅπου ἐγίναν, καὶ ἐχάθησαν αἰ-

» ἄνθρωποι χρήσιμοι, ὠφελίμοι, καὶ ἀναγκαῖοι διὰ τὴν Πόρ-
 » ταν· γνωρίζομεν ὅπου ἔχομεν καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς, καὶ
 » ἔχομεν πιθανότητα κατὰ τὸ γράμμα ὅπου ἐλάβαμεν,
 » ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν μᾶς ἔχουν ἄδικοι προδομένους·
 » ἀλλὰ καθὼς ἡ ἐνδοξότης σας μᾶς ὑπόσχεσθε ἀσφάλειαν
 » τῆς ὑπάρξεώς μας, καὶ δοκίξεσθε δι' αὐτὴν, παρομοίως
 » καὶ ἡμεῖς, ὡς πιστοὶ ῥαγίδες τοῦ πολυχρονίου Ἡμῶν
 » Βασιλέως, καὶ Χαήρδουβατζίδες (εὐχέται) σας, ὑποσχό-
 » μεθα εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ εἰς τὴν ἐνδοξότητά σας μὲ
 » τὴν ζωὴν μας καὶ μὲ τὸ αἷμα μας, ὅτι ὅσον θέλομεν δι-
 » αμείνει ἐνταῦθα ἕως νὰ ἔλθωμεν αὐτότε προσωπικῶς,
 » θέλομεν διατηρεῖ καθ' ὅλα τὴν ἐντελὴ ἡσυχίαν, διὰ νὰ
 » μὴ σεισθῇ εἰς ταῦτα τὰ μέρη μήτε φύλλον καὶ θέλομεν
 » συνάξει μὲ τὸ χέρι τοῦ Ζαμπίτη (Διοικητοῦ) ὅσα χρή-
 » μιν καὶ ἡ Πόρτα ἔχει νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ Ματλουπάτι
 » (ἀπαιτήσεις καθυστερούσας) καὶ ἄλλα, χωρὶς νὰ λείψῃ
 » καὶ ὁ παρᾶς ὅλα ταῦτα δὲ θέλομεν κάμει μὲ γράμμα
 » μόνον τοῦ Δραγουμάνου τῆς Πόρτας (τῆς πελοποννή-
 » σου), χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ μέρη αὐτὰ διὰ μερικὰς ἡμέ-
 » ρας ἄνθρωπος τῆς ἐξουσίας· ὅλα αὐτὰ σᾶς τὰ βεβαιώνο-
 » μεν μὲ τὸ αἷμα μας, καὶ ἡ ἐνδοξότης σας πληροφορήσα-
 » τε τὴν Πόρταν μὲ ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ χωρὶς νὰ
 » ἔχῃ πλέον παραμικρὰν ὑποψίαν, ἐπειδὴ ὅσα φημίζον-
 » ται εἶναι ὅλα ψεύματα καὶ κινήματά τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ διὰ
 » νὰ φέρῃ γκιουρουλτί (ταραχὴν) ὥστε μὲ αὐτὸ νὰ γλυ-
 » τώσῃ τὸν γιανκὴν (τράχηλόντου) ἀπὸ τὴν Βασιλικὴν ὁρ-
 » γήν.

» Εἰς ὅλα αὐτὰ κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ σᾶς προσθέσω-
 » μεν, καὶ νὰ καθυποβάλωμεν ὑπ' ὄφιν σας, παρακαλοῦν-
 » τες θερμῶς τὴν ἐνδοξότητά σας, ν' ἀναφέρετε εἰς τὸν

» ὑψηλότετον Καϊμακάρ ἐφέντην μας, νὰ δώσῃ ἄδειαν
 » χωρὶς τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς
 » Τριπολιτζᾶς, ὅσοι Δεσποτάδες καὶ Κοτζαμπασίδες ἤλ-
 » θον προσκεκλημένοι καὶ τοῦτο ὄχι διὰ κανέν ἄλλο αἰ-
 » τιον, εἰμὴ διὰ νὰ προσδεύσῃ ἡ εὐταξία καὶ ἡσυχία, καὶ
 » διὰ νὰ μὴ γίνεταί ὡς ἐκ τούτων ἐρεθισμός ἀπὸ τὸ μέρος
 » τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ.

» Ταῦτα καθυποβάλλομεν εἰς γνῶσιν τῆς ὑμετέρας ἐν-
 » δοξότητος μὲ τὰς θερμὰς ἡμῶν παρακλήσεις, καὶ ἐλπί-
 » ζομεν ὅτι ὄχι μόνον θὰ εἰσακουσθῶμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ
 » γραφόμενά μας νὰ μὴ νομισθῶσιν ἄλλως πῶς, καὶ τὰ
 » παρεξηγεῖν οἱ ἐχθροὶ μας, καὶ διότι καλῶς εἶδομεν καὶ
 » γινώσκομεν ὅσα ὑπέφερον οἱ πρόγονοί μας εἰς τὰ 1769
 » ἀρκετὰ εἶναι ἐκεῖνα πρὸς ὁδηγίαν καὶ διδασκαλίαν ὄχι
 » μόνον τῶν φρονίμων, ἀλλὰ σχεδὸν καὶ τῶν ἀνοήτων. »

1821 Μαρτίου 10.

Οἱ Χαῖρ Δουβατζίδες σας.

» Π. Γερμανός, Κερνιτζῆς Προκόπιος, Ἀνδρέας Ζαήμης
 » Σ. Χαραλάμπης, Ἀνδρέας Λόντος, Α. Φωτήλας, Σ. Θε-
 » οχαρόπουλος.

Πράξαντες δὲ ταῦτα πάντα ὑποπτεύοντες μὲν καὶ κάθε
 ἄλλην περίστασιν, μὴ ἔχοντες δὲ σκοπὸν διὰ νὰ κινήσωσι
 τὴν ἑναρξιν τῆς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποστασίας, ἕως οὗ
 λάβωσι καὶ τὰς περιμενομένας ἀπαντήσεις τῶν γραμμα-
 των, (περὶ ὧν εἴρηται κεφάλ. Γ'.) χωρὶς νὰ γινώσκωσι δὲ
 ἀφ' ἐτέρου καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἀποτελέσματα, καὶ διότι
 παρήκουσαν εἰς τὰς προσκλήσεις καὶ ἀπέφυγον τὴν εἰς
 τὴν Τριπολιτζάν εἰσοδόν των, ταῦτα πάντα σκεπτόμενοι
 ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὸ μνησθέν. ἰά. ἄρθρον τῆς ἐν
 Βοστίτζῃ Μυστικοσυγγελεύσεως, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπέκρι-

ναν νά γίνη καί ἐν ἀρξουχίῃ (ἀναφορά) ἀπό μέρους τῶν ἰδίων Ἀρχιερέων καί τῶν πέντε Προεστώτων κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Σουλτάνον, καί διὰ τοῦ ὁποῖου νά δικαιολογοῦν τὰ αἷτια δικτὶ δὲν ὑπῆγον εἰς Τριπολιτζάν, καί ὅτι ὡς πιστοὶ ῥαγιάδες τοῦ κρατικοῦ Δοβλετίου, ἐὰν ἐγκρίνη ὁ Σουλτάνος τὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπέλευσίν των, νά τοὺς προτάξῃ διὰ μέτου τοῦ Πατριαρχείου, καί θέλουν φθάσει ταχύτατα εἰς τὸ Διδάκι τῆς Βασιλείας του (1), ἐὰν δὲ ὁ Καϊμακάμης τοῦ Μωρέως ἀναφέρει κατ' αὐτῶν ἐναντία, ἢ ὑψηλὴ Πόρτα νά μὴ δώσῃ πίστιν ἕως οὗ φθάσωσιν αὐτοὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καί τότε ἐὰν ἦναι πταίσται, νά δοκιμάσουν παρὰ τῆς Βασιλείας του τὰ πλέον μεγαλύτερα δεινά.

Μὲ τὴν ρηθεῖσαν αὐτὴν ἔννοιαν ἀροῦ ἔγινε τὸ ἀρξουχάλι, καί ὑπεγράφη παρὰ τῶν ἐν τῇ Μονῇ Ἀρχιερέων καί προεστώτων, περικλείσαντες αὐτὸ εἰς ἄλλην των ἀναφορὰν πρὸς τὸν αἰοίδιμον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον, ἐνεχείρισαν εἰς ἓνα τῶν Ἱερομονάχων τῆς Μονῆς Εὐγένιον, δόντες αὐτῷ καί γρόσια 350 δι' ἔξοδα τῆς ὁδοιπορίας του, ὅστις καί ἀναχώρησε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν 14 Μαρτίου· ἀγνοεῖται δὲ ἂν ἀπῆλθεν, ἢ ὄχι, καθότι οὔτε ἐφάνη μέχρι τοῦδε, οὔτε θέλει φανῇ πλέον.

Ταῦτα καλῶς καί ἀρίστως διαθέσαντες, ἀνεχώρησαν ἄπικτες ἐκ τῆς Μονῆς· καί ὁ μὲν Π. Πατὴρ, καί ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης ἀπῆλθον εἰς Ἅγιον Βλάσιον, ὁ δὲ Σ.

(1) Ταῦτα δὲ πάντα ἐπραττοῦ διὰ τὰ οἰκονομήτωσι τὴν τρομερὰν ἐκείνην ἐποχὴν, νά ἀκολουθήτωσι δὲ ἐπομένως καλῶς ἤθελον ὁδηγηθῇ ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῶν ἰδίων πραγμάτων.

Χαραλάμπης, καὶ Σ. Θεοχαρόπουλος εἰς Ζαρούχλαν, ὁ Κερνίτζης καὶ ὁ Α. Φωτήλας εἰς Κερπινήν, ὁ δὲ Α. Λόντος εἰς Διχοπτόν, ὠδηγήθησαν δὲ ἅπαντες διὰ νὰ ᾔναι προσεκτικοὶ καθ' ὅλα, καὶ διὰ νὰ ἔχωσι στρατιώ-
τας προητοιμασμένους, ἀλλὰ πάντοτε μὲ μεγάλην προ-
σοχήν, ἕως οὗ τὰ πράγματα τοὺς ὠδηγήσωσιν ἐπὶ τὸ
βέλτιον. Ἀλλ' ἐν ταῦτοις οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπέστειλαν πρὸς
αὐτοὺς ἐκ Τριπολιτζᾶς καὶ ἐκ δευτέρου τὸν ἐκ Μεθώνης
Νικόλαον Γεωργακόπουλον διὰ νὰ τοὺς προσκαλέσῃ
κατὰ τὰς ἐλπίδας των· ἀλλ' ὁ Νικόλαος Μοθωνιὸς οὐτε
ὑπῆγεν, οὔτε δὲ ἐπέστρεψε πλέον εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν (14 Μαρτίου) ὁ Νικό-
λαος Σολιώτης ὁμοῦ μὲ 15 συμπολίτας του ἐφόνευσεν
εἰς τὴν Κώμην Ἀγρίδι 3 Ὀθωμανοὺς κατὰ τὴν θέσιν
ὀνομαζομένην Πόρταις, ἐρχομένους ἀπὸ Τριπολιτζάν,
τὴν δὲ 16 Μαρτίου ὁ αὐτὸς πάλιν συνωδευμένος μὲ
τοὺς Πετμεζαίους ἐφόνευσεν εἰς τὴν Κώμην ὀνομαζο-
μένην Βερσοβάν ἄλλους 28 Ὀθωμανοὺς ἐρχομένους
ἀπὸ Σάλωνα, καὶ ἀποβάντας εἰς Ἀκράταν, ὀδεύοντας
δὲ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Χασσιῶν διὰ Τριπολιτζάν. Ἀλλ'
οἱ δύο οὗτοι ἀκροβολισμοὶ ἔγιναν ὡς ὑποκεκρυμμένοι
ὑπὸ τὸ πρόσχημα ληστρικοῦ κινήματος, καὶ οὐχὶ δημο-
σίως γεγονότος ἀποστατικοῦ. Ἐγένοντο δὲ καὶ ἀπὸ
ἀνοησίαν, ἥτις οὐχ' ἤττον τότε ἔλαβεν ἀρχὴν νὰ προ-
χωρῇ.

Συνέπεσε δὲ ταυτοχρόνως νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰ Καλά-
βρυτα δι' ὑποθέσεις του ἰδιαίτερας καὶ τις Σειδικεχαγιᾶς
ὀνομαζόμενος, καθὼς καὶ ὁ ἐκ Βυτίνης Νικόλαος Ταμ-
πακόπουλος ἔχων καὶ αὐτὸς νὰ λαμβάνῃ χρήματα ὡς
μεγαλέμπορος καὶ Σαράρης (Τραπεζίτης) διατελῶν εἰς

Τριπολιτζάν. Ἀμφότεροι οὗτοι ἐμελέτων πρὸ ἡμερῶν
 τινων νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ Καλαβρύτων διὰ τὴν Τρι-
 πολιτζάν, καὶ τὴν 16 Μαρτίου ἐξῆλθον εἰς ὁδοπορίαν
 ὁμοθυμαδὸν Ἕλληνες δέ τινες ἐκ Καλαβρύτων (στοχαζό-
 μενοι ὅτι μεθ' ἐαυτοῦ ἔφερε χρήματα ὁ Σεϊδικεχαγιᾶς,
 καὶ μήπως γενομένης τῆς ῥήξεως ὠφεληθῶσιν ἄλλοι
 Ἕλληνες ἐξ αὐτῶν τῶν χρημάτων, πολὺ δὲ μᾶλλον
 διότι ὁ ἀνόητος ἐνθουσιασμὸς ἦτον ἐξηπλωμένος καὶ
 ἐκεῖ) ἐνεδρεύσαντες εἰς τὴν θέσιν Χελωνοσπηλαιάν, ἅμα
 φθάσαντα τὸν Σεϊδικεχαγιάν μετὰ τοῦ Ν. Ταμπακοπού-
 λου, ἐπυροβολήτην αὐτόν· ἀλλὰ, εἴτε ἐκ δειλίας τινός,
 εἴτε ἐκ προσοχῆς διὰ νὰ μὴ φονεύσωσι τὸν Ν. Ταμπα-
 κόπουλον, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ φονεύσωσι τὸν Σεϊδικε-
 χαγιάν, οὐδὲ καὶ νὰ τὸν πληγώσωσιν.

Ἐπὶ τῷ αἰρνιδίῳ τούτῳ πυροβολισμῷ ὁ Σεϊδικεχα-
 γιᾶς μετὰ τοῦ Ταμπακοπούλου κτυπήσαντες τοὺς ἵππους
 των, ὁρομαίως διεσώθησαν ἀβλαβεῖς εἰς τὴν πεδιάδα
 τοῦ Φονῆ (Φενεῶ), καθεῖθεν δὲ ὁ μὲν Σεϊδικεχαγιᾶς
 ἀπῆλθεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ὁ δὲ Ν. Ταμπακόπουλος
 εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Βυτίνην. Οἱ δὲ πυροβολήσαντες
 κατὰ τοῦ Σεϊδικεχαγιᾶ Ἕλληνες παρέλαβον μόνον τὸν
 Σερσχανῶν (τὰ ἐπὶ τοῦ φορτηγοῦ ἵππου ἔπιπλα) τοῦ
 Ν. Ταμπακοπούλου, τὰ ἐνδύματα, καὶ ἄρκετὰ χρήματα,
 τὰ ὅπλῃ (κατὰ τὰς δοθείσας πληροφορίες) μέχρι τοῦδε
 δὲν ἐπεστράφησαν καθ' ὁλοκληρίην.

Συνέπιτε δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν νὰ ᾔκη Βρεβόδας
 τῶν Καλαβρύτων ὁ Ἰμπραήμ Ἀγῆς Ἀρναούτ ὀγλοῦς, ὅς-
 τις λαβὼν στενὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μιχαήλ Κοῦκα (διυτε-
 λόντος παρὰ τῷ Σωτηρίῳ Χαγαλάμπῃ, ὡς μυστικοῦ
 γραμματέως, εἶχε συνεχεῖς μετ' αὐτοῦ μυστικὰς συν-

διαλέξεις. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐψιθυρίζοντο τὰ τῆς ἐταιρίας, καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπώπτευσον τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀποστασίαν, ἡρώτα συνεχῶς ὁ Ἀρναούτ δ' ἄλλοις τὸν Μιχαήλ Κοῦκα μυστικὰ διὰ νὰ τῷ κοινοποιήσῃ ἐὰν ὑπάρχῃ τί ἄφ' ὅσα αὐτὸς ἤκουε καὶ οἱ ἐν Καλαβρύτοις Ὀθωμανοὶ τῷ ἐβεβαίουν. Ἀλλ' ὁ Μιχαήλ Κοῦκας φρόνιμος ὢν, μὲ λόγους καταπειστικούς ἐπίεισε τὸν Βοεβόδα, καὶ ἀνέφερεν εἰς τὴν ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν ὅτι εἰς τὰ Καλαβρύτα ὑπάρχει ἄκρα ἡσυχία, καὶ ὅτι οἱ ἐν Καλαβρύτοις Ὀθωμανοὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ φέρωσι δυστυχῇ ἀποτελέσματα εἰς τὸν βασιλῆα διαφημίζουν τοὺς ἀνυπάρχτους αὐτοὺς λόγους, ὥστε ἐκ τούτου ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία πληροφορηθεῖσα, ἐξώρισε 5 - 6 Καλαβρυτινοὺς Ὀθωμανούς. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ Μιχαήλ Κοῦκα συνετέλεσεν ἐπὶ πολὺ διὰ νὰ μὴ ἀνακαλυφθῶσι τὰ σχέδια τῶν προϋχόντων Ἑλλήνων· ὅχι μόνον δὲ κατὰ τοῦτο συνετέλεσεν ὁ Μιχαήλ Κοῦκας, ἀλλὰ καὶ συνεισέφερε καὶ πυρίτιδα ἱκανῆς ποσότητος, καὶ μολυβδον, παρευρεθείς καὶ ἀγωνισθείς μετὰ τῶν Πετμεζάδων, καὶ τοῦ Σολιώτου εἰς διαφόρους μάχας.

Πεπείσμενος ὅθεν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Μ. Κοῦκα ὁ Βοεβόδας τῶν Καλαβρύτων Ἀρναούτ δ' ἄλλοις ὅτι δὲν ὑπάρχει τί, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Τριπολιτζάν (τὴν πρωτὰν τῆς 17 Μαρτίου) ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν θέσιν του μετ' ὀλίγας ἡμέρας· ἀλλὰ πρὸ δύο ὥρων τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀπέστειλε τὸν Καφρετζήν του διὰ νὰ προφθάσῃ εἰς τὴν Κώμην Ντάρα, (ἰδιοκτησίαν του οὖσαν) καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὰ πρὸς τροφὴν

διὰ τὸ γεῦμα, ἐγγὺς οὖσης τῆς Κώμης αὐτῆς ἐπὶ τῇ ὁδοποιίᾳ του.

Φθάσας ὁ Καφφετζῆς αὐτοῦ πλησίον τῆς Χελωνοσπηλιάς, καὶ πληροφορηθεὶς ὅσα τὴν παρελθοῦσαν ἐγένοντο αὐτόσε κατὰ τοῦ Σεϊδικεχαγιά, καὶ ὅτι ἐνεδρεύουν καὶ ἄλλοι παρέμπροσθεν (διὰ ποῖον δὲ ἡ ἐνεδρα αὐτῇ, ἡγνοεῖτο), γενόμενος ἐντρομος ὅλου διόλου ὑπέστρεφεν ὀπίσω, καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Κύριόν του Βοεβόδα, ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅσα καθ' ὁδὸν ἔμαθε πρᾶχθέντα κατὰ τοῦ Σεϊδικεχαγιά, καὶ ὅτι ἐνεδρεύουν καὶ ἄλλοι πολλοὶ κλέπται εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ ποῖον ὁμοῦς, ἀγνοεῖται· ἀκούσας ὁ Βοεβόδας Ἀρναούτ ὀγλοῦς ταῦτα παρὰ τοῦ Καφφετζῆ του, καὶ σκεφθεὶς ὀλίγον, τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐπέστρεφεν εἰς Καλάβρυτα μεθ' ὧν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ διὰ συνοδίαν.

Ἄλλ' ὁ πυροβολισθεὶς κατὰ τὴν χελωνοσπηλίαν Σεϊδικεχαγιάς Λαλιώτης ἀπελθὼν εἰς Τριπολιτζάν, ἀνήγγειλεν ὅσα καθ' ὁδὸν τῷ συνέβησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ εἰς ὅλους τοὺς προκρίτους τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες πληροφορηθέντες ταῦτα πάντα πρὸ αὐτοῦ, κατεταράχθησαν, θορυβηθέντες ὅχι ὀλίγον.

Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ προεστώτες ἦσαν συνηγμένοι εἰς τὴν Τριπολιτζάν μέχρι τῆς 17 Μαρτίου, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν εἶχον ἰδιαίτερον κατάλυμα ἕκαστος ὡς ἐκ τῆς ἐπαρχίας του, περιφερόμενοι ἐλεύθεροι μέχρι τῆς 19 Μαρτίου, ὁ δὲ Κορίνθου Κύριλλος καὶ ὁ Σωτήριος Νοταρᾶς ὑπῆγον κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Σιράγι (Πα-

λάτιον) τοῦ Κιχαμήλ Μπεη κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ. (1)

Μετὰ δὲ τὸ κατὰ τοῦ Σεϊδίκεχαγιά συμβάν εἰς τὴν Χελωνοπηλίαν (τὴν 19 Μαρτίου) ἔφθικεν εἰδήσις εἰς Τριπολιτζάν ὅτι ἐτουφέκισαν καὶ τὸν Ἀρναούτ ὀγλοῦν Βοεβόδαν τῶν Καλαβρύτων ἐρχόμενον διὰ Τριπολιτζάν, ὅστις διατρωθεὶς ἀκινδύνως, ἐπέστρεψεν εἰς Καλαβρυταὶ καθ' ἣν δὲ στιγμήν ἐφθικεν ἡ περὶ τοῦ Ἀρναούτ ὀγλοῦ εἰδήσις, ἔτυχεν νὰ εὐρεθῶσιν εἰς τὸ παλάτιον οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προεστώτες, ὅπου καὶ ἐγένετο λόγος διὰ νὰ δοθῇ ἄδεια νὰ ἐξέλθωσιν ἐν μέρος ἐκ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων διὰ νὰ διατηρῶσιν τὴν ἡσυχίαν, καὶ νὰ δώσωσιν ἰχτιμαλέτι (ἐμπιστοσύνην), οἷτινες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἔτροπολόγουν τὴν κατὰ τοῦ Σεϊδὶ κεχαγιά πράξιν, ὅτι ἦτον ἔργον κλεφτομπιρπάντιδων, πραχθὲν ἀνοήτως μᾶλλον, καὶ ὅχι ἐκ προμελέτης, φέροντες πρὸς πίστωσιν ἀληθείας τὸν Ν. Ταμπακόπουλον, καὶ ἄλλας ὅσας ἔλαβον δῆθεν βεβαιωτέρας πληροφορίας.

Ἐνῶ δὲ ἐπρόκειτο ὅτι, ἐὰν ἤθελον ἔλθῃ εἰς Τριπολιτζάν

(1) Ἡ θάλας αὐτὴ τοῦ Κιχαμήλ Μπεη παραλιθόντος εἰς τὸ ἴδιόν του αἷμακον τὴν Μητροπολίτην Κορίνθου, καὶ τὸν Σ. Νουταράν εἶναι ἀλίγον περίεργος· γράφεται, δὲ ὅτι ἐπράξε τοῦτο ἐπὶ σκοπῷ, ἥτις διὰ νὰ καταφάγῃ καὶ βοφάγῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ θέοντι καθ' ὅλα ὅσα αὐτὸς ἐφροντάζετο, ἢ ἄλλως, (συλλογισόμενος πολλὰ), διὰ νὰ τοὺς φυλάττῃ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἑαυτοῦ του ἐν καιρῷ ἀνάγκης· ἐκ τῶν δύο τούτων τὸ δεύτερον δύναται νὰ ᾖ καὶ καταλλεστότερον καὶ ἀληθέστερον, καθότι τοὺς ἐκράτηεν εἰς τὴν οἰκίαν του μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Τριπολιτζᾶς· περιποιουμένους καθ' ὅλα· μόνον δὲ τὴν ἡμέραν εἶθε τὰ σίδερα (θεσμὰ) εἰς τοὺς πόδας των διὰ νὰ τοὺς βλέπουν οἱ εἰς τὴν οἰκίαν του εἰσπερχόμενοι Ὑδωνικοὶ, ἀλλὰ τὴν νύκτα ἔμεινον ἐλεύθεροι, πυρατρουμένοι μόνον ἀπὸ ἀτυνομικῆς τιμῆς φυλάξιν.

ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα ὁ Σ. Χαραλάμπης, ὁ Ζαήμης ὁ Φωτήλας, ὁ Θεοχαρόπουλος, καὶ ὁ Λόντος ἐκ Βοστίτζης, δὲν ἤθελε δὲ διαδοθῇ ἐν ταυτῷ καὶ ἡ ψευδὴς ἐκείνη φήμη διὰ τὸν πυροβολισμὸν τοῦ Βοεβόδα τῶν Καλαβρύτων τὴν 19 Μαρτίου, ἤθελεν ἐκδοθῇ ἄδεια εἰς τινὰς ἐκ τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ εἰσελθόντων Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων διὰ νὰ ἐξέλθωσι, ὡς εἴρηται, πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας, (τίς οἶδε καὶ κατὰ τοῦτο δι' ὅποια ἄλλα ἐνδεχόμενα τὴν δόκησεν οὕτως ἢ θεῖα πρόνοια!), ἅμα ὅτε ἔφθασεν ἡ μνησθεῖσα εἰδησις διὰ τὸν πυροβολισμὸν τοῦ Βοεβόδα Ἀρναούτ ὀγλοῦ (ἄνδρὸς ἐπιτήμου, ὅχι μόνον διότι ἦτον Βοεβόδας, ἀλλὰ καὶ Ἀρναούτ ὀγλοῦς, ὁρμώμενος ἀπὸ μιᾶς τῶν πρωτίστων καὶ λαμπρῶν ἀρχαίων Ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ἔφερον λαμπρὰ ὀφφίκια (ἄξιώματα) καὶ τίτλους, οἷον χωτζαγκιάνιδων, Καπιτζίμπασιδων, Σαλαχώριδων, κ τ λ. ἔχων δὲ καὶ βασιλικά εἰσοδήματα, καὶ ἰδιοκτησίας λαμπρὰς συγχειμένας ἐξ ὀλοκλήρων Κωμῶν, καὶ χωρίων), ἐξηγγρίωσεν ὑπὲρ τὸ δέον καὶ τὴν Ὀθωμανικὴν διοίκησιν καὶ ὅλους τοὺς ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανοὺς· καὶ μ' ὅλον ὅτι δὲν ἔγινε τὸ παραμικρὸν ἐναντίον τοῦ Βοεβόδα, μόνον ἐπὶ τῇ φήμῃ ἐπιστηριγθέντες τόσον αὐτοῦ, ὅσον καὶ τῶν κατὰ τοῦ Σεῖδὶ κεχαγιά καὶ τοῦ Ν. Ταμπακοπούλου συμβάντων, καὶ ὅτι κατὰ φαντασίαν ὑπάρχουν ἐνεδρεύοντες καὶ ἄλλοι Ἕλληνες διὰ τὸν Ἀρναούτ ὀγλοῦν, (ὅστις διὰ ταῦτα καὶ ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς ὁδοῦ νομίσας ὅτι δι' αὐτὸν ἐνεδρεύουν), ἐφρύαξαν ὡς λυσσώδεις οἱ Ὀθωμανοὶ ἐναντίον τῶν Ἀρχιερέων καὶ προεστώτων, ὥστε ἐὰν ἤθελον εὐρεθῇ εἰς τὰ καταλύματά των, τοὺς ἐφόνευαν ἅπαντας διὰ τῆς πρώτης ὁρμῆς· τοῦτο δὲ ἀπεδείχθη πραγματικῶς, καὶ θότι ὄντας αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Πασσᾶ ἔ-

τρεξαν ἀγγεληδὸν ζητοῦντες τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς φονεύσω-
σιν· ἀλλ' ἡ ἐξουσία δὲν ἐνέδωκεν εἰς τοῦτο, καθησυχάσασα
αὐτοὺς μὲ τὸν λόγον ὅτι « εἰς τὸ χέρι μας τοὺς ἔχομεν
» καὶ ὅταν θελήσωμεν τοὺς θανατώνομεν· » ὅθεν καὶ ἀπ'
ἐκείνης τῆς στιγμῆς δὲν ἄφησαν πλέον τοὺς περὶ ὧν ὁ λό-
γος Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστώτας νὰ ἐξέλθωσιν ἐξωθεν τοῦ
παλατίου, ἀλλ' ἐκράτησαν αὐτοὺς εἰς τὸν Δαῖρὲ (κατάστη-
μα) τοῦ Χαζναδάρ Ἀγᾶ (Ταμίου τοῦ Πασσᾶ) μέχρι τῆς
18 Ἀπριλλίου. (1)

Ἀλλὰ πρὸ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης καὶ ὀδυνηρᾶς φυλακί-
σεως τῶν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προεστώτες ὄντες ἐν τῷ
παλατίῳ δι᾽ ὀδυνηρῶς μωρῶς ν' ἀποδείξωσιν ὅτι
τὰ τῆς δοθείσης φήμης περὶ τοῦ Ἀρναούτ ὀγλοῦ καὶ τ. λ.
εἶναι ὅλως διόλου ψευδῆ καὶ πεπλασμένα, μὴ ἐλπίζοντες

(1) Τότε κατεβίβασαν αὐτοὺς εἰς τὴν δημοσίαν καὶ τρομερὴν δυσώδη φυ-
λακὴν (ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ σκώληξ ἦτο ἀτελεύτητος), θέσαντες ἄλυσιν εἰς
τοὺς τραχήλους αὐτῶν, ἐξακριβήσαντες τοῦ Ἀναστασίου Π Μαυρομιχάλη, τὸν
ὁποῖον παραλαβὸν ὁ Καϊμακάμης, ἐφύλαττεν εἰς ὀνδᾶν (θάλαμον) ἰδιαιτερον
χορηγῶν αὐτῷ ὅλας τὰς ἀπαιτούμενας ἀναπαύσεις· κατ' αἰτήσιν τοῦ ὁποί-
ου συμπαρέλαβε καὶ τὸν Ἀνδρέαν Κυλαμογάρτην· ἐπραξέ δὲ τοῦτο ὁ Καϊ-
μακάμης καθότι εἶδε τὸν Κριμὴλ Μπεην παραλαβόντα εἰς τὸ κατάλυμά του
τὸν Μητροπολίτην Κορίνθου, καὶ τὸν Σ. Νοταρᾶν, ἡ ἄλλως διὰ μέλλοντας
ἄλλους στοχαστροὺς (ὡς φαίνεται) ἀφορώντας τὴν ἐν καιρῷ ἀνάγκης διατή-
ρησιν τῶν χαρεμίων, διὰ τὰ ὁποῖα ἐκάστοτε καὶ εἰς κάθε πρὸς τὸν Καϊμα-
κάμην ἐπιστολὴν του ἔγραφεν ὁ Χουρσίτ Πασσᾶς. Τὰ χαρέμια, τα χαρέμια
νὰ ᾖναι ἐξασφαλισμένα, καὶ διατηρημένα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.

Ὅμοῦ μὲ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστώτας συνεβουλεύσαν ταῦτοχρόνως
καὶ τοὺς ὑπηρετάς αὐτῶν 18 τὸν ἀριθμὸν· τοὺς ὁποίους ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια
δὲν ἐχώρει, διετάχθη ὁ Δελίμπασης (ἀρχηγὸς μιᾶς στρατιωτικῆς φρουρᾶς τοῦ
Πασσᾶ) καὶ ἐξαγαγὼν αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ προαυλίου, ἐφόνευσεν ἑπαν-
τας κατὰ σειρὰν διὰ τῶν πυροβόλων ὀπλῶν αἰωνία ἢ μνήμην τῶν ἐδελφῶν αὐ-
τῶν καὶ ὁμολογητῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατριδος.

ὅτι ἤθελον φανῇ ἀκολούθως αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ἐνάρξεως· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἔμεινον ἀδυσώπητοι (μάλιστα δὲ ὁ τότε διερμηνεὺς τῆς Πελοποννήτου Σταυράκης Ἰωβὶκ ἐδείχθη ὁ πλέον ἀπανθρωπότερός καὶ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων, λυσσῶν ἐναντίον αὐτῶν, διὰ τὸ ἀποδείξῃ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν σταθερότητα τῆς εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐλὴν ὀλοσχεροῦς ἀφοσιώσεώς του) καὶ οὔτε ἐνέδιδον πλέον κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὰς παρατηρήσεις καὶ εἰς τὰς προτάσεις τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων, οἵτινες ἐπροσπάθουν νὰ δικαιώσωσι τοὺς λόγους των, καὶ τὸ ἀποσβέσωσι τὰ τῆς διαδοθείσης περὶ τοῦ Ἀρναούτ ὀγλοῦ κτλ. φήμης· πολὺ μᾶλλον μὴ εἰδότες ὅτι ἡ φλόξ τῆς ἐπαναστάσεως ἠγήθη ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς 20 Φεβρουαρίου εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ Μπογδανίαν παρὰ τοῦ Αλ. Ὑψηλάντου, ὅτι κατὰ συνέπειαν αὐτῆς ἐσπινθηροβόλει καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὡς καὶ ἠγήθη κατὰ τὴν 20 Μαρτίου εἰς τὰ Καλάβρυτα, εἰς τὰς Π. Πάτρας, κατὰ δὲ τὴν 23 Μαρτίου εἰς τὰς Καλάμας καὶ εἰς ἅπαντα τὴν Πελοπόννησον, ὡς ἀναφέρονται τὰ περὶ τούτων ἐν τοῖς ἐφεξῆς τμήμασι καὶ κεφαλαίοις τῆς παρούσης ἱστορίας διεξοδικώτερον.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἦγεμόνες χρηματήσαντες ἐν Δακίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1812, μέχρι τοῦ 1821. - Τὰ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον Ν. Σούτζον Ἦγεμόνα τῆς Βλαχίας.

Κατὰ τὸ 1812 ἔτος ἡγεμόνευσε τῆς Βλαχίας ὁ Ἰωάννης Γ. Καρατζᾶς, ὅστις διαπρέψας εἰς τὴν ἡγεμονίαν μέχρι τοῦ 1821, ἐν τῷ δικστήματι τούτῳ δὲν ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, μ' ὅλον ὅτι ἐστάθη φιλόμους καὶ φιλογενής, συστήσας σχολεῖα ἐπίτημα, καὶ διδασκάλους σχολαρχοῦντας ἐν αὐτοῖς ὡς τὸν Βενιαμίν, τὸν Βαρδαλάχον, τὸν Νεόφυτον Δουκαν καὶ ἄλλους, καταδιώξας ἐν ταύτῳ καὶ τὸ τῆς ληστείας εἶδος ὑπὲρ τὸ δέον, συντάξας δὲ καὶ νόμους γραπτοὺς δικαιωτέρους καὶ ἐπωφελεστέρους διὰ τοὺς κητοίκους τῆς Βλαχίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατετρέχθη παρὰ τοῦ Χαλὲτ Ἐφέντη, πτοηθεὶς (ὡς ἦτο καὶ ἐπόμενον βεβαίως) τὴν καρατομίαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων ὁδηγηθεὶς, ἐδραπέτευσεν εἰς τὴν Εὐρώπην διασωθεὶς ἐκεῖτε.

Μετὰ τὴν δραπέτευσιν τοῦ Ἰω. Καρατζᾶ διωρίσθη ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας ὁ Ἀλέξανδρος Ν. Σούτζος, ὅστις διέπρεψεν εἰς τὸν τῆς Βλαχίας θρόνον μέχρι τοῦ 1820 (1).

(1) Ἐπειδὴ περὶ τοῦ Α. Σούτζου πολλὰ διεκρίσθησαν ὅτι δηλ. ἐπρόδωκε τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν, τοὺς ἀποστόλους αὐτῆς, τὸν Ἀριστείδην, καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις εἰς τὸν Σουλτάνον, ἐξερευνήσαντες πολὺ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ πληροφορηθέντες ἀπὸ ὑποκείμενα γνωρίζοντα τὰ περὶ τούτου πραγματικώτερον καὶ ἐκ τοῦ σύνεγκυς, ἐκθέτομεν ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ παρόντος κεφαλαίου τὰ κατὰ τὸν Α. Σούτζον διὰ δύο λόγους· α. διὰ νὰ ἐξαῶμεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην ἐκείνου· ὅσοι περιπλανῶνται εἰς τὴν τοιαύτην

ὅτε καὶ ἐτελεύτησεν Ἡγεμὼν ὢν, τὴν 12 Δεκεμβρίου, Ὁ Α. Σούτζος, μ' ἔλον ὅτι ὡς ἔκ τινων ἀκουσμάτων ἐδύνατο νὰ συμπεράνη τι περὶ τῶν τότε δικρεχόντων, ἐξερευνῶν δὲ μετὰ περιεργείας καὶ προσοχῆς ν' ἀνακαλύψῃ τὸ μυστήριον τῆς Ἐταιρίας, μ' ὅλα ταῦτα (ὡς ἔκ τῶν ἐπομένων ἀποδεικνύεται) ἐὰν καὶ ὑπώπτευσε ποτὲ ἐν τοιοῦτον, δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ ἀνακαλύψῃ, μάλιστα ὡςάκις ἤκουε τι περὶ τοιούτων ἔλεγεν, ὅτι εἶναι ἴσως Ῥωσσιὰ πράγματα.

Ὅτε δὲ ἀπῆλθεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὁ Ἀριστείδης, ἐξήτησεν διὰ τοῦ Σπυρίδωνος Βαλέτα (μυστικοῦ γραμματέως τοῦ Α. Σούτζου), διὰ νὰ πικρυσισθῇ εἰς τὸν Α. Σούτζον, παρυσισθὲς δὲ ἐξήτησε τὴν συνδρομὴν του διὰ τὴν ἐκδόσιν Ἱστορικῶν τινων βιβλίων, συνταχθέντων δῆθεν παρ' αὐτοῦ καὶ τινων ἄλλων δύο συμπραξάντων αὐτῷ. Ὁ δὲ Α. Σούτζος περιποιηθεὶς τὸν Ἀριστείδην ὑπὲρ τὴν ἀνήκουσαν τάξιν, ὑπεσχέθη νὰ τῷ χορηγήσῃ 15,000 γροσίων πρὸς εὐκολίαν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἱστορικῶν, περὶ ὧν προέκειτο, βιβλίων. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἀριστείδης ὡμολόγησε μεγάλας τὰς εὐχαριστήσεις του διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Α. Σούτζου εἰς τὸν Σ. Βαλέταν, ἐξηγηθεὶς ἐν ταῦτῳ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς συμβουλῆς τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου, ὅστις εἶχεν ὀδηγήσει τὸν Ἀριστείδην διὰ νὰ σχετισθῇ, εἰς μὲν τὸ Βουκουρέστιον μετὰ τοῦ Σ. Βαλέτα, εἰς δὲ τὸ Ἰάλιον μετὰ τοῦ Ἰακώβου Ρίζου Πρωθυπουργοῦ τοῦ τότε ἐν Ἰασίῳ ἡγεμονεύοντος Μιχαὴλ Γ. Σούτζου.

Προχωρουσῶν δὲ τῶν συνεντεύξεων μεταξὺ τῶν ἐν Βου-

σφαλερὸν ἰδέαν, καὶ β'. ἐὰν τὸ περὶ προδοσίας κεφάλαιον ἔχῃ ἄλλως πως, παρ' ἡμῶν δὲ ἀγνοεῖται, νὰ φωραθῇ τὸ ἀληθέστερον.

κουρεστίω ἐφόρων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἐνεκρίθη παρ' αὐτῶν, πρὸ πάντων δὲ παρὰ τοῦ Γ. Λεβέντη (διερμηνέως τοῦ Ῥωστικοῦ Προξενείου), ν' ἀποσταλῇ ὁ Ἀριστείδης εἰς τὴν Σερβίαν καὶ νὰ διαπραγματευθῇ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως μετὰ τῶν Σέρβων. Ἐπὶ τοῦτῳ ἀπεστάλη ὁ Ἀριστείδης παρενδεδυμένος τζαράνικα (χωρικὰ βλάχικα) χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν βλαχικὴν γλῶσσαν, καὶ τὸ χεῖριστον ἔχων τὸν μύστακα ἐξυρτημένον, ἐφωδιασμένος δὲ καὶ μὲ διαβατήριον ἐσφραγισμένον μὲ τὴν ἡγεμονικὴν σφραγίδα, ἀλλ' ἄνευ τῆς εἰδήσεως τοῦ Ἡγεμόνος, καθότι ὁ Γρηγόριος Σουτζος ὁ Σφραγιδοῦχος τοῦ Α. Σουτζου μέλος ὦν τῆς Ἑταιρίας, καὶ ὑποκλέψας (οὕτως εἰπεῖν) τὴν σφραγίδα, ἐξέδωκε τὸ, περὶ οὗ ὁ λόγος, τοῦ Ἀριστείδου διαβατήριον (1).

Ἐν τοσοῦτῳ διαβαίνων ὁ Ἀριστείδης διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Σερβίαν, ἐσυλλήφθη εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν, ἀπήχθη εἰς τὸ Βυδίνιον, καὶ ἐθανατώθη (2). Ὁ συλλαβὼν τὸν Ἀριστείδην Ὀθωμανὸς ἐξουσιαστὴς συνέλαβε μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλον ταχυδρόμον φέροντα ἐπιστολὰς γεγραμμένας διὰ συμβόλων (τζιφρῶν) ἐκ Βουκουρεστίου εἰς τὴν Σερβίαν τὰς ὁποίας ἀπέστειλε, πρὸς τὸν Α. Σουτζον, ἐξετάζων περὶ αὐτῶν καὶ ἐξαιτῶν πληροφορίας. Ὁ Α. Σουτζος ἐπεθύμει νὰ ἀναγνώσῃ τὰς ἐπιστολὰς ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο. Ἐρωτηθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ Σ. Βαλέτας περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπεκρίθη ὅτι ἡ Σερβία καταγίνεται εἰς τὰ συμφέροντά της

(1) Τὴν ἀλήθειαν ταύτην οὔτε ὁ Σ. Βαλέτας, οὔτε ὁ Γ. Λεβέντης δύνανται νὰ ἀρνηθῶσι.

(2) Τὰ περὶ τοῦ Ἀριστείδου ἐκτίθενται ἐκτενέστερον ἐμπροσθεν ἐν τῷ αἰκίῳ τόπῳ.

ὑπερασπιζομένη ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν· καὶ ἐπειδὴ ἡ Ῥωσσικὴ Πρεσβεία ἀνταποκρίνεται μὲ τὴν Σερβίαν διὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ῥωσσικοῦ Προξενείου, πιθανὸν εἶναι ὅτι αὐτὸ δίδει εἰς αὐτοὺς ὁδηγίας τί νὰ ἀποκριθῶσιν εἰς τὴν Πόρταν. Ὁ Α. Σουτζος ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς τοῦ Βαλέτα ἔκρινε περιττὸν νὰ ἐπεμβῇ εἰς αὐτὰ, καὶ ἐτι μᾶλλον δοξάζων, ὅτι ἤθελε προξενήσει δυσαρέσκειαν εἰς τὴν Ῥωσσικὴν αὐλὴν, ὅθεν καὶ ἐπιστρέψας τὰς ἐπιστολάς εἰς τὸ Γ. Προξενεῖον, ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ὁθωμανόν, ὅτι δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅτι νὰ μὴ τὸν ἐνοχλῇ ἄλλοτε περὶ τούτων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦλθε καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅστις μετ' ὀλιγοήμερον διάμονήν του καὶ τὰς συχνὰς τῶν ἐφόρων συνελεύσεις ἡτοιμάσθη ν' ἀναχωρήσῃ διὰ Κωνσταντινούπολιν· παρουσιασθεὶς δὲ εἰς τὸν Βαλέτα μετὰ τοῦ Χρηστάρῃ ἱατροῦ ἐζήτησε τὸ διαβατήριόν του, ὃ δὲ Βαλέτας προσεκάλεσεν ἐπὶ τούτῳ τὸν Γ. Σουτζον διὰ νὰ τὸ ἐκδώσῃ. Ἀλλὰ μεταξὺ τούτου ὁ Α. Σουτζος πληροφορηθεὶς τὰ περὶ τοῦ Γ. Δικαίου, καὶ παρουσιάσας ἐνώπιόν του τὸν Βαλέταν, τῷ εἶπεν « ἐδῶ εὐρί- » σκεται κάποιος Γρ. Δικαῖος, ὅστις ἔχει συχνὰς μυστι- » κὰς συνελεύσεις εἰς τὴν κατοικίαν του, ὅπου ὀρκίζονται » πολλοί· θέλω ἀφεύκτως νὰ μάθω ὁποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ » Γρηγόριος, καὶ ποῖον τὸ ἀντικείμενον τῶν συνελεύσεών » του »· ὁ Βαλέτας ἐπὶ τούτοις, ὡς μέλος ὢν τῆς Ἑται- » ρίας ἐξεταράχθη, καὶ τρέμων ἀπεκρίθη « αὐτὴν τὴν στιγ- » μὴν ὁ Γρηγόριος εὐρίσκεται εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅστις » ἦλθε ζητῶν διαβατήριον· δότε μοι τὴν ἄδειαν νὰ ἔμβω » μετ' αὐτοῦ εἰς ὁμιλίαν, καὶ ἴσως ἐννοήσω τί ἐκ τούτου » εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ δωμάτιόν του ἀπετάνθη σοβαρὰ πρὸς τὸν

Γρηγόριον « ποῖος εἶσαι; καὶ τί ἔκαμες διατρίβων ἐν ταύ-
 » θα; ὁ Γρηγόριος τῷ ἀπεκρίθη, ἐσύναξα βοήθειαν περὶ συ-
 στάσεως ἑνὸς σχολείου, « ἐσύναξες πολλὰ χρήματα; τῷ
 εἶπεν ὁ Βαλέτας· ὁ δὲ εἶπεν « ἀρκετὰ » « τί τὰ ἔκαμες »;
 εἶπεν ὁ Βαλέτας· ὁ Γρηγόριος ἀπεκρίθη, « τὰ ἔμβατα εἰς
 » τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Δημήτριον Παπᾶ Ῥη-
 » γόπουλον διὰ τοῦ Χ. Μόσχου »· ὁ Βαλέτας ἠρώτησε,
 » ποῖοι ἔκαμαν τὴν συνδρομὴν αὐτὴν, καὶ ἐὰν ἔχη κατὰ-
 » λογὸν αὐτῶν »· ὁ Γρηγόριος ἀπεκρίθη, ὅτι τῷ συνέ-
 δραμον καὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι κατὰ τὸν κατάλογον τῶν ὁ-
 ποίων εἶχεν ἀνά χειρας, καὶ τὸν ὅποιον κανεῖς δὲν δύναται
 ν' ἀρνηθῇ· ὁ δὲ Βαλέτας τῷ εἶπεν, ἐὰν ἔχη μὲ ἄλλον τινα
 ἀλληλογραφίαν, καὶ μαλὼν ὅτι δὲν ἔχει, τῷ πρὸς ἡγγεῖλε
 νὰ φέρῃ τὸν κατάλογον τῶν συνδρομητῶν (1).

Τὴν δὲ ἐπιούσαν λαβὼν ὁ Βαλέτας τὸν κατάλογον τῶν
 συνδρομητῶν, καὶ παρουσιάσας αὐτὸν εἰς τὸν Ἀλέξαν-
 δρον Σουτζον, εὔρεν ἐκεῖ καὶ τὸν Μητροπολίτην Οὐγ-
 κροβλαχίας, ὅστις εἶχεν εἰδοποιήσει τὸν Ἀλ. Σουτζον
 τὰ περὶ τῶν συνελεύσεων τοῦ Γρηγορίου, καὶ συνωμί-
 λουν τὰ περὶ τούτου· ὁ δὲ Ἀλ. Σουτζος ἰδὼν τὸν κατὰ-
 λογον, διέταξεν ὥστε τὸ μὲν διαβατήριον νὰ δοθῇ εἰς τὸν
 Γρηγόριον, ἀλλὰ τρεῖς Ἄλβανοί τῆς φρουρᾶς νὰ ἀναφα-
 νῶσιν ὡς λησταὶ ἑνοπλοὶ, καὶ τὸν μὲν Γρηγόριον νὰ μὴ
 βλάψωσιν, οὔτε δὲ τὰ χρήματά του νὰ ἐγγύσωσιν, εἰ μὴ
 μόνον νὰ λάβωσιν ὅλα του τὰ ἔγγραφα καὶ νὰ ἐπιστρέ-

(1) Ἐξ αὐτῶν τῶν ἐρωτήσεων πᾶς τις δύναται νὰ ἐννοήτῃ ὅτι ὁ Βαλέτας
 ἐδιδεν αἰτίαν εἰς τὸν Γρηγόριον νὰ οἰκονομήσῃ τὰς ὑποθέσεις του καλῶς, ὥστε
 νὰ μὴ δοθῇ καμμία λαβὴ ὑποψίας εἰς τὴν Ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν.

ψωτων· ὁ δὲ Βαλέτας ἀπεκρίθη· « ὁ Γρηγόριος ὡς ἐκ τοῦ καταλόγου φαίνεται ὅτι ἐξήγησε συνδρομὰς διατχολεῖον, τὰ χρήματα ἐπέληφεν πρὸς τὸν ἰδιό σας Τραπεζίτην Παπᾶ Γρηγόριον εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν· ὁ Γρηγόριος εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Μητροπολίτου Δέρκων συστημένος ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, καὶ ἀναχωρεῖ ἐντεῦθεν διὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν· ἐν τούτοις εἶναι πολλὰ δυσάρεστον ν' ἀκουσθῇ ὅτι ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας σας ἔξω ἀπὸ τὸ Βουκουρέστιον ληστεύουν κακοῦργοι, διότι κανεὶς δεν θέλει πεισθῆι ὅτι οἱ λησταὶ ἤρπασαν ἐγγράφα μόνον· πρὸ πάντων δὲ θέλει εἶθαι δυσάρεστον νὰ ὑπολαμβάνουν ὅτι δὲν ἔχουν ἀσφάλειαν οἱ ὁδοιπόροι » ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις τοῦ Βαλέτα ὁ μὲν Ἀλ. Σούτζος ἐπείσθη, ὁ δὲ Γρηγόριος Δικαῖος ἀνεχώρησεν ἀνεπηρεάστως. (1).

Τούτων οὕτω πρακτομένων διέτρεξαν καὶ τὰ ἐφεξῆς περιστατικά· ἡγεμόνεύσας τῆς Μολδαβίας ὁ Μιχαήλ Γ. Σούτζος, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ὡς ὑπάλληλόν του τὸν Δημήτριον Μάνον (εἰς ἄλλην ἡγεμονικὴν αὐλὴν διατελοῦντα πρότερον)· τὸν ὁποῖον περιεποιήθη κατατάξας αὐτὸν

(1) Ἐὰν ἤθελον ἐρωτῆθαι τις, διατί ὁ Βαλέτας μέλος ὡς τῆς φιλικῆς ἐταιρείας ἐκρύπτετο ἀπὸ τοῦ Ἀλ. Σούτζου, καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὁ Βαλέτας γνωρίζων τὴν διάθεσιν τοῦ Α. Σούτζου, ἐκρύπτε τὸν σκοπὸν τῆς φιλικῆς ἐταιρείας, δεν δύναται νὰ καταδικασθῇ τὸν Βαλέταν· καθότι ὁ Βαλέτας δεν ἐγνώριζε τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἐμελλε νὰ ἐκφυγῇ ἡ ἐπανστασις, καθὼς δεν ἐγνώριζον τὸν καιρὸν καὶ πολλοὶ ἄλλοι συνεταγισταί· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Βαλέτας ἐξῆτι ὁρμωδίαν περίστασιν καὶ εὐκαιρίαν διὰ νὰ εἰδοποιήθῃ τὸν Ἀλ. Σούτζον περὶ τῆς φιλικῆς ἐταιρείας, τὴν εὐκαιρίαν δὲ ταύτην ἐνόμιζε κατάλληλον κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἡγεμονείας τοῦ Ἀλ. Σούτζου, ἢ καὶ πρότερον ἐὰν ἡ ἀνάγκη ἤθελε τὸ καλέσθαι.

εἰς τὰ πρῶτα ἀξιώματα, καὶ ἀποστείλας μάλιστα αὐτὸν Καϊμακάμην (τοποτηρητὴν του) μετὰ τοῦ Ἰακώβου Ῥίζου εἰς Μολδαβίαν (1), ὅπου ἀφ' οὗ ἔφθασεν ὁ Μιχαήλ Σουτζος διώρισε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος, Δ. Μάνον χάτμανον τῶν ὀρίων (Στρατάρχην)· ἀλλ' αὐτὸς ὡς ἀνήκων πρότερον εἰς ἄλλην αὐλὴν, ἐραδιούργει κατὰ τοῦ Μιχαήλ Σουτζου, διὰ ν' ἀντικατασταθῇ ἀπ' ἄλλης τινὸς αὐλῆς. Πληροφορηθεὶς τὰ περὶ τούτου ὁ Μ. Σουτζος, ἀπέπεμφεν αὐτὸν τοῦ Κράτους του, οὗτος δὲ ἐλθὼν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἐζήτησεν ἀσυλον ἀπὸ τὸν Ἀλ. Σουτζον, ὅστις μὴ θέλων νὰ φανῇ ὡς περιποιούμενος τὸν Μάνον καθὼ ἀποβεβλημένον, ἔγραφε πρὸς τὸν Μ. Σουτζον, ἐκείνος δὲ τῷ ἀπεκρίθη συνιστῶν τὸν Μάνον εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Ἀλ. Σουτζου, παρακαλέσας αὐτὸν νὰ τὸν περιποιθῇ· ὁ δὲ Ἀλ. Σουτζος ὑπεδέχθη μὲν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ Κράτους του, τὸν δῶρισε δὲ νὰ διάγῃ ἔξωθεν τοῦ Βουκουρεστίου.

Παρελθόντων δὲ ὀλίγων μηνῶν ὁ Α. Μάνος ἔγραφε πρὸς τὸν Σπυρ. Βαλέταν, ὅτι ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας ἔχει συνευτεύξεις εἰς τὸ Σκουλένιον μετὰ τῶν Ῥώσων· ὁ Ἀλ. Σουτζος ἐπίστευσε μὲν τὸ πρᾶγμα, ὑπέθεσεν ὅμως ὅτι ἡ συνέντευξις γίνεται ἐνεκα τῆς αὐξήσεως τῶν εἰσοδημάτων, περὶ τοῦ ὁποίου τούτου συνήργει συμφώνως καὶ ὁ ἴδιος· (2)· μετὰ τοῦτο ὁ Μάνος ἐπανέλαβε τὴν αὐ-

(1) Τὰ τοιαῦτα ἀξιώματα ἐσυνεβίβον νὰ δίδωνται εἰς τοὺς πιστότερους καὶ αἰκιστέρους τῶν Ἡγεμόνων.

(2) Μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ (1812), οἱ Ῥῶσσοι συμφώνως μὲ τὴν Πόρταν ἀπέκοψαν μὲν πολλὰς προσόδους τῶν δύο αὐτῶν ἡγεμονιῶν, ἀλλὰ δὲν ἡλάττωσαν καὶ τὰ ἔξωθεν αὐτῶν· ὅθεν οἱ Ἡγεμόνες συμφώνως κατεγίνοντο

τὴν εἰδήσιν, προσθεὶς ὅτι ὁ Μ. Σούτζος διὰ τοῦ Ποσει-
νίκου τοῦ Ἰακώβου Ρίζου ἔχει ἀνταποκρίσεις καὶ συνεν-
τεύξεις μετὰ τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου· ὁ δὲ Ἀλ. Σούτζος
ὕπεθεσε μὲν πάλιν τὰ αὐτὰ, ἐφρόνει δὲ ὅτι τὸ περὶ τῆς
μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου συνεννοήσεως τοῦ Μ. Σούτζου
ἦτο προσθήκη τοῦ Μάνου· ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα ἔγραψε
πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτρόπους του, ἐρω-
τήσας αὐτοὺς ἐὰν ἔχουν εἰδήσιν περὶ τούτου, ἢ τί φρο-
νοῦν περὶ τῶν διαφημιζομένων· οἱ ἐπίτροποι τῷ ἀπάντη-
σαν ὅτι πρέπει νὰ περιστοιχισθῇ ἀπὸ πιστοὺς δορυφό-
ρους, καθότι εἶναι ἐπανάστασις Ἑλληνική· τὰ αὐτὰ δὲ τῷ
ἔγραψε καὶ ὁ ἱατρός Χριστόδουλος Πασχάλης· τὴν ἀπάν-
τησιν ὁμως αὐτὴν δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὴν ἀναγνώσῃ ὁ
Ἀλ. Σούτζος, διότι ἦτον νεκρὸς τριταῖος, ὅτε ἐφθασεν
ὁ ταχυδρόμος, τὰς ὁποίας ἐπιστολὰς τῆς ἀπαντήσεως
λαβοῦσα ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εὐφροσύνη, χωρὶς ν' ἀποσ-
φραγίσῃ αὐτάς, τὰς παρέδωκε τῷ Βαλέτα, τὰς ἀνέγνω-
σαν δὲ ὁ Βαλέτας μετὰ τῆς Παλοῦς θυγατρὸς τοῦ
Ἀλ. Σούτζου, ἥτις μόνῃ ἐγνώριζε τὴν ἰδιαιτέραν ἐκεί-
νην τοῦ πατρὸς τῆς ἐπιστολὴν.

Ἀλλὰ τὸ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλ. Σούτζου, περὶ
τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι ἐφαρμακεύθη, δὲν ἔχει φαίνεται
ἀληθείας (κατὰ τὰς δοθείσας ἀξιопιστωτέρας πληροφο-
ρίας) καθότι πρὸ εἴκοσι χρόνων τοῦ τέλους τῆς ζωῆς
τοῦ ἀσθενήσας βαρέως εἶχεν ὑποφέρει ἀπὸ τὴν αὐτὴν
νόσον, ἐθεραπεύθη δὲ ἀπὸ τὸν Ἀρμένιον ἱατρὸν, ὅστις
ἐκτοτε προεῖπεν εἰς τὸν Δ. Παπ. Πηγόπουλον, ὅτι εἰς

ἢ νὰ ἔχουν τὰς ἰδίας προσόδους, ἢ νὰ ἐλαττώσουν καὶ τὰ ἔξοδα· ὁ Ἀλέ-
ξανδρος Σούτζος λοιπὸν ἐξέλαβε τὴν συνεννόησιν αὐτὴν ἐνεκὰ τούτου.

ὅποιονδήποτε καιρὸν τῷ ἐπανελθεῖ ἢ ἀσθένεια αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσῃ· ὁ δὲ Παππᾶ Ῥηγίπευλος τραπεζίτης ὦν τοῦ Ἀλ. Σούτζου ἐπὶ τῆς Ἡγεμονείας του, ἅμα ὅτε ἔμαθεν ἐπανελθούσαν τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν, ἔγραψεν εἰς τὸν Βαλέταν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι δὲν ἤλπιζε πλέον νὰ ζήσῃ ὁ Αλ. Σούτζος· ἄρα ὁ Θάνατός του ἦτον ἀπὸ ἀσθένειαν σωματικὴν, καὶ ὅχι ἀπὸ δηλητηρίου, ὡς θέλουν πολλοί. (1).

Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀλ. Σούτζου, ἡ σύζυγός του Εὐφροσύνη ἔλαβε φροντίδα νὰ συστήσῃ τοὺς ἀνήλικας υἱοὺς τῆς εἰς τὸν ἀνεψιὸν τῆς Ἀλ. Ὑψηλάντην, ὅστις ἀπεποιήθη αὐτὸ διὰ τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικίαν. Ἡ χήρα ἑμὺς, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐφωδίασεν (ὡς λέγεται) μίαν ἑκατονταρχίαν Ἱερολογιτῶν μὲ ὅπλα, μὲ τροφάς, μὲ ἐνδύματα κτλ. ἐπὶ κεφαλῇς τῆς ὁποίας ἦτον ὁ Δημήτριος Σούτζος (ὁ Κεμπάκης)· οἱ δὲ Ἱερολογῖται οὗτοι πολέμησαντες εἰς τὸ Δραγασάνι, ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐχθροὺς, ἐρονεύθησαν δὲ καὶ αὐτοὶ πετόντες εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ· ἡ δὲ χήρα Ἀλ. Σούτζου ὅτε οἱ Ὀθωμανοὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ Βουκουρέσιον, ἐδραπέτευσεν εἰς τὴν Αὐστρίαν μετὰ τῶν τέκνων

(1) Ὃταν ὁ Ἀλ. Σούτζος ἀπέθανε, διωρίσθη δὲ αὐτ' αὐτοῦ πάλιν ὁ Σαρβᾶτος Κιλλιμᾶχος· τότε ὁ Θᾶλος Κανακάρης ἐκ Π. Πατρῶν διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶπεν εἰς τινὰς τῶν ἐταίριστῶν “καὶ ὁ Κιλλιμᾶχος θέλει ὑπάγει ὅπου ὑπῆρξε καὶ ὁ Α. Σούτζος”, ἐκ τούτου συμπεραίνεται μὲν ὅτι τὸν ἐφαρμάκωσαν, ἀλλ' ἐξετάσαντε τὸν Γ. Λιβέντην περὶ τούτου, ἐδεδουλώθημεν ὅτι, ἀποθανόντος τοῦ Ἀλ. Σούτζου ὁ Γεώργιος Λιβέντης προτεγγνίας εἰς τὸν νεκρὸν του προσέψαυε τὸ γένειόν του, δοκιμάτας ἐν πίπτουσι αἱ τρίχες. Ἀλλὰ δὲν ἐφανῆ κακεν τοιοῦτον σημεῖον, τὸ ὅποιον σημεῖον εἰς τοὺς φαρμακευομένους.

της (I), καὶ λυπομένη καιρίως ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ ἀναθρέψῃ τὰ τέκνα της ὑστερουμένη χρηματικῶν μέσων, ἔχουσα μάλιστα τὴν μεγαλητέραν προθυμίαν νὰ φανῇ χρησιμωτέρα εἰς τὴν περίστασιν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ Ἀλ. Ν. Σούτζου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Διάδοσις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἐν Δακίᾳ -- Πρῶτον δειγμα ἀποστασίης τοῦ Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου -- Σάλλημις τοῦ Ἀριστείδου.

Ἡ δὲ Φιλικὴ Ἑταιρία ἔλαβε τὰς ἀρχὰς τοῦ νὰ διακοινοῦται καὶ νὰ διαδίδεται εἰς τὴν Δακίαν ἀρχομένου τοῦ 1817 ἔτους. Κατὰ πρῶτον δὲ διαδιδόμενη σπανίως

(1) Εἰς μίαν πολυτίμον λίθον ἐστυρίζοντο (ὡς ἐπληροφορήθημεν) αἱ ἐλπίδες οἷαι τῆς οἰκογενείας αὐτῆς. Καθ' ὃν καιρὸν δὲ ἡ χήρα Σούτζου ἔλαβε μίαν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ πατρὸς Μητροπολίτου Οὐγκροβλαχίας Ἰγνατίου, δι' ἧς προετρίβετο νὰ συνεισφέρῃ βοήθειαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος, εὐθὺς συνήθροισα περὶ αὐτὴν τὰ τέκνα της, καὶ ἀνυμνοῖσα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἰγνατίου, δεῖξασα δὲ εἰς τὰ τέκνα της τὴν πολυτίμον λίθον, εἶπεν αὐτὸ μόνον ἔχω ἐν τῷ δώτῳ, θά στερηθώμεν καὶ τοῦ ἐσχάτου μέσου· ἐάν δὲν τὸ δώτῳ, θά φανῶ παρήκως εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος· ἐπὶ τούτῳ τὰ τέκνα της ὡς εἰς ἐνὸς στοματος εἶπον, νὰ δώτῃ τὴν λίθον, τὴν ὁποίαν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Ἰγνατίου.

Ταῦτα πληροφορηθέντες, κατεχωρήσαμεν ἐνταῦθα, σταθερωτέρας δὲ καὶ βαρυνωτέρας ἀποδείξεις, δὲν ἐλαθόμεν, ἐάν δεῖ. ὁ Μητροπολίτης Ἰγνατίος ἐξερτάτα τὴν συνδρομὴν τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος, χήρας, καὶ ἐάν ὡς ἐπισήμου προσφοράς, ἀπήντησεν εἰς αὐτὴν τὴν παραλαβὴν τῆς λίθου.

εἰς πολλὰ ὀλίγους τῶν ἐπισήμων Δακῶν αὐτοχθόνων Κληρικῶν τε καὶ Κοσμικῶν (ὅσους ἐξ αὐτῶν ἐθεώρουν οἱ ἀπόστολοι σταθεροὺς καὶ προθύμους μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐταιρίας), μετὰ ταῦτα διεδόθη καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους πολιτικούς, ἐμπόρους, Κληρικούς καὶ Στρατιωτικούς, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ἐν ὑπηρεσίαις δημοσίαις διαπρέποντας τῶν δύο Ἡγεμονιῶν τῆς Δακίας· ἡ διάδοσις δὲ τοῦ μυστηρίου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἐγένετο μὲν καὶ παρ' ἄλλων,* ἐξαιρέτως δὲ ἀπὸ τὸν Γαλάτην καὶ Ἀριστείδην· προϊόντος τοῦ χρόνου προεχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ ὑπὲρ τὸ δέον μᾶλλον εἰσεχώρησεν εἰς τοὺς ἐν Δακίᾳ παροίκους διατελοῦντας Ἕλληνας, Κωνσταντινουπολίτας, Θράκας, Μακεδόνας, Ἡπειρώτας, Θεταλοὺς, Στερεοελλαδίτας, Πελοποννησίους, Κρήτας, Χίους, Αἰγαιοπελαγίτας, Ἐπτανησίους κτλ. πάσης τάξεως καὶ βαθμοῦ, εἰς τοσοῦτον ὥστε, ὅπου ὑπῆρχεν Ἕλλην κατὰ τὴν Δακίαν φέρων ὀλίγην, ἢ καὶ πολλὴν ἐπιστημότητα, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας (1). Τότε δὲ μᾶλλον ἐφθασεν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὅλως διόλου ἀπλῶν Ἑλλήνων, ὅτε ὑπῆγεν εἰς τὴν Δακίαν ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ὅστις ἐσύναξε καὶ ἀρκετὴν ποσότητα χρημάτων ἐπὶ τῷ προσχήματι συστήσεως Ἑλληνικοῦ σχολείου· προοδεύ-

(1) Διὰ τοῦτο μᾶλλον προεχώρει εἰς τὴν Δακίαν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία τοσοῦτον, διότι οἱ Ἕλληνες διέμενον εἰς ἐλευθερωτέρας τῆς Δακίας γαίης, διότι ἦσαν πλησιέστεροι εἰς τὸ Ῥωσσικὸν Κράτος, μᾶλλον δὲ διότι εἶχον τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ ἡ Ῥωσσία ἔτον βοηθός εἰς τὸν σκοπὸν τῶν Ἑλλήνων, ὥστε ἡ ἑλπίς αὐτὴ ἐνθουσίαζε τοὺς πάντας. Τοῦτο δὲ κανεὶς τῶν ἐταιριστῶν μέχρι τῆς σήμερον δὲν δύναται νὰ τὸ ἀρνηθῇ ὅτι διεφρμίζετο πανταχόθεν.

σασα ὄθεν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1817 μέχρι τῆς τοῦ 1821, καὶ ἐξαπλωθεῖσα εἰς ὅλους τοὺς ἐν Δακίᾳ κατηχηθέντας, ἔθεσεν αὐτοὺς εἰς ἓνα ἐνθουσιασμὸν τοιοῦτον, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀπλουστέρους, ὥστε ἐπερίμενον μὲ πολλὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμήν ἐκείνην τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀποστασίας, χωρὶς νὰ συλλογίζωνται καὶ αὐτοὶ τὰ περαιτέρω.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλ. Ν. Σούτζου, ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος κατέταξεν εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν καὶ τὸν Θεόδωρον Βλαδημιρέσκον Δάκα ὄντα, χαίροντα πολλὴν ὑπόληψιν, καὶ ἔχοντα ἐπιρροὴν εἰς τοὺς Δάκας, ὡς ἐπίσημον στρατιωτικόν, ἐμπειρον δὲ καὶ ἄξιον, χρηματήσαντα μάλιστα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Ρώσων, καθ' ἣν ἐποχὴν κατείχετο ἡ Δακίᾳ ἐξαστίαν ὁλόκληρον παρὰ τῆς Ρωστικῆς ἐξουσίας. Κατηχηθέντος δὲ τοῦ Θ. Βλαδημιρέσκου εἰς τὴν Ἑταιρίαν, ἡ ἐν Δακίᾳ διατελοῦσα ἐφορία συνεννοηθεῖσα καὶ μετὰ τινων ἄλλων ἐταιριστῶν, ἐνέκριναν νὰ λάβωσιν ἀρχὰς τῆς ἀποστασίας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅμως ἄλλης αἰτίας, καὶ οὕτως ὀδηγήσαντες τὸν Θεόδωρον Βλαδημιρέσκον, τῷ προσέφερον μερικὰ χρήματα, καὶ ὀλίγους ἐκλεκτοὺς κατὰ πρῶτον Ἕλληνας καὶ Σέρβους περίπου τῶν 50, ἐπαρουσιάσθη δὲ κατ' ἀρχὰς ὡς ἀπὸ μέρους τῶν Δακῶν ἐξαιτιῶν τὰ δίκαια τῆς Δακίας, ὅτι δηλ. δὲν στέργουν νὰ δεχθῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Δάκες Ἡγεμόνας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰμὴ αὐτόχθονας, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὰς τῶν Φαναριωτῶν καταδυναστείας. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Θεόδωρος Βλαδημιρέσκος ἐνεφανίσθη ὡς ἀποστάτης ἐπὶ τῷ ῥηθέντι προσχήματι, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐπαυξάνων, ἐπληθύνετο προσδεύων

Ἄλλ' ὁ Σουλτάνος, τελευτήσαντος τοῦ Ἀλ. Ν. Σούτζου, διώριπεν Ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας τὸν Σκαρλάτον Καλλιμάχην, τὸν ὁποῖον διέταξεν αὐστηρῶς νὰ λάβῃ μέτρον διὰ νὰ καταπαύσῃ τὰς διαφημιθεύσας ταραχὰς τῆς Βλαχίας καθ' ὅσον ἐφαίνοντο παρὰ τοῦ Θεοδώρου βλαδημιρέσκου· ὁ Σ. Καλλιμάχης ὑποσχεθεὶς εἰς τὸν Σουλτάνον τὴν κατάπαυσιν τῶν ταραχῶν, ἀπέστειλεν ἐπὶ τοῦτω τὸν Ἰω. Σαμουρκάτην Καϊμακόμην του, τὸν ὁποῖον διέταξε νὰ μεταχειρισθῇ ὅλα τὰ μέσα, νὰ καθυσυχάσῃ τὸν βλαδημιρέσκον· ἀπελθὼν δὲ ὁ Σαμουρκάσης εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἐπροσκάλεσε τὸν Γεώργιον Ὀλύμπιον καὶ τὸν Ἰω. Φαρμάχην, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀρ' οὗ ὠμίλησε τὰς συνήθεις Σουλτανικὰς ἀπειλὰς, τοὺς ἠρώτησε τελευταῖον ἐὰν ᾔναι ἱκανοὶ νὰ συλλάβωσι τὸν Θεόδωρον Βλαδημιρέσκον, οἵτινες ἀρ' οὗ τῷ ὑπεσχέθησαν τὴν σύλληψιν τοῦ Βλαδημιρέσκου, τοὺς ἐξωδίασε μὲ χρήματα ἀρκετὰ, διὰ τῶν ὁποίων παραλαβόντες μεθ' ἐαυτῶν περίπου τῶν 1200 στρατιωτῶν, ἐξῆλθον τοῦ Βουκουρεστίου διὰ νὰ ἐκ πληρώσωσι τὰς (ἐπὶ προσχήματι⁸ διαταγὰς τοῦ Σαρμουκάση, ὅστις μὴ γνωρίζων τὰ τῆς φιλικῆς ἐταιρίας, περιέμενε νὰ φέρωσιν ἐνώπιόν του δέσμιον τὸν Θ. Βλαδημιρέσκον.

Ὁ δὲ Γ. Ὀλύμπιος, καὶ Ἰω. Φαρμάκης μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Βουκουρέστιου ἐξοδόν των, βραδυποροῦντες μεθ' ἡμέρας ἱκανὰς ἐφθασαν εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν, καὶ διέμενον εἰς τὴν Κρεϊόθαν (πρωτεύουσαν τῆς μικρᾶς Βλαχίας)· ὁ δὲ Θεόδωρος Βλαδημιρέσκος ἔμενεν εἰς τὸ Μοναστήριον, Μότρου καλούμενον, μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατοῦ, ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὁποίου πληθυνθεὶς, εἶχε φθάσει εἰς 8-10 χιλιάδας· ἀλλ' ὁ Ὀλύμπιος καὶ

Φαρμάκης ἔγραφον πρὸς τὸν Σαμουρκάτην ὅτι νὰ ἔχη ὑπομονήν, ἕως οὗ νὰ εὑρωσι τρόπον νὰ διαφθείρωσι τοὺς ὑπαρχηγούς τοῦ Θεοδώρου, ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς των ἦτον ὑπερτρυχημένος, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶδοντο νὰ τῷ ἀντιπαραταχθῶσιν· ὅθεν ἐπὶ τούτῳ διακείμενοι οἱ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης εἰς τὴν Κραϊόβαν, κατήχησαν εἰς τὴν ἑταιρίαν καὶ τὸν στρατιωτικὸν πρωταρχηγὸν τῆς μικρᾶς Βλαχίας Ἰω. Σολομών Δάκα ἄνδρα μὲ πολλὴν φρόνησιν καὶ γενναϊότητα φέροντα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ 400 περίπου στρατιώτας. Ἐν τούτοις οἱ μὲν, Γ. Ὀλύμπιος, ὁ Ἰω. Φαρμάκης, ὁ Ἰω. Σολομών, καὶ ὁ Δικμαντῆς Σερδάρης Ἡπειρώτης συνωδευμένοι ἀπὸ 2,000 περίπου στρατιώτας, διέμενον εἰς τὴν Κραϊόβαν ἐπὶ τῷ προσχήματι τοῦ ν' ἀντιπολεμήσωσι τὸν Βλαδημιρέσκον.

Ὁ δὲ Θ. Βλαδημιρέσκος χωρὶς νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ μέρη τῆς Κραϊόβας, οὔτε δὲ καὶ οἱ ἐν Κραϊόβᾳ κατ' αὐτοῦ, ἔμενον εἰς τὰ ἴδια· κατὰ δὲ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1821 ἐξεστράτευσεν ὁ Θεόδωρος μ' ὅλον τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ στρατιωτικὸν σῶμα διὰ τὸ Βουκουρέστιον· τὸ ἑποῖον αὐτὸ πληροφορηθεὶς ὁ Σαμουρκάσης, ἀνεχώρησε πάραυτα, καὶ μετέβη εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους· οἱ δὲ ἐπιτημώτεροι Ἄρχοντες καὶ Ἐμποροὶ Δάκες μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ἀνεχώρησαν κατὰ τὰ μέρη τῆς Τρανσυλθανίας εἰς τὸ Αὐστριακὸν Κράτος, προσέτι καὶ οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ διαμένοντες Πρόξενοι τῶν ξένων δυνάμεων ἀνεχώρησαν ἅπαντες. Εἰσελθόντος δὲ τοῦ Θ. Βλαδημιρέσκου εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἐφθασαν μετὰ ταῦτα καὶ οἱ λοιποὶ ὀπλαρχηγοί, μεθ' ὧν ἦτο καὶ ὁ Σάββας Πάτριος ἔχων ὑπ' αὐτὸν 1000 περίπου ἵππους,

τὸ δὲ Βουκουρέστιον ἔγινεν εὐθὺς θέατρον τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας, τῆς ἀναρχίας δὲ καὶ ἀταξίας ἐνταυτῷ ἕνεκα τῆς πολυαρχίας.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων πάντων ἡ Ὄθωμανικὴ ἐξουσία ἐπληροφορεῖτο περὶ τῶν κατὰ τὴν Δακίαν διατρεχόντων, ἠγνῶει δὲ οὐσιωδῶς τὰς πηγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς τούτων. Τελευταῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπεστέλλετο καὶ ὁ Ἀριστείδης παρὰ τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου μὲ γράμματα πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Μηλόσσην ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν ὁ Ἀριστείδης εἰς τινα Κώμην Κιρέσιου καλουμένην (ἀπέναντι τοῦ Ἀντὰ Καλέ, ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως κειμένην) συνελήφθη ἀπὸ τινα Γιοβὰν Ρογκομπέτην καλούμενον (ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τὴν Ὄθωμανικὴν ὑπηρεσίαν διατελοῦντα)· ὁ Ἀριστείδης ἰδὼν ὅτι ἐμέλλον νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὸν Πασσᾶν τοῦ Ἀντὰ Καλέ, ἔλαβε μέτρον, καὶ μὲ πολλὰ ἐπιτήδειον τρόπον ἔκρυψε τὰ γράμματα τοῦ Ὑψηλάντου. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ρογκομπέτης μεταβάς εἰς τὸν Ἀντὰ Καλέν παρέδωκε τὸν Ἀριστείδην εἰς τὸν Πασσᾶν, ὁ Ἀριστείδης ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας τουρκικὰς ἀπειλὰς ὡμολόγησεν ὅσα ἐγνώριζε, μαρτυρήσας καὶ τὰ γράμματα, καὶ ποῦ τὰ ἔκρυψε, τὰ ὅποια ὁ Πασσᾶς ἀποστείλας τὸν Ρογκομπέτην τὰ μετέφερεν ἀφ' ὅπου ὁ Ἀριστείδης τὰ εἶχε κρύψει, τὰ ἀνέγνωσε δὲ ἐνώπιον τοῦ Πασσᾶ ὁ Ἰω. Μπλατζιώτης (πρωτέμπορος τοῦ ἰδίου Πασσᾶ).

Ἀκούσας δὲ ὁ Πασσᾶς τὰ ἐμπεριεχόμενα εἰς τὰ γράμματα, τὴν αὐτὴν στιγμὴν διὰ Ταττάρου (Ταχυδρόμου), τὰ μὲν γράμματα ἀπέστειλεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸν δὲ Ἀριστείδην ἔστειλεν εἰς τὸ Βυδίνιον

πρὸς τὸν ἀνώτερόν του Πασσάν, διὰ νὰ τὸν στείλῃ ἐκεῖνος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὰς ὁποίας ἤθελε λάβει διαταγὰς παρὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν εἰς Βυδίνιον τοῦ Ἀριστείδου ἀποστολὴν καὶ ὕστερον ἀγνοεῖται τί ἐγένεν ὁ Ἀριστείδης, καθότι διάφοροι μὲν γινώμει θέλουν ὅτι ἐφονεύθη παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, διάφοροι δὲ ἄλλοι βεβαιοῦν ὅτι ὁ ἴδιος ἔλαβε δηλητηρίου καὶ φαρμακευθεὶς ἀπέθανεν. Ἐνὶ λόγῳ ἀγνοεῖται ἡ περὶ τοῦ θανάτου του θετικὴ ἀλήθεια, ἐὰν δηλαδὴ ἐφονεύθη, ἢ πῶς ἄλλως ἐξέλιπεν.

Ἄμα δὲ ὅτε ἐφθασαν τὰ περὶ ᾧ ὁ λόγος γράμματα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τότε ἐξύπνησεν ὁ Σουλτάνος, καὶ ἐγκρίρισεν ὅτι ἀληθῶς ὑπάρχει Ἑλληνικὴ ἀποστασία, καὶ ἔλαβε μέτρον καταδιωκτικὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ σύλληψις τοῦ Ἀριστείδου κατετάραξε τὰς ἐφορίας τῆς φιλικῆς ἐταιρίας τὰς ἐν τῇ Δακίᾳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ἡ μὲν ἐν Δακίᾳ ἐφορία εἰδοποίησε τὸν Α.Λ. Ὑψηλάντην τὰ περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Ἀριστείδου, ἡ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔλαβε μέτρον νὰ ἐφεύρῃ τρόπον διὰ νὰ μὴ φθάσῃ ζῶν ὁ Ἀριστείδης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὑποπτεύουσα μήπως μαρτυρήσῃ ὁ Ἀριστείδης τὰ πρόσωπα τῶν ἐφοριῶν, καὶ ὅσα ἄλλα ὑπέθετεν ἄξια ὑποψίας, ὥστε ἕνεκα τούτου παρεβίαζε τὸν Ἀναστάσιον Μανιάκην Ἡπειρώτην (τζίελέπην) νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποφασίσαι ὁδοιπορίαν διὰ τὴν Δακίαν, ἐπ' ἐλπίδι ἐὰν ἀπαντήσῃ καθ' ὁδὸν τὸν Ἀριστείδην ἀπαγόμενον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, νὰ ἐνεργήσῃ ὥτε νὰ φονευθῇ καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ φέροντες αὐτὸν Ὀθωμανοὶ, καὶ ταῦτα δὲ καθότι ἡ ἐφορία δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Ἀριστείδης εἶχε φονευθῇ εἰς τὸ Βυδίνιον· ἀλλ' ὁ ῥηθεὶς Α. Μα-

νάκης, μόλις λήγοντος τοῦ Μαρτίου ἡδυνήθη νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Δακίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἐξοδος τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου εἰς τὸ Ἰάπιον — Συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μ. Σούτζου -- Πρακτικαί αὐτοῦ -- Ἀναχώρησις αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἰαπίου.

Πληροφορηθεὶς δὲ ὁ Αλ. Ὑψηλάντης τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀριστείδου, παρεβιάσθη ὥς ἐκ τούτου τοῦ ἀντικειμένου διὰ ν' ἀλλάξῃ σχέδιον, καὶ ν' ἀρήσῃ τὴν διὰ τὴν ἔξοδόν του ἀποφασισθεῖσαν ἡμέραν, ἥτις κατὰ τὸν γενικὸν κανὸν αἵτητον ἡ ἡμέρα τῆς 25 Μαρτ. 1821 εἰσθεῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀπὸ τὴν τοῦ Θεοδώρου Βλαδηνιρέσκου φανεῖσαν ἀποστασίαν μετὰ τοσούτου πολυαρίθμου στρατοῦ καπαλαβόντος τὴν καθεδρὰν τοῦ Βουκουρεστίου, συνελθόντων ἐνταυτῷ ἐκεῖτε καὶ τῶν λοιπῶν Καπιτάνων τοῦ Γ. Ὀλυμπίου τοῦ Ιω, Φαρμάκη, καὶ τοῦ Σάββα (τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ὄλων αὐτῶν σωμάτων ὁ ἀριθμὸς ὑπερέβαινε τὰς 13,000 Ἱππικοῦ καὶ πεζικοῦ στρατεύματος)· ἐκ τούτου ὅθεν κινούμενος ὁ Αλ. Ὑψηλάντης ἀπεφάσισε τὴν εἰς τὴν Δακίαν ταχυτέραν ἔξοδόν του· ἀλλ' οἱ ἐν Γαλατζίῳ διχόμενοντες Ἕλληνες πληροφορηθέντες τὴν ταχείαν τοῦ Ὑψηλάντου ἔξοδον, πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ Ὑψηλάντης, κατέσπρᾱχν τούς ἐν τῇ Γαλατζίῳ εὑρεθέντας ὀλίγους Ὀθωμανοὺς (τὴν 20 Φεβρουαρ.).

Ἐν τούτοις ὁ Αλ. Ὑψηλάντης μετέβη εἰς τὸ Ἰάσιον πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς 22 Φεβρουαρίου μετὰ τοῦ αὐταδέλφου του Νικολάου, τοῦ Γεωργ. Μάνου, καὶ τοῦ Γ. Λασσάνη, κατέλυσε δὲ τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰακώβου Ρίζου Νερούλου, ὅπου τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὑπῆγε καὶ ὁ Μηχαῖλ Γ. Σούτζος πρὸς ἐντόμωσίν του· τὴν δὲ πρωΐαν τῆς 2 Φεβρουαρίου εὐρέθησαν τοιχοκολλημένα εἰς διάφορα μέρη τοῦ Ἰασίου ἀντίγραφα πάμπολλα τῆς ἐφεξῆς προκηρύξεως.

» Κάτοικοι τῆς Μολδαβίης·

» Σᾶς γνωστοποιῶ ὅτι σήμερον ὅλη ἡ Ἑλλάς ἐσθίω-
 » σε μὲ τὴν θείαν βοήθειαν καὶ ἔλεος τὰ δεσμὰ τοῦ τυραν-
 » νικοῦ ζυγοῦ, ζητοῦσα τὰ ἀνήκοντα δικαίωμά της, καὶ
 » ἐγὼ ὑπάγω μὲ τοὺς ὁμογενεῖς μου ἐκεῖ, ὅπου ἡ φωνὴ
 » τοῦ λαοῦ τῆς πατρίδος μου μὲ προσκαλεῖ.

» Σᾶς ὑπόσχομαι τόσον ἀπὸ μέρους μου καθὼς καὶ ἀπὸ
 » μέρους ἐλευθέρων τῶν ὁμογενῶν μου, οἱ ὅποιοι εὐρίσκον-
 » το ἐδῶ, καὶ τοὺς ὁποίους ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διοικῶ, τὴν
 » ἀσφάλειαν, καὶ τὴν ἐγγύησιν, ὅτι θέλετε ἀπολαύσει ἐντε-
 » λῇ ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τόσον ἀτομικὴν, ὅσον καὶ τῆς
 » περιουσίας σας.

» Ἐμπορεῖ λοιπὸν ὁ καθεὶς νὰ μείνῃ εἰς τὰ ἴδια, καὶ νὰ
 » ἀσχολῇται εἰς τὰς ὑποθέσεις του· κανεὶς δὲν θέλει ἀνη-
 » συχῇται εἰς τὸ παραμικρὸν διὰ τὰς κινήσεις τὰς ὁποίας
 » μέλλω νὰ κάμω, διότι ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ διοίκησις ταύ-
 » τῆς τῆς Ἡγεμονίας μένουσιν ὁμετάβλητοι, καὶ οἱ μέ-
 » χρι τοῦδε χρηματίζαντες νόμοι μένουσιν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
 » εἰς ἐνέργειαν.

» Σᾶς βεβαιῶ εὐσυνειδότως ὅτι ἡ θεία πρόνοια Σᾶς
 » ἐχάρισεν εἰς τὸ ἄτομον τοῦ Ἡγεμόνος Μηχαῖλ Σού-

» τζου, ὁ ὁποῖος ἤδη ἡγεμονεῦει, ἓνα ὑπερασπιστὴν τῶν
 » δικαιωμάτων τῆς πατρίδος σας, ἓνα πατέρα, καὶ ἓνα κα-
 » λοθελητὴν ἐνεργητὴν.

» Γνωρίσατε ὅτι ἡ ὑψηλότης τοῦ ἀξίζει αὐτὰς τὰς ιδιό-
 » τητας· ὅθεν ἐνωθῆτε μετὴν ὑψηλότητά του, διὰ νὰ ἐνερ-
 » γησητε τὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς γενικῆς εὐτυχίας· ἂν
 » τινες ἀπηλπισμένοι Τοῦρκοι ἤθελον τολμήσῃ νὰ πατή-
 » σωσι τὸ ἔδαφός σας, μὴ φοβηθῆτε δι' ὅλου. διότι μία κρα-
 » ταὶὰ δύναμις εἶναι ἐτοιμὴ νὰ παιδεύσῃ αὐτὴν τὴν αὐθά-
 » δειαν.

Ἐν Ἰατίῳ τὴν 23 Φεβρ. 1821.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

Κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς προκηρύξεως αὐτῆς, τὴν 24
 ἐξέδωκε καὶ τὴν ἐφεξῆς προκήρυξιν.

Ἄνδρες Ἕλληνες!

» Σηκωθῆτε, σηκωθῆτε διὰ τὴν θρησκείαν καὶ διὰ τὴν
 » πατρίδα· ἡ ὥρα πλέον ἔφθασε· πρὸ πολλοῦ ἤδη τὰ ἔθνη
 » τῆς Εὐρώπης πολεμοῦν διὰ τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἐλευ-
 » θερίαν των, καὶ μᾶς παρακινοῦσι διὰ νὰ τοὺς μιμηθῶμεν,
 » καὶ εὐθὺς ὅπου ἐλευθερώνονται, προσπαθοῦν μετὰ πολλὴν
 » δραστηριότητα νὰ στερεώσουν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐπο-
 » μένως δι' αὐτῆς τὴν εὐτυχίαν των.

» Οἱ φίλοι καὶ ἀδελφοί μας οἱ Σέρβοι, καὶ Σουλιῶται
 » εἶναι παντοῦ ἔτοιμοι· ὅλη ἡ Ἠπειρος ὠπλισμένη καὶ ἐν-
 » θουσιασμένη διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας Σᾶς περιμένει· ἡ
 » πατρίς μᾶς φωνάζει νὰ σηκωθῶμεν· ἡ Εὐρώπη μᾶς βλέ-
 » πει μετὰ δυσάρεστον ὄμμα, θεωροῦσα τὴν ἀργοπορίαν καὶ
 » ἀδράνειάν μας.

» Ὅλη ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐτοιμὴ πρὸς βοήθειάν μας, καὶ
 » ἡ πολεμικὴ Σάλπιγξ ἀντηχεῖ εἰς ὅλα τὰ μέρη· ἡ Εὐρώ-

» πη περιμένει θαύματα ἀπὸ τὴν γενναιότητά μας· οἱ
 » τυραννοὶ μας τρέμουν γεμάτοι ἀπὸ φόβον, καὶ ἐτοιμά-
 » ζονται νὰ φύγουν· οἱ φωτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης
 » εἶναι ἀσχολησμένοι μὲ τὴν θεμελίωσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν
 » εὐτυχίας, καὶ πληροφορημένοι ἀπὸ τὸν εὐγενῆ χαρα-
 » κτῆρα τῶν προπατόρων μας, εὐχονται τὴν ἐλευθερίαν
 » τῆς Ἑλλάδος.

» Ἡμεῖς θέλομεν δείξει τὸν ἑαυτὸν μας ἀξίους τῆς γεν-
 » ναιότητος τῶν προπατόρων μας, καὶ ἔχομεν τὰς χρη-
 » στοτέρας ἐλπίδας, διότι ἔχομεν νὰ ἐλπίσωμεν εἰς τὴν
 » βοήθειαν καὶ ὑπεράσπισιν πολλῶν, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ἀ-
 » γάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρχονται εἰς ἡμᾶς, καὶ θέ-
 » λουν μᾶς χορηγήσει βοήθειαν.

» Ἐνωθῆτε, φίλοι μου, καὶ θέλετε ἰδῆ μίαν κραταιὰν
 » δύναμιν, ἥτις θέλει ὑπερασπισθῆ τὰ δικαίωματά μας·
 » θέλετε ἰδῆ καὶ πολλοὺς οἱ ὅποιοι μὴ σεβόμενοι τὴν ἰε-
 » ρότητα τοῦ ἀγῶνος μας, θέλουν ἐπιστρέφει ἐχθρικῶς
 » τὰ νῶτα πρὸς ἡμᾶς, καὶ θέλουν μᾶς μυκτηρίζει. Οἱ τοι-
 » οῦτοι ἔχασαν τὸ λογικόν των.

» Ἡ πατρίς ζητεῖ ἑνωσιν τῶν αἰσθημάτων. Ποῖος θέ-
 » λει ἡμπορέσει νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὴν τὴν μεγάλην δύναμιν;
 » Μόνον ὁ ἀδύνατος καὶ ἀνανδρος εἶναι ἐχθρὸς μας· οἱ
 » Στρατηγοί μας εἶναι πολλὰ δεδοκιμασμένοι καὶ συμ-
 » φωνοῦν ὅλως διόλου μὲ τὸν ἐνθουσιασμόν μας. Συνέλ-
 » θετε ὦ ἄνδρεῖοι, καὶ τολμηροὶ πολεμισταί! ἐτοιμασθῆτε
 » μὲ τὰς ἀνηκούσας ἡμῶν φάλαγγας, καὶ δείξατε ἑαυτοὺς
 » ὡς πατριωτικοὺς λόχους, κρημνίσατε αὐτὸν τὸν πα-
 » λαιὸν τοῦ δεσποτισμοῦ Κολοσσόν.

» Ἐνώπιόν σας προπορεύονται αἱ θριαμβεύουσαι σημαῖαι,
 » εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος θέλουν ἀκολουθήσει ὅλοι

» οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονικῶν καὶ Αἰγαῖκῶν Νήσων· τὰ Ἑλ-
 » ληνικά πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐν χειρὶ εἰρήνης ἐνησχολοῦντο
 » μὲ τὸ ἐμπόριον, θέλουν συμπολεμήσει μὲ ὑμᾶς καὶ θέ-
 » λουν φέρει ἀρχνισμὸν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ τυ-
 » ράννου διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς σπάθης.

» Ποία Ἑλληνικὴ καρδιά θέλει μείνει ἀδιάφορος καὶ ἀ-
 » δρανής εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος; Ἕνας μόνος φίλος
 » φίλος τοῦ Καίσαρος ἔφερεν ὅλον τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν
 » εἰς κίνησιν, παρουσιάσας εἰς αὐτὸν τὸ ἥματι μέιον ἐν-
 » δομα τοῦ Κυρίου του. Τί ἠθέλαμεν κάμει ἡμεῖς, Ἑλλη-
 » νες, ὅταν ἡ καταπιεσμένη πατρίς μᾶς προσηλῇ,
 » μᾶς δεικνύῃ τὰς πληγὰς τῆς, καὶ μὲ κατατεθλιμ-
 » μένην φωνὴν ἐπικαλῆται τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων
 » τῆς;

» Φίλοι καὶ Πατριῶται! ἡ Θεὴ Πρόνοια παροργι-
 » σθεῖσθε διὰ τὴν δυστυχίαν μας, ἐγκρίνει τὴν ἐπιχείρη-
 » σίν μας, ὅταν ὁ πλέων πικραμικρὸς ἀγὼν διὰ τὴν ἐλευ-
 » θερίαν καὶ εὐτυχίαν μας δὲν ᾔηται πολὺς· ἂν μένω-
 » μεν ἡμεῖς ἀπὸ ἀξιοκατηγόρητον ἀνοησίαν ἀδιάφοροι,
 » τότε θέλει γίνῃ ἡ ἀγριότης τῶν τυράννων μεγαλητέρα
 » καὶ ὅλη ἡ δυστυχία ἄνωθεν ἀπὸ τὰ νέφη θέλει πέσει εἰς
 » ἡμᾶς.

» Σύντροφοι! ὑψώσατε τὰ ὄμματά σας καὶ παρτηρή-
 » σατε τὴν αξιοθρήνητον κατάσασιν. βλέπετε τοὺς ναοὺς
 » σας βεβηλωθέντας, τὰς θυγατέρας σας ἀρπαγείσας
 » πρὸς ἀναίτητον ἀνάγκυσιν τῶν βαρβάρων ἐχθρῶν μας·
 » τὰς οἰκίας σας κενὰς, τοὺς ἀγροὺς σας ἐρήμους, ὑμᾶς
 » δὲ ἑαυτοὺς δυστυχεῖ ἀνδράποδα.

» Καιρὸς εἶναι νὰ συντρίψωμεν τὸν ἀνυπόφορον ζυγόν·

» ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν πατρίδα· παύσα-
 » τε τοῦ νὰ ἡμεῖθα ἡμιέλληνες· ἀναπετάσατε τὰς ση-
 » μαίας ὑποκάτω τῶν ὁποίων παντοῦ θέλετε νικήσει·
 » κάμετε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ οὕτως ἡ πατρίς
 » καὶ ἡ Ἱερὰ θρησκεία μας θέλουν εἶσθαι ἐλευθερωμέ-
 » ναι ἀπὸ τὸ ὄνειδος τῶν Ἀθηνῶν· ἐστὲ ὅμως μεγαλό-
 » ψυχοι καὶ ὑπερασπίσθητε ὡς ἄνδρες τὰ δίκαια τῆς πα-
 » τρίδος· ἅς παύσῃ ἡ δουλεία· ἅς συναθροισθῇ ὁ λαὸς,
 » καὶ ἅς συναθροίζωνται στρατιῶται δι' αὐτὸν τὸν ὑψη-
 » λὸν σκοπὸν· τὸ πρῶτον ἐπακόλουθον τῆς ἀποφάσεώς μας
 » ἅς ᾗναι τὸ γενικὸν αἶσθημα.

Οἱ πλούσιοι πρέπει νὰ προσφέρουν ἓν μέρος τῆς πε-
 » ριουσίας των· οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ προσπαθήσωσιν, ὥστε
 » μὲ τὸ καλὸν παράδειγμα νὰ ἐμπνεύσουν εἰς τὸν λαὸν
 » τὸ θάρρος· αὐτοὶ πρέπει νὰ τὸν φωτίσουν διὰ τὸ συμ-
 » φέρον του· οἱ παρὰ ταῖς ξέναις δυνάμεσι δουλεύοντες
 » στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ θέλουν ἀφίσει τὴν ὑπηρε-
 » σίαν των· εἰς ὁποιανδήποτε Διοίκησιν ὑποκάτω καὶ ἂν
 » εὐρίσκωνται αὐτοὶ, πρέπει ὅλοι νὰ συεργήσουν δι' αὐ-
 » τὸν τὸν λαμπρὸν σκοπὸν, νὰ προσφέρουν πρὸς τὴν πα-
 » τρίδα τὴν χρεωστούμενην θυσίαν ὡς εὐγενεῖς ἄνδρες,
 » χωρὶς ἀργοπορίαν νὰ ὀπλισθῶσι, καὶ νὰ ἐτοιμασθῶσι
 » μὲ τὰ ἀήττητα ὅπλα τῆς γενναιότητος.

Σὰς ὑπόσχομαι μίαν ταχεῖαν νίκην, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐ-
 » τὴν κάθε εὐτυχίαν· ἀντικρούσατε εἰς τοὺς ἀνάνδρους
 » καὶ μισθωτοὺς σκλάβους ἓν ἀνδρεῖον ἔθνος, τὸ ὁποῖον
 » ἐνθυμεῖται τοὺς ἥρωας τῶν προπατόρων του· ἐνθυμή-
 » θητε τὴν Ἰσπανίαν, ἡ ὁποία κατὰ πρῶτον καὶ μόνη ἐνί-
 » κησε τὸν μέγαν στρατὸν τοῦ ἄρπαγος κατακτητοῦ
 » τῆς· αὐτὴ ὅμως ἡ ἑνωσις τῶν πολιτῶν διὰ τὴν θρησκ-

» καίαν καὶ τοὺς νόμους ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν τῶν στρατηγῶν
 » σας ζητεῖ ἀποφασιστικότητα, καὶ σταθεράν γενναιότη-
 » τα· τότε ἡ νίκη βεβαίως εἶναι ἐδική μας, δὲν μᾶς γλυ-
 » τώνει, καὶ θέλει στεφανώσῃ τὸν Ἡρωϊκὸν μας ἀγῶνα
 » μὲ δάφνας τῆς δόξης, θέλει δείξῃ τὸν χαρακτῆρα μας
 » εἰς τὸ καλῆτερον φῶς, καὶ θέλει σημειώσῃ τὰ ὀνόματά
 » μας εἰς τὸ βιβλίον τῆς ἀθανασίας πρὸς παράδειγμα τῶν
 » μεταγενεστέρων.

Ἡ πατρίς θέλει ἀνταμείψῃ τοὺς ζηλωτὰς αὐτῆς, καὶ
 » θέλει χορηγήσῃ εἰς τὰ γνήσια τέκνα τῆς τὴν εὐκλειαν
 » τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς· τοὺς δὲ ἀνυποτάκτους θέλει
 » τοὺς παιδεύσῃ ὡς νόθους, καὶ τὰ ὀνόματά των καθῶς
 » καὶ ἐκεῖνα τῶν προδοτῶν θέλει τὰ καταρᾶται, καὶ τὰ
 » βλασφημεῖ.

Σᾶς ἐπικαλοῦμαι ἐπανειλημμένως, Ἄνδρες καὶ μεγα-
 » λόφυχοι Ἕλληνες, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς κατακερ-
 » ματισμένης πατρίδος μας, ἡμεῖς θέλομεν στήσῃ τὸ
 » στρατόπεδόν μας μεταξὺ Μακεδονίας καὶ τῶν Θερμο-
 » πυλῶν· ἡμεῖς θέλομεν φέρῃ τὸν πόλεμον ἐπάνω εἰς
 » τοὺς τάφους τῶν προπατόρων μας, οἱ ὅποιοι ἐπολέμη-
 » σαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ ἔμειναν ἐκεῖ.

Τὸ αἷμα τῶν τυράννων θέλει χρησιμεύσῃ ὡς διὰ σπον-
 » δὰς εἰς τὰς σκιάς τοῦ Θηβαίου Ἐπαμινώνδα, τοῦ Ἀθη-
 » ναίου Θρασυβούλου· (οἱ ὅποιοι κατεδίωξαν τοὺς τριά-
 » κοντα τυράννους των)· εἰς τὰς σκιάς τοῦ Ἀρμοδίου
 » καὶ Ἀριστογείτονος (οἵτινες ἀπέσεισαν τὸν ζυγὸν τοῦ
 » Πεισιστράτου)· εἰς τὰς σκιάς τοῦ Τιμολέοντος, (ὅστις
 » εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἰς τὴν Συρακοῦσαν ἀπεκατέστη-
 » σε τὴν ἐλευθερίαν). Κυρίως ὁμως εἰς τὰς σκιάς τοῦ
 » Μιλτιάδου, τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Λεωνίδα, καὶ τῶν

» τριακοσίων (οἱ ὅποιοι κατεστρεφάν ἀναρίθμητα πλήθη
 » Περσῶν)· αὐτοὶ οἱ βαρβαρικοὶ καὶ ἀνάνδροι ἀπόγονοί
 » τῶν Ἀσιανῶν ἀπαιτοῦσιν εἰς τὰς ἡμέρας μας πολὺ ὀ-
 » λιγώτερον κόπον διὰ τὸ ἀποκτήσωμεν ἡμεῖς τὴν ἀνα-
 » ξαρτησίαν μας.

Φίλοι! ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὰ ὅπλα· εἰς τὰ
 » ὅπλα!!!

Ἐν Ἰασιῷ, τὴν 24 Φεβρουαρίου 1821. (1).

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

Μετὰ δὲ τὴν δημοσίευσιν τῶν προκηρύξεων αὐτῶν δ

(1) Ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτὴ προκήρυξις τοῦ Ὑψηλάντου διεδόθη πα-
 ραυτα πανταχοῦ· εἰς κάθε δὲ μέρος ὅπου ἔφθανε, παρεμορφοῦτο μὲ πολυα-
 δῆ χρώματα τῆς προόδου τοῦ Ὑψηλάντου, ὅτι δηλ. φέρει στρατεύματα ὑπὲρ
 τὰς διακοσίας χιλιάδας κτλ. εἰς δὲ τὸν Σουλτάνον ἔφθασε νὰ κοινοποιηθῇ τὴν
 12 Μαρτίου, ὅστις ὅταν εἶδεν τὴν περίοδον ὅτι “μὴ κραταιὰ δύναμις,”
 κτλ. τότε ἐξέλαβεν ὅτι αὐτὴ ἡ δύναμις εἶναι ἡ Ῥωσσία, καὶ οὕτως ἔλαβε στα-
 θερὸν μέτρον νὰ κατατράξῃ τοὺς πανταχοῦ ὑπάρχοντας Ἕλληνας· τότε δὲ
 προσεκάλεσε καὶ τὸν πατριάρχην Γρηγόριον καὶ ἐζήτησε νέαν ἐγγύησιν· (κατ’
 αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐξεδόθη τὸ συνοδικὸν ἀποριστικὸν ἔγγραφον κατὰ τοῦ Ἀλ.
 Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Μιχαὴλ Σούτζου ὡς ἀρχηγῶν τῆς ἀποστασίας ἀναφα-
 νέντων)· τότε δὲ ἐφυλάκισε τοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔρ-
 χισε δὲ καὶ τὴν σφαγὴν ἐν αὐτῇ· ἐὰν ὅμως ἡ λέξις ἐκείνη δὲν ἔθελον ἦσθαι κα-
 τακεχωρημένη εἰς τὴν προκήρυξιν τοῦ Ὑψηλάντου, βέβαια ὁ Σουλτάνος δὲν
 ἔθελε λάβει τόσῃν θηριώδῃ μανίᾳ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ διατάξῃ τὴν
 σφαγὴν τῶν πανταχοῦ· ἀλλὰ τίς οἶδε καὶ κατὰ τοῦτο τὴν βουλὴν τοῦ Ὑψί-
 στου! ἡ φήμη μὲν ὅλα ταῦτα τῆς τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου ἀποστασίας διεδόθη
 πανταχοῦ, καὶ ὅλον ἐν διεφθίμετο ὅτι ὁ Ὑψηλάντης προσθεύει καὶ ἐγίνοντο
 πανταχοῦ δοξολογίαι, ὡς ἔγιναν αἱ λαμπρότεραι ὅτε ἔφθασεν ἡ φήμη εἰς τὴν
 Πελοπόννησον (μεσοῦντος τοῦ Ἀπριλ 1821) ὅτι ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης ἐκυρίευ-
 σε τὴν Ἀδριανούπολιν, τῆς ὁποίας τὴν δοξολογίαν ἐβάλαμεν καὶ ἡμεῖς μὲ δά-
 κρυα χαρᾶς, καὶ ἀγαλλιᾶσθαι· μὲν ὅλον ὅτι δὲν ἐπιστεῦντο αἱ τοιαῦτα γή-
 ραι παρὰ τῶν φρονίμων, διὰ τὴν ἐνθάρρυνσιν τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ τὰ τοιαῦτα
 διεδίδοντο ὡς βεβηκότα, καὶ ἐβεβαιούντο διὰ τῶν τελευτῶν καὶ δοξολογιῶν κτλ.

ἐνθουσιασμός τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἦτο μέγας· ὅλοι ἔχουνον δάκρυα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως· δὲν ἤκουέ τις ἀπὸ τὰ χεῖλη ὄλων ἄλλο τι, εἰ μὴ « ἡ Ἑλλὰς ἐλευθεροῦται »· οἱ στρατιωτικοὶ περιεφέροντο σοβαροὶ καὶ ὑπερήφανοι, διότι ἔμελλον νὰ πολεμήσωσι πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος των· οἱ πολιτικοὶ τοὺς συνώδευον μὲ δεδακρυσμένα ὄμματα, ὁ κληρὸς μὲ τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς του, πάντες δὲ προσέφερον τὴν κατὰ δύναμιν ἑκάστος βοήθειαν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν (23: Φεβρουαρίου) ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαήλ Σουτζος διέταξε νὰ ἔλθῃ ὁ Μπαῆς Μπεσλῆ Ἀγᾶς (πρωταρχηγὸς τῆς πολιτικῆς φρουρᾶς) εἰς τὴν Ἡγεμονικὴν Καμάραν· ἐλθόντα δὲ τὸν εἰδοποίησεν ὁ Καμαράσης Ἀναστάσιος Καλλιάρχης (αὐτὰδελφὸς τοῦ ἀπαγχονισθέντος Μητροπολίτου Ἐφέσου Διονυσίου) ὅτι κατὰ προσταγὴν τοῦ Ἡγεμόνος νὰ ἀφοπλισθῶσιν οἱ ὑπάλληλοί του καὶ ν' ἀφίσωσι τὰ ὅπλα των εἰς τὴν Καμάραν, ὅστις πάραυτα διώρισε τοὺς συνοδεύσαντας αὐτὸν, καὶ ἀφωπλίσθησαν· τὴν νύκτα δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ Ἕλληνες κλείσαντες τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅλους τοὺς ἐν Ἰασίῳ εὐρισκομένους εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Μπαῆς Μπεσλῆ Ἀγᾶ, ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν τὰ ὅπλα, τὰ ὅποια καὶ ἔλαβον, θανατώσαντες μόνον τοὺς ἀντιστάντας ἐξ αὐτῶν· τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἥ ταραχὴ ἦτο μεγαλητέρα, καθότι ἀπὸ διάφορα μέρη ἤρχοντο εἰδήσεις ὅτι ἐφόνευσαν, ἢ ἔφερον τοὺς εἰς τὰ διάφορα Καδδηλίκια (Νομοὺς) εὐρισκομένους Ὀθωμανοὺς, ἐμπόρους, ἢ καὶ ὑπαλλήλους.

Ἐντὸς δὲ ὀκτῶ ἡμερῶν τῆς ἐν Ἰασίῳ διατριβῆς τοῦ Ὁ. Ἀλ. Ὑψηλάντης ἠτοιμάσθη διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν

Βλαχίαν· ἐκ πάσης δὲ τάξεως ἄνθρωποι ἔτρεχον διὰ νὰ καταγραφῶσιν ὡς στρατιῶται, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ συν-
τρέξωσι προσωπικῶς εἰς τὸ στάδιον τῆς μάχης προσέ-
φερον χρήματα διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἀποστασίας· πρῶ-
τος δὲ πάντων ἔδειξε τὸ παράδειγμα τῆς συνεισφορᾶς ὁ
τότε Ἡγεμὼν τῆς Μολδαυίας Μιχαήλ Γ. Σουτζος, ὅς-
τις προσέφερεν ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων, Ἴππους, ὀ-
πλα, καὶ ἐνδύματα στρατιωτικά· κατὰ τὸ παράδειγμα δὲ
αὐτοῦ συνεισέφερον καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίτημοι πολιτικοὶ τε
καὶ κληρικοὶ ἕκαστος καθ' ἣν εἶχε προαίρεσιν καὶ δύνα-
μιν· ἡ τοιαύτη συνεισφορὰ ἐγένετο ἐν ὅλῃ τῇ Δακίᾳ ἐκ
πασῶν τῶν ἐπισήμων Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ προ-
σώπων Πολιτικῶν, Κληρικῶν, καὶ ἐμπόρων.

Τὴν δὲ 29 Φεβρουαρίου οἱ μέλλοντες νὰ ἐκστρατεύ-
σωσι συνήχθησαν εἰς τὸν Ναὸν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν (Μο-
ναστήριον ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα τοῦ Ἀγίου Ὁρους),
ὅπου τελεσθείτης τῆς θείας λειτουργίας, ὁ Ἀλ. Ὑψη-
λάντης καὶ λοιποὶ ἐκοινώνησαν τῶν ἀχράντων Μυστη-
ρίων, εἰτα ἐψάλη δοξολογία καὶ παράκλησις κατάλλη-
λος διὰ τὴν ἐκστρατείαν· μετὰ δὲ ταῦτα ὁ ἱεουργήσας
Μητροπολίτης Μολδαυίας Βενιαμὴν λαβὼν τὴν σπάθην
ἔζωσε τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην, ὁ δὲ Ὑψηλάντης ὑψώσας
ἔπειτα τὸ ξίφος καὶ ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὠρκίσθη-
σαν εἰς τὸν Ναὸν ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Δεσπότου
Χριστοῦ νὰ μὴ βάλωσι τὸ ξίφος των εἰς τὴν θήκην, εἰ
δὲν ἐλευθερωθῇ ἡ Ἑλλάς· ὁ δὲ ἐπίσκοπος νὰ ᾔηται ἔθνο-
κατάρματος.

Τὰ δάκρυα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν περιεστώτων
πάντων ἔτρεχον ποταμῆδὲν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν,
καθ' ἣν πολλοὶ ἠρνήθησαν γυναῖκας, τέκνα, συγγενεῖς

γονείς, καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρὸς, οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ὁποίων ἐφρονεύθησαν, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ἐπιζησάντων ἔσπευσαν νὰ εὕρωσιν ἄλλο στάδιον πολέμου εἰς τὰ σπάγγνα τῆς κοινῆς μητρός των. Ὁ δὲ Ὑψηλάντης μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατοῦ ἐξελθὼν τοῦ Ναοῦ, διέβη διὰ τῆς Ἡγεμονικῆς Αὐλῆς, προηγουμένου τοῦ νῦν ἀρχιερατεύοντος Κέας, ἐνδεδουμένου τὸν ἱερὸν Μανδύαν, καί κρατοῦντος τὸν σταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας· ἦλθον δὲ ἅπαντες εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Γαλατᾶ (ἀνῆκον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλὴμ) (1), ὅθεν ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ ἐξεκίνησε διὰ τὸ Βουκουρέστιον, ἐκδοὺς προκήρυξιν πρὸς τοὺς Δάκας· ἡ δὲ περὶ τῆς ὁ λόγος προκήρυξις εἶχεν ὡς ἐφεξῆς.

Πρὸς τοὺς Δάκας.

• Ἄνδρες Δάκες! Σήμερον ἀφίνω τὴν εὐλογημένην γῆν τῆς Μολδαβίας, καὶ πατῶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἀγαπημένης σας πατρίδος· μετ' ἀγκάλας ἀνοικτάς, καὶ

(1) Ἐάν εἰλικρινῶς καὶ ἀπαθῶς ὁμολογήσωμεν τὴν ἀλήθειαν δι' ὅσα ἔ τότε Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Σουτζος εἰς τὴν ἐξοδὸν τοῦ Α. Ὑψηλάντου ἔπραξεν, εἶναι πάντα μετ' Ἑλληνικὰ καὶ πατριωτικὰ αἰσθήματα, καθότι ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ὑποδοχὴ του ἔδωκε δείγματα καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ ἴδια καὶ κατὰ τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ κατὰ τὰς πρώτας καὶ τελευταίας χρηματικὰς συνεισφοράς του. Ἐντελὸς ὁ Μ. Σουτζος εἴαν εἶχε ἐναντίαν θέλησιν, ἥ εἴαν ἐδείκνυε διαγωγὴν διεφθαρμένην κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἔμενεν εἰς τὴν θέλησίν του νὰ μὴ δεχθῇ τὸν Ὑψηλάντην, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν συλλάβῃ, καὶ νὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς τὸν Σουλτάνον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὄχι μόνον δὲν ἤθελεν ὑστερεθῇ τὴν ἀνὰ χεῖρας του δόξαν καὶ εὐδαιμονίαν, ἀλλ' ἤθελε προσθέσει δόξαν ἐπὶ δόξης, καὶ εὐδαιμονίαν ἐπ' εὐδαιμονίας παρὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ' ὁ Μ. Σουτζος καταφρονήσας τῶν πάντων, ἐστάθη τοιοῦτος ἐνθερμὸς ζηλωτὴς τῆς πατρίδος, οἷος ἀπεδείχθη διὰ τῶν πατριωτικῶν του πράξεων.

» μέ δάκρυα χαρᾶς μᾶς ὑπεδέχθη ὁ φιλελεύθερος λαός
 » τῆς Μολδαβίας· μέ αἰσθήματα τοιαῦτα περιμένω νά
 » ἰδῶ καί τὰ εὐγενῆ τέχνα τῆς Δακίας.

» Ἄνδρες Δᾶκες! πορευόμενος ὅπου ἡ φωνή τῆς πα-
 » τρίδος μου προσκαλεῖ, ἔρχομαι καί πρὸς ὑμᾶς ὡς
 » ἄγγελος καί τῆς ὑμετέρας πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας
 » καί εὐδαιμονίας. Αἰῶνας ἀρκετοὺς ἡ δυστυχῆς πατρίς
 » σας κλίνουσα τὸν αὐχένα εἰς τὸν ἀπάνθρωπον ζυγὸν
 » τοῦ τερατώδους Δεσποτισμοῦ, εἶχε χάσει καί αὐτὰ τὰ
 » λείψανα τῶν δικαιωμάτων της; ἐνῷ ἡ τυραννία τῶν
 » Ἡγεμόνων σας εἶχεν ἐξαμβλύνει τὰς πνευματικὰς
 » δυνάμεις σας, καί ἐξαχρειῶται τὸν ἐθνικὸν ἐκείνου χα-
 » ρακτῆρα, δι' οὗ ἐδυνήθητε εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους
 » νά φυλάξητε τὴν πολιτικὴν σας ἀνεξαρτησίαν, καί νά
 » ἀντιπαραταχθῆτε χρόνους ἱκανοὺς εἰς τὰς ἐφόδους
 » τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν τῆς ἀνθρωπότητος· ἡ ὥρα
 » τέλος πάντων καί τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας
 » σας ἐκτύπησεν. Ἐνα μέγα ἔθνος, μέγα διὰ τὴν ἀπα-
 » ραδειγμάτιστον γενναιότητα τρέχει τὸ λαμπρὸν στά-
 » διον τῆς ἐλευθερίας του, καί μακρὰν δὲν εἶναι νά
 » θερίσῃ τοὺς καρποὺς τῶν γενναίων καί ἐνδόξων ἀγώ-
 » νων του. Ὑμεῖς δὲ τί ἐτι περιμένετε; πότε θέλετε
 » εὐρεῖ προσφορωτέραν εὐκαιρίαν εἰς ἀνάκτησιν τῶν πρὸ
 » τούτων αἰώνων καταπατουμένων ἱερῶν δικαιωμάτων
 » σας; καιρὸς λοιπὸν, φίλοι Δᾶκες, νά ἐξυπνήσετε, και-
 » ρὸς νά αἰσθανθῆτε, καί νά ζητήσετε τὰ φυσικὰ καί
 » τὰ πολιτικὰ ἐκεῖνα δικαιώματα, τὰ ὅποια ἡ φύσις
 » ἐχάρισεν εἰς τὸν ἀνθρώπον, καί ἡ πολιτικὴ κοινωνία
 » χρεωστεῖ νά ὑπερασπίζεσθαι καί νά ἀσφαλίζει· ἐστὲ
 » βέβαιοι ὅτι πρὸς τὸν καιρὸν, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ

» ὅχλου ὀλίγον εἰσακούετο εἰς τὰς ἀκοάς τῶν κρατούν-
 » των. Τὴν σήμερον βλέπομεν αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἀρ-
 » χηγούς τῶν ἐθνῶν ἐκουσίως νὰ ἀποδίδωσι τὰ εἰς τοὺς
 » λαοὺς ἀνήκοντα ἐθνικά δικαιώματα, καὶ νὰ σπεύδωσι
 » νὰ εὐχαριστήσωσι τὰς εὐλόγους ἐπιθυμίας των.

Ἄνδρες Δᾶκες! ἐν ᾧ εἰσέρχομαι εἰς τὸ ἔδαφος τῆς
 » φίλης πατρίδος σας, ἡ πρωτίστη μου φροντίς θέλει
 » εἶναι νὰ φυλάξω τὴν στρατιωτικὴν ἐκείνην εὐταξίαν,
 » τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ νὰ διατηρῇ ἔθνος ἐμψυχούμενον
 » ἀπὸ τὰ γενναῖα τῆς ἐλευθερίας φρονήματα· εἰμὶ δὲ
 » βέβαιος ὅτι καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀπαντήσῃ ἐκ μέρους
 » σας τὴν φιλοφρονεστάτην ὑποδοχὴν, καὶ τοιαύτην, ὅα
 » χρεωστεῖται εἰς ἄνδρας ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς κοι-
 » νῆς ἐλευθερίας ».

Ἐν Ἰασίῳ τὴν... Μαρτίου 1821.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Μεταβάσις τοῦ Α· Ὑψηλάντου εἰς τὴν Βλαχίαν -- Ἐναρξίς τῆς ἀπο-
 υτασίας ἐν τῇ Βλαχίᾳ, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διατρέξαντα.

Ἐκστρατεύσας δὲ ὁ Ὑψηλάντης ἀπὸ τοῦ Ἰάσιου τῆς
 Μολδαβίας μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατοῦ,
 ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Κόλεντίνα, δύο ὥρας ἀπέχουσαν
 τοῦ Βουκουρεστίου, ἀφοῦ πρῶτον ἀπέστειλε τὴν ἐμπροσ-
 θεφυλακὴν του ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Δοῦκα Κωνσταν-
 τίνου, συγκεκλιμένην ἐκ 300 στρατιωτῶν, ἑποῦ ὑπὸ τὴν

καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ ὁ Γ. Ὀλύμπιος, Ἰω. Φαρμάκης καὶ ὁ Σάββας, καὶ προσέφερον τὴν ὑποταγὴν των. Ὁ δὲ Θεόδωρος Βλαδημιρέσκος (διὰ ποῖα αἷτια καὶ λόγους ἀγνοούμενα) δὲν ὑπῆγεν εἰς τὸν Ἀλέ. Ὑψηλάντην, ὅστις μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν προσεκάλεσε διὰ νὰ παρουσιασθῇ, ἀλλ' αὐτὸς τῷ ἀπήντησεν ὅτι νὰ τῷ στείλῃ πρῶτον ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν του διὰ νὰ μείνῃ ὡς ἐνέχυρον εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατὸν, καὶ οὕτω ν' ἀπέλθῃ. Ὁ Ὑψηλάντης ἀκούσας τὴν ἀνέλπιστον αὐτὴν τοῦ Βλαδημιρέσκου ἀπάντησιν, γενόμενος ἄλλος ἐξ ἄλλου, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἐξάξῃ ἐν ποίῳ σκοπῷ ζητεῖ ταῦτα ὁ Βλαδημιρέσκος, μὴ γνωρίζων δὲ ἄλλο μέσον λυσιτελέστερον διὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, ἀπέστειλεν ἐνέχυρον τὸν Σάββαν, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὁ Θ. Βλαδημιρέσκος ἀπῆλθεν εἰς ἀντάμωσιν τοῦ Ὑψηλάντου.

Μετὰ μίαν δὲ μακρὰν συνέντευξιν, διαφόρων μεταξὺ των ὁμιλιῶν γενομένων, τελευταῖαν ὁ Θ. Βλαδημιρέσκος ἠρώτησε τὸν Ὑψηλάντην, ἐὰν κατὰ τὰς δεθείσας παρὰ τῶν Ἑταιριστῶν ὑποσχέσεις ἦναι καὶ ἡ Ῥωσσία βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Ἑλλ. ἀποστασίας, καὶ ἐὰν ἀληθεύουν ὅσα ἄλλα κατὰ συνέπειαν οἱ ἑταιρισταὶ ὑπέσχοντο εἰς τοὺς κατηχουμένους. Ὁ δὲ Ὑψηλάντης ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων αὐτῶν τοῦ Βλαδημιρέσκου χωρὶς νὰ κρύψῃ τι, ἢ ἄλλως νὰ αἰτιολογήσῃ τὰς προτάσεις τοῦ Βλαδημιρέσκου τῷ ἐξηγήθη ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλ. ἡ Ῥωσσία δὲν θέλει λάβει ποτὲ μέρος βοηθητικὸν ἀναφανδόν, ἀλλὰ δὲν θέλει ἀποφύγει καὶ παντοιοτρόπως τὴν πλαγίαν ὑπεράσπισιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας κτλ. Ἐπὶ τούτοις ὁ Θ. Βλαδημιρέσκος τότε μὲν ἐσιώπησεν, ἐσωτερικῶς δὲ ἀπεφάσισε τί νὰ πράξῃ,

Γενομένης δὲ καὶ δευτέρας μεταξὺ τῶν ῥηθέντων συνεντεύξεως, ὕστερον ἀπὸ ἄλλας διαφόρους διατάξεις καὶ προτάσεις, ὁ Α΄ Ὑψηλάντης προέτεινεν εἰς τὸν Θ. Βλαδημιρέσκον νὰ συμπαραλάβῃ τὸν ὑπ' αὐτὸν στρατὸν, καὶ νὰ μεταβῶσιν ὁμοθυμαδὸν τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ Δουνάβεως, προσθεὶς ὅτι ἅμα ὅτε ἀναφανῶσιν αὐτόσε, θέλουν συνενωθῇ μετ' αὐτῶν πολλαὶ χιλιάδες Σέρβων καὶ Βουλγάρων (1). Ἀλλ' ὁ Βλαδημιρέσκος ἠρνήθη τὴν ἀπέναντι τοῦ Δουνάβεως μετάβασίν του, ἀπήντησε δὲ εὐθὺς εἰς τὸν Ὑψηλάντην, ὅτι ὄχι μόνον δὲν μεταβαίνει πέραν τοῦ Δουνάβεως, ἀλλ' ἀκόμη δὲν θέλει φανῇ καὶ ἐναντίος εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ τοὺς κτυπήσῃ, μήτε δὲ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας θέλει γίνεαι καταδικώκτης. Ἀκούσας δὲ ὁ Ὑψηλάντης τοὺς ἀποτόμους αὐτοὺς λόγους τοῦ Θ. Βλαδημιρέσκου, ἐξεταράχθη· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Βλαδημιρέσκος ἦτον ἐνδυναμωμένος ἀπὸ ἄρκετὸν πλῆθος στρατοῦ, ἄλλως τε δὲ καὶ ἐπειδὴ ἦτον αὐτόχθων Δάξ, ὁ Ὑψηλάντης ἀφ' οὗ δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸν φέρῃ διὰ τῆς πειθοῦς εἰς τὸν ὅποιον ἤθελε σκοπὸν, δὲν μετεχειρίσθη κανέν ἄλλον μέτρον ἐναντίον αὐτοῦ, μὴ οὔσης ἀρμοδίας τῆς περιστάσεως.

Ἀλλ' οἱ λόγοι καὶ τὰ κινήματα τοῦ Βλαδημιρέσκου ἐθεσαν τὸν Ὑψηλάντην εἰς διαφόρους καὶ πολυειδεῖς ὑπονοίας, ὑποπτεύοντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐνδεχομένην τὴν κατ' αὐτοῦ ἀποστασίαν, ὑπενεργουμένην ἀπὸ τὸν Θ.

(1) Ἦτον ὠληθὴς (ὡς μᾶς ἐβεβαίωσαν οἱ εἰδυῖτες), ὅτι ἅμα ὅτε ἤθελε ἀναφανῇ τότε εἰς τὴν Σερβίαν καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν μία δύναμις συγκειμένη τοῦλάχιστον ἀπὸ 5-6 χιλιάδας στρατοῦ, ἀναφανέντος τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Βλαχίαν, ἀναμφιβόλως πολλαὶ χιλιάδες Σέρβων καὶ Βουλγάρων ἤθελεν λάβει τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Βλαδημιρέσκον, καθότι ὁ Ὑψηλάντης οὔτε τὰ μέσα, οὔτε τὸν χαλινὸν τοῦ στρατοῦ εἶχεν εἰς χειράς του, διὰ νὰ πληρώνωνται τακτικῶς οἱ μισθοί, νὰ δίδωνται δὲ αἱ τροφαὶ κτλ. διὰ τὰ ὅποια ἦτο χρεία μυλλιουνίων καλλήρων, ὥστε ἐπαυξανομένων ὅλον ἐν τῶν ὑπονοιῶν του διὰ ταῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις, τὰ ὅποια καλῶς ἐμελέτα, ἀποφασίσας τελευταῖον ὁ Ὑψηλάντης ν' ἀσφαλίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄλλως, μετέβη εἰς τὸ Τριγόβιστον, μέρος ἀπέχον μὲν μακρὰν τοῦ Βουκουρεστίου, πλησιάζον δὲ μάλλον πρὸς τὰ ὅρια τῆς Αὐστρίας· συστήσας δὲ μεταξὺ τούτων ἐν σῶμα στρατιωτικὸν ἐν εἶδει τακτικοῦ, καὶ ἐπωνομάσας αὐτὸ Ἱερὸν Λόχον (1), τὸ ὅποιον τότε ἐξήσκειτο περὶ τὴν μέθοδον τῆς τακτικῆς, τοποθετήσας ἐν ταύτῃ τὸν Ἰωάννην Κολοκοτρώνην (τὸν καὶ Τασκούλιαν) μετὰ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα εἰς ἐν Μοναστήριον μεταξὺ τοῦ Βουκουρεστίου καὶ Τριγοβιστίου κείμενον, τὸν δὲ Γ. Ὁλύμπιον καὶ Φαρμάκην εἰς Κίμπιναν. Ἀλλ' ἐν τούτοις τρομεραὶ καταχρήσεις ἐγίνοντο εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ, ὅχι μόνον παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν αὐτοχθόνων Βλάχων, ἄλλων μὲν ἀπὸ ἀντιπάθειαν κινουμένων, ἄλλων δὲ, ἀπὸ παντοίων εἰδῶν αἵτια (2).

(1) Οἱ Ἱερολοχίται ὠνομάζοντο καὶ μαυροφόροι, ἀποφασισμένοι θηλ. διὰ θάνατον.

(2) Ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο καθότι οἱ Τοῦρκοι συνῆλθον μὲν πολλοὶ χιλιάδες ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβειος, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ πατήσωσι τὸ ἔδαφος τῆς Δακίας, χωρὶς προηγουμένης ἀδείας τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας (κατὰ τὰς μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας συνθήκας). Εἰσῆλθον δὲ ὑφ' οὗ ἔλαβον τὴν ἀδειαν ἀπὸ τῆς Ρωσσίας. Εἰς τοῦτο δὲ ὠδήγησαν τὸν Σουλτάνον φίλοι τινες καὶ ἔλαβον προηγουμένως τὴν ἀδειαν· ἔδωκε ἡμῶς ἤθελον εἰσβάλλει τὰ Ὀθωμανικὰ

Μεταξὺ δὲ τούτων (λήγοντος τοῦ Μαρτίου) ἔφθασεν εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν καὶ ὁ προῤῥηθεὶς Ἀναστάσιος Μανάρχης, καὶ ὑψώσας τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν, προεκήρυξεν ἀπόδοσιν μισθοῦ εἰς ὅσους ἤθελον τῷ ἀκολουθήσει, ὥστε ἐκ τούτου ἐν ὀλίγῳ διαστήματι συνεσωματώθη μὲ ἵππεις ὑπὲρ τοὺς 600, συγεννοούμενος μὲ τὸν Ἰω. Σολομῶν, καὶ τὸν Διαμαντὴν Σερδάρην Ἡπειρώτην, κἀκείνους διαμένοντας εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν μετὰ τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των στρατιωτικὰ σώματα. Οἱ δὲ πέραν τοῦ Δουνάβεως διαμένοντες Ὀθωμανοὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Κώμην Κλενόβι κατὰ τοῦ Μανάρχῃ τὸν συλλαβόντα τὸν Ἀριστείδην Γιωδὰν Ῥογκομπέτην, μὲ Ὀθωμανοὺς ὑπὲρ τοὺς 200 διὰ νὰ τὸν συλλάβωσιν, ἢ νὰ τὸν θανατώσωσι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν, ἀλλ' ἀπέτυχον τῶν ἐλπίδων των, καθότι ὅχι μόνον δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τοὺς βλάψωσιν, ἀλλ' ἀκόμη οἱ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μανάρχῃ διπλάσιοι ὄντες, τοὺς μὲν κατεδίωξαν τραπέντας εἰς τὰ ἴδια, ἐκ δὲ τῶν συλληφθέντων τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἀφοπλίσαντες ἤλευθέρωσαν· συνέλαβον δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τὸν Γιωδὰν Ῥογκομπέτην, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσαν.

Τὴν δὲ γενομένην αὐτὴν νίκην, καθὼς καὶ τὸν φόνον τοῦ Γιωδὰν Ῥογκομπέτου, ὁ Α. Μανάρχης ἔγραψεν εἰς τὸν Αλ. Ὑψηλάντην, προσθεὶς ὅτι ἐγκρίνει τὸ νὰ μεταβῇ ὁ Α. Ὑψηλάντης μετὰ τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατιωτικὰ σώματα εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν, ὥς εἰς μέρη ὀχυρὰ, δασώδη καὶ γειτνιαζόντα μετὰ τὴν Σερβίαν· ὁ δὲ Ἀλ. Ὑψη-

στρατεύματα ἀνευ ἀδείας, ἤθελε φανῇ βέβαια εἶναι καὶ τότε ἤθελε σταθῇ ἀδιάφορος ἡ Ῥωσσία. Ἡ βραδεία δὲ αὐτῇ εἰσοδος τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Δακίαν ἐστάθη πολλὰ συντελεστικὴ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ μέσον.

λάντης τῷ ἀπήντησεν εὐχαριστήρια μὲν διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν του, ἀλλ' ὅσω περὶ τῆς εἰς τ' αὐτόθι μεταβάσεώς του, ὅτι θέλει σκεφθῇ ταῦτοχρόνως δὲ καὶ ὁ Μανάκης ἔγραψε τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τὸν Θ. Βλαδημιρέσκον.

Ὁ δὲ Ἀλ. Ὑψηλάντης πολλὰ συλλογιζόμενος ἐναντία ἀπὸ μέρους τοῦ Θ. Βλαδημιρέσκου, ἀνησυχῶν, πάντοτε ἦτο προσεκτικὸς, μὴ συγχωρῶν εἰς ἕκαστον ἐλευθέραν τὴν πρὸς αὐτὸν εἴσοδον· ἀλλ' ὁ Γ. Ὀλύμπιος καταφλεγόμενος ἀπὸ αἰσθήματα πατριωτικά, ὑπέσχετο πρὸς τὸν Ὑψηλάντην νὰ φέρῃ ἐνώπιόν του τὸν Βλαδημιρέσκον, καὶ συμπαραλαβὼν τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατιωτικὸν σῶμα, μετέβη εἰς Γολέστι ὅπου διέμενεν ὁ Βλαδημιρέσκος, παρὰ τοῦ ὁποῖου λαβὼν τὴν ἄδειαν, μετ' ὀλίγων μόνον στρατιωτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Βλαδημιρέσκου, περιστοιχισμένου ὄντος ἀπὸ ἱκανὸν πλῆθος στρατιωτῶν· εἰσελθὼν δὲ, καὶ ὀρθίος ἱστάμενος, εἶπε πρὸς τὸν βλαδημιρέσκον τὰ ἐφεξῆς.

» Ἀδελφὲ Καπετᾶν Θεόδωρε! ἐνθυμήσου ὡς παλικάρι
 » ὅπου εἶσαι, ὅταν ἔδωκες τὸν ὅρκον σου εἰς τὸν Θεόν
 » διὰ τὴν πατρίδα, καὶ ὠρκίσθης (καθὼς καὶ ὅλοι ἡμεῖς),
 » ὑποσχέθης νὰ χύσῃς τὸ αἷμα σου διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς
 » πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, καὶ νὰ γλυτώσωμεν μίαν φο-
 » ρὰν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν· αὐτὸν τὸν λόγον τῆς
 » παλικαργιάς σου καὶ τὸν ὅρκον σου δὲν τὸν ἔδωκες εἰς
 » ἐμὲ, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἂν ἦσαι τιμημένον παλικάρι
 » μὴν καταδεχθῆς ποτὲ νὰ πάρῃς τὸν λόγον σου ὀπίσω καὶ
 » πατήσῃς τὸν ὅρκον σου, ἐπειδὴ τότε δὲν εἶσαι ἐκεῖνος
 » ὅπου σὲ γνωρίζει ὁ κόσμος, καὶ τοῦτοι (δείξας μὲ τὴν
 » χεῖρα του τοὺς περιστοιχοῦντας τὸν Θεόδωρον στρα-
 » τιώτας) δι' αὐτὴν τὴν τιμὴν καὶ τὴν παλικαργίαν ἀκο-

» λουθοῦν καὶ ἐσένα καὶ ἐμένα· ὅσα ὑποστέυεσαι θεὸς νὰ τε-
 » λειώσουν, κύτταξε ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν κοτοῦν ἀπὸ τὸ
 » θηρίον νὰ πατήσουν τὰ χρώματα αὐτὰ, καὶ μὴν ἐπῆρε
 » ὁ νοῦς σου ἀέρα καὶ ἐδειλιάσες ἀπὸ τοὺς βρωμοτούρ-
 » κους· ἐγὼ, ἀδελφέ, μὲ ὀλίγα παληκάρια ἤλθα εἰς τὸ κο-
 » νάκι σου σταλμένος ἀπὸ τὸν Πρίγκιπα τὸν πατέρα μας
 » καὶ ἀπὸ ὅλον τὸ στράτευμα, διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν
 » Πρίγκιπα νὰ ἰδῇς καὶ τὰ νέα γράμματα, καὶ ὅλα τὰ πρά-
 » γματα ὅσα δὲν γνωρίζεις, νὰ σέ συγχωρήσῃ ὁ Ὑψηλό-
 » τατος Πρίγκιψ, καὶ πάλιν νὰ ἐπιστρέψῃς διὰ νὰ κυττά-
 » ξωμεν τί θὰ κάμωμεν διὰ τὴν πρόοδον τῆς πατρίδος σας
 » καὶ τῆς πατρίδος μας. »

Ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὸν Θεόδωρον ὁ Γ. Ὀλύμπιος, στρα-
 » φεῖς πρὸς τοὺς στρατιώτας τοῦ Θεοδώρου, εἶπε, « τί λέ-
 » τε καὶ ἐσεῖς, ἀδελφια; νὰ ὑπάγῃ ὁ ἀρχηγός σας εἰς τὸν
 » Πρίγκιπα τὸν πατέρα μας νὰ ἐξετασθῇ, νὰ συγχωρηθῇ,
 » καὶ πάλιν νὰ ἐπιστρέψῃ, ἢ ὄχι, οἱ δὲ στρατιῶται, ἐφελ-
 » κισθέντες ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Γ. Ὀλυμπίου, εἶπον
 ἀπαντες, ναί, νὰ ὑπάγῃ, νὰ ὑπάγῃ. »

Ὁ δὲ Θ. Βλαδημιρέσκος ἰδὼν καὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν
 του ἐπὶ τούτῳ ἔγκρισιν, ἐξεπλάγῃ, μὴ προσδοκῶν ἐν τοι-
 οῦτον· ἀλλ' ὁ Γ. Ὀλύμπιος θεωρήσας τὴν συναίνεσιν τῶν
 στρατιωτῶν τοῦ Βλαδημιρέσκου, ἀπλώσας τὴν χεῖρα του,
 ἔλαβε τὴν ἐπὶ τοῦ πλαγίου τοίχου κρεμαμένην σπάθην
 τοῦ Θεοδώρου Βλαδημιρέσκου, καὶ αὐτὸν, μὲν ἀπέστειλε
 πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐφωδιασμένον καὶ συνωδευμένον μὲ
 στρατιώτας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, αὐτὸς δὲ ἐμεινεν
 εἰς τὴν θέσιν του. Φθάσαντα δὲ τὸν Βλαδημιρέσκον ἐνώ-
 πιον τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ Ὑψηλάντης ἔκρινεν αὐτὸν διὰ πο-
 λεμικοῦ δικαστηρίου, καὶ καταδικασθέντα, ὥς ἐπίορκον

καὶ προδότῃν, διέταξε καὶ τὸν ἐφόνευσεν ὁ Βασίλειος Καραβιάς· διώρισε δὲ ὁ Α. Ὑψηλάντης πάραυτα ἀρχηγούς τοῦ ὑπὸ τὸν Θ. Βλαδηνιρέσκον στρατοῦ τὸν Χατζῆ Πρόδαν, Μακεδόσκην, οἱ ὅποιοι καὶ ἀνεχώρησαν εὐθὺς μετὰ τοῦ ρηθέντος στρατοῦ εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν.

Μετὰ δὲ τὴν ἐξόντωσιν ὁ Αλ. τοῦ Θ. Βλαδηνιρέσκου Ὑψηλάντης ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν, ὅτε μᾶλλον αἰδοῦναι τοῦ Δουνάβεως ἐπλημμύρουν ἀπὸ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρχήσει κατὰ τὰς τοῦ Σουλτάνου διαταγὰς διὰ νὰ διαβιβάζωνται εἰς τὴν Δακίαν πανταχόθεν ἀλλ' ὁ Σουλτάνος μόλις ἔλαβε τότε τὴν παρὰ τῆς Ῥωσσίας ἄδειαν (φθίνοντος τοῦ Μαΐου), καθ' ὃν καιρὸν καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἀπεκίρριξε μὲν διὰ πολιτικούς λόγους τὴν τοῦ Ὑψηλάντου πράξιν, αὐτὸν δὲ συνεβούλευε διὰ τοῦ Ἰωάνν. Α. Καποδιστρίου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἰδιά του, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἤθελε φροντίσει περὶ τῶν δικαίων τόσον τῆς οἰκογενείας του, ὅσῳ καὶ τοῦ ἔθνους του. (1)

Ἀλλ' ὁ Α. Ὑψηλάντης χωρὶς νὰ κοινοποιήσῃ καθ' ὅλα ὅσα συνεβουλεύετο, ἐνήργει βαδίζων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποστασίας· ὅστις καὶ ἐτοιμάσας τὰ διὰ τὴν ἐκστρατείαν του, (ἀρχομένου τοῦ Μαΐου) μεταβάς εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν, ἐποποθετήθη εἰς τὸ Ῥίμνικον (πόλιν τῆς μικρᾶς Βλαχίας) μ' ὅλον τὸν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατόν. Ἐρχησαν δὲ νὰ διαβιβάζωνται καὶ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα, καὶ κατὰ πρῶτον διεβιβάσθησαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Βυδινίου 3000

(1) Τὰ περὶ τούτων πλατύτερον θέλουσι ἐκτεθεῖ εἰς τὰ κατὰ τὴν Μολδαβίαν διηγεῖσθαι (ὄρα ἔμπροσθεν).

Ὁθωμανοὶ πεζοὶ τε καὶ ἵππεις, καὶ ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὸ Δραγασάνι (πόλιν τῆς μικρᾶς Βλαχίας)· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς Ῥίμνικον ὁ Ἄλ. Ὑψηλάντης, προδιέμενον εἰς τὴν Κώμην Ζαβιδένι τῆς μικρᾶς Βλαχίας ὁ Μανάκης καὶ ὁ Σολομὼν μετὰ τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των στρατεύματα· οἱ δὲ ἐν Δραγασανίῳ Ὁθωμανοὶ ἀπῆλθον κατ' αὐτῶν, καὶ συγκροτηθείσης πεισματώδους μάχης, ἡ νίκη ἐδόθη εἰς τοὺς Ὁθωμανοὺς, ὥστε ἐκινδύνευσεν νὰ συλληφθῇ καὶ ὁ Μανάκης. Μετὰ δὲ τὴν μάχην ἐκείνην οἱ προῤῥηθέντες Μακεδόνες, καὶ ὁ Χ. Πρόδας μετὰ τὰ ὑπ' αὐτοὺς στρατεύματα ἀπῆλθον ἐναντίον τῶν ἐν Δραγασανίῳ Ὁθωμανῶν, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ τοὺς καταδιώξωσιν ἀπὸ τὰ ὀχυρώματά των· ἀλλὰ μετὰ τριήμερον μεταξὺ αὐτῶν μάχην μὴ δυνηθέντες νὰ κατορθώωσιν ὅσα ἤλπιζον, ἐπανῆλθον εἰς τὸ Ῥίμνικον περιμένοντες τὴν ἐκεῖσε ἔλευσιν τοῦ Ἄλ. Ὑψηλάντου, καὶ τῶν λοιπῶν.

Ὁ δὲ Ὑψηλάντης μαθὼν τὴν εἰς τὸ Δραγασάνι μετάβασιν τῶν Ὁθωμανῶν, ἠτοίμασε τοὺς περὶ αὐτὸν διὰ νὰ τοὺς κτυπήσωσιν. Ἐτοιμασθέντων δὲ πάντων τῶν διὰ τὴν ἀντίκρουσιν, τὴν 6 Ἰουνίου, διέταξε νὰ διαβαίνωσι τὰ στρατιωτικὰ σώματα κατὰ τάξιν, καὶ νὰ τοποθιθῇ ἐντεῦθεν τοῦ Δραγασανίου πλησίον ἐνὸς ξηροῦ ρύακος καὶ τῆς ἐπικειμένης ἐπ' αὐτῷ γεφύρης. ἀλλὰ νὰ μένωσιν αὐτόσε ἕως οὔ συνέλθῃ ἅπας ὁ στρατὸς, καὶ ὁ ἴδιος Ὑψηλάντης, διὰ νὰ δώσῃ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας καὶ διαταγὰς διὰ τὴν μελετηθεῖσαν μάχην, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ 6 κανόνια. Ὄθεν κατὰ πρῶτον ἐκστρατεύσαντες οἱ Ἱερολοχίται, ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν προσδιορισθεῖσαν θέσιν, συνήρχετο δὲ ἐκ διαλειμμάτων καὶ ὁ ὑπόλοιπος στρατὸς αὐτόσε. τὸν δὲ Γ. Ὀλύμπιον καὶ

ἄλλους τινας Καπιτάνους διώριτε νὰ καταλάβωσι καταλήλους θέσεις διὰ νὰ δώσωσι βοήθειαν ἐν καιρῷ ἀνάγκης.

Ἄλλ' οἱ ἐν Δραγασάνῳ στρατοπεδεύσαντες Ὀθωμανοὶ ἰδόντες τοὺς Ἑλληνας συναθροισμένους εἰς τὴν προῤῥηθεῖσαν θέσιν, ἤρχησαν νὰ ἐτοιμάζωνται εἰς ἀντιπαρατάξιν. Ὑποπεύοντες δὲ μήπως ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προκαταλάβῃ μερικὰς οἰκίας, αἰτνες ἔκειντο εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Δραγασανίου, αὐταὶ δὲ ἤθελον εἶσθαι ἐμπόδιον εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀντίκρουσίν των, ἔκκιον τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος οἰκίας, διὰ νὰ μείνῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐλεύθερον διὰ τὴν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἀντιπαρατάξιν των. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος Καραβιάς (ὁ, καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Ἱεροῦ Λόχου) μετὰ τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου καὶ ὅσων ἄλλων ὀλίγων (τῶν κατὰ πρῶτον συναθροισθέντων) ἰδόντες τὴν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν γιγνομένην πυρπόλησιν εἰς τὰς ῥηθείσας οἰκίας, καὶ νομίσαντες ὅτι αὕτῃ προτῆλθεν ἀπὸ δειλίαν καὶ φόβον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ ὅτι ἀφ' οὗ καύσωσι τὰς οἰκίας οἱ Ὀθωμανοί, κυριευμένοι ἀπὸ δειλίαν καὶ φόβον τῶν Ἑλλήνων, ἤθελον ἀφίσει τὸ Δραγασάνι, καὶ ἤθελον ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ Βυδίνιον, ἐνθαῤῥυνθέντες δὲ ἐκ τῆς σκέψεως ταύτης, καὶ ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ μὴ χάσωσι τὰ τῶν Ὀθωμανῶν λάφυρα ἕνεκα τῆς φυγῆς των, πρὶν ἢ φθάσῃ ἅπας ὁ στρατὸς καὶ ὁ Ὑψηλάντης κατὰ τὰς διαταγὰς του, οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπέσωσι κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θέλουν τοὺς νικήσωσι διὰ νὰ κερδίσωσι καὶ τὰ παρ' αὐτῶν λάφυρα, χωρὶς νὰ φέρωσι κατὰ νοῦν τὴν ἀποτυχίαν, καὶ ὅσα ἄλλα πρέπει ἀναγκαίως νὰ σκέπτονται ὅσοι ἐκ-

στρατεύουσιν εἰς τὰς μάχας, καὶ μάλιστα οἱ πρωτόπειροι διὰ τὰς τοιαύτας.

Ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν ὅθεν αὐταῖς ἐπιστηριχθέντες οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἱερολογῆται καὶ οἱ ἄλλοι, προητοιμάσθησαν εἰς μάχην. Τὴν δὲ 11 Ἰουνίου μὲν ἄργον βῆμα ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ Δραγασανίου ἐναντίον τῶν ἐκεῖσε Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἰδόντες τὸ ὀλιγάριθμον τῶν Ἑλλήνων, καὶ συγκρίναντες τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις ἀνωτέρας τῶν κατ' αὐτῶν εἰσερχομένων, μὲ τὴν συνήθη τῶν Ὀθωμανῶν πρώτην ὁρμὴν ἐπέπεσον ἐπ' αὐτοὺς ἅμα πλησιάζοντας εἰς τὸ Δραχασάνι, καὶ οὕτως ἡνοίγη ἡ μάχη ἐκατέρωθεν μὲ πολλὴν ἀντίστασιν καὶ γενναϊότητα ὥστε ἐφονεύθησαν ἱκανοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἐξεληθόντες δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ ἅπαντες ἐκ τοῦ Δραγασανίου, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐφόνευσαν πολλοὺς, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν κωτεδίωκον αὐτοὺς οἱ Ὀθωμανοὶ μέχρι τοῦ προῤῥηθέντος ξηροῦ ρύακος καὶ τῆς γεφύρας.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ καταδιωκόμενοι Ἕλληνες ἐφθασαν ὅπου ἦσαν στρατοπεδευμένοι, ἐκεῖ τότε εἶδον ὅτι ἐφονεύθησαν οἱ περισσότεροι, πρὸ πάντων δὲ ὅτι δὲν ἔμεινεν οὔτε τὸ ἐν τέταρτον τῶν ἱερολογιτῶν, καὶ ὅτι πολλοὶ ἦσαν τετραυματισμένοι μὲ τρομερὰς πληγὰς, ὥς ἢ ἐν Δραγασανίῳ γενομένη ἐκείνῃ θραύσις εἰς τε φονευθέντας καὶ πληγωθέντας Ἕλληνας ἐνεφύτευσεν εἰς τὰς καρδίας τῶν λοιπῶν μεγάλην ἀπελπισίαν. Διαλυθείσης δὲ τῆς μάχης οὕτω πως, ἤρχετο καθ' ὁδὸν καὶ ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀρχηγῶν τοῦ Χ. Πρόδα, τοῦ Μακεδόνσκη καὶ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ, ἀλλὰ ματαία ἐστάθη ἡ γενναϊότης, αἱ συμβουλαί, καὶ ἡ ἐμ-

ψύχωσης τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου, καθότι δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἀπαραδειγμάτιστον δειλίαν καὶ τὸν ἐμρυτευθέντα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων πανικὸν φόβον. Ἐν τούτοις ἐταναθλοντες εἰς τὸ Ἑβνικόν, καὶ μὴ εὐρόντες οὐδένα τῶν κατοίκων, καταφυγόντων εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ δάση, μετέβησαν καθεῖθεν εἰς τινα Μονὴν Κόζιχα καλουμένην, ἔπου συνήλθον καὶ ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος καὶ ἄλλοι διάφοροι ἀρχηγοὶ σωμάτων καὶ Καπιτάνοι, οἵτινες συνεχρότησαν συμβούλιον περὶ τοῦ τί νὰ πράξωσιν. Ἡ ἀπαραδειγμάτιστος ὁμῶς δειλία, καὶ ὁ ἐνριζωθεὶς πανικὸς φόβος εἰς τοὺς πρωτοπαίρους πολεμιστάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ χρηματικὴ καὶ ὧλων τῶν λοιπῶν διὰ τὴν πρόσδον μέτων ἑλλειψὶς ὠδήγησεν τοὺς φρονιμωτέρους τῶν ὀπλαρχηγῶν, καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Γ. Ὀλύμπιον, νὰ συμβουλευσῶσι καὶ νὰ παρακινήσωσι τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Δακίαν, ὡς ἐπομένης καὶ τιнос ἐνδεχομένης προδοσίας αὐτοῦ εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν. Ἐπὶ τούτοις ὁ Ὑψηλάντης μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐπέθετο, μ' ὅλα ταῦτα ἀφ' οὗ τῷ παρέστησαν ὅτι χάνεται ἀδίκως, καὶ μάλιστα ἀπὸ Ὀθωμανοῦς, ἀποδεικνύοντες πραγματικώτερον τὸν ἐπικείμενον ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν ἀφανισμόν του, ἐπέισθη τελευταῖον, καὶ ἀποφασίσας τὴν εἰς τὴν Αὐστρίαν ἀναχώρησίν του, (μηδὲ ὡς φρονῶν ὅτι ἔθελε μείνει ἐκεῖτε ὑπὸ κράτησιν) ἀνεχώρησε (μεσοῦντος τοῦ Ἰουνίου) μεταβάς εἰς τὸ Κράτος τῆς Αὐστρίας.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Α. Ὑψηλάντου ἀναχώρησιν ὁ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ διατελὼν στρατὸς διελύθη, ἀπελθόντος ἐνὸς ἐκάστου εἰς ζήτησιν αὐτοῦ μέρους πρὸς διάσωσιν τῆς ὑπάρξεώς του· ἔμειναν δὲ μόνον ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς

μικρᾶς Βλαχίας ὁ Διαμαντὴς Σερδάρης. ὀχυρωθεὶς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν εἰς τὴν Μονὴν Μπίστριτζαν, καὶ ὁ Ἀναστάσιος Μανᾶκης μετὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς τὴν Μονὴν Τσομάναν, καθότι ὁ Ι. Σολομὼν ἀσθενήσας ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐγκαταλιπὼν τὸ ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Α. Μανᾶκη· ἐβοηθούντο δὲ ἀμοιβαίως εἰς τὰς κατ' αὐτῶν γιγνομένας ἐπιδρομὰς τῶν ἐχθρῶν, ἕως οὗ διελύθησαν κακεῖνοι. Ὁ δὲ Γ. Ὀλύμπιος ὑπῆγε διὰ νὰ ἐνταμωθῇ μετὰ τοῦ Ι. Φαρμάκη διαμένοντος εἰς τὴν Μονὴν Κούρτε δὲ Ἀρτης ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς μικρᾶς Βλαχίας κειμένην (1).

Ἄλλ' ἀφ' οὗ οἱ Ὀθωμανοὶ εἰσέβαλλον εἰς ἅπασαν τὴν Δακίαν, καὶ ἦ ἐν τῇ Δραγασανίῳ ἀποτυχία τῶν Ἑλλήνων ἐνεψύχωσεν αὐτοὺς ὑπὲρ τὸ δέον (μ' ὅλον ὅτι δὲν ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ὀλίγον ἀφανισμόν παρὰ τῶν Ἑλλήνων), προσχώρουν ἐντὸς τῆς Δακίας μετὰ πολλὴν προθυμίαν· καὶ ὁ μὲν Σιλιχτάρης τοῦ Βύδιν Βαλησιᾶ ἐπὶ κεφαλῆς περίπου 10,000 Ὀθωμανῶν ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὴν Κραιόβαν (πρωτεύουσαν τῆς μικρᾶς Βλαχίας), ὁ δὲ Κιεχαχγάμπης τοῦ Συλίστρα Βαλησιᾶ ἐπὶ κεφαλῆς περίπου 20,000, ἐστρατοπέδευσεν ἐντὸς τοῦ Βουκουρεστίου (2).

Ὁ δὲ Σάββας Πάτριος, εἴτε ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν κολακευθεὶς διὰ τινων, εἴτε αὐτὸς κατασχεθεὶς ἀπὸ δειλίαν καὶ φόβον, διεπραγματεύθη τὴν ὑπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς ὑπο-

(1) Τὰ περὶ τῶν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν γενομένων ἀνδραγαθιῶν τοῦ Γ. Ὀλυμπίου, καθὼς καὶ τὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν Αὐστρίαν εἴσοδον τοῦ Α. Ὑψηλάντου διατρίξαντα θέλωμεν ἐκθέσει ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει διεξοδικώτερον.

(2) Πρωτεύουσες τῆς μεγάλης Βλαχίας· σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Δακία διαιρεῖται εἰς Μολδαβίαν, εἰς μεγάλην Βλαχίαν, καὶ μικρὰν Βλαχίαν.

ταγήν του, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφ' οὗ οἱ Ὀθωμανοὶ (κατὰ τὴν τὴν συνήθειαν των ὑποσχέθησαν τιμὰς, εὐτυχίαν, καὶ δόξαν, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ ὅτι ὁ μὲν Σάββας νὰ λαμβάνῃ τὰς διαταγὰς τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας, αὐτὸς δὲ νὰ τὰς δίδῃ εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατὸν συγκαίμενον ἀπὸ 1,000 περίπου Ἑλλήνας, Σέρβους καὶ Βουλγάρους, μόνοι δὲ οἱ μισθοὶ καὶ τὰ σιτηρέσια νὰ δίδωνται παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, τῷ ἀνενέωσαν ἐν ταῦτῳ καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ Μπίμπασι (Συνταγματάρχου). Ἐνεργήσας δὲ ταῦτα πάντα ὁ Σάββας, ἐξετέλει μετὰ πολλῆς προθυμίας τὰ τῆς ὑπηρεσίας χρέη, νομίζων ὅτι ἐξησφαλίσθη καθ' ὅλα, χωρὶς νὰ φέρῃ κατὰ νοῦν τὴν παροιμίαν ὅτι, « Οἱ » Ὀθωμανοὶ μεταχειρίζονται καὶ δολίους τρόπους ». Ἀλλὰ καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ διὰ νὰ ἐνθαρρύνωσιν ἐπὶ μᾶλλον τὸν Σάββαν, τῷ προσέφερον πολλὰ κολακευτικὰ δείγματα καιροφυλακτοῦντες, ἕως ὅτου διὰ τοιούτων κολακευμάτων τὸν κατέπεισαν νὰ παρασύρῃ καὶ τὸν Διαμαντὴν μὲ τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις εἰς τὴν ὑποταγήν τῶν Ὀθωμανῶν, διὰ νὰ μένῃ καὶ οὗτος ἀνεπηρέαστος, νὰ τῷ δοθῇ δὲ καὶ βαθμὸς, καὶ μισθοὶ κτλ.

Οὕτω δὲ μετ' ὀλίγον καιρὸν ὁ Σάββας ἀπελθὼν εἰς τὴν Μονὴν Μπίστριτζαν, ὅπου διέμενεν ὁ Διαμαντῆς Σερδάρης, κατέπεισεν αὐτὸν μὲ τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέσεις του, ὥστε ὁ Διαμαντῆς μετὰ τοῦ Σάββα ἀπῆλθον ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν Ὀθωμανῶν, ἀφ' οὗ πλέον ὁ Σάββας τῷ ἔδωκεν ὅλας τὰς διὰ τοὺς Ἑλλήνας ἀπελπισίας. Ὁ δὲ Κιεχαγιάμπεης τὸν ἀπέστειλεν ἐνώπιον τοῦ Πασῆ τῆς Σουλίστρας, ὅστις τὸν διεύθυνεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἐθανατώθη εἰς τὸ Μπαλοῦκ παζάρι. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ὄχι πολλὰ

ἀργὰ συνέρραψαν καὶ τὰ κατὰ τοῦ Σάββα, ὅστις ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἅμα τῇ πρωΐᾳ ἐν ᾧ ἀπήρχετο διὰ νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς τῆς ἡμέρας ἀπὸ τὸν Κιεχαγιάμπειν, νὰ τῷ προσφέρῃ δὲ καὶ τὰ σεβάσματά του κατὰ τὴν συνήθειαν, προσδιωρισμένοι ὄντες παρὰ τοῦ Κιεχαγιάμπειν τινες τῶν ὑπ' αὐτοῦ στρατιωτῶν, καὶ ἐνεδρεύοντες, ἅμα ἀναβάντα τὸν Σάββαν ἐν μέσῳ τῆς ἀναβάθρας, πυροβολήσαντες κατ' αὐτοῦ τὸν ἐρόνευστιν (1), σύραντες μὲ μεγάλην ἀπανθρωπίαν τὸ πτώμα του, καὶ ρίψαντες αὐτὸ ἐξώθεν τοῦ προκυλίου· ἀρ' οὗ δὲ ἐρόνευσαν τὸν Σάββαν κατὰ τὴν δοθεῖσιν παρὰ τοῦ Κιεχαγιάμπειν εἰς αὐτοὺς διαταγὴν, ἐξηλθον θρηιδῶς διὰ νὰ φονεύωσι καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατιώτας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐρόνευσαν κατὰ πρῶτον ὄχι ὀλίγους, ἐρόνευσαν δ' ἔπειτα καὶ οἱ περὶ τὸν Σάββαν πολλοὺς ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν μὲ μεγάλην ὁρμὴν καὶ ὠμότητα· πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν Σάββαν Ἑλλήνων φυγαδευόντες διατώθησιν· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μόνος ὁ Ἀθανάσιος Χαιμαρρόωτης ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ 27 Ἑλληνας, ἡσφαλίσθη μετ' αὐτῶν ἐντὸς τῆς εἰς τὸ Βουκουρέστιον κειμένης Μονῆς, Ὀτλένι καλουμένης, οἵτινες πολιορκηθέντες τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐξώθεν ἀπὸ ἐν πλήθος Ὀθωμανῶν, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶχον ὑπερτερηθῇ τροφῶν, πολεμεφοδίων, καὶ ὕδατος, ἐστάθη μ' ὅλα ταῦτα ἀδύνατον νὰ παραδοθῶ-

(1) Εἰς τὸ αὐτὸ παλάτιον ὅπου ὁ Σάββας εἶχεν ὁρισθῆ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατριῆς, εἰς τὸ αὐτὸ ὁ παραβλαστὴς τοῦ ὄρκου του ἐρόνευσθη παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς μᾶλλον ἐθαυμάσιον οἱ εἰδότες ὑπολαμβάνει δὲ εἰς τοιοῦτους πικρὰς ἐπειλὰς θαύματα ἢ θεῖα διάνη, ποῦ δὲ ἀγομπήσεται νὰ δείξῃ καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς τοιοῦτους, οἵτινες δὲν ἐπιζομεν' ἀποφύγωσι τὴν θεῖαν διάνη, καλῶτε "ὁ Θεὸς (κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν) ἀργοπορεῖ, ἀλλὰ δὲν λητμονεῖ".

σιν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν (οἵτινες εἶχον ἀπαυδήσει ἀπὸ τὸν προξενηθέντα εἰς αὐτοὺς ἀφανισμόν παρὰ τῶν πολιορκουμένων), τελευταῖον μετὰ τὴν τριήμερον πολιορκίαν ἐξῆλθον ἐκ τῆς Μονῆς ξιφῆρεις φονεύοντες τοὺς ἐχθροὺς, καὶ φονευόμενοι παρ' αὐτῶν, ὥστε ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων Ὀθωμανῶν ἀνέβη εἰς 600 περίπου μεταξὺ τῆς πολιορκίας καὶ τῆς ἐξόδου των, ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἐν τῇ Μονῇ πολιορκηθέντων τρεῖς μόνοι διεσώθησαν μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας, οἱ δὲ λοιποὶ ἔπεσον ἡρωϊκῶς θύματα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Ὁ δὲ Γ. Ὀλύμπιος νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὁδεύων ἐπὶ τῶν ὁρίων ἔφθακεν εἰς ἐντάμωσιν τοῦ Ἰω. Φαρμάκη καὶ μ' ὅλον ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα εἶχον ἐξαπλωθῇ καθ' ὅλην τὴν Δακίαν (συγκείμενα ἀπὸ 80,000 περίπου), καὶ ἐκκαθίζον διὰ τοῦ ξίρους ὅσους ἔλαβον τὰ ὅπλα ἐναντίον τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, μ' ὅλα ταῦτα ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος καὶ ὁ Ἰω. Φαρμάκης ἐσποχάσθησαν νὰ διασωθῶσιν εἰς τὸ ρωσικὸν κράτος· ἀλλ' ἐξηπλωμένων ὄντων πανταχοῦ τῶν ὀθωμανῶν, δὲν ἐδυνήθησαν μ' ὅλας τὰς διὰ νυκτὸς διὰ τῶν ὀρεινῶν θέσεων ὁδοιπορίας των νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω, εἰμὴ ἕως εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σιέκου καλουμένην (ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Μολδαβίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσελθόντες, ὠχυρώθησαν μὲ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς 700 περίπου Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους πολιώρκησαν περίπου τῶν 10 000 Ὀθωμανοὶ ἐντὸς τῆς ῥηθείσης Μονῆς, ἥ δὲ πολιορκία ἐκείνη διήρκησε 40 ἡμέρας σχεδόν, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ὑπὲρ τὰς 2,000 Ὀθωμανοί· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πολιορκούμενοι ἐστερήθησαν τροφῶν, ἔχοντες καὶ σπάνιν πολεμοδύναμιν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐξοδὸν τῶν στρατιωτῶν μὴ δυνάμενοι νὰ

ὑποφέρωσι τὴν πείναι καὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἀναγκαίων ὑπέ-
ρῃσιν, ἐκ τούτων πάντων ὁ Ἰω. Φαρμάκης διαπραγμα-
τευθεὶς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑποταγὴν,
παρεδόθη εἰς αὐτοὺς μετὰ τῶν ἐν λιμῷ καὶ δίψει διατε-
λούντων στρατιωτῶν, ἐκτὸς ἐκείνων εἰς ὅσους παρεχω-
ρεῖτο ἡ ἄδεια καὶ ἀνεχώρουν πρὶν ἢ ὁ Ἰω. Φαρμάκης παρα-
δοθῇ.

Ἀλλ' ὁ Γ. Ὀλύμπιος μὴ καταδεχθεὶς νὰ συμμεθέξῃ εἰς
τὴν τοῦ Ἰω. Φαρμάκη μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν διαπραγμά-
τευσιν, οὔτε δὲ νὰ δώσῃ τὴν ὑποταγὴν του εἰς τοὺς Ὀθω-
μανοὺς, καὶ οὕτω προπαρασκευασθεὶς καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυ-
τοῦ ἕν Βαρέλλιον μὲ πυρίτιδα ἱκανῆς ποσότητος, ἡσφαλί-
σθη εἰς τὸ Κωδωνοστάσιον (Καμπαναρεῖον) (1) τῆς Μο-
νῆς ἐκείνης· παραδοθέντος δὲ τοῦ Ἰω. Φαρμάκη καὶ τῶν
λοιπῶν στρατιωτῶν εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, εἰσέβαλον
εἰς τὴν Μονὴν οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ κατὰ πρῶτον ὑπέσχοντο
ἀμνηστειάν καὶ ἄφεσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐστάθη ἀδύνατον
νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς πονηρὰς ὑποσχέσεις των, τελευταῖον
ἀπελπισθέντες τοῦ νὰ δυνηθῶσιν νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὴν
ὑποταγὴν των, βλέποντες δὲ ὅτι ἦτον ἄλλως ἀδύνατον
νὰ τὸν φονεύσωσι, καὶ μὴ γνωρίζοντες ὅτι ἔφερε μεθ' ἑαυ-
τοῦ τὴν ῥηθεῖσαν πυρίτιδα, ἀπεφάσισαν ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸ
Κωδωνοστάσιον ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ τὸν συλλάβωσι ζῶντα·
ἅμα δὲ ὅτε ὁ Γ. Ὀλύμπιος εἶδε τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀναβάν-
τες εἰς τὸ Κωδωνοστάσιον, καὶ πλησιάζοντας νὰ τὸν συλ-
λάβωσιν, ἔδωκε πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα, καὶ οὕτως ὁ μὲν ὑ-
ψώθη παρὰ τῆς φλογὸς εἰς τὸν ἀέρα, τελευτήσας ἡρωϊκῶς

(1) Τὰ εἰς τὴν Δακίαν Κωδωνοστάσια δὲν εἶναι μονόστηλα καθὼς εἰς ἄλλα
μέρη, ἀλλ' ἔχουν ἱκανὴν ἔκτασιν πλείους, καὶ εὐρύχωρον περιφέρειαν.

καὶ γενναίως ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, τὸ δὲ Κωδωνοστάσιον κρημνισθὲν, κατηφάνισε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἱκανὸν πλῆθος Ὀθωμανῶν· τὸν δὲ Ἰωάννην Φαρμάκην ἀπέστειλαν σιδηροδρόμιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (1), ὅπου ἐκατατομήθη κατὰ τὸ Μπαλουκ παζάρι (πύλην τῶν ὀψαροπωλείων) τοιοῦτον δούς τέλος καὶ οὗτος τῆς ζωῆς του, καὶ ἀπολαύσας τοῦ Μαρτυρίου τὸν στέφανον· ὁ μέινας δὲ τελευταῖος εἰς τὴν μικρὰν Βλαχίαν ἦτο ὁ Α. Μανάρχης μετὰ τὸ ἀπὸ τὴν ὁδηγίαν του σώμα, (ἀφοῦ ὁ μὲν Σολομὼν εἶχεν ἀπέλθῃ εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὁ δὲ Διαμαντῆς Σερδάρης εἶχε δώσει διὰ τοῦ Σάββα εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τὴν ὑποταγὴν του), ὅστις περιλυκλωθεὶς ἀπὸ ἱκανὰς χιλιῶδας Ὀθωμανοὺς, καὶ διαδράσας τελευταῖον, (μεσοῦντος τοῦ σεπτεμβρίου) διεσώθη εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης μεταβάς εἰς τὸ κράτος τῆς Αὐστρίας, ἐξητήσατο τὴν εἰσοδὸν του, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐδόθη μὲν ἡ ἄδεια τῆς εἰσόδου του μετὰ τοὺς περὶ αὐτόν, τῷ ἐπροβλήθη δὲ ὅτι θέλει μένει ὑπὸ κράτησιν, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν παραμικρὰν κοινωνίαν καὶ ἀλληλογραφίαν· παραδεχθεὶς δὲ τὴν συμφωνίαν ταύτην, καὶ εἰσελθὼν, ἐφυλακίσθη εἰς ἓν φρούριον τῆς Οὐγγαρίας Μουκάτςι καλούμενον, εἰς τὸ ὁποῖον διέμενε μετὰ πολὺν περιορισμὸν, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν παραμικρὰν κοινωνίαν μετ' ἄλλου τινὸς ἐκτὸς τῆς φρουρᾶς, καὶ χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ἢ νὰ δίδῃ γράμματα μέχρι τοῦ ἔτους 1825, καθ' ἣν ἐπο-

(1) Ὅτε ὁ Ἰω. Φαρμάκης ἀποσταλὲς παρὰ τῶν ἐν Δακίᾳ Ὀθωμανῶν, ἀπῆλθε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διεδόθη φήμη ὅτι ἐφέρετο ὁ Μ. Γ. Σουλτᾶν· ἐπὶ τούτῳ ἐπλήσθησαν θεατῶν αἱ ἀγυαὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ τὸν ἴδωσι φερόμενον· ἀλλ' ἡ φήμη ἐστάθη ψευδής.

χὴν ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Νικόλαος διεδέχθη τὸν θρόνον (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἡγεμονεία τοῦ Μιχαὴλ Γρηγορίου Σούτζου -- διακρίνωσις τῆς Φιλικῆς ἑταιρίας εἰς τὸν Μ. Σούτζου, -- ἐναρξίς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας ἐν Μολδαβίᾳ -- τὰ κατὰ τὴν Μολδαβίαν διατρέξαντα ἀκολούθως -- συνομοσία κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Σούτζου -- συνεννόησις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου -- ἀναχώρησις αὐτοῦ ἐκ τῆς Μολδαβίας -- μεταβάσις αὐτοῦ εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ κράτησις αὐτοῦ.

Τὸν Σκαρλάτον Καλλιμάχην διεδέχθη ὁ Μιχαὴλ Γρηγορίου Σούτζος, διορισθεὶς (τὸ 1818) Ἡγεμὼν (2) τῆς

(1) Τὰ περαιτέρω τούτων θέλουσιν ἐκτεθεῖ ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει.

(2) Οἱ Ἡγεμόνες τῆς Δαλτίας ἔφερον παράστημα χρηρηγούμενα παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας τὰ Τούγρια, τὴν Κούκιν, καὶ τὴν Καπανίτζιν. τὰ Τούγρια ἦταν κατεσκευασμένα ἕκαστον ἀπὸ τρίχας τῆς οὐρᾶς τοῦ ἵππου λευκάς, ἐρυθράς, καὶ κυανὰς· αἱ ὁποῖαι ἦταν συνδεδεμέναι ὡς εἶδος χροσσωτοῦ (φουστὰς) μὲ ἀργυροῦς δετμοὺς τεθειμένους εἰς μακρὸ ξύλον (κοντάρι), ἀλλ' αἱ τρίχαις αὐταὶ ἐπιπτον ἐκ τοῦ ἀνάπαλιν ἐπάνω εἰς το μακρὸ ξύλον, ἐκχυόμεναι ἀνωθεν πρὸς τὰ κάτω αἱ δὲ τελευταῖαι τῆς κορυφῆς τρίχαις οὗται κεκομμέναι, ἐσχηματίζουν τὸ κέντρον αὐτῶν ὡς αἶδος ἀνθους. Τὰ Τούγρια ταῦτα ἐδίδοντο τρία εἰς ἕκαστην τῶν δώο Ἡγεμονιῶν μὲ τὴν διαφορὰν μόνην ὅτι τὸ ἐν τῆς Βλαχίας ἡγοροῦετο μὲ 500,000 γροσίων. Ἡ Κούκιν ἦτον πῖλος Κωνσταντινῆς περιχρυσωμένος, ἔχων ἐπὶ τὸ κέντρον ἐν μέγα ἡμικύκλιον ἐκ πτερῶν λευκῶν ἱκανοῦ μήκους καὶ πλατους κλίνοντος τοῦ μὲν ἐνὸς μέρους αὐτοῦ ἐμπροσθεν, τοῦ δὲ ἄλλου ὀπισθεν.

Ἡ δὲ Καπανίτζιν ἦτο γούνα Βατικικῆ, τὴν ὁποίαν μόνος ὁ Σουλτάνος ἐξόρει κεκοσμημένα μὲ ἀδάμαντας, καὶ μὲ δέρμα μελαίνης ὠλώπεκος· κανεὶς δὲ

Μολδαβίας· ὅτε δὲ ὁ Ἄλ. Ὑψηλάντης ἐμελλε νὰ διαβῇ τὸν Προϋτόν, τότε καὶ οἱ ἐν Ἰασίῳ ἑφοροὶ τῆς φιλικῆς ἐταιρίας (1) ἠτοίμαζον μὲ πολὺν ζῆλον καὶ μυστικότητα τὰ τῆς ἐκστρατείας συνεννοούμενοι μετὰ τῶν λαιπῶν, καὶ μετὰ τοῦ συνεταίρου Ἰακώβου Ῥίζου τοῦ Νερουλοῦ, (πρωθυπουργοῦ ὄντος τοῦ Μ. Σούτζου· πολὺς δὲ λόγος ἐγένετο μετὰξὺ τῶν ἐφόρων καὶ τοῦ Ὑψηλάντη διὰ γραμμάτων, ἐὰν πρέπη νὰ κοινοποιήσωσιν εἰς τὸν Μιχ. Σούτζον τὴν φιλικὴν ἐταιρίαν, ἢ ὅχι· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐγνώριζον τὴν διάθεσίν του, προσέτι δὲ καὶ ὅτι ἦτον μέλος τῆς φιλομούσου ἐταιρίας, ὑπώπτευν μ' ὅλα ταῦτα, ὅτι ἐδύνατο νὰ μὴν ἀποδεχθῇ τὴν ἐταιρίαν αὐτὴν διὰ πολλοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ μετὰξὺ των ἐσκέπτοντο.

Ἀλλὰ τελευταῖον ὁ Ἰακώβος Ῥίζος καὶ ὁ Φλωρεστίου Λουκᾶς ἀπορασίσαντες νὰ κοινοποιήσωσι τὸν σκοπὸν των αὐτόν, (τὴν 2ῃ Νοεμβρίου τοῦ 1820) ἐν ᾧ ὁ Μ. Σούτζος ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰακώβου Ῥίζου, συνεννοήθησαν, ὥστε νὰ παρευεθῇ ἐκ προμελέτης καὶ ὁ Φλωρεσίου Λουκᾶς χωρὶς ἄλλων προοιμίων εἶπεν εἰς τὸν Μ. Σούτζον, ὅτι πρέπει ν' ἀκούσῃ μυστήρια τινὰ συντείνοντα διὰ τὸν Ἡγεμονικὸν τοῦ χαρακτῆρα καὶ δι' ὅλον τὸ Ἑλληνικόν

ἄλλος τῶν Ἡγεμόνων Ὁθωμανῶν δὲν ἐδύνατο νὰ ἐνδύθῃ αὐτὴν, εἰρὴ μόνον εἰ Χριστιανοὶ Ἡγεμόνες τῆς Δακίας· τὰ δὲ Τούρκα ἐδίδοντο θίω μὲν εἰς τοὺς Μιρμιρανίδες, τρία δὲ εἰς τοὺς Πασσάδες καὶ Βαλίδες.

(1) Ἐφοροὶ τῆς Ἐταιρίας εἰς τὸ Ἰάσιον ἦσαν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Σεραφεὶμ Καρακωλινὸς Ἡγούμενος τῶν τριῶν Ἱερουργῶν, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Λουκᾶς Λεονταρίδης Φλωρεστίου Ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου Ἐπιγυμένου, ὁ Φώτιος Ἡλιαδῆς, ὁ Παναγιώτης Διογενίδης Πελοποννήσιος, ὁ Παναγιώτης Πανου, ἐσχάτως δὲ καὶ ὁ Μητροπολίτης Εἰρηνοπολεως Γρηγόριος ὁ Βακπεδινός.

ἔθνους· ἀφ' οὗ δὲ τὸν ὤρχισε, τῷ εἶπε τὰ τῆς ἐταιρίας, ἐφ' οἷς εὐχαριστηθεῖς ὁ Μ. Σοῦτζος τῷ ἔδωκεν ἔγγραφον ὑπόσχεσιν διὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ σκοπομένου, ἥ ὅποια ἐστάλη πρὸς τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην συνωδευμένη ἀπὸ μίαν συνεισφοράν 1000 Ὀλανδικῶν φλωρίων· ἐπὶ τούτῳ δὲ ἀμφότεροι αἱ ρηθέντες συνησθάνθησαν μεγάλην χαρὰν, καθότι εἶδον τὸν σκοπὸν των πραγματοποιηθέντα.

Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἱκανῶν ἡμερῶν εἰδοποιήθη ὁ Μιχαὴλ Σοῦτζος ὅτι ὁ Καμαρινὸς ἐρχόμενος ἀπὸ Πέτρουπόλεως, καὶ διαβαίνων διὰ τοῦ Γαλατζίου εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Πελοπόννησον μὲ ἔγγραφα ἀνήκοντα εἰς τοὺς προὔχοντας πολεμικοὺς καὶ πολιτικοὺς Ἕλληνας, ἐδολοφονήθη, ἥ δὲ δολοφονία αὐτοῦ ἐξετελέσθη ἐπίτηδες παρὰ τοῦ Καραβιά, διὰ ν' ἀφαρπασθῶσι τὰ παρ' αὐτοῦ φερόμενα ἔγγραφα ἐπὶ σκοποῖς ἀγνοουμένοις, καὶ ὅτι ταυτοχρόνως ἐφονεύθη καὶ εἰς ἀνεψιὸς τοῦ Παν. Διογενίδου· τὸ συμβάν τοῦτο κατετάραξε μὲν τὸν Μ. Σοῦτζον, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην, ἀλλ' ἐπεφορτίσθη ὁ Φλωρεστίου Λουκάς λαβὼν πληρεξουσιότητα ἀπὸ τὸν Μ. Σοῦτζον καὶ ἀπὸ τὴν λοιπὴν ἀδελφότητα, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τὴν ταραχὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Μ. Σοῦτζος καὶ ἡ ἐν Ἰασίῳ λοιπὴ ἀδελφότης ἕνεκα τῆς δολοφονίας τοῦ Καμαρινοῦ, καὶ ὅτι ὥς ἐκ τούτου εἰς ἕκαστος θέλει ὑποπτεύει ὅτι μέλλει νὰ δολοφονηθῇ· ὁ δὲ Ὑψηλάντης ἀπήντησε (τὴν 4. Ἰανουαρίου τοῦ 1821) ὅτι δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ κοινοποιῇ τὰς πράξεις του, διωρισμένος ὢν πληρεξούσιος ἐπίτροπος παρὰ τῆς Σ. Ἀρχῆς, καὶ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Καμαρινοῦ (ὅστις δὲν ἦτον συναινέσει αὐτοῦ) μ' ὅλον ὅτι ἐτάραξε τοὺς ἀδελφοὺς, μ' ὅλα

ταῦτα ἐξετάσας ἀκολούθως, θέλει τιμωρήσει τοὺς αἰτίους, καὶ ὅτι μετὰ τὴν εἰς τὸ Σκουλένιον ἔλευσίν του θέλει ἐξηγηθῇ περὶ πούτου διεξοδικῶς. Ἄλλ' ἐρχόμενος εἰς τὸ Σκουλένιον, καὶ ἀσθενήσας καθ' ὁδόν, ἀπέστειλε τὸν αὐτάδελφόν του Νικόλαον Ὑψηλάντην, καὶ τὸν Γ. Καντακουζηνὸν μὲ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Φλωρεστίου Λουκᾶν, γράψας νὰ ἐκφρασθῶσιν ἀμοιβαίως ἐλεύθερα περὶ ὅλων τῶν ὑπεθέσεων.

Γενομένης δὲ συνεντεύξεως μετ' αὐτῶν, πρώτη ἐρώτησις τοῦ Φλωρεστίου Λουκᾶ ἦτον, ὅποια εἶναι ἡ Σεβαστὴ Ἀρχὴ ἡ διορίσασα τὸν ΑΛ. Ὑψηλάντην πληρεξούσιον ἐπίτροπον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν μὲ βασιμους λόγους, ὥστε κατέπεισαν τὸν Φλωρεστίου Λουκᾶν ὅτι ὑπάρχει Σεβαστὴ Ἀρχὴ, καὶ ὅτι ἡ Ὑψηλαντικὴ οἰκογένεια δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ χαμερπεῖς τρόπους πρὸς ἀπάτην ὁμογενῶν, καὶ ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ νὰ γίνῃ ἡ ἑναρξίς τοῦ πολέμου ἀπὸ τὴν Μολδαυίαν, ὥστε ἡ Ὀθωμανικὴ Πόρτα νὰ θέσῃ ἅπασαν τὴν προσοχὴν της εἰς τὰ περὶ τὰς ὀχθὰς τοῦ Δουνάβεως, τούτου δὲ γινομένου νὰ εὕρωσιν εὐκαιρίαν οἱ Ἕλληνες ἐν ἄλλοις μέρεσι ν' ἀποκρούσουν τὸν ἐχθρόν, καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ κεκρυμμένος σκοπὸς τῆς ἀρχῆς (1). ἐπὶ τούτοις ἔλαβον βάσιν νὰ ἐλπίζωσι καὶ ἄλλας πολλὰς ὠφελείας ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Δακίᾳ εἰσβολῆς τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα αἱ ἐλπίδες τόσον τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου, ὅσῳ καὶ τοῦ Μ. Σούτζου ἐματαιώθησαν, καθότι λόγοι πολιτικοὶ ἀνέτρεψαν τὰ σχέδιά των,

(1) Τῷ ὅντι ὁ συμπερατμὸς των ἦτον ὁρθός, καθότι ἡ Ὀθωμανικὴ Πόρτα ἔστησεν ὅλην τὴν προσοχὴν της εἰς τὸν Δούναβιν, καὶ ἡ ἀποσταλεῖσα ἐκ διαλειμμάτων στρατιωτικὴ αὐτῆς δύναμις ὑπερέβαινε τὰς 60,000.

Μετά δὲ τὴν ἀπὸ τὸ Ἰάσιον ἀναχώρησιν τοῦ Αλ. Ὑψηλάντου ὁ Μιχ. Γρ. Σουτζος ἔμεινεν Ἡγεμονεύων εἰς τὴν Μολδαυίαν μέχρι τινος προέβλεπαν δὲ καὶ προμηθεύων μετὰ τῆς ἐν Ἰασίῳ ἐταιρικῆς ἐφορίας τὰ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης· ἐν τούτοις δὲ τὰ πράγματα ἔλαβον ἄλλην οἶον δι' ὅλου παρὰ τὴν ἐλπιζομένην μορφήν, καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ ὁδηγούμενοι διὰ πολιτικούς λόγους ἀπὸ ἄλλας δυνάμεις κατὰ πρῶτον δὲν εἰσέβαλλον εἰς τὴν Δακίαν, πρὶν ἢ λάβωσι τὴν περὶ οὐδετερότητος ὑπόσχεσιν τῆς Ῥωσσίας ἣτις ἀπεφασίσθη εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Λόιμπαχ, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ἡ Ῥωσσία ἀπεκήρυξε τὴν εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ Κράτους τῆς πρὸ χρόνων ἐνεργουμένην Ἑλληνικὴν ἐταιρίαν, συγκατανεύσασα τότε νὰ εἰσβάλωσι τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Δακίαν πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀποστατῶν καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἦλθεν εἰς τὸ Λαϊμπάχ, ὁ Μ. Σουτζος ἀπέστειλεν ἑκτακτον Ταχυδρόμον πρὸς τὴν Α. Μ. με ἐπιστολὴν τοῦ τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἐμπεριεχόμενον ἀγνοεῖται, κατὰ δὲ συμπερασμὸν πολλῶν ἐπεκαλεῖτο τὴν Ῥωστικὴν βοήθειαν· ὁ δὲ Αὐτ. Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ Ιω. Καποδιστρίου τῷ ἀπήντησεν, ὅτι μὲ ἀπορίαν τοῦ εἶδε τὸ πῶς ἐδέχθη ὁ Μ. Σουτζος τὸν Αλ. Ὑψηλ. ἐντὸς τῆς ὑπὸ τὴν Ἡγεμονίαν τοῦ ἐπικρατείας, καὶ ὅτι ἀφ' ἑτέρου γνωρίζων ὁ Αὐτοκράτωρ ὅτι ὁ Μ. Σουτζος δὲν εἶχεν ἱκανὰ στρατεύματα διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου, τῷ δίδει τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ ἀφόβως αὐτὸς τοῦ Ῥωστικοῦ Κράτους διαβας τὸν Προῦτον οἷαν ὥραν ἤθελεν ἰδῇ κίνδυνον ἀπὸ μέρους τῶν περὶ τὸν Δούναβιν Πασσάδων, ὅχι μόνον δὲ ὁ Μ. Σουτζος νὰ καταφύγῃ ἐκεῖσε, ἀλλὰ καὶ ὅλοι ὅσοι ἔλαβον μέρος μετὰ τὸν Ὑψηλάντην, καὶ ὅτι περὶ τούτου ἐξέδωκε τὰς ἀπαι-

τουμένας διαταγὰς εἰς τοὺς περὶ τῶν συνόρων διατελοῦν-
τας πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς νὰ τοὺς δέχωνται ἀνεμ-
ποδίστως.

Ἀφοῦ δὲ ἐφθασεν ἡ ἀπάντησις αὐτὴ εἰς τὸν Μ. Σοῦτζον,
(τὴν 24 Μαρτίου 1821) μὲ τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν τῷ ἀ-
πεστάλῃ καὶ ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστο-
λῆς τοῦ Ιω. Καποδιστρίου διαλαμβανούσης, ὅτι ὁ Αὐτο-
κράτωρ Ἀλέξανδρος ἐταράχθη εἰς τὸ κίνημα τῆς ἐκλαμ-
πρότητός του, μ' ὅλον ὅτι γνωρίζει τὰ κατὰ τῆς Πόρτας
δίκαια παράπονα τῆς Ὑψηλαντικῆς οἰκογενείας του, καὶ
διὰ τὰ ὁποῖα ἡ Α. Μ. εἶχε πρὸ πολλοῦ διαταξεί τὸν ἐν Κων-
σταντινουπόλει Πρέσβυν του Στρόγγανοφ νὰ διαπραγμα-
θῇ μετὰ τῆς Πόρτας περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι τούτου ἔνεχεν
δὲν ἔπρεπε παντελῶς νὰ ἐπιχειρισθῇ ὁ Ὑψηλάντης ἐν τοι-
οῦτον ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα· ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα ὅτι ὁ
Αὐτοκράτωρ ἀπὸ πολλὴν πρὸς τὴν Ὑψηλαντικὴν οἰκογέ-
νειαν πατριωτικὴν του διάθεσιν προτρέπει τὸν Ὑψηλάντην
νὰ παραιτηθῇ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπεχειρίσθη ἔργον, καὶ νὰ
ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Κράτος του, ὅπου εὔρε πάντοτε ἄσυλον,
καὶ ὅτι ἐπομένως θέλει διατάξῃ κατ' ἐπανάληψιν τὸν ἐν
Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυν του, διὰ τὴν ἀπαιτήσιν σπουδαί-
ως τὰ δικαιώματα τόσον τῆς οἰκογενείας, ὅσω καὶ τοῦ ἔ-
θνους του.

Ὁ δὲ Μιχ. Σοῦτζος λαβὼν τὴν ἀνωτέρω ἀπάντησιν, ἀ-
πέστειλε τὸν ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον Σοῦτζον εἰς τὸ
Σκουλένιον, διὰ νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς ἀδείας, εὔρε δὲ
αὐτὴν γεγραμμένην, ἀποσταλεῖσαν εἰς ὅλα τὰ παραπρού-
τια ὅρια εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τὸ Ἱάσιον διάβασιν τοῦ Αλ.
Ὑψηλάντου, καὶ διαλαμβάνουσιν, ὅτι εἰς ὅποιανδήποτε
ῥωραν καὶ στιγμὴν θελήσουσιν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ Ῥωσσι-

κόν Κράτος ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, οἱ ὑπάλληλοί του, καὶ πάσης ἄλλης τάξεως ἄνθρωποι, νὰ τοὺς δέχωνται ἀνεξαιρέτως καὶ ἀνεξετάστως· ἄλλ' ἐν τούτοις οἱ Μολδαβοὶ πληροφορηθέντες τὴν οὐδετερότητα τῆς Ῥωσσίας ἤρχισαν νὰ καταφεύγουν οἱ μὲν εἰς τὴν Τουρκικὴν ὑπεράσπισιν συνεννοούμενοι μὲ τοὺς Ὀθωμονοὺς, οἱ δὲ εἰς τὴν Ῥωσσίαν.

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὑπενεργήθη μυστικὴ συνωμοσία κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Σουτζου, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν καὶ ἄνθρωποι κατέχοντες τὰς πρῶτας ἐν Μολδαβίᾳ πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς θέσεις, οἷτινες συνώμωσαν νὰ δολοφονήσωσι τὸν Μ. Σουτζον μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς πρώτην εὐκαιρίαν· ἀλλὰ τὴν συνωμοσίαν αὐτὴν ἀνακαλύψας ὁ Ἐμμανουὴλ Βερνάρδος Κρής, (1) τὴν κατεμήνυσεν εἰς τὸν Μ. Σουτζον, ὅστις ἐξακριβίωσας τὸ πρᾶγμα, ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μέτρα ἀνάλογα μὲ τὰς περιστάσεις· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐκ τῶν συνωμοστῶν ἄλλοι μὲν κατέφυγον εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἄλλοι δὲ ἐκρύβησαν εἰς τὸ Ἰάσιον, μ' ὅλα ταῦτα ὁ Μιχ. Σουτζος δὲν ἔκρινεν εὐλογον τὸ νὰ τοὺς καταδιώξῃ, ἀλλ' ἀσφαλισθεὶς μὲ ἱκανὴν φρουράν, ἐδιοίκει τὰ τῆς Ἡγεμονίας του.

Ἐπειδὴ δὲ εἶχε καταλάβει φόβος πανικὸς πάντας τοὺς ἐν Ἰασίῳ αὐτόχθονάς τε καὶ Ἑλλήνας, (καθότι ἦτον

(1) Ὁ Ἐμμανουὴλ Βερνάρδος ἦτον πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν φιλικὴν ἐταιρίαν, ὁ πατριωτισμὸς τοῦ οἵου ἦτον ἀπαραδειγμάτιστος· οὗτος ἔχει καὶ ὑπομνήματα τῶν ἐν Μολδαβίᾳ διατρεξαντῶν λεπτομερέστερα καὶ διεξοδικώτατα· εἰς αὐτὰς ἀρκετὴν ποσότητα χρημάτων ἀγοράσας ὅπλα καὶ ἐνδύματα μὲ τὰ ὁποῖα ἐφοδίασε πολλοὺς στρατιώτας διὰ τὴν πόλεμον· ἐτρεῖε δὲ εἰς τὸ νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς δυστυχεῖς, νὰ μεσιτεύῃ, καὶ νὰ συνόξῃ βοήθειαν ὑπὲρ αὐτῶν· ἐνὶ λόγῳ ἐξεπλήρωσε μὲ πολλὴν προθυμίαν τὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος χρέος του, ὥστε ὅτε ἐμελλε νὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑστερεῖτε καὶ τῶν ἐξόδων του

υποψία καὶ εἰς τὰ δύο μέρη, καὶ ὅλοι οἱ ἔμποροι εἶχον κλείσει τὰ ἐργαστήριά των) ὁ Μ. Σοῦτζος ἐξῆλθε περιφρουρούμενος, καὶ περιήλθεν ὅλην τὴν πόλιν τοῦ Ἰασίου πεζός, ὥστε διὰ τῆς παρουσίας του ἐβεβαίωσεν εἰς τοὺς ἔμπορους τὴν ἀσφάλειάν των, καὶ μὲ τὴν περιοδείαν του αὐτὴν ἐπανήγαγε τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐταξίαν. ἰδὼν δὲ τε λευταῖον τὸν κίνδυνον τόσον τῆς ἰδίας του ζωῆς, ὅσω καὶ ἄλλων πολλῶν, προσεκάλεσε τοὺς ἐν Ἰασίῳ εὕρισκομένους (καθότι μερικοὶ εἶχον φύγει κρυφίως) ἄρχοντας τοῦ Διδανίου του μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Βενιαμίν, παρέδωκε τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἡγεμονίας εἰς αὐτοὺς, καὶ διορίσας ἐκτελεστικὰς ἀρχὰς ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν, τοὺς εἰδοποίησεν ὅτι ἀναχωρεῖ ἐπὶ τούτῳ δυσαρεστηθέντες ἅπαντες τῷ προέτεινον, ὅτι ἡ ἀναχώρησις του θέλει ἐπφέρει ζημίαν εἰς τὸν τόπον· ὁ δὲ τοῖς ἀπεκρίθη ὅτι ὁ τόπος δύναται νὰ υποφέρῃ περισσότερον ἢ ἂν αὐτὸς διαμείνῃ εἰς τὸ Ἰάσιον, καθότι οἱ Τοῦρκοι ἔρχονται, καὶ ἂν μείνῃ εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς πολεμήσῃ, μὴ ἔχων δὲ ἀνάλογα στρατεύματα νὰ ἀντιπαραταχθῇ εἰς αὐτοὺς θέλει ἀποτύχει βέβαια, καὶ οἱ Τοῦρκοι τότε ἀνεξαιρέτως θέλουν κατακόφει καὶ ὑπευθύνους καὶ ἰσθμούς· ὥς ἐκ τούτου λοιπὸν πρέπει νὰ βεβαιωθῶν ὅτι ἡ διαμονή του θέλει βλάψῃ τὸν τόπον· ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις αὐτοὶ μὲν ἐπείσθησαν τότε, μὴ ὅλον ὅτι οἱ περισσότεροι ἐδραπέτευσαν τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν.

Ἀποφασίσας ὅθεν ὁ Μιχαὴλ Σοῦτζος, ἀμετάθετος, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Ἰάσιον, καὶ μετέβη εἰς τὸ Σκουλένιον, ὅπου τὸν ἐδέχθησαν μὲ πολλὴν εὐνοϊκότητα ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Λοιμοκαθακτηρίου, ὑπασπιστῆς τοῦ Πληρεξουσίου Διοικητοῦ τῆς Βασαραβίας Ἰντζόφ, καὶ ὁ Κων-

εταντίνος Κατακόζη ὁ Νομάρχης τῶν Βαλτῶν. Ἐκείθεν λαβὼν ἐπίσημον ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου (τὴν 24 Δεκεμβρίου 1821), δι' ἧς ἀνηγγέλη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκτὸς τοῦ Κράτους του, καθότι λόγοι πολιτικοὶ δὲν συνεχώρουν τὴν περαιτέρω εἰς τὴν Ῥωσσίαν διαμονὴν του, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κισνόβην (τὴν 25 Δεκεμ.), ἐκκινήσας διὰ τὴν Ἑλβετίαν· ἀλλὰ διαβαίνων τὴν Αὐστρίαν, ἐκρατῆθη εἰς τὴν Κόρτζιαν ὡς εἰς φυλακὴν, ὅπου διέμεινε χρόνους τρεῖς καὶ μῆνας ἐννέα.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ τὸ Ἰάσιον ἀναχώρησιν τοῦ Μιχαήλ Σούτζου ὁ Γεράσιμος Πάγκαλος διωρισμένος ἀπὸ τὴν ἐφορίαν εἶχε τὴν ἐκτελεστικὴν ἀρχὴν· ἠκολούθει δὲ τὸ ἔργον του κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου. Μετὰ δὲ παρέλευσιν πέντε ἡμερῶν οἱ ἀπὸ τοὺς Μολδαυοὺς κεκρυμμένοι Τοῦρκοι περίπου τῶν 43 καὶ πολλοὶ Μολδαυοὶ φέροντες ἐπὶ κεφαλῇς Κοκάρδαν ἀσπροκόκκινην, ἐξεληθόντες κατεδίωκον τοὺς Ἑλληνας. Ἐπολέμησαν δὲ εἰς τὸ Μοναστήριον Φορμώσας (ἀνήκον εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος) μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅπου ἐφρονεύθησαν Ἑλληνες 2, πληγῶθέντων καὶ 4, ἐξ ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ Γεράσιμος Πάγκαλος· ἀλλ' οἱ Ἑλληνες ὀρμήσαντες κατεδίωξαν τοὺς Τούρκους, ἀποκλείσαντες αὐτοὺς εἰς τὴν Κούρτην (παλάτιον τοῦ Ἡγεμόνος).

Ὁ δὲ Πεντεδέκας μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας διωρισμένος ὦν ἀπὸ τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην διὰ νὰ παραλάβῃ τοὺς στρατιώτας καὶ πολεμεφόδια ἀπὸ τὸν Γεράσιμον Πάγκαλον καὶ νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὑψηλάντου, δὲν ἠθέλησε ν' ἀπέλθῃ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μ. Σούτζου ἔμεινεν ἡγεμονεύων αὐτοχειροτόνητος

Ἡγεμῶν τῆς Μολδαβίας εἰς τὸ Ἰάσιον μέχρι τῆς 13 Μαΐου· μετὰ δὲ ταῦτα μετέβη εἰς τὸ Σκουλένιον. Ἐν δὲ ἀπόσπασμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ συγκαίμενον ἀπὸ 92 στρατιώτας, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ Γεράσιμος Πάγκαλος καὶ ὁ Βλάδεν, ἦλθεν εἰς τὴν Χέρσαν. Σταθέντες δὲ ἅπαντες οὗτοι ἔξωθεν, ἀπέστειλαν 4 διὰ νὰ πληροφορηθῶσι περὶ τῶν διατρεχόντων. Ἀλλ' οἱ ἑβραῖοι ἐθανάτωσαν τοὺς δύο ἐξ αὐτῶν, τὸν δὲ τρίτον ἔδωκαν, καὶ ὁ τέταρτος τοὺς διέδρασεν, ὅστις ἐλθὼν ἔδωκε τὴν εἰδῆσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι ὁρμήσαντες ἐφόνευσαν 72 οἰκογενεΐας ἑβραϊκᾶς· ἀπατηθέντες δὲ μετὰ ταῦτα παρὰ τῶν χωρικῶν ὅτι ἔρχονται 5,000 Τοῦρκοι, ἔφυγον καὶ ὁ μὲν Βλάδεν ἀνεχώρησε διὰ τὴν Αὐστρίαν, ὁ δὲ Πάγκαλος μετὰ 25 ἀπῆλθεν εἰς τὸ Λιπκάνι (ἀνῆκον εἰς τὴν Ῥωσσίαν), τοὺς δὲ λοιποὺς κατεδίωξαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκ τῶν ὁποίων πεσόντων εἰς τὸν ποταμὸν μόλις διεσώθησαν ὀκτώ, οἱ δὲ λοιποὶ ἐφονεύθησαν· οἱ διασωθέντες δὲ 8 ἐστάλησαν εἰς τὸ Ὅρχεϊ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Τὰ κατὰ τὸ Γαλάτζιον διατρέξαντα -- μάχαι συμβᾶσαι μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τοῦρκων αὐτόσε -- ὑπεράσπισις τῶν διασωθέντων Ἑλλήνων εἰς τὸ Ῥένιον παρὰ τοῦ Ἰντζόφ -- προετοιμασίαι τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν κατὰ τὸ Σκουλένιον μάχην -- προδοσίαι καὶ καταδιώξεις τῶν Ἑλλήνων παρὰ τινων ἀντοχθόνων Μολδαβῶν.

Ἀλλ' ὅτε ἀπεφασίσθη ἡ ἑναρξίς τῆς Ἑλληνικῆς ἀπο-

στασίας ἐν τῇ Δακίᾳ συνέβη ταῦτοχρόνως καὶ εἰς τὸ Γαλάτζιον (1) εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴν πόλιν εὕρισκετο πάντοτε εἰς Ὀθωμανὸς ἐν εἴδει Προξένου, Τοπουζτζῆς καλούμενος, διωρίζετο δὲ καὶ αὐτὸς, ὥς, καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ Γαλατζίου Χριστιανὸς Προκαλάμος καλούμενος, παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας· ὁ Τοπουζτζῆς δὲ οὗτος ἐξετέλει τὰ χρέη του περιοριζόμενα εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζῃ τοὺς ἐκεῖσε εὕρισκομένους Ὀθωμανοὺς ἐμπόρους· κατὰ δὲ τὴν 20 Φεβρουαρίου οἱ ἐν Γαλατζίῳ τὰ ὅπλα δράξαντες Ἕλληνες ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν ἐφόνευσαν κατὰ πρῶτον τοὺς εὕρισκομένους ἐκεῖσε ὀλίγους Ὀθωμανοὺς, κατεδίωκον καὶ τοὺς εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ Γαλατζίου ὑπάρχοντας σποράδην, καὶ ἐφόνευον αὐτούς· διασωθεὶς δὲ μόνος του ὁ Τοπουζτζῆς, κατέφυγεν εἰς τὴν οἰκίαν μιᾶς παλλακῆς του, ὅπου παρακολουθήσας αὐτὸν ὁ Ιω. Καλογερόπουλος Πελοποννήσιος μετὰ τριῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τὸν ἐφόνευσαν· ἀλλὰ διὰ τὸν γεγονότα αὐτὸν φόνον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀπὸ μέρους τῶν Ἑλλήνων δυσηρεστήθη κατὰ πολλὰ ὁ Μ. Σουτῆς, καθότι ἡ θέλησίς του ἦτο νὰ ἀφοπλίσωσι μόνον τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τοὺς φονεύσωσιν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐδικοιολόγησαν τὴν πράξιν των ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ δώσωσι τὰ ὅπλα,

(1) Τὸ Γαλάτζιον καίτοι ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβειος, ἀποτελεῖ δὲ μέρος τῆς Μολδαβίας, τῆς ὁποίας εἶναι σκόλα· κατοικεῖται δὲ ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας Χριστιανῶν, ὧν τὸ πλεῖστον μέρος εἶναι ἔμποροι· ἡ πόλις αὕτη καθὼς καὶ ὅλος ὁ Νομὸς αὐτῆς διοικεῖται ἀπὸ ἑνα ἑπαρχον Προκαλάμου ὀνομαζόμενον, διοριζόμενον δὲ κατ' ἔτος παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, καὶ ἀπὸ ἑνα Τοῦρκου ἐν εἴδει προξένου, Τοπουζτζῆν λεγόμενον, διοριζόμενον δὲ καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος, τοῦ ὁποίου τὰ χρέη περιορίζοντο εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζῃ τοὺς ἐν Γαλατζίῳ ἐμπορευομένους Ὀθωμανοὺς.

καὶ ὥς ἐκ τούτου τοὺς ἐφόνευσαν, μᾶλλον δὲ διότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς Ἑλλήνας, τοὺς περισσοτέρους δὲ μὲ ἀπάτην, καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐρρίπτον ἀπὸ τὰ παράθυρά των ὄπλα ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, τὰ ὅποια ἐνῶ ἔτρεχον οἱ Ἑλληνες νὰ τὰ λάβωσιν, αὐτοὶ ἀνωθεν πυροβολοῦντες τοὺς ἐφόνευσον· μετὰ δὲ ταῦτα ἔγιναν καὶ τρεῖς συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἰς μὲν τὰς δύο πρώτας ἐνίκησαν οἱ Ἑλληνες, εἰς δὲ τὴν τρίτην ἐνίκησαν οἱ Τούρκοι, βαθμηδὸν πολυπλασιασθέντες, καὶ κατέσφαξαν περίπου τῶν 4,000 Χριστιανῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν, διασωθέντων τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν ὑπολοίπων εἰς τὸ Ῥωσικὸν Κράτος διὰ φυγῆς.

Κατὰ δὲ τὴν 30 Ἀπριλλίου (τοῦ 1821) ὁ παρὰ τοῦ Αἰ. Ὑψηλάντου διωρισμένος χιλιάρχος Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης μετὰ τοῦ Καρὰ Γεώργη Παππᾶ Ἀδριανουπόλιτου συνηγμένοι, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν 41 στρατιῶτας, συνεκρότησαν μίαν πεισματώδη μάχην πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Σερέτη· τὴν δὲ ἐπιούσαν (ἁ. Μαΐου) ἐκλείσθησαν εἰς τὰ ὀχυρώματα, ἐπιστηριζόμενοι εἰς τὸν μικρὸν στολίσκον συγκεῖμενον ἀπὸ 15—17 πλοῖα, κυριευθέντα μὲν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, διοικούμενα δὲ ἀπὸ τὸν ναύαρχον Σφαῆλον Κεφαλῆνα, καὶ ἐφωδιασμένα μὲ κανόνια ἀναλόγως ἐκάστου πλοίου, τὰ ὅποια καὶ ἀνεχώρησαν ἰδόντα τὸ σμῆνος τῶν ἐχθρῶν, καὶ προσώρμησαν πρὸς τὴν Τομάροβαν τῆς Βασαραβίας· οἱ δὲ ῥηθέντες 41 στρατιῶται μετὰ τῶν δύο ἀρχηγῶν των κλεισθέντες εἰς τὰ ὀχυρώματα, ἐπολέμησαν 22 ὥρας ἀκάταπαύστως· περὶ δὲ τὴν πρωίαν τῆς 2 Μαΐου ἰδόντες τὸν κίνδυνον, ὕστεροῦμενοι δὲ πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν, ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσιν.

Ἐπὶ τῇ ἀποφάσει ὅθεν αὐτῶν ὁ ῥηθεὶς Καρὰ Γεώργης

τοὺς ὠδήγησε νὰ γερμίσωσι τὰ δύο κανόνια καὶ νὰ ἐπιθέσω-
 σιν εἰς αὐτὰ μακρὰ φυτίλια, διὰ ν' ἀνάψωσι μετὰ τῆς φυ-
 γῆς των, ἔπειτα διώρισεν αὐτοὺς νὰ δέσωσι τὰ ἐνδύματά
 των, καὶ νὰ τὰ ρίψωσιν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον πρὸς τὸ μέ-
 ρος, ὅπου τοὺς ἐφύλαττον 500 Τοῦρκοι οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ
 νομίσαντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξῆλθον τοῦ ὀχυρώματος διὰ
 νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπ' αὐτοὺς, ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν ἐνδυ-
 μάτων· τότε ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες νὰ φωνάζωσι Τουρκιστὶ
 μὲ φωνὰς πολλὰ δυνατὰς « ἐπάνω τους παιδιὰ, ὀρμάτε ἐ-
 πάνω τους, τί τοὺς βλέπετε; » οὕτω δὲ γυμνοὶ καὶ μὲ τὰ
 ξίφη εἰς τὰς χεῖρας ἐξῆλθον, καὶ διευθύνοντο πρὸς τὸ μέ-
 ρος ἑκείνου ὅπου προεμελέτησαν, ἀλλ' ὅλον ἐν φωνάζοντες
 » ἐπάνω τους. » Ἐν τούτοις δὲ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ τοὺς κα-
 τεδίωξαν, οἱ δὲ μαχόμενοι καὶ φεύγοντες ἀπεμακρύνθησαν
 ὀλίγον· ταυτοχρόνως ἐπυροβόλησαν καὶ τὰ ἐν τῷ ὀχυ-
 ρώματι κανόνια τὸ ἐν κατῴπιν τοῦ ἄλλου, ὥστε ἐκ τούτου
 ὑποπτευθέντες οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι εἶναι καὶ ἄλλοι πολλοὶ
 εἰς τὰ ὀχυρώματα, καὶ φοβηθέντες μήπως εὐρεθῶσιν ἐν τῷ
 μέσῳ τῶν Ἑλλήνων περιστοιχισμένοι, ἐπέστρεψαν διὰ νὰ
 συσσωματωθῶσιν· οἱ δὲ ἄλλοι τυχόντες εὐκαιρίας, ἔφυγον,
 καὶ ἀπαντήσαντες καθ' ὁδὸν μίαν νυκτοφυλακὴν Ὀθωμα-
 νῶν κοιμωμένων, ἐφόνευσαν αὐτοὺς ὅλους, διεσώθησαν δὲ
 εἰς τὸν Προῦτον ἄντικρυ τοῦ Ῥενίου εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν
 Κράτος, ὅπου διέμειναν τριάκοντα ἡμέρας.

Ἄλλ' ἐκ τῶν 43 αὐτῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἐφο-
 νεύθησαν τρεῖς, ἐπληρώθησαν δὲ ἀβλαβῶς ἔξ, δύο δὲ
 Φιλίππουπολῖται ὁ μὲν I., ὁ δὲ Δημήτριος φεύγοντες ἐ-
 πλανήθησαν, καὶ ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὰ ὀχυρώματα,
 ὅπου τοὺς συνέλαβον ζώντας οἱ Ὀθωμανοὶ, καὶ τοὺς πα-
 ρουσίασαν ἐνώπιον τοῦ Ἰσούφ Πασσᾶ Βερκόφτζαλη, ὁστις

τοὺς ἠρώτησε· « πῶς ἐτόλμησατε νὰ σηκώσετε μιὰρὰν » χεῖρα κατὰ τοῦ Βασιλέως » ; Ὁ Δημήτριος λόγιος ὢν ἀπεκρίθη· « Δὲν ἔχομεν Βασιλέα· τελευταῖος Βασιλεὺς μας ἦτον ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὁ Δράγας, » τὸν δὲ Σουλτάνον θεωροῦμεν κατακτητὴν τῆς Ἑλλάδος » ἄνομον, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ὠρκίσθημεν νὰ ἡμεθα πιστοὶ εἰς αὐτόν, ὅθεν καὶ δὲν πολεμοῦμεν, εἰμὴ κατὰ ἀνόμιου κα- » τακτητοῦ· ἡμεῖς ὡς ἀπόγονοι τῶν προγόνων μας εἰ- » μεθα ὑπόχρεοι νὰ διώξωμεν τοὺς ληστὰς τῆς πατρίδος » μας, οἵτινες ληστρικῶς τὴν κατέχουν » (1). Ὁ δὲ Πασσὰς ἀκούσας τὰς λέξεις αὐτάς, καὶ θεωρῶν τὴν τόλμην τοῦ νέου, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ κρυφίως διὰ τὰς ἡρωϊκὰς τῶν ἀποκρίσεις, εἰπὼν πρὸς τοὺς Γενητζάρους, ὅτι ἔχει διαταγὴν νὰ τοὺς ἀποστείλῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' οἱ Γενητζάροι, καθὰ ἄτακτοι, ὁρμήσαντες τοὺς κατέκοψαν μεληδόν.

Ἐν τούτοις ὁ Γενικὸς στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῆς Βα-
 αραβίας, ὁ Σεβάσμιος ἐκεῖνος γέρον Στρατηγὸς Ἰβάν
 Νικήτητζ' Ἰντζόφ (2) μετέβη τὸ Ῥένιον διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς εἰς

(1) Εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτὴν ἦτο παρὼν ὁ Πέτρος Νέγρης, ὅστις ἑπαρχεὺς ὦν τοῦ Φεζακίου, διωρίσθη παρὰ τοῦ Διθανίου Μολδαβίας νὰ παρευρίσκειται μετὰ τὸν Πασσᾶν· ἀλλὰ καὶ τοι ἔχθρὸς ἀσπονδὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐθαύματε μ' ὅλα ταῦτα τὴν τόλμην τῶν δύο ἐκείνων Φιλαπ-
 πουπολιτῶν.

(2) Ἡ Ἑλλὰς χρεωστεῖ μὲν καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς φιλέλληνας εὐγνωμο-
 σύνην, ἰδιαιτέρως δὲ δεύει εἰς τὸν Σεβάσμιον γέροντα Ἰντζόφ, τοῦ ὁποίου ἡμερότης, ἡ γλυκύτης, ἡ συμπάθεια καὶ περιθάλψις (καθ' ἃς ἐλάβομεν πλη-
 ροφορίας), τὴν ὁποίαν ἐδειξεν εἰς τοὺς ἐν Βααραβίᾳ καταφυγόντας δυστυχεῖς
 Ἕλληνας ἐστάθησαν ἔργα φιλανθρωπίας ἀπαράδειγμάστιστα.

Δὲν ἀποτιωπῶνται δὲ καὶ τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἐδειξεν ὁ
 Κωνσταντῖνος Ἀυτάνοβιτζ Κατακάζης (πολιτικὸς Διοικητὴς ὢν τότε, τῆς Βα-

τὸ Γαλάττιον πολεμήσαντας ὀλίγους Ἕλληνας τοὺς προσεκάλεσεν ἐνδεδυσμένους μὲ ἐνδύματα Εὐρωπαϊκὰ, τὰ ὅποια οἱ ἐν Ἰσμαηλίῳ ἔμποροι τοῖς ἔδωκαν, τοῖς εἶπε δὲ νὰ ἐνδύθωσι τὰ ἰδικά των μὲ τὰ ὅποια ἐπολέμησαν, ὅστις ἀφ' οὗ τοὺς εἶδε, δακρύσας τοὺς ἠρώτησε « πόσοι ἐφρονεύθησαν » ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας » ; οἱ δὲ εἶπον « πάντε » (μὴ γνωρίζοντες τοὺς δύο πλανηθέντας)· ὁ Ἰντζόφ τοὺς ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου « πῶς ἀποφασίσετε τοσοῦτοι ὀλίγοι ὄντες ν' » ἀντιπαραταχθῇτε ἐναντίον τόσων χιλιάδων » ; ὁ δὲ Καραγιώργης ἀπεκρίθη· « ἡ Ἑλλὰς μᾶς προσκαλεῖ ἐξοχώ » τατε, νὰ τὴν ἐλευθερώσωμεν, ἀλλὰ δὲν μᾶς διορίζει καὶ » τὸν ἀριθμὸν πόσοι νὰ ἡμεῖς εἰς κάθε μάχην ». Ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις ὁ γέρων Ἰντζόφ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι τὰ δάκρυά των, καὶ οὕτως ἀπεσύρθησαν· ὁ δὲ Ἰντζόφ διέταξε νὰ περιποιηθῶσι καθ' ὅλα τοὺς Ἕλληνας.

Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἦλθε πάλιν ὁ στρατηγὸς καὶ τοὺς ἠρώτησεν, ἐὰν ἔχουν τροφάς, εἰδοποιήσας αὐτοὺς, ὅτι ὁ Πασσᾶς τῆς Σάξας (1) ἦλθε πρὸς ἐντάμωσίν του, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἡμποροῦν νὰ σταθῶσιν εἰς δεύτερον οἰκίσκον, διὰ ν' ἀκούσωσιν οἱ ἴδιοι τὰς προτάσεις του μεταξὺ τούτου ἦλθε καὶ ὁ Βερκόφτζαλης Ἰσούφ Πασσᾶς, ὅστις προέβαλε τρία ζητήματα εἰς τὸν γέροντα Ἰντζόφ.

Α. Νὰ διώξῃ τοὺς Κλέπτας ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς Ῥωσ-

σαβίας, ὅστις κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας ὄχι μόνον εὐηργέτει τοὺς καταφυγόντας ἐκεῖσε Ἕλληνας, ἀλλὰ τὰ πλείωτα τῶν εὐεργετημάτων ἐχορήγει ἐν τῷ κρυπτῷ (κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἐντολὴν). Οἱ εἰδότες καλῶς τὰ περὶ τούτου, καὶ οἱ εὐεργετηθέντες μᾶς ἐπληροφόρησαν ἀκριβῶς,

(1) Φρούριον Παραδουνάσιον.

» ἴσας, μὲ τὴν ὁποῖαν ἡ Πόρτα εἶναι τόσον στενὰ φιλιω-
» μένη ».

» Δὲν εἶναι οἱ ὀνομαζόμενοι αὐτοὶ Κλέπται ἐπάνω
» εἰς τὸ κράτος μας » ἀπεκρίθη ὁ Στρατηγὸς Ἰντζόφ,
» εἶναι ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς γῆς, καὶ διώξατέ τους
» σεῖς ».

Β'. » Νὰ μὴ τοῖς δίδῃ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια. »

» Δὲν πωλῶ ἐγὼ τοιαῦτα πράγματα » , ἀπεκρίθη, οἱ
» ἔμποροι τὰ πωλοῦσι, καὶ τὸ ἐμπόριον εἶναι πάντοτε
» ἐλεύθερον, ὥστε μήτε ὁ Αὐτοκράτωρ μου δὲν τὸ ἐμ-
» ποδίζει ».

Γ'. Νὰ μᾶς δώσουν τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἤρπα-
» σαν ».

» Δὲν εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ Στρατηγὸς, ὑπήκοοι Ῥῶσσοι
» νὰ τοὺς προστάξω εἶναι ξένοι ».

Μεταξὺ δὲ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Ἰντζόφ καὶ τοῦ Βερκόφτζα-
λη Ἰσοῦφ Πασσᾶ, ὁ στρατηγὸς Ἰντζόφ ἠρώτησε τὸν
Πασσᾶν, « Πόσοι Ὀθωμανοὶ ἐφονεύθησαν εἰς τὴν μάχην
» τοῦ Γαλατζίου » ; Ὁ δὲ Πασσᾶς ἀπεκρίθη 960, ἐκτὸς
τῶν πληγγωμένων ἦσαν δὲ ὀλίγοι Ῥωμαῖοι (προσέθεσεν
ὁ Πασσᾶς), ἀλλὰ μᾶς ἠπάτησαν, καὶ ὥς ἐκ τούτου προέκυ-
ψε πολλὴ ζημία εἰς τὸ στράτευμά μας.

Μετά τοῦτο ὁ Ἰντζόφ καλέσας τοὺς Ἕλληνας παρόν-
τος τοῦ Πασσᾶ, τοῖς εἶπεν· « ἤκούσατε τί ζητεῖ ὁ Πασ-
σᾶς ; Ὁ δὲ Πασσᾶς εὐθὺς μὲ τὴν Μουσουλμανικὴν ἐκεί-
νην περιφρόνησιν καὶ μὲ θηριώδη μανίαν ἀποτανθεὶς πρὸς
τοὺς Ἕλληνας, ὕβρισεν αὐτοὺς ὥς τολμήσαντας νὰ ὑ-
ψώσωσι βέβηλον χεῖρα κατὰ τοῦ Σαντζάκ Σεριφιῦ, καὶ
ἄλλα τοιαῦτα συνήθη τοῖς Ὀθωμανοῖς, καὶ μάλιστα εἰς
τιδικίας περιπτώσεις· ἀλλ' ὁ Καραγιώργης μὴ δυνάμενος

νά υποφέρῃ τὸν Ὀθωμανὸν, καὶ λησμονήσας τοῦ ἐχέ-
 σκετο, ἤρχησε νὰ ὑβρίζῃ καὶ αὐτὸν, καὶ τὸν Σουλτάνον,
 καὶ τὸν Μοάμετ, ἐπαπειλῶν ὅτι θέλει πράξει τὰ πάνδεινα.
 Ὁ δὲ Στρατηγὸς Ἰντζόφ ἀπὸ τὸν θυμοειδῆ τρόπον ἐννα-
 ῆσας τὴν φιλονεικίαν, ἠρώτησεν εἰς τί ἀποβλέπει ἡ τόση
 ἔρις; τῷ εἶπον δὲ ὅτι ὁ Πασσᾶς ὕβρισε τὴν πίστιν τοῦ
 Χριστοῦ, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἕλληνες ὕβρισαν τὴν πίστιν
 τοῦ Μοάμετ. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἰντζόφ εἰπὼν « ὁ βάρβαρος
 ἔχει χρεῖαν βαρβαρωτέρων » ἀπεσύρθη· ἐν τούτοις ὁ Πασ-
 σᾶς ἐπανελάβε προστακτικῶς πρὸς τὸν Καραγιώργην
 » νὰ δώσετε τὰ πλοῖα ἀμέσως » ὁ δὲ Καραγιώργης ἀ-
 πήντησεν· ἐλάτε νὰ τὰ πάρετε, ἐπειδὴ ἡμεῖς μὲ τὴν σπά-
 θην μας τὰ ἐπῆραμεν ».

Ἐποδιασθέντες δὲ μετὰ τούτα οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ Ῥέ-
 νιον, ἔσυραν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ πλοιάρια, καὶ κατέβησαν
 εἰς τὸν Προῦτον μέχρι Λεώβας· ἐκεῖθεν δὲ θέντες τὰ τῶν
 πλοίων κανόνια ἐπὶ ἀμαξῶν, κατέβησαν εἰς τὸ Σκουλένιον,
 ὅπου εὔρον τὸν Γεώργιον Καντακουζηνὸν εἰς τὸ χωρίον
 Στίγμα, ὅστις τοὺς ὑπεδέχθη εὐμενῶς, τοὺς ἐνηγκαλί-
 σθη, ἐδάκρυσε, καὶ προσέφερεν εἰς τὸν Ἀθανάσιον ἐν δα-
 κτυλίδιον ἀδαμάντινον, καὶ ἐν ζευγος πιστόλων· εἰς δὲ
 τὸν Γεώργιον Παπᾶ προσέφερε δέκα φυσέκια, τὰ ὅποια,
 τῷ εἶπεν « εἶναι ἡγιασμένα »· μετὰ δὲ δύο ἡμερῶν ἐπανά-
 παυσιν τῆς ὁδοιπορίας των, διώρισεν ὁ Καντακουζηνὸς
 τὸν Ἀθανάσιον Καρπενισιώτην καὶ τὸν Γεώργιον Παπᾶν,
 (οἵτινες ὠρκίσθησαν νὰ ἦναι ἀχώριστοι) διὰ νὰ συμπαραλά-
 βωσι τοὺς στρατιώτας των, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ Ἰάσιον,
 διὰ νὰ συσσωματωθῶσι μετὰ τοῦ Πεντεδέκα, καὶ τοῦ
 Λισγαρά, καὶ νὰ ἐκκινήσωσι πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ ἐχ-
 θροῦ.

Οἱ συσσωματωθέντες οὗτοι, (οἵτινες δὲν ἦσαν περισσό-
 τεραῶν 126) διὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην, ἐλθόντες εἰς
 τὸ Ἰάσιον μόλις ἔμειναν 81, ἐξεστράτευσαν δὲ ἐκεῖθεν
 πρὸς ἀπάντησιν τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς
 προλαβὼν τοὺς εἰδοποίησε δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου νὰ ἐ-
 πανέλθωσιν εἰς τὸ Σκουλένιον, καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἦσαν
 πολλοὶ ἐρχόμενοι ἀπὸ διάφορα μέρη, ὥστε ἦτον ἀδύνατον
 νὰ τοὺς ἀντικρούσωσιν οἱ Ἕλληγες χωρὶς νὰ κινδυνεύσω-
 σι. Καὶ τῷ ὄντι] οἱ Τούρκοι ἤρχοντο ἀπὸ διάφορα μέρη
 ὅλον ἐν, ὁδηγούμενοι ἀπὸ κάποιον Ἱεροκλήρκα Γεννά-
 διον Ῥωστέον Μολδαυὸν, ὅστις ὑπῆγεν αὐτόκλητος ἀπὸ
 τὸ Ἰάσιον εἰς τὴν Ἱμπραήλαν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆν
 μόνην, τὸν ὅποτον συλλαβόντες ἔπειτα οἱ Ἕλληγες, δὲν
 τὸν ἐφόνευσαν, ἀλλ' ἔτιλον τὰς ὀλίγας τρίχας τῆς ξανθῆς
 τοῦ γενειάδος, εἰπόντες ὅτι δὲν φοβοῦνται τὰς ράδιουρ-
 γίας τῶν Μολδαυῶν, οὔτε τὴν μετὰ τῶν Τούρκων ἐνωσί-
 των, καθότι οἱ Ἕλληγες ὠρκίσθησαν ἅπαξ, ἥ νὰ ἐλευθε-
 ρώσωσι τὴν Ἑλλάδα, ἥ ν' ἀποθάνωσιν ὅλοι.

Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τοῦ διαστήματος τούτου οἱ Ἕλληγες
 ἦσαν πάντοτε ἄγρυπνοι καὶ προσεκτικοί, μ' ὅλον ὅτι κα-
 τεδιώκοντο ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ
 τοὺς Μολδαυοὺς· δὲν ἦσαν ὅμως καὶ οἱ Ἕλληγες πάντο-
 τε καὶ ὅλοι ἀθῶοι· ἀλλ' ὁπότεν εὕρισκον καὶ αὐτοὶ εὐκαι-
 ρίαν ἐφέροντο σκληρῶς· οἱ περισσότεροι δὲ τῶν ἀτάκτων
 δὲν ἦσαν αὐτόχρημα Ἕλληγες, ἀλλ' ἔπραττον τὰς κακὰς
 των πράξεις ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήγων, καὶ πολλοὶ
 μεταξύ τούτων ἐλευθέρως εἶναι δίκαιον νὰ δικαιολογηθῶ-
 σιν, ὡς λαμβάνοντες τὴν αἰτίαν ἀπὸ τοὺς ἰδίους καθὼς π.χ.
 ἔλαβον ἀφορμὴν ἀπὸ ἓνα Ἱερέα ἀπὸ τὸ χωρίον Βράντζα

ὅστις μετὰ τινος Κυρίας (1) καθήμενος εἰς ἕν χωρίον Κυρᾶ ὀνομαζόμενον, καὶ ἀπατῶντες τοὺς Ἕλληνας, τοὺς προέδιδον εἰς τοὺς Τούρκους λαμβάνοντες ἀνά 8—10 γρόσια δι' ἕνα ἑκάστον· ἀλλ' ὁ Γεώργιος Παπᾶ καίρο-
φυλακτῆσας διὰ νὰ συλλάβῃ καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς προ-
δότας, ἐπέτυχε μόνον τὸν Ἱερέα, τοῦ ὁποίου τὴν ζωὴν
ματαίως ἐπροσπάθησε νὰ σώσῃ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας
του, οἵτινες φονεύσαντες αὐτὸν ἀνιλεῶς, καὶ ρίψαντες
εἰς τὸν ποταμὸν, ἐλιθοβόλουν αὐτὸν ὡς προδότην. Ἐκ
τῆς τοιαύτης ὄθεν διαγωγῆς τινῶν Δακῶν ἐκινουῦντο
καὶ οἱ Ἕλληνες εἰς ἐκδίκησιν. Οἱ αὐτοὶ δὲ περὶ τὸν Γεώρ-
γιον Παπᾶν συνέλαβον καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Κίρτζα
(ὁδηγοῦ ὄντος καὶ αὐτοῦ τῶν Ὀθωμανῶν), διὰ τὴν ὁ-
ποίαν ὁ Κίρτζας ἀπέστειλε λύτρα δύο χιλιάδας Ὀλ-
λανδικῶν φλωρίων, καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐπέθοντο νὰ
τὴν ἀποστείλωσι καὶ νὰ λάβωσι τὰ λύτρα, οἱ δὲ ἐπέμε-
νον νὰ τὴν φέρωσιν εἰς τὸν Καντακουζηνόν· ὑπερι-
σχύσαντες δὲ οἱ δεῦτεροι, μετέφερον αὐτὴν μεθ' ἑαυτῶν,
ἀλλὰ συγκροτηθείσης τῆς ἐν Σκουλενίῳ μάχης, ἐφονεύθη
καὶ ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, οἰκογένεια (2).

(1) Αἰδοῦμενοι τὴν ἐπισημότητα τῶν οἰκογενειῶν των σιωπῶμεν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματά των.

(2) Τὸ λάθος αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων ἦτον ἀσυγχώρητον, καθότι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπωλεσθῇ ἡ ἀθώα οἰκογένεια τοῦ Κίρτζα ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐ-
πονειδίστου διαγωγῆς τοῦ οἰκογενειάρχου Κίρτζα.

Μ' ὅλα ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὴν τιμιότητα καὶ τὸν
ἐνάρετον τῶν Ἑλλήνων τρόπον, τὴν ἡμερότητα, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μὲ
τὴν ὁποίαν ἐφέρθησαν πρὸς τὰ ἀθῶα ἐκεῖνα σύμματα· κατὰ τοῦτο εἶναι ἄξιοι
ἐπαίνου κατὰ πάντα λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἐδειξάν Ἑλληνικὸν χαρά-
κτῆρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἙΒΔΟΜΟΝ.

Τὰ κατὰ τὸ Σκουλένιον διατρέξαντα -- μάχῃ συμβῆσα μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Προῦτου ἀπέναντι τοῦ Σκουλενίου.

Εἰς δὲ τὸ ἀπέναντι τοῦ Σκουλενίου (1) μέρος περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Προῦτου ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Μολδαβίας ὅπου κεῖνται τινὲς ἀποθῆκαι, (τὴν 8--10 Ἰουν.) συνέρβρευσαν ὀλαιοσχεδὸν αἱ Τουρκικαὶ δυνάμεις συγκεῖμεναι ἀπὸ 9--1,000 στρατοῦ, τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὁποίου συνέκειτο ἀπὸ Γενητζάρους ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Σαλῆχ Πασσᾶς τῆς Βάρνης· ἔφθασαν δὲ εἰς τὸ Σκουλένιον καὶ 750 περίπου Ἕλληνες (τὴν 13 Ἰουνίου), ἐξ ὧν οἱ μὲν ἦσαν Βούλγαροι καὶ Σέρβοι, Ζακύνθιοι Ἰθακήσιοι, Κεφαλήνες, Σουλιῶται, Κρήτες, Σφακιανοί, καὶ Πελοποννήσιοι· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγένετο σταθερὰ ἀπόφασις μεταξὺ τῶν νὰ πολεμήσωσι μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, συναθροισθέντες ἅπαντες ἡρωτήθησαν ἀλλεπαλλήλως, ποῖοι ἐξ αὐτῶν θέλουν νὰ μείνουν, καὶ ποῖοι θέλουν νὰ περάσουν εἰς τὸ ἀντίπεραν τοῦ ποταμοῦ μέρος· οἱ Βούλγαροι καὶ Σέρβοι (ἐκτὸς ὀλίγων) καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀφίσαντες τὰ ὅπλα τῶν ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ λοιποὶ μέιναντες 350.

(1) Τὸ Σκουλένιον κεῖται ἐπὶ τοῦ Προῦτου ποταμοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τὴν Βασαραβίαν· ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ῥωσσίας καὶ μέρος τῆς Βασαραβίας, εἰς τὸ ὅποιον εἶναι καὶ Λοιμοκαθαρτήριον τῆς Ῥωσσίας· καὶ εἰς τὸ μὲν Ῥωστικόν μέρος αὐτοῦ κεῖται ἓν μικρὸν χωρίον ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπέχον τοῦ ποταμοῦ, εἰς δὲ τὸ μέρος τῆς Μολδαβίας ἦσαν ἐλίγαι τινες ἀποθῆκαι.

ἔλοι ὠρκίσθησαν πάλιν, ἢ νὰ φονευθῶσιν ἅπαντες ἢ νὰ νικήσωσιν.

Ὁ δὲ Πληρεξούσιος Στρατηγὸς Ἰντζόφ, καὶ οἱ ἔφοροι τῆς ἐν Ἰασίῳ Φιλικῆς Ἑταιρίας διὰ τοῦ Φιλοσόφου Στεφάνου Δούγκα ἐμήνυσαν τοὺς Ἕλληνας νὰ διαβῶσι τὸν Προῦτον, καθότι ὀλίγοι ὄντες θὰ κινδυνεύσουν, ὥστε δὲν θὰ διασωθῇ κανεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τῷ ἀπήντησαν « ἡμεῖς ὠρκίσθημεν ν' ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ». Βλέπων δὲ ἀκολουθῶς ὁ Ἰντζόφ ὅτι τὸ πλῆθος τῶν Ὀθωμανῶν (τὴν 15 Ἰουνίου) ἐπλησίαζε πρὸς τὸ μέρος ὅπου οἱ Ἕλληνες ἦσαν στρατοπεδευμένοι ὀπισθεν τινων καλῶν, ἀπέστειλε πάλιν πρὸς αὐτοὺς τὸν Δούγκα μετὰ τοῦ Λουκᾶ Λεονταρίδου διὰ νὰ καταπείσωσιν ἀνυπερθέτως τοὺς Ἕλληνας νὰ διαβῶσι τὸν Προῦτον, ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς πολλὰ ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου.

Συναχθέντες δὲ ὅλοι οἱ Ἕλληνες περὶ τοὺς ἀποσταλέντας, εὐχαρίστησαν μὲν τὸν Στρατηγὸν Ἰντζόφ, ἀλλ' εἶπον ἐνταυτῷ ὅτι δὲν ὠρκίσθησαν οὔτε περὶ ἰδίων των συμφερόντων, οὔτε περὶ τῶν συμφερόντων μερικῶν τινων, ἀλλ' ὠρκίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πρὸς τὴν ὁποίαν τοὺς προσκαλεῖ ἡ Φιλότατη Πατρίς, καὶ ὅτι ὁ ὅρκος ἀποβλέπει ἢ ν' ἀποθάνωσιν, ἢ νὰ ζήσωσιν ἐλεύθεροι. Ἐν μόνον ἐζήτησαν τὸ νὰ μεταλάβωσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων· τότε ὁ Λουκᾶς Λεονταρίδης λαβὼν μερίδας τοῦ Ἀγίου Ἄρτου, καὶ θεὶς αὐτὰς εἰς σταφίδας, αὐτὰς δὲ ἐντὸς ἐνὸς ἀπλοῦ ἄρτου τὸν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς, οἵτινες μετὰ δακρύων κατανύξεως ἄραν. τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, δακρυῖροοῦντες δὲ καὶ

ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους, ἔλεγον· «αὕτη εἶναι ἀδελφοὶ ἡ
 » τελευταία μας τροφή». Ἀφοῦ δὲ μετέλαβον ἅπαντες,
 προδικάλασας αὐτοὺς ὁ Ἀθανάσιος τοῖς εἶπεν.

» Ἀδελφοί, ἡ μεγαλητέρα εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι
 » τὸ νὰ εὐεργετήσῃ τὴν πατρίδα του· ἀλλὰ ποῖαν ἄλλην
 » εὐεργεσίαν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ κάμωμεν πρὸς τὴν
 » πατρίδα μας, παρὰ τὸ νὰ θυσιάσωμεν ἑαυτοὺς διὰ νὰ
 » ζῇσῃ ἐκείνη ἐλευθέρα;

Μόλις δὲ ἐτελείωσεν ὁ Ἀθανάσιος τὸν λόγον, καὶ
 πάντες εὐθὺς ὑψώσαντες τὰ ξίφη των ἐκραύγασαν·

« Ἀποθνήσκομεν, ἀποθνήσκομεν διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ
 » ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ ἱερά μας θρησκεία ἀπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ
 » τυράννου· ὁ δειλὸς καὶ ὁ μὴ ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν
 » τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας δὲν εἶναι χριστιανὸς
 » καὶ ἀληθοῦς Ἕλλην ».

Αἱ δὲ κραυγαὶ των αὐταὶ ἐκίνησαν τὴν συμπάθειαν
 ὅλων τῶν προεστώτων εἰς τὸ ἀντίπεραν τῆς ὄχθης τοῦ
 Προῦτου, Οἱ Μολδανοὶ ἄρχοντες καὶ τοὶ παθόντες πολλὰ
 ἔνεκα τῆς ἀποστασίας τῶν Ἑλλήνων, μ' ὅλα ταῦτα
 ὑψοῦντες τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, ᾗχχοντο « νίκην
 » εἰς τοὺς Ἕλληνας! νίκην εἰς τοὺς Ἑρῳας». Ἀλλ'
 οἱ Ἕλληνες ἐντοσοῦτῳ ἐζήτησαν ὀλίγον οἶνον διὰ νὰ
 βρέχῳσι τὰ χεῖλη των, ὅλοι ὄντες πεπεισμένοι ὅτι θέ-
 λουν ἀποθάνει, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου μέρους ἦσαν καὶ ὑπε-
 ρήφανοι, διότι ἐμελλον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευ-
 θερίας τῆς πατρίδος των. Ἐν τούτοις δὲ διατελούντων
 τῶν Ἑλλήνων, Στρατηγοὶ Ῥῶσσοι, ἄρχοντες Δᾶκες,
 καὶ πλῆθος ἀνθρώπων πάσης τάξεως συνέβρευσαν ἐκεῖ
 ἀπέναντι τοῦ Προῦτου εἰς τὸ Ῥωσσικὸν Κράτος, διὰ
 νὰ γίνῳσι θεαταὶ τῆς τραγικῆς αὐτῆς σκηνῆς.

Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς 16 Ἰουνίου ἤρχησαν οἱ ἀκροβολισμοὶ ἐκατέρωθεν, διήρκεσαν δὲ μέχρι δειλῆς χωρὶς τινος φθορᾶς. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι δὲν ἐτόλμων νὰ προχωρήσωσι πολὺ εἰς τὴν μάχην, ὑποπτεύοντες ἀνέλπιστόν τινα εἰς τοὺς Ἑλληνας βοήθειαν· πληροφοροφθέντες δὲ τελευταῖον τὴν ἄρνησιν τῆς βοήθείας ἀπὸ τινα ὑπάλληλτον τοῦ Λοιμοκαθαρητοῦ Νακράσοφ ἐξ Ὀθωμανῶν (1), ὅστις κατασκοπεύων τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ ἓν παράμερον μέρος, ἐκοινολόγει τὰ τῶν Ἑλλήνων, λαβόντες ἐμφύχωσιν ἐκ τῆς κατασκοπίας τοῦ Νακράσοφ, ἡτοιμάσθησαν εἰς μάχην· ὅθεν (τὴν 17 Ἰουνίου) συνεκροτήθη πεισματώδης ἡ μάχη. Ὁ Ἀθανάσιος Καρπνησιώτης ἦτο ἐπὶ κεφαλῇ τῶν 350, ἔχων βοηθόν του τὸν ἐπιτήδειον καὶ τολμηρὸν μαχητὴν Γεώργιον Παπᾶ, εἰς τὸν ὁποῖον ἄφισε τὴν διοίκησιν τῶν στρατιωτῶν, αὐτὸς δὲ μετ' 20 στρατιώτας ἐφύλαττε τὴν ὁχθὴν.

(1) Ὁ Λουκάς Λεονταρίδης παρατηρήσας τὸν Νακράσοφ ἤκουσε τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα εἰς τοὺς Τούρκους (ἀγνοοῦντος τοῦ Νακράσοφ ὅτι ὁ Λεονταρίδης ἐγνώριζε τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν), ὅτι· ὅ· οὐ τὸν ἤκουσε θυμωθεὶς ὡς ἐξω φρενῶν, τὸν ἐκτύπησε τρεῖς μετὰ τὸ βᾶκτρον του κατὰ κεφαλῆς, εἶτα ῥίψας αὐτὸν κατὰ γῆς, τὸν κατεπάτει μετὰ τοὺς πόδας· ὁ δὲ Νακράσοφ μόλις διασωθεὶς ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Λεονταρίδου ἔτρεξε πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Λοιμοκαθαρητοῦ στρατηγὸν Ναβρόσκη παραπεμπούμενος· ἐλθὼν δὲ ταυτοχρόνως καὶ ὁ Λεονταρίδης φρυάττων κατ' αὐτοῦ, εἶπε πρὸς τὸν ἀρχηγὸν παρόντος τοῦ Ἰντζόφ· “ὅταν οἱ Ὀθωμανοὶ ἔχουν τοὺς ὑπάλ-
 „ λήλους σας κατασκόπους τῶν Ἑλλήνων, εἶναι περιττὸν νὰ πολεμήσωσιν
 „ οἱ Ἕλληνες, ἃς ἀφήσωσι λοιπὸν οἱ Ἕλληνες τὰ ὅπλα, καὶ ἃς ἔλθουν οἱ
 „ Τούρκοι νὰ τοὺς κατασφάξουν ἔμπροσθέν σας·, ἐπὶ τούτοις τοῖς λό-
 „ γοις τοῦ Λεονταρίδου ὁ ἀρχηγὸς εὐθὺς ἐπρόσταξε ν' ἀφαιρέσουν τὸ σπαθὶ
 τοῦ Νακράσοφ καὶ νὰ τὸν φυλακίσουν· ἔπειτα ἐγένεν ἄφαντος· εἰς δὲ τὸν με-
 ταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ρωσσίας πόλεμον (τοῦ 1828) ἔτους εὐρέθη εἰς
 τὴν ἱμπραήλιν πάλιν Τούρκος.

τοῦ Προύτου κατὰ συμβουλήν τοῦ Καραγιώργη, ὑπο-
πτεύοντος ὅτι ἦτον δυνατόν νὰ δειλιάσωσιν οἱ Ἕλληνες
καὶ νὰ λειποτακτήσουν βλέποντες τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν,
ὁπότεν δὲ ἤθελε πέσῃ ὁ Καραγιώργης, νὰ ἀναλάβῃ ὁ
Ἀθανάσιος τὴν διοίκησιν. Ἐν τούτοις δὲ οἱ Ἕλληνες,
ὥς ἄλλοι Σπαρτιαῖται, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸ ὀχύρωμά
των ἐπέπιπτον εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν
μέρους ἐπυροβόλουν κατ' αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὰ
ξίφος εἰς τὰς χεῖρας κατέστρεφον τοὺς πλησιάζοντας
αὐτοῖς Τούρκους.

Ἐβοηθοῦντο δὲ πρὸς τούτοις οἱ Ἕλληνες καὶ ἀπὸ 16
μικρὰ κανόνια, τὰ ὁποῖα ἔχοντες εἰς τὸ ὀχύρωμά των,
ἐπροξένησαν δι' αὐτῶν τὴν μεγαλητέραν εἰς τοὺς Τούρ-
κους φθοράν, καθότι ἀφοῦ ἐδαπάνησαν ὅσας δι' αὐτὰ
εἶχον σφαῖρας, οἱ ἔφοροι τοῖς ἀπέστειλαν Καπίκια
(χάλκινα Ῥωσσικὰ νομίσματα), μὴ ἔχοντες ἄλλας
σφαῖρας, καὶ ἐγέμιζον ἐξ αὐτῶν τὰ κανόνια· δαπανη-
θέντων δὲ οὕτω πως καὶ τῶν Καπικίων, τοῖς ἔστειλαν
καρφία, τὰ ὁποῖα ἔφερον τὴν μεγαλητέραν φθοράν·
μετὰ δὲ ταῦτα μὴν ἔχοντες πλέον ἄλλο κανὲν εἶδος
διὰ νὰ πυροβολήσωσιν, ὁρμοῦντες μὲ τὰ ξίφη εἰσέηρχοντο
μεταξὺ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐξήρχετο μὲ σκο-
πὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ ὅμως ἐπέστρεφον νικηταί, ἐ-
ξήρχοντο δὲ πάλιν ἀφ' οὗ ἔδρεχον ὀλίγον τὰ κατεψηγ-
μένα χεῖλη των.

Ἐκ δὲ τῶν 350 αὐτῶν Ἑλλήνων ἑριπποὶ ἦσαν ἑξ. ὁ
Ἡλίας Μήγγλερης· ὁ Ἱερομόναχος (ἥρω) Παρθένιος ὁ
Καρακαλινός· ὁ Μαρῖνος Γαλατζιώτης· ὁ χρηματῆσας
εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν Μιχαὴλ Χίος· καὶ ὁ
Ἰντζές· καὶ οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐφρονεύθησαν εἰς τὴν

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΤΣ

μάχην ἐκείνην ἐνδόξως· ἀλλ' ὅταν ἐξήρχοντο, τρόμος κατελάμβανε τοὺς Τούρκους, καὶ μάλιστα ὅταν ἐβλεπον τὸν Παρθένιον ἐξερχόμενον ἔφιππον οἱ Τοῦρκοι, ἐφώναζον “ὀπίσω . . . ὁ Παπᾶς εὐγῆκε,, (1) ὅλοι δὲ ἐφιλοτιμοῦντο ποῖος ἐξ αὐτῶν νὰ φανῇ πρῶτος κατὰ τὸν ἥρωισμόν· ὅταν ὅμως ἔπιπτε κανεὶς ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν μάχην, οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπλήρωναν τὸν θάνατον αὐτοῦ διὰ μυρίων θανάτων ἰδικῶν των.

Ἐν τοσούτῳ οἱ Ἕλληνες δὲν παρετήρουν πόσοι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν· τότε δὲ μόνον ἐταράχθησαν ὅταν εἶδον ὅτι ἔλειπεν ὁ ἐπιτήδειος μαχητὴς Καραγεώργης, ὅστις πληγωθεὶς εἰς τὸν ἀριστερόν του πόδα, ἔπεσεν, οἱ δὲ συγγενεῖς αὐτοῦ μὲ τὰ ὄμματά των ἐζήτουν νὰ εὕρωσι τὸ πτώμα τοῦ Καραγιώργη διὰ νὰ τὸ πάρωσιν· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀφ' οὗ εἶδον τὸν πεσόντα, ὥρμησεν εἰς ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ πάρῃ τὴν κεφαλὴν του· ὁ δὲ Καραγιώργης ἐξαπλωμένος ὢν, ἅμα ὅτε εἶδε τὸν Ὀθωμανὸν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν καὶ πλησιάσαντα, ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἔρριψε νεκρόν· τότε δὲ ὁ ἀνεψιὸς του Μανόλης ὀρμήσας, ἤρπασε τὸν Θεῖόν του ἀπὸ τὸν τράχηλον, καὶ τὸν ἔσυρεν εἰς τὸ ὀχύρωμα· οἱ δὲ σύντροφοί του ἠθέλησαν νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὸ ἀντίπεραν τοῦ Προύτου, ἀλλ' αὐτὸς δὲν συγκατετέθη εἰπὼν, ὅτι ἐπεθύμει νὰ συνταφῇ ἐκεῖ μὲ τοὺς ἀδελφούς του.

Μαχομένων δὲ τοιουτωτρόπως τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι δειλῆς ἐσπέρας· ὅ-

(1) Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ἔχει 50 τοιούτους παπᾶδες, βέβαια ἦσαν ἀρχετοὶ νὰ φονεύσωσι τοὺς Τούρκους ὅλους.

λοι δὲ διέπρεψαν εἰς τὴν μάχην ἐκείνην, ἀλλὰ διεκρίνοντο ἐκ μὲν τῶν Κρητῶν οἱ δύο ἀδελφοὶ Σφακιανοὶ Γεώργιος καὶ Ἰωσήφ Δαιμονόπουλοι (1), ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ὁ Σπύρδος Ἀπατηέλος Κεφαλὴν, ὁ Παναγιώτης Στασινόπουλος Ἀργεῖος, ὁ Ναύαρχος Σφαέλος Κεφαλὴν, ὁ Κοντογούνης, ὁ Ἀπόστολος Καλαμᾶς Λευκάδιος, ὁ Νικόλαος Καλαμᾶς Ζακύνθιος, ὁ Θεοδόσιος Καλαμᾶς Ζακύνθιος ὁ Παλλάδης, ὁ Σπύρος Καμβύσης, ὁ Πασχάλης Παπᾶ, ὁ Σταῦρος Παπᾶ, ὁ Μιχαὴλ Παπᾶ, ὁ Δημήτριος Παπᾶ Ἀδριανουπολίται, ὁ Μανουὴλ Παπᾶ, καὶ ὁ Ἰωάννης Καλογερόπουλος ἐκ Τριφυλίας (2)· ἐθανατώθη δὲ καὶ ὁ Σοφιανός, ὅστις δὲν εὐρέθη μὲν εἰς τὴν μάχην κατὰ πρῶτον, μετέβη δὲ ἔπειτα ὅπου ἔφερε τὰ βαρέλλια μετὰ τὰ καρφία ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἐμάχοντο· ὁ δὲ Πεντεδέκας (καίτοι ὦν ἀρχηγός) δὲν ἐστάθη εἰς τὴν μάχην, ἀλλὰ διέβη τὸν Προῦτον μετὰ τῶν ἄλλων.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐπληρώθη ὁ Καραγζώργης, ἀναλαβὼν ὁ Ἀθανάσιος Καρπενισιώτης (3) τὴν Διοίκησιν, ἐδοκίμασε νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ δχύρωμα, δὲν προέλαβε δὲ νὰ εἰσέλθῃ, καθότι αὐτὸ ἦτο πλέον κυριευμένον ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· τοῦτο ἰδὼν ἐπυροβόλησε μετὰ τὸ ὄπλον του, εἶτα δὲ μετὰς

(1) Ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν Ἰωάννης ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην ἐκείνην, ὁ δὲ Ἰωσήφ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐτελεύτησεν ἔπειτα εἰς τὴν Αἴγυπτον.

(2) Οὗτοι πάντες ἐφονεύθησαν εἰς τὴν αὐτὴν μάχην· πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἦσαν οἱ εἰς τὸ Σκουλένιον φονευθέντες, οἵτινες δὲν ἦσαν κατώτεροι τῶν ῥηθέντων, ἀλλ' ἀγνοοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν ἐνδόξων αὐτῶν Ἑλλήνων.

(3) Ἀγνοοῦμεν ὁποῖους στεφάνους νὰ πλέξωμεν διὰ τὸν ἐνδοξον αὐτοῦ ἥρωα, τὸν ἄλλον Λεωνίδα τῆς ἐποχῆς· τοῦ ὁποίου τὴν κεφαλὴν κοσμεῖ μὲν ὁ τῆς δόξης τοῦ μαρτυρίου στέφανος, ἡ δὲ Ἱππερία δὲν δύναται νὰ περὶ σιωπήσῃ τὸν ἡρώισμόν του.

δύω πιστόλας του, τὰς ὁποίας ρίψας, ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τοὺς ἐχθροὺς μετὰ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας, καὶ κατέκοψε πολλοὺς· ἀλλὰ τελευταῖον κοπέντος τοῦ ξίφους του εἰς δύο, μετὰ τὸ ἥμισυ τοῦ ξίφους του ἐφόρευεν ἐξ ὀθωμανοῦς· ἐπιπεσόντων δὲ πολλῶν ἐχθρῶν ἐπ' αὐτὸν, ἔπεσε καὶ αὐτὸς θῦμα ὑπὲρ πατρίδος, τὸν ὁποῖον καὶ νεκρὸν τὸν κατέκοψαν μεληδὸν οἱ Τούρκοι.

Φονευθέντος δὲ τοῦ Ἡρώος ἀρχηγοῦ των Ἀθανασίου Καρπενησιώτου, οἱ στρατιῶται ὁρμήσαντες πρὸς βοήθειαν τοῦ ὀχυρώματος, κυριευθέντος ἤδη ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοῦς, συνεπλάκησαν μετ' αὐτῶν. Ἀλλ' ἰδόντες ὅτι δὲν ἐδύναντο ν' ἀντιπαραταχθῶσι πλέον, ὥρμησαν διὰ νὰ διασωθῶσι πέραν τοῦ Προύτου· καταδιωκόμενοι δὲ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν πλέοντες τὸν ποταμὸν, τοὺς δὲ πληγωθέντας εἶχον μεταφέρει προτῆτερα εἰς τὸ ἀντικρυ μέρος, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἦτον ὁ Γεώργιος Παπᾶ, καὶ ὁ γενναῖος Δαλῶστος μετὰ ἐννέα πληγὰς. Ὁ δὲ γέρον Ἰντζὸφ διέταξεν εὐθὺς καὶ ἦλθον οἱ ἱατροὶ τοῦ Λοιμοκοθαρητρίου πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πληγωμένων, διώρισε δὲ καὶ δύο φαρμακοποιούς νὰ πλησιάσωσι τοὺς πληγωμένους, καὶ ν' ἀκολουθῶσι τὰς διαταγὰς τῶν ἱατρῶν· διέταξε πρὸς τοῦτοις ἡσυχίαν καὶ καθαριότητα καὶ ὅσα ἄλλα ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς ἀνάρρωσιν τῶν πληγωμένων. Ἀλλ' ἀκούσας περὶ τοῦ Δαλῶστου, τὸν ἐπισκέψθη μόνος του, καὶ ἰδὼν αὐτὸν εἰς τὴν ὁποίαν διέκειτο κατάστασιν, τὸν ἠρώτησε μειδιῶν, ἐὰν ἀφοῦ ἱατρευθῇ, θὰ ἐξέλθῃ πάλιν εἰς τὸν πόλεμον; ὁ δὲ ἀπαντήσας εἶπεν, ὅτι « ὄχι μόνον μετὰ τὰς ἐννέα πληγὰς τὰς ὁποίας ἔχω, » ἀλλὰ καὶ ἑκατὸν ἐὰν εἶχον θέλω πολεμήσει, ἀρκεῖ

μόνον νὰ μοι βοηθοῦν οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες μου », ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπέθανε· τὸ ὅποιον πληροφορηθεὶς ὁ Ἰντζόφ, καὶ λυπηθεὶς καθ' ὑπερβολήν, διέταξε νὰ ἐνταφιάσουν τὸν νεκρὸν τοῦ Δαλώστου μετὰ πομπῆς μεγάλης. Ἐκ τῶν διασωθέντων δὲ αὐτῶν ἐξ ἐκείνης τῆς μάχης ὑγιεῖς μὲν ἦσαν περίπου τῶν 60, πληγωμένοι δὲ 52· οἱ δὲ λοιποὶ 248 ἔπεσον ἅπαντες θύματα ὑπὲρ πατρίδος.

Ἀποπερατωθείσης δὲ τῆς σκηνῆς ταύτης τοῦ πολέμου, ἔφθικε περὶ τὴν 4 ὥραν Μ. Μ. καὶ ὁ Βασιλεὺς Τουρεκτ-ῆ-Μπαρς τοῦ Καλλιμάχη ἐκ Σιατίτης ἐπὶ κεφαλῆς 800 περίπου στρατιωτῶν, ἐρχόμενος πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν τῷ Σκουλενίῳ μαχομένων· ἀλλὰ βραδυπορῶν ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος τῆς μάχης, ὅθεν καὶ παρήλλαξε τὴν ὁδοιπορίαν του διὰ νὰ φύγῃ μακρὰν τῶν Ὀθωμανῶν. Τότε ὁ Γκίκας Ἡπειρώτης, καὶ ὁ Γυναικαδελφός του Νικόλαος Τζοπάνος, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ 58 ἀδελφοί, πλησιάσαντες εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Προύτευ εἰς τὴν θέσιν γλῶσσαν ὀνομαζομένην (1), ἔστησαν τὴν σημαίαν των καὶ ἐν μικρὸν κανόνιον, καὶ ἐπολέμουν τοὺς Τούρκους πυροβολοῦντες καὶ ὀρμῶντες κατ' αὐτῶν, ἕως οὗ κατέλαβεν αὐτοὺς τὸ σκότος τῆς νυκτός· μετὰ δὲ ταῦτα ἐζήτησαν τὴν κινητὴν γέφυραν διὰ νὰ διαβῶσι

(1) Ἡ θέσις αὕτη σχηματίζει ὡς μίαν γλῶσσαν, ἐμβαίνουσα εἰς τὸ Λοιμοκαθάρτηριον· πολλοὶ λέγουσι ὅτι ἐὰν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ᾗθελον σταθεῖ οἱ Ἕλληνες τὴν σημαίαν των, οἱ Τούρκοι δὲν ἔθελον τοῖς πλησιάσει· ἀλλ' οὔτε δὲ καὶ τὰ κανόνια ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι καθότι ἔθελον πυροβολεῖν τὸ Λοιμοκαθάρτηριον, τὸ ὅποιον ὁ Ἰντζόφ προσεῖχεν ὅλως δυνάμει διὰ νὰ μὴ βλαφθῇ ἡ ἐπιρραυθῆ.

τὸν πεταμένον, τὴν ὁποίαν ὁ κάτοχος αὐτῆς ἤρνεϊτο νὰ χορηγήσῃ, μεσολαβήσας δὲ ἔλαβεν αὐτὴν καὶ τινα πλοῖα ὁ Λουκ. Λεονταρίδης, καὶ διεβίβασε τοὺς γενναίους αὐτοὺς 58 Ἑλληνας ἐν οἷς τρεῖς ἦσαν μόνον ἐλαφρὰ πληγωμένοι. Οἱ δὲ δύο ἐξ αὐτῶν (οἱ καὶ ἀρχηγοὶ) ὁ στρατηγὸς Βλάδεν Σέρβος, καὶ ὁ Παπᾶ Χρῆστος δὲν εἰσῆλθον εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ἀλλὰ διαβαίνοντες ἀπὸ ὄρους εἰς ὄρος, κατέφυγον εἰς τὴν Αὐστρίαν, τοὺς ὁποίους ζήτησαντες οἱ Ὄθωμανοὶ ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τοὺς λάβωσιν· ἐγένετο δὲ μόνον ἡ χάρις εἰς τοὺς ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν νὰ ἐξέλθωσιν ἐνοπλοὶ, οἵτινες φονεύσαντες 17 Τούρκους ἔπεσον καὶ αὐτοὶ μεληδόν· κατακεκομμένοι.

Μεταξὺ δὲ τῆς ἐν τῷ Σκουλενίῳ γενομένης μάχης ἐφρονεύθησαν Ὄθωμανοὶ 1646, ἐπληρώθησαν δὲ (ἀπὸ τὰ καρφιά μᾶλλον) 2900, κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Κυρίου Ῥάπ Γενικοῦ Προξένου τῆς Αὐστρίας ἐν Μολδαυίᾳ. Ἀλλὰ κατὰ τὰ γράμματα τῶν ἐφημερίων ἱερέων τοῦ Μοναστηρίου τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, καὶ τῆς Γκόλγιας πρὸς τὸν Μητροπολίτην Εἰρηνοπούλεως, οἱ μὲν πληγωθέντες Τούρκοι ἦσαν περίπου τῶν 3000, καθότι οἱ πληγωθέντες ἱατρεύοντο εἰς τὰ δύο αὐτὰ Μοναστήρια τὰ ὁποῖα οἱ Τούρκοι μετεχειρίσθησαν ὡς νοσοκομεῖα. Ὅθεν ἐκ τούτου βεβαιοῦται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν πληγωθέντων ἦτον μὲν σύμφωνος μὲ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Ῥάπ, ἡ δὲ προσθήκη τῶν ἐφημερίων εἶναι μόνον ὅτι ἀπέθνησκον οἱ περισσότεροὶ ὄντες πληγωμένοι καιρίως. Ἀλλὰ τὸ περίεργον εἰς τὴν μάχην αὐτὴν εἶναι (ἐὰν δὲν νομισθῇ μυθολογία) ὅτι κανεὶς Ἕλληνα δὲν συνελήφθη ζῶν ἀπὸ τοὺς Ὄθωμανούς·

Ἐν τούτοις ὁμοῦς εἰ Ἕλληνες δὲν ἔμειναν μόνον μετὰ τὰς δυστυχίας αὐτὰς, ἀλλ' ἀρχήσασα ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης τοὺς κατεδίωκεν ἀκόμῃ καὶ εἰς τὸ ἄσυλον τῆς Ῥωσσίας διατελοῦντας, ἥτις ἀρνούμενη τὴν ὑπεράσπισίν των, καίτοι κατ' ἐπιφάνειαν, μ' ὅλα ταῦτα ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀπὸ τὸ Σκουλένιον ἀπομάχους μετ' ἄλλων πολλῶν καταφυγόντων ἀπὸ διάφορα μέρη τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Κωμόπολιν τῆς Βασαραβίας Ὁρχεὶ ὡς εἰς φυλακὴν, ὅπου διῆγον δύο περίπου μῆνας δυστυχοῦντες μ' ὅλην τὴν περὶ τῆς τροφῆς των πρόνοιαν τῆς Κυβερνήσεως· ἐξηγηθέντες δὲ τὴν δυστυχίαν των πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα μετὰ ἀναφοράν των διὰ τοῦ Ἰντζόφ, ἔλαβον τὴν ἄδειαν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Κισνόδην (πρωτεύουσαν τῆς Βασαραβίας), ὅπου διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη.

Ἀλλ' ὁ Μιχαήλ Σοῦτζος (ἔτι διατρίβων εἰς Κισνόδι) μετὰ τοῦ Ἰακώβου Ρίζου ὑποπτεύοντες ὅτι οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ὡς ἐκ τῆς πενίας των ἠδύναντο νὰ ὑποπέσωσιν εἰς ἀτοπήματα, ἐσκέφθησαν νὰ προτείνωσιν εἰς τινὰς εὐποροῦντας καὶ εἰς τοὺς ἐφόρους, διὰ νὰ καταθέσωσι χρήματα πρὸς ἐξοικονόμησιν αὐτῶν διὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας ἕως οὗ νὰ γράψωσι περὶ αὐτῶν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ νὰ ζητήσωσι τὴν ἄδειαν διὰ νὰ τοὺς ἀποστείλωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἡ πρότασις αὕτη παρεδέχθη ἀπὸ πολλοὺς εὐχαρίστως, κατέθεντο δὲ τὰ χρήματα ὁ Μιχαήλ Σοῦτζος (1), ἡ Ἐλισάβετ Ὑψηλάντη, ὁ Γρηγόριος Μητρο-

(1) Πολλοὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐλθόντων μᾶς ἐβεβαίωσαν, ὅτι ὁ Μιχαήλ Σοῦτζος, καὶ ὁ Ἰακώβος Ρίζος ἐπώλουν μετὰ τιμὰς ἐμπεισμένους τὰ ἀργυρᾶ των σκεύη, καὶ ἐκ τῶν ἐνδυμάτων των τὰ πολυτίμητα διὰ νὰ χορηγῶσι τὴν ἀνάγκην ὑποσχεθῆσαν συνδεσμέν.

πολίτης Ειρηνουπόλεως, ὁ Ἰάκωβος Ρίζος, ὁ Γρηγόριος Ἀρχιμανδρίτης Μπουρτουζενίου, καὶ ἄλλοι τινες καθὰ ἕκαστος εἶχε δυνάμειος καὶ προαιρέσεως· τὰ δὲ χρήματα χορηγούμενα ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἐκ διαλειμμάτων, ἐδίδοντο εἰς τὸν Ἰωάννην Ἀπέργην Γήνιον διὰ τοῦ ἐφόρου Μαρίνου, ὅστις ἐπρομήθευε τὰ περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν τῶν δυστυχῶν, οἵτινες συναζόμενοι εἰς τὰς διωρισμένας ὥρας ἐτρέφοντο.

Ἀλλ' ὁπότεν ἐφθασεν ἡ ἄδεια διὰ ν' ἀναχωρήσωσι, τότε πάλιν οἱ ἀνωτέρω κατέθεντο χρήματα, πρὸ πάντων δὲ ὁ Εἐρηνουπόλεως (1) καὶ οἱ ἔφοροι, καὶ ἀπέστειλαν τοὺς θελήσαντας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τοὺς μὲν ἀπέστειλεν εἰς τὰ χωριά του ὁ Εἐρηνουπόλεως, τοὺς δὲ ὁ Λουκάς Λεονταρίδης, τοὺς δὲ ὁ Γρηγόριος Μπουρτουζενίου διὰ νὰ ζῶσι τρεφόμενοι ἐκεῖ· ὁ δὲ Ἰάκωβος Ρίζος ἔστησε μίαν σκηνὴν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας του, ὅπου σκηνούμενοι ἐτρέφοντο ὅσοι ἐχώρουν.

(1) Ὁ Σεβασμιος οὗτος Μητροπολίτης Εἐρηνουπόλεως ἐθυσίασε πολλὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἐπεμψεν εἰς τὸν Βαϊκόν Παλαιολόγον μίαν ποσότητα ἱκανὴν ρουβλίων διὰ ν' ἀγοράσῃ (ἐὰν δὲν λανθανώμεθα) κανόνια, τὰ ὅποια εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν του ἐφαίνοντο δέρματα διὰ ὑποδήματα τῶν στρατιωτῶν, καὶ νὰ τὰ στείλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ἀγνοοῦντες ἐμπεριστατωμένως καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, ἀφίνεμεν νὰ τὰ σαφηνίσωσιν οἱ γνωρίζοντες.

Τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὡς βέβαιον, ὅτι ἐδραβεύθη ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας μὲ τὸν μέγαν Σταυρὸν τῆς Ἀγίας Ἄννης ἕνεκα τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐκδουλεύσεων καὶ θυσιῶν του· εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως οὔτε καὶ τὸ ἔνθεμά του ἤκούσαμεν ποτὲ μέχρι τοῦδε.

Τὰ κατὰ τὴν Βασσαραβίαν διατρέξαντα - Πρόσφυγες Ἕλληνες εἰς αὐτὴν ἐκ διαφόρων μερῶν - Ὑπεράσπισις αὐτῶν καὶ περίθαλψις παρὰ τῆς Ῥωσσίας - Προπαρασκευὴ νέας ἐκστρατείας τῶν ἐν Βασσαραβίᾳ Ἑλλήνων - Ἀποτυχία αὐτῆς - Ἀπελευθέρωσις τοῦ Α. Ὑψηλάντου - Τελευτὴ αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ.

Ἐκραγείσης τῆς ἀποστασίας ἐν τῇ Δακίᾳ, καὶ γενομένης ἀποτυχίας εἰς τὴν πρόοδον αὐτῆς, ἔτι δὲ ἐνεργηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ τῆς σφαγῆς καὶ τῆς καταδιώξεως τῶν Ἑλλήνων, πολὺ πλῆθος Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν Κωνσταντινουπολιτῶν καὶ ἄλλων προσέφυγον εἰς τὸ ἄσυλον τῆς Ῥωσσίας καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Δακίας, καὶ ἀπὸ διάφορα ἄλλα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὁποίων ἦσαν γυμναὶ, καθότι εἶχον φύγει διὰ νὰ διασώσῃσι μόνην τὴν ὑπαρξίν των.

Εἰς τὰς δυστυχεῖς αὐτὰς οἰκογενείας ἡ Ῥωσσία ἐστάθη τῷ ὄντι ὡς μήτηρ φιλοστοργωτάτη, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος (ὁ εὐλογημένος) διώρισεν ἐπιτροπὴν, Πρόεδρος τῆς ὁποίας ἦτον ὁ Κωνσταντῖνος Κατακάζης (ἐπαρχος πολιτικὸς τῆς Βασσαραβίας), μέλη δὲ αὐτῆς, ὁ Νεδόπας Νάξιος (αὐλικὸς Σύμβουλος), καὶ ὁ Ἰάκωβος Ῥίζος. Ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐπιτροπὴ ἐξετάζουσα τὴν κατάστασιν καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐκάστης οἰκογενείας, ἐχορήγει ἀναλόγως τὴν χρηματικὴν βοήθειαν τακτικῶς καὶ κατὰ μῆνα, (1) τακτοποιηθείσης δὲ τῆς μηνιαίας ἐνὸς

(1) Πολλὰ οἰκογένειαι μέχρι τῆς σήμερον ζῶσιν ἀκόμη εἰς τὴν Ῥωσσίαν λαμβάνουσαι κατὰ μῆνα τὴν χρηματικὴν ἐκάστη ποσότητα.

ἐκάστου βοηθείας, ἥ μὲν ἐπιτροπὴ διελύθη, διωρίσθη δὲ ταμιεῖον τακτικόν, ὅπου παρουσιαζόμενοι οἱ βοηθούμενοι δυνάμει τοῦ ἀνὰ χεῖράς των ἐγγράφου τῆς διαμονῆς των, ἐλάμβανον τὴν κατὰ μῆνα διορισθεῖσαν αὐτοῖς ποσότητα καταγεγραφομένην εἰς τὸ ῥηθὲν ἐγγραφον, ὑπέγραφον δὲ τὴν παραλαβὴν εἰς τοὺς Κώδικας.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλήφθη τὸ αὐτὸ τῆς βοηθείας μέτρον καὶ διὰ τοὺς πρόσφυγας στρατιώτας καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς Ἑταιρίας, οἵτινες εἰς μὲν τὸ φαινόμενον ἐφαίνοντο ἀποτρόπαιοι ἄνθρωποι διὰ τὴν ὀνομαζομένην πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, ἐβοηθοῦντα ὅμως δι' ἄλλων μέσων. Διωρίσθη ὅθεν καὶ περὶ τούτων ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα, περὶ ἐξαγορᾶς τῶν αἰχμαλώτων, Πρόεδρος τῆς ὁποίας ἦτον ὁ Μιχαὴλ Συμεώνοβιτς Βόραντζοφ (Γενικὸς πληρεξούσιος Διοικητῆς τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας) ἀντιπρόεδρος δὲ ὁ φιλανθρωπότατος Ἀρχιεπίσκοπος Βασσαραβίας Δημήτριος, μέλη δὲ αὐτῆς ὁ Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως Γρηγόριος, ὁ Ἐπίσκοπος Μπουζαίου Παρθένιος, ὁ Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Γαλατᾶ Παρθένιος (ἐξάρχος τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων), ὁ Ἰάκωβος Ρίζος, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης Σχινᾶς. Γραμματεὺς δὲ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς ὁ Πέτρος Λανσκόφσκης (Πρωτοῖερεὺς τῆς Καθέδρας), τὰ χρέη δὲ αὐτῆς ἦσαν· τὸ ν' ἀνταποκρίνωνται τὰ μέλη αὐτῆς με' ὅλας τὰς προϋσταμένας ἀρχὰς τῆς Ῥωσικῆς Ἐπικρατείας, διὰ νὰ συνάξωσι χρηματικὰς βοηθείας πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων, νὰ διορίζωσι δὲ καὶ ὑποεπιτροπὰς εἰς διάφορα μέρη ὅπου ἐνεκρίνετο· ἐκ δὲ τῶν συναζομένων αὐτῶν χρημάτων τὰ μὲν μετεχειρίζοντο δι' ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων, τὰ δὲ δι' ἐξοικονόμησιν τῶν ῥηθέντων

στρατιωτικῶν· περί δὲ τὸ τέλος τῶν πράξεων τῆς ἐπι-
τροπῆς αὐτῆς (ἣτις διήρκεσε τέσσαρα περίπου ἔτη) ἀφ'
οὗ καθυπεβλήθησαν τὰ πρακτικά της ὑπ' ὄψιν τοῦ Αὐτο-
κράτορος Ἀλεξάνδρου, ὁ Εἰρηνοπόλεως Γρηγόριος ἀν-
τεμείφθη μὲ τὸν μέγαν σταυρὸν τῆς Ἀγίας Ἄννης (ὡς
προεῖρηται) διὰ τὸν ζήλόν του.

Κατὰ δὲ τὸν Μαῖον, ἢ τὸν Ἰούνιον (τοῦ 1823) ἐσυ-
στήθη εἰς τὴν Κισνόβην μία νέα ἐταιρία τῶν Ἑλλήνων,
ἣτις ἔσχε τὰς ἀρχάς της κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον· ὁ
Γεώργιος Παπᾶ, ἢ Καραγιώργης, ὁ Ναὺμ Μπρατόβιτς
Ἑλλην, ἀλλὰ γεννημένος εἰς Οὐγγαρίαν, καὶ ὁ Δημή-
τριος Οὐγγρος συνεννοήθησαν μὲ τοὺς προὔχοντας χω-
ρίων τινῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως τῆς Βουλγαρίας, οἵτι-
νες ἦλθον ὡς ἔμποροι δῆθεν εἰς τὴν Βασσαραβίαν, ἐπὶ
σκοπῷ νὰ συμφωνήσωσι καὶ προετοιμάσωσιν αὐτοὶ μὲν
τοὺς Βουλγάρους, ὁ δὲ Καραγιώργης μὲ ὅσους ἤθελε δυ-
νηθῇ νὰ περάσῃ διὰ τῆς Μολδαβίας (ἡγεμονεύοντος τοῦ
Ἰωάννου Στούρζα), καὶ χωρὶς νὰ πειράξωσι τὴν Μολ-
δαβίαν, νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ προσδιωρισμένον μέρος, νὰ
συσσωματωθῶσι μὲ τοὺς Βουλγάρους, καὶ νὰ ἐκκινήσω-
σιν ὅπως αἱ περιστάσεις ἤθελον τοῖς συγχωρήσει· ἀλλ'
εἰς τὴν ἐταιρίαν αὐτὴν ἐπειδὴ ἦσαν πολλοί, καὶ τὸ πρᾶγ-
μα ὠκονομήθη κατ' ἀρχάς μὲ πολλὰ ἐπιτήδειον καὶ μυ-
στικὸν τρόπον, ὅλοι μὲν οἱ φαινόμενοι ἀρχηγοί, οἵτινες
ἦσαν ὁ Δημήτριος Σχινᾶς Θεσσαλονικεὺς, ὁ Δημήτριος
Βούλγαρης, ὁ Δημήτριος Χώτζογλους Βούλγαρης, ὁ
Γιαννάκος Μπελούχμπασης Ἡπειρώτης, κατεγίνοντο εἰς
τὰ περὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ
ἐπιτηδειότητα, ὁ δὲ Εἰρηνοπόλεως Γρηγόριος ἔδιδε χρή-
ματα εἰς τὸν Καραγιώργην διὰ νὰ δίδῃ οὗτος ἀνά γρόσια

100 εἰς ἕκαστον στρατιώτην διὰ ν' ἀπέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ Καραγιώργης ὁμως μετεχειρίσθη τὰ χρήματα αὐτὰ διὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἑταιρίαν, καθότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς λαβόντας χρήματα ἐξερχόμενοι εἰς τὰ χωρία τῆς Βασσαραβίας ἐδαπκύνων αὐτὰ, ἐπιτρέφοντες δὲ ὀπίσω ἐπροφασίζοντο, ἡ ὅτι δὲν τοὺς ἄφινον νὰ περάσωσιν ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν (τὸ ὁποῖον ἀληθῶς συνέβαινεν εἰς πολλοὺς), ἡ ὅτι τὰ ἐξοδα δὲν τοῖς ἐξήρκουν (1).

Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἑταιριστῶν ἦτο καὶ ὁ Χατζῆ Μιχάλης Σιλήμνιος, ὅστις ἐδαπάνησε πολλὰ χρήματα εἰς τὴν ἑταιρίαν αὐτὴν, ἐκκινήσας μάλιστα διὰ τὸ Πρασσθὸν, ὅπου ἦσαν Βούλγαροι, Ἕλληνες, καὶ Ὅγγροι διὰ νὰ τοὺς κινήσῃ εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν, νὰ ἔλθωσι δὲ αὐτοὶ εἰς τὸ ἴδιον μέρος τῆς Βουλγαρίας, ὅπου ἐμεῖλλον νὰ συνέλθωσι καὶ οἱ ἐν Βασσαραβίᾳ· ἀφ' οὗ δὲ ἡτοιμάσθησαν, ἐξεκίνησαν καὶ οἱ ῥηθέντες ἀρχηγοὶ μὲ τοὺς στρατιώτας πρὸς τὴν ὄχθην τοῦ Προύτου, ὁπόθεν ἐμεῖλλον νὰ περάσωσι διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Μολδαυίαν, ἔχοντες ἐτοιμοὺς καὶ 100 Κοζάκους, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὁποίων ἦτο Βούλγαρης ἀπὸ τὴν Γκάμπροβαν τῆς Βουλγαρίας, εἶχον δὲ καὶ ἕως 4000 Βουλγάρων ἐκ τῶν εἰς τὴν Βασσαραβίαν ἀποίκων, οἵτινες ἦσαν κατηχημένοι εἰς τὴν ἑταιρίαν ἀπὸ τοὺς ἰδίους των ἱερεῖς.

Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἐπροδόθησαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν οἱ ἐν Βασσαραβίᾳ ἀπὸ τινος Ἀρμένιον γαμβρὸν τοῦ Μανούκ Μπεη (2)· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ γέρων Ἰντζόφ ἤρχη-

(1) Ὁ τρόπος οὗτος καὶ ἡ παρεμπόδις τῆς ἐξόδου τῶν στρατιωτῶν ἐγέννησαν τὴν νέαν αὐτὴν ἑταιρίαν.

(2) Τραπεζίτου τοῦ Μουσταφᾶ Μπαϊρακτάρη, χρηματίσαντος μεγάλου Βεζύρη ἐπὶ τῆς Βασιλείας Μαχμούτ τοῦ Β'.

να ἐξετάζη με πολλὴν γλυκύτητα καὶ ἀργοπορίαν, μετακαλέσας ἐν τούτοις ὀπίσω εἰς τὴν Κισνόβην τοὺς στρατιώτας Ἑλληνας, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐξάγῃ τίποτε ἀπὸ αὐτοὺς, εἰ μὴ μόνον ὅτι ἐπέσρεφον ἕκαστος εἰς τὰς πατρίδας των, χωρὶς νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι γνωρίζει τὸν ἄλλον. Μ' ὅλα δὲ τὰτα ἐρυλακίσθησαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ φρούρια, ἐρυλακίσθησαν δὲ εἰς τὴν Κισνόβην καὶ οἱ ἀρχηγοὶ Σαχίνης Χωτζογλους, καὶ λοιποὶ, ὅπου ἀπέθανον ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου. ἡλευθερώθησαν δ' ἀκολούθως οἱ στρατιῶται μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἐπολιτογραφησαν, οἱ δὲ ἐδραπέτευσαν χωρὶς νὰ τοὺς ζητήσῃ κανεὶς, καὶ οὕτω διελύθησαν τὰ τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς ἀπρακτί. ὁ δὲ Καραγιώργης ἀναχωρήσας αὐτόθεν, μετέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Ναούμ, καὶ ὁ μὲν Ναούμ ἐτελεύτησεν (1), ὁ δὲ Καραγιώργης παρευρέθη εἰς διαφόρους μάχας

(1) Ὁ Καραγιώργης ἐθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα (τὸ 1823), ἀπῆλθεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μαυροκορδάτου· εἶτα παρευρέθη ἐπὶ Ἱμπραχίμης εἰς τὴν μάχην τοῦ Νεονάστρου μετὰ τὸν Χατζῆ Χρῆστον· παρευρέθη δὲ καὶ εἰς τὴν Πολιανὴν τῆς Δραμπτσας μετὰ τὸν Γενναῖον Κοδοσιτρώνην, καὶ μετὰ τοῦ Πετρίτσοῦ μετὰ τὸ Μακεδονικὸν ταγμα. Ἐχρηματῆτε δὲ καὶ ἐκατόνταρχος ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὴν μάχην τοῦ Χαϊδαρίου, καὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν ἐν Δομπρένα μάχην 18 ἡμερῶν· εἶτα εἰς τὸ Δίστομον καὶ εἰς τὴν Ἀραχυδοῦν, εἰς τὴν Δελιτσαν καὶ Τουρκοχωρί, καὶ πάλιν εἰς τὸ Δίστομον κατὰ τοῦ Ὁμέρ Πασσᾶ· εἶτα δὲ εἰς τὴν ἐν Πειραιεὶ μάχην μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ εἰς τὴν Κρήτην μετὰ τοῦ Χατζῆ Μιχαῆλ, ὅπου ἐφανεύθησαν ὅλοι οἱ εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ἀπελθόντες, ἐκτὸς 22 μόνον διασωθέντων. Ἄλλ' ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἀγωνιστὴς ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐξοικονόμησιν καὶ ἀντιδραβευτὴν πτωχεύει τὰ μέγιστα, καὶ μετέρχεται τὸν ῥακοπώλην ἐκ βασιλέων εἰσνομῶν τὰ κεφάλαια τῆς βιομηχανίας του, τὴν ὅποιον ἐπιστὰς

καὶ περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος ἐπαποδυθεὶς εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος, καὶ συνεισενεγκὼν ὄχι ὀλίγας θυσίας καὶ ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν φίλην Πατρίδα. Οὕτω δὲ ἔλαβον τὴν διάλυσιν των ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν Δακίαν διατρέξαντα.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διέμεινεν ἐν τῇ φυλακῇ ἐντὸς τοῦ προῤῥηθέντος Φρουρίου τῆς Οὐγγαρίας Μουκάτζί καλουμένου· ἀλλ' ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Νικόλαος ὁ Α' ἀνέλαβε τὰς Κυβερνητικὰς ἡγίας διαδεχθεὶς τὸν αὐτάδελφόν του Ἀλέξανδρον, (τὸ 1825), τότε καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καλοκἀγαθία κινοῦμενος ἔδωκε τὴν ἄδειαν τοῦ ν' ἀπελευθερωθῇ ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα τὴν προφορικὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Ὑψηλάντου, νὰ ἐκλέξωσι μὲν ὅποιανδήποτε εὐχαριστοῦνται πόλιν ἐντὸς τοῦ

θέντες αὐτοφί ἁσθενῇ ὄντα, ἐθρηνήσαμεν τὴν ἀξιολάκρτον καὶ ἀθλίαν του κατάστασιν, ὅτε εἶδομεν καὶ τὰ διάφορα ἀποδεικτικὰ τῶν λαμπρῶν του στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεων.

Τὰ ἀποδεικτικὰ δὲ αὐτὰ εἶναι ἐκδοδομένα καὶ ὑπογεγραμμένα ὡς ἐφεξῆς.

Ἀποδεικτικὸν τῆς 20 Ἰουνίου 1821 διὰ τὰς ἐν τῷ Σκουλενίῳ ἀνδραγαθίας του, ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ Φλωρεστίου Λουκά, τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἐσφιγμέντου, τοῦ Παναγ. Α. Πανσέατου, τοῦ Διογενίδου, καὶ τοῦ Φωτίου Ἡλιάδου.

Ἔτερον παρὰ τοῦ Χριστοφορ. Περράιβου, τοῦ 1827.

Ἔτερον παρὰ τοῦ Χατζῆ Χρήστου, (1833)

Ἔτερον παρὰ τοῦ Γ. Ἀγαποπούλου (1833)

Ἔτερον παρὰ τοῦ Μαυρίκου, τοῦ Βασιλείου Ἀθανασίου, τοῦ Κ. Παλάσκα, καὶ Νικολάου Τζομπάνου (1833)

Ἔτερον παρὰ τοῦ Γ. Αἰνιάν, καὶ Ἰω. Φιλήμονος (1833)

Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποδεικτικῶν βεβαιοῦνται ὅλα τὰ περὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα ἐξιστορηθέντα.

Αυστριακοῦ Κράτους, καὶ νὰ διαμένωσιν ἐλεύθεροι, χω-
ρίς ποτὲ νὰ δραπετεύσωσιν· ἐπὶ τούτῳ δὲ δόντες τὸν λό-
γον τῆς τιμῆς, ἐξελέξαντο τὴν πόλιν τῆς Τεργέστης διὰ
διαμονὴν των· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ Ὑψηλάντης ἀσθενή-
σας καθ' ὁδόν, ἐτελεύτησεν ἐν τῇ Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας (1).
καὶ οὕτω μὲν ἔλαβον τὴν διάλυσίν των ἅπαντα τὰ κατὰ
τὴν Δακίαν διατρέξαντα.

Ἄλλ' ἡ τῶν ἐναντίων αὐτῶν περιστάσεων συναρμολο-

(1) Ὁφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἂν καὶ δὲν προώδυσαν τὰ τῆς
Δακίας διὰ πολλοὺς λόγους, ἡ πατρίς ὅμως χρεωστεῖ νὰ γνωρίξῃ τὴν
σημερινήν της ἀποκατάστασιν μετὰ Θεόν, ἀπὸ τὴν γενναίαν καὶ σταθε-
ρὰν ἀπόφασιν τῆς Ὑψηλαντικῆς οἰκογενείας, καθότι τὸ τοσοῦτον τολ-
μηρὸν καὶ ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα, καίτοι μὴ προοδεύσαν, ἐστάθῃ
τοῦλάχιστον πολλὰ βοηθητικὸν μέσον διὰ τὴν πρόοδον τῶν λοιπῶν
ἐπαναστατησάντων μερῶν· δὲν συνέτεινε δὲ κατ' ὀλίγον καὶ ἡ τοῦ αὐ-
ταδελφου τοῦ Δ. Ὑψηλάντου εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔλευσις, ὅστις ἂν καὶ δὲν
εἶχε τὰ ἀπαιτούμενα μέσα καὶ τὰς γνώσεις, μ' ὅλα ταῦτα ἠγωνίσθη
ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος καὶ χρηματικῶς, καὶ στρατιωτικῶς, καὶ
πολιτικῶς.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Μιχαὴλ Σουτζος δὲν ἐστάθῃ ὀλιγώτερος καθ' ὅσα προε-
ξέθεμεθα πραγματικὰ αὐτοῦ κινήματα, ἐφ' ὧν ὑπέφερε καὶ τεσσαράκοντα
πέντε μηνῶν πανοικί φυλάκισιν, ὑποστὰς δυστυχήματα ἀξιοθάκρυτα
μεθ' ὅλης του τῆς οἰκογενείας· τὸν φυλακισμὸν πολλοὶ δὲν τὸν στοχά-
ζονται ὡς δυστύχημα, ἀλλ' ὅστις δὲν ἐγέυθη αὐτὸν, πολὺ δὲ μᾶλλον
τὸν πολύμηνον καὶ πολυετῆ, βέβαια δὲν αἰσθάνεται ὁποίας ἡδύτητας
ἔχει· εὐχόμεθα νὰ μὴ τὸν ὑποφέρῃ καμμία ψυχὴ ἀνθρώπινος...

Ἐκ τῶν ὅσα ἐνταῦθα ἐξεθέσαμεν κατὰ τὴν Δακίαν διατρέξάντων τὰ
πλεῖστα παρελάβομεν ἐξ ὑποκειμένων ἀξιοπίστων καὶ εὐυπολήπτων, πολ-
λὰ δὲ ἐξερακίσθημεν καὶ ἐκ διαφορῶν γραμμάτων, καὶ ἐκ Γερμανικῶν
Ἐφημερίδων τῆς Αὐγούστης, καὶ ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Γ.
Καντακουζηνοῦ· πολλὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν προφορικῶν παραδόσεων. Δὲν καν-
χόμεθα δὲ ὅτι διετηρήσαμεν τὴν ἀπαιτουμένην λεπτομέρειαν καὶ ἀκρι-
βεῖαν ἔλων αὐτῶν, ἀλλ' ἔσταν ἐθνηθήμεν.

γία, ἥτις συνέτρεξε διὰ τὴν παρευδοκιμήσῃ ἢ κατὰ τὴν Δακίαν κινήσεια Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἢ τοῦλάχισον νὰ συντέμῃ τὴν παράτασίν της, (ἢ ὁποία ἤθελε φέροι εἰς μεγάλα ἄτοπα τὰ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἄτοπα, τὰ ὁποῖα βέβαια δικαιοματικῶς δὲν ἤθελεν ὑποφέρει ἡ μεγαλοδύναμος Ῥωσσία, ἐρειδομένη μάλιστα εἰς ἐπισήμους συνθήκας), συνίσταται,

α. Εἰς τὴν ἀνικανότητα καὶ εἰς τὰ λάθη τὰ προκύφοντα ἀπὸ τὸν Μακαρίτην Ἀλ. Ὑψηλάντην, ὅστις εἶχε μὲν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ τὸν ὑπὲρ πατρίδος ζῆλον, ἀλλὰ δὲν ἦτον ὁ ἄνθρωπος τοῦ μεγάλου τούτου καὶ πολυκινδύνου ἐπιχειρήματος (ὡς ἀπεδείχθη τελευταῖον)· διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐγνώριζε νὰ διοικήσῃ τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικοὺς τε καὶ πολιτικοὺς, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν πειθαρχίαν, τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν δικαιοσύνην, προτερήματα ἀναγκαιοῦντα μάλιστα διὰ τὰ πρῶτα βήματα μιᾶς ἀποστασίας· ὅθεν καὶ ἀπὸ παντοίας καταχρήσεις δοξομανίας, καὶ ἀπὸ τὴν κακὴν διαγωγὴν πολλῶν περὶ τὸν Α. Ὑψηλάντην ἀνοήτων ὑποκειμένων ψυχρανθέτες πολλὰ γρήγορα οἱ ξένοι ἐκεῖνοι λαοί, μετέβαλον εἰς ἐναντίαν τὴν ὁποίαν ὑπὲρ Ἑλλήνων εἶχον συλλάβει ἐν ἑαυτοῖς γνώμην.

β. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης λαβὼν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Ῥωστικοῦ Πρέσβεως Μπαρών Στρόγγανοφ (δι' ἧς ἐξέφραζε τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν διὰ τὸ ἀποστατικόν του κίνημα, τὸν παρεκίνει δὲ νὰ μεταμεληθῇ τέλος πάντων νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ σχέδιά του καὶ νὰ διασωθῇ), καὶ ἀπατηθεὶς, ἢ ἄλλως πως ἀναγκασθεὶς, ἐκοινοποίησε πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα εἰς τὴν

ἐπιστελὴν, ὥστε ἐκ τούτου οἱ μὲν συνένεχοι ἐμικρο-
 ψυχησαν, ὁ δὲ λόγος διαδοθεὶς, ἐνεθάρρυνε καὶ τοὺς
 ἐναντίους, πολλοὺς δὲ προσηλύτους τῶν ἐναντίων με-
 τέβαλεν εἰς ἔχθραν, καὶ ἀντιπολίτευσιν κατὰ τοῦ
 Ὑψηλάντου.

γ'. Τουδόσκης τις ὀνόματι Διερμηνεὺς τῆς ἐν Βου-
 κουρεστίῳ Αὐστριακῆς Ἀντιπροσβείας (ἀτζέντζας) μεί-
 νας τοποτηρητῆς τοῦ Ἀντιπρέσβεως Φλεῖσάνηρ, μετα-
 βάντος εἰς Χερμενστὰν τῆς Τρανσυλβανίας, μετὰ τὴν
 ἐκρηξιν τῆς ἀποστασίας ἐκίνησε πάντα λίθον, μετελθὼν
 ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους διὰ νὰ παραλύσῃ τὸ σῶμα
 τῶν ἐνόπλων Ἑλλήνων, ταῦτοχρόνως δὲ ν' ἀποκατα-
 στήσῃ ἐναντίους καὶ τοὺς ἐντοπίους, ποτὲ μὲν ἐπαπει-
 λων καὶ φοβίζων αὐτοὺς, ποτὲ δὲ περιθάλπων καὶ ἐπι-
 χορηγῶν ὅλην τὴν δυνατὴν συνδρομὴν καὶ ἀσφάλειαν
 εἰς τοὺς ἐντοπίους διὰ ν' ἀναχωρήσουν, ὥστε διὰ τοῦ
 τρόπου αὐτοῦ νὰ δυνηθῇ διὰ ν' ἀφαιρέσῃ ὅλα τὰ μέσα
 τῶν Ἑλλήνων, διὰ ν' ἀπελπισθῶσι καὶ διαλυθῶσιν.

δ'. Ὁ διαβόητος ἀρχηγὸς τῶν ἐν Βλαχία ἀποστα-
 τησάντων Θεόδωρος ὁ Βλαδημιρέσκος (περὶ οὗ εἴρηται
 Κεφ. Δ'), ἄλλως τε ἀνὴρ ὢν ὑπουργός, ὑποκριτής, δη-
 μαγωγικὸς, καὶ ριψοκίνδυνος, προσποιηθεὶς κατὰ πρῶτον
 τὸν φίλον καὶ σύμμαχον, εἶτα δολιευθεὶς, ἐνέπνευσεν
 εἰς τοὺς ἐντοπίους μῖσος κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀποκα-
 ταστὰς τοσοῦτον ἐπικίνδυνος ὡς ἐκ τούτου, ὥστε ἡναγ-
 κάσθησαν οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην νὰ τὸν
 φονεύσωσι, διότι ἄλλως ἤθελ' ἐπάξει τῷ ὄντι τὸν
 παντελῆ ὀλεθρον τοσούτων Ἑλλήνων. Οὗτος, ὡς εἴρη-
 ται, μεταβλήθεὶς εἰς τὸν ἀντιπολιτευόμενον, καὶ σκοπὸν
 τρέφων φιλόδοξον, ἐπιθυμῶν τε ἄλλως ν' ἀποκατασταθῇ

βηνάρχης, συνέλαβε τὴν ἀπάνθρωπον ιδέαν τοῦ νὰ θανατώσῃ πάντας τοὺς αὐτόχθονας ἄρχοντας, ὡς αἰτίους δῆθεν τῆς τυραννίας καὶ τῶν δυστυχημάτων τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἐκηρύχθη ἐνοπλος προστάτης· παρεμποδισθεὶς ὁμως ἀπὸ παντοίας διατρεξάσας ἄλλας περιστάσεις διὰ νὰ θέσῃ εἰς ἔργον τὰς, ὅσας ἐμελέτησεν ἀνοσιουργίας, ἀπεφάσισε τελευταῖον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του νὰ κολακεύσῃ τὴν Ὀθωμανικὴν Πόρταν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε καὶ ἀναφοράς ὑπογεγραμμένας παρὰ πολλῶν ἐντοπίων, δι' ὧν ἐπροσπάθει νὰ δείξῃ τὴν εἰς τὴν Πόρταν ἐμπιστοσύνην καὶ ὑποταγὴν του· ἔπραξε δὲ τοῦτο ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ, ὥστε ἐὰν οἱ πονηροὶ Τοῦρκοι ἐσκόπευον νὰ τὸν ἀπατήσωσι καὶ εὐρίσκοντες ἓνα στρατὸν ἑτοίμον νὰ τὸν μεταχειρισθῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων, τότε αὐτὸς μὲν ἐξάπαντος ὡς εἰδήμων τῶν ἐπιτοπίων θέσεων, νὰ τοποθετήσῃ τὰ στρατεύματα εἰς τὰς ἐξόδους, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναγκασόμενοι πλέον ν' ἀναχωρήσωσι, καὶ ἐμποδιζόμενοι ἀμφοτέρωθεν, νὰ γίνωσι τελευταῖον παρανάλωμα τῆς ἐπιβουλῆς, τῆς σφαγῆς, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας.

Ἐπειδὴ ἦτον ἔλλειψις χρημάτων, ὀπλῶν, καὶ τροφῶν, οἱ Ἕλληνες δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φανῶσι πλέον δίκαιοι, ἀλλὰ καταχρασταί· διὰ τοῦτο ἡ τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ αὐτῶν γνώμη μεταβληθεῖσα εἰς ἐναντίαν, συνέτρεχε τὰ μάλιστα διὰ τὴν ταχυτέραν διάλυσιν αὐτῶν.

Ἀφ' ἐτέρου μέρους ἐξ αἰτίας τῶν ἀνωμαλιῶν αὐτῶν οἱ πρῶτιστοι τῶν ἀρχόντων καταφυγόντες εἰς τὸ Αὐστριακὸν ἐδάφος, καὶ μὴ ἀκούοντες αὐτόσε, εἰμῆδλα τὰ ἐναντία, καὶ τὸν ἀναπόφευκτον ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων

ἔλεθρον πολιτικῶς τε καὶ στρατιωτικῶς, ἄλλως τε καὶ ἰδόντες, ὅτι δὲν ἐπαλήθευσαν οὔτε τὰ περὶ Ῥωσσίας λεγόμενα, οὔτε δὲ καὶ πάντα τὰ παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου προκηρυχθέντα, μετεβλήθησαν ἐκ φίλων εἰς ἐχθροὺς, καὶ ἤθελον ἐπιπέσει κατὰ τῶν Ἑλλήνων πολλοί, ἀκούοντες τὰς συμβουλὰς τινῶν Ἑλλήνων, ἐὰν δὲν ἐφοβῶντο τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ἐὰν τινες ἐξ αὐτῶν δὲν ὑπώπτευσον νὰ μὴ διακινδυνεύσωσι καὶ αὐτοὶ μαρτυρηθέντες ὡς κατηχημένοι εἰς τὴν Ἑταιρίαν, καὶ θεωρούμενοι ὡς συνένοχοι.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρος καὶ τοὶ τρέφων ἐν τῇ φυγῇ του ὅλην τὴν ἀγαθὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων προαίρεσιν, δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ δείξῃ ἐκ τοῦ προφανοῦς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν του, τὸ μὲν διὰ νὰ μὴν ἐπικυρώσῃ τὴν διεχυθείσαν φήμην ὅτι ὑπάρχει Ῥωσσικὸς δάκτυλος μεταξὺ τῆς ἀποστασίας τῶν Ἑλλήνων, τὸ δὲ διὰ νὰ μὴ γεννηθῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην αἰτίαι μεγάλης ψυχρότητος μεταξὺ τῶν ἀντιζήλων Δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἦτο πιθανὸν νὰ ἐκρήξωσι καὶ Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, φόβου καὶ τρόμου ἄξιον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο νὰ κινήσωσι τὴν κατὰ πρῶτον ἐν Δακίᾳ ἐπανάστασιν, (μ' ὅλον ὅτι ἔλαβεν εἰς αὐτὴν μέρος πραγματικὸν καὶ ὁ τῆς Μολδαβίας Ἡγεμὼν Μιχαήλ Γρ. Σουτζος, μὲ χρήματα καὶ στρατεύματα ἱκανά, ἀλλὰ διὰ τοὺς προῤῥηθέντας λόγους δὲν προώδευσεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Δακίαν) καὶ τὴν ἐκραγεῖσαν ἀκολούθως εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη, ὅτε καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπληθύνετο πανταχοῦ τὸ φιλοπολεμον ἐκεῖνο πνεῦμα, τὸ ὅποῖον διὰ νὰ κατευνασθῇ καὶ νὰ σβέσῃ

αδέηστε νὰ συμφωνηθῇ καὶ ἡ Ἰσραὶ ἐκείνη συμμαχία τῶν Βασιλέων τῆς Εὐρώπης.

Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἐν τοσούτῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν τρόπον τινα ἀπληρωμέναι, καὶ ἡ μία ὑπέβλεπε τὴν ἄλλην, ποία ἐξ αὐτῶν ἤθελε φανῇ ὑπερασπιζουσα τοὺς Ἕλληνας· καὶ ὁμῶς οὐδέποτε ἤλπιζον ὅτι ἐμελλε νὰ λάβῃ πρόοδον τινα ἢ τῶν 1821 Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, (νομίζοντες καὶ πολλοὶ τῶν Εὐρωπαίων), ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐν σμῆνος ἀνθρωπαρίων ὑποδεδουλωμένων ἀπὸ ἑνα μέγαν δυνάστην, ὅστις κατὰ καιροὺς κατετρόμαζε τὴν πεφωτισμένην καὶ μεγαλοδύναμον Εὐρώπην. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐκραγῇ ἡ Ἑλληνικὴ ἀποστασία διάφοροι ἐκ τῶν πεπαιδευμένων καὶ σοφῶν Ἑλλήνων ἐκ διαφόρων μερῶν καὶ ἔγραψαν, καὶ προφορικῶς προέτρεψαν τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπισημοτέρους, νὰ περιστείλωσι τὴν καταχρηστικὴν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας διάδοσιν, καὶ νὰ προσέξωσι πολὺ διὰ νὰ μὴ ἐκραγῇ ἀκόμη ἡ ἀποστασία, μὴ οὔσης καταλλήλου τῆς ἐποχῆς διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ ὅτι ἐὰν ἤθελεν ἐκραγῇ, ἀμαχητὶ ἤθελε χαθῇ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος χωρὶς τινος ἀμφιβολίας. Εἷς ἐκ τῶν ῥηθέντων ἦτο καὶ ὁ Ἰω. Καποδίστριας, ὅστις ἐν ᾧ ἐμήνυστε τὰ περὶ τούτου μὲ πολλοὺς ἄλλους, ἔγραψε καὶ μὲ τὸν ἀπὸ Καλάμας Καμαρηνὸν τὰ αὐτὰ καὶ ὅσα ἄλλα τὸ ὑψηλὸν καὶ σοφὸν τῆς πολιτικῆς του πνεῦμα τὸν ὠδήγει· ἀλλ' οἱ ἐπιθυμοῦντες τὸ νὰ ἐκραγῇ ὅσον ταχύτερον ἢ Ἑλληνικὴ ἀποστασία ἐπ' ἄλλων προφάσεων, ὅτι δηλ. ὁ Καμαρηνὸς διεφθάρη, καὶ ὅτι ἤθελε νὰ προδώσῃ τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, τὸν ἐδολοφόνησαν, διὰ νὰ μὴ φανερωθῇ καὶ τὸ γράμμα ἐκεῖνο τοῦ Καποδιστρίου, καὶ ἐμποδισθῇ ὥς ἐκ τούτου ἡ ἐναρξὶς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας, ὥς

(καθ' ὅσα προηγουμένως εἰρηται) ἡ Ἑλληνικὴ ἀποστασία ἐλαβεν ἑναρξιν (τῷ 1821 Μαρτίου 25), ὅχι τόσον ἀπὸ φρονιμῶς, ἀλλ' ἀπ' ὁρμητικῶς τινὰς κινήσεως.

Ἐκτὸς δὲ τῆς Ῥωσσίας, ἣτις ἐφάνη ἀδιάφορος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν, αἱ λοιπαὶ Εὐρωπαϊκαὶ αὐλαὶ δὲν ἐθεώρησαν μὲ ὕλην ὄμμα τὴν ἀποστασίαν αὐτὴν, ἐπερίμενον δὲ νὰ ἴδωσι κατεστραμμένον καὶ βυθισμένον ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος· ἀλλ' ὕστερον ἀπὸ πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπους ἐξερευνήσεις ἀφ' οὗ εὗρέθη ἡ Ῥωσικὴ αὐλὴ ἀθῶα καὶ ἀμέτοχος τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, τότε ἔθεντο κατὰ νοῦν, ὅτι τὸ μόνον μέσον τὸ ὁποῖον ἐδύνατο νὰ καταστρέψῃ τοὺς Ἕλληνας ἦτον ἡ Ἱερὰ συμμαχία· ἀλλ' ἡ θεία πρόνοια ἠδὲκῃσε νὰ συνεργήσῃ καὶ κατὰ τοῦτο, ὥστε νὰ μὴν εὗρεθῇ τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος εἰς τὴν χορείαν τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας, ἀλλὰ νὰ συμπεριλαμβάνωνται εἰς τὸν σύνδεσμον αὐτὸν μόνον τὰ Χριστιανικὰ Κράτη καὶ τοῦτο τὸ βεβαιοῖ τὸ πρωτόκολλον τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας (1) διαλαμβάνον τὰ ἐφεξῆς.

» Ἱερὰ Συμμαχία.

« Μεταξὺ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πα-
 » σῶν τῶν Ῥωσσιῶν, τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας,
 » καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Πруссии υπογραφείσα ἐν Πα-
 » ρισίῳ τὴν 14 (26) Σεπτεμβρίου 1815.

» Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.

« Κατὰ συνέπειαν τῶν μεγάλων καὶ σημαντικῶν

(1) Πρὸς γνῶσιν τῶν ἀναγνωστῶν μας καταχωροῦμεν ἐνταῦθα τὸ ἐγγίγραφον αὐτὸ ἐξηγούμενον ἐκ τοῦ τύπου

» συμβάντων, τὰ ὅποια ἐχαρκτήρισαν εἰς τὴν Εὐρώ-
 » πην τὴν ἐποχὴν τῶν τριῶν τελευταίως παρεληλυθό-
 » των χρόνων, καὶ ἐξόχως κατὰ συνέπειαν τῶν εὐαρ-
 » γητημάτων, τὰ ὅποια ἡ θεία πρόνοια ἡδόκησε νὰ
 » ἐπιδαφιλεύσῃ εἰς τοὺς λαοὺς, ὅσων αἱ Κυβερνήσεις
 » εἶχον εἰς αὐτὴν μόνην ἀναθέσει τὴν ἐλπίδα καὶ πε-
 » ποίησίν των, αἱ ΑΑ. ΜΜ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐ-
 » στρίας, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ
 » πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν ἀποκτήσαντες τὴν ἐνδόμυχον
 » πεποίθησιν ὅτι ὑπάρχει πᾶσα ἀνάγκη τὸ νὰ ἐπιστη-
 » ρίξωσι τὸ σύστημα τῶν πρὸς ἀλλήλας ἀμοιβαίων τῶν
 » δυνάμεων σχέσεων ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἀληθειῶν τῶν
 » πρεσβευομένων ὑπὸ τῆς αἰωνίου θρησκείας τοῦ Σω-
 » τῆρος ἡμῶν Θεοῦ, διακηρύττουσιν ἐπιστήμως, ὅτι ἡ
 » παροῦσα ἐπίσημος πρᾶξις των σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχει,
 » εἰμὴ τὸ νὰ γνωστοποιήσῃ ἐπὶ προσώπου ὅλου τοῦ
 » κόσμου τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασίν των, τοῦ νὰ μὴ πα-
 » ραδεχθῶσιν εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Διοίκησιν
 » τῶν σχετικῶν ἡγεμονιῶν των, εἴτε ὡς πρὸς τὰς
 » τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς πρὸς πᾶν ἄλλο κράτος
 » σχέσεις των, ἄλλον τινα κανόνα τῆς διαγωγῆς των,
 » εἰμὴ μόνον τὰ παραγγέλματα τῆς ἱεραῆς ταύτης θρη-
 » σκείας, παραγγέλματα δικαιοσύνης, ἀγάπης καὶ εἰρή-
 » νης, παραγγέλματα, τὰ ὅποια μακρὰν τοῦ νὰ δύνανται
 » νὰ προσαρμολογῶσιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν μόνον βίον, πρέ-
 » πει ἀπ' ἐναντίου νὰ ἔχωσι μεγίστην εἰς τὰς βουλὰς
 » καὶ ἀποφάσεις τῶν ἡγεμόνων τὴν ἐπίβροϊαν, καὶ νὰ
 » διευθύνωσι τὰ κινήματά των, ὡς ὑπάρχοντα τὸ μόνον
 » εἰς τὴν στερέωσιν τῶν ἀνθρωπίνων θεσμοθεσιῶν, καὶ εἰς
 » τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν συντεῖνον μέσον.

» Ὅθεν αἱ ΑΑ. ΜΜ. συναρῶνῃσαν περί τῶν ἐξῆς
» ἄρθρων.

ΑΡΘΡΟΝ Α'

» Συμμορφούμενοι μετὰ τοὺς λόγους τῶν ἱερῶν γραφῶν
» ἐπιτάττονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ διάγωσι πρὸς
» ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί. Οἱ συνυπογράφωντες τρεῖς
» Μονάρχαι θέλουσι διαμεῖναι ἡνωμένοι μετ' ἀλλήλων
» μετὰ δεσμοὺς μιᾶς ἀληθοῦς καὶ ἀδιαλύτου ἀδελφότητος,
» καὶ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὡς συμπατριῶτας, θέλουσι
» χορηγήσει πρὸς ἀλλήλους, κατὰ πάντα τόπον καὶ
» κατὰ πᾶσαν περίστασιν, ὑποστήρηξιν, βοήθειαν, καὶ
» συνδρομήν, λογιζόμενοι πρὸς τοῦτοις ἑαυτοὺς ὡς
» οἰκογενειάρχας τῶν ὑπηκόων καὶ στρατῶν των· θέ-
» λουσιν ὡσαύτως διευθύνει κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς αὐτῆς
» ἀδελφότητος, τὸ ὅποιον ἐμψυχώνει αὐτοὺς πρὸς ὑπε-
» ράσπισιν τῆς θρησκείας, τῆς εἰρήνης, καὶ δικαιοσύνης.

ΑΡΘΡΟΝ Β'.

» Κατὰ συνέπειαν τούτου ἡ μόνη κυριεύουσα ἀρχὴ
» εἴτε μετὰ τῶν ἀνωτέρω Κυβερνήσεων, εἴτε μετὰ τῶν
» τῶν ὑπηκόων των θέλει εἶναι ἡ τοῦ νὰ χορηγῶσι
» πρὸς ἀλλήλας βοήθειαν, τοῦ νὰ ἐμφραίνωσι δι' ἀπα-
» ρατρέπτου εὐνοίας τὴν ἀμοιβαίαν φιλίαν, ἥτις τοὺς
» ἐμψυχώνει τοῦ νὰ λογίζωνται ὅλοι εἰς ἑαυτοὺς ὡς
» μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Χριστιανικοῦ ἔθνους, ὡς
» καὶ αὐτοὶ οἱ τρεῖς συμμαχοῦντες ἡγεμόνες δὲν θεω-
» ροῦν ἑαυτοὺς, εἰμὴ ὡς παρὰ τῆς θείας προνοίας
» ἀπεσταλμένους διὰ νὰ κυβερνῶσι τρεῖς κλάδους ἑνὸς
» καὶ τοῦ αὐτοῦ οἴκου, ἡγουν τὴν Αὐστρίαν, Πρωσίαν,
» καὶ Ῥωσίαν, ὁμολογοῦντες διὰ τούτου, ὅτι τὸ χρι-
» στιανικὸν ἔθνος τοῦ ὁποίου αὐτοὶ καὶ οἱ λαοὶ των

» εἶναι μέρη, δὲν ἔχει ἀληθῶς Ἡγεμόνα, εἰμὴ ἐκεῖνον,
 » εἰς δὲν κατὰ κυριότητα ἀνήκει ἡ δύναμις, καθότι εἰς
 » αὐτὸν μόνον ἐνυπάρχουσιν οἱ θησαυροὶ τῆς ἀγάπης,
 » τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς ἀτελευτήτου σοφίας, τουτέστι,
 » τὸν Θεὸν τὸν θεῖον ἡμῶν Σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν,
 » τὸν λόγον τοῦ Ὑψίστου, τὴν φωνὴν τῆς ζωῆς· ὅθεν
 » αἱ ΑΑ. ΜΜ. συστήθουν μετὰ πατρικῆς προνοίας καὶ
 » ἐνθέρμου ζήλου εἰς τοὺς λαοὺς των ὡς τὸ μέσον
 » πρὸς ἀπόλαυσιν ἐκείνης τῆς εἰρήνης, ἥτις πηγάζουσα
 » ἀπὸ καλὴν καὶ καθαρὰν συνείδησιν, εἶναι ἡ μόνη διαρ-
 » κής, συντεῖνον μέσον τοῦ νὰ στερεώνωνται καθ' ἡμέ-
 » ραν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν
 » ἀσκησιν τῶν χρεῶν, ὅσα ὁ θεῖος ἡμῶν Σωτὴρ ἐδί-
 » δαξε τοὺς ἀνθρώπους.

ΑΡΘΡΟΝ Ι'.

» Ὅλαι αἱ δυνάμεις ὅσαι ἐπισήμως ἤθελον συνομο-
 » λογήσει τὰς αὐτὰς ἱεράς ἀρχάς, αἵτινες ὑπηγόρευσαν
 » τὴν παροῦσαν συνθήκην, καὶ ἤθελον ἀναγνωρίσει πό-
 » σον εἶναι συντεῖνον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν πολὺν
 » ἤδη χρόνον διαταραχθέντων λαῶν τὸ νὰ ἐξασκῶσιν
 » αὐταὶ αἱ ἀλήθειαι εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπί-
 » νων τυχῶν πρέπουσαν ἐπιρροήν των, θέλουσι συμπα-
 » ραληφθῇ μετὰ τόσης προθυμίας ὅσης καὶ φιλίας εἰς
 » ταύτην τὴν ἱεράν συμμαχίαν.

» Ἐγιναν τριπλᾶ ὁμότυπα, καὶ ὑπεγράφησαν ἐν Πα-
 » ρισίοις, κατὰ τὸ 1815 ἔτος τῆς χάριτος τὴν 14
 » (26) Σεπτεμβρίου.

» Φραγκίσκος Φρεδερίκος, Οὐλιέλμος, Ἀλέξανδρος ».

Τοιαύτης δὲ οὐσης τῆς ἱερᾶς Συμμαχίας, ἐκτὸς
 τῆς ἐποίας ὄντος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, εἰς μάτην

ἐπερίμενον πολλοί, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Σουλτάνος, διὰ τὸ νὰ ἰδῶσι καταστρεφόμενους τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Λαϊμπάχ (τὸ 1822 καὶ 23) Βασιλικοῦ Συνεδρίου, καθότι δὲν ἔμενε πλέον κανὲν δίκαιον εἰς τὸ νὰ λάβωσιν οἱ Βασιλεῖς καταστρεπτικὸν διὰ τοὺς Ἑλληνας μέρος, διὸ καὶ ἐστερεώθη τότε ἡ οὐδετερότης ἀπὸ μέρους τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ταυτοχρόνως δὲ εἶχον παρουσιασθῇ καὶ δύο ἀναφοραὶ πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ἡ μία μὲν ἀπὸ τὴν πρώτην τῶν Ἑλλήνων ἐθνοσυνέλευσιν, ἐξαιτουμένων μετὰ δακρύων τὴν ὑπεράσπισιν ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, (ἥτις ἐκίνησεν ὅχι ὀλίγον τὰ φιланθρωπικά τῶν Μοναρχῶν αἰσθήματα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων), ἡ δὲ ἄλλη συνωδευμένη μὲ ἓνα κατάλογον τῶν δικαίως καὶ ἀδίκως φονευθέντων Ἑλλήνων, δοθεῖσα ὑπὸ ἀνωνύμου τινος τῇ ὁδηγίᾳ καὶ συνεργείᾳ τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου (1).

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα καὶ ὅσα ἄλλα ἡ Ἱστορία δὲν γνωρίζει πραχθέντα ἐμβριθέστερον πρὸς σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς θείας προνοίας, ὅχι δὲ ὀλιγώτερον ἐβοήθησαν τοὺς Ἑλληνας βασιλικῶς, φιλανθρωπῶς, καὶ ὁμοθρήσκως ὅλαι αἱ Βασιλικαὶ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις, ἐξαιρέτως δὲ ἡ Ῥωσσία ἡ συμπρεσβεύουσα τὴν αὐτὴν θρησκείαν τοῦ ἀνατολικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, πολὺ δὲ μᾶλλον φιλοτιμηθεῖσα κατὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους 1812, καὶ ἔπειτα, ὅτε παρέλαβε πλησίον τοῦ Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος τὸν σοφὸν καὶ ἐνάρετον ἄνδρα τοῦ III' Αἰῶνος, τὸν Ἑλληνα Ἰω. Καποδίστριαν,

(1) Τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος ἐγγραφῶς βέλομεν καταχωρήσει περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου Τόμου τοῦ Συγγράμματος τούτου χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας.

» εἶναι μέρη, δὲν ἔχει ἀληθῶς Ἡγεμόνα, εἰμὴ ἐκεῖνον,
 » εἰς ὃν κατὰ κυριότητα ἀνήκει ἡ δύναμις, καθότι εἰς
 » αὐτὸν μόνον ἐνυπάρχουσιν οἱ θησαυροὶ τῆς ἀγάπης,
 » τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς ἀτελευτήτου σοφίας, τουτέστι,
 » τὸν Θεὸν τὸν θεῖον ἡμῶν Σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν,
 » τὸν λόγον τοῦ Ὑψίστου, τὴν φωνὴν τῆς ζωῆς· ὅθεν
 » αἱ ΑΑ. ΜΜ. συστήνουν μετὰ πατρικῆς προνοίας καὶ
 » ἐνθέρμου ζήλου εἰς τοὺς λαοὺς των ὡς τὸ μέσον
 » πρὸς ἀπόλαυσιν ἐκείνης τῆς εἰρήνης, ἥτις πηγάζουσα
 » ἀπὸ καλὴν καὶ καθαρὰν συνειδήσιν, εἶναι ἡ μόνη διαρ-
 » κής, συντεῖνον μέσον τοῦ νὰ στερεώνωνται καθ' ἡμέ-
 » ραν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν
 » ἀσκησιν τῶν χρεῶν, ὅσα ὁ θεῖος ἡμῶν Σωτὴρ ἐδί-
 » δαξε τοὺς ἀνθρώπους.

ΑΡΘΡΟΝ Ι'.

» Ὅλαι αἱ δυνάμεις ὅσαι ἐπισήμως ἤθελον συνομο-
 » λογήσει τὰς αὐτὰς ἱερὰς ἀρχὰς, αἵτινες ὑπηγόρευσαν
 » τὴν παροῦσαν συνθήκην, καὶ ἤθελον ἀναγνωρίσει πό-
 » σον εἶναι συντεῖνον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν πολὺν
 » ἡδὴ χρόνον διαταραχθέντων λαῶν τὸ νὰ ἐξασχῶσιν
 » αὐταὶ αἱ ἀλήθειαι εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπί-
 » νων τυχῶν πρέπουσαν ἐπιρρόήν των, θέλουσι συμπα-
 » ράληφθῇ μετὰ τόσης προθυμίας ὅσης καὶ φιλίας εἰς
 » ταύτην τὴν ἱερὰν συμμαχίαν.

» Ἐγίναν τριπλᾶ ὁμότυπα, καὶ ὑπεγράφησαν ἐν Πα-
 » ρισίοις, κατὰ τὸ 1815 ἔτος τῆς χάριτος τὴν 14
 » (26) Σεπτεμβρίου.

» Φραγκίσκος Φρεδερίκος, Οὐλιέλμος, Ἀλέξανδρος ».

Τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς ἱερᾶς Συμμαχίας, ἐκτὸς
 τῆς ἐποίας ἄντος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, εἰς μάτην

ἐπερίμενον πολλοί, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Σουλτάνος, διὰ τὸ νὰ ἰδῶσι καταστρεφόμενους τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Λαϊμπάχ (τὸ 1822 καὶ 23) Βασιλικοῦ Συνεδρίου, καθότι δὲν ἔμενε πλέον κανὲν δίκαιον εἰς τὸ νὰ λάβωσιν οἱ Βασιλεῖς καταστρεπτικὸν διὰ τοὺς Ἑλληνας μέρος, διὸ καὶ ἐστερεώθη τότε ἡ οὐδετερότης ἀπὸ μέρους τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων· ταῦτοχρόνως δὲ εἶχον παρουσιασθῇ καὶ δύο ἀναφοραὶ πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ἡ μία μὲν ἀπὸ τὴν πρώτην τῶν Ἑλλήνων ἐθνοσυνέλευσιν, ἐξαιτουμένων μετὰ δακρύων τὴν ὑπεράσπισιν ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, (ἥτις ἐκίνησεν ὅχι ὀλίγον τὰ φιλανθρωπικὰ τῶν Μοναρχῶν αἰσθήματα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων), ἡ δὲ ἄλλη συνωδευμένη μὲ ἓνα κατάλογον τῶν δικαίως καὶ ἀδίκως φονευθέντων Ἑλλήνων, δοθεῖσα ὑπὸ ἀνωνύμου τινος τῇ ὁδηγίᾳ καὶ συνεργείᾳ τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου (1).

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα καὶ ὅσα ἄλλα ἡ Ἱστορία δὲν γνωρίζει πραχθέντα ἐμβριθέστερον πρὸς σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς θείας προνοίας, ὅχι δὲ ὀλιγώτερον ἐβοήθησαν τοὺς Ἑλληνας βασιλικῶς, φιλανθρώπως, καὶ ὁμοθρήσκως ὅλαι αἱ Βασιλικαὶ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις, ἐξαιρέτως δὲ ἡ Ῥωσσία ἡ συμπρεσθεύουσα τὴν αὐτὴν θρησκείαν τοῦ ἀνατολικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, πολὺ δὲ μᾶλλον φιλοτιμηθεῖσα κατὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους 1812, καὶ ἔπειτα, ὅτε παρέλαβε πλησίον τοῦ Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος τὸν σοφὸν καὶ ἐνάρετον ἄνδρα τοῦ ΙΗ' Αἰῶνος, τὸν Ἑλληνα Ἰω. Καποδίστριαν,

(1) Τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔγγραφα θελομεν καταχωρῆσαι περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου Τόμου τοῦ Συγγράμματος τούτου χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας.

ἀπέφυγε τὸ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Βασιλέων εἰς Λαϊμπάχ, διὰ νὰ μὴ ὑπολάβωσιν, ἴσως, οἱ λοιποὶ Βασιλεῖς, ὅτι ἕνεκα τοῦ Καποδιστρίου ὑπεράσπιζεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος τοὺς Ἕλληνας.

Ἐξ αὐτῆς ὅθεν τῆς διὰ τὴν οὐδετερότητα ἀποφάσεως τῶν συνελθόντων ἐν Λαϊμπάχ Βασιλέων (1) εἰς ἣν οἱ Ἕλληνες εὐγνωμονοῦσι μέχρι συντελείας αἰώνων), προΐοντος τοῦ χρόνου διεσώθησαν τελευταῖον οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν τυραννίδα καὶ τὴν αὐθαιρεσίαν.

(1) Ἐκ πολλῶν καὶ διαφορῶν ὑποκειμένων ἡκούσαμεν κατὰ διαφοροὺς ἐποχάς, ὅτι ἡ ἐν Λαϊμπάχ ἀποφασισθεῖσα οὐδετερότης ἐτάραξε πολλοὺς τῶν τῆς Εὐρώπης, ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ Κ. Μέτερνιχ (ἐχθρὸς ἄσπονδος τῶν Ἑλλήνων), ὅστις ὡς θέλουν πολλοὶ ἐπεχείρησε νὰ γείνη αὐτόχειρ (νὰ σφαγῇ) ὡς ἀποστρεφόμενος ὅλως διόλου τὴν πρόοδον τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπιθυμῶν τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδέποτε δίδομεν πίστιν εἰς τοιαύτας φήμας.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Καταδρομή τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Προϋχόντων κλπ. παρὰ τῶν Ὁθωμανῶν - Φυλάξεις τῶν συνοδικῶν Ἀρχιερέων - Ἀπαγχόνις τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου καὶ τῶν Ἀρχιερέων - Σφαγαὶ διαφόρων Προϋχόντων Χριστιανῶν - Ἐγγράφα τινὰ ἀλληλογραφίας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφόρων τῆς Ἑταιρίας.

Ἐκτραγείσης δὲ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ὁποίας τὰ πρῶτα σημεῖα ἐδείχθησαν εἰς τὸ Ἰάσιον τῆς Μολδαυίας, ὅπου ἡγεμόνευε τότε ὁ Μιχαήλ Σουτζός, ἐφθασαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν αἱ εἰδήσεις πάραυτα, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ὁθωμανικὴ ἐξουσία κατεταράχθη, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, καθ' ὅσον εἶχε προλαβούσας ιδέας τῆς ὑποδιενεργουμένης ἐπιβουλῆς, καὶ τῆς στάσεως τῶν Φιλικῶν Ἑταιριῶν, εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ Κράτους τῆς, κατ' ἐξοχὴν δὲ μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀριστείδου.

Τὴν πεποίθησιν αὐτὴν εἶχον ὑποστηρίξει καὶ τινὰ ἄλλα φανέντα ἐπίσημα διδόμενα, οἷα ἦσαν, ἡ πρό τινων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως λαθραία καὶ αἰφνίδιος φυγὴ σχετικῶν τινων βποκειμένων τοῦ ρηθέντος Ἠγεμόνος, οἵτινες ἦσαν οἱ ἐκ τῶν Σχινάδων Καπικεχαγιάδες καὶ ἄλλοι, ὥστε ἡ Ὁθωμανικὴ ἐξουσία ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Πατριάρχου μέλη τινὰ ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνοδικῶν καὶ ἐγκρίτων Ἀρχιερέων ὀνομαστὶ, διὰ νὰ τὰ ἔχῃ ὡς ὀπήρους πρὸς ἀσφάλειαν τῶν διατρεχόντων πρὸς πρῶτων, καὶ καθότι τόσον αὐτοί, ὅσω καὶ ὁ Πατριάρχης θεωροῦνται ἐνώπιον αὐτῆς ὡς

ἐγγυηταὶ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν βασιλέων· ἐντοσούτῳ ἀπεφασίσθησαν νὰ παρουσιασθῶσιν οἱ ζητηθέντες ὁμηροὶ Ἀρχιερεῖς, ὁ Ἐφέσου Διδυμόσιος Καλλιάρχης (ὅστις εἶχε τὸν αὐτάδελφόν του ἐν τῇ Ἡγεμονείᾳ τῆς Μολδαβίας), ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος, καὶ ὁ Δέρκων Γρηγόριος, μεθ' ὧν μετήγαγον καὶ τὸν Ἀγχιάλου ἐπίσκοπον Εὐγένιον Ἐπτανήσιον, ἄνδρα σοφόν, ὡς ὑποπτον δὲ καὶ αὐτὸν διὰ τὴν πατρίδα καὶ τὰς μετὰ τοῦ φυγάδος Ἰω. Καρατζᾶ Ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας σχέσεις του, τοὺς ὁποίους αὐτοὺς τέσσαρας Ἀρχιερεῖς ἅμα παρουσιασθέντας, διώρισεν ἀμέσως ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία νὰ φυλακίσωσιν εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Μποσταντζήμπαση χωρὶς τινος προηγουμένης ἐπισήμου ἐξετάσεως, ἢ ἐρωτήσεως περὶ οὐδενός.

Μετὰ τὴν φυλάκισιν αὐτῶν ὁ τότε Βεζύρης μετακαλέσας τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, καὶ παρουσιάσας αὐτὸν ἐνώπιόν του, τὸν ἠρώτησε περὶ τῶν κατὰ τὴν Μολδοβλαχίαν πραγμάτων, ὅσα καὶ περὶ τινων ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἀνεφύοντο σχεδὸν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας, ἐπίσης ἐπαναστατικά· ὁ δὲ Πατριάρχης ἀπεκρίθη, ὅτι καθ' ὅσον ἀφώρα τὰ περὶ τῆς ἐν Βλαχομπογδανία ἐπαναστάσεως μὴ γνωρίζων τι μετὰ θετικότητος, δὲν ἐδύνατο νὰ δώσῃ καμμίαν πληροφορίαν εἰς τὴν Υ. Πόρταν, ὡς μὴ ἐκτεινομένης τῆς δικαιοδοσίας του τόσον πολὺ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἀλλ' ὅσον ἀφώρα τὰ περὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλων τινῶν μερῶν, εἶπεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ πειραχθῇ τόσον ἡ ἐξουσία, καθότι δὲν ἐστοχάζετο ὅτι αὐτὰ προῆλθον ἀπὸ πνεῦμα ἐπαναστατικόν, ἀλλ' ἴσως ἀπὸ ἰδιαιτέρας τῶν βασιλέων μετὰ τῶν Τούρκων τοπικὰς τινὰς διαφορὰς,

καὶ ὅτι ἐὰν εἶχον φθάσῃ ἀκόμῃ νὰ ἐφαρπασθῶσι μερικοὶ
 βασιλεῖς, αὐτὸς ἐδύνατο διὰ τῆς πειθοῦς καὶ τῆς πνευμα-
 τικῆς του δυνάμεως νὰ τοὺς καθησυχάσῃ, ἦρκει δὲ μό-
 νον τὸ νὰ εἶχε τὴν ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν τῆς Πόρτας, διὰ νὰ
 ἀποστείλῃ ἀνθρώπους καὶ γράμματα πρὸς τὰ, περὶ ὧν ὁ
 λόγος, μέρη (1).

Ἐπὶ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης ὁ Βεζύρης παρήγγειλε
 τὸν Πατριάρχην, νὰ προσέξῃ, νὰ συλλέξῃ τὰ ὄπλα ἀπὸ
 τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Χριστιανοὺς, καὶ νὰ τὰ παρα-
 δώσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ οὕτω τὸν ἀπέλυσεν. Ἄλλ' αἱ
 παρὰ τοῦ Πατριάρχου πρὸς τὸν Βεζύρην δοθεῖσαι ἀπαν-
 τήσεις, ἀντὶ τοῦ νὰ κατευνάσῃ τὴν ὀργὴν τῆς Ὀθωμα-
 νικῆς ἐξουσίας, ἔγιναν αἰτίαι νὰ ἐξαχριωθῇ ἔτι μᾶλλον,
 καθότι ἐσυμπέρανεν εὐθὺς ὅτι ὁ μετὰ τοσαύτης παρ-
 ῥησίας ὑποσχόμενος τὴν καθησύχασιν τῶν πραγμάτων

(1) Ὑστερον ἀπὸ τὴν μετὰ τοῦ Βεζύρη ἐντευξίν αὐτὴν ὁ Πατριάρχης
 Γρηγόριος προσκαλέσας τὸν Ῥήγαν Παλαμίδην παρευρεθέντα τότε ἐν
 Κωνσταντινουπόλει, τῷ ἐνεχείρισε μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Μητρο-
 πολίτας Π. Πατρῶν Γερμανὸν καὶ Τριπόλεως Δανιὴλ (ὡς συμπατριώτας
 του) διὰ τῆς ὁποίας προέτρπευεν αὐτοὺς μετὰ πολλῶν παρακλήσεων νὰ δυ-
 νηθῶσιν οἰκονομῶσι τὴν τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἄλλων Ἀρχιερέων
 καὶ πρωτίστως, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκρηξίν παραμικροῦ κινήματος
 ἀπὸ μέρους τῆς Πελοποννήσου, καθότι ὡς ἐκ τούτου ἤθελεν ἀπολεσθῇ
 τὸ ἔθνος ὁλοσχερῶς, καὶ ὅτι ὁ καιρὸς ἀκολούθως δύναται νὰ γίνῃ διδά-
 σκαλος· ἀλλὰ τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν, σωζομένην ἔτι εἰς χεῖρας του, λαβὼν
 ὁ Ῥήγας Παλαμίδης, καὶ μὴ εὐκολυνθεὶς ν' ἀναχωρήσῃ ἐγκαίρως ἀπὸ
 Κωνσταντινουπόλεως, ἐκόμισεν αὐτὴν, ἐλθὼν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν εἶχε
 πλέον ἐκτραγὴ ἢ ἀποστασία ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· ὁ ἀείμνηστος Οἰκου-
 μενικὸς Πατριάρχης Κ. Γρηγόριος, ἐγνώριζεν ὅτι τὰ γράμματά του δὲν
 θύλου οὔτε ἰσχύσει, οὔτε ἀκουσθῇ, ἀλλὰ Κύριος οἶδεν, ἐπὶ τινὶ σκοπῷ
 τὰ ἐγγραψέν.

Πατριάρχης, αὐτὸς βέβαια συνήργησεν εἰς τὴν ἀποστασίαν διὰ τῆς μεγάλης του ἐπιρροῆς, καὶ ἐπὶ τούτῳ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῷ ἐμήνυσεν ὅτι πρέπει νὰ στείλῃ καὶ ἄλλους Ἀρχιερεῖς εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Μποσταντζήμπαση· ὅθεν καὶ ἀπέστειλε τοὺς δύο σχετικωτέρους του Μητροπολίτας τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ Πελοποννήσιον, καὶ τὸν Τουρνόβου Ἰωαννίκιον Φωκαέα, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὸν Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεον Χιον, ἄνδρα λόγου ἄξιον διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς Εὐρωπαϊκάς του γνώσεις.

Εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην ὁ φόβος καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ταραχὴ τῶν πολιτῶν ἦτον ἀπερίγραπτος, καθ' ὅτι ἀφ' ἑνὸς μέρους συνηθροίζοντο τὰ ὅπλα δι' ἀνθρώπων τοῦ Πατριάρχου συνωδευμένων μὲ Τούρκους, οἵτινες εἰσήρχοντο ὡς ἐμμανεῖς εἰς τὰς οἰκίας, τὰ ἐργαστήρια κτλ. πρὸς ἐξερεύνησιν ὁπλῶν, τῶν ὁποίων ἡ ὑποψία ἦτον τόσον μεγάλη, ὥστε ἦνοιγον καὶ τάφους ὅχι μόνον πεπαλαιωμένους, ἀλλὰ καὶ ἀλύτων ἔτι σωμάτων, μήπως ἤθελον εὑρεῖ ἐν αὐτοῖς ὅπλα κατωρορυγμένα. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ πολλαὶ οἰκογένειαι, μάλιστα Φαναριωτῶν, εὑρισκον τὴν σωτηρίαν των διὰ τῆς φυγῆς μὲ πλοῖα Ἑλληνικὰ ὑπὸ σημαίας Εὐρωπαϊκάς, καὶ μὲ ἄλλα ἀκόμη, τὰ ὁποῖα συνέτρεξαν κατὰ μέγα μέρος νὰ διασώσωσι πολλοὺς, οἵτινες ἀναμφιβόλως ἤθελον γείνει θύματα τῆς σφαγῆς ἐὰν συνελαμβάνωντο ἔπειτα ὅτε ἐγένοντο περὶ αὐτῶν μεγάλαι ἔρευναι. Οὕτω δὲ παρῆλθε σχεδὸν ἐκείνη ἡ μεγάλη τεσσαρακοστὴ, μεταξύ τῆς ὁποίας ἐκατατομήθησαν πρῶτος, ὁ μέγας Λογοθέτης Θεόδωρος, ὁ Μιχαὴλ Μᾶνος (ὁ χρηματῆσας διερμηνεὺς τοῦ στόλου) τὴν δὲ δευτέραν τῆς μεγάλης

ἐβδομάδος τῶν παθῶν, ἐκατατομήθη ὁ διερμηνεὺς τῆς
 Πόρτας Κωνσταντίνος Μουρούζης, καὶ ὁ αὐτάδελφός
 του Νικόλαος Μουρούζης (διερμηνεὺς ὢν τότε τοῦ
 στόλου)· ἀπηγγονίσθη ὁ Δημήτριος Παπαΐ Ψηγόπουλος
 Πελοποννήσιος (ὥς ἔχων σχέσεις καὶ μὲ τὴν Πελο-
 πόννησον, καὶ μὲ τὴν τῆς Βλαχίας Ἡγεμονίαν), καὶ
 εἰς τῶν Φαναριωτῶν Α. Μαυροκορ. εἰς τὸ μέγα ρεῦμα (ἀρ-
 ναούτκιοι) (ὥς ὑποπτος καὶ αὐτὸς, διότι κατὰ δυστυχίαν εἵ-
 χον εὐρεθῆ εἰς τὸ προαύλιον τῆς οἰκίας του μερικὰ κανόνια
 ἐμπορικῶν πλοίων ἀποφορτισθέντα ἔκεισε πρὸς καιρὸν, τὸ
 ὅποιον αὐτὸ μόνον κατέστη αἰτίον ὑποψίας), ὁ θάνατος δὲ τῶν
 περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ μάλιστα τῶν δύο πρώτων, ἔφεραν
 εἰς ἀπόγνωσιν τὸν Πατριάρχην, ὥστε περιέμενε ἀπὸ σιγ-
 μῆς εἰς στιγμήν τὸν θάνατον, ἐρωτῶν συνεχῶς τοὺς περὶ
 αὐτὸν· « Ποῖος εἶναι ἄρα ὁ γλυκύτερος θάνατος; ὁ διὰ
 » τῆς ἀγχόνης, ἢ ὁ διὰ τοῦ ξίφους » ; μ' ὅλα δὲ ταῦτα ἐνε-
 θάρρυνε πολλοὺς, ἤρχετο τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ ἔθνους, καὶ
 τὴν κατατροφήν τοῦ τυραννικοῦ κράτους, ἔλεγε περὶ ἐ-
 αυτοῦ « συμφέρει ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἓνα ἀπολέσθαι » κτλ.

Τὴν δὲ Κυριακὴν τοῦ Πάσχα (10 Ἀπριλίου 1821) ἀφ'
 οὗ συνελειτούργησε μετὰ τινων παρευρεθέντων Ἀρχιερέων
 καὶ ἀνέβη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον πολλὰ πρωτῇ, ἦλθεν ἐκεῖσε
 ὁ πρὸ μιᾶς ἡμέρας διορισθεὶς διάδοχος τοῦ κατατομη-
 θέντος μεγάλου Διερμηνέως, Σταυράκης Ἀριστάρχης,
 ὅστις ἀναβάς κατ' εὐθείαν εἰς τὸ μέγα Συνοδικὸν (ἐν ᾧ
 ὁ Πατριάρχης προεγεύετο εἰς ἓν ἄλλο δωμάτιον), ἐζήτη-
 σε τοὺς αὐλικοὺς τοῦ Πατριαρχείου, διεμύνησε τοὺς Ἀρ-
 χιερεῖς, τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ κοινοῦ, καὶ ἄλλους τοὺς
 ἐπισημοτέρους ἐκ τοῦ σύνεγγυς, τῶν ὁποίων συνελθόντων
 ἐν ἀχαρεῖ, ἐπαρουσίασεν αὐτοῖς φερμάνι (βασιλικὴν δια-

ταγήν), δι' ἧς προσεκαλοῦντο νὰ κάμωσι νέου Πατριάρχου ἐκλογὴν κατὰ τοὺς τύπους (1), καθαιρουμένου τῆς Πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου. Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν στιγμήν ἔφθασε δι' ἄλλης ὁδοῦ καὶ ὁ ἐπὶ τῆς καταβιβάσεως τῶν Πατριαρχῶν ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς Πόρτας Τσαουσ-λὰρ Ἐμίνης, ὅστις παραλαβὼν τὸν Πατριάρχην ἀκολουθούμενον ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπόν του, καὶ ἕνα ἄλλον Διάκονον, ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ μέρος τοῦ Μποστατζήμπαση, ὅπου κρατηθεὶς ὀλίγας ὥρας, ἠρωτήθη περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' οὐδεὶς οἶδε τί ἀπεκρίθη κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην.

Συνελθόντων δὲ τῶν προσκληθέντων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων, ἐξελέχθη νέος Πατριάρχης ὁ Πεισιδείας Εὐγένειος, Φιλιππουπολίτης, ὅστις μετὰ τοῦ Διερχιμνέως καὶ τῶν λοιπῶν διευθυνθεὶς εἰς τὴν Ὑ. Πόρταν, καὶ ἐπενδυσθεὶς τὸν χρυσοῦν ἐπενδύτην τῆς Πατριαρχείας, καὶ ὅλα τ' ἄλλα τῆς παρατάξεως παραδεχθεὶς, γεγονότα ἀπὸ μέρους τῆς Πόρτας κατὰ τὴν ἀνέκαθεν συνήθειαν, ἐπέστρεψε λαμπρῶς εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐκτελεσθεΐσης τῆς συνήθους δοξολογίας, καὶ τῆς ἐπευφημήσεως, ἅμα ὅτε ἐξελθὼν τῆς Ἐκκλησίας, ἀνέβη εἰς τὰ Πατριαρχικὰ καταστήματα, ἤγαγον οἱ δῆμιοι καὶ τὸν παυθέντα Πατριάρχην Γρηγόριον (2) εἰς τὴν αὐλὴν τῆς

(1) Πολλοὶ ἀπατηθέντες ἔγραφαν πολλάκις, καὶ εἰσέτι διίσχυρίζονται ὅτι οἱ Πατριάρχαι διορίζοντο κατ' εὐθεΐαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' ἔχουν μέγα λάθος, καθότι πάντοτε ἐγίνετο ἐκλογὴ διὰ ψήφων εἰς τὸ κοινὸν τοῦ Πατριαρχείου, καὶ ἀπεστελλετο ὁ νέος ψηφισθεὶς Πατριάρχης εἰς τὴν Πόρταν, ὅπου ἐλαμβανε τὰ παράσημα καὶ λοιπὰ τῆς ἀναγνωρίσεώς του, ἢ ἄλλως τῆς ἐπικυρωτικῆς ὀριστικῆς ψήφου τοῦ Σουλτάνου.

(2) Ὁ αἰδιμὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ἐπαύθη παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὡς ἐγκληματίας ἐπ' ἐσχάτῃ προδοσίᾳ· ἐκρεμάσθη δ' ἐπειτα (κατὰ τὸ Ὀθωμανικὸν φρόνημα) ὡς ἀπλὸς καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ἔχει ὡς Πατριάρχης κλέιν.

Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ ὄμμα τοῦ νέου Πατριάρχου, ἕως οὗ νὰ ἐτοιμάσωσι τὸν βρόχον εἰς τὴν μεσαίαν θύραν τοῦ Πατριαρχείου, ὅπου ἀπαγαγόντες, ἀπηγχόνισαν αὐτὸν, κρεμάσαντες ἐπὶ τοῦ στήθους του τὴν αἰτίαν γεγραμμένην ὅτι ἐνείχετο εἰς τὴν ἀποστασίαν, συνεννοούμενος μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του Πελοποννησίων κτλ.

Τὸ Ἱερὸν λείψανον τοῦ ὁποίου καταβιβάσαντες οἱ δημιοὶ μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἀδεία τῆς ἐξουσίας παρέδωκαν εἰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες σύροντες αὐτὸ εἰς τὰς ἀγυῖας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πτύοντες καὶ ἐξυβρίζοντες, τελευταῖον ἐθύθισαν αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν (1).

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἀπηγχόνισαν καὶ τὸν Ἐρέτου Διονύσιον, τὸν Νικομηδείας Ἀθανάσιον, ὅστις ὑπὲρ γῆρως ὢν, καὶ ἀπαγαγόμενος εἰς τὴν ἀγχόνην, πρὸ τῆς ἀπάγχξεώς του ἐτελεύτησε καθ' ὁδὸν, καὶ τὸν Ἀγχιλᾶου Εὐγένιον· (2) τὸν δὲ Δέρκων Γρηγόριον ἐπεφύλαξαν διὰ τινὰς προσφυσεῖς καὶ συνετάς ἀποκρίσεις, τὰς ὁποίας ἔδιδε περὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἐπαναστάσεως ἐξεταζόμενος (καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ) ἀπὸ ἑνα Κιατίπην (Γραμματέα), ὅστις περὶ τούτου ἀπεστέλλετο συχνάκις εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Μποσταντζήμπαση· ὁ δὲ φόβος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐξηκολούθησε νὰ γίνῃ εἰς διαφόρους, καὶ εἰς ὅσους

(1) Τὰ περὶ τοῦ Ἱεροῦ τούτου λειψάνου περικτεῖν ὅχι διεξοδικώτερον εἰς τὸν ἐν Ὁδησσῷ ἐκφωνηθέντα Ἐπιτάριον λόγον παρὰ τοῦ Σοφιστάτου Ἱεροδιδασκάλου Κ. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ἐκ Θεσσαλίας τῆς Ἠπείρου.

(2) Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν Ἱερομαρτύρων αὐτῶν καὶ ὁμολογητῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς θρησκείας!

μάλιστα ἐλαμβάνοντο ὡς ὑπόπτοι διὰ τὰς ὁποίας εἶχον σχέσεις μὲ τοὺς Αὐθέντας τῆς Δακίας, καὶ μὲ τοὺς Πελοποννησίους, διὰ τὴν ὑποψίαν τῶν τελευταίων ἐκαρτόμηθησαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ μεγαλεμπόρου Ἑλλὰ Νικήτα Πελοποννησίου ἐκ Δημητζίνης τῆς Καρυταίνης καταγομένου, ὁ Σταυράκης καὶ ὁ Θεόδωρος, ἀποδρασάντων τῶν ἄλλων δύο. Οἱ δὲ μέιναντες εἰς τὴν φυλακὴν Ἀρχιερεῖς ἐπέζησαν μέχρι τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, ὅτε μετὰ τὴν αὐξήσιν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς διάφορα μέρη καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐξ αἰτίας δὲ καὶ τῶν νέων αἰτιῶν, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ὁ Σουλτάνος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πνέων θυμὸν, ἀπεφάσισε καὶ τὸν θάνατον αὐτῶν, ὅτε ἀπηγγονίσθησαν ὁ Δέρκων Γρηγόριος, (1) καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ Πελοποννήσιοι, ὁ Τουρνόβου Ἰωαννίκιος, καὶ ὁ Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος (2).

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν (τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα) ἀπηγγονίσθη ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπηγγονίσθη καὶ ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Πατριάρχης Κυ-

(1) Πολλοὶ μᾶς ἐπηροφῆραν τὴν γυναικίτητα, τὴν ὁποίαν ἐδείξεν ὁ αἰδιδίμος Δέρκων Γρηγόριος ἀπαγόμενος εἰς τὴν ἀρχήν· καθότι ὅχι μόνον ἐνεθάρρυνε τοὺς ἄλλους εἰς τὸν θάνατον μὲ τὸν λόγον, “ μὴ δειδείας ἀδελφεῖ,,! ἀλλ' ἀκόμη ἐνθ' ἐκείνῳ ἀπηγγονίζοντο, αὐτὸς ἐφάλλεν εἰς αὐτοὺς τὰ νεκρώσιμα, δηλαδὴ· “ Μετὰ πνευματῶν δικαίων τετελειωμένων κτλ. ἄχρη; οὐ ἀπηγγονίται καὶ αὐτοῦ.

(2) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ Κοσμητοὶ κεπαιδευμένοι, αἵτινες ἔργονα θύματα τῆς σπαῆς. Ὁ Κορυφαῖος δὲ πάντων κατὰ τὴν μαθητικὴν καὶ τὴν συστηματικὴν παιδείαν μετὰ τῶν Ἀρχιερέων ἦτον ὁ Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος ὁ Πρώτος, ὅστις ἐσχολάρχησεν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν Κουρουτζεσπρέν συνηθὲν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ἢ Γυμνάσιον.

ρίλλος Ἀδριανουπόλιτης, διατελὼν ἥτυχος ἐν Ἀδριανουπόλει μετ' οὐ πολὺ ἀπηγγονίσθη καὶ ὁ Σωζουπόλεως Παΐσιος, ὁ Γάνου καὶ χώρας Γεράσιμος, ὁ δὲ ὑπεργηρως Μυριοφύτου ἐκατατομήθη· πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ἀνωτέρου Κλήρου ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ μὲν ἀπηγγονίσθησαν, οἱ δὲ ἐκατατομήθησαν, ὥς ὁ Ἐπίσκοπος Θεοδωρουπόλεως, καὶ ὁ Κύτρου Μελέτιος μετὰ τινων Κληρικῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὁ Κρήτης Γεράσιμος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόπων καὶ ἄλλων Κληρικῶν, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τεσσάρων Ἐπισκόπων, καὶ ἄλλοι πολλοὶ οἵτινες ἀγνοοῦνται. Ἄλλ' εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴν ὁ Σουλτάνος διέταξε σφαγὴν καὶ ἀπαγχόνισιν τῶν Πατριαρχῶν, καὶ τοσούτων Ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν Κληρικῶν, ὅχι μόνον ἐπραξεν ἔργον ἀπάνθρωπον καὶ ἐναντίον παντὸς νόμου, ἀλλ' οὔτε καὶ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, οὐδ' ἐσυλλογίσθη ποσῶς τὴν ὁποίαν ἔδωκαν οἱ προκάτοχοί του Σουλτάνοι ὑπόληψιν, ἰσχὺν, καὶ θρησκευτικὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς Πατριάρχας, καὶ ἀκολούθως εἰς ὅλον τὸν Κλῆρον διὰ Μπερατίου (1). Ἐν τοσούτῳ

(1) Τὸ Μπεράτι αὐτὸ καταχωροῦμεν ἐν τῷ Γ'. Τόμῳ τοῦ παρόντος Συγγράμματος, πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀπανθρώπου πράξεως τοῦ Σουλτάνου, (ὅστις ἐδύνατο μὲν νὰ φυλακίστῃ τοὺς Πατριάρχας, καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Κληρικούς, ἀλλ' οὐχὶ νὰ τοὺς θανατώσῃ χωρὶς προηγουμένης ἐξετάσεως καὶ κρίσεως;) καὶ πρὸς γνῶσιν πολλῶν ἀντιλεγόντων καὶ ἐπὶ πολλοῖς καταφερομένων εἰς τὰ περὶ Πατριαρχικῆς θρησκευτικῆς ἐξουσίας

Πρότερον ἐξεδίδοντο φερμάνια (ἀπλὰ διατάγαι) παρὰ τῶν Σουλτάνων. Πρῶτον δὲ Μπεράτι ἐξεδόθη (τὸ 1750) ὅπῃ τῆς Πατριαρχείας τοῦ ἐνδόξου καὶ θαυμαστοῦ Σαμουὴλ τοῦ ἀειδήμου Πατριάρχου, ἐνῶ συνήχθησαν πάντα αἱ θρησκευτικαὶ τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Ἀρχιερέων ἐξουσίαι, αἵτινες πρότερον ἦσαν ἀνίσχυραι, συγκεχυμέναι, καὶ ἐν μεγίστῃ ἀνωμαλίᾳ.

δλον ἐν ἐξηκολούθει ἀδιακόπως ἢ τῶν Ἀρχιερέων ἐν Κωνσταντινουπόλει φυλάκισις, τὸ ὁποῖον αὐτὸ ἐν ᾧ ἐνομίζετο παρὰ τοῦ Σουλτάνου μέτρον ἀσφαλείας, τὸ νὰ ἔχη δηλ. κρατουμένους Ἀρχιερεῖς ἐν τῇ φυλακῇ, συνεισέφερεν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ οὐχ ἥττον καὶ ἡ ἰδιορρυθμία τῶν μεταγενεσέ-ρων Πατριαρχῶν, ὥστε τοὺς προῤῥηθέντας διεδέχοντο ἐν τῇ φυλακῇ ἄλλοι, καὶ πάλιν ἐκείνους ἄλλοι, ἐξακολου-θούσης τῆς φυλακίσεως μέχρι τοῦ 1828, καθ' ἣν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Κυβερνήτης Ἰω. Καποδίστριας, ὅτε πλέον ἔπαυσεν ἡ φυλάκισις, ἀποσταλέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα παρὰ τῆς Πόρτας καὶ τῶν τεσσάρων Ἀρχιερέων (περὶ ὧν γίνεται λόγος ἔμπροσθεν) χωρὶς νὰ θανατώ-νωνται οὗτοι πλέον, ἢ διὰ τὰς μεγάλας παρατηρή-σεις τῶν Εὐρωπαίων περὶ τῆς σφαγῆς τῶν ἀρχηγῶν τῆς θρησκείας, ἢ διὰ τὸ ἀσυντελές τῆς ἐποχῆς ἐκεί-νης.

Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ δυστυχία παρησεῖξεν εἰς τὸ μέσον καὶ τινὰ Ἀσημάκην ὀνόματι, Πελοποννήσιον ἐκ Ζατούνης ὁρμώμενον, ὅστις ἐπιβουλευόμενος τοὺς συμπατριώτας του, καὶ καταδιωκόμενος ὑπ' αὐτῶν, εἶχε καταφύγει εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν διαμείνας παρὰ τῷ Μεχ-μέτ' Ἀλῇ ἱκανὸν καιρὸν, καθεῖθεν δὲ μεταβάς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μυηθεὶς τὰ τῆς Ἑταιρίας, ὀλέθριος ὢν, ἀσυνείδητος, καὶ αἰμοχαρὴς, ἐδράξατο ὡς ἔρμαιον τὸν καιρὸν διὰ νὰ συνεργήσῃ, ὥστε εἰ δυνατόν, νὰ κατα-σφαγῇ ὅλον τὸ ἔθνος, αὐτὸς δὲ διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ συστηθῇ πιστὸς καὶ εὐχάριστος εἰς τοὺς Τούρκους, πολὺ δὲ μᾶλλον εἰς τὸν Χαλέτ' Ἐφέντην, Πρόεδρον ὄντα τότε τοῦ Τουρκικοῦ Ὑπουργείου, ὅστις ἐπεθύμει οὐχ ἥττον τὴν ἐπαύξεισιν τῶν ταραχῶν διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς προσβολὰς

τῶν ἀντιπολιτευομένων αὐτῶ· καθότι μὴ θελόντων τῶν ἄλλων, ἐπιμένων αὐτὸς εἶχε κατορθώσει νὰ δοθῇ ἡ Ἡγεμονία τῆς Μολδαβίας εἰς τὸν Μ. Σουτζον, ὅπου ἐπὶ τῆς Ἡγεμονείας τούτου ἐπήγαγε τελευταῖον καὶ ἡ τῆς Δακίης ἀποστασία. Αὐτὸς ὅθεν ὁ θεοστυγέστατος Ἀσημάκης γνωρίζων τὰ γράμματα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ ἀναγινώσκων αὐτὰ, κατήντησε νὰ διαβάλλῃ ὡς Ἑταιριστῆς καὶ συνένοχος ὅλους ὅσους αὐτὸς ᾔθελεν, ὥστε κατεσφάγησαν πολλοὶ ἐκ τῶν Φαναριωτῶν, καὶ ἐξ ἄλλων διαφορῶν τάξεων ἀνθρώποι· ἀλλὰ τελευταῖον καὶ αὐτὸς δὲν διέφυγε τὴν ἀγχόνην, καθότι οἱ Πελοποννήσιοι μαθόντες τὰς ὁποίας ἔπραξε προδοσίας, καὶ μὴ ὑποφέροντες νὰ πηγάζωσιν αὐτὰ ἐκ Πελοποννησίου, ἐνήργησαν, ὥς ἐγράφησαν προσπεποιημένα πρὸς αὐτὸν γράμματα, ὅτι δηλ. συνεννοεῖτο μετὰ τῶν Πελοποννησίων, τὰ ὁποῖα σταλέντα ἐπίτηδες, τὰ παρέλαβεν ἡ ἐξουσία, ἣτις καὶ ἀληθῆ νομίσασα τὰ γεγραμμένα, ἐφυλάχισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Μποσταντζήμπαση (τὸν φούρνου) καὶ κακὴν κακῶς ἀπῆλθε τελευταῖον καὶ αὐτὸς ὅπου ἔδει.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπαγχόνισιν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου καὶ τῶν λοιπῶν κατὰ συνέπειαν, πολλαὶ καὶ ἄλλαι παντοίων εἰδῶν καταδρομαὶ καὶ καταδιώξεις ἐξηκολούθουν νὰ πράττωνται ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅλον ἐν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Χριστιανοὺς Ἑλληνας, οἵτινες διεδίδρασκον προσφεύγοντες, ὡς εἰς ἄσυλον, εἰς τὴν Ὀδυσσὸν καὶ εἰς ἄλλα ἐλεύθερα μέρη, ὑποστάντες ἀπειρα δεινὰ, κατὰ τὴν ὑπομνήματικὴν ἔκθεσιν ἐξιστοροῦσαν αὐτὰ περιληπτικῶς, ὡς ἐφεξῆς. (1)

(1) Μὴ ἀρεκθέντες εἰς μόνας τὰς ἀνωτέρω σημειώσεις τὰς ὁποίας ἐνταῦθα περιλάβομεν τῶν κατὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν διατρεξάντων,

Μὲ γράφεις Σεβάσμιε Πάτερ, ὅτι ἐπεχειρίσθης τὴν

ἔχοντες δὲ καὶ πολλὰς καὶ διαφόρους ιδέας ὅτι πολλοὶ τινες κατηγόρουσι τοὺς Κωνσταντινουπολίτας ὅχι μόνον ὡς ἀδιαφορήσαντας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ ὑπενεργήσαντας καταστρεπτικῶς κατ' αὐτῆς, ἐνεκρίναμεν νὰ μὴ παρασιωπήσωμεν καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς, διὰ νὰ ἴδῃ πᾶς τις, ὅταν ἀπαθῶς συλλογισθῇ τὴν θέτιν εἰς ἣν εὗρισκοντο οἱ κάτοικοι τῆς μεγαλοπόλεως αὐτῆς ὁμογενεῖς μας, καὶ οὕτω νὰ μὴ θελήτῃ ποτὲ νὰ δάτῃ κατ' αὐτῶν ψῆρον μέλαιναν, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅταν ἴδῃ αὐτοὺς συμπράξαντας συνεργήσαντάς, καὶ πολλὴν (ὅσον ἦν αὐτοῖς δυνατόν) πρόνοιαν λαβούσας πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ μεγίστου κινδύνου τοῦ ἐπικειμένου εἰς τὸν τράχηλον ἐκάστου Χριστιανοῦ πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Ἡμεῖς μακραὶ ὄντες τῶν ἀδελφῶν μας τούτων, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς τῶν Πελοποννησιακῶν διατελοῦντες, οὔτε ἡδυναμεθα, οὔτε δὲ εὐλοιοῦν ἦτο τὸ νὰ δυνηθῶμεν ὅχι μόνον νὰ ἡξεύρωμεν τὰ κατ' αὐτοὺς, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἐρωτήσωμεν· οὔτε δὲ καὶ εἰὰν ἐξετάζουμεν ἡδυναμεθα νὰ πληροφορηθῶμεν, οὔτε δὲ πίστιν ἔπρεπε νὰ δώσωμεν εἰς τὰς ἐξ ἀπλῆς εἰκασίας φήμας, διεσπαρμένας οὔσας κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰ φρονήματα ἑκάστου, προστεθείτω, καὶ πρὸς ἀπάτην τῶν ἐπαναστατησάντων μερῶν καθότι οἱ μὲν διὰ νὰ ἐνισχύσουν τοὺς ὀπλισμένους, οἱ δὲ δουλαρια ἀγορασμένα ὄντες, διὰ νὰ ταραῶσι καὶ καταποθήσωσι τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἱερᾶς αὐτῶν Ἐλευθερίας ἀγωνιζομένους, συνέκλωθον τὰ ἀσύγλωστα, καὶ τὰ ἔσπειρον πανταχοῦ, πανυγηρίζοντες οἱ μὲν πρῶτοι τὴν ἐπιτυχίαν, οἱ δὲ δεύτεροι τὴν ἀποτυχίαν· ἐντεῦθεν ἦτον ἀδύνατον νὰ γνωρίσῃ τις ἀληθῶς τὰ ἀπόντα, ἐν ᾧ εὐκόλως ἡπατάτο εἰς τὰ παρόντα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, Θεοῦ ἀντιλήψει, ἐπεχειρήσαμεν νὰ γράψωμεν τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, ἐξητήσαμεν πολλὰ καὶ ἀπὸ πολλοὺς φίλους τῶν καλῶν ὑπομνήματα, ἀνήκοντα εἰς τὴν ὑπόθεσίν μας, ἐξ ὧν ὅσα εὔρομεν σύμφωνα καὶ ἀμερολήπτα, κατεχωρήσαμεν ἐν τοῖς οἰκίαις μέρεσιν, ἀφέντες ἑαυτοῖς ἀνοιχτὸν καὶ ἐνέχυρον εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἐξελέγξωσι τὰ γραφόμενα. Μ' ὅλον ὅτι δὲ πολλὰς καὶ ἄλλας σημειώσεις καὶ ὑπομνήματα ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, εὐρόντες αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἐπομένην ἔχθεσιν, διὰ νὰ μὴ μακρυγορῶμεν ἐνεκρίναμεν νὰ ἐκθέσωμεν μόνον τὴν ὑπομνηματικὴν αὐτὴν ἔχθεσιν ἀπαρῶντα ὡς ἐγράφη πορὰ τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὴν πρὸς ἡμᾶς ἀξιοπίστου καὶ ἀξιοσεβαστοῦ ὑποκειμένου.

σύνταξιν ιστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· τὸ ἔργον εἶναι ἐπίπονον, καὶ κατὰ τοσοῦτον καθίσταται ἐπιπονώτερον, καθ' ὅσον δεῖται ἐμβριθοῦς καὶ σοβαρᾶς προσοχῆς, ἀληθείας, εἰλικρινείας καὶ ἀπαθείας· καθότι εἰς μὲν τὰς προφορικὰς συνομιλίας ἔχει τις κριτὰς, καὶ ἐπικριτὰς τοὺς ἀκούοντας μόνον τὴν ἑναυλον φωνήν του, ἀλλ' εἰς τὴν γραφὴν ιστορίας δὲν ἔχει μόνον αὐτοῦς, εἰμὴ ὁλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὴν Εὐρώπην, εἰς γενεὰς γενεῶν εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας.

Μὲ ζητεῖς, τίμιε Πάτερ, σημειώσεις καὶ ὑπομνήματα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρεξάντων ἐπεθύμουν πολλὰ νὰ γίνω ὡφελίμος εἰς τὴν αἰτησίαν σας. Ἀλλ' ὁ τότε εἰς ἓνα ἑκαστον ἐπικείμενος κίνδυνος τῆς ζωῆς του, ποῖον ἄξιον νὰ συλλογισθῇ νὰ σημειώσῃ τὰ συμβαίνοντα καθ' ἡμέραν; μόλις ἠκούσθη ἡ φωνὴ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἑκαστος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀγόμενον εἰς τὴν σφαγὴν, εἰς τὴν ἀγχόνην· εἰς κάθε φωνὴν συνάζετο καὶ ὁ θάνατος, εἰς κάθε βροντὴν συνέπιπτο καὶ αὐτός.

Ἐν τοιούτοις λοιπὸν δεινοῖς, οὐτ' ἐγὼ, οὐτ' ἄλλος τις ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ ἡμερολόγιον· καὶ ἂν τις ἤρχησε ποτὲ τοιοῦτον τι, τὸ παρέδωκεν ἔπειτα εἰς τὰς φλόγας, ὑποπτευόμενος καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἀκόμῃ, μήπως τὸν μαρτυρήσωσιν· ὁ ἐπικρεμáμενος λοιπὸν κίνδυνος τῆς ζωῆς μου εἰς ἐκείνην τὴν δεινὴν καὶ τραγικὴν περίστασιν, ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς μου, τὴν ἐποῖαν διεδέχθησαν ἄλλα δεινὰ ἐλθόντος μου εἰς ἄσυλον τῆς Ῥωσσίας, ὀλίγα τινα μὲ ἄφησαν εἰς τὴν μνήμην μου, τὰ δὲ λοιπὰ κατηράνιεν ἡ λήθη, ἡ οὔσα ἀχώριστος ὅχι μόνον ἀπὸ τοῦς ναύτας, καὶ ἀπὸ τικτούσας γυναῖκας, ἀλλ' εἰς

πάντας ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους· πρόσθε δὲ καὶ ἡ ἡλικία με ἀποσύρει ἀπὸ τὴν αἰτησίᾳ σου. Ἄλλ' ἵνα μὴ φανῶ καὶ ὀκνηρὸς καὶ ἀπειρόκαλος, σημειῶνῶ ὅσα διετηρήθησαν εἰς τὴν μνήμην μου.

Ὅταν ἤρχησεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Δακίαν, Πελοπόννησον, καὶ τινὰς νήσους, ὁ Σουλτάνος ἐπρόσταξε νὰ ὀπλισθῶν ὅλοι οἱ Μουσουλμάνοι, καὶ ὠπλίσθησαν ὑποπευόμενοι καὶ ἐδῶ ἀποστασίαν· ἔπειτα ἐξέδωκεν ἐπιτίμιον ὁ Σουλτάνος ἀναγνωσθὲν εἰς τὰ Μουσουλμανικὰ Τεμένη, καὶ ἀφορίζον ὅλους ἐκείνους τοὺς Μουσουλμάνους, οἵτινες ἤθελον προστατεύσει Χριστιανόν.

Ἐζήτησε δι' αὐστηρᾶς προσταγῆς ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς τὰ ὅπλα. (ἐδῶ ἐννοεῖς Σεβάσμιε Πάτερ μὲ ποῖον τρόπον εἰσῆρχοντο οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν Χριστιανῶν, πῶς τοὺς μετεχειρίζοντο, καὶ τί ἐπραττον!!! κάθε εὐχάριστος δύναται νὰ φαντασθῇ) ὅλοι δὲ αἱ Ἀγυαὶ τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης σχεδὸν ἦτον ἡρημωμένοι ἀπὸ Χριστιανούς, εἰς δὲ τὰς οἰκίας, τὰ ἐργαστήρια, εἰς τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, καὶ πανταχοῦ δὲν ἐφαίνετο ἄλλο τι, εἰμὴ λύπαι, ἀναστεναγμοί, ἀπελπισίαι, δάκρυα ποταμῆδόν, καὶ περιστοιχισμένοι ἀπὸ τελείαν ἀπελπισίαν. Ἐν δὲ τῷ μεταξύ τούτων ἐκρέμασε τοὺς αἰδιίμους Πατριάρχας, τὸν μὲν Γρηγόριον ἐνταῦθα μετὰ πολλῶν γηραιῶν Ἀρχιερέων, τὸν δὲ Κυρίλλον ἐν Ἀδριανουπόλει· περὶ τούτων ἴσως ἤθελον εἰπεῖ πλατύτερον, ἂν δὲν ἦτον γνωστὰ μέχρι τοῦδε εἰς πάντας. Ἐφόνευσαν θηριωδῶς διαφόρους τῶν προϋχόντων, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐξώγρησαν· τὰ ἴδια ἔκαμαν καὶ εἰς τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἐμπόρων καὶ εἰς τοὺς πᾶ-

σης ἄλλης τάξεως ἔκ τε τῶν Κοσμικῶν καὶ τῶν τοῦ Κλήρου.

Πολλοὶ ἐκ τούτων διεσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς ὡς ἐκ θαύματος, πολλοὶ ὑπὸ φιλανθρωπίας κινούμενοι, καὶ καταφρονοῦντες τὸν κίνδυνον τῆς ἰδίας των ζωῆς, συναμιλλῶντο ποῖος νὰ σώσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑπαρξίν των πλειοτέρων· μεταξύ δε τούτων τῶν φιλανθρώπων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν, διακρίνεται καὶ ὁ μεγαλύτερος καὶ κατὰ πάντα ἐντιμος Κυριάκος Κουμπάρης, ὅστις ὑπὸ τὴν Αὐστριακὴν σημαίαν ὦν, ἐφυγάδευσε πολλοὺς καὶ μετὰ ἰδιά του πλοῖα, καὶ μὲ πολλὰ φιλικὰ του· αὐτὸς τέλος πάντων ὡς ἐκ θαύματος τολμήσας, ἔσωσε καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Πρίγγιπος Δημητρίου Μουρούζη, συγχειμένην ἐκ τῆς συζύγου του Πριγγιπέσσας Εὐφροσύνης, τρεῖς υἱοὺς του καὶ τρεῖς θυγατέρας, ὑποκλέψας αὐτὴν τὴν οἰκογένειαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, παρακληθεὶς περὶ αὐτῆς παρὰ τοῦ Ῥωστικοῦ Πρέσβειος Στρόγγανοφ· αὐτὸς ἔσωσε τὸν Σεβάσμιον Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον, τὸν ἐξ Οἰκονόμων, τὸν ὁποῖον ἔχει σήμερον ἡ Ἑλλὰς εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐναμβруνομένη εἰς τὴν πολυμαθείαν του· διὰ νὰ μὴ φανῶ κόλαξ ἢ ὅτι λέγω ταῦτα ἐκ συμπαθείας κινούμενος πρὸς τὸν Κ. Κουμπάρην, καταχωρῶ ἐνταῦθα, Σεβάσμιε Πάτερ, τέσσαρα ἀποδεικτικά πρὸς αὐτὸν σωζόμενα παρὰ τῶν ἰδίων διασωθέντων (ἐὰν δὲ καὶ ἀμφιβάλλετε περὶ τούτων, λάβετε τὴν καλοσύνην καὶ ἐνόρκως ζητήσατε καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου τὰς πληροφορίας ταύτας, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλετε λάβει καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τὰς αὐτὰς πληροφορίας) καὶ ἐκ τούτων τῶν τεσσάρων ἀποδεικτικῶν σαφηνίζεται ἡ ἀλήθεια. Ἐνόμισα καὶ τοῦτο χρέος μου διότι ἡ Ἱστορία πρέπει νὰ

γνωρίζη καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ στρεβλὰ, τὰ δὲ ἀποδεικτικά εἶναι τὰ ἐφεξῆς.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ.

Ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι Γραικοὶ χριστιανοὶ
 » πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας ὁμολογοῦμεν ἐν καθαρῷ
 » συνειδότη, ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν Κύριος Κυριακὸς Δη-
 » μητρίου Κουμπάρης, Γραικὸς τὸ γένος, μεγαλέμπορος
 » τῆς Ἀουστριακῆς προστασίας, κατοικῶν πρὸ πολλῶν
 » χρόνων εἰς τὸν Γαλάτῃν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μᾶς
 » διέσωσεν τὸν παρελθόντα 1821 χρόνον εἰς τὸν καιρὸν
 » τοῦ διωγμοῦ τῶν χριστιανῶν, παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν
 » ἀπὸ τὸν ἀδίκον θάνατον.

» Ἡμεῖς εὐρισκόμενοι εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον τοῦ
 » νὰ γίνωμεν θύματα τῆς Τουρκικῆς θηριωδίας, καθὼς
 » ἔγιναν πάμπολλοι ὁμογενεῖς, συγγενεῖς, καὶ φίλοι μας,
 » μὴν ἐπιτυχόντες μέσον νὰ τὸν ἀποφύγωσι, καὶ γνω-
 » ρίζοντες ἀπὸ πολλὰ παραδείγματα τὴν ἔμφυτον φιλο-
 » γένειαν τῆς φαμηλίας ταύτης, κατεφύγαμεν πρὸς αὐ-
 » τὸν, ἄλλοι γυμνοὶ, ἄλλοι διαφυγόντες τὴν φρουράν,
 » ἄλλοι προωδευμένοι, καὶ ζητούμενοι κατ' ὄνομα ἀπὸ
 » τὴν διοίκησιν, καὶ ἄλλοι μὲ ὅ,τι ἢ τρομερὰ καὶ φονικὴ
 » περίστασις μᾶς ἐσυγχώρησεν ἀπὸ τὰ κινητὰ μας νὰ
 » φέρωμεν, αὐτὸς ὑποδεχθεὶς ὅλους τοὺς προσφυγόν-
 » τας μὲ ζῆλον φιλογενείας διάπυρον, καὶ καταφρονή-
 » σας ἐπιχειρήσεις, καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωὴν, ἀφιερῶθη
 » ὅλως δι' ὅλου εἰς τὴν θεάρεστον πράξιν τῆς σωτηρίας
 » τῶν ὁμογενῶν του χριστιανῶν, καθυποβάλλων τὸν ἑαυ-
 » τόν του εἰς τὸν ἴδιον κίνδυνον, ἐμεθοδεύθη παντοίους
 » τρόπους παραμυθῶν πολλοὺς ἐνδεεῖς, χήρας, καὶ ὀρ-

» φανέ, με χρήματα, ἐνδύματα καὶ ζωοτροφίας, ἄλλους
 » προμηθεύων διαβατήρια, καὶ ἄλλους ἄλλως, ὥστε χω-
 » ρίς δαπάνην μας μᾶς διέσωσεν ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον
 » κίνδυνον, καὶ μᾶς ἐφυγάδευσεν με διάφορα πλοῖα εἰς
 » διαφόρους λιμένας τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκ
 » τῶν ὁποίων τὰ γενικώτερα ὅσα ἤλθον εἰς Ὀδησσὸν εἰ-
 » ναι τὰ ἀκόλουθα· πρῶτον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου
 » Πεταλᾶ Μαράτου, με σημαίαν Ῥωσικὴν, με ψυχὰς
 » ἐξήντα, δεύτερον τοῦ Πλοιάρχου Μαναγῆ Καληγᾶ με
 » σημαίαν Ῥωσικὴν με ψυχὰς ἑκατὸν σαράντα μίαν, τὸ
 » ὅποιον ἐπροδόθη ἐν ᾧ οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκοντο μέσα
 » εἰς αὐτό, καὶ ἐμποδίσθη πρὸς τῆς διοικήσεως διὰ νὰ
 » ἐρευνηθῇ, ἀλλὰ διὰ συνεργείας τοῦ εἰρημένου Κουμ-
 » πάρη διέφυγε τὸν προφανέστατον κίνδυνον· τρίτον τοῦ
 » πλοιάρχου Ἀντωνίου Νικόλα με σημαίαν Ἀουστρια-
 » κὴν με ψυχὰς ἑκατὸν ἑνδεκα, καὶ πολλὰ ἄλλα μερι-
 » κῶς, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἤλθον εἰς Ὀδησσὸν,
 » καὶ ἄλλα εἰς ἄλλους λιμένας, τῆς μαύρης καὶ ἄζοφι-
 » κῆς θαλάσσης.

» Ὁ φιλογενέστατος οὗτος ἄνδρας δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ
 » τὴν φιλάνθρωπον καὶ θεάρεστον πράξιν τῆς σωτηρίας
 » τῶν ὁμογενῶν του χριστιανῶν, εἰ μὴ ὅταν προδοθεὶς
 » δι' αὐτὰς τὰς φυγαδεύσεις, καὶ φοβηθεὶς ἔφυγε καὶ ὁ
 » ἴδιος με τὴν οἰκογένειάν του εἰς τοῦτο τὸ φιλάνθρω-
 » πότατον ἄσυλον τῆς κραταιᾶς Ῥωσικῆς προστασίας
 » ἐγκυαλιπῶν τὰς ἀκινήτους καὶ πολλὰς κινητὰς
 » περιουσίας του, καὶ τὸ ἐμπόριόν του.

» Πρὸς ἀπόδειξιν λοιπὸν τῆς ὀρεилоμένης ἡμῶν εὐ-
 » γνωμοσύνης, ὅσοι τῶν διατωθέντων διὰ συνεργείας του

- » εὐρέθημεν ἐνταῦθα, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα μέρος τῶν ὅλων»
- » δίδουμει τὸ παρὸν ἡμῶν μαρτυρικὸν ἐνυπόγραφον.

Ὁδέστζα τὴν 17 Ἰανουαρίου 1822.

- » Καγὼ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου συμποσουμένης
- » εἰς ψυχὰς δώδεκα, διεσώθην διὰ τοῦ αὐτοῦ προδο-
- » θέντος καραβίου τοῦ Καλληγᾶ, καὶ ὁμολογῶ τὴν ὡς
- » ἄνω συνέργειαν τοῦ κυρίου Κυριακοῦ Κουμπάρη

Σπυρίδων Κωνσταντᾶς.

- » Ὁ ὑποσημειούμενος μετὰ τῆς οἰκογενείας μου συμ-
- » ποσουμένης εἰς ψυχὰς ἕξ, διεσώθην διὰ τοῦ αὐτοῦ προ-
- » δοθέντος καραβίου τοῦ Κ. Καλληγᾶ, καὶ ὁμολογῶ τὴν
- » ὡς ἄνωθεν συνέργειαν τοῦ Κυρίου Κυριακοῦ Κουμπάρη.

Δημήτριος Α. Παππᾶ.

Μαριώρα Βασιλείου μὲ ψυχὰς ἕξ.

Ἐλέγκω Νικολάου Λεβίδη οἰκογ. τεσσάρων.

Δημήτριος Μεϊμάρογλους ὁμολογῶ ὡς ἄνωθεν.

Δημήτριος Λεονάρδου.

Νικόλαος Ἀθανασίου.

Κωνσταντῖνος Σεβαστόπουλος μετὰ τοῦ υἱοῦ μου
Σκαρλάτου.

Ἀθανάσιος Βασιλείου.

Σκουλῆς Σιλιβέργος μὲ ψυχὰς ἕξ.

Ἀλέξης Ῥουσσόπουλος ὁμ. ἕξ.

Παναγιώτης Σέκιερης ὁμ. τεσσάρων.

Χρῆστος Χ. Γεωργίου ὁμ. ἑπτὰ.

Λάζαρος Ἀλ. Σίμου μὲ τὸν υἱόν μου καὶ ἄνθρω-
πόν μου.

Σωτήριος Χ. Γεωργίου μὲ ψυχὰς ἑπτὰ.

Μανόλης Θεοχάρη.

Νικόλαος Θεοχάρη.

Χρήστος Χειμῶνας με ἄλλους δύο ἀνθρώπους μου.

Μιχαήλ Ἀναγνωστάκης Κρής.

Ἐλέγκω Βλάχκαλη με μίαν ψυχοπαῖδα μου καὶ
με μίαν καλογραίαν.

Σμαράγδα Γεωργίου.

Παναγιώτης Κωνσταντίνου.

Πάγκαλος Ἀντωνίου.

Κωνσταντῖνος Θωμᾶ με ψυχὰς ὀκτώ.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ.

Διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου γράμματος ὁμολο-
 » γούμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι ὁ κύριος Κυριακὸς
 » Κουμπάρης γραικὸς τὸ γένος τίμιος ἔμπορος ὑπὸ
 » τὴν Ἀουστριακὴν προστασίαν, κατοικῶν πρὸ χρόνων
 » πολλῶν εἰς Γαλατᾶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κινού-
 » μενος ἀπὸ ζήλον φιλογενείας διάπυρον, συνήργησεν
 » ὅλαις δυνάμεσιν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν καὶ διαφυγὴν
 » ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς Τουρκικῆς θηριωδίας, ἄλλους
 » μὲν ἐξ ἡμῶν ὑποκρύψας πρότερον εἰς ἰδιαιτέραν οἰ-
 » κίαν, ἄλλους δὲ καὶ ἐμβαρκαρίσας εἰς διάφορα πλοῖα,
 » καὶ ἐπιστατήσας με κίνδυνον τῶν κτημάτων του καὶ
 » τῆς ἰδίας του ζωῆς, ἕως οὗ διεσώθημεν εἰς τοῦτο τὸ
 » φιλανθρωπότατον ἄσυλον τῆς κραταιᾶς Ῥωσσικῆς
 » προστασίας, ὅθεν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης
 » ἡμῶν πρὸς τὸν φιλόχριστον τοῦτον ἄνδρα, ὅστις
 » ἐπροτίμησεν ἀπὸ τὴν ἰδιαιτέραν του ἡσυχίαν καὶ ἐπι-
 » κερδῇ ἐμπορίαν του, νὰ συγκακουχηθῇ, καὶ νὰ συνκιν-
 » δυνεύσῃ καὶ νὰ συμφυγαδευθῇ καὶ αὐτὸς με τοὺς
 » ὁμογενεῖς του καὶ κατὰ Χριστὸν ἀδελφούς του ὑπὲρ

» τῆς σωτηρίας των, δίδομεν τὸ παρὸν γράμμα ἐνυπό-
 » γραφον καὶ ἐνσφράγιστον.

1822 Ἰαννουαρίου 17 ἐν Ὁδησσῷ.

Εὐφροσύνη Μουρούζη.

Πριγ. Κωνσταντῖνος Δ. Μουρούζης.

Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος καὶ καθολικὸς ἱεροκῆρυξ.

» τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πασῶν τῶν ὑπὸ
 » τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁρθοδόξων τοῦ Θεοῦ Ἐκ-
 » κλητιῶν.

Μαρία Δόμνα Μυροκορδάτου.

Ῥαλοῦ Μουρούζη.

Ῥωξάνδρα Μουρούζη.

Ἱεραπόλεως Φιλόθεος.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ.

Ἐντιμώτατοι αὐτάδελφοι, Κύριοι Χ. Κυριακὲ καὶ

Σταμάτη Κουμπάρη.

1825 Ἰουλίου 20 ἐκ Πετρουπόλεως.

Δὲν σᾶς ἔγραφα καμμίαν ἐπιστολὴν ἀφοῦ ἀνεχώ-
 » ρησα ἐκ τῆς Ὁδησσῷ, καὶ ἴσως ἐκλαμβάνετε τὴν
 » σιωπὴν μου ὡς σημεῖα λήθης καὶ ἀμνημοσύνης τῶν
 » πρὸς ἐμὲ εὐεργεσιῶν σας, ἀλλ' ὅχι ἀγαπητοί! ἂν αἱ
 » περιστάσεις μὲ κάμνουν νὰ σιωπῶ, δὲν θέλω ὅμως
 » λησμονήσῃ διὰ βίου τὴν χάριν σας. Ἐχω πάντοτε
 » πρὸ ὀφθαλμῶν μου Κύριε Χ. Κυριάκε, τὴν φοβεράν
 » ἐκείνην στιγμὴν, καθ' ἣν καταφυγόντα εἰς τὴν οἰκίαν
 » σου μὲ ὑπεδέχθης καὶ μὲ συνώδευσες ἀλλὰ μ'πρα-
 » τζέτα ἕως εἰς τὸ πλοῖον σου, καὶ μὲ παρέδωκες

» εἰς τοῦ φιλετάτου ἀδελφοῦ σου τὴν προστασίαν, καὶ ὅσον
 » τῷ ἐπὶ σοί, ἐξησφάλιζες τὴν κινδυνεύουσαν ζωὴν μου,
 » στιγμὴν τὴν ὁποίαν οὔτε νὰ λησμονήσω, οὔτε νὰ ἀντα-
 » μείψω· πρεπόντως, θέλω δυνηθῆ ποτέ· ἐνθυμοῦμαι διὰ
 » πάντα, Κύριε Σταμάτη, τὰς φιλοφροσύνας σου καὶ πα-
 » ρηγορίας, μὲ τὰς ὁποίας καὶ εἰς τὸ πλοῖον μὲ ἐγκαρ-
 » ὀκονες, καὶ εἰς τὴν καραντίναν τῆς Ὀδησσοῦ μοι ἐνε-
 » φύχεις, καὶ εἰς τὴν εὐγενῇ οἰκίαν σας μὲ περιέθαλ-
 » πες· σᾶς εἶμαι εὐγνώμων ἀδελφοὶ διὰ βίου, δι' ὅλας
 » ταύτας τὰς χάριτάς σας, ὁμολογῶ τὴν περὶ ἐμὲ
 » φιλογενίαν καὶ φιλανθρωπίαν σας εἰς τοιοῦτον ἐπιώ-
 » δυνον καὶ ἐπικίνδυνον καιρὸν, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ
 » μὲ φρονῆτε πάντοτε εὐαίσθητον καὶ μνήμονα τοῦ
 » πρὸς τὴν ἀγάπην σας τούτου χρέους μου· κανὲν ση-
 » μεῖον τῆς εὐγνωμοσύνης μου, Κύριοι αὐτάδελφοι, δὲν
 » συνέπεσε μέχρι σήμερον νὰ σᾶς δεῖξω, καμμίαν χρεί-
 » αν μου δὲν ἐλάβετε, καὶ ἴσως δὲν θέλετε λάβει ποτέ·
 » ἀλλ' ἔχετε μὲν ἐκ τῆς θείας προνοίας τὴν ἀμοιβήν,
 » ἔχετε δὲ ἐκ τῆς ἰδίας σας συνειδήσεως τὴν εὐφρόσυ-
 » νον ἀγαλλίασιν, ὅτι ἐκάματε καλόν· ἔμεινε μόνον εἰς
 » ἐμὲ τὸν εὐεργετηθέντα νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ἐκά-
 » ματε τὸ καλὸν εἰς ἄνθρωπον, ὅστις τὸ γνωρίζει, καὶ
 » σᾶς εὐγνωμονεῖ· δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ
 » εἰς τῶν ὁποίων τὴν σωτηρίαν συνηργήσατε, σᾶς εὐ-
 » γνωμονοῦσι παρομοίως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ τελεία
 » ἀρετὴ δὲν παρὰ τὴν εὐγνώμονας ἢ ἀγνώμονας· κά-
 » μνει τὸ καλόν, δι' αὐτὸ τὸ καλόν, διότι τὸ ἀγαπᾷ·
 » ἀλλ' ἡ εὐγνωμοσύνη ἐκ μέρους τῶν εὐεργετημένων
 » εἶναι φόρος ἱερὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν εὐεργετῶν,
 » φόρος τῶν ὁποίων ὅσοι χρεωτοῦντες δὲν πληρῶνου-

» σιν, ἀπὸ μὲν τοὺς εὐεργέτας τίποτε δὲν ἀφαιροῦσι,
 » διότι τούτων ὁ μισθὸς εἶναι ἀναφαίρετος· αὐτοὶ δὲ
 » ἀποδείκνυνται ἀχάριστοι καὶ ἀνάξιοι τῆς ὁποίας ἔλαβον
 » εὐεργεσίας, εἴτε μεγάλης, εἴτε μικρᾶς. Ταῦτα κύριε
 » Κουμπάρη ἐπρόσθετα ὑποπτεύων, μήπως τινὲς ἀπὸ
 » τοὺς ὅσους ἐβοηθήσατε νὰ σωθῶσιν ὁμογενεῖς μας,
 » ἐλητμόνησαν τὴν χάριν σας· ἂν τύχῃ κανεὶς τοιοῦτος
 » μὴ τὸν συνερισθῇτε ἀγαπητοί, ἔχετε παρὰ τοῦ Θεοῦ
 » τὴν ἀμοιβήν, τὸν ὁποῖον ἐμιμήθητε, καὶ ὁ ὁποῖος ἀνα-
 » τέλλει τὸν Ἥλιον ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, εὐλογη-
 » τὸν τὸ ὄνομά του, ὅτι σᾶς ἡξίωσεν εἰς τοιοῦτον και-
 » ρὸν νὰ φανῇτε δοῦλοι ἀγαθοὶ τῆς πανηγάρχου προνοίας
 » του, ἥτις ἠθέλησε νὰ σώσῃ μὲ τὸ μέσον σας, ὅσους
 » ἠθέλησαν. Εἴθε πάντοτε νὰ σᾶς βοηθῇ εἰς ἐκπλήρωσιν
 » τοῦ ἀγίου του θελήματος! Κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας
 » ἀναχωρῶ πρὸς τὸ παρὸν ἐκ Πιερρουπόλεως εἰς Βιέννην
 » πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς οἰκογενείας μου· σᾶς ἀσπάζομαι
 » λοιπὸν ἀγαπητοί, καὶ ἐκ τῆς Θεοσώστου ταύτης Μη-
 » τροπόλεως ὡς νὰ σᾶς ἔχω παρόντας, καὶ σᾶς εὐχο-
 » μαι Θεόθεν πᾶν ἀγαθόν, καὶ πολυχρόνιον ζωὴν· τὰς
 » εὐγενεστάτας κυρίας ἀρχοντίστας καὶ τὰ φίλτατα
 » τέκνα σας εὐχομαι ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ μετὰ πάντων
 » τῶν οἰκείων σας· ὅταν γράψετε πρὸς τὸν φίλτατον
 » αὐτάδελφον εἰς Μόσχαν, ὅπου νομίζω ὅτι διατρίβει
 » ἀκόμῃ, προσφέρετε παρακαλῶ, καὶ πρὸς τὴν ἀγάπην
 » του τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχὰς καὶ εὐχαριστίας, διὰ
 » τὰς ἰδιαιτέρας πρὸς ἐμὲ φιλοφρονήσεις του. Ὑγειαί-
 » νοιτε καὶ οἱ τρεῖς ἀγαθοὶ αὐτάδελφοι Κουμπάρη,
 » καὶ εὐτυχεῖτε καὶ μὴ λητμονεῖτε τὸν διὰ βίου εὐ-
 » γνώμονα πρὸς τὴν ἐντιμότητά σας καὶ θερμὸν εὐχέ-

• την σας, Κύριοι! Οικονόμον Κωνσ. Οικονομίδην (1). •

Ἐκαστος Ὀθωμανὸς ἠδύνατο ἐλευθέρως νὰ φονεύσῃ τὸν τυχόντα χριστιανὸν, ἀνεξετάστως, καὶ ἀκρίτως· κατεδάφιζον ἐκκλησίας, ἔσκαπτον μνημεῖα νεοταρέντων χριστιανῶν, ζητοῦντες εἰς αὐτὰ ὄπλα κεκρυμμένα.

Ἐστεῖλαν τὸν Μιώραλη Βεκίρ Πασσᾶν Σατράπην εἰς Ἰβραήλαν, ὅστις διαβαίνων τὰ παράλια τοῦ εὐξείνου πόντου, κατέσφαξε πάντας τοὺς προὔχοντας τῶν πόλεων, κωμοπόλεων, καὶ χωρίων, χωρὶς κρίσεως, χωρὶς ἐξετάσεως, χωρὶς διακρίσεως.

Ὅλοι οἱ κατὰ τόπους Σατράπαι, ὅλοι οἱ Τοπάρχαι, ὅλοι οἱ συμμεριζόμενοι ἀρχῆς τινὸς ἐκτελεστικῆς, ἐπραττον τὰ ἴδια. Τοιαῦτα, Πάτερ, συνέβησαν (καὶ συνομολογεῖς βεβαίως τὴν ἀλήθειαν) ἐξ αἰτίας τῆς ἀνοήτου ἐγκυκλίου διακηρύξεως τοῦ ἐνδόξου μὲν, ἀλλ' ἀτυχοῦς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου· ἡ διακηρύξις αὕτη διελάμβανεν ὅτι ἀπὸ τῆς Δακίας μέχρις ὅλης τῆς Πελοποννήσου οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἔτοιμοι εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ἡ φήμη αὕτη διασπαρεῖσα κατεδίωκεν ὥς φλογοφόρος ἐριννὺς τοὺς ἐνόχους καὶ τοὺς ἀθώους πάντας· πρόσθε ὅτι καὶ ὁ φόνος τῶν ἐν Ἰασίῳ καὶ Γαλατζίῳ ὀλίγων εὐρεθέντων Ὀθωμανῶν πόσον ἐξήψε καὶ ἐσκήληρνε τὴν θηριωδίαν τῶν Μουσουλμάνων.

(1) Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι τινὲς ἐκ τῶν διασωθέντων τούτων ὁμογενῶν εἴτε ἐξ ἀπάτης, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐκ τῶν περιστάσεων, ἢ ἄλλως πως, συνώμοσαν ἐλθόντες ποτὲ εἰς Ὀδησσὸν νὰ ζημιώσωσι τὰ μέγιστα τὸν Κουμπάρην, τὸν ἐπικληθέντα παρ' αὐτοῖς τοῖς ἰδίῳις Σωτήρα των! οὐ φέρομεν, εἶπον, καλεῖσθαι αὐτὸν Σωτήρα, καθὼς ποτὲ ὁ χωρικός τοῦ Ἀριστείδου, δὲν ὑπέφερε νὰ ἀκούῃ τὸ, ὁ δίκαιος Ἀριστείδης.)

Διὰ τὰ γράφη τις Ἱστορίαν, πρέπει νὰ γράφῃ τὴν ἀλήθειαν, γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν· ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ εὐγνωμονῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ κατακρίνῃ καὶ τὴν ἀπροβλεψίαν του.

Κατὰ τὸ 1836 εἶδον μίαν ἱστορίαν, ἐπεγράφετο, νομίζω, δοκίμιον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, πρώτη καὶ ποῦ ἐτυπώθη, καὶ ποῖος ὁ ἐκδότης, δὲν ἐνθυμούμαι, τὴν ἀνέγνωσα ὁμως, εἶδον εἰς αὐτὴν πολλὰ λάθη, τολμῶ νὰ εἰπῶ, ὡς ἀπὸ πάθος εἶδον εἰς αὐτὸ ἐπαινουμένους ὄχι μόνον τοὺς κατηγορίας ἀξίους, ἀλλὰ καὶ καταδίκους, καὶ μάλιστα ἐπαινούμενον ὅστις ἦτον ἐδῶ, καὶ ὅστις ἦτο μέλος τῆς ἀνάρχου ἀρχῆς, καὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν συνεισέφερεν, ἤρπασε καὶ ἀπὸ τὰς συνεισφορὰς τῶν ἄλλων· δὲν θέλω νὰ τὸν ὀνομάσω (1) ὡς γνωστὸν εἰς πολλοὺς ἀπὸ τὸν ἑλεγχον τῆς ἰδίας του συνειδήσεως· αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἐπαινούμενοι ἠπάτουν τοὺς ἀθῶους, καὶ ἐκ τῆς ἀπάτης ταύτης προέκυψαν τὰ μεγαλήτερα δεινὰ καθῶς καὶ ὁ μεγαλήτερος ὀλεθρος εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μας.

Πρὸς τούτοις γράφει τὸ δοκίμιον αὐτὸ τῆς φιλικῆς Ἑταιρίας, ὅτι οἱ ἐδῶ ἔφοροι δὲν ἔκαμαν τίποτε, ὃ ἐστὶ δὲν ὠπλίσθησαν νὰ φονεύσουν τὰ σμήνη τῶν ἐνταῦθα Ὀθωμανῶν! πόση ἄνοια! πόση ἀπειρία εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ πλῆθος τῶν Ὀθωμανῶν, τὴν θέσιν τῆς πόλεως ταύτης, εὐρισκομένης μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἀγνοίαν των περὶ ἐπαναστάσεως, καὶ τὴν ἀθωότητά των.

(1) Ἰωάν. ἐ Π. Σ.

Καί μ' ὅλα ταῦτα οἱ ἔφοροι ἔκαμαν ὅ,τι ἠδύναντο, καὶ ὅστις ἐγνώριζε τὴν δεινὴν τότε περίστασιν, ἐν ᾗ εὐρίσκειτο, θέλει ὁμολογήσει ὅτι ἔκαμαν ὑπὲρ ἀνθρώπων· ἐκ δὲ τῶν ἐπισυναπτομένων δύο ἐπιστολῶν πρὸς τὴν ἀναρχὸν ἀνύπαρχτον ἀρχὴν, ἃς πληροφορηθῇ ἡ ἀνθρωπότης τὰς πράξεις τῶν ἐνταῦθα ἐφόρων· βλέπεις πῶς ἐκφράζονται, καὶ τί ἐπρότειναν διὰ νὰ γένη ἐδῶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατὰ φαντασίαν ἐπλαττον, καὶ τί ἤμπόρεσαν νὰ κάμουν ἀφ' ὅ,τι ἔκαμαν· εἰς αὐτὰ βλέπεις εἰς ποῖαν θέσιν εὐρίσκοντο, καὶ εἰς ποῖον κίνδυνον, ἀπατῶμενοι ἀπὸ τοὺς ψευδαποστόλους καὶ ψευδοπροφήτας, κατὰ τὰς ἐφεξῆς δύο ἐπιστολάς.

Ἐντιμοὶ καὶ φιλογενέστατοι ἔφοροι τῆς Σεβαστοτάτης Ἑταιρίας! εἰς Ὁδησσόν.

Διορισθέντες ἔφοροι εἰς ταύτην τὴν βασιλεύουσαν
 » παρὰ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη γενικοῦ ἐφόρου τῆς φιλοπάτριδος Ἑταιρίας,
 » σπεύδομεν νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν ὅσα ἐκρίναμεν ἀναγκὰ εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, καὶ νὰ ζητήσωμεν
 » τὴν ἀδελφικὴν σας συμβουλὴν καὶ συνδρομὴν.

» Ἐπειδὴ ἡ Ἐκλαμπρότης τοῦ μᾶς ἐδιώρισεν νὰ πληρῶσωμεν 400 χιλιάδας γροσίων εἰς τοὺς φιλογενεστάτους συμπολίτας κυρίους Ἀρχιμανδρίτην Γρηγόριον Δικαῖον καὶ Χριστόφορον Περρὲβδόν, τὰς μὲν, 300 χιλιάδας εἰς τὸν πρῶτον εὐοδοθέντα ἐδῶ πρὸ ὀλίγου, τὰς δὲ 100 χιλιάδας εἰς τὸν δεύτερον ἀργοποροῦντα ἴσως ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνέμων, καὶ προσδοκώμενον νὰ φθάσῃ ἀπὸ στιγμῆν εἰς στιγμῆν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας τὴν τοσαύτην ποσότητα, διότι ἡ προδιοργανώ-

» μένη συνεισφορά δὲν ἐτελεσφόρησεν, ἔνεκα μοχθηροῦ
 » τινός, ὁ ὁποῖος μαθὼν κατὰ κακὴν περίστασιν τὴν περὶ
 » τούτου συγκροτηθεῖσαν σινέλευσιν, διέσπειρε τῆρας κα-
 » κολογίας, ὥστε πνικκοὶ φόβοι κατέλαβον ὅλους τοὺς
 » ἐνταῦθα ἀδελφοὺς, καὶ μᾶς ἐβίασαν νὰ τὴν ἀναβάλω-
 » μεν ἄνευ τῆς ἐπανόδου τοῦ Κυρίου Γρηγορίου Δικαίου
 » ἀπὸ τὸ Ἰσμαήλ· τέως, ἐπειδὴ ἐκρίθη προϋργαίτα τον
 » νὰ κινήσουν δίχως ἀναβολῆς οἱ ῥηθέντες ἄριστοι ἄνδρες
 » διὰ νὰ ἀπέλθουν ὅπου τοὺς προσκαλεῖ ἡ Ἱερὰ φωνή
 » τῆς πατρίδος, συνεβουλευθῆμεν πολλάκις, καὶ καταγινέ-
 » μεθα ἐπιπόνως νὰ τοὺς ἐφοδιάσωμεν μὲ ὅσα χρήματα
 » ἔμφορέσωμεν, ἐξευρίσκοντες τοὺς τρόπους πρὸς ἐπι-
 » τυχίαν τοῦ ποθομένου, καὶ ἐπομένως νὰ φροντίσωμεν
 » νὰ τοῖς προφθάσωμεν ὅσον τάχος τὰ ἐπίλοιπα εἰς
 » ἀπόσωσιν τοῦ προσδιωρισμένου ἀριθμοῦ.

Ἴσως ἀπορήσετε ἀδελφοὶ διὰ τὰς ὁποίας σᾶς παρι-
 » στῶμεν δυσκολίας εἰς τὴν σύναξιν τῆς τοιαύτης ποσό-
 » τητος τῶν 400 χιλιάδ. γροσίων, ἥτις λογίζεται μικρὰ
 » ὡς πρὸς τὴν πολυανθρωπίαν τῶν ἐνταῦθα ὁμογενῶν,
 » ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ συλλογισθῆτε ὅτι ἐξ αὐτῶν ὀλιγό-
 » τατοι αἰσθάνονται τὴν ἀξίαν τοῦ εἶδους των καὶ τὰ δί-
 » καιά των, καὶ οἱ πλείότεροι ξεροῦνται, κατὰ τὸν σκληρὸν
 » ὀρισμὸν τῆς ὀλεθρίας εἰμαρμένης, τοῦ ὅσα φρονήματα
 » ἀπαιτεῖ ἡ πεφωτισμένη ἄρε· ἡ. τούτου ἔνεκα δὲν ἀπο-
 » τολμῶμεν, ὅχι μόνον νὰ τοὺς ζητήσωμεν συνεισφορὰν,
 » ἀλλ' οὔτε νὰ τοὺς ἐμπιστευθῶμεν τὸ παραμικρὸν, διότι
 » μέγας ἐκτούτων ὁ κίνδυνος, καὶ ὀλίγον τὸ ὄφελος.

Ἄρα πολλὰ καὶ μεγάλα τὰ ἐμπόδια τοῦ νὰ συνάξωμεν
 » ἐδῶ ἱκανὰ χρήματα· ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀνάγκη τῶν πλει-

» στερῶν αἱ χρεῖαι εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν παρὰ κάθε
 » ἄλλο μέρος, ἐπειδὴ ἐδῶ εὐρίσκονται σχεδὸν αἱ πλειότε-
 » ραι δυνάμεις τοῦ Βαρβάρου κατὰ πάντα λόγον, καὶ διὰ
 » τὰ ὀχυρώματά του καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀσεβῶν, ἐ-
 » πειδὴ οἱ ἐδῶ κάτοικοι ὁμογενεῖς εἶναι ὡς πρὸς αὐτοὺς
 » ὀλιγώτεροι, εἶναι καὶ ἄοπλοι, εἶναι καὶ νωθοὶ καὶ φέρουν
 » καὶ ὅλα τὰ ἐκ τῆς δουλείας δυστυχήματα· δι' αὐτὰ καὶ
 » διὰ ἄλλα πολλὰ αἰτία ἔχομεν ἀνάγκην· ἐδῶ ἀπὸ μεγά-
 » λας ποσότητος χρημάτων καὶ ἐπειδὴ διὰ τούτων τὰ
 » πάντα κατορθοῦνται, ἀνάγκη πᾶσα νὰ μᾶς προφθάσете
 » ἀπὸ αὐτοῦ τὴν ἀποχρῶσαν ποσότητα, διὰ νὰ τὴν μετα-
 » χειρισθῶμεν εἰς τὰς διοργανίσεις ὅλων τῶν προφυλά-
 » κτικῶν καὶ βοηθητικῶν πρὸς εὐκόλον καταστροφὴν τοῦ
 » τυράννου, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεγάλης αἵματοχυ-
 » σίας ὅπου περιμένει τοὺς ὁμογενεῖς, ὅταν ὑστερηθῶμεν
 » τῶν ἀναγκαίων μέσων.

Ἐξὸν δὲ τῆς ταιαύτης χρηματικῆς ἀνάγκης ἔχομεν
 » καὶ τὴν (ἧς οὐκ ἄνευ) ἀνάγκην ἀπὸ τρεῖς ἐμπείρους ἀρ-
 » χηγούς πολεμικοὺς, δύο στεριανοὺς, καὶ ἓνα θαλασσινόν,
 » ἂν ἦναι ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν περισσοτέρους, τοὺς καλη-
 » τέρους καὶ τοὺς ἀξιοτέρους διὰ νὰ βάλουν τὰ πράγμα-
 » τα εἰς τάξιν καὶ νὰ κινήσουν τὴν μηχανὴν εἰς τρόπους
 » ἐπαγγελλομένους ἀναπόφρευκτον τὴν καλὴν ἐκβασιν
 » τῶν ἐπιχειρημάτων μας ἐναντίον τοῦ τυφῶνος· τοιού-
 » τους ἀνθρώπους ἐδῶ δὲν εὐρίσκομεν· ἔχομεν ὅπωσούν
 » τὸν Ἄρην, ἀλλὰ χρειάζομεθα καὶ τὴν Ἀθηνᾶν· εἰς τοῦτο
 » εἶναι ἐπ' ἀνάγκης ὁμοῦ μετὰ χρήματα νὰ μᾶς προφθάσε-
 » τε τὸ γρηγορώτερον, καὶ τοὺς τοιούτους ἀρχηγούς διὰ
 » νὰ μὴν τρέχωμεν χωρὶς βάσιν. κρίνομεν πρὸς τούτοις
 » εὐλόγον νὰ σᾶς εἴπωμεν ὅτι ὁ σῶλος τοῦ Βαρβάρου εἰ-

» ναι τὸ αὐστηρικώτερον τῆς δυνάμεώς του, ὡς πρὸς ἡ-
 » μᾶς, διότι μὲν αὐτὸν (ὡς δὲν σᾶς λανθάνει) ἐμπορεῖ νὰ πα-
 » ρεμβάλλῃ μέγιστον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ
 » μας. ἔπειτα ἐμπορεῖ νὰ πλεύσῃ διὰ τὸ Ἀρχιπέλαγος (ἂν
 » δὲν ἐμπορέσῃ νὰ κατορθώσῃ τίποτε ἄλλο ἐδῶ) καὶ ἐκεῖ
 » οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἀδελφούς μας, Λεηλατεῖ,
 » κατακαίει, ἀφανίζει, νήσους, παράλια καὶ πλοῖα, παντα-
 » χοῦ ἐπιφέρει φθοράν, θάνατον, καὶ προξενεῖ ἄπειρα κα-
 » κὰ εἰς τὸ γένος· διὰ ταῦτα εἶναι ἀναγκαιότατον πρὸ
 » πάντων, ἢ νὰ πυρποληθῇ ὁ στόλος, ἢ νὰ κυριευθῇ
 » παρ' ἡμῶν. καὶ στοχασθῇτε πόσων χρεῖαν ἔχομεν ἀπὸ
 » ἀνθρώπων ἀξίους καὶ ἀπὸ χρήματα, διὰ νὰ καθυποβά-
 » λωμεν τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ὑπερβῶμεν τὰς δυσκολίας· εἴ-
 » ναι δὲ τῆς ἀρίστης φρονήσεως νὰ ἐκτραγῇ συμφώνως ἡ
 » μηχανὴ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, εἰς ὅλα τὰ μέρη
 » καὶ τότε ἀφανιζομένου κατὰ πρῶτον τοῦ στόλου, καὶ κυ-
 » ριευομένων τῶν ὀχυρωμάτων τῆς πόλεως, εὐκολώτατα
 » ἔπειτα λαμβάνει τέλος αἶσιον καὶ χωρὶς αἵματοχυ-
 » σίας μεγάλης. Ὁ Βάρβαρος ἔχει τὴν πρόληψιν· ἤγγισεν
 » ἡ ὥρα (τὸ γράφουν τὰ κιταπιάτους)· ἔχει καὶ ὅλας τὰς
 » ἐκ τοῦ δεσποτισμοῦ μοχθηρίας, καὶ ἅμα ὅπου πάθη τὴν
 » παραμικρὰν δυστυχίαν ἀπώλετο εἰς τὸν αἰῶνα· αὐτὰ
 » ἐκρίναμεν κατὰ τὸ παρὸν συμφέροντα· συμβουλευσάτε
 » μας καὶ ἡ ἀδελφότης σας, καὶ προφθάσετέ μας καθ' ὅλα
 » βοήθειαν διὰ τὴν Ἱερὰν μας πατρίδα.

Κωνσταντινούπολις.

29 Νοεμβρίου 1820.

Π. Ε.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Κύριοι ἑφοροὶ εἰς Ὀδησσόν.

Κωνσταντινούπ. τῇ 29 9bris 1820 Ε. Π.

Καὶ εἰς τὰς 15 τρέχοντος σᾶς ἐγράψαμεν διὰ τοῦ ταχυδρομοῦ ἀναγγέλλοντες κατεπειγούσας χρεῖας μας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ, καὶ ζητοῦντες χρήματα ἱκανὰ εἰς τὰς ἀφεύκτους χρεῖας μας, καὶ τρεῖς ἀρχηγούς μὲ πείραν πραγμάτων καὶ φρόνησιν ἱκανήν διὰ νὰ κινήσουν τὴν μεγάλην μηχανήν κ. τ. λ. ἀλλὰ σκεφθέντες ὠριμώτερα, ἐγκρίνομεν νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν τὰς ἐξῆς σκέψεις μας.

Εἶναι πασίδηλον ὅτι ἐδῶ ἔχει τὴν ἐστίαν της ἡ πολυκέφαλος Ὑδρα, ἐδῶ εἶναι καὶ αἱ τῆς θαλάσσης δυνάμεις της, καὶ μέγας ἀριθμὸς ὠπλισμένων στρατιωτῶν ἐδῶ εἶναι ὁ θησαυρὸς της, αἱ ὀπλοθήκαι, καὶ τὸ κέντρον, ἡ μᾶλλον τὸ πρῶτον ἐλατήριο τῆς ἐχθρικῆς μηχανῆς, διὰ ταῦτα κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ γενῇ ἔφοδος κατὰ τῆς πρωτευούσης, καὶ κατὰ τοῦ στόλου συγχρόνως μετὰ λοιπὰ μέρη κατωρθουμένης δὲ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ στόλου, ἡ τοῦ ἀφανισμοῦ του, ἐπονται τὰ ἐξῆς.

Διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ στόλου ὁ τύραννος χάνει τὸ ἥμισι τῆς δυνάμεώς του, κόπτεται ἡ κοινωνία τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ πλημμυρήσουν πολλὰ σμήνη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ θρόνου καὶ τοῦ γένους του.

Ὅλαι αἱ νῆσοι τῆς Μεσογείου εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος μένουں τότε ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν ἔφοδον τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ στόλου των δύνανται νὰ ἀφανίσουν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, νὰ

» καύσουν, νὰ λεηλατήσουν ὅλας τὰς παραλίους πόλεις
 » καὶ χώρας, καὶ νὰ ἐμπνεύσουν τρόμον εἰς τοὺς ἡμετέ-
 » ρους· διὰ νὰ ἀποφύγωμεν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ τὰ δεινὰ,
 » τῶν ὁποίων τὴν μακρὰν περιγραφὴν κρίνομεν περιττὴν,
 » διότι εἶναι εὐκόλον νὰ τὴν συμπεράνουν οἱ φρόνιμοι,
 » εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γείνη ἡ προσβολὴ καὶ κατὰ τῆς Μη-
 » τροπόλεως ταύτης καὶ κατὰ τοῦ στόλου εἰς τὴν αὐτὴν
 » ὥραν καὶ συγχρόνως μὲ τὰς κινήσεις τῶν λοιπῶν με-
 » ρῶν τῆς Ἑλλάδος· διὰ νὰ κατορθωθοῦν δὲ τὰ μεγάλα
 » ταῦτα ἐπιχειρήματα, μᾶς χρειάζονται τὰ ἑξῆς.

α. Τριάκοντα πλοῖα τῆς Ὑδρας Σπετσῶν, καὶ Ψαρρῶν,
 » ἀπὸ τὰ μεγαλῆτερα, ἐφωδιασμένα μ' ἀνθρώπους ἱκανοὺς,
 » καὶ μ' ὅλα τὰ πολεμικὰ ἐφόδια ἀπὸ τὰ ὁποῖα στερούμεθα
 » παντελῶς, καὶ μήτε ἡμποροῦμεν νὰ τὰ προμηθεύσωμεν
 » ἐδῶθεν, διότι δίδομεν εὐθὺς ὑπόνοιαν εἰς τὸν ἐχθρόν· ἀπὸ
 » δὲ πολεμικὰ ἐφόδια παντὸς εἶδους, πρέπει νὰ ᾗναι προ-
 » μηθευμένα, ὅχι μόνον τὰ εἰρημένα τριάκοντα πλοῖα,
 » ἀλλὰ νὰ σταλοῦν πρὸς ἡμᾶς ἱκανὰ διὰ νὰ ὀπλίσωμεν
 » τοὺς ἐνταῦθα, καὶ νὰ γένῃ χρῆσις τῶν ὀπλῶν.

β'. Τρεῖς ἀρχηγοὶ ἀπὸ τοὺς καλητέρους ὅπου δύναν-
 » ται νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὁ ἓνας· διὰ τὴν ξηρὰν
 » καὶ οἱ ἄλλοι διὰ τὴν θάλασσαν, μὲ τοὺς ἀναγκαίους
 » ὑπασπιστάς δευτέρους καὶ τρίτους, διὰ νὰ διατάξουν,
 » ὀργανίσουν, καὶ ἐκτελέσουν τὰ πολεμικὰ σχέδια,
 » τοιοῦτοι δὲ ἄνδρες ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν.

γ'. Χρήματα ἱκανὰ τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ψυχὴ πάσης ἐπι-
 » χειρήσεως, καὶ τὰ ὁποῖα σκερούμεθα, καὶ δὲν ἡμποροῦμεν
 » νὰ προμηθεύσωμεν ἐδῶ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποχρῶντας·

δ'. Στράτευμα τῆς ξηρᾶς ἐδῶ δυνάμεθα εἰς προφθά-
 » σωμεν, νὰ διοργανίσωμεν· 4· ἢ 5· χιλιάδας, ἀλλὰ τὸ ὅσον

» μήτε εἶναι ἱκανοὶ μήτε ἀποχρώντως ὀπλισμένοι· διὰ
 » τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς προφθάσητε αὐτόθεν, στέλ-
 » λοντες ὅλους τοὺς πολεμικοὺς ὁμογενεῖς ὁμοῦ με παν-
 » τοίων εἰδῶν πολεμικῶν ἐφοδίων, καὶ βαρούνης, καὶ παν-
 » τὸς εἰδους ὅπλα, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ συντρίψωμεν
 » τὴν κεφαλὴν, καὶ τότε ὅλον τὸ σῶμα τῆς Ὑδρας μένει
 » νεκρὸν· ἀπορον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ εἰς ἡμᾶς, πῶς ἡ Σεβα-
 » σμία ἀρχὴ παρέδλεψεν ἐν τοιοῦτον οὐσιῶδες περὶ τῶν
 » ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ εὐ-
 » λου, ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν, ἢ ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων, θὰ
 » πηγᾶτουν ἀφεύκτως τόσα καλὰ καὶ κακὰ.

» Διὰ ταῦτα ἀναγγέλλοντες πρὸς τὴν τιμιότητά σας
 » τὰς παρατηρήσεις μας, τῶν ὁποίων τὸ βάρος γνωρίζο-
 » μεν ἡμεῖς καλῆτερον, καὶ ἔχοντες κατὰ δυστυχίαν πρὸ
 » ὀφθαλμῶν τὸν κίνδυνον καὶ τὸν ἐχθρὸν, παρακαλοῦμεν
 » νὰ τὰς ἀναγγείλετε πρὸς τὴν Σεβασμίᾳ ἀρχὴν, πρὸς
 » τὸν ἐνδοξὸν Ἐταιριάρχην (ἂν ᾦναι πλησίον) καὶ πρὸς πάν-
 » τας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ νὰ λάβετε δραστήρια μέτρα πρὸς
 » ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τῶν δικαίων ζητημάτων μας, πλη-
 » ροφορημένοι ὅτι δὲν ἔχομεν μήτε καιρὸν διὰ νὰ ἐκ-
 » τελέσωμεν τὰ δυνατὰ, καὶ εἰς τοῦτο δὲν πταίομεν ἡμεῖς·
 » ὑγιαίνετε.

Εἶναι ἀληθές ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν αὐτῶν τότε λεγομέ-
 νων ἀδελφῶν, δὲν ἔλειψαν ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ αἰσχροκέρδεια,
 ἡ ἀπάτη, καὶ ἡ ὑπόκρισις· ἡ περιγραφὴ τούτων εἶναι ἐκ-
 τεταμένη, καὶ περιορίζομαι μόνον νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐν συν-
 τόμῳ, τὰ ἀκόλουθα.

Ὅταν ἐφθασαν οἱ δύο ἀπεσταλμένοι παρὰ τοῦ Ὑψη-
 λάντου, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, (ἢ Φλέσιος)
 καὶ ὁ Χριστόφορος Περρραιβός, οἵτινες ἀπεστέλλοντο νὰ

ἐνεργήσουν ἐν Πελοποννήσῳ τὴν ἐπανάστασιν, ἔγραψεν ὁ Ὑψηλάντης πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐφορίαν νὰ δώσουν εἰς τοὺς δύο ἀπεσταλμένους χρηματικὴν ποσότητα.

Τότε ἦτον ἀνάγκη νὰ συνεισφέρουν οἱ ἔφοροι καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν, τῶν ἐμπιστευμένων παρὰ τῶν ἐφόρων.

Ὅθεν περὶ τούτου ἔγινε συνέλευσις διὰ νὰ καταγράψῃ ὁ καθεὶς τὴν συνεισφοράν του, καὶ ἐν ᾧ πρότερον πάντες ἦσαν ἐνθουσιασμένοι καὶ ἔτοιμοι μὲ λόγους μεγάλους, καὶ μὲ λέξεις παντοίας νὰ θυσιάσωσι ζωὴν καὶ κατάστασιν διὰ τὸ ἔθνος, εἰς τὴν συνέλευσιν περὶ συνεισφορᾶς ἕκαστος ὁπισθοδρόμει· ἕκαστος ἔβλεπε τὸν ἄλλον ἀγανακτησμένον, καὶ κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ πρωτογράψῃ μὴδὲν ὅτι ἦσαν οἱ εὐπορώτεροι εἰς τὴν συνέλευσιν, καὶ ἡ συνέλευσις ἤθελε διαλυθῇ χωρὶς νὰ γένῃ ὁ σκοπὸς περὶ τοῦ ὁποίου συνήχθησαν· ὁ Κυριακὸς Κουμπάρης τότε πρῶτος ἔγραψε νὰ συνεισφέρῃ τριάκοντα χιλιάδας· τὸ παράδειγμά του ἠκολούθησαν καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ κατέγραψαν, ὁ μὲν πέντε, ὁ δὲ δέκα, ὁ δὲ δεκαπέντε, καὶ οἱ πλουσιώτεροι 20: χιλιάδας γρόσια, διορίσαντες Ταμίαν καὶ εἰσπράκτορα τῆς συνεισφορᾶς ταύτης τὸν Σπυρίδωνα Β. Μαῦρον· ὁ δὲ Κύριος Δημήτριος Παλαιολόγος εἰς ἄλλας συνελέουσας παρευρίσκετο, εἰς δὲ τὴν περὶ συνεισφορᾶς, ἠγόρασεν ἀγρόν· τὸν ἐπρότειναν ἔπειτα νὰ συνεισφέρῃ, ἀλλ' ἐπροφασίσθη, ὅτι διώρισεν εἰς τὴν Λιβουρνον νὰ στείλῃσι τέσσαρας χιλιάδας τουφέκια εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἔμελλε νὰ στείλῃ καὶ δύο φορτία σίτου, καὶ οὕτω δὲν ἔδωκε τίποτε.

Ἄλλ' ἀνάγκη νὰ συναχθῇ ἡ συνεισφορὰ διὰ νὰ ἀναχωρήσωσιν οἱ ἀπεσταλμένοι· εἰς δὲ τὴν εἰσπραξίν τῶν καταγραφέντων ἦτον ἡ μεγαλύτερα δυσκολία· ὁ μὲν, ἐ-

προσασίζετο ὅτι δὲν εἶχε καιρὸν, ὁ δὲ ὅτι δὲν τοῦ ἐμῆ-
καν, ὁ δὲ ἔδωκε τὸ ἥμισυ τῆς ὑποσχεθείσης του ποσότη-
τος, ὁ δὲ τὸ τρίτον· μόνος καὶ εἰς τοῦτο ἐφάνη γενναϊώτερος
ὁ Κουμπάρης, διότι πρῶτος ὑπεσχέθη νὰ συνεισφέρει, καὶ
πρῶτος ἐμέτρησεν ὅλην τὴν συνεισφορὰν του τῶν τριά-
κοντα χιλιάδων γροσίων.

Ὅσα λοιπὸν χρήματα συνήχθησαν τότε παρὰ τοῦ
Ταμίου Σ. Β. Μαύρου ἐδόθησαν εἰς τοὺς δύο ἀπεσταλ-
μένους Γρηγόριον Δικαῖον (Φλέσιαν) καὶ Χ. Περῤαιθὸν,
καὶ ἀνεχώρησαν· ἔπειτα συνήχθησαν καὶ ἄλλα μερικὰ
χρήματα, ἐκ τῶν ὁποίων μέρος ἐδόθησαν εἰς τοὺς
Ἀποστόλους· πόσα δὲ ἔμειναν εἰς τὸν Ταμίαν, τοῦτο εἰς
ἡμᾶς εἶναι ἄδηλον, ἐπειδὴ τὸ βιβλίον τῆς δοσοληψίας
καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς ἐφορίας εἶπεν ὁ Σ. Β. Μαῦρος,
ὅτι τὰ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τὸν φόβον του,
ἀλλ' ἐφεύσθη· διότι αὐτὰ ἦσαν καλῶς ἐξησφαλισμένα
εἰς Ῥωσικὸν πλοῖον· εἰς Ὀδησσὸν ἔλθων ἔπειτα ἔλε-
γεν ὅτι ἔμειναν 17 χιλιάδες γρόσια, τὰ ὁποῖα ἓνας κά-
ποιος (ἴσως ὁ Ε.) ἐπιτήδειος φιλογενῆς τὰ ἐπῆρε, διὰ
νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' οἱ ἄνεμοι τὸν ἔφερον
εἰς Τεργέστην, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ τέλους αὐτῶν.

Αὐτὰ ἐνθυμοῦμαι, αὐτὰ καὶ ἐκθέτω, ὥς μὴ δυνηθεῖς
νὰ εὐχαριστήσω περισσότερον τὴν ἐπιθυμίαν σας. (1).

(1) Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι οἱ Κωνσταντινουπολίται δὲν ἐστάθησαν
ἀδιάφοροι εἰς τὴν ἐπανάστασίν μας, ἀλλ' ἐφάνησαν θερμουργοί, καὶ
μὲ πολὺν ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐκ τῆς Ὀθωμανικῆς κατα-
δυναστείας. Ἐπὶ τούτοις ἔχομεν πρόχειρα δείγματα καὶ τὰ τοῦ Μιχαήλ
Σούτζου, ἡγεμονεύοντος τότε ἐν Μολδαυίᾳ, ὅστις καταλιπὼν καὶ κατα-
φρονήσας τὴν Ἑγemonικὴν θόξαν κτλ. θυσιάσας καὶ χρηματικὴν κατάστα-

Τούτων οὕτω διατρεχάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐν Κρήτῃ, ἐν Κύπρῳ, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας (1), τίς ἄρα ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἐδύνατο πλέον νὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτὸν του ὑπάρχοντα εἰς τὸν κόσμον; διὰ ταῦτα καὶ ὅσοι ἐδύναντο ἀπεδίδρασκον ὅλον ἐν, ζητοῦντες νὰ διασωθῶσιν· οἱ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν κατέφευγον εἰς τὸ ὁμόθησκον Ῥωσσικὸν κράτος (ὡς εἴρηται), τὸ ὁποῖον δεχόμενον αὐτοὺς ἐπεριποιεῖτο καθ' ὅλα, περιθάλλον, καὶ παρηγοροῦν τὴν τεθλιμένην αὐτῶν ἀπελπισίαν, ὥστε πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀπ' ἐκείνης τῆς φιланθρωπικῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐπικουρίας διασωθέντες, ἠξιώθησαν νὰ ἐπανέλθωσι πάλιν εἰς τὰς ἐστίας των, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν νὰ πατήσωσι καὶ τό ἔδαφος τῆς ἐλευθερωθείσης Ἑλλάδος.

σιν ὑπὲρ πατρίδος, ὑπέφερεν ὄχι ὀλιγώτερα δεινὰ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν καὶ κατὰπausιν τῆς ἐν Λακίᾳ ἀποστασίας· δὲν εἶναι δὲ καὶ μακρὰν τῆς ἀληθείας ὅτι πολλοὶ Κωνσταντινουπολῖται ἐφάνησαν κατὰ διαφόρους ποχὰς καὶ περιστάσεις διώκται τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὑπερασπισταὶ τῆς Ὀθωμανικῆς καταδυναστείας, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἅς ὑποτεθοῦν ὡς θεῖα καὶ ἀνθρώπινα· ὡς θεῖα μὲν, ἐκ τοῦ διότι ἀποῦ ὁ θεὸς ἐποίησε τὴν ἡμέραν μὲ τὸ ἀπέραντον φῶς τοῦ Ἡλίου, ἐποίησε καὶ τὴν νύκτα μὲ τὴν Σελήνην, κτλ. ὡς ἀνθρώπινα δὲ, ἐκ τοῦ διότι συμπάθεια καὶ ἀντιπάθεια, δικαιοσύνη, καὶ ἰδιοτέλεια, κτλ. τρέχουν ὁμοῦ ὑπάρχον λοιπὸν καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (καθὼς καὶ πανταχοῦ) καὶ ἀγαθοὶ καὶ στρεβλοὶ, ἀλλὰ τούτων ὁ θεὸς ἔστω κριτῆς.

(1) Εἶναι ἀξία διηγήσεως, ὡς θαυμασμοῦ πλήρης, ἡ περὶ τὴν θρησκευτικὴν σταθερότητα τῶν πελεκισθέντων, καὶ ἀπαγχονισθέντων τσούτων ἀνδρῶν τότε, Κοσμικῶν τε καὶ Κληρικῶν, καθότι κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν ἐξάμωσε διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν θάνατον· τοῦτο θαυμάζετο καὶ παρὰ τῶν ἰδίων Ὀθωμανῶν, οἵτινες μὲ ἄλλους λόγους ἐπῆρουν τὴν σταθερότητα αὐτὴν. «Οἶδε καὶ πολέμιος ἀνδρὸς θαυμάζειν ἀρετάν»,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Τὰ κατὰ τὴν Σμύρνην διατρέξαντα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας (1).

Κατὰ τὴν 23 Μαρτίου 1821 κοινοποιηθείσης εἰς Σμύρνην τῆς ἐν Μολδαυίᾳ ἀφίξεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀπεστάλη διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου, νὰ ὀπλισθῶσιν ἅπαντες οἱ Ὀθωμανοὶ, λόγῳ ὑποφίας ἀλλὰ νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Ὁ ὀπλισμὸς τῶν Ὀθωμανῶν δὲν ἦτο χωρὶς τῆς συνειθισμένης αὐτῶν ἀταξίας καὶ ἀγριότητος, ἥτις μάλιστα προηγείται εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις κατὰ τῶν ἀόπλων.

Τὴν 26 (τοῦ αὐτοῦ) λόγου γενομένου παρὰ τῶν Φιλοταράχων περὶ Πολέμου μεταξὺ Ῥωσσίας, καὶ Τουρκίας, ἠγοίγη πεδὶον εὐρύχωρον εἰς τὰς θλίψεις, καὶ δυστυχίας τῶν Χριστιανῶν.

Τὴν δὲ 28 πολλοὶ ἀφίνοντες τὴν περιουσίαν των, ἐζήτουν τὴν σωτηρίαν των διὰ τῆς φυγῆς. Τὸ παράδειγμα τούτων ἠκολούθησαν καὶ οἱ Ῥωσικοὶ ὑπήκοοι, ἀκατάπειστοι εἰς τὰς διακηρύξεις τοῦ Ῥωσικοῦ Προξένου Κ. Δεστούνη, κατὰ τῆς ψευδοῦς περὶ πολέμου φήμης.

Τὴν δὲ 23-εἰκοσιδύω ἐλεεινὰ θύματα κατεσφάγησαν, ἡ δὲ σφαγὴ ἤρχησεν ἀπὸ ἑνὸς δυστυχῆ ἀρτοποιόν, ἐπὶ λόγῳ νὰ τρομάξῃσι τὸν εἰς τὴν σφαγὴν παρόντα

(1) Τὰς περὶ τῶν κατὰ τὴν Σμύρνην διατρέξαντων πληροφορίας ταύτας λαβόντες ἐξ ἀμερολήπτου καὶ ἱσιοπίστου μέρους, ἐξεθέσαμεν ἐνταῦθα πρὸς γνῶσιν τῶν ἀναγνωστῶν.

Ῥωστικὸν τοῦ Προξενείου Διερμηνέα Κ. Παπᾶ Ρηγόπουλον, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ Προξενεῖον· (τοιαύτη ἐστάθη ἡ τύχη τῶν διατελούντων ὑπὸ τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος Χριστιανῶν).

Μέχρι δὲ τῆς 15-Ἀπριλίου οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ στήσωσι τὴν εὐτυχίαν των ἐπὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἄλλων, διέσπειρον ψεύδη, συνέθετον Φερμάνια (διατάγματα), ἔφερον ταχυδρόμους μὲ τὴν εἰδησιν τοῦ πολέμου, οἱ μὲν εἰς τὸ Ῥωστικὸν Προξενεῖον, οἱ δὲ εἰς τὸν Μουσέλλήμην, τὸ δὲ περιεργώτερον, καὶ ἄξιον θαυμασμοῦ ἦτον, ὅτι τινὲς τῶν νομιζομένων καλῶς ἀνατεθραμμένων, ἢ ἐχθροπαθοῦντες πρὸς τοὺς μὲν καὶ δέ, ἢ σκοποῦτινὸς χάριν καὶ ἰδιοτελείας, ἐξῆπτον τὴν λύσσαν τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ προσέθετον φόβον ἐπὶ τοῦ φόβου, τὸν ὅποιον ματαίως ἢ φιλάνθρωπία τινῶν κατεγίνετο νὰ καταπαύσῃ.

Τὴν 6-(τοῦ αὐτοῦ) οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπληροφορήθησαν τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῶν Νήσων Ὑδρας, Σπετζῶν, καὶ Ψαρρῶν· μολὶς ὁ λόγος ἠκούσθη, καὶ ἐξήκοντα κεφαλαὶ ἐκυλίσθησαν εἰς τὴν ἀγοράν· κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δὲν ἔβλεπέ τις, εἰμὴ γυμνὴν τὴν αἰμοσταγῇ τῶν τυράννων ἐπάθην, ἀπειλοῦσαν ἀδιακρίτως εἰς θάνατον πᾶσαν συναντωμένην τάξιν, πᾶσαν ἡλικίαν, τὴν δὲ φρίκην ἐνδεδυμένην τὸν μέλαινα χιτῶνα καὶ συνοδεύουσαν πανταχοῦ τοὺς πάντας.

Τὴν 10-Ἰουδαῖοι τινὲς ἀπὸ τὸν Τζεσμέ εἰς Σμύρνην προσορμήσαντες, ἀνήγγειλοι ψεύδη πολλὰ, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀλείφοντες ῥητίνην τοὺς συλλαμβανομένους Ὀθωμανοὺς τοὺς παραδίδουσι εἰς τὰς φλόγας. Ἡ εἰδησις αὕτη ὡς φλογοφόροι ἐριννὺς περιελθοῦσα τὴν

πόλιν, κατέστρεψε τὰ πάντα, καὶ οὐδὲν Ἱερὸν ἦτον πλέον διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς, οὔτε λόγος οὐδεὶς ἡδύνατο νὰ κατευνάσῃ τὴν μανίαν αὐτῶν. Ἐβλεπέ τις εἰς τὰς ὁδοὺς Γυναῖκας ἐγγύους ἀποβαλλούσας, Μητέρας ἀνυποδύτους, λησμονούσας τὰ τέκνα των, Βρέφη κλαυθμυρίζοντά, καὶ διὰ τῶν γοερῶν ὀλολυγμῶν των ζητοῦντα τὰς μητέρας των. πᾶσαν δὲ ἡλικίαν ζητοῦσαν τὴν σωτηρίαν της εἰς τὸν λιμένα τῆς Σμύρνης.

Τὴν νύκτα τῆς-13-Ὀθωμανοὶ τινὲς ἰδόντες ἐν Πλοῖον Αὐστριακὸν ἀγρευθὲν εἰς τὸν Αἰγιαλόν, καὶ ἐπιβάντες εἰς αὐτὸ διὰ λέμβου, ἐφόνευσαν τοὺς δύο τῶν ἀγρευόντων, τοὺς δὲ τρεῖς ἔφερον εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Μουσελλήμη, καταβοῶντες κατ' αὐτῶν νὰ κρεμασθῶσιν, ὡς σκοπὸν ἔχοντες δῆθεν νὰ καύσωσι τὰ εὐρισκόμενα Ὀθωμανινὰ πλοῖα.. Ἡ ὑπεράσπισις τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου ἐστάθη εἰς μάτην· κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐφόνευσαν καὶ δύο Ἑπτανησίους· ὅθεν οἱ ξένοι ἰδόντες τὸν ἀδιάκριτον εἰς ὅλους θάνατον, ἐπέβησαν μὲν εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλ' ὅλοι δὲν ἀπεγυμνώθησαν καὶ ἀπὸ τὰς ἐχθροπραξίας των κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν-18-ὁ Ῥωσσικὸς Πρόξενος ἐκοινοποίησεν ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορός του τὸ ψήφισμα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεως Στρόγγανοφ, δι' οὗ ἐκώλυε πᾶσαν πράξιν τῶν ὑπηκόων του ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐβεβαίωνε τὴν ἐπιθυμίαν του περὶ εἰρήνης καὶ ἀρμονίας τῶν δύο Αὐλῶν.

Τὴν-20-οἱ Πρόξενοι ξένων δυνάμεων βλέποντες τὴν ἀναρχίαν, ἐζήτησαν κοινῶς συνέντευξιν μετὰ τοῦ Μολλᾶ, καὶ τῶν Πρωτίστων· παραδεχθείσης δὲ αὐτῆς, τὴν ἐπιοῦσαν συνῆλθον, καὶ ἀπήρτησαν συμφώνως τὴν ἀσφα-

λεια τῶν ὑπηκόων των, Ὁ Μολλᾶς, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν συγκατέθεντο νὰ διορισθῶσι φρουραὶ περὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας.

Τὴν-20-οὶ Προὔχοντες Ὁθωμανοὶ ἐκάλεσαν ὅλους τοὺς Πρόξενους· ἐλθόντων δὲ, ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν·

α. Κανὲν Εὐρωπαϊκὸν πλοῖον νὰ μὴν δέχεται ραγιάδιν.

β. Τὰ εἰσπλέοντα, καὶ ἐκπλέοντα πλοῖα πάσης σημαίας νὰ ἐπισκέπτονται ἀπὸ τοὺς Ὁθωμανοὺς, καὶ νὰ παραδίδονται εἰς τοὺς ἰδίους οἱ καταφυγόντες εἰς τὰ πλοῖα ραγιάδες καθὼς καὶ τὰ ὅπλα, καὶ αἱ τροφαί, ὅσα τυχὸν εἶναι περισσότερα τῶν ἀναγκαίων.

γ. Νὰ ἐμποδισθῶσιν ὅλα τὰ πλοῖα διὰ δέκα ἡμέρας.

δ. Νὰ διωχθῶσιν ὅλοι οἱ ραγιάδες οἱ καταφυγόντες εἰς τὰ πλοῖα, καὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν Εὐρωπαϊῶν, καὶ νὰ μὴ δεχθῶσιν ἄλλους.

Οἱ Πρόξενοι τῆς Ῥωσσίας, καὶ Αὐστρίας παρετήρησαν ὅτι τὸ ἐμπόδιον τῶν πλοίων εἶναι ἐπιζήμιον, τὸν δὲ διωγμὸν τῶν ζητούντων ἄσυλον, ἀπάνθρωπον· οἱ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας συμφώνως μὲ ἄλλους, ἐνέκριναν τὰ ζητήματα τῶν Ὁθωμανῶν, πλὴν τοῦ διωγμοῦ, καὶ τῆς μὴ παραδοχῆς τῶν καταφευγόντων εἰς αὐτοὺς. Ὁ δὲ τῆς Πруσίας Πρόξενος Κύριος Πίζαρης ἐνέκρινε καὶ τοῦτο τὸ ἀπάνθρωπον ζήτημα.

Τὴν 17 Μαΐου ὁ Χασσάν Πασσᾶς ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν Καισάρειαν, ἔφθασεν εἰς ἓν χωρίον πλησίον τῆς Σμύρνης συνωδευμένος ἀπὸ πέντε ἕως ἑξ ἑκατοντάδας στρατοῦ, καὶ διευθυνόμενος διὰ τὸ Ναύπλιον πρὸς φύλαξιν τοῦ φρουρίου. Ἀλλὰ φοβηθεὶς τὴν τῶν Ἑλλήνων θαλάσσιον δύναμιν, ἐπέτυχε ζητήσας ἀπὸ τὴν αὐλὴν του διὰ συνδρομῆς τοῦ Μολλᾶ καὶ Μπάς-ἀγιάνη νὰ μείνῃ εἰς τὴν Σμύρνην

διὰ τὴν ἡτυχιαν τῆς πόλεως αὐτῆς, ὅπου συνεχῶς συνέβαινον ἀδιάκοποι φόνοι.

Τὴν 3, Ἰουνίου μία ναὺς Ῥωσικὴ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διαβαίνουσα τὰ παράλια τῆς Σμύρνης, ἔχουσα πεντακοσίους ἐξήκοντα ἐπιβάτας, ὑπηκόους διαφόρων δυνάμεων καὶ πλησιάζατα εἰς τὸν λιμένα, ἐπεσκέφθη παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἐπιμένοντες νὰ πραγματοποιοῦσι τὰς ὑποφίας των, δυσκόλως ἐπέβηοντο εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅθεν ἦτον ἐπόμενον νὰ ἐξερευνοῦν τοὺς ἐπιβάτας. εἰς τὸ πλεῖστον μέρος ἦσαν γυναῖκες καὶ παῖδις ὡς βαγράδες, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχον οὔτε κἂν ἐνδείξεις περὶ τούτου, ἔδωκαν τὴν ἄδειαν ἐκπλου· τοῦτο ἰδόντες οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ εὐρόντες εὐκαιρίαν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μελετωμένου σκοποῦ των, ὥρμησαν ἑνοπλοὶ, καὶ ἐπέμενον εἰς κράτησιν τῆς νηὸς, ὡς δῆθεν ἐχούσης ἀποστάτας καὶ πολεμεφόδια.

Ἀλλὰ γενομένης καὶ δευτέρας καὶ τρίτης ἐπισκέψεως κατ' ἐπίμονον θέλησιν λαοῦ βαρβάρου, καὶ ἐξηγριωμένου, ἐκρατήθη μὲν ἡ ναὺς ἀναιτίως, ἀλλὰ μὲ τρόπον προσώρμητε μεταξύ τοῦ εἰς Σμύρνην εὐρισκομένου Γαλλικοῦ Στόλου.

Ὁ δὲ λαὸς ἀποτυχῶν ἀπὸ τὸν μελετηθέντα σκοπὸν του, ἤτοι τὴν λαφυραγωγίαν τῆς νηὸς, ὥρμησαν κατὰ τοῦ Μολλά, τοῦ Μπάς Ἀγιάνη, καὶ τοῦ Μπάς Ναίπη, τοὺς ὁποίους ἀφ' οὗ κατέκοψαν εἰς κομμάτια, διασκορπισθέντες εἰς τὴν πόλιν, κατέβαφον τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως μὲ τὸ χριστιανικὸν αἷμα τῶν πρῶτοντων ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων, ἀδυνάτων γερόντων, νηπίων, ὥστε ἕκαστος εἶχε σύντροφόν του τὸν θάνατον εἰς κάθε βῆμα κατὰ πᾶσαν στιγμὴν. Ὁ Ὀθωμανὸς δὲν ἦτον πλέον ἀνθρω-

πος, ἀλλ' ἦτον ἀγριώτερος ἐξηγριωμένης Λεαίνης, (τῆς ὁποίας τὰ νεογνὰ ἠρπάγησαν ἀπὸ τὴν ἀπρόσιτον φωλεάν της.) Ἐκαστος Τοῦρκος μυρίουσ ἐχων θανάτους ὑπὸ τὰς διαταγὰς του, τοὺς διέταττεν ὅπου, καὶ ὅπως ᾔθελεν.

Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ Γαλλικὸν Προξενεῖον καὶ οἱ εἰς Σμύρνην εὐρισκόμενοι Γάλλοι ἀξιωματικοὶ ἀτρόμητοι εἰς τὸν κίνδυνον, συναμιλλῶντο τίς νὰ ὥσῃ περισσοτέρους ἀπὸ τὴν σφαγὴν. Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος Γάλλους, διὰ τὰ ἀδάμαστα τῆς φιλανθρωπίας αὐτῶν αἰσθήματα!!!

Τὸ δὲ Ῥωσσικὸν Προξενεῖον καθυβριζόμενον καὶ διωκόμενον κατέφυγεν εἰς τὸ Ῥωσσικὸν πλοῖον, (1) πολλοὶ δὲ τὴν σφαγὴν ταύτην τὴν ἀπέδωκαν ὅτι ἐγένεν ἐξ αἰτίας τοῦ ἐλλιμενισμοῦ τοῦ Ῥωσσικοῦ πλοίου· ἀλλ' ὅσοι γνωρίζουσιν ἐκ πείρας τὸ ἄστατον τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ τὴν γαυριῶσαν αὐτῶν ὑπερηφάνειαν, δὲν ἀποδίδουσιν ὅλην τὴν αἰτίαν εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος εἰς τὴν διάθεσιν, καὶ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ραδιουργίαν, καὶ ἀπάνθρωπον διαγωγὴν ὀλιγίστων τινῶν Δυτικῶν Ἑλλήνων.)

Ἐν τούτοις οἱ Ὀθωμανοὶ βλέποντες τὸ πλοῖον ἐξησφαλισμένον μεταξὺ τῶν Γαλλικῶν πλοίων, καὶ ὅχι μεταξὺ τῶν ἀρπακτικῶν αὐτῶν ὀνύχων, ἐζήτησαν ἐπιμόνως, καὶ τετάρτην ἐπίσκεψιν, ἀπειλοῦντες τοὺς Προξένους

(1) Οἱ Τοῦρκοι ὡσάκις δυσαρστηθῶσι μὲ ὅποιονδήποτε, τὸν ὑβρίζουσι μὲ τὴν λέξιν Μοσκοβ Γκζαβούρ, ἅπσπε Μόσκοβε, καὶ ἀναφέροντες εἰς τὰς μεταξὺ των συνομιλίας τοὺς Ῥώσσους τοὺς ὀνομάζουσιν, ἔχθρους τῆς πίστεώς των, καὶ ἐν τοσούτῳ οἱ Ῥώσσοι πάντοτε συντρίβουν τὰ ἑνὶ τῶν.

των τῶν δυναμεων, καὶ προβάλλοντες τὸ πρόχειρον αὐτῶν σύνηθες καταφύγιον, ὅτι δηλαδὴ θέλουν καύσει ὅλην τὴν πόλιν, καὶ ὅτι θέλουν σφάζει ἀνεξαίρετως ὅλους τοὺς Χριστιανούς.

Οἱ Πρόξενοι μὴ δυνηθέντες νὰ καταπέισωσι τὸν Ῥωσικὸν συναδελφόντων διὰ λόγου, διεμαρτυρήθησαν συμφώνως κατ' αὐτοῦ, ὅστις διαλογιζόμενος τὰ δεινότερα, καὶ τὴν πραγματοποιήσασιν τῶν βαρβάρων ἀπειλῶν, ἐνέδωκε διὰ νὰ γένη καὶ ἡ τετάρτη ἐπίσκεψις, ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Προξένων τῶν ἄλλων Δυνάμεων, διαμαρτυρηθεὶς ἐναντίον αὐτῶν ἐν περιπτώσει ἀμελείας προελευσομένης ἀπὸ μέρος αὐτῶν διὰ πᾶν ὅ,τι δῆποτε ἀνόσιον καὶ ἄδικον.

Τούτων πάντων ἀκριβῶς γενομένων, οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν εὗρον αἰτίαν διὰ νὰ δικαιολογηθῶσι διὰ τῆς ἀνοσιουργίας των· διὸ καὶ κατέφυγον εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, (ὅπερ αὐτοῖς εἶναι εὐπορον πάντοτε,) κοινολογήσαντες δηλαδὴ τοὺς παροτρύνοντας τὰ τοιαῦτα (1).

Τελευταῖον τὴν ἁ. Ἰουλίου ἐδόθη ἡ ἄδεια νὰ ἐκπλεύσουν ὅλα τὰ εἰς Σμύρνην εὐρισκόμενα Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ ἡ πολυκαθὴς Ῥωσικὴ Ναὺς, ἔχουσα σύντροφόν ἀχώριστον εἰς τὰ πάθη τῆς τὸν Ἰω. Παπᾶ Ρηγόπουλον (2).

(1) Ἡμεῖς σιωπῶμεν τὰ περὶ τούτων, ὥς μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἱστορίαν ἡμῶν. Οἱ δὲ περιέργοι θέλουν εὖρεαι αὐτὰ εἰς τὰς Ἱστορίας καὶ εἰς τὰ ἡμερολόγια τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

(2) Ἀμα ἐκκλινοποιήθη εἰς τὴν πόλιν τῆς Σμύρνης ἡ Ἑλληνικὴ ἀποστασία ἀπ' ἀρχῆς αὐτῆς ὁ Κ. Ἰω. Παπᾶ Ρηγόπουλος (ὡς μᾶς ἐβεβαίωσαν τίμιοι ἀντίπαι) ἐδειξεν ἀπαράδειγμάτιστον ζῆλον καὶ προθυμίαν, μὲ κίνδυνον μά-

Ὁ δὲ Χασάν Πασσᾶς, ὁ ζητήσας νὰ μείνῃ εἰς Σμύρνην διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς πόλεως αὐτῆς, ἔμεινε διὰ τὴν κα-
ταστροφὴν τῆς, καὶ διὰ τὴν σφαγὴν τῶσων ἀθώων, καὶ ἡ
ἄλλοτε φαινομένη πλουσία καὶ ὠραία πόλις τῆς Σμύρνης
ἦτον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χασάν Πασσᾶ, ἡ πῦλις τῶν
δυστυχιῶν καὶ τοῦ κλαυθμῶνος, ἐπειδὴ μετὰ τοῦ
διαστήματος τούτου κατεσφάγησαν ὑπὲρ αἰῶν δύο χι-
λιάδας ἀθώων θυμάτων, (1) ὥστε αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως
καθημαγμέναι παρίστανον τὴν πόλιν ὡς ἄλλο μακελ-
λεῖον. Πτώματα κατακομματιασμένα ἀντὶ ταῖς ἐσύρον-
το εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους παιανίζοντας, εἰς
δὲ τὴν τραγικὴν αὐτὴν περίστασιν ἀλλοίμονον εἰς τὸν
δυστυχῆ ἐκεῖνον Χριστιανὸν ὅστις ἤθελε ρίψει ὄμμα
συμπαθείας! εὐθὺς ὁ θάνατος ἦτον ἐπὶ κεφαλῆς του!!

Κατὰ τὴν δεκάτην Ὀκτωμβρίου ἔφθασαν εἰς τὴν
Σμύρνην Ὀθωμανοὶ τινὲς ἐκ Μονεμβασίας, τοὺς ὁποίους
οἱ Πελοπόννησιοι διὰ πλοίων Σπετζιωτῶν μετεβίβασαν
εἰς τὴν Σκᾶλα Νόβα· οὗτοι δὲ ἀντὶ τῆς φιλανθρω-
πίας τὴν ὁποῖαν οἱ Πελοποννήσιοι Ἑλληγες ἔδειξαν εἰς
αὐτούς· οἱ Ὀθωμανοὶ οὗτοι ἅμα πατήσαντες τὸ ἔδαφος

Ἰστα τῆς ζωῆς του διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν χιλιάδων Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους δι-
σσωσεν ὑποκρίβας ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἱστία τῶν Ῥωστικῶν πλοίων, ἐφοδιάζων
αὐτοὺς καὶ μὲ χρήματα διὰ τὴν ὁδοιπορίαν των.

Ἐκ τῶν διασωθέντων καὶ βοηθηθέντων αὐτῶν ὑπάρχουσι πολλοὶ καὶ εἰς δια-
φόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Κράτους.
Ἐξ ὧν πολλοὺς ἰδίους ὡσὶν ἠκούσαμεν ἀναπέμποντας εὐχαριστηρίους εὐχὰς
διὰ τὰς παρὰ τοῦ Ἰωάννου Παπᾶ Ρηγοπούλου γενομένας εἰς αὐτοὺς διασω-
σεις, εὐεργεσίας, καὶ χρηματικὰς περιθάλψεις.

(1) Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἦσαν καὶ πολλοὶ ὑπῆκοοι τῶν ξένων

τῆς Ἀσίας, ἔβαψαν τὴν πόλιν τῆς Σμύρνης μὲ τὸ αἷμα τριακοσίων ἐξήκοντα Χριστιανῶν.

Κατὰ δὲ τὴν ὁγδόην Νοεμβρίου συνηθροισμένων ὄντων εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν Ταξιάρχων ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς, οἱ Ὀθωμανοὶ περιπλέον τῶν γυλίων πεντακοσίων παρευρέθησαν εἰς τὰ περίξ τοῦ Ναοῦ ἐξελθόντων δὲ τῶν Χριστιανῶν, οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπανθρωπῶς καὶ θηριωδῶς ἐφόρευσαν ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους ἐξήκοντα Ἑλλήνας, καὶ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ θηριωδία τῶν Ὀθωμανῶν μέχρι τῆς διαληφθείσης ἐποχῆς, ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν καὶ εἰς τὰ Προξενεῖα τῶν μεγάλων Δυνάμεων, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὸ Ῥωσικόν, ὡς προεῖρηται. Οἱ δὲ δυστυχεῖς Χριστιανοὶ ἐκλείοντο ἐντὸς τῶν οἰκῶν των χωρὶς νὰ τολμῶσι ν' ἀνοίξωσι παράθυρον ἢ θύραν, καὶ τοῦτο διότι τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ διαταγὴ τοῦ Ὀθωμανοῦ Διοικητοῦ, διὰ νὰ φαίνωνται σφραλισμένοι αἱ οἰκίαι ὡς νὰ ᾔσαν ἔρημοι. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διατρέξαντα εἰς τὴν Σμύρνην, τὰ περαιτέρω δὲ ἀγνοοῦμεν.

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Προετοιμασίαι τῶν Ἑταιριστῶν διὰ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἑναρξιν τῆς ἀποστασίας - σχέδια προκαταρκτικὰ αὐτῶν - βάσεις λαμβεῖσθαι ἐπὶ τοῦ ἁριθμοῦ τῶν ἐντοπίων ὀπλοφόρων Ἑλλήνων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν - αἱ αὐταὶ ἐπὶ τῆς καυτικῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμει.

Ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ μετὰ τὴν 22 Μαρτίου (τοῦ 1821) ἀφ' οὗ ἐκλείσθησαν αἱ ὁδοὶ χωρὶς πλέον νὰ ἐξέρχονται Μενζιλια (ταχυδρομεῖα), οὐδ' Ἕλληνες, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν τῆς Πελοποννήσου ἐπαρχιῶν Ὀθωμανοὶ ἤρχισαν νὰ εἰσέρχονται ὁμοῦ μὲ τὰς οἰκογενεῖας των εἰς τὴν Τριπολιτζάν καὶ εἰς τὰ φρούρια (1) διὰ νὰ ἀσφαλισθῶσι, (2) καὶ ὡς ἐκ τῶν συμβάντων ἀκροβολισμῶν καὶ τῶν διαφημισθέντων, ὅτι δηλ. ὑπάρχουσι στρατεύματα, πολεμοφόδια, καὶ λοιπὰ εἰς τὴν Μάνην καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ὑποπτεύοντες μήπως ἤθελεν ἐκτραγῇ ἡ ἀποστασία καὶ εὐρεθῶσιν ἀπροφύλακτοι, τότε οἱ Ἕλληνες ἑταιρισταὶ ἔθεντο σκοπὸν νὰ κάμωσιν ἑναρξιν τῆς ἀποστασίας πλέον, κα-

(1) Τὴν μὲν 23 Μαρτίου εἰσῆλθον εἰς τὴν Τριπολιτζάν οἱ κάτοικοι Ὀθωμανοὶ τῆς Μεγαλονπόλεως (Λεονταρίου) ἄνδρες, γυναῖκες παιδιὰ, καὶ γέροντες χωρὶς νὰ μείνῃ οὐδὲ εἰς ὀπίθω· τὴν δὲ 25 τοῦ αὐτοῦ εἰσῆλθον οἱ κάτοικοι τῆς Λακεδαιμονίας (Μιστρᾶ), καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Μπαρδουνίων (νόμῃς τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας)· ἦτον ὅμως ἀδύνατον νὰ καταθλίψωσι καὶ στενονοχωρήσωσιν οἱ Ἕλληνες τοὺς Μπαρδουνιώτας, καθότι εἶχον περίπου τῶν 40. πόργους ὄχυροὺς, οἵτινες ἐπέιχον σχεδὸν τόπον τῶν αὐτῶν φρουρίων.

(2) Τὰ περὶ τοῦτων θέλομεν ἐκθέσει ἐκτενέστερον ἐν τῇ εἰςῆς τόπῳ.

ὅτι ἄλλως δὲν ἐδύναντο ν' ἀφίσωσι παρημελημένην τὴν ἀποστασίαν, πολὺ δὲ μᾶλλον ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας τὰ βοηθητικὰ μέσα. α'. τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν καὶ ἐλπίδα (ὡς καὶ ἄλλαχ' οὗ εἴρηται), β'. διὰ τὴν ἀμετάβλητον τοῦ Σουλτάνου ἀπήφασιν, διὰ τὴν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καταστροφὴν ἐνασχολοιμένου περὶ αὐτὴν καὶ τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ μετὰ πολυαριθμῶν στρατευμάτων καὶ λοιπῶν, γ'. τὸν διεκχυθέντα τρόμον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τῆς Πελοποννήσου, οἵτινες ἐξασφαλισθέντες εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ εἰς τὰ φρούρια, ἐνεψύχωσαν πολὺ τοὺς Ἕλληνας (1) δ'. τὴν τοῦ Σουλίου διάρκειαν ἐναντίον εἰς τὴν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀντίστασιν, καὶ ἐ. τὴν ἐναρξιν τῆς ἐν Βλαχομπογδανίᾳ ἀποστασίας, ἥτις προσεκάλεσεν ὄχι ὀλίγον τὴν τῶν Ὀθωμανῶν προσοχὴν.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὄντες ἐπιστηριγμένοι οἱ ἀρχηγέται τῆς Ἑταιρίας καὶ οἱ μετὰ ταῦτα καταταχθέντες ἑταιρισταί, ὁσάκις ἐξέφραζον ὑποσχέσεις περὶ τῆς συμμετοχῆς καὶ συμπράξεώς των εἰς τὴν Ἑταιρίαν, ἐλάμβανον ὡς θεϊκὸν μέτρον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν Ὀθωμανῶν, παραβάλλοντες αὐτὸν μετὰ τῶν Ἑλλήνων· ἐπηρρίθμουν δὲ ὑποθετικῶς κατὰ μὲν τὴν Πελοπόννησον ὄχι πλεοντέρους τῶν 20,000 Ὀθωμανῶν ὀπλοφόρων, Ἕλληνας δὲ ὑπὲρ τὰς 60,000· δηλαδὴ ἐκ μὲν τῆς Μάνης, 10,000· ἐκ δὲ τῶν δυνατωτέρων ἐπαρχιῶν, οἷον τῆς Ἀρκαδίας, Καρυταίνης, Ἀνδρου-

(1) Ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν Μπαρδουνιάδων Ὀθωμανῶν ἐνεψύχωσε πολὺ τοὺς Ἕλληνας, καθότι ἦτον ἀδύνατον νὰ τοὺς καταθλίψωσι διὰ τὴν ῥηθεῖσαν αἰτίαν, καὶ τούτους μᾶλλον, καθὼς καὶ τοὺς Λαλαίους ἐφοβοῦντο πολὺ περισσότερο οἱ Ἕλληνες ὡς ἰσχυροτέρους τῶν ἄλλων κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανῶν.

σης, Λεονταρίου, Καλαβρύτων, Λακεδαιμονίας, καὶ Κορινθίας 30,000. ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν 20,000, ὅλης συμποσούμενης εἰς 60,000. κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν (ὑποθέτοντες καὶ αὐτὴν ἀναστατωμένην) τοῦλάχιστον 30,000. 5 : δὲ ἢ 6,000 ἐκ τῶν περὶ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν ὅπλοφόρων Ἑλλήνων ἐπηρρίθμουν δὲ καὶ Ὀθωμανοὺς ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων ὅχι πλείους τῶν 10 ἢ 16 : χιλιάδων, εἶχονδ' ἐπομένως καὶ τοιαύτην πεποίθησιν, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον τὸ νὰ δυνηθῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ διαβῶσιν ἀπὸ τόσα ὄχυρά καὶ δύσβατα μέρη τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἐλθωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἀλλ' ἐφεύσθησαν τῶν ἐλπίδων αὐτῶν καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἦσαν περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Πελοπόννησον, ἴσως καὶ κατὰ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Θεσσαλίας, καθότι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανῶν τῶν αὐτοχθόνων, τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν διατελούντων, καὶ τῶν εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας εὐρεθέντων, καὶ τῶν ἐκ διαλειμμάτων εἰσβαλόντων ἐκινδύνευε νὰ τριπλασιάσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποθετικῶν 60,000 Ἑλλήνων τῆς Πελοποννήσου (ὥς θέλουν ἐκτεθῇ τὰ περὶ τούτου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ)· κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐφεύσθησαν αἱ διὰ τοὺς Μανιάτας ἐλπίδες τῶν ὅλως διόλου.

Ἐπεστηρίζοντο πρὸς τούτοις καὶ εἰς τὴν ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὴν πληθὺν τῶν πλοίων τῶν τριῶν νήσων Ὑδρας, Σπετζῶν, καὶ Ψαρῶν, τοῦ Γαλαξειδίου, τῆς Κάσσου, καὶ τῶν λοιπῶν νήσων· καὶ ὅσα μὲν διὰ τὰ πλοῖα τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἃν καὶ εἰς τὴν ἐναρξιν ἐγίνεν ὀλίγη ἀργοπορία, ἃν δὲ καὶ παρεισέφρυσαν πολλαὶ καταχρήσεις, ἐλλείψεις, καὶ παραδρομαί, εἰ ἐπεὶ λογίζονται τὸ

μηδὲν ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν οὐσίαν τῶν κατορθωμάτων των, καθότι καὶ χρήματα ἐβυστιάσθησαν ἀπὸ μέρους τῶν δυνατῶν ναυτικῶν, καὶ τὰ πλοῖα ὅλα ἐξετέλεσαν τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρῆσι των περισσότερον ἀπὸ τὰ ἐλπιζόμενα· δὲ ἀπέτυχον μὲν ὅλα ταῦτα οἱ ἀρχηγέται καὶ λοιποὶ ἑταιρίσται Ἕλληνες τῶν ἐλπιδῶν των, καθότι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπέρερον τρόμον ἀπερίγραφτον εἰς τὸν ἰσχυρὸν Σουλτάνον, ὃχι δὲ καὶ ὀλιγωτέραν ἐκπλήξιν καὶ θαυμασμόν εἰς τοὺς σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους ἀνδρας τῆς Εὐρώπης, ὡς συνέβη εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποσταλέντα Πρέσβυν τῆς Γαλλικῆς αὐλῆς Κ. Γκιλμινώτ ἐπὶ Καρόλου διὰ τὰ τῆς Ἑλλάδος ἀπροσάτευτα, ὅς τις κατὰ τὴν διὰ Κωνσταντινουπόλιν ὁδοπορίαν του συνέπεσε νὰ εὑρεθῇ τὸ πρῶτ' ὀλίγον μακρὰν τῆς νήσου Λέσβου (Μιτυλήνης) καθ' ἣν ἡμέραν συνεκροτήθη ναυμαχία μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων· ὁ Γκιλμινώτ διὰ νὰ μὴ παραδράμῃ τὴν ἀξιοθέατον ἐκείνην καὶ παράδοξον εὐκαιρίαν, ἀπεφάσισε καὶ ἐστάθῃ μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, γεγονῶς αὐτόπτης ὅλης αὐτῆς τῆς ναυμαχίας, ἣτις ἐξέπληξε καὶ αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ὄντας ἐν τῷ πολεμικῷ πλοίῳ· ἀπηλπισμένος δὲ ὢν ὅτε εἶδε τὰς μικρὰς τῶν Ἑλλήνων ναυτικὰς δυνάμεις παραβαλλομένας μὲ τὰς γιγαντιαίας τῶν Ὀθωμανῶν, εὐθὺς ἐξεπλάγη θεωρήσας τὰς ταχείας κινήσεις, τοὺς εὐκόλους ἐλιγμούς τῶν ἰστών, τὴν περὶ πάντα ἐπιδεξιότητα, καὶ τὴν ἥρωϊκὴν τῶν Ἑλλήνων γενναιότητα, καὶ ἐπὶ τέλος τὴν νίκην αὐτῶν, τὰ ὅποια ὅλα οἱ ἐν τῷ Γαλλικῷ πλοίῳ εὑρεθέντες ἅπαντες ἀπευφάνησαν σκιρτῶντες, καθὼς ἀκόμη καὶ ὁ ἴδιος Πρέσβυς αὐτὸς ὡμολόγει, ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελε πιστεύσει εἰς τὰ γεγόμενα αὐτά, ἐὰν δὲν ἤθελεν ἥσθαι ὁ ἴδιος αὐτόπτης.

Κατὰ συγκαίριάν δὲ ἔτυχε νὰ εὑρεθῇ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ Γαλλικοῦ πλοίου καὶ ὁ περίφημος ὀπλοποιὸς τῆς Γαλλίας Φατοῦ καλούμενος, (γνωστὸς καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην διὰ τὴν περὶ τὰ ὅπλα καλλιτεχνίαν του) ὅστις τότε ἔφερε μὲθ' ἑαυτοῦ διὰ νὰ πωλήσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διάφορα πολυεῖδη καὶ πολυτελῆ ὅπλα· γνωρισθεῖς δὲ καὶ ὑποδεχθεῖς εὐνοϊκῶς παρὰ τῶν Μεγιστάνων καὶ τῶν περὶ τὸν Σουλτάνον ὑπαλλήλων πρωτίστων μετὰ τὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπέλευσίν του ὁμοῦ μὲ τὸν μνησθέντα Πρέσβυν, ἐνεκρίθη ὥς μόνος ἱκανὸς διὰ ν' ἀναδεχθῇ τὴν γενικὴν ἐφορίαν τῆς ὀπλοποιίας διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς μὲ ἀλλεπαλλήλους προτάσεις καὶ ὑποσχέσεις κολακευτικὰς, ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἤθελεν ὠφεληθῇ, ὥστε ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν προτροπῶν ἐνέδωκε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς διαπραγματεύσεις συναινέσει καὶ τοῦ Πρέσβεως· παρελθόντων δὲ τινων μηνῶν εἰς μόνας αὐτὰς τὰς περὶ ὀπλοποιίας συνδιαλέξεις καὶ σχέδια, μετακληθεὶς αἰφνης παρὰ τοῦ Πρέσβεως, ἔμαθεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας μετεβλήθη, τὰ δὲ πράγματα ἔλαβον διαφορετικὴν μορφήν, δὲν ἤθελε φανῇ ὥς ἐκ τούτου ἀρεστή εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν ἡ τοιαύτη ἐργολαβία, τὴν ὁποίαν διεπραγματεύετο μὲ τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, καὶ ὅτι ἦτον μ' ὅλα ταῦτα ἐλεύθερος ἀφ' ἐτέρου μέρους, ἐὰν ἤθελε θελήσῃ ν' ἀναδεχθῇ αὐτήν.

Ἄλλ' ὁ ἀγαθὸς Φατοῦ συμμορφωθείς μὲ τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεώς του, ἄλλως τε συλλαβὼν καὶ ὑπὲρ Ἑλλήνων χρηστὰς ιδέας, ἔτι δὲ καὶ συμπάθειαν, ἀποδοκιμάσας ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι τὰ προβλήματα τῆς Πόρτας, ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν Γαλλίαν ἔφα-

ψάμενος τῆς ὁδοιπορίας του διὰ ξηρᾶς. Ἐκ τούτου δὲ οἱ Ἕλληνες ἐχάρησαν μαθόντες, πρὶν ἢ διακηρυχθῇ ἡ διάθεσις τῆς Γαλλίας, τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων μεταβολὴν τῆς γενναϊόφρονος Γαλλικῆς αὐλῆς· ἀλλὰ ταῦτα συνέβησαν (καθ' ὃν καιρὸν διοργανισθεῖσα ἐτελείωσεν ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τριπλῇ συμμαχία, ἔκτοτε δὲ ἡλλαξε καὶ ἡ φωτεινὴ Γαλλία τὸν ὑπὲρ Ἑλλήνων δρόμον αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Συστατικὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας -- Διέκχυσις αὐτῆς πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου -- Ὅδηγίαι καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καὶ τῆς Υ. Σ. Ἀρχῆς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

Πρώτην δὲ βάσιν εἰς τὴν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως εἶχον οἱ Ἕλληνες τὸν ἀλ-
λεπάλληλον σύνδεσμον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἣτις συνέκειτο ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς διδασκαλίας (1), ἀπὸ τὰς ἐξετάσεις καὶ κατηχήσεις, ἀπὸ τοὺς ὅρκους, καὶ τὰ παρὰ τῆς ὀνομαζομένης Ὑψηλῆς Σεβαστῆς Ἀρχῆς

(1) Πρὸς γνῶσιν τῶν, ὅσοι οὐκ εἶδον, οὐδ' ἐγνώριζον τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἐκθέτομεν ἐνταῦθα ὅλα τὰ συστατικὰ αὐτῆς κατὰ σειρὰν, παραλείποντες τὰς πλατυτέρας ἐρμηνείας καὶ ὁδηγίας· τὸ Δοκίμιον τοῦ Ἰω. Φιλήμονος ἀναφέρει σχεδὸν μὲ πλατυτέραν λεπτομέρειαν τὰ περὶ τούτου.

διαίτερα γράμματα (1), τὰ ὅποια ἅπαντα ἐκτιθενταί
κατὰ λεπτομέρειαν ἐνταῦθα, ὡς ἐφεξῆς·

Μέρος πρῶτον τῆς Διδασκαλίας τῆς
Φιλικῆς Ἑταιρίας.

« Ἀφ' οὗ γνωρίζεις ἓνα Γραικὸν ὅτι εἶναι βέβαιον
» τοιοῦτος ἐραστὴς τῆς πατρίδος, καὶ καλὸς ἄνθρωπος,
» ὅτι δὲν εἶναι μέλος εἰς καμμίαν ἄλλην Ἑταιρίαν
» μυστικὴν, ὅποια καὶ ἂν ᾖναι, καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ
» κατηχηθῇ εἰς τὴν Ἑταιρίαν μας ὅχι διὰ περιέργειαν
» ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἀλλ' ἀπὸ καθαρὸν πατριωτισμὸν
» κινούμενος, τότε τῷ δίδεις τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θέλεις τὸν
» δεχθῇ εἰς τὴν Ἑταιρίαν καὶ πρῶτον τὸν κάμεις ἀδελ-
» φοποιητὸν σου (κοινῶς βλάστην) εἰς τὸ εὐαγγέλιον με τὰ
» σημεῖα . . . ἀνίσως ὅμως ἤθελεν εὑρεθῇ ἔξω τῆς
» Γραικίας καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ αὐτὸ διὰ τοῦ
» Ἱερέως, τότε τῷ ἐξηγεῖς τὰ σημεῖα καὶ τοὺς λόγους,
» καὶ αὐτὸς ἔχει χρέος νὰ γίνῃ ἀδελφοποιητὸς με ὅποιον
» μέλος τῆς Ἑταιρίας συναπαντήσῃ, ὅταν τῷ παρουσια-
» σθῇ καιρὸς, ἢ εὐκολία.

Μετὰ τρεῖς ἢ περισσότερον ἡμέρας τὸν πηγαίνεις εἰς
» ἓνα Ἱερέα, καὶ λέγεις, ὅτι θέλεις νὰ ὀρκώσῃς αὐτὸν τὸν
» ἄνθρωπον, ἀνίσως ἐκεῖνα, τὰ ὅποια λέγει διὰ μίαν γνω-
» στὴν ὑπόθεσιν, εἶναι ἀληθινά· (κατὰ μέρος ὅμως διὰ νὰ
» μὴν ἀκούσῃ ὁ Ἱερεὺς), τῷ λέγεις λοιπὸν τὸν ὅρκον πρῶ-
» τον, καὶ αὐτὸς τὸν ἐπικλαμβάνει τρεῖς φορὰς με χαμη-

(1) Τὰ περὶ τῶν ὁ λόγος γράμματα ἐστάλησαν πρὸς ὀλίγους τινὰς
τῶν καθιερωθέντων εἰς τὴν τάξιν τῶν Ἱερέων καὶ τοῦτο διὰ ν' ἐ-
ποκαθιστάσι τοὺς καθιερωμένους εἰς διεξοδικώτερον ἐνθουσιασμὸν

ἢ ἄλῃ φωνῇ· ὕστερον τὸν ἐρωτᾷς μὲ δυνατὴν φωνήν, διὰ
 » ν' ἀκούσῃ καὶ ὁ Ἱερεὺς, ἐὰν αὐτὰ τὰ ὅποια εἶπε τρεῖς φο-
 » ραῖς, ἦναι ἀληθινά· αὐτὸς θέλει ἀποκριθῇ, » εἶναι, καὶ θέ-
 » λουν εἶναι ἀληθινά, καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν ὀρκίζομαι
 » εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, » θέλει τὸν ἐρωτήσῃ καὶ ὁ Ἱερεὺς
 » τοὺς αὐτοὺς λόγους, καὶ ἀφ' οὗ ἀποκριθῇ κατὰ τὸν αὐ-
 » τὸν τρόπον, ὁ Ἱερεὺς τὸν προτρέπει καὶ κάμει τὸν ὄρκον
 » κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Νόμον.

Εἰς τοὺς ἔξω τῆς Γραικίας εὐρισκομένους εἶναι συγχω-
 » ρημένον νὰ γίνῃ αὐτὸς ὁ ὄρκος καὶ ἐνώπιον Ἱερέως τῆς
 » Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν δὲν ἦναι τρόπος νὰ γίνῃ εἰς Ἱε-
 » ρέα τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· μετὰ τὸν
 » ὄρκον τὸν λαμβάνεις εἰς κρύφιον μέρος, καὶ τῷ κάμεις
 » τὴν διωρισμένην ἐξομολόγησιν μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην
 » ἀκριβείαν, ἔπειτα τῷ λέγεις » ἐστοχάσθη καλῶς ἐὰν ἦ-
 » ναι ἀρκετὰ δυνατὸς νὰ βαστάσῃ τὸ Μυστήριον μὲ τὸν
 » κίνδυνον τῆς ζωῆς τοῦ τυχοῦσης ἀνάγκης; ὅτι αὐτὰ τὰ
 » ὅποια μέλλει νὰ μάθῃ εἶναι πράγματα Ἱερά ἀπὸ τὰ ὅ-
 » ποια κρίνεται ἡ τύχη τοῦ ἰδίου ἔθνους, ὅτι ἐμβαίνων εἰς
 » τὴν Ἑταιρίαν, πρέπει νὰ λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνα-
 » τον μὲ ὅλα τὰ σκληρὰ βάσανά του, καὶ ὅτι εἰς περίστα-
 » σιν ἡμπορεῖ νὰ τύχῃ διὰ νὰ φονευθῇ ἓνας παραβάτης
 » τῆς Ἑταιρίας, ἂν ἦναι καὶ ὁ πλησιέστερος συγγενὴς του,
 » αὐτὸς δὲ πρέπει νὰ τὸ ὑποφέρῃ. Τέλος πάντων νὰ στο-
 » χασθῇ ὅτι οἱ ἄλλοι δεσμοὶ καὶ αἱ ὑποχρεώσεις, ὅσας ἔχει
 » εἰς τὸν κόσμον, εἶναι σχεδὸν ὡς οὐδὲν ἔμπροσθεν τοῦ δεσ-
 » μοῦ τῆς Ἑταιρίας καὶ ὅτι ἡμπορεῖ ἀκόμη, ἐὰν δὲν αἰσ-
 » θάνεται ἀρκετὴν δύναμιν καὶ ἀπόφασιν εἰς τὸν ἑαυτὸν
 » του, νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ γείνη μέλος εἰς τὴν Ἑται-
 » ρίαν· πρῶτον νὰ τῷ ἐξηγήσῃ τὸν σκοπὸν τῆς Ἑταιρίας

» χωρὶς πολυλογίαν καὶ χωρὶς τινὸς προσθήκης· ὕστερον
 » τὸν ἀφίνεις, καὶ τῷ λέγεις ὅτι, τὴν αὔριον θέλετε ἀντα-
 » μωθῇ διὰ νὰ τῷ εἴπῃς μερικὰ ἀκόμη, καὶ νὰ μὴ λησμο-
 » νήσῃ νὰ προμηθευθῇ μὲ ἐν πολλὰ μικρὸν κύτρινον κηρίον·
 » αὐτὰ ὅλα πρέπει νὰ γίνουιν εἰς μίαν νύκτα μὲ ἄκραν σιω-
 » πὴν, καὶ προσοχὴν διὰ νὰ μὴ δοθῇ ἡ παραμικρά ὑποψία.
 Εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ ἔχῃς
 » ἐκτεταμένας ὁμιλίας.

Ὁ μετὰ τὴν συνήθη ἐξομολόγησιν καὶ κατήχησιν ὀρκω-
 μένος προσήλυτος ὀνομάζεται, Ἱερεὺς τῶν φιλικῶν.

Ὁ Π ρ ῶ τ ο ς Ὁ ρ χ ο ς .

» Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης
 » ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, νὰ φυλάξω μυστικόν,
 » θυσιάζων καὶ τὴν ζωὴν μου τὴν ἰδίαν, ὑποφέρων καὶ τὰ
 » πλεόν σκληρότερα βάσανα καθ' ὅλην τὴν δύναμιν τῆς λέ-
 » ξεως, τὸ μυστήριον τὸ ὅποιον θέλει μοῦ ἐξηγηθῇ, καὶ
 » ὅτι θέλω ἀποκριθῇ τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅ,τι ἐρωτηθῶ. »

Ἐ ξ ο μ ο λ ό γ η σ ι ς .

» Πῶς ζῆς; Καὶ πόθεν ὁ πόρος τῆς ζωῆς σου;
 » Τί συγγενεῖς ἔχεις; Τί ἐπαγγέλματος, καὶ ὁποίας
 » καταστάσεως;
 » Ἐσυγχίσθης ποτὲ μὲ κανένα ἀπὸ αὐτοὺς; ἢ φίλον
 » σου, ἢ ἄλλον τινά;
 » Ἐφιλιώθης μὲ αὐτοὺς; Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τὸ ἐν καὶ
 » τὸ ἄλλο;
 » Εἶσαι νυμφευμένος; Ἐχεις σκοπὸν νὰ νυμφευθῇς;
 » Ἐχεις ἔρωτα; ἢ εἶχες ποτέ σου; σοῦ ἐπέρασε; καὶ
 » ἀπὸ τί καιρόν;

» Σοῦ ἠκολούθησε ποτὲ ζημία μεγάλη, ἢ μεταβολὴ τῆς
» καταστάσεώς σου;

» Εἶσαι εὐχαριστημένος εἰς τὸ ἐπάγγελμα ὅπου εὐρί-
» σκεσαι, καὶ ποῖον ἐπιθυμεῖς περισσότερο;

» Ἐχεις κανένα φίλον πιστόν; καὶ ποῖος εἶναι;

» Πῶς στοχάζεσαι νὰ ζήσης; καὶ ποῦ εἰς τὸ ἐξῆς;

Ὁ Σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας.

Ἡ Ἑταιρία συνίσταται ἀπὸ ἀνθρώπους καθ' αὐτὸ Γραι-
» κοὺς φιλοπατριώτας, καὶ ὀνομάζεται, Ἑταιρία.

Ὁ Σκοπὸς αὐτῶν εἶναι ἡ καλητέρευσις τοῦ ἔθνους, καὶ
» ἐὰν ὁ Θεὸς τὸ συγχωρήσῃ, καὶ ἡ ἐλευθερία του ».

Μετὰ μίαν, ἢ δύο ἡμέρας, τὴν νύκτα σιωπῶντες πη-
» γαίνετε εἰς ἀσφαλὲς μέρος· καὶ πρῶτον βάζεις ἐπάνω
» εἰς μίαν τράπεζαν μίαν εἰκόνα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀφίνει
» αὐτὸς (ὁ κατηγούμενος) τὸ κύτρινον κηρίον· ἔπειτα τῷ
» λέγεις· ἐὰν δὲν στοχάζεται τὸν ἑαυτὸν του με ἀρκετὴν
» δύναμιν, ἔχει καιρὸν ἀκόμη νὰ παραιτηθῇ, ὅτι ἀπὸ τὸν
» δεσμὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἐμβαίνει, μόνον ὁ θάνατος ἡμ-
» πορεῖ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, ὅτι μετ' ὀλίγην ὥραν καὶ αὐ-
» τὴ ἢ μεταμέλειά του εἶναι ἀσυγχώρητος. Μετὰ ταῦτα
» γονατίζει μετὰ τὸ δεξιὸν μόνον γόνυ κοντὰ εἰς τὴν τράπε-
» ζαν, κάμει τρεῖς φορὰς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, τῷ
» δίδεις ν' ἀσπασθῇ τὴν εἰκόνα, βάνει τὸ δεξιὸν του χέρι
» ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἀνοικτὸν, ἀνάπτεις τὸ κύτρινον κηρίον
» σθένων κάθε ἄλλο φῶς, τῷ δίδεις τὸ κηρίον διὰ νὰ
» τὸ βαστάσῃ μετὰ τὴν ἀριστεράν· χεῖρα, καὶ τῷ λέγεις·
» « αὐτὸ τὸ καιράκι εἶναι ὁ μόνος μάρτυς, τὸν ὁποῖον ἡ
» δυστυχισμένη πατρίς μας λαμβάνει, ὅταν τὰ τέκνα τῆς
» κάμουν τὸν ὄρκον τῆς ἐλευθερίας των· καὶ οὕτω κάμω ».

» μίαν φοράν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, σὺ ἀναγινώσκεις
 » αὐτὸς δὲ ἐπαναλαμβάνει τὸν μέγαν ὄρκον με ὅλον τὸ ἁ-
 » νῆκον σέβας εἰς τὴν Ἱερότητα καὶ μεγαλειότητα τοῦ
 » πράγματος. Τελεσθέντος τοῦ ὄρκου, ἀφίνεις τὸ ἀντίγρα-
 » φόν του, καὶ θέτων τὴν δεξιάν σου χεῖρα ἐπάνω εἰς τὸν
 » ἀριστερόν ὦμον αὐτοῦ, με τὴν δεξιάν σου δὲ σηκώνων τὴν
 » εἰκόνα, (τὴν ὁποίαν βασιάζει καὶ αὐτὸς με τὴν δεξιάν του),
 » ἐκφωνεῖς τὰ ἀκόλουθα. » Ἐνώπιον τοῦ ἁορά-
 » ται καὶ πανταχοῦ παρόντος ἀληθινοῦ
 » Θεοῦ, τοῦ καθ' αὐτὸ δικαίου τοῦ ἐκδι-
 » κοῦντος τὴν παράβασιν, καὶ παιδεύον-
 » τος τὴν κακίαν, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς
 » Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ με τὴν δύναμιν
 » τὴν ὁποίαν ἔδωκαν οἱ μεγάλοι Ἱερεῖς
 » τῶν Ἑλευσινίων, καθιερώνω τὸν.
 » ἐκ πατρίδος ἐπαγγέλματος . . .
 » καὶ δέχομαι διὰ μέλος, καθὼς καὶ ἐγὼ
 » ἐδέχθην, εἰς τὴν Ἑταιρίαν τῶν Φιλι-
 » κῶν. »

Μετὰ τὴν καθιέρωσιν αὐτὴν σβύνεται τὸ κύτρινον κη-
 » ράκι, καὶ τῷ λέγεις, νὰ τὸ φυλάττῃ καλῶς, ἐπειδὴ ἡμ-
 » πορεῖ πάλιν νὰ τῷ χρειασθῇ· καὶ τὸ περισσότερο διὰ
 » νὰ ἔχῃ πάντοτε τὸν μάρτυρα τῶν μεθ' ὄρκου ὑποσχέ-
 » σεών του, καὶ ὅτι ἄλλην φοράν θέλεις τῷ ἐξηγήσει
 » τὰ στοιχεῖα καὶ σημεῖα τῶν Ἱερέων τῆς Φιλικῆς Ἑ-
 » ταιρίας. »

Ὁ Μέγας Ὁρκος.

Ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ αὐτοθελήτως
 » ὅτι θέλω εἶμαι πιστὸς εἰς τὴν Ἑταιρίαν κατὰ πάντα

» καὶ διὰ πάντα· δὲν θέλω φανερώσει τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὰ
 » σημεῖα ἢ λόγους τῆς· μήτε θέλω δώσει νὰ καταλά-
 » βουν ποτὲ ὅτι ἐγὼ ἤξεύρω τι περὶ τούτου κατ' οὐ-
 » δένα τρόπον, μήτε εἰς τοὺς συγγενεῖς μου, μήτε εἰς
 » πνευματικόν μου, μήτε εἰς τὸν φίλον μου. Ὁρκίζομαι
 » ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλω ἔμβει εἰς καμμίαν ἄλλην
 » Ἑταιρίαν, ὅποια καὶ ἂν ᾖ, μήτε εἰς κανένα ἄλλον
 » δεσμὸν ὑποχρεωτικόν, ἀλλὰ μάλιστα ὅ,τι δεσμὸν
 » ἤθελον ἔχει εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὸν πλέον ἀδιάφορον,
 » ὡς πρὸς τὴν Ἑταιρίαν θέλω τὸν μετρά ὡς οὐδέν.
 » Ὁρκίζομαι ὅτι θέλω τρέφει εἰς τὴν καρδίαν μου ἀδιά-
 » λειπτον μῖτος ἐναντίον τῶν τυράννων τῆς πατρίδος
 » μας, τῶν ὁπαδῶν των καὶ ὁμοφρονούντων· θέλω ἐνε-
 » γεῖ κατὰ πάντα τρόπον πρὸς βλάβην των, καὶ ὅταν
 » ἡ περίστασις τὸ συγχωρήσῃ, καὶ τὸν ἐξολοθρευμὸν
 » των ἀκόμῃ. Ὁρκίζομαι ὅτι ποτὲ δὲν θέλω μεταχει-
 » ρισθῇ βίαν διὰ νὰ γνωρισθῶ μὲ ἓνα ἀδελφόν, ἀλλὰ
 » θέλω προσέχει μὲ τὴν πλέον μεγαλητέραν ἐπιμέλειαν
 » διὰ νὰ μὴ λανθασθῶ, καὶ ὕστερον ἀκολουθήσει ἐναντίον
 » τί. Ὁρκίζομαι ὅτι ὅπου εὕρω συναδελφὸν θέλω τὸν
 » προστρέχει καὶ βοηθεῖ μ' ὅλην τὴν δύναμιν καὶ κα-
 » τάστασίν μου, θέλω προσφέρει εἰς αὐτὸν σέβας καὶ
 » ὑπακοήν, ἂν ᾖ μεγαλήτερος εἰς τὸν βαθμὸν· καὶ
 » ἀνίσως αὐτὸς ἔτυχε νὰ ᾖ προτῆτερα ἐχθρὸς μου,
 » τόσον περισσότερον θέλω τὸν ἀγαπῶ καὶ συντρέχω
 » ὅσον ἢ ἐχθρα μας ἦτον μεγαλητέρα. Ὁρκίζομαι ὅτι
 » καθὼς ἐγὼ ἐδέχθην εἰς τὴν Ἑταιρίαν, θέλω δέχομαι
 » ἀδελφόν, θέλω μεταχειρίζομαι κάθε τρόπον καὶ ἀρ-
 » γηταν ἕως νὰ γνωρίσω ὅτι εἶναι ἀληθινὸς Ἕλληγ,·
 » θερμὸς ὑπερασπιστὴς τῆς δυστυχοῦς πατρίδος μας

» ἐνάρετος καὶ καλὸς ἄνθρωπος, ἄξιος νὰ φυλάττῃ τὰ
 » μυστικὸν καὶ νὰ κατηχήσῃ καὶ ἄλλους. Ὀρκίζομαι
 » ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν θέλω ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰ
 » μετρητὰ τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ θέλω τὰ στοχάζομαι
 » ὡς πράγμα Ἱερὸν, καὶ ἐνέχυρον ἀνῆκον εἰς ὅλον τὸ
 » ταλαίπωρον ἔθνος μας, καθὼς καὶ τὰ λαμβανόμενα καὶ
 » στελλόμενα ἐσφραγισμένα γράμματα. Ὀρκίζομαι ὅτι
 » ποτὲ δὲν θέλω ἐρωτήσῃ τινα φιλικόν, ποῖος τὸν ἐδέχ-
 » θῃ εἰς τὴν Ἑταιρίαν, μήτε ἐγὼ θέλω φανερώσῃ μήτε
 » θέλω κάμει νὰ καταλάβουν τὰ λεχθέντα μας, καὶ ἀνί-
 » σως γνωρίσω τὸ σημεῖον εἰς τὸ ἐφοδιαστικόν τινος,
 » θέλω προσποιηθῇ ὅτι δὲν τὸ ἐγνώρισα. Ὀρκίζομαι ὅτι
 » θέλω προσέχει πάντοτε εἰς τὴν διαγωγὴν μου νὰ
 » ᾔμαι ἐνάρετος· θέλω εἶμαι εὐλαβὴς εἰς τὴν θρησκείαν
 » μου χωρὶς νὰ καταφρονῶ τὰς ξένας, θέλω δίδει τὸ
 » καλὸν παράδειγμα, θέλω βοηθεῖ καὶ συντρέχει τὸν
 » ἀσθενῆ, τὸν δυστυχῆ καὶ ἀδύνατον, θέλω σέβομαι τὴν
 » Διοίκησιν, τὰ ἔθιμα, τὰ κριτήρια, τοὺς μετόχους
 » τῆς Διοικήσεως τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον διατρέχω.

Τέλος πάντων ὀρκίζομαι εἰς Σέ, ὦ Ἱερὰ καὶ ἀθλία
 » πατρίς! ὀρκίζομαι εἰς τὰς πολυχρονίους βασιάνους σου!
 » ὀρκίζομαι εἰς τὰ πικρὰ δάκρυα τὰ ὅποια τόσους αἰῶ-
 » νας ἔχυσαν τὰ ταλαίπωρα τέκνα σου! εἰς τὰ ἰδιά μου
 » δάκρυα, τὰ ὅποια χύνω αὐτὴν τὴν στιγμὴν! εἰς τὴν
 » μέλλουσαν ἐλευθερίαν τῶν ὁμογενῶν μου, ὅτι ἀφιε-
 » ρώνομαι ὅλος εἰς Σέ! ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς Σὺ θέλεις εἶσαι
 » ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διαλογισμῶν μου· τὸ ὄνο-
 » μά σου, ὁ ὁδηγὸς τῶν πράξεών μου, καὶ ἡ εὐτυχία
 » σου, ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν λόγων μου· ἡ θεία δικαιοσύνη
 » νὰ ἐξυπλήσῃ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν μου ὅλους τοὺς

» κεραινεύς τῆς δικαιοσύνης τῆς· τὸ ὄνομα μου ἄς ᾔῃται
 » εἰς καταστροφήν, καὶ τὸ ὑποκείμενόν μου τὸ ἀντικεί-
 » μενον τῆς κατάρτας καὶ τοῦ ἀναθέματος τῶν ὁμογε-
 » νῶν μου, ἀνίσως λησμονήσω μίαν στιγμήν τὰς δυ-
 » στυχίας των, καὶ δὲν ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου· καὶ ὁ
 » θάνατος ἄς ᾔῃται ἡ ἄφευκτος τιμωρία τοῦ ἁμαρτήμα-
 » τός μου, διὰ νὰ μὴ μολύνω τὴν Ἱερότητα τῆς Ἐται-
 » ρίας μὲ τὴν συμμετοχὴν μου ».

Ὁ Τελευταῖος Ὀρκος.

Ὀρκίζομαι ὡς τίμιος ἄνθρωπος, ὡς ἄνθρωπος ἐπιθυ-
 » μῶν τὴν εὐτυχίαν τῶν συμπατριωτῶν μου, ἀπὸ τὴν
 » ὁποῖαν ἐξήρτηται καὶ ἡ εὐημερία, εἰς ὅ,τι ἔχω ἀκρι-
 » βὸν καὶ Ἱερὸν εἰς τὸν κόσμον, ἐπειδὴ καὶ αὐτοθελή-
 » τως ἔδωκα τὰς ὀρκωμένας ὑποσχέσεις μου εἰς αὐτὴν,
 » ὅτι θέλω τὰς φυλάξει ἀπαραλλάκτως, θέλω εἶμαι πι-
 » στὸς ἐφ' ὅρω ζωῆς μου εἰς τὸ ὅλον τῆς Ἐταιρίας γε-
 » νικῶς, καὶ εἰς τὰ μέλη της μερικῶς. καὶ εἰς ὅ,τι πε-
 » ρίστασιν εὐρεῖω, θελω ὀδηγηθῆναι ἀπὸ τὰς θεμελιώδεις
 » ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι διδάσκονται εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἥ-
 » τις μοὶ ἐμπιστεύθη· ὅλα αὐτὰ ἐννοῦνται καθ' ὅλην τὴν
 » δύναμιν τῆς λέξεως. » (1)

(Τ. Σ.) Κύριε Ἀμβρόσιε Πρωτοσύγκελλε!

» Ἐλάβομεν γράμμα τῆς Σεβασμιότητός σου 20 Φε-
 » βρουαρίου 1818 γεγραμμένον, ἐν ᾧ ἐγνώμεν ὅσον
 » ἔχεις ζῆλον ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος· ὑπέ-
 » ρευγε! ἀδελφε Ἀμβρόσιε! Σὺ ἐξελέξω τὴν ἀγαθὴν

(1) Παραλείπονται αἱ διάφοροι ὁδηγίαι καὶ νοουθεσίαι τῆς Φιλικῆς Ἐται-
 ρίας διὰ τὰς τάξεις καὶ σημεία, ἃ ἔφερει ἐκάστη τάξις κατὰ τὸν βαθμὸν
 αὐτῆς, κτλ. κτλ.

» μερῶν. Σὲ ἡ πατρίς μετ' ὀλέγον εἰς τὸν χορὸν τῶν
 » ἐκλεκτῶν θέλει συγκατατάξει διὰ νὰ ζῆς αἰώνια. Ἀλλὰ
 » διὰ νὰ γνωρίτῃ αὐτὴ πραγματικῶς τοὺς γνησίους υἱ-
 » οὺς τῆς, ζητεῖ τώρα νὰ τοὺς μάθῃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης,
 » διὰ νὰ τοὺς διαχωρίτῃ ἔπειτα ἀπὸ τοὺς νόθους καὶ τὰ
 » βάρη τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι μόνον ἴσως μὲ τὴν λέξιν ὀνο-
 » μάζονται Ἑλλήνες.

Ἡ πατρίς, φίλε! βλέπουσα εἰς τὸν ὀρίζοντά τῆς τὸν
 » λαμπρὸν ἥλιον, διὰ νὰ σκορπίσῃ τὴν ἐπιπροσθοῦσαν ἀ-
 » χλὺν, ἥτις ἔτι καλύπτει τὰς χρυσοφαεῖς τοῦ ἀκτίνας,
 » ζητεῖ τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων τῆς, διὰ νὰ κινήσῃ
 » τὰς μηχανάς τῆς ὅσον τάχος, μήποτε πάλιν καὶ πα-
 » ρέλθῃ αὐτὸς ὁ χρυσοῦς καιρὸς, καὶ μείνωμεν εἰς τὸ
 » σκότος, εἰς τὴν κατάκρισιν, καὶ εἰς τὴν δουλείαν· λοι-
 » πὸν καὶ ἡ Πανοσιότης σου ἅμα λάβεις τὰ παρόντα
 » μας, πρόσθεσον τὴν πατρίδα, καὶ κατὰβαλε τὴν ὑπο-
 » σχεθεῖσαν σοι συνεισφοράν, καὶ ὅ,τι ἄλλο δύνασαι, πα-
 » ρακινῶν καὶ τοὺς πλησίον γνωστούς σοι εὐκαταστα-
 » τοὺς καὶ φιλοπάτριδας ἵνα καταβάλωσι καὶ αὐτοί. Ἐν-
 » θυμηθῆτε τὴν χήραν τοῦ Εὐαγγελίου· αὕτῃ εἶχε δύο
 » λεπτά, καὶ δὲν ἐκράτησε κανένα· λοιπὸν, τί στέκεσθε;
 » διὰ τί δὲν θυσιάζετε τὸ πᾶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος; ναί,
 » ἀγαπητοί, προθύσαστε μὲ χεῖρα, μὲ γνώμην, μὲ φω-
 » νήν· τρέξατε εἰς τὸ στάδιον τῆς δόξης· διὰ τὰ χρή-
 » ματα μὴ μείνετε ἄδοξοι καὶ ταπεινοί, ἀνάξιοι τῶν
 » προγόνων σας!

Τὰς συνεισφοράς καὶ βοηθείας θέλεις μετρήσει τῶ
 » ἁγίῳ Χριστιανουπόλεως Κυρίῳ Γερμανῷ, ὅστις εἶναι
 » μέλος τῶν διορισθέντων ἐφόρων, εἰς τοὺς ὁποίους ὀ-
 » φείλετε νὰ πείθεσθε, ἐπειδὴ ἀνευ ὑπακοῆς μήτε πόλις,

» μήτε πλεόν, μήτε καλύψε συνίσταται· πρέπει λοιπόν
 » ν' ακολουθήτε τὰ νεύματά των, διὰ νὰ μὴ γένη χασ-
 » μωδία, ὅταν ἡχήσῃ ἡ σάλπιγξ τῆς φωνῆς ὑμῶν ἔρ-
 » ρωσο. (σημεῖον τοῦ καθιερωμένου.)

Τῷ Πανοσιωτάτῳ Πρωτοσυγκέλλῳ τοῦ Χριστιανου-
 πόλεως Κυρίῳ Ἀμβροσίῳ.

Εἰς Πελοπόννησον.

Εἰς ἀριθ. 113.

Αἱ παρὰ τοῦ Α. Ὑψηλάντου στελλόμε-
 ναι ὁδηγίαι.

» Πανιερώτατοι καὶ Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, καὶ
 » εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ προεστώτες τῆς Πελο-
 » ποννήσου! μετὰ τὴν ὀφειλομένην πρὸς τὴν Πανιερό-
 » τητά σας μετ' εὐλαθείας προσκύνησίν μου, καὶ πρὸς
 » τὴν εὐγενίαν σας ἀδελφικοῦς ἀσπασμούς μου δὲν λεί-
 » πω νὰ ἐξαποστείλω πρὸς ὑμᾶς διὰ τῶν ἐν Κωνσταν-
 » τινουπόλει, ἀγίου Ἀρχιμανδρίτου Κ. Γρηγορίου Δι-
 » καίου, καὶ Κ. Παναγιώτη Σέκερη, τὸ παρόν μου, ἐν
 » ᾧ ἐμπερικλείεται ἡ παροῦσα παρὰ τῶν Κυρίων ἐπι-
 » στολή, ἣν τινα λαμβάνοντες, θέλετε ἐξακολουθήσει
 » κατὰ τὰ γραφόμενα· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ χρέος· ἡ
 » δὲ ὁμόνοια, καὶ πίστις, καὶ ἀγάπη, εἴησαν μεθ' ἀπάν-
 » των ὑμῶν.

1820. Ἐν Περουπόλει.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

Πανιερώτατοι καὶ Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
 » καὶ εὐγενέστατοι ἄρχοντες, καὶ προεστώτες ἀπίσης
 » Πελοποννήσου. Τὴν Πανιερότητά σας εὐλαῶς προσ-
 » κυνῶ ἀππαιχόμενος τὴν δεξιάν σας, καὶ τὴν εὐγενίαν
 » σας ἀδελφικῶς κατὰσπάζομαι.

Ἡ παροῦσα πρόσφορος εὐκαιρία μοι δίδει ἀφορμὴν νὰ

- » γράψω καὶ δεύτερον πρὸς ὑμᾶς· Ὁ ἐπιφέρων τὸ πα-
 » ρόν μου Κύριος Ἰω. Πα. Ῥηγόπουλος γνωστὸς ὢν
 » ταῖσιν ὑμῖν ἐπὶ φιλογενεῖα καὶ πατριωτισμῷ, ἀποπε-
 » ρατώσας φρονίμως καὶ εὐτυχῶς πᾶσαν ὑπόθεσιν, ἀ-
 » πέρχεται ἤδη διὰ τὰ αὐτόσε· ἀπὸ στόματος τοῦ ῥη-
 » θέντος θέλετε ἀκροασθῇ ὅσα ἐγγράφως δὲν δύναμαι νά
 » σᾶς δηλώσω, εἰς τὰ ὅποια θέλετε δώσει κάθε πίστιν.
 » Σεβασμῶ τάτοι γέροντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ ἄρχοντες,
 » πρώτη θάσις τοῦ ἐπιχειρήματός μας εἶναι ἡ μεταξὺ
 » ὑμῶν σύμπνοια καὶ ὁμόνοια· καὶ ἄνευ τούτου οὐδὲν ἀ-
 » γαπητόν· ὁ καιρὸς ὅπου ἤδη ἔχομεν δὲν πρέπει νά
 » ἐξοδεύηται εἰς ἄλλο, εἰ μὴ εἰς τὰς ἀναγκαίαις προ-
 » παρασκευὰς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ κοινοῦ ἡμῶν σκο-
 » ποῦ, ἐπειδὴ μία εὐχταιοτάτη περίστασις δὲν βραδύνει
 » καὶ ἂν (ὃ μὴ γένοιτο) εὐρεθῶμεν ἀνέτοιμοι, ὡς καὶ ἄλ-
 » λοτε, θέλομεν δικαίως γενῇ τὸ ὄνειδος ὅλου τοῦ κόσμου.

Μὴν παύετε λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νά ἐργάζεσθε ἀόκνως
 » ὅσα πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν ἀφορῶσι, καὶ ἡ ἐπιτυχία ἀ-
 » φευκτος.

αωκ· Αὐγούστου 23 Ὁδησσός.

Τῆς Πανιερότητός σας, καὶ εὐγενείας σας υἱὸς ἐν
 Χριστῷ, καὶ ἀδελφὸς ἀγαπητός,
 Α. Ὑψηλάντης.

» Πανιερώτατοι καὶ Σεβαστοὶ Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, Εὐ-
 γενέστατοι Ἀρχόντες καὶ λοιποὶ ἀδελφοί.

Πελοποννήσιοι· Χαίρετε

» Ἀγκαλὰ καὶ βραδέως, μ' ὅλον τοῦτο τὰ χρέη πρὸς
 » τὸν πλησίον καθὼ ἱερὰ καὶ ἀπαράβατα μᾶς ἀνάγκασαν,

» καὶ τοὶ ἀτρεχασμένοις εἰς πολλὰ καὶ παλυσῶν, νὰ σᾶς
 » ἀποκριθῶμεν ὅσα σεμνὰ καὶ συμφέροντα, ὑπὲρ ὧν ἀνα-
 » φέρετε πρὸς ἡμᾶς. Προηγουμένως οὖν πληροφορηθέν-
 » τες ἐκ τῶν γραφομένων σας ἅπαντα τὰ πρακτικά σας,
 » ἐπηγάσαμεν ἀναλόγως τὸν ἐνθερμον ζήλόν σας, τὴν
 » ἄσκητον προθυμίαν καὶ ἐπιμονὴν σας, τὴν ὁποίαν διατη-
 » ρεῖτε ἀπαράμεικτως εἰς ὄφελος τοῦ δυστυχοῦς ἡμῶν
 » ἔθνους· ὁ τρόπος σας, δὲ οὐ μέχρι τοῦ νῦν τὸ πρᾶγ-
 » μα ἐνεργεῖται, ἀποδεικνύει ἐναργέστατα ὅσους κόπους
 » καὶ ἀγῶνας καὶ θυσίας καταβάλλετε, τὰς ὁποίας θέ-
 » λει ἀνταμείψει ἀφθόνως μίαν ἡμέραν ἢ πατρὶς, ἣτις
 » θέλει συναριθμήσει καὶ ὑμᾶς εἰς τὴν σειρὰν τῶν νο-
 » ούτων ἀθανάτων υἱῶν τῆς.

Περιττὸν στοχαζόμεθα μὲ λέξεις καὶ μὲ φράσεις νὰ
 » σᾶς ἀποδείξωμεν τὸ, πόσον πρᾶγμα ὑπάρχει κατορ-
 » θωτὸν, ὅταν τὸ συνοδεύσωμεν μετὰ τῆς ἀπαιτουμέ-
 » νης ἐπιμελείας, ἐπιμονῆς καὶ ἀποφάσεως, καθότι ὡς
 » οἴδατε, τὸ πρῶτον μέσον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐκτέ-
 » λεσιν παντὸς ἐπιχειρήματος εἶναι ἡ ἐπιμονή, τὴν
 » ὁποίαν ὅτι ἔχετε κατὰ κληρονομίαν ἐκ τῶν προγό-
 » νων, δὲν ἀμφιβάλλομεν ταύτην λοιπὸν φυλάττετε
 » καὶ μὴ πετοεῖσθε· συμβοηθοὺς γὰρ εἰς τοῦτο ἔχετε
 » ἀπείρους· πρῶτον τὸν ἅγιον Θεόν, ἐξ οὗ τὰ πάντα
 » κινοῦνται, καὶ ἐπομένως ὅλα τὰ πεπολισμένα ἔθνη,
 » τὰ ὁποῖα θαυμάζοντα τὴν ἐλεεινὴν ταύτην ὑπομονήν,
 » ἔφθασαν νὰ μᾶς θεωρῶσιν ὡς ἀπογόνους τῶν ἀθανά-
 » των προγόνων μας, τὸ ὁποῖον πρᾶγμα ἰδίως καὶ
 » ἀπρολήπτως κρίνοντες καὶ ἡμεῖς, δὲν θέλομεν εὖρει
 » ὅτι ἀδίκως μᾶς καταδικάζουσι καθότι, πότε, καὶ εἰς
 » ποῖον μέρος ἐξήτασε τὸ γένος τὰ προνόμια τῆς ἐλευ-

» θερίας του με κοινήν φωνήν, καὶ δὲν εἰσηκούσθη;
 » ποία ἄλλη ἦτον ἡ αἰτία ἡ ἐμποδίζουσα τοσοῦτους
 » χρόνους τὴν εὐλογωτάτην ζήτησιν του, εἰμὴ ἡ ἐσχά-
 » τη ἀμάθεια, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον τὸ ἔθνος καταβεβυ-
 » θισμένον; τῶρα δὲ ὁπόταν τὸ σκότος ἐκεῖνο τῆς ἀμα-
 » θείας ἐξέλιπε, καὶ ἄρχησε τὸ γένος νὰ αἰσθάνεται
 » τὴν ἐλευσινὴν στάσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται, καὶ νὰ
 » καταγίνεται διὰ τῆς μαθήσεως καὶ παιδείας νὰ γνω-
 » ρίσῃ τὰ δικαιώματά του, καὶ νὰ προβαίῃ γιγαντιαίοις
 » βήμασιν εἰς τὸν φωτισμόν, δὲν χρειάζεται ἄλλο διὰ
 » νὰ καταλάβῃ τόσον, ὅπόσας δεξιωτάτας περιστάσεις
 » ἐκ τῆς διχονοίας καὶ ἀπρονοησίας του ἔχασεν, ὅσον
 » καὶ τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τὴν ὁποίαν θέλει
 » λάβει ἅμα μετὰ τὴν κίνησίν του, καὶ ἐπομένως πόσον
 » ἡ ἐπιτυχία ἔπεται ἀφευκτος.

Διὰ νὰ γένη λοιπὸν αὕτη ἡ κίνησις καὶ ταχύτερον
 » καὶ εὐκολώτερον, πρέπει ὅσον τάχος νὰ ἀποκτήσωμεν
 » τὰ ἀναγκαῖα μέσα, διὰ τῶν ὁποίων τὴν ἐξοικονόμησιν
 » ἐνεκρίθῃ νὰ συστηθῇ μία κοινὴ ἐθνικὴ Κάσσα, ἐφο-
 » ρευομένη ἀπὸ τοὺς ἐγκριτωτέρους καὶ φιλογενεστε-
 » ρους τοῦ ἔθνους. Ἐζητήθη δὲ καὶ ὅθεν ἔδει ἡ ἀνή-
 » κουςα βοήθεια καὶ ὑπεράσπισις, καὶ ἐχορηγήθη
 » ἀφθόνως.

Συσκεφθῆτε λοιπὸν, καὶ καταβάλετε πᾶσαν φρον-
 » τίδα καὶ ἐπιμέλειαν, ἵνα κατὰ τὴν ζήτησίν σας
 » ἀποκαταστήσετε ἐν Πελοποννήσῳ Κάσσαν κοινήν,
 » καὶ ἀναλογούσαν τῷ ὀνόματι τῶν Πελοποννησίων,
 » τῶν ὁποίων τοὺς ἀποσταλέντας στοχασμοὺς λαβόν-
 » τες καὶ σκεψάμενοι, ἀπεφασίσαμεν τὰ ἀκόλουθα·

α. Διορίζομεν γενικούς ἐπιτρόπους τῶν πραγμάτων

» ἐκ μὲν τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων τὸν ἅγιον Π. Πατρῶν
 » Κ. Γερμανόν, τὸν ἅγιον Μονεμβασίας, Κ. Χρύσανθον,
 » καὶ τὸν ἅγιον Χριστιανουπόλεως Κ. Γερμανόν· ἀπὸ
 » δὲ τῶν εὐγενεστάτων Ἀρχόντων, τοὺς εὐγενεστά-
 » τους Κυρίους Ἀσημάκην Ζαήμην, Κ. Σωτήριον Χαρα-
 » λάμπην, Κ. Ἀναγνώστην Κοπανίτζαν, Κ. Πανοῦτζον
 » Νοταρᾶν, καὶ Κ. Θεοχάρην Ῥέντην. Ἐπὶ τούτων
 » πάντων τὸν Ἐκλαμπρότατον Γενικὸν Κόνσολον Κύ-
 » ριον Ἰωάννην Βλασόπουλον.

β'. Οἱ Κύριοι Ἐφοροὶ θέλουν ὑπακούει καθ' ὅλα
 » εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ παρὰ τῆς Βουλῆς καὶ τῶν
 » ἀρχόντων διορισθέντος Γενικοῦ Ἐφόρου τῆς Ἑταιρίας
 » Σεβαστοῦ ἀνδρὸς Κυρίου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου,
 » φυλάττοντες ἀπαρασαλεύτως ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸ
 » πρὸς αὐτοὺς ἐγχειρισθὲν ἐπιτροπικὸν γράμμα μας.

γ'. Ἐπιτρέπονται εἰς τὸ νὰ ἐξετάζωσι λεπτομερῶς
 » τὸν ἐν Πελοποννήσῳ ἀριθμὸν τῶν μελῶν ἅπαντα καθ'
 » ὃν οἶδασι τρόπον, ἵνα μάθωσι παρ' ἐνὸς ἐκάστου, πᾶς,
 » καὶ εἰς ποῖον ἔδωκε τὸ γράμμα καὶ τὴν ποσότητα
 » τῆς χρηματικῆς βοήθειας τοῦ ἵνα, ἐὰν ὑπότινος κατα-
 » κρατῶνται ἀλόγως τὰ Ἱερὰ χρήματα, ἀπαιτηθῶσιν·
 » εἰς πληροφορίαν τοῦ ὁποίου ὀφείλουσιν οἱ ῥηθέντες
 » Κύριοι ἔφοροι νὰ ζητήσωσι τὰς ἀποδείξεις τῶν ὁποί-
 » ων ἔδωσαν χρημάτων, καὶ νὰ μᾶς στείλωσιν αὐτὰς διὰ
 » τοῦ γνωστοῦ μέσου.

δ'. Ἐκαστον μέλος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὀφείλει νὰ
 » προσφέρῃ πρὸς τοὺς ῥηθέντας Κυρίους ἐφόρους σέβας
 » καὶ ὑπακοήν, ὡς ἀγρυπνοῦντας καὶ κοπιῶντας ὑπὲρ
 » αὐτῶν καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας, καὶ μηδεὶς νὰ μὴ δύ-
 » γαται νὰ κινήσῃ κανένα πρᾶγμα τῆς Ἑταιρίας ἀνευ

» ἡμετέρας γνώμης, μήτε ἂν δοκῇ ὁ σοφώτατος πάντων
 » ἐπειδὴ καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ὑπακοή, καὶ ὅχι ἡ αὐ-
 » θάδεια ὠφελεῖ τὰ πράγματα.

έ. Διορίζομεν χρηματικὸν ταμιεῖον (Κάσσαν), καὶ τα-
 » μίας τῶν κοινῶν χρημάτων τὸν τιμιώτατον Κ. Τω.
 » Πα. Διαμαντόπουλον, καὶ τὸν Κ. Παναγιώτην Ἀρβά-
 » λην, καὶ ὅποιον ἄλλον διὰ φρόνησιν καὶ ἀφιλοχρημα-
 » τίαν ἐγκρίνουσιν οἱ σεβάσμιοι καὶ φιλογενεῖς ἐπίτροποι,
 » πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ χρηματικοὶ Ταμίαι οὗτοι ὀφεί-
 » λουσι νὰ ἀποδίδουν λόγον εἰς τεταγμένους καιροὺς,
 » καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ δαπανῶσιν οὔτε ὀβολὸν χωρὶς
 » αὐτῶν· διὸ πρέπει νὰ σημειώσουν περιστατικῶς τὰ
 » ἔσοδα καὶ τὰς δαπάνας.

ς'. Ἀπαντα τὰ μέλη διὰ γραμμάτων μας ἰδιαιτέρως
 » διορίζονται ἵνα καταβάλωσιν εἰς τὸ κοινὸν ταμιεῖον ὅ-
 » χι μόνον τὴν ὑποσχεθεῖσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατὴν
 » χρηματικὴν βοήθειαν, καθὼς καὶ οἱ περὶ τὴν Πελο-
 » πόννησον, τὰς Ἰωνικὰς καὶ Κυκλάδας νήσους οἰκοῦν-
 » τες οὗτοι καθὸ ἐν μέλος μετὰ τῶν Πελοποννησίων
 » διορίζονται παρ' ἡμῶν νὰ συντρέξωσιν αὐτό σε καὶ νὰ
 » καταβάλωσι τὰς βοηθείας των, περὶ ὧν ἀπαιτεῖται κα-
 » ταγραφὴ ἰδιαίτερα καὶ ἀκριβὴς ἐκάστης νήσου· μετὰ
 » δὲ τὴν καταβολὴν ταύτην ὀφείλουσιν οἱ Κύριοι ἔφο-
 » ροι νὰ στείλωσιν εἰς ἡμᾶς καθαρὸν κατάλογον, φυ-
 » λαττούμενοι ἀπὸ μηδεμίαν δαπάνην, ἕως οὗ λάβωσι
 » τὰς ἀποκρίσεις μας.

ζ'. Πολλὰ ἀποπον νομίζομεν καὶ ἀσύμφορον εἰς τὰ
 » πράγματα καὶ εἰς πᾶν μέλος διὰ γὰ παρακούσῃ εἰς
 » τὰς ὁδηγίας τῶν ἐφόρων· ὅθεν ἂν κανένας ἐξ αὐτῶν
 » φωραθῇ ὅτι ἀτάκτως φέρεται, μὴ φυλάττων τὰ ἀνή-

» κοντα αὐτῷ καὶ εἰς τὸν πλησίον χρέη, θέλει νομι-
 » σθῇ ὡς μέλος σεσηπὸς (ὃ μὴ γένοιτο). Ἔχουν λοιπὸν
 » τὴν ἄδειαν οἱ γενικοὶ ἔφοροι νὰ ἐξετάζωσι τὸ σφάλ-
 » μα, καὶ νὰ παιδεύουν μὲ εὐλογοφανῇ παιδείᾳ, συνερ-
 » γούντων καὶ τῶν λοιπῶν προϋχόντων, ἀπαθῶς ἑμῶς
 » καὶ ἀφιλοπροσιώπως καὶ ἐνβάρει συνειδήσεως.

ἦ. Οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Καπιτάνιοι ἅπαντες συμφέρει
 » νὰ ὀδηγηθῶσι διὰ τῶν γνωστῶν μέσων εἰς τὰ κοινὰ
 » συμφέροντα, ὥστε ἐν μιᾷ καὶ πρώτῃ φωνῇ νὰ ὀρμή-
 » σωσιν εἰς κοινὴν καὶ γενικὴν βοήθειαν· εἰς τοῦτο πα-
 » ραχαλοῦνται οἱ κύριοι ἔφοροι.

θ. Εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις ὅσα ὡς εὐλογα, ἀ-
 » ποφασισθῶσι, διορίζομεν νὰ εἰδοποιῇται καὶ ὁ κοινὸς
 » ἡμῶν φίλος ἐνδοξώτατος Η. Μαυρομιχάλης, διὰ νὰ
 » συνεργῇ καὶ ἡ ἐνδοξότης του τὰ δυνατὰ καθὸ μέλος
 » γενικόν.

ι. Περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀλληλογραφίᾳς μας διορίζομεν
 » τὸν εἰς Ὑδραν τιμιώτατον Κύριον Γεώργιον Γκχόνην
 » διὰ νὰ φροντίσῃ νὰ λαμβάνῃ τὰ παρὰ τῆς Ἑταιρίας
 » εἰς ὑμᾶς, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν εἰς ἐκείνην γράμματα,
 » ἢ ἄλλα ὁποιαδήποτε ἔγγραφα, καὶ ἀσφαλῶς νὰ ἀπο-
 » στέλλῃ ὅπου προσήκει ἕκαστον.

Σεβ. Πελοποννήσιοι. Ταῦτα ἡμεῖς, καθ' οὓς ἐγράψατε,
 » στοχασμοὺς, ἀποφασίσαντες ἀντεπιστέλλομεν, εἰς τὰ
 » ὅποια μὴν ἀμφιβάλλοντες οὐδαμῶς τοῦ ὅτι θέλετε
 » ἐμμένει ἀπαρασαλεύτως, προπαρακαλοῦμεν ἅπαντας εἰς
 » τὸ ἀγαθὸν καὶ θεῷ φίλον, ἕπερ ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν
 » πλησίον ἀγάπη· ἀλλ' ἐπειδὴ ἄνθρωποι ὄντες διαφε-
 » ρόμεθα ἐνίοτε, τὰ πάθη ἡμῶν ταῦτα πρέπει νὰ ἐξο-
 » μολογώμεθα ἀλλήλοις, καὶ νὰ ἱατρεύωμεν μὲ τὰς

» φρονίμους συμβούλους τῶν ὁμογενῶν, καὶ ὄχι μὲ τὰς
 » ποινὰς καὶ ἐκτιμήματα τῶν ἑτερογενῶν, ἴδια τῶν
 » βαρβάρων καὶ ἀνοήτων, καὶ ἀπάδοντα εἰς Ἑλληνικὰς
 » ψυχὰς, τὰς ὁποίας καυχόμεθα ὅτι ἔχομεν.

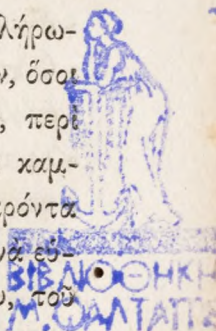
Πελοποννήσιοι! ἡ παροῦσα περίστασις εἶναι ἡ πλέον
 » εὐτυχῆς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν σκοποῦ.
 » ὅθεν καὶ πρέπει ὅλαις δυνάμεσι νὰ κερδήσωμεν ἐξ
 » αὐτῆς καταβάλλοντες κάθε κόπον καὶ ἀοκνίαν· ἡμεῖς
 » ἀπὸ τὸ μέρος μας κάμνομεν ὅλα τὰ δυνατὰ, διὰ νὰ
 » λάβωμεν ὅθεν δεῖ τὴν ἀνήκουσαν βοήθειαν, ἐπειδὴ
 » δὲν πρέπει νὰ προσμένωμεν παρ' ἄλλοτρίων τὰ πάντα,
 » διότι μειοῦνται τότε τὰ δικαιώματά μας,

Πρέπει λοιπὸν, ὧ φίλτατοι συμπατριῶται, ἀφοῦ μίαν
 » φορὰν ἀπεσεύσαμεν τὴν παχείαν ἀγλὺν τῆς ἀγνοίας
 » καὶ ἀμαθείας, καὶ διηνοίξαμεν τέλος πάντων τοὺς
 » ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ εἶδαμεν τὴν ῥοδοδάκτυλον καὶ
 » τερπνοτάτην αὐγὴν τῆς μεγάλης ἡμέρας, καθ' ἣν
 » θέλει ἀναλάμψει ὁ λαμπρὸς καὶ ζωογονικώτατος
 » ἥλιος τῆς τοσοῦτον ἐπιθυμητῆς τοῦ γένους ἡμῶν
 » ἀναγεννήσεως καὶ ἀναπλάσεως, πρέπει λέγομεν, νὰ
 » ἐνθυμηθῶμεν, ἢ μᾶλλον νὰ αἰσθανθῶμεν μέχρι βάθους
 » καρδίας, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἐποχὴ, ἣτις θέλει ἐπισ-
 » φραγίσει ἢ τὴν ἀθάνατον ἡμῶν δόξαν, ἢ τὸ ἀνεξάλει-
 » πτον ὄνειδος καὶ τὴν παντοτεινὴν κατασχύνην, ἃν
 » ῥαθυμήσωμεν.

Ἡ μηχανὴ τοῦ μεγάλου ἔργου ἐτεχνουργήθη τῇ
 » τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ ἀντιλήψει κατὰ τὸν θαυμασι-
 » ῶτατον καὶ ἄριστον τρόπον, καὶ δὲν χρειάζεται ἄλλο
 » πλέον, παρὰ ἓνας μοχλὸς μόνος διὰ νὰ τὴν κινήσῃ
 » καὶ νὰ τὴν βάλῃ εἰς ἐνέργειαν· καὶ αὐτὸς ὁ μοχλὸς

» αὐτὴ ἡ ἐμφύχωσις τῆς φοβεραῆς μηχανῆς ἤρτηται
 » ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ἡ πρόθυμος καὶ
 » γενναία συνεισφορά. ὅτι ἄνευ τούτων, καθὼς καὶ ὁ
 » Δημοσθένης εἶπε ποτὲ, τίποτε, ἡ μικρὰ καὶ ὀλίγου
 » ἄξια κατορθοῦνται.

Ἐάν λοιπὸν ἡμεῖθα ἀληθῆ τέκνα τῆς Σεβαστῆς καὶ
 » Ἱερᾶς Ἑλλάδος, ὡς καυχόμεθα, ἂν σώζωμεν τῶν
 » ὄντι εἰς τὴν καρδίαν μας τὸν θεῖον σπινθῆρα τοῦ
 » ὑπὲρ τοι αὐτῆς εὐκλεεστάτης καὶ ἀθανάτου πατρίδος
 » ἔρωτος, ἂν αἰτῶ ἀνώμεθα τέλος πάντων τὸ βᾶρος τοῦ
 » πολυχρονίου ζυγοῦ τῆς ἐπωνειδίστου καὶ αἰσχροτάτης
 » δουλείας, καὶ ἂν ἔχωμεν τὴν εὐγενῆ καὶ ὄντως Ἑλ-
 » ληνικὴν μεγαλοφροσύνην νὰ τὸν ἐκτεινάξωμεν ἀπὸ τὸν
 » τράχηλόν μας, ποῖαν ἄλλην ἀρμοδιωτέραν προσμένο-
 » μεν ἐποχὴν; ποῖα πρόφασις ὅπως οὖν εὐλογοφανῆς
 » ἡμπορεῖ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ἀναβάλωμεν τὸν χρυσοῦν
 » τοῦτον καιρὸν, τὸν ὁποῖον λαμπρότατα φαίνεται ὅτ
 » ἡ θεία πρόνοια ὄντως ἐπροσδιώρισε διὰ τὴν ἐκπλήρω-
 » σιν ὅλων τῶν προρρήσεων, ὅλων τῶν χρησμάτων, ὅσοι
 » διαλαμβάνουσι περὶ τῆς τοῦ γένους ἐλευθερίας, περὶ
 » τῆς ὀρθοδοξίας; βέβαια, ἀδελφοί! δὲν μᾶς μένει καμ-
 » μία πρόφασις πλέον, οὔτε εἶναι εἰς τὸν παρόντα
 » καιρὸν, ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατόν, στοχαζόμεθα, νὰ εὐ-
 » ρεθῇ τις μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ
 » Λεωνίδα, τοῦ Θεμιστοκλέους, Ἀριστείδου, Κίμωνος,
 » Ἐπαμεινώνδου, καὶ μυρίων ἄλλων εὐκλεεστάτων προ-
 » γόνων μας, νὰ ἀμφιβάλλῃ πλέον διὰ μίαν καὶ μόνην
 » στιγμὴν περὶ τῆς ἀφεύκτως εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ
 » μεγάλου σκοποῦ· ἡ ἐναντία γνώμη μένει τοῦ λοιποῦ
 » ὁ κλῆρος τῶν νόθων ἐκείνων ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι θεμε-

» λιώνουσι τὴν κακοδαίμονα εὐδαιμονίαν των εἰς τὸ νῦν
 » ἀποταμιεύσωσι μόνον τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον,
 » καὶ παραδεδομένοι δι' ὅλου εἰς τὴν μυσαρὰν καὶ θεο-
 » στυγῇ λατρείαν αὐτῶν τῶν μετάλλων, κλίνουσι τὴν
 » ἀμάλακτόν των καρδίαν ἕως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἡδύτε-
 » ρον, τὸ εὐγενέστατον, καὶ ἱερώτατον αἶσθημα τῆς
 » πρὸς τὴν φιλότιπὴν πατρίδα ἀγάπης, χωρὶς νὰ αἰσθά-
 » νωνται, ὅτι ἡ ἄκαιρος φιλοχρηματία κατασταίνει τὸν
 » δεδουλωμένον ὑπὸ τοῦ ψυχροσωματοφθόρου αὐτοῦ
 » πάθους καὶ αὐτῶν τῶν ἀνδραπόδων ἀνδραποδέστερον·
 » ἀλλ' εἴθε, ὦ παντοδύναμι Κύριε! ὦ πολιούχον πνεῦμα
 » τῆς ταλαίνης καὶ πολυσθενάκτου Ἑλλάδος! εἰς τὴν κρί-
 » σιμον ταύτην ἐποχὴν, ἐν ᾗ μέλλει νὰ διαχωρισθῇ ὁ σῖτος
 » ἀπὸ τοῦ ἄχυρον, ὁ χρυσὸς ἀπὸ τὴν σκωρίαν, καὶ οἱ ἀληθεῖς
 » ἀδάμαντες ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς καὶ πεποιημένους· εἴθε λέγω
 » νὰ μὴν εὗρεθῇ κανεὶς ἀναμεταξύ μας ἀνάξιος τοῦ Ἑλ-
 » ληνικοῦ ὀνόματος, καὶ τοῦ κακοδαίμονος ἐκείνου καὶ
 » ἀγενεστάτου κόμματος! ἀλλ' ἅπαντες οἱ κλητοὶ εὗρε-
 » θέντες χωρὶς ἐξαίρεσιν ἐκλεκτοὶ, ὡς συνδράμωμεν
 » ὁμοθυμαδὸν, ὅλη ψυχῇ, ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν ἐκτέ-
 » λεσιν καὶ στέφιν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου σκοποῦ, ὅστις
 » φαίνεται καθαρὰ, ὅτι εἶναι εὐδοκία τῆς θείας προνοίας,
 » καὶ ὡς ἀνοίξωμεν γενναίαν καὶ δαφιλῇ χεῖρα εἰς
 » ἐκείνους ὅπου προσφέρουσι κεφαλὴν, στήθος, καρδίαν,
 » καὶ βραχίονας διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γένους..

Καὶ ταῦτα μὲν, ἀδελφοί, ἐγράψαμεν πρὸς ἡμᾶς ὅχι
 » πλατύτερον τοῦ δέοντος· ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα, καθὸ μέ-
 » γα, καὶ ἱερὸν, καὶ φοβερόν, ἀπαιτεῖ πολλὰ καὶ γενναῖα
 » ἐπιχειρήματα εἰς τὸ νὰ ἐγχαρδιώσῃ ἡμᾶς νὰ νική-
 » σωμεν πρῶτον τὸ πάθος τῆς φιλοχρηματίας καὶ

» ἐπομένως τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν· ἄλλ' ἡμεῖς μὲν ἔχον-
 » τες ἐλπίδα στερεὰν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καρδίας σας,
 » αἱ ὁποῖαι ἐκ φύσεως εἶναι αὐθόρμητοι εἰς τὴν ἀρετὴν
 » σὰς ἐδώκαμεν αἰτίαν· Σεῖς δὲ ἀναπληρώσατε τὰ
 » ἐλλείποντι. Φανήτε Ἑλληνες, δεῖξατε εἰς τοῦ κόσ-
 » μου τὸ θέατρον ὅτι δὲν ἀπεθάνατε, καθὼς σὰς νομί-
 » ζουν, ἀλλὰ ζῆτε καὶ ἔχετε τὰς ἀρετὰς ὅλας τῶν
 » προγόνων σας. Ἐρρώσθαι!

Εἰς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων ἐναντίων, καὶ διόρθωσιν
 » τινῶν συμβασῶν καταχρήσεων, ἔτι δὲ καὶ ἀσφαλε-
 » στέραν ἐνέργειαν εἰς τὰ κοινὰ τοῦ συστήματος τῆς
 » Φιλικῆς Ἑταιρίας τῶν ὁμογενῶν ἀδελφῶν, ἐκρίθη παρὰ
 » τῆς Βουλῆς τῶν ἀρχόντων, ἵνα διορισθῶσιν ἔφοροι
 » κατὰ τόπους, οἵτινες προνοοῦντες πάντοτε περὶ τῶν
 » ἀναγκαίων, νὰ ἀναφέρωνται ἀμέσως εἰς τὰ τῆς Φι-
 » λικῆς Ἑταιρίας, διακρατοῦντες ἀμεταθέτως καὶ τοὺς
 » οἴκους τῆς κοινῆς ἰσορροπίας κατὰ τὰς περιστάσεις.

Κατὰ ταύτην οὖν τὴν ἐφεξῆς ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς
 » εἰς 6 ἄρθρα διηρημένην, διορίζονται ἔφοροι τῶν ἐν Πε-
 » λοποννήσῳ κοινῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας,
 » ἐκ μὲν τῶν Πανιερωτάτων Ἀρχιερέων, ὅ,τε Π. Πα-
 » τρῶν Κ. Γερμανός, ὁ Μονεμβασίας Κ. Χρύσανθος,
 » καὶ ὁ Χριστιανουπόλεως Κ. Γερμανός· ἀπὸ δὲ τῶν
 » εὐγενεστάτων ἀρχόντων ὁ Κ. Ἀσημάκης Ζαήμης, Κ.
 » Σωτήριος Χαριλάμπης, Κ. Ἀναγνώστης Κοπανίτζας,
 » Κ. Πανοῦτζος Νοταρᾶς, καὶ ὁ Κ. Θεοχαράκης Ῥέν-
 » τής· ἐπὶ τούτων δὲ πάντων δ' ἐκλαμπρότατος γενι-
 » κὸς Κόνσολος Κ. Ἰωάννης Βλασόπουλος.

Καταστηθέντες τοίνυν ἔφοροι τῶν ἐν Πελοποννήσῳ
 » πραγμάτων ἦ,τε Σεβαστὴ αὐτῶν Πανιερότης καὶ φι-

• λογενῆς αὐτῶν εὐγένεια, ἐπιτρέπονται ἵνα προσέχω-
 » σιν εἰς τὰ ἐφεξῆς ἐξ ἄρθρα προσεκτικῶς, καθὼς οἱ ἀ-
 » πανταχοῦ ἰσότημοι αὐτοῖς ἀδελφοὶ καὶ Ἕλληνες.

Ὅθεν·

α. Ἐχουσιν ἀδειαν νὰ δέχωνται τὰ παρὰ τῶν μελῶν
 » γράμματα, ἀναφοράς, χρήματα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο ἀ-
 » νάγεται εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τῆς πρώτης βάσεως,
 » ἐξ ἧς ἡρτῆται τὸ κοινὸν σύστημα τῆς Φιλικῆς Ἑται-
 » ρίας τῶν ὁμογενῶν ἀδελφῶν, τὰ ὅποια θέλουν στέλλει
 » ἀσφαλῶς εἰς τὸ ἐγνωσμένον μέσον καὶ ἐξ ἐκείνου εἰς
 » ἡμᾶς, τὰ δὲ χρήματα νὰ μετρῶσιν εἰς τοὺς γνωστοὺς
 » αὐτοῖς φύλακας τῶν κοινῶν χρημάτων.

β. Ὑποχρεοῦνται νὰ ἐξετάζωσιν ἐπιμελῶς ἐν ἑκα-
 » στον τῶν μελῶν ἐρχόμενον ἀλλαχόθεν, ἢ ἀπερχόμε-
 » νον, ἢ διατρίβον αὐτοῦ, ἢ κάτοικον, γινομένης τῆς
 » ἐρεύνης, εἰ δυνατόν, ἀδιακόπως περὶ ἐκάστου, καὶ πε-
 » ριστατικῶς, ποῖος, πότε, πῶς, καὶ διατὶ ἦλθεν, ἢ ἀ-
 » πῆλθε, καὶ ποῦ ὑπάγει; πῶς πολιτεύεται; ὁποίους ἑ-
 » χει σχετικωτέρους; καὶ ἐν συντόμῳ νὰ ἐξετάζωνται
 • ἀνεπαισθήτως ὅλα αὐτῶν τὰ βήματα, ἵνα μὴ τι ἄτο-
 » πον συμβῇ.

γ. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν μελῶν τινὲς μὲν ζῶσιν ἐν ἀφθο-
 » νίᾳ ὡς εὐκατάστατοι, ἄλλοι δὲ ὑστεροῦνται καὶ τοῦ
 » ἐπιουσίῳ ἄρτου, προτρέπονται οἱ Κύριοι ἔφοροι νὰ ἐ-
 » πιμελῶνται παντοίως, ὥστε οἱ δυνάμενοι νὰ βοηθῶσι
 » τοὺς ἀδυνάτους, προνοοῦντες ἀδελφικῶς περὶ πάντων
 » τῶν ἀναγκαίων, συνιστῶντες αὐτοὺς εἰς ὑπουργήματα
 » κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ ἐπιτηδειότητα ἐκάστου, ἵνα μὴ
 » μένωσιν ἄργοι καὶ ἄκαρποι· ἐτι δὲ νὰ οἰκονομῶσι καὶ
 • τοὺς ἀμετόχους φρονήσεως.

δ'. Ἄν δὲ εὐρεθῶσιν ἄνθρωποι αἰσχροκερδῆς, ἀνυ-
 » πότακτοι, ὀρμητικοί, ἢ ἐπιχειρηματῆαι, ἀνάγκη πᾶσα
 » νὰ ἀναστέλλεται ἡ ὀρμὴ τῶν τοιούτων, νουθετουμέ-
 » νων κατὰ διαφόρους τρόπους, ἐνθυμούμενοι, ὅπου ἡ
 » ἀταξία ἔμεινεν ἀδιόρθωτος, ἐκεῖθεν ἡ εὐταξία καί σε-
 » μνοπρέπεια δι' ὅλου ἐξέλιπε. « Παιδεύετε τοὺς ἀτά-
 » κτους, » λέγει ἡ Ἐκκλησία.

έ. Τούτων οὕτω κατ' εὐχὴν κινουμένων, οἱ ἔφοροι
 » ἀνάγκη νὰ εἰδοποιήσωσι τὴν ὀλομέλειαν μὲ τὸν ἀσ-
 » φαλέστερον τρόπον, ὅτι ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ
 » ἀδείας αὐτῶν νὰ μὴ συγκαταλέγῃται προσήλυτος εἰς
 » τὴν ἀδελφότητα· ἀλλὰ γενομένης πρῶτον ἀκριβοῦς
 » ἐρεῦνης περὶ πάντων, ἔπειτα θέλει δίδεται ἡ ἀδελφικὴ
 » ἄδεια διὰ νὰ συγκαταριθμηθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν λοι-
 » πῶν μελῶν.

Σημειωτέον ὅτι, οἱ κατὰ τόπους ἔφοροι τῶν πραγ-
 » μάτων ἀνάγκη νὰ γνωρίζουν ἀκριβῶς πᾶν ὅ,τι ἀνα-
 » φέρεται εἰς τὸ σύστημα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας· ποῖος
 » δηλαδὴ ἐκατήχησε τοῦτον, ποῖος ἐκεῖνον, τί ἐγένετο
 » ἡ συνεισφορά, ἢ τὸ γράμμα, ἢ ἀναφορὰ ἐκεῖνου, καὶ
 » ὅ,τι ἄλλο, εἰδοποιούντες ἐν καιρῷ τὴν ἀρχὴν περὶ
 » τῶν γενομένων, γιγνομένων, καὶ ἐν ἀμφιβολίᾳ εὐ-
 » ρισκομένων.

ς'. Ἡ συνέλευσις τῶν κατ' ἐκλογὴν ἐγκριθέντων
 » μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας νὰ γίνεται, εἰ δυνατόν,
 » ἅπαξ τοῦ μηνός, ὅπου εὐκολώτερον, ἔνθα συνελθόν-
 » τες ὅσοι μέτοχοι φρονήσεως ἐκ τῶν μελῶν, καὶ πραγ-
 » μάτων ἔμπειροι, καὶ συσχεπτόμενοι κατὰ τὸ εἶδος
 » περὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ γά-

» νους, ἀποφατίζουσιν τὰ δοκοῦντα. ἀλλὰ πάντοτε ἐστὶ
 » τῶν ὀρίων, καὶ μηδέποτε ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ μεταξύ των ἀναστρέφονται ὅχι ὀλίγοι
 » μὲ θηριώδεις ψυχὰς, ἀπατῶντες καὶ βλάπτοντες τὰ
 » μέγιστα ἀπλουστάτας καρδίας, καὶ ἐκ τούτου συμβαί-
 » νει οἱ μὲν χρηστοὶ καὶ καλοὶ μὴ γνωριζόμενοι, νὰ
 » μὴ πιστεύονται, ὥς φύσει κεκρυμμένης τῆς διαθέ-
 » σεως, διὰ τοῦτο ἐπεννοήθησαν νόμοι, ὅρκοι, καὶ λοιπά,
 » δι' ὧν διατηρεῖται ἡ πολιτικὴ κοινωνία· ἐπειδὴ πάν-
 » τες ἐκόντες ἄκοντες, φοβούμενοι ἢ τοὺς κεραυνοὺς
 » τῆς θείας ὀργῆς, ἢ τὴν νομικὴν ἀπειλὴν καὶ τιμωρί-
 » σιν, βιάζονται νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὰ ὅρια τῆς εὐθύ-
 » τητος.

Ὅθεν οὖν καὶ οἱ Κύριοι ἑφοροὶ κατὰ τοὺς ἱεροὺς νό-
 » μους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὀφείλουσι νὰ ἐπιβεβαιώ-
 » σουν τὰ πιστὰ τῆς καρδίας των μὲ τὸν ἐφεξῆς ἐν
 » τῷ παρόντι ἡμετέρῳ ἐνσφραγίστῳ συστατικῷ Ὁρκῳ,
 » τὸν ὁποῖον ἔπειτα ἀντιγράψαντες, ὥς κεῖται μετὰ
 » τοῦ συστατικοῦ, καὶ ὑπογραφόμενοι, θέλουν ἀποσεῖλει
 » τὸ ἴσον εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ φυλάττηται εἰς τὰ ἀρχί-
 » βεια εἰς ἔνδειξιν τῶν πιστῶν ἐκδουλεύσεων αὐτῶν,
 » καὶ μνημόσυνον εἰς γενεὰς γενεῶν.

» Οὕτω λοιπὸν ποιήσατε ».

Πρὸς τοῦτοις ἐάν τις τῶν παρ' ἡμῶν ἐγκρινομένων
 » ἐφόρων ἢ διὰ σωματικὴν ἀσθένειαν, ἢ διὰ τὸ βάρος τοῦ
 » πράγματος, ἀδυνατεῖ νὰ ἀναδεχθῇ τὴν ἐφορίαν, οἱ
 » λοιποὶ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ ἐκλέξουν ὅποιον στοχά-
 » ζονται ἱκανόν, ἵνα οἱ ἐργαζόμενοι, μὴ ἀναγκαζόμενοι,
 » εἰς τὰ προκιρούμενα ἐργάζωνται εἰς τὰ κοινά ».

Ὁ ρ κ ο ς .

Ὁρκούμεθα ὡς τιμαιοῖ ἄνθρωποι, καὶ ἄνθρωποι. οἵτινες
 « ἔχοντες πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἀκοίμητον ὄμμα
 « τοῦ παντεπόπτου, οὗ ὁ ἄγγελος μεγαλοφόνως κε-
 « λεύει· « Προσέχετε ἄνθρωποι· νὰ φανῇτε
 « ἄξιοι, καὶ φύλακες ἀκριβεῖς τῶν ἐμπιστευ-
 « θέντων ὑμῖν » ... προβάλλοντες καὶ ὅτι ἄλλο
 « σεμνὸν ὄνομα ἐν καθαρῷ συνειδότι, ... βεβαιούμενον
 « ἀπὸ καρδίας, ὅτι θέλομεν φυλάξει ὅσα ἐγγράφως καὶ
 « ἐν τῷ παρόντι ἀναφέρονται ἀπαραβάτως πάντα.

Ὁρκούμεθα προσέτι ὅτι θέλομεν φυλάξει καὶ πρὸς
 « ἀλλήλους ὁμόνοιαν εἰλικρινεστάτην, χωρὶς ποτὲ νὰ
 « ἐνεργήσωμεν τι ἰδιαιτέρως ἄνευ τῆς γνώμης τῶν
 « λοιπῶν ».

Ἰδοῦτο δὲ καὶ ἐφοδιαστικὸν εἰς τοὺς κατηχηθέντας
 καὶ ὀρκωθέντας ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἱσρέων, εἰς ἐνδει-
 ξιν τῆς καθιερώσεώς των, καὶ ἀναγνώρισιν των ὡς μι-
 λῶν ἀναποσπάστων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. (1)

Ἀλφάβητον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

η. ξ. υ. φ. ω. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 4^α. 8. 9.

α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π.

ο. α. β. γ. δ. 9^α.

ρ. σ. τ. φ. χ. ψ. —

Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν ὅλα τὰ συστατικὰ τῆς Φιλικῆς
 Ἑταιρίας, ἀρ' ὧν ἐξήρτηντο κατὰ συνέπειαν καὶ τὰ παρὰ

(1) Ἐπειδὴ τὰ διδόμενα ἐφοδιαστικὰ ἦσαν τριῶν εἰδῶν, δὲν ἐνεκρίνα-
 μεν νὰ καταχωρήσωμεν κατὰ εἶδος αὐτῶν, περιττὴν κρίναντες τὴν κα-
 ταχώρησιν, οὕτε τοῦ ἐνός εἶδους, ὡς διαφέροντος τῶν ἄλλων δύο, οὕτε
 καὶ τῶν τριῶν εἰδῶν, διὰ τὴν ἀποφύγωμεν τὴν ἐκτετατὴν καὶ πολυλόγητον.

της Υψηλῆς Ἀρχῆς ~~καλέντα~~ γράμματα πρὸς διαφόρους τῶν καθιερωθέντων, ὡς εἴρηται.

Διεδόθη δὲ κατὰ τὴν Πελοπόννησον κατὰ πρῶτον καὶ ἀκολούθως ἐκ τῶν ἐλθόντων ὡς ἀποστόλων τῆς Ἑταιρίας, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ κατὰ πρῶτον φανέντες εἰς τὴν Πελοπόννησον ἦσαν, ὁ Ἀντώνιος Πελοπίδας ἐκ Στεμνιτζῆς, ὁ Ἡλίας Χρυσοσπάθης, καὶ ὁ Περρραιβός, οἵτινες καθιέρωσαν πολλὰ ὀλίγους ἀπὸ τὰ ἥμισυ τοῦ 1817 ἔτους καὶ ἔπειτα· περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1820 καταβάς ἐξ Ὁδησσοῦ ὁ Ἀναγνώστης Παπαῖ Γεωργίου (ὁ καὶ Ἀναγνωσταρᾶς) ἀπέβη εἰς Ὑδραν, ὅπου κατηχήσας πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Νήσου ἐκείνης, μεταβάς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐκατήχησε καὶ διαφόρους Πελοποννησίους· περὶ δὲ τὸν Αὐγούστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Πολιανὴν (Σαμπάζικα), κακεῖθεν δὲ μετέβη εἰς τὴν Μάνην, κατηγῶν καὶ νοθεύων ὅσους ἠδύνατο α. καὶ β'. τάξεως ἀνθρώπους· (κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον διέδιδον τὴν κατήχησιν τῆς Ἑταιρίας καὶ ὁ Ἡλίας Χρυσοσπάθης, καὶ ὁ Περρραιβός.) Εἰς δὲ τὴν Τριπολιτζάν ἀφικόμενος ὁ Νικηφόρος Παμπούκης (τὸ 1819), καθιέρωσε καὶ ἐδίδαξε τὸν σκοπὸν τῆς Φιλ. Ἑταιρίας τινὰς ἐκ τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς Τριπολιτζᾶς, καὶ πολλοὺς ἀκόμη διατελοῦντας εἰς τὰ πράγματα τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Ἐκ δὲ τῶν εἰς Τριπολιτζάν καὶ εἰς ἄλλα προῤῥηθέντα μέρη κατηχηθέντων, ἐξηπλώθη ἡ διάδοσις τῆς κατηχίσεως καὶ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας· οὗτοι λοιπὸν οἱ εἰς τὴν Ἑταιρίαν μεμνημένοι πάντες, ἐπιτυχόντες ἀρμοδίων, ὡς εἴρηται, περιστάσεων καὶ συνεννοηθέντες μετ' ἀλλήλων, ἐνήργησαν καιροῦ λαβόντες τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν Πελοπονήσῳ ἐπαχιστάσεως, κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Ἐλευσις τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη - τοῦ Νικηταρά - καὶ τοῦ Ἀναγνωστάρᾳ εἰς τὴν Μάνην - συνάθροισις αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχηγῶν Ἑλλήνων μεθ' ἱκανῶν στρατευμάτων ἐν Καλαμάτᾳ - ἐναρξίς τῆς ἀποστασίας αὐτόθεν τὴν 25 Μαρτίου, 1821.

Ἄμα ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Ζακύνθου ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821), καὶ ὁ Νικηταρᾶς ἀκολούθως (τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους), φθάσαντες δὲ οὗτοι εἰς τὴν Πελοπόννησον διέμενον εἰς τὴν Μάνην, διαδοθείσης τῆς φήμης περὶ τῆς ἐξόδου καὶ τῆς ἐν Μάνῃ διαμονῆς αὐτῶν, καταταράχθη ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία, ἥτις καὶ ἀπέστειλε διαφόρους Ταττάρους (ταχυδρόμους) πρὸς τὸν Π. Μαυρομιχάλην Ἡγεμόνα τῆς Μάνης, ἐξαιτουμένη ἀκριβεῖς πληροφορίες, ἡ διατὶ ἦλθεν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, καὶ τί ζητεῖ ὁ Π. Μαυρομιχάλης (κατὰ τὴν αὐτολεξίαν τοῦ ἰδίου παράστασι) ἀπεκρίνετο ὅτι, ὁ Κολοκοτρώνης ἦλθε κατατρεχόμενος, μὴ ἔχων δὲ ποῦ νὰ καταφύγῃ, ὥς ἄσυλον καταφυγὼν εἰς τὴν Μάνην, διέμεινεν ἐκεῖσε, διὰ νὰ τρέφεται ἀπὸ ὀλίγον ἄρτον τοῦλάχιστον καθότι δὲν ἐνεπιστεύετο νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, φοβούμενος μή πως τὸν φονεύσωσι· τὰ αὐτὰ δὲ ἔλεγε καὶ εἰς τὸν Βοεβόδαν τῆς Καλαμάτας ὁ Π. Μαυρομιχάλης ὡσάνκις παρ' αὐτοῦ ἐρωτήθη περὶ τούτου.

Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ Φεβρουαρίου (τοῦ 1821) ὅτε ὁ Γρηγόριος Δικαῖος (Φλέσσας) ἐπιστρέψας ἀπὸ τὴν ἐν Βοστίτζῃ Μυστικοσυνέλευσιν, μετέβη εἰς Μαρδάκι τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος, καθεῖθεν δὲ εἰς Καλαμάταν καὶ Μάνην, τότε διαβύθουε μὲ ἐπιστολάς τε πρὸς τὸν

Ἄλ. Ὑψηλάντην τὸν Ἀρχιμανδρίτην Ἰερῶν Ἀθηνῶν σόπουλον, ὅστις ἀναχωρήσας (περὶ τὸ τέλος Φεβρουαρίου) ἔφθασε μετὰ πολλοὺς κινδύνους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (τὴν 23 Μαρτίου). Εὐρὼν δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τεταραγμένα καὶ τοὺς ὁποίους ἐζήτεινὰ ἐγχειρίσῃ τὰς ἐπίστολάς τοῦ Δικαίου, φυγαδευθέντας ἐκεῖθεν, παρέδωκεν αὐτάς εἰς ἄλλους διὰ ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον· τὴν δὲ 2 Ἀπριλίου ἀναχωρήσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, φθάσας εἰς τὰ Βέρβενα (τὴν 17 Ἀπριλίου)· ἔπειτα δὲ ἔλαβε συνέντευξιν ὁ Γρηγόριος Δικαῖος εἰς τὴν Μάνην μετὰ τοῦ Π. Μαυρομιχάλη, τοῦ Μούρτζινου, καὶ τῶν λοιπῶν πρωτίστων τῆς Μάνης, καὶ ἐν τῇ συνεντεύξει αὐτῇ ἐγίνοντο διάφοροι τροπολογίαι, προτάσεις, σχέδια καὶ λοιπὰ περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ὅσα δὲ ἐβουλεύοντο, ἐκοινοποιοῦν αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Θ. Καλοκοτρώνην, εἰς τὸν Ἀναγνωσταρᾶν, καὶ εἰς τὸν Νικηταρᾶν.

Ἄλλ' ὁ Γρηγόριος Δικαῖος κατετάραττε συνεχῶς τὸν ἐγκέφαλον τῶν πάντων, παρουσιαζόμενος ὡς ἀντιπρόσωπος προσωρινὸς τοῦ Α. Ὑψηλάντου, καὶ παριστάνων θετικῶς ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως εἶναι διωρισμένη πανταχοῦ ἡ 25 του Μαρτίου, ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν πυρπολεῖται ὁ Σουλτανικὸς στόλος, ὅτι δίδεται πῦρ εἰς ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅτι φογεύεται ὁ Σουλτάνος· καὶ ταῦτα λέγων, ἐπαρουσίαζε τὰ πάντα ὑπὲρ Ἑλλήνων εὐκόλως διδόμενα ἐν ἀχαρεῖ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων· αὐτὰ ταῦτα διεφημίζοντο καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ Θ. Καλοκοτρώνη, τοῦ Νικηταρᾶ, καὶ Ἀναγνωσταρᾶ, καὶ ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις

ἄσπασι θ' ἀποστέλλει καὶ ἡ Ῥωσσία στρατεύματα, πλοῖα, καὶ χρήματα τὰ ὅποια (ἔλεγον) εἶναι ἔτοιμα, ὥστε ἅμα ὅτε γίνῃ ἡ ῥῆξις τῆς ἀποστασίας, θέλει τὰ ἀποστέλλει, προσθέτοντες ἀκόμη ὅτι ἡ Ῥωσσία θέλει εὐθὺς κηρύξει καὶ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὡς παρελάμβανον αὐτὰ ἐν εἵδει παρακαταθήκης Ἱερᾶς ὅσοι κατηχοῦντο εἰς τὴν τῶν Ἱερῶν τάξιν.

Ὁ Π. Μαυρομιχάλης ὁμως (ὡς θέλουν νὰ παραστή-
σουν τινες τῶν παρευρεθέντων εἰς τὰς ἐν Μάνῃ γενο-
μένας μετὰ τῶν ῥηθέντων συνελεύσεις) δὲν ἀπεδέχετο
νὰ ἐνδώσῃ διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἑναρξίς τὴν 25 Μαρτίου,
προβάλλων πολλὰ ἐμπόδια καὶ αἵτια, ὅσα καὶ ἄλλοι
φρόνιμοι συμπεραίνοντες ἔλεγον μὲ φρόνησιν ὀρθήν·
ἀλλ' ὁ Γρηγόριος Δικαῖος (καθὼς ὁ ἴδιος ἔλεγεν ὕστε-
ρον) αὐτὸς τὸν ἠπάτησεν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ἐνὸρκως
πολλὰς ἐπισήμους ὠφελείας, καὶ ἐπὶ πάσαις αὐταῖς,
ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ῥωστικῆς Αὐτοκρατορίας Αλ.
Υψηλάντης θέλει ἀποκαταστήσει τὸν Π. Μαυρομιχά-
λην Κύριον τῆς Πελοποννήσου, καθότι ὁ Υψηλάντης
αὐτὸς θέλει στήσῃ τὴν καθέδραν του εἰς τὴν Κων-
σταντινούπολιν, καὶ ὅτι διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ Ῥωσσία
ὅτι κινεῖ αὐτὰ, ἐξῆξεν ὡς ἀποστάτην εἰς τὰ ὄρματα
τοῦ Κόσμου τὸν Αλ. Υψηλάντην, καὶ ὅτι ὅλα αὐτὰ
γίνονται οἰκονομικὰ διὰ νὰ μὴ ὑποπέσωσιν εἰς φθόνον
καὶ ἀντιζηλίαν τὰ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης· ὥστε ἐκ
τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν, ἐξαιρέτως δὲ καθότι οἱ ἐταιρισταὶ
εἶχον γράφει πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐται-
ριστάς, αὐτοὶ δὲ ἀνήγγειλαν πρὸς τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ
Π. Μαυρομιχάλη (διαμένοντας αὐτότε ὡς ἐνέχυρα ὑπὸ
τὴν ἐγγύησιν τοῦ αἰδιόμου Πατριάρχου Γρηγορίου) εἶπαι

ἡ ἀποστασία ἤνοιξεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὅτι ἐὰν ἤθελον μείνει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἤθελε τοὺς φονεύσει ὁ Σουλτάνος, ὥστε ἐκ τούτου δραπετεύσαντες κρυφίως, ἦλθον εἰς τὴν Μάνην, τοὺς ὁποίους ἰδὼν ὁ Π. Μαυρομιχάλης, πεισθεὶς δὲ καὶ παραβιασθεὶς μάλλον ἐκ τῆς δραπετεύσεως τῶν υἱῶν του, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν Μάνην, καὶ μετέβη εἰς τὴν Καλαμάταν, μάλιστα διότι καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γεώργιος, ὅστις διέμενεν ὡς ἐνέχυρον εἰς τὴν Ἐξουσίαν διὰ τὴν Ἡγεμονίαν τῆς Μάνης, φαίνεται, ὅτι δὲν εἶχε φέρεи εἰς τὸν πατέρα του καλὰς εἰδήσεις οὔτε διὰ τὴν Ἡγεμονίαν του, οὔτε διὰ τὴν ἀποστασίαν τῆς Βλαχοπογδανίας, καὶ ἔνεκα τούτων ἀπελπίσθη ὅλως διόλου, καὶ ἐκινήθη εἰς τὴν ἀποστασίαν.

Ἐντοσούτω ὁ Γρηγόριος Δικαῖος μὲ τοιαύτας διαφοροὺς μωρολογίας ἐκίνησεν εἰς ἐνθουσιασμόν τοὺς πάντας καὶ ὄχι μόνον δὲ αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ ἐταιρισταί· καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐφάνησαν ὅλαι αὐταὶ αἱ μωρολογίαι ὠφέλιμοι, καθότι ἐὰν οἱ Ἕλληνες δὲν ἤθελον φθάσῃ εἰς τοιοῦτον ἐνθουσιασμόν, ὡς καταβεβαρυμένοι καὶ τετυφλωμένοι ὄντες ἀπὸ τὰς Ὀθωμανικὰς τυραννίας, ἐὰν δὲν ἤθελεν ὑποπέσῃ εἰς τοσαύτην κατάχρησιν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία, μάλιστα καθὼς ἐφθασαν νὰ λάβουν τελευταῖον οἱ Ὀθωμανοὶ διαφοροὺς πληροφορίας περὶ αὐτῆς, καὶ ἐὰν δὲν ἤθελε γίνῃ ἐναρξίς τῆς ἀποστασίας τὴν 25 Μαρτίου (1821), ἀναμφιβόλως οἱ Ἕλληνες ἀπετύγχανον διὰ πάντα· ἀλλ' ὅλα αὐτὰ, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ διαδοθεῖσα φήμη ὅτι εἰς τὴν Μάνην ἔφερεν ὁ Κολοκοτρώνης 10,000 στρατεύματα, ἔτι δὲ καὶ αἱ ἐλπίδες τὰς ὁποίας εἶχον πάντοτε καὶ οἱ

δταιρισται (1), καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μάνης, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἤλπιζον πᾶσαν πρόοδον διὰ τὴν πληθύν, διὰ τὴν ἀρχαιότητα, διὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐμπειρίαν των εἰς τὰς μάχας, καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὀπλων, ἐγιναν παραίτια πολὺ περισσότερον διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἐκρηγξίς πλέον κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐποχὴν.

Ὡς ἐκ τούτων καὶ ἄλλων ἐνέδωκε καὶ ὁ II. Μαυρο-
μυχάλης διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἐναρξίς τῆς ἐπαναστάσεως τὴν
25 Μαρτίου, καὶ ὅσον ἐνῆν τότε προχείρως προπαρε-
σκευάζοντο. Ὁ δὲ Ἀναγνωσταρᾶς ὑπέβλεπεν ἐχθρῶδῶς
τὸν Γρηγόριον Δικαῖον, διότι ἐφέρετο αὐθαδῶς καὶ
ἀτίμως τόσον κατὰ τ' ἄλλα, καθὼς καὶ κατὰ τὸν κκ-
νονισμόν τῆς Ἑταιρίας, καὶ διότι μάλιστα λαβὼν
χρήματα τῆς ἑταιρίας κατεχρᾶτο αὐτὰ, χωρὶς νὰ φρον-
τίζῃ ποσῶς καὶ διὰ τ' ἀναγκαῖα τῆς ἐνάρξεως, καὶ
ἄλλα τοιαῦτα.

Ἄλλ' ὁ Νικηταρᾶς ἐν τούτοις ἐγνώρισε καλῶς τὴν
μεταξὺ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ καὶ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου
ἐνυπάρχουσαν διαίρεσιν, καὶ ἅμα ὅτε ἀνέβησαν καὶ οἱ
τρεῖς αὐτοὶ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Μαρδακίου, καὶ ἐξ αὐ-
τῶν ὁ μὲν Ἀναγνωσταρᾶς ἀπῆλθεν εἰς Πολιανὴν κατ'
εὐθείαν, ὁ Νικηταρᾶς μὲ τρόπον ἀπλοῦν καὶ ἀθῶον,
(περιμένων μάλιστα τὴν στιγμὴν τῆς ἀποστασίας διὰ

(1) Οἱ ἐλπίζοντες ἑταιρισταὶ καὶ λοιποὶ Ἕλληνες εἰς τοὺς κατοίκους
τῆς Μάνης ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων των ἔπειτα, καθότι οἱ περὶ ὧν ὁ
λόγος ἀπλοὶ Μανιάται ὄχι μόνον δὲν ἐστρατολόγουν ἀμισθί, ἀλλὰ καὶ
στρατολογοῦντες, ἤθελον νὰ συνάξουν ὡς λάφυρα καὶ τὰ πλέον μηδα-
μινὰ, ἀκόμη ἐλαφυραγῶγουν καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας ἐκ τῶν Χριστιανικῶν
μαγαζινιῶν.

νά σφάξῃ Τούρκους) διὰ τὰ μὴ γίνῃ καὶν ἐμπέδων ὥστε νὰ μείνῃ ὀπίσω ἡ ἔκρηξις, κατέπεισε τὸν Γρηγόριον Δικαῖον διὰ τὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, ὅστις ἀπελθὼν εὐθὺς εἰς τὴν Πολιανήν, ὤμειλσε μετὰ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, καὶ ὁμοθυμαδὸν ἦλθον εἰς τὸ Μαρδάκι, ἀφ' οὗ ἐσυμβιβάσθησαν (1) μεταξύ των.

Τὴν δὲ 18 Μαρτίου διαμένοντες εἰς Μαρδάκι ὁ Ἀναγνωσταρᾶς μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ, καὶ εἰδοποιηθέντες ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν Σκαρδαμουῖλαν τῆς Μάνης ἐν πλοῖον μὲ πολεμεφόδια, ἀποσταλὲν (τῷ ὄντι) ἀπὸ τοὺς ἐν Σμύρνην ἑταίρους, ὁ Νικηταρᾶς μετὰ τὴν βεβαίαν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἐλλιμενισμοῦ τοῦ πλοίου αὐτοῦ, ἐσύναξεν εὐθὺς 250 ὀπλοφόρους καὶ 200 ζῶα φορτηγὰ, καὶ διὰ νυκτὸς κατέβησαν μετὰ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ἀπὸ τὸ Μαρδάκι, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Σκαρδαμουῖλαν ὁμοῦ μὲ τοὺς ὀπλοφόρους καὶ μὲ τὰ ζῶα, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ μεταφέρωσι τὰ πολεμεφόδια εἰς Μαρδάκι ὡς εἰς θέσιν ὀρεινὴν καὶ ὀχυράν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπρότειναν τὸν σκοπὸν των αὐτὸν εἰς τὸν Ἰωάννην Μαυρομιχάλην Κατζῆν, (τὸν αὐτάδελφον τοῦ Π. Μαυρομιχάλη), αὐτὸς δὲν ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν αὐτὴν, ἐξαιτήσας παρ' αὐτῶν ἔγγραφον ἄδειαν παρὰ τοῦ αὐταδέλφου του Μπέη, διαμένοντος τότε εἰς Κυτριάς, καὶ ἐπὶ τῇ ἀδείᾳ αὐτῇ νὰ δώσῃ μέρος πολεμεφοδίων· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸ ἦτον δύσκολον νὰ γίνῃ, κατέπεισαν τελευταῖον τὸν Κατζῆν

(1) Ὁ συμβιβασμὸς οὗτος ἔγινεν εὐχολος, καθότι ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἤλειψε τοὺς τροχοὺς τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ μὲ χρήματα, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐκατηγόρει τὸν Δικαῖον, ἕως οὗ τῷ ἔδωκε μερίδιον ἐξ αὐτῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ Γρηγόριος ἐπέτυχεν τοῦ συμβιβασμοῦ του.

διὰ τὰ τοῖς δώσῃ ὁ ἴδιος ἓνα ἀπλοῦν τεσκερὲν (ἐγγρα-
φον), ὥστε δυνάμει αὐτοῦ νὰ λάβωσιν ἀπὸ τὸ πλοῖον
ἐν μικρὸν μέρος Βαρούτης, καὶ μολύβδου, ὅσον ἐξήρ-
κει νὰ γεμίσῃ τὰς πυριτοθήκας των, καὶ διὰ νυκτὸς
πάλιν νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω μὲ τὴν πληθὺν τῶν
ὁποίων εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ὅπλοφόρων καὶ τῶν ζῶων,
πρὶν ἢ φθάσῃ ἡ ἡμέρα, καὶ τοὺς ἴδωσιν οἱ ἐν Καλαμά-
τῃ Ὀθωμανοὶ περῶντας ἀπὸ τὰ ὄριά των.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔλαβεν ὁ Νικήτας τὸν τεσκερὲν παρὰ τοῦ Κα-
τζίῃ διὰ νὰ λάβῃ μικρὸν μέρος πολεμεφοδίων, παραλαβὼν
μεθ' ἑαυτοῦ 50 ἐκ τῶν 200 ὅπλοφόρων, εἰσῆλθε μετ' αὐ-
τῶν εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐπειδὴ οἱ τηροῦντες τὸ πλοῖον Μα-
νιάται, ὄντες ἀπὸ τοὺς πλέον βαθεῖς τῆς Μάνης, δὲν ἐγνώ-
ριζον γράμματα, οἱ εἰσελθόντες μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ νυκ-
τὸς οὔσης, καὶ μὲ τρόπον πλαγίας βίας χωρὶς ν' ἀφίσουν
αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ πλοῖον, οὗ τε νὰ ἐξέλθῃ κα-
νεῖς ἐκ τῶν τηρούντων αὐτὸ, ἐξήγαγον ἀπὸ τὸ πλοῖον
μὲ τὴν πλέον εὐγενῇ αὐτὴν βίαν τόσῃν ποσότητι βαρού-
της καὶ μολύβδου, ὥστε καὶ τὰ 200 ζῶα ἐφόρτωσαν, καὶ
οἱ ὅπλοφόροι ἀκόμη ἔλαβον ἕκαστος ἐπὶ τῶν ὤμων των
ὁ μὲν βαρούτην, ὁ δὲ μολύβδον, καὶ μὲ ταχύτητα σύραντες
τὰ φορτηγὰ ζῶα, ἀνεχώρησαν· καὶ ἕως οὗ ὁ Κατζίῃς ἔ-
φθατε νὰ λάβῃ τὴν ἀνέλπιστον τεχνικὴν καὶ ἥσυχον παρα-
λαβὴν αὐτὴν τῶν πολεμεφοδίων, αὐτοὶ ἦσαν πλέον μεμα-
χρυσμένοι, (μ' ὅλον ὅτι ἔμεινε εἰς τὸ πλοῖον τετραπλα-
σίᾳ ποσότης ἀκόμη ἀφ' ὅσῃν παρέλαβον οἱ περὶ τὸν Νικη-
ταρὰν), οὔτινες τρέχοντες δρομαῖοι διὰ νὰ φθάσωσι νὰ
διαβῶσι νυκτὸς ἀπὸ τὰ πέριξ τῆς Καλαμάτας, δὲν ἐδυνή-
θησαν, καθότι κατέλαβεν αὐτοὺς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀνω-
θεὶ τῆς Καλαμάτας ἡμιτείας ὥρας ἀπόστασιν ἔχοντας.

Ὁ Βοεβόδας τῆς Καλαμάτας ἰδὼν τοσούτους ὄπλοφόρους, καὶ τόσα φορτηγὰ ζῶα, ἔμεινεν ἐκστατικός καὶ ἔντρομος· ἠρώτησε δ' εὐθὺς, «τί ζῶα εἶναι; καὶ τίνες; καὶ διατί οἱ μετ' αὐτῶν τόσοι ὄπλοφόροι; τῷ ἀπήντησαν δὲ ὅτι εἶναι χωρικοὶ ἔχοντες ἔλαιον φορτωμένον ἐπὶ τῶν ζῶων νων, ὁ δὲ εἶπεν· «ἀλλὰ διατί καὶ ἔνοπλοι;» διότι (τῷ ἀπεκρίθησαν) φοβοῦνται εἰς τὸν δρόμον». «Δὲν ὁμοιάζει αὐτὸ» εἶπεν ὁ Βοεβόδας, καὶ ἐσυλλογίσθη παρὰ πολὺ. Ἐν τοσούτῳ τὰ πολεμεφόνδια ἔφθασαν ἀσφαλῶς μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα εἰς τὸ Μαρδάκι.

Ἄλλ' ὁ Βοεβόδας ὑποφιασθεὶς ἐκ τῶν ὅσων εἶδεν ὄπλοφόρων, ἔλαβε μέτρον ν' ἀναχωρήσῃ πλέον ἀπὸ τῆς Καλαμάτας μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του Ὀθωμανοὺς, καθὼς ἀκόμη καὶ ὅλοι ὅσοι εὐρέθησαν αὐτόθι Ὀθωμανοί, (ἐκτὸς τῶν ὀλίγων κατοίκων Ὀθωμανῶν τῆς Καλαμάτας) τοῦτο μαθόντες οἱ Ἕλληνες, εἰδοποίησαν τὸν Νικηταρᾶν διὰ νὰ παραφυλάττῃ ἔμπροσθεν τῆς Καλαμάτας, καὶ ἥ νὰ συλλάβῃ αὐτοὺς ζῶντας, ἥ νὰ τοὺς φονεύσῃ· ἐπὶ τούτῳ δὲ συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Νικηταρᾶς 200 ὄπλοφόρους, προκατέλαβε τὴν πλησιεστέραν καὶ στενωτέραν θέσιν τῆς εἰς Τριπολιτζὰν ἀπαγωγῆς ἐκείνης ὁδοῦ. Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀνήσυχoi ὄντες καὶ τεταραγμένοι ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν των οἱ Ὀθωμανοί, ἰδόντες ὅτι προκατελήφθησαν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας αἱ ἔμπροσθιναι θέσεις εἰδοποίησαν τοῦτ' αὐτὸ τὸν Βοεβόδαν, ὅστις ἐκπλαγεὶς διέταξεν εὐθὺς, ν' ἀποπεμφθῶσιν ὅσα ζῶα εἶχε μισθώσει μὲ ἀγῶγιον διὰ νὰ λάβῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ὁδοιπορίαν, διαμείνας εἰς τὴν Καλαμάταν, μέ-

χρὶς οὗτοῦ ἤθελεν ἐπιτύχει εὐκολίαν εἰς τὴν δίοδόν του.

Μουράτης δέ τις ὀνόματι Ὀθωμανὸς πάροικος εἰς Καλαμάταιν πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἔχων σχέσιν μετὰ τῶν πλειοτέρων Ἑλλήνων, θαρρόν ἐπὶ τούτῳ καὶ φανταζόμενος ὅτι δὲν θέλουν τὸν ἐμποδίσαι οἱ ἐνεδρεύοντες Ἕλληνες, παραλαβὼν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, ἀνεχώρησε διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς Τριπολιτζάν. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτον ἡ ῥηθεῖσα ἐνεδρα, τῷ εἶπεν ὁ Νικηταρᾶς· « Βρὲ Τοῦρκο! ἄφησε τ' ἄρματά σου κ' ἔλα ἐδῶ »· ὁ Μουράτης νομίσας τοὺς λόγους αὐτοὺς ὡς ἀστεϊσμὸν, παρακούσας ὥδευσεν· πάραυτα δὲ ὁ Νικηταρᾶς διέταξε, καὶ δι' ἐνὸς πυροβόλου ἐφόνευσαν αὐτόν. (1) Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Μουράτη ὁμοῦ μετὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Καλαμάταιν ὁδουρομένη.

Ταῦτα ἰδὼν καὶ ἀκούσας ὁ Βοεβόδας, καὶ ἀπελπιθεὶς, τὴν 21. Μαρτίου ὠχυρώθη μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ὀθωμανῶν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων, ὅσοι τότε εὑρέθησαν ἔχοντες χισμέτια (δημοσίας ὑπηρεσίας) καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἐσύναζον τὰ χαράτζια (τὸν ἐτήσιον κεφαλικὸν φόρον)· ὠχυρώθησαν δὲ ἅπαντες οὗτοι εἰς τὰ πλέον ὀχυρὰ οἰκήματα τῆς Καλαμάτας.

Τὴν δὲ ἐπιούσαν (22. Μαρτίου,) ἀφ' οὗ μετὰ διαφόρους γενομένας ἐν Μάνῃ συνελεύσεις ἐνεκρίθη τέλος πάντων νὰ γίνῃ ἡ ἐναρξὶς τῆς ἀποστασίας τὴν 25 Μαρτίου, τὴν αὐτὴν ἡμέραν (22. Μαρτίου) ἔφθασαν εἰς τὴν Καλαμά-

(1) Τόσου τοῦ Νικηταρᾶ καθὼς καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἰδίας φύσεως καλουμένων ἀποστατῶν ἡ καρδία ἔτρεψε, καὶ δὲν ἔδλεπον πότε νὰ χυθῇ αἷμα Τουρκικόν, διὰ νὰ μὴ ἦθελε τύχη καὶ σθέσθῃ ἡ πρόοδος τῆς ἐπαποστασίας.

ταν ὁ Μοβρτζίνος, ὁ Θ. Κολακοτρώνης, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ Π. Κεφάλας, οἱ υἱοὶ τοῦ Π. Μαυρομιχάλη ὁμοῦ μετὸν Κατζῆν καὶ μετὸς λοιποὺς προκρίτους τῆς Μάνης 2000 περίπου ὅπλοφόροι, ἐλθόντος σὺν αὐτοῖς καὶ τοῦ Νικηταρᾶ μετὰ τῶν ἐν τῇ ἐνέδρᾳ ὅπλοφόρων· συνήχθησαν δὲ καὶ εἰς τὴν Καλαμάταν μετὰ τῆς 22 καὶ τῆς 23 Μαρτίου περισσότεροι τῶν 5000 Μανιάται, μετὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ Καπιτάνων αὐτῶν, οἵτινες ἦσαν, ὁ Παναγιουλᾶς, ὁ Γαλάνης καὶ Ἀθανασούλης Κουμουνδουράκιδες, ὁ Ἀθανασούλης Καπιτανάκης, ὁ Παναγιώτης Καπιτανάκης, ὁ Δημήτριος Καλαμᾶς, ὁ Ἀνδρέας Κουμουνδουράκης, ὁ Ἀντώνιος Μιχαήλ Τρουπάκης, ὁ Δημήτριος Κωνσταντινέας, οἱ Σταυριανὸς καὶ Γεώργιος Καπιτανάκιδες, ὁ Χριστέας, ὁ Κιβέλος, οἱ Κυτριναῖοι, ὁ Δημήτριος Πολυκάκος, ὁ Λάζαρος Τζολάκης, ὁ Θεόδωρος Μισίκλης, οἱ Σασαριάνοι, ὁ Δημήτριος Καρακίτζος, ὁ Θεόδωρος Κρενίδης, καὶ ὁ Παναγιώτης Ξανθός· οἱ Μεσσήνιοι, οἱ Ἀνδρουσιχοὶ, οἱ Γαραντζαῖοι, μετὰ τοῦ Μ. Πέτροβα, καὶ Οἰκονομοπούλου, καὶ Ἐμμανουὴλ Δαρειώτου, οἱ Πισινοχωρῖται καὶ Σαρπαζιώται ἐκ τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου.

Τὴν δὲ 23 Μαρτίου ἰδὼν ὁ Βοεβόδας τὴν πλὴθὺν τῶν συναθροισθέντων ἐν Καλαμάτᾳ ὅπλοφόρων, καὶ ἀπελπισθεὶς, διέταξε τὸν Μπελούκ μπάσιν του (Πολιτάρχην τῆς διοικήσεώς του) Κοκκίνην τὸ ἐπίθετον (ἓνα ὄντα τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ ἐσκιάδων) αὐθαιρέτων κακοποιῶν), ὅστις ἀπελθὼν εἰς τὸ κατάστημα, ἔπου ἦσαν συνηγμένοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὅπλοφόρων Ἑλλήνων, ὁ Π. Μαυρομιχάλης, καὶ λοιποὶ, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς τὸν

χαιρετισμὸν κατὰ τὸν συνήθη Ὀθωμανικὸν ἀγέρωχον
 τρόπον· καθίστας δὲ εἰς ἓν ἀπλοῦν σκαμνίον, πλησίον
 τοῦ Νικηταῤῥα, καὶ ἀποτανθεὶς πρὸς τὸν Π. Μαυρο-
 μιχάλην καὶ λοιποὺς, εἶπεν ὡς παρὰ τοῦ Βοεβόδα ἀπο-
 σταλεῖς· «ὁ ἀγᾶς σᾶς χαιρετᾶ, καὶ ἐρωτᾶ νὰ τὸν εἰ-
 » πῆτε, τί πράγματα εἶναι αὐτοῦνα ὅπου κάνετε, καὶ
 » τί κλεφτοδουλιᾶς, ὅπου μ' αὐταῖς θὰ χάσετε τὸν
 » ῥαχλᾶ τοῦ Βασιλιᾶ, καὶ στὴν ἀφεντιά σας ἐτοῦτα τὰ
 » πράγματα δὲν θὰ εὔγουν σὲ καλὸ· » ὁ Νικηταῤῥας ἀ-
 κούσας τοὺς λόγους αὐτοὺς (ταραχθέντος τοῦ ἐγκεφά-
 λου του), ἄρχησεν εὐθὺς νὰ ἐτοιμάζῃ τὸ ὅποιον ἐφόρει
 εἰς τὴν ζώνην του πιστόλι, διὰ νὰ τὸ ἀνάψῃ κα-
 θήμενος κατὰ τοῦ ἀπεσταλμένου Μπελούκμπαση, νὰ
 τὸν φονεύσῃ· ἀλλ' ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ἐννοήσας τὴν
 προετοιμασίαν τοῦ Νικηταῤῥα, καὶ θεωρήσας ὡς ἄτοπον
 τὴν πράξιν αὐτοῦ, κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν προλαβὼν
 μὲ ὀρμὴν, εἶπεν εἰς τὸν Ὀθωμανόν· «Μπελούκμπαση!
 » ἔλα ἐδῶ κοντά μας νὰ ἀκούσωμεν τί λέγεις· » καὶ
 εὐθὺς μὲ τὸν λόγον αὐτὸν τῷ ἡτοίμασεν ἓν ἀπλοῦν
 θρονίον, ὅπου ὁ Ὀθωμανὸς ἐγερεθεῖς, ἐκάθητε πλησίον
 τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη· ὁ δὲ Π. Μαυρομιχάλης λαβὼν
 πρῶτος τὸν λόγον εἶπε πρὸς τὸν Ὀθωμανόν· «Ἀκού-
 » σαμεν ὅσα μᾶς εἶπες ἐκ μέρους τοῦ Ἀγᾶ σου, καὶ
 » ὅσα βλέπετε δὲν εἶναι κλεφτοδουλιᾶς, εἶναι πράγ-
 » ματα στερεὰ, καὶ δὲν εἶναι μοναχὰ ἐδικὰ μας, εἴ-
 » ναι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν βασιλέων· διότι οἱ Ἕλληνες
 » ἕως τώρα ὑπέφεραν τὰς τυραννίας καὶ τὰ βασανι-
 » στήριά σας τόσα χρόνια· διὰ τοῦτο ἡμεῖς δὲν εἴμαστε
 » ὥσάν ἐσᾶς τύραννοι καὶ διώχται τῆς ἀνθρωπότητος,
 » καὶ μᾶτε θέλει καταδεχθῶμεν νὰ σᾶς πειράξωμεν εἰς

» τὸ παραμικρόν· ἀλλὰ καὶ ἐσεῖς νὰ μένετε εἰς τὰ ὀ-
 » σπήτιά σας καὶ εἰς τὸ πρᾶγμα σας ἀνενόχλητοι,
 » καὶ θὰ δίνετε δύο φλουριά ἢ κάθε φαμήλεια (οἰκο-
 » γένεια) τὸν χρόνον, καὶ κρύος ἀέρας νὰ μὴ σᾶς βαρῇ. »

Ἐγερθεῖς δὲ καὶ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, καὶ ἅτας ἐν τῷ
 μέτῳ πάντων, εἶπε· « Μπελούχμπαση! κανένα βοηθόν
 » δὲν ἔχομε, ἔπε τοῦ Ἀγᾶ σου, καὶ μήτε μᾶς χρειά-
 » ζεται ἀπὸ κανένα μέρος βοήθεια· τὸ δίκαιόν μας θὰ
 » τὸ πάρωμεν μὲ τὸ χέρι μας, διότι ἐσεῖς δὲν μᾶς ἀ-
 » φήσατε τόσα χρόνια μήτε σκούφιαν εἰς τὸ κεφάλι
 » μας· εἰς τὸ ἐξῆς δὲν σᾶς ὑποφέρωμεν μήτε σᾶς χω-
 » νεύωμεν πλέον, καὶ ὅ,τι σᾶς περάσει μὴν τὸ ἀφήσετε
 » πίσω· πήγαινε εἰς τὸν Ἀγᾶ σου, καὶ πές του αὐτὰ
 » ὅπου σοῦ εἶπαμε, καὶ θέλομεν σὲ τρεῖς ὥραις νὰ μᾶς
 » παραδώσετε τ' ἄρματά σας, διότι ἂν παρακούσετε, θὰ
 » σᾶς περάσωμεν ὅλους ἀπὸ τὸ σπαθί, καὶ τὸ κρῖμα
 » ἂς ᾔῃναι ἐδικόν σας· » εἶτα ἐγερθέντες ἅπαντες εἶπον
 πρὸς τὸν Ὀθωμανὸν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος· « ἄκουσε
 » καλὰ αὐτὰ ὅπου σοῦ εἶπαμε, διὰ νὰ μὴ μᾶς βιάσετε
 » καὶ σᾶς περάσωμεν ὅλους ἐν στόματι μαχαίρας. »

Ὁ Ὀθωμανὸς Μπελούχμπασης ἀκούσας ταῦτα πάντα,
 ἀνεχώρησεν ἔντρομος μὲ πρόσωπον καθηλλοικωμένον,
 διαπορούμενός εἰς τὴν τοιαύτην ταχείαν καὶ ἀνέλπιστον
 μεταβολὴν τῶν Ἑλλήνων, χθές ὄντων ὑπηκόων, καὶ ἐν
 ἀκαρεῖ παρουσιαζομένων αὐτονόμων ἀνωτέρων, κτλ.
 παρουσιασθεῖς δὲ ἐνώπιον τοῦ Βοεβόδα, ἀνήγγειλεν ὅσα
 παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἤκουσε· τόσον δὲ ὁ Βοεβόδας, κα-
 θὼς καὶ οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ οἱ παρευρεθέντες εἰς τὸ
 αὐτὸ κατάστημα, ἔμειναν ἅπαντες ὡς νεκροὶ ἐπὶ τῇ
 ταχείᾳ αὐτῇ μεταβολῇ τῶν Ἑλλήνων γενομένων ἐντός

μίας στιγμῆς αὐτονόμων, ὑπερυψωθέντων ἀνθ' ὑπηκόων τεταπεινωμένων καὶ τεθλιμμένων· σκεφθέντες δὲ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, ἀφ' οὗ εἶδον ὅτι ὅσα καὶ ἂν ἤθελον φαντασθῇ ἦσαν ὅλα μάταια, τελευταῖον κλίναντες τὸν αὐχένα, μετὰ τρεῖς ὥρας ἐμήνυσαν εἰς τοὺς Ἑλληνας ὅτι παραδίδονται εἰς τὴν τιμὴν των, εἰς τὸ αἶνι (λατρείαν των), καὶ εἰς τὴν πάληκαριάν των.

Οἱ δὲ Ἑλληνες διώρισαν εὐθὺς μίαν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐξ ὀκτὼ ὑποκειμένων, καὶ δύο γραμματεῖς, οἵτινες παρέλαβον τὰ ὅπλα ὅλων τῶν Ὀθωμανῶν με καταγραφὴν καθαρὰν καθὼς καὶ ἐπιπλά των· καὶ τὰ μὲν ὅπλα διένειμον εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας Ἑλληνας, τοὺς δὲ Ὀθωμανοὺς διεμοίρασαν εἰς τέσσαρα οἰκήματα χορηγοῦντες εἰς πάντας με δαψίλειαν καὶ ἀφθονίαν τὰ πρὸς τροφήν αὐτῶν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας διὰ κάθε ἐνδεχομένην ὑποψίαν διεμέρισαν ἐξ αὐτῶν ἄλλους εἰς τὴν Μάνην, καὶ ἄλλους εἰς ἄλλας Κώμας τῆς Μεσσηνίας, τοὺς ὁποίους ὁμοῦ με τοὺς ἐν Καλαμάτᾳ κατοίκους ὀλίγους Ὀθωμανοὺς ἐκ διαλειμμάτων κατέφαγε τὸ Φεγγάρι (1).

Ἀφοῦ διέταξαν τὴν παραλαβὴν τῶν ὅπλων ἀπὸ τοὺς ῥηθέντας Ὀθωμανοὺς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ταυτοχρόνως διέταξαν νὰ σφραγίσωσιν ὅλας τὰς ἀπο-

(1) Ἡ μεταφορὰ αὐτὴ “τὸν ἔφαγε τὸ Φεγγάρι”, ἐσυνειθίσθη νὰ λέγεται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, καθότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐθανάτωναν τὴν νύκτα τοὺς τοιοῦτους· τὸ δὲ πρῶτῳ ἐρωτώμενοι τί ἐγένετο ὁ (θεῖνα) Ἀγῶς, ἢ ἄλλος τις, ἀπεκρίνοντο “τὸν ἔφαγε τὸ Φεγγάρι”, ὥστε εἰμυν ἡ μεταφορὰ αὐτὴ, καὶ λέγεται ἀκόμη εἰς κανένα δολοφονηθέντα, καὶ καὶ διὰ νυκτὸς ἀπαρχθέντα εἰς φυλακὴν ἀφ' ὧπλῃ ὑποψία.

θήκας τῶν γεννημάτων (καρπῶν δημοτηριακῶν) καὶ τὰς λεγομένας Γούβας (ὑπογείους σιτοθήκας) ὅσοι εἶχον τοιαύτας, διὰ τὴν χρησιμεύσωσι πρὸς τροφήν τῶν στρατευμάτων τοῦ ὁποίου τούτου γενομένου, ἐν μέρος τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐχρησίμευσε τῷ ὄντι διὰ τροφᾶς, τὸ δὲ ἐπίλοιπον παρηναλώθη παρὰ τῶν Μανιατῶν, ἐπιστατοῦντος τοῦ Ἰωάννου Κατζῆ Μαυρομιχάλη.

Ἀφοπλίσαντες δὲ τοὺς ἐν Καλαμάτᾳ Ὀθωμανοὺς ὅλως οἱ ὅλου οἱ Ἕλληνες καὶ τὸν Βοεβόδαν αὐτῆς Σουλεϊμάν Ἀγᾶ Ἀρναούτ ὀγλοῦν, καὶ διανείμαντες αὐτοὺς εἰς τὰ ἀρμόδια οἰκήματα, ὥς εἴρηται, μετὰ τὴν Μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας (24 Μαρτίου), εἰδοποίησαν κατὰ πρόσκλησιν τῶν ἀρχηγῶν Ἑλλήνων τὸν ἐν Καλαμάτᾳ εὑρεθέντα Κληρον συγκεείμενον ἀπὸ εικοσιτέσσαρας Ἱερεῖς καὶ Ἱερομονάχους, οἵτινες ἐνδεδυμένοι τὰς ἱερατικὰς στολὰς, φέροντες καὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας συνῆλθον εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ τῆς πόλεως, ὅπου συνηθροίσθησαν καὶ ἅπαντες οἱ Ἕλληνες πλεόν τῶν 6 χιλιάδων στρατιωτικοί, πολιτικοί, ἔμποροι, καὶ λοιποί, ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παῖδες· εὐθὺς δὲ ἐψάλη ἡ πρὸς τὸν Ὑψιστον δοξολογία καὶ παράκλησις διὰ τὴν ἑναρξίν τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνος μὲ δάκρυα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων.

Μετὰ τὴν τελετὴν αὐτὴν ἀφοῦ ἐπροσκύνησαν, ἀσπασάμενοι τὰς ἀγίας εἰκόνας ἅπαντες μετ' εὐλαβείας, ὁ μὲν Θ. Κολοκτρώνης παραλαβὼν 300 Μανιάτας μετ' ἑαυτοῦ, διανυκτερεύσας τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὴν Σκάλαν (Κώμην τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης) χάκειθεν τὴν ἐπιούσαν (25 Μαρτίου) μετέβη διὰ τὸ Λεοντάρι, καὶ

τὴν Καρυταῖναν. Ὁ δὲ Νικηταρᾶς ἀναβὴ εἰς τὰ ὀνομαζόμενα Πισινὰ χωρία καὶ Σαμπάζικα, ὅθεν παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ, 350 ὅπλοφόρους, κατέβη εἰς Λεοντάρι, ν' ἀντικρούτῃ τοὺς Λεονταρίτας Ὀθωμανοὺς, περὶ τῶν ὁποίων διεδόθη φήμη ὅτι ἐκ τῶν ἀπελθόντων ν' ἀποκλεισθῶσιν εἰς Τριπολιτζάν Λεονταριτῶν Ὀθωμανῶν, ἐπέστρεψαν ὀπίσω εἰς τὸ Λεοντάρι 80 ἵππεῖς διὰ νὰ διατηρήσωσι τὰς οἰκίας των ἀπὸ τὰς διαφθοράς τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες μαθόντες τὴν εἰς Δεδέμπεη (Κώμην τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου ἀπέχουσιν ἀπ' αὐτοῦ 1 καὶ ἡμιτεῖαν ὥραν) ἄφιξιν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἐπέστρεψαν πάλιν εὐθὺς εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

Οἱ δὲ Ἡλίας Μαυρομιχάλης, Ἀναγνωσταρᾶς, Γρηγ. Δικαῖος, Π. Κεφάλας, Πέτροβας καὶ Οἰκονομόπουλος ἐκ Γαράντζας, Σταυριανὸς Καπιτανάκης, Κουμουνδουράκης, καὶ ἄλλοι ἐκ Μάνης, ὁ Δ. Παπᾶ Τζόννης, Ἐμμανουὴλ Δαρειώτης, καὶ ἄλλοι (τὴν 25 Μαρτίου) ὁμοῦ μετ' 2500: περίπου ἐνόπλους, Μανιάτας, Μεσσηνίους, καὶ Ἀνδρουσινοὺς, ἐξεστράτευσαν διὰ τὴν Τριπολιτζάν, τοὺς ὁποίους ἀπαντήσας ὁ Πρωτοσύγκελλος Α. Φραντζῆς, ἐκ Κυπαρισσίας ἐρχόμενος, εἰς Σκάλαν (Κώμην) ἐπέστρεψεν εὐθὺς εἰς τὴν Ἀρκαδίαν.

Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς συσσωματώσεως τῶν ῥηθέντων στρατευμάτων ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Καρυταίνης, τὰ ὁποῖα ἀντέκρουσαν τοὺς Ὀθωμανοὺς Φαναρίτας (Ὀλυμπίους) Ζουρτζάνους, καὶ Ντζαχαίους, καὶ τὰ κατὰ συνέπειαν τούτων διατρέξαντα, ἐν τοῖς ἐφεξῆς τμήμασι θέλουν ἐκτεθῆ ἐκτενέστερον· ἐναρχόμεθα δὲ ἤδη τῆς περὶ ἐκάστης τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον πολιορκιῶν

διηγήσεως (1) γενομένων μετὰ τὴν ἐν Τριπολιτζᾷ καὶ ἐν τοῖς φρουρίοις καταφυγὴν καὶ ὀχύρωσιν τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις διατελούντων Πελοποννησίων Ὀθωμανῶν. (2).

(1) Εἰς τὰς ἐν Πελοποννήσῳ γενομένας πολιορκίας ἐκθέτομεν ὁλοσχερῶς μίαν ἐκάστην αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως μέχρι τέλους αὐτῆς, διὰ νὰ μὴ συγχίσωμεν τὴν σειρὰν τῆς ἱστορίας· αἱ πολιορκίαι δὲ αὗται συνοδεύονται ἢ μίᾳ τὴν ἄλλην ἔλαβον τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ τῆς 25 Μαρτίου 1821 καὶ ὕστερον· μέχρι δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀπριλλίου δὲν ἔμεινε καμμία πολιορκία εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἥτις δὲν εἶχε λάβει τὴν ἐναρξίν της.

Διὰ τὴν κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον σειρὰν τῆς ἐκθέσεως τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, πολιορκιῶν δὲν ἐπιζομεν νὰ κατηγορηθῶμεν, καθότι ἐνεκρίναμεν τοῦτ' αὐτὸ πρὸς διατήρησιν τῆς χρονολογίας, τῶν προσώπων, τῆς ἐποχῆς, καὶ τῶν λοιπῶν, ἐπαναλαμβάνοντες ἐπομένως τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς ἱστορίας μας, καὶ μεταβαίνοντες εἰς τὰ κατὰ συνέπειαν διατρέξαντα ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη, τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ μετὰ τῶν Αἰγυπτίων Ἀράβων, μ' ὅσην βίωμεν δυναθῆ νὰ φυλάξωμεν λεπτομερῆ ἀκρίβειαν.

(2) Ἐπὶ τῇ καταφυγῇ τῶν Ὀθωμανῶν Λεο ντοριτῶν καὶ Λακεδαιμονίων εἰς Τριπολιτζὰν ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία ἔλαβε μέτρον εὐθὺς νὰ διασώσῃ τοὺς ἐν Τριπολιτζᾷ Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστῶτας μὲ τὴν φυλάκισιν αὐτῶν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καθότι ἄλλως οἱ ῥηθέντες Ὀθωμανοὶ ἐξήτουν παρὰ τῆς ἐξουσίας διὰ νὰ τοὺς θανατώσῃ, ὡς ἀνακαλυφθείσης πλέον τῆς ἀποστασίας. Μετὰ τὴν φυλάκισιν δὲ αὐτῶν καθησύχασαν οἱ Ὀθωμανοὶ, οἵτινες εἶχον ἐξαγριωθῇ κατ' αὐτῶν εἰς τοσοῦτον, ὥστε κατεβόων ἐνῶπιον τῆς ἐξουσίας ὡς ποτὲ εἰ Ἑβραῖοι. “Ἄρον ἄρον σταύρωσον αὐτούς,,

ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Πολιορκία Κορώνης, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διατρέξαντα.

Οἱ ἐν Κορώνῃ διαμένοντες Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰαννου. 1821, ἐλάμβανον ἐπίσης διαφόρους πληροφορίας περὶ τῆς διατρεχούσης ἀποστατικῆς συνωμοσίας καὶ ἐξ ἄλλων [μερῶν, καὶ παρὰ τῶν κατὰ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου Ὀθωμανῶν, οἵτινες εἰδοποιοῦν αὐτοὺς τὰ περὶ τούτου, μορφοῦντες αὐτὰ μὲ διάφορα χρώματα, ἀλλὰ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐξάξωσι κανενὸς εἶδους θετικότητα, καὶ ὁμῶς ἔτρεφον εἰς τὰς ψυχὰς των μεγίστην ἐσωτερικὴν ἀνησυχίαν, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἐκ τῶν διαφημιζομένων.

Οἱ εἰς τὸ Βαροῦσι (Προάστειον) τῆς Κορώνης κατοικοῦντες Ἕλληνες ὑποπτεύοντες πάντοτε αἰφνίδιον τι παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποβλέπον εἰς φόνους καὶ ἄλλα ἀπευκταῖα, διὰ νὰ δώσωσι χρηστὰς ἐλπίδας εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου νὰ κλείσωσι τὰ ὄμματα αὐτῶν, προσεποιήθησαν δεικνύοντες τρόπον τινὰ ὅτι ὑποπτεύονται αὐτοὶ, καὶ ἐφοβοῦντο μίαν τινα ἀνέλπιστον ληστρικὴν ἐπιδρομὴν, ὥς ἐκ τῶν διαθυρλουμένων λαμβάνοντες τὴν ὑπόψιν. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐνέκριναν νὰ εἰσάξωσιν ἐντὸς τοῦ Φρουρίου καὶ νὰ ἀποθέσωσιν εἰς τὰς οἰκίας τῶν Ὀθωμανῶν ὅλην

των τὴν κινητὴν περιουσίαν συγκεκλιμένην ἐκ Κιβωτίων καὶ λοιπῶν, ἀφίσαντες μόνον νὰ ἔχωσιν εἰς τὰς οἰκίας των τὰ διὰ τὸν ὕπνον ἐπιπλά των, καὶ τὰ χάλκινα πρὸς χρῆσιν αὐτῶν σκεύη.

Ὁ ἐπίσκοπος Κορώνης Γρηγόριος ὡς μὴ εἰδὼς ὅπως διόλου τὰ τῆς Ἑταιρίας, χωρὶς δὲ καὶ νὰ σκεφθῇ τί περὶ πλέον ὡς ἐκ τῶν διαθρυλλουμένων, ἢ τελευταῖον χωρὶς νὰ φέρῃ ὑπ' ὄψιν του ὅτι εὐρίσκεται εἰς φρούριον, διέμενεν ἐφησυχάζων εἰς τὸ Βαρούσι. Τὴν δὲ 25 Μαρτίου (1821) παρουσιασθέντες οἱ πρόκριτοι τοῦ Φρουρίου Ὁθωμανοὶ εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν κατάστημα, τὸν ἐπροσκάλεσαν νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὅλην τὴν κινητὴν περιουσίαν του, καὶ οὕτω τὸν εἰσήγαγον εἰς τὸ φρούριον ἐπὶ λόγῳ, μήπως ἔλθωσι διὰ νυκτὸς κλέπται καὶ φονεύσωσιν αὐτόν, διαρπάζοντες καὶ τὴν κινητὴν του περιουσίαν, συμπαρέλαβον δὲ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τὸν Ἱεροδιάκονον αὐτοῦ καὶ ἓνα Ἱερέα ἀνεψιόν του· μετὰ δὲ τὴν εἰς τὸ φρούριον εἰσοδόν του τὸν διέταξαν νὰ προσκαλέσῃ ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του Ἱερεῖς καὶ τοὺς ἐν τῷ Βαρουσίῳ καὶ τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ ἐπαρχίᾳ διαμένοντας, διὰ νὰ εἰσέλθωσι καὶ αὐτοὶ ἅπαντες εἰς τὸ φρούριον· ἀλλ' ἀγαθὴ τύχη ἢ πρόσκλησις αὐτῇ ἐστάλη πρὸς τὸ ἐσπέρας, ὅτε δὲν ἦτο καιρὸς ἐκτελέσεως τῶν διαταγέντων.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ὁθωμανοὶ ἦσαν ἐνηττολημένοι περὶ τὴν ἐσπερινὴν τράπεζαν δειπνοῦντες κατὰ τὸ ἔθος των, οἱ ἐπισημότεροι καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἐν Βαρουσίῳ, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ φρουρίου κατοικοῦντες Ἕλληνες ἀπέδρασαν λαθραίως μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀπὸ τὸ μέρος τῆς

ξηράς, (καθότι πρό πινων ἡμερῶν ὅσας εὗρον οἱ Ὀθω-
 manoὶ λέμβους (φελούκας) εἰς τὸν λιμενίσκον τῆς Κο-
 ρώνης, ἄλλας μὲν ἔκαυσαν, καὶ ἄλλας ἔσυραν εἰς τὴν
 ξηράν). Ἐγκατέλιπον δὲ οἱ ἐν τῷ Βαρουσίῳ κατοι-
 κοῦντες ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των ὅλην τὴν ἐπίλοιπον κι-
 νητὴν περιουσίαν των, φυγόντες ἕκαστος μὲ ὅσα ἐφό-
 ρει μόνον ἐνδύματα, καὶ μὲ ὅσα εἶχον προασφαλίσαι
 κρυφίως διασώσαντες αὐτὰ εἰς τὰς ἔξω Κώμας, τὰ δ-
 ποῖα δὲν ἦτον δυνατόν νά τὰ ἰδῶσιν οἱ Ὀθωμανοί· τὰ
 δὲ γεννήματα (καρπούς) καθὼς καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ὅσα
 εἶχεν ἕκαστος χάλκῳα σκεύη, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅλα
 ἔμειναν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ὀ-
 θωμανῶν.

Ὁ Γεώργιος Δαρειώτης ἐκ Νησίου ἔχων ὑπὸ τὴν
 ὁδηγίαν τοῦ 250 περίπου, συστρατεύσας μετὰ τοῦ Ἀν-
 τωνίου Μαυρομιχάλου, μᾶλλον ἐμφύχωσε τοὺς Κορ-
 ναίους μὲ πολλὰ σημεῖα, καὶ μὲ τὰς συνήθεις ἐλπίδας
 καὶ ὑποσχέσεις τῶν Ἑταιριστῶν, ὅτι θέλουν τὰ πάντα
 λάβωσι τέλος ἐν ἀκαρεῖ, καὶ ὅτι ὁ καταδιωγμὸς τῶν
 Ὀθωμανῶν θέλει προοδεύσει, καὶ οὕτως ἐσύστησαν κα-
 τὰ πρῶτον τὴν πολιορκίαν στενὴν· (ἐξ αἰτίας ὁμως τῆς
 ἐμφανίσεως ἐνὸς πλοίου Ἀφρικανοῦ ὑποπτεύσαντες οἱ
 Κορωναῖοι καὶ οἱ λοιποὶ, διέλυσαν τὴν πολιορκίαν, ἔ-
 μεινε δὲ ὁ Γ. Δαρειώτης μετὰ δύο ἄλλων, τὸν ὁποῖον
 οἱ Κορωναῖοι μετήγαγον εἰς τὸ Γαμπριά (Κώμην) ἐπὶ
 σκοπῷ τοῦ νά τὸν παραδώσωσιν εἰς τοὺς Τούρκους ἐν
 περιπτώσει ἀποτυχίας, ὡς ἀπατηθέντες ἐκ τῶν ψευ-
 δῶν τοῦ ὑποσχέσεων καὶ ἐπαναστατήσαντες, κτλ. ἀλλὰ
 μετὰ δύο ἡμέρας ἐλθόντος τοῦ αὐταδέλφου τοῦ Ἐμ-
 μανουὴλ Δαρειώτου μετὰ τοῦ Ἡλίου Κατζάκου, καὶ μὲ

ἱκανοὺς στρατιώτας, ἐυστήθη πάλιν ἡ πολιορκία) καὶ τὴν ἐπιούσαν ἀπῆλθον· τὴν δὲ 26 Μαρτίου ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κορώνην ὁ Καπετὰν Ἰωάννης Μαυρομιχάλης Κατζίης, ὁ Γεώργιος Παυλάκης, καὶ ὁ Ῥοδίτης Μανιάται μετὰ 400: Μανιατῶν ὀπλοφόρων, οἵτινες συνηνώθησαν εὐθὺς μετὰ τῶν προελθόντων Γ. Δαρειώτου καὶ λοιπῶν, καὶ μετὰ τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας Κορώνης 350: ὀπλοφόρων, ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἰωάννην Καραπάυλον, τὸν Διονύσιον Τριγκέταν, τὸν Ἡλίαν Σάκην, τὸν Γεώργιον Σπουργίτην, τὰ δύο τέκνα τοῦ Οἰκονόμου Ψάλτου, καὶ ἄλλους τῆς β'. τάξεως Καπιτάνους, (τοὺς ὁποίους θέλει ἀναφέρει ἡ Ἱστορία εἰς ἰδιαίτερον τμῆμα ἀκολούθως ὁμοῦ μετ' ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐπαρχιῶν γενικῶς).

Συνενωθέντες δὲ ἅπαντες οἱ ῥηθέντες εἰς ἓν, ἤρξαντο τακτικῶς τῆς πολιορκίας, ἣτις ἀπέτρεχε μακράν τοῦ φρουρίου τρία τέταρτα περίπου τῆς ὥρας οἰκονομοῦντες τὰς διὰ τὴν πολιορκίαν τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, τὰς ὁποίας ἐχορήγουν οἱ κάτοικοι Κορώνης ἐξ ἰδίων των· οἱ δὲ Ὁθωμανοὶ ἰδόντες ἑαυτοὺς πολιορκημένους, κατ' ἀρχὰς ἔκαμαν διαφόρους ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκούντων αὐτοὺς Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀντικρουόμενοι παρὰ τῶν Μανιατῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐπέστρεφον ἀπρακτὶ μετ' αἰσχύνης, θαυμάζοντες ἐν ταῦτῃ τὴν καρτερίαν καὶ τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀντικρούσεις, οἵτινες πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μετ' αὐτῶν συνδιατρίβοντες, ἐφαίνοντο ὅτι δὲν ἐγνώριζον καὶ τὸ, πῶς γεμίζουσι τὰ ὅπλα.

Ἐν τοσούτῳ ἔκαμαν οἱ Ὁθωμανοὶ δύο κατὰ τῶν Ἑλ-

λήνων ἐπισήμους καὶ σταθεράς ἐφορμήσεις ἐπὶ ἀποφάσει τοῦ νὰ δυνηθῶσι νὰ συλλάβωσιν ἓνα κἂν αἰχμάλωτον Ἑλληνα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἂν ὅχι καὶ περισσοτέρους. διὰ νὰ πληροφορηθῶσι παρ' αὐτοῦ εἰς πόσον διάστημα καιροῦ οἱ Ἕλληνες διδαχθέντες τὴν χρῆσιν τῶν ὀπλῶν ἔφθασαν νὰ γίνουν τοσοῦτον ἐμπειροπόλεμοι, πόθεν ἐπορίζοντο τὰ τρόφιμα. πόθεν ἐλάμβανον τὰ διὰ τὴν πολιορκίαν πολεμεφόδια, μὲ ὁποίας ἐλπίδας ἐκινήθησαν εἰς ἓν τοιοῦτον ὑψηλὸν καὶ ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα, ἀποστατήσαντες ἐναντίον τοσούτων πολυαριθμῶν Ὀθωμανῶν, ποῖοι εἶναι οἱ βοηθοί των, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἐφαντάζοντο· ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἐπεννόουν νὰ κατορθώσωσιν, ἐξ ἐναντίας ἡξιώθησαν οἱ Ἕλληνες νὰ τὸ ἀπολαύσωσι καὶ ἐν μιᾷ μάχῃ γενομένη τὴν 22 Μαΐου (1821) πληγώσαντες οἱ Ἕλληνες καίριως ἓνα Ὀθωμανόν, (ὅστις ἠθέλησε νὰ δείξῃ περισσοτέραν γενναϊότητα ἀπομακρυνθεὶς ἐν τῇ μάχῃ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Ὀθωμανοὺς), καὶ παραλαβόντες αὐτὸν, ὡς μὴ δυνηθέντων τῶν Ὀθωμανῶν διὰ νὰ τὸν μετὰκομίσωσι μεθ' ἑαυτῶν, τὸν ἐξέτασαν, καὶ ἐπληροφορήθησαν ὅλα ὅσα προείπομεν, τὰ ὁποῖα ἐφαντάζοντο νὰ κατορθώσωσιν οἱ Ὀθωμανοί· ὁ δὲ καίριως πληγωθεὶς, καὶ συλληφθεὶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων Ὀθωμανὸς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐτελεύτησε.

Κατὰ συνέπειαν τούτων διάφοροι ἀκροβολισμοὶ καὶ ἀντικρούσεις ἐγίνοντο συνεχῶς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, διαρκούσης ἀδιαλύτου τῆς πολιορκίας, ἐν αἷς ἐπληγώθησαν ἑλαφρά οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἐθεραπεύοντο.

Κατ' ἀρχὰς ὁμως οἱ Ἕλληνες ἐταράττοντο πολὺ ἀπὸ τὰ κανόνια καὶ τὰς βόμβας, ἕως ὅτου ἐσυνείθι-

σαν, καὶ ἀκολούθως ἅμα ἔβλεπον τὴν ἀστραπὴν τοῦ κανονίου ἢ τῆς βόμβας, ἐπιπτον εὐθὺς πρηνεῖς ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐγειρόμενοι πάλιν, ἐξύβριζον τοὺς Ὀθωμανοὺς, λέγοντες· « ὁδότε μας τὰ κανόνια σας καὶ τὰς βόμβας, καὶ τότε νὰ καταλάβετε πῶς θέλομεν σᾶς διώξει ἀπὸ τὸ κάστρον σας διὰ 24 ὥρας· » εἶναι δὲ ἀληθές ὅτι οἱ Μανιάται ἐδίδασκον κατ' ἀρχὰς τοὺς Ἑλληνας τῆς Κορώνης πῶς νὰ προφυλάττωνται εἰς τὰς μάχας, καὶ πῶς νὰ μεταχειρίζωνται τὰ ὄπλα, ἕως αὐτοὶ ἰδόντες τοὺς τρόπους αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐξασκηθέντες δι' ὀλίγας ἡμέρας, ἔφθασαν νὰ γίνουν ἐμπειρότεροι καὶ ἰκανώτεροι.

Ἄλλ' οἱ Μανιάται, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται, ἦσαν μὲν τῷ ὄντι ἐμπειροπόλεμοι, δὲν ἤθελον ὁμῶς διατηρηθῇ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πολιορκία, ἐὰν δὲν ἤθελον ἦσθαι μετ' αὐτῶν καὶ οἱ αὐτόχθονες Ἕλληνες, καθότι οἱ ἀπλοῖ Μανιάται ἔτρεχον μὲ πολὺν ἐνθουσιασμόν ν' ἀρπάζωσιν ὄχι μόνον τὰ ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα λάφυρα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνωφελῆ καὶ μηδαμινώτατα, καὶ ὄχι μόνον τὰ ἐχθρικά, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἦσαν Τούρκικα ὅλα. Ἐν τούτοις ὁμῶς ἐδίδον ἐνίοτε καὶ αὐτοὶ ὡς λάφυρον τὴν ἰδίαν των ὑπαρξιν, καὶ τὴν ζωὴν, θέτοντες αὐτὴν ὑπὸ κίνδυνον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν μικρῶν καὶ μηδαμινῶν λαφύρων (1), τὰ

(1) Πρὸς ἐνδειξιν τῆς διακινδυνεύσεως τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως τῶν πατριωτῶν Μανιατῶν φέρομεν ἐνταῦθα δύο τινα συμβάντα ὡς περίεργα.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Βαρουσί ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων ὅσα ἐλαια εἶχον εὑρεῖ οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὰς οἰκίας των, ἐσύναξαν ἐξ αὐτῶν ὅλον τὸ καθαρόν, ἀφίσσωτες τὰ ἀκαθάρτα καὶ τὰ χονδράλα εἰς τοὺς Πίθους, ἀπὸ τὰ ὅποια οἱ

ὅποια μετεκόμιζον εἰς τὴν πατρίδα τῶν τὴν Μάνην, ἀπέχουσιν τῆς Κορώνης 15, 20, καὶ 24 ὥρας. Ἐν καιρῷ δὲ μάχης καὶ ἀκροβολισμῶν πολλὰ ὀλίγοι Μανιάται εὐρίσκοντο παρόντες, καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ὡς ἐκ τῶν ἀντικρούσεων αὐτῶν ἔμενον περιωρισμένοι εἰς τὸ φρούριον, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι τῶν Κωμῶν τῆς ἐπαρχίας Κορώνης Ἕλληνες ἐνησχολοῦντο ἐργαζόμενοι περὶ τὴν γεωργίαν. τὰ ποίμνια, καὶ τὰς λοιπὰς ἐργασίας τῶν.

Ἡ πολιορκία ἐν τούτοις διετηρεῖτο τακτικῶς ἀπὸ τοὺς ὀλίγους Μανιάτας τοῦ Γ. Δαρεϊώτου, καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Κορώνης. Οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Μανιατῶν

Μανιάται ὑπῆγαινον διὰ νυκτὸς καὶ ἐξελεγον ὅσα ἐδύναντο. Εἰς τῶν Μανιατῶν κλέψας μίαν νύκτα ἕνα ἀσκὸν πλήρη ελαίου, δὲν εἶχε προφθάσει νὰ φύγῃ, ἀλλὰ τὸν κατέλαβεν ἡ πρωΐα τῆς ἡμέρας· οἱ Ὀθωμανοὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐκ τῶν ἐπάλξεων τοῦ Φρουρίου, τὸν ἐπυροβόλουν· ἀλλ' αὐτὸς φερτωμένος ἔλεγε· “ τῆς . . . διαβόλου γένουαι, μὴ μοῦ βαρέσετε τ' ἀσκή με τὸ λάδι τῆς ,, μὲν χυθῇ ,,· τόσον δὲ προσεκτικῶς τρέχων μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν διέφυγε τοὺς Ὀθωμανοὺς, ὥστε ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸν κτυπήσωσιν· ἐλυπεῖτο δὲ νὰ μὴ χυθῇ τὸ ὅποιον μετεκόμιζεν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ελαίου, χωρὶς νὰ φροντίξῃ οὐδ' ὅλως διὰ τὸν κίνδυνον τῆς ζωῆς του.

Ἐ τ ε ρ ο ν.

Οἱ ἐν τῷ Φρουρίῳ Ὀθωμανοὶ εἶχον (εἰς τὰς ἀρχάς) συναθροίσει πολλοὺς ὄνους ἀπὸ τοὺς τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους εἶχον βόσκοντας ὑποκάτωθεν τῶν ἐπάλξεων τοῦ Φρουρίου, διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ τοὺς κλέπτωσιν οἱ Ἕλληνες. Ἐν δὲ πρωΐ ἀπελθὼν ὑποκάτωθεν τῶν ἐπάλξεων τοῦ Φρουρίου εἰς Μανιάτης ἔκλεψεν ἕνα ἐκ τῶν ὄνων αὐτῶν· οἱ Ὀθωμανοὶ εὐθὺς ἤρχησαν νὰ πυροβολοῦν, ρίψαντες 500 περίπου πυροβόλα κατ' εὐθείαν ἐπ' αὐτόν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐβλάψαν· αὐτὸς δὲ φεύγων ὁμοῦ μετὰ τὸν ὄνον, ἐφώναζεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τὰς αὐτὰς ὕδρεις, “ νὰ μὴ κτυπήσωσι τὸν ὄνον του ,,· χωρὶς νὰ φοβῆται διὰ τὸν κίνδυνον τῆς ζωῆς του· διεσώθη δὲ καὶ οὗτος τελευταῖον μετὰ τοῦ κλοπιμαίου ὄνου.

ἔμενον πάντοτε εἰς τὴν πολιορκίαν μὲ πολλὰ ὀλίγους Μανιάτας, καθότι ἀδιακόπως οἱ Μανιάται εἰσέρχοντο εἰς τὴν Μάνην πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν οἰκογενειῶν των. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ θεωροῦντες τὴν πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ μὴ ἔχοντες πῶς νὰ ἐκδικηθῶσι, κατὰ τὸν Ἰούλιον (τοῦ 1821) ἐφόνευσαν τὸν Ἐπίσκοπον Κορώνης Γρηγόριον, τὸν ὁποῖον ἔρριψαν ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις, λέγοντες εἰς τοὺς Ἑλληνας· » Ἐ-
» λᾶτε Βρὲ Ῥωμαῖοι, νὰ πάρετε κρέας ἀπὸ
» τὸν Δεσπότην σας νὰ φᾶτε ». Ὁ δὲ Ἱεροδιά-
κονος αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀνεψιὸς του ἐτελεύτησαν βασανι-
ζόμενοι ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν τυραννίαν.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Νεοκάστρου φανεῖς ὁ ἐχθρικός στόλος τοῦ Σουλτάνου εἰς τὰ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν φρούρια, ἦλθε καὶ εἰς τὴν Κορώνην διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ αὐτὴν ἀπὸ τροφᾶς (1). Ἄμα δὲ ὅτε ἐλλιμενίσθη εἰς τὴν Κορώνην μὲ πολυάριθμα πλοῖα, φοβηθέντες οἱ τὸ φρούριον πολιορκοῦντες Ἕλληνες καμμίαν αἰφνίδιον ἀπόβασιν παρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου (ἦτον δὲ ἐνδεχόμενον), διέλυσαν τὴν πολιορκίαν· ὁ δὲ ἐχθρικός στόλος ἐφοδιάσας καθ' ὅλα τὴν Κορώνην καὶ τὴν Μεθώνην, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Πάτρας, ὅπου ἐνεργήσας τὰ αὐτὰ, ἐπλευσε διὰ τὸ Γαλαξείδιον, (2) χωρὶς νὰ κάμῃ καμμίαν πούποτε ἀπόβασιν.

(1) Ἐὰν δὲν ἤθελε προφθάσῃ ὁ στόλος ἓνα μῆνα ἀκόμη, τὸ Φρούριον τῆς Κορώνης ἐπιπτε, καθότι εἶχε φθάσει εἰς τὴν μεγαλητέραν ὑσέρησιν τῶν τροφῶν.

(2) Οἱ Γαλαξιδιώται πρὸ ἡμερῶν ὑποπτεύοντες τὴν ἐκείσε ἀπόπλευσιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, τὰ μὲν πλοῖα των ἀπέσυραν ὅσον ἦτο δυνατόν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ λιμένος, τὰ δὲ κανόνια τῶν πλοίων ἔθεσαν εἰς τὴν ξηρὰν μὲ μπα-

Διαλυθείσης δὲ τῆς πολιορκίας, οἱ Ὀθωμανοὶ ἤρχησαν νὰ ἐξέρχωνται τοῦ Φρουρίου ἀφόβως, καὶ νὰ βλάπτουν τοὺς εἰς τὰς πλησιεστέρας Κώμας τῆς ἐπαρχίας κατοικοῦντας Ἑλληνας· μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων μηνῶν συστήσαντες ἐκ νέου οἱ κάτοικοι Κορώνης ὡς καὶ πρότερον τὴν πολιορκίαν, περιώρισαν ἐκ δευτέρου τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ μὴ ἐξέρχωνται τοῦ φρουρίου, καὶ ὁ περιορισμὸς οὗτος διήρκεσε, χωρὶς νὰ διακοπῇ τελείως, μέχρι τοῦ 1823 ἔτους.

Κατὰ δὲ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1823 ἔφθασεν εἰς τὴν Κορώνην ὁ ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ὀρμώμενος Ἀρχιμανδρίτης Ζερμπῖνος, ὅστις διέτριβε πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ἔχων σχέσιν μεγάλην μετὰ

ταρίαις ἔσωθεν τοῦ λιμένος, καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν πλοίων των, καὶ πρὸς παρεμπόδισιν τῆς εἰσόδου τοῦ ἑχθρικοῦ στόλου εἰς τὸν λιμένα τοῦ Γαλαξειδίου· ἀλλ' οἱ ἑχθροὶ ἀπεβίβασαν ἐν μέρος στρατευμάτων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐπὶ τῶν ὀπισθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ κατὰ τὴν ξηρὰν στρατεύματος ὁσέων συγκροτηθείσης δὲ πεισματοῦδος μάχης διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, οἱ Γαλαξειδιῶται ὄντες ἀσυχρίτη λόγῳ ὀλιγώτεροι τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπειδὴ δὲν ἐπρόφθασε καὶ ἀφ' ἐτέρου ἢ τὴν ὁποίαν ἐπερίμεινον βοήθεια, μετὰ δύο σχεδὸν ἡμερῶν μάχην καὶ πολλὴν τῶν Ὀθωμανῶν θραύσιν, ἀνεχώρησαν μετὰ τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη, μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν πληθύν τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Ἑλλήνων λαφυραγωγῆσαντες τὴν πόλιν καὶ τὰ πλοῖα αὐτῶν περίπου τῶν 25 ἀριθμούμενα, φονεύσαντες δὲ καὶ ὅσους εὗρον εἰς τὸ Γαλαξειδίον ἀδυνάτους καὶ ἀσθενεῖς, ἐπέστρεψαν μετὰ τοῦ στόλου εἰς τὰς Π. Ιατρὰς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα τῶν Νήσων Ὑδρας, Σπετζῶν καὶ Ψαρῶν ἔχοντα ἐνησχολημένην τὴν προσοχὴν των εἰς ἄλλω ἀναγκαϊότερα δὲν παρευρέθησαν διὰ νὰ δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τὸ Γαλαξειδίον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἑλλὰς ἐστερήθη τότε περίπου τῶν 25 πλοίων, τὰ ὁποῖα ἤθελον φανῇ πολὺ χρήσιμα συνανωμένα μὲ τὰ πλοῖα τῶν ῥηθειῶν Νήσων τῶν ὁποίων οἱ Ἀρμεῖοι δὲν ἐστάθησαν ἔλγιοι.

τῶν ἐκεῖσε διατριβόντων Ἑλλήνων, ἐξαιρέτως δὲ μετὰ τοῦ περιφήμου Βαρβάκη Ψαῤῥιανοῦ, ἄνθρωπος εἰδήμων ὀλίγης μὲν παιδείας καὶ τῆς περὶ τὰ κοσμικὰ τριβῆς ἀλλὰ πλούσιος, καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἀρκετὴν ποσότητα χρημάτων καὶ πολυτίμων πραγμάτων (1). Οὗτος λαβὼν ἐντεύξεις διαρόρους μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ πληροφορηθεὶς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν διέκειτο ἡ πολιορκία τοῦ Φρουρίου Κορώνης, (τὸ ὅποιον πάλιν εἶχε φθάσει εἰς ἔλλειψιν τροφῶν, μ' ὅλον ὅτι εἶχεν ἐφοδιασθῆ δις παρὰ τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου), ἀπεφάσισεν εὐδιαθέτως νὰ θυσιάσῃ ἐν μέρος τῆς χρηματικῆς του καταστάσεως, ν' ἀποθανάτισῃ δὲ καὶ τὸ ὄνομά του εἰς ἐνδοξον μνήμην τῆς πατρίδος. Ὅθεν ἐπὶ τούτῳ ἀπεφάσισαν καὶ οἱ πολιορκηταὶ τοῦ Φρουρίου νὰ κυριεύσωσιν αὐτὸ ἐξ ἐφόδου, ἂν δυνατόν, ἐπιτυχόντες τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς, ὅτε ὁ ῥηθεὶς Ἀρχιμανδρίτης ὑπεσχέθη νὰ δαπανήσῃ δι' ὅσα ἤθελον εἶσθαι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐφοδον, ἐφ' ᾧ καὶ δὲν ἄφισαν νὰ παρέλθῃ στιγμή, ἀλλ' ἔκαμαν ἀρχὴν νὰ προπαρασκευάζωνται ὀρκισθέντες κατὰ πρῶτον 52 Κορωνάιοι διὰ ν' ἀναβῶσιν οὗτοι πρῶτοι εἰς τὰς ἐπάλλξεις τοῦ φρουρίου, ν' ἀκολουθήσωσι δὲ κατόπιν αὐτῶν καὶ ἄλλοι 300: Ἕλληνες ἐξ ἄλλων διαφόρων μερῶν, τοὺς ὁποίους ἐμίσθωσαν ἐπὶ τούτῳ.

Ἐτοιμασθέντες δὲ οἱ 52, καὶ κατὰ τὰ θρησκευτικὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἔθιμα ἐξαγορευθέντες καὶ μεταλα-

(1) Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἀρχιμανδρίτης ἔγινε θῦμα ὑπὲρ πατρίδος, πεσὼν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαῤῥῶν, ὅπου παρευρέθη ὠδηγούμενος ἀπὸ τὸν περιφήμον Βαρβάκην διὰ νὰ συνδράμῃ τοὺς Ψαῤῥικνοὺς μετὰ χρήματα, τὰ ὅποια τῷ εἶχεν ἐμβάττει ὁ ῥηθεὶς Βαρβάκης.

βόντες τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἀτρόμητοι διὰ τὸν θάνατον δὲν ἔβλεπον τὴν ὥραν τῆς εἰς τὸ φρούριον ἀναβάσεώς των· τὸ μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τῶν μισθωτῶν 300: ξένων Ἑλλήνων, Βουλγάρων καὶ λοιπῶν σύνθημα ἦτον, ὅτι ἅμα ὅτε ἀναβῶσιν οἱ 52 ὀρκωμένοι Κορωναῖοι εἰς τὰς ἐπάλξεις, μετὰ τὸν σημεῖον αὐτῶν ν' ἀναβῶσιν ἀκολούθως καὶ οἱ λοιποὶ αὐτοὶ 300. μισθωτοί· ἐν τούτῳ αἱ κλίμακες κατεσκευάσθησαν, τὰ πολεμεφόνδια καὶ τὰ λοιπὰ διὰ τὴν ἔφοδον ἀναγκαῖα, οἶον πανία, ῥακὴ, κτλ. διὰ τοὺς ὅσοι ἠθέλον πληρωθῆαι προπαρασκευάσθησαν, καὶ τὰ πάντα ἦσαν ἑτοιμα διὰ τὴν ἔφοδον, ἐκαιροφυλακτεῖτο δὲ μόνον νὰ εὕρεθῇ ἡ ἐπιτηδειότερα καὶ καὶ καταλληλοτέρα διὰ τὴν ἔφοδον αὐτὴν ἡμέρα.

Τὴν δὲ νύκτα τῆς 28 Φεβρουαρίου (ἡμέρας παρασκευῆς τῆς τυροφάγου ἑβδομάδος) ἐπέπεσεν ἄνεμος σφοδρότατος, θύελα, καὶ βαθύτατον σκότος, (κατάλληλα συμβεβηκότα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφόδου) τὰ ὅποια ἰδόντες οἱ ὀρκωμένοι 52, ἀπεφάσισαν νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἔφοδον. Τόσον δὲ αὐτοὶ οἱ 52, καθὼς οἱ Κορωναῖοι καὶ λοιποὶ δὲν ἐγνώριζον τὴν πρὸ ὀλίγων ὥρῶν διασπαρῆσαν διαφθοράν εἰς τοὺς 300: ὑπομισθίους, τὴν ὁποίαν ἐνέσπειρεν ὁ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐλθὼν ἐκεῖσε Θεόδωρος Γρίβας (1), τὸν ὅποion ἔφερον ἐπὶ τούτῳ οἱ Κορωναῖοι

(1) Ὁ Θεόδωρος Γρίβας ὠδηγούμενος (ὥς ὁμολογοῦν οἱ Κορωναῖοι ὅλοι, καὶ ὡς ὁ ἴδιος ὠμολόγησε μετὰ ταῦτα συμπεσοῦσης ὁμιλίας) διέφθειρεν ἀληθῶς τοὺς 300 μισθωτοὺς ἐνσπείρας φόβον καὶ δειλίαν εἰς τὰς ψυχὰς των, μετὰ τὸν λόγον ὅτι ἀνυπερθέτως χάνονται εἰς τὴν ἔφοδον αὐτὴν αἱ ὁδηγίαι ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν (ὡς λέγουσιν) ἀπὸ τινος Μανιάτα^ς

ὡς ἀρχηγὸν τῶν 300: ὑπομισθίων μὲ ὑποσχέσεις λαμπρῶν ἀμοιβῶν, δώρων, καὶ λοιπῶν ὁμοίων μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφόδου.

φθονήσαντας διὰ νὰ μὴ κυριευθῇ ἀπὸ τοὺς Κορωναίους τὸ φρούριον, καὶ φανῇ μία τοιαύτη ἐνδοξος ἀπαθανάτισις εἰς τὸ ὄνομα τῶν Κορωναίων. Εἶναι δὲ ἀληθές ὅτι ὁ Θ. Γρίβας ἐνεπόδισε τὴν τῶν 300 μισθωτῶν ἀνάβασιν, ζητῶν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀνέβησαν οἱ 52, νὰ τῷ μετρήσωσιν οἱ πρόκριτοι Ἕλληνες τῆς Κορώνης 110,000 γροσίων τὰς ὁποίας ἀφοῦ ὑπεσχέθησαν νὰ τὰς δώσωσιν ἔπειτα ἐγγυούμενοι ἁλλεπαλλήλως μὲ τὰς ιδιοκτησίας των, πάλιν δὲν ἐνέδωκεν οὔτε αὐτὸς ν' ἀναβῇ, οὔτε κανένα τῶν 300 μισθωτῶν ν' ἀφίσῃ διὰ νὰ συναναβῇ μετὰ τῶν 52 ὀρκωθέντων καὶ οὕτως ἡ ἀποτυχία τῆς προόδου προέκυψεν ἀπ' αὐτὸν τὸν Θ. Γρίβαν, ἀπὸ τινος ἄλλου Μανιάτας, καὶ τινος Κορωναίου φθονήσαντας τοὺς ἄλλους. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Θ. Γρίβας ἀπεφάσιζε ν' ἀναβιβάσῃ τοὺς 300 μισθωτοὺς, διὰ τὸ μηδὲν δὲν ἤθελον ἰσχύσει αἱ τῶν ἄλλων ἀντενέργειαι.

Προέκυψε δὲ ἡ ἀποτυχία τῆς ἐφόδου καὶ ἀπὸ τὴν ἐφεξῆς αἰτίαν· οἱ πρόκριτοι Ἕλληνες τῆς Κορώνης ὑπεσχέθησαν ἐγγράφως (τὸ ἐγγραφοὺν τοῦτο σώζεται) νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς 52 ὀρκωθέντας μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφόδου ἀνά 100 ρίζας ἐλαίων ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν τῆς Κορώνης ἐλαίωνα εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν 52 μόνων αὐτῶν πρὸς ἀμοιβὴν παντοτεινῇ τῆς ὁποίας ἔμελλον νὰ ἐνεργήσωσιν ἐφόδου. Ἐὰν δὲ ἤθελον θανατωθῇ νὰ λαμβάνωσιν οἱ συγγενεῖς αὐτῶν τὰς 100 ρίζας ὡς δικαίωμα ἀναφαίρετου κληρονομίας, τὸ ὁποῖον μέχρι τίνος καιροῦ ἐξήτουν οἱ συγγενεῖς τῶν ἐν τῷ Φρουρίῳ θανατωθέντων, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ζῶντες, ὡς εἰσελθόντες ἐντὸς τοῦ Φρουρίου κατὰ τὴν συμφωνίαν των, ὡς ριψοκινδυνεύσαντες μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ὡς προκυψάσης τῆς ἀποτυχίας παρ' ἄλλης αἰτίας κτλ. τὸ δοθεὶς εἰς τοὺς 52 ὀρκωθέντας τοῦτο προνόμιον ἐπέφερε τὴν ἀντιζηλίαν καὶ εἰς τοὺς Μανιάτας, καὶ εἰς τοὺς 300, καθότι ἐξήρσαν αὐτοὺς ὡς μὴ αὐτόχθονας, ἀφίσαντες αὐτοὺς μὲ μόνον τὸν μισθὸν καὶ μὲ τὰς μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφόδου ὑποσχεθείσας ἀμοιβάς.

Ὁ δὲ φθόνος τῶν τινῶν Κορωναίων προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἤθελον ἀναβῇ οἱ 52, οἱ συγγενεῖς αὐτῶν τοῖς ἔλεγον “Σὺ νὰ , πιάσῃς τὸ (δεῖνα) σπῆτι, Σὺ, τὸ (δεῖνα), τῶν ἐπισημοτέρων Ὁθω-

Τελευταῖον οἱ ὀρκωθέντες 52 Κορωνάιοι ἔτοιμοι καθ' ὅλα κατὰ τὴν κατάλληλον ἐκείνην θυσιολώδη, καὶ ζοφώδη νύκτα, ἔφερον τὰς κλίμακας, καὶ στήσαντες αὐτὰς εἰς τὰ τεῖχη τοῦ φρουρίου, λαβόντες δὲ τὴν συνήθη μετ' ἀλλήλων συγχώρησιν καθὼς καὶ παρ' ὅλων τῶν λοιπῶν ἐκεῖσε παρισταμένων, ὡς ἀπερχόμενοι εἰς τὴν σφαγὴν, ἀνέβησαν ὡς ἀετοὶ διὰ τῶν κλιμάκων εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου, πῆξαντες ἐπ' αὐταῖς καὶ δύο σημαίας Ἑλληνικάς· οἱ δὲ 300· μισθωτοὶ, καθὼς καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῇς αὐτῶν Θ. Γρίβας, ἰδόντες τὴν ταχείαν τῶν 52· ὀρκωμένων ἀνάβασιν, ἡρνήθησαν ὅλως διόλου τὴν ὑπόσχεσίν των, καὶ δὲν ἤθελον κατ' οὐδένα, τρόπον ν' ἀναβῶσι, προφασιζόμενοι ἐπὶ μυρίαῖς προφάσεσι. Δὲν ἴσχυσαν ἐν τούτοις οὔτε αἱ τόσαι παρακλήσεις, οὔτε αἱ μετὰ δακρύων ὑποσχέσεις τῶν πρωτίστων Κορωναίων διὰ τὰς τοὺς πείσωσι ν' ἀναβῶσι καὶ μίαν βαθμίδα ἐπὶ τῶν κλιμάκων, ἀλλ' ὁ Θ. Γρίβας ἐξήτει νὰ τῷ μετρηθῶσι χρήματα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ οὕτω ν' ἀναβῇ, προτείνων διαφόρους ἐναντιότητας· τῷ ὑπεσχέθησαν μ' ὅλα ταῦτα νὰ τῷ δώσωσι καὶ τὰ χρήματα ἀκολούθως, δίδοντες ἀλλεπάλληλον ἐγγύησιν (καθότι

μακρῶν διὰ τὴν φιλοκέρδειαν τῶν περισσοτέρων λαφύρων· συνέτεινε δὲ καὶ τοῦτο ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐπιφέρῃ ἀντενέργειαν ἐξ ἀντιζηλίας καὶ φθόνου.

Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τοιαῦτα καλὰ ἐμποδίσθησαν καὶ παρ' ἄλλων τινῶν εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἐπταετοῦς Ἀγῶνος ἀπὸ φθόνου, διὰ τὰ μὴ φανῇ ὅτι τὰ κατώρθωσεν ὁ θεῖνος, ἢ ὁ θεῖνος ἀλλ' οὔτε δὲ καὶ οἱ ἐμποδίσαντες τὰ καλὰ ἐνηργησαν αὐτὰ μὴ ὄντες ἱκανοὶ, ἢ μὴ θέλοντες, μιμηθέντες κατὰ τοῦτο τὴν ἐν φάτνῃ κύνᾳ (κατὰ τὴν παροιμίαν) «οὔτε τῶν κριθῶν αὐτὴν ἐσθίουσαν, οὔτε τῷ ἑπάρῳ, παρὰ χωροῦσαν».

βέβαια κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν τῆς νυκτὸς δὲν εἶχον πρόχειρα) μετὰ τὰς ιδιοκτησίας των καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἀλλ' ὁ Θ. Γρίβας ἐστάθη ἄκαμπτος (1), ἕως οὗ ἀναβάντες οἱ 52 Κορωνάιοι, μὴ εὐρόντες δὲ οὐδένα Ὀθωμανὸν εἰς τὰς ἐπάλξεις ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου καὶ τῆς ζοφώδους ἐκείνης νυκτὸς, καὶ διασπαρέντες εἰς τοὺς γύρους τῶν ἐπάλξεων, ὅπου εὐρόντες δύο μόνους φύλακας, αὐτοὺς μὲν ἐφόνευσαν, ἀπέστειλαν δὲ εὐθὺς δύο ἐξ αὐτῶν, οἵτινες καὶ κατέβησαν ἀκαριαίως διὰ νὰ παρακινήσωσι καὶ τοὺς 300 μισθωτοὺς διὰ ν' ἀναβῶσι καὶ αὐτοί, εἰδοποιοῦντες εἰς ἅπαντας, ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς Ὀθωμανὸς εἰς τὰς ἐπάλξεις, ὅτι τὸ Φρουρίον θέλει εἰσθαι εἰς τὴν ἐξουσίαν των, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ εἶναι κεκλεισμένοι εἰς τὰς οἰκίας των ὅλοι διὰ τὴν μεγίστην τοῦ ἀέρος ταραχὴν, ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ 300 ν' ἀναβῶσι διὰ νὰ κατέξωσι τὰς τάπιας (ὀχυρώματα) καὶ νὰ χτυπῶσι τοὺς Ὀθωμανοὺς, οἱ δὲ 52 ν' ἀνοίξωσι τὴν πύλην τῆς ξηρᾶς διὰ νὰ εἰσέλθωσι καὶ οἱ ἔξωθεν τῆς πύλης περιμένοντες λοιποὶ Κορωνάιοι· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐστάθη ἀδύνατον νὰ πείσῃ τοὺς 300, καὶ τὸν Θ. Γρίβαν, οἵτινες ἐπέμενον ἄκαμπτοι διὰ νὰ μὴ ἀναβῶσιν.

Ἐν τοσοῦτῳ παρῆλθον τέσσαρες ὥραι μετὰξὺ τούτου ὅτε πλέον οἱ 52 διασπαρέντες ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἀφ' οὗ ἐφόνευσαν τοὺς ῥηθέντας δύο φύλακας, ἐν ᾧ ἔτρεχον διὰ ν' ἀνοίξωσι τὰς πύλας τοῦ φρουρίου, τότε

(1) Πολλὰ καὶ ἄλλα ἔχει νὰ ὑμῖλῃσῃ ἡ ἀδέκαστος αὕτη ἱστορία πρὸς ἐλεγχον πολλῶν τοιούτων πεφυτισμένων ἀτόμων χρυσοειδυμένων, καὶ ζητούντων λαμπρὰ μὲν δικαιώματα, ἀλλὰ στυγεροῦς εἰς τὸν Ἀγῶνα ζοφώδη ἔργα καὶ ἐπιχειρήματα

ἐννοήσαντες οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι ἔγινεν ἔφοδος, ἔδραμον ἐναντίον τῶν 52 εὐθὺς μετὰ μεγάλων θορύβων καὶ ἀλλաλχηγμῶν, νομίζοντες ἐαλωμένον τὸ φρούριον, εἰς τόσον ὥστε αἱ Ὀθωμανίδες γυναῖκες μὴ γνωρίζουσαι τὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ νομίζουσαι τελείαν ἔφοδον γενομένην, ἐφώναζον « με γιά σας Ῥωμαῖοι. » ἅφ' οὗ ὁμῶς ἐπληροφόρηθησαν καλῶς οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ὀλίγοι, ἔλαβον μέτρον, καὶ τοὺς κατεδίωκον εἰς τρόπον, ὥστε οἱ 32 ἐκ τῶν 52 κατέβησαν κακοὶ κακῶς ἀπὸ τὰς κλίμακας, οἱ 4: ἐκρηγνίσθησαν ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις, ἀλλ' ἀβλαβεῖς διεσώθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ 16, κατασχόντες μίαν οἰκίαν Ὀθωμανικὴν, ἐμάχοντο γενναίως καὶ ἥρωϊκῶς περίπου τῶν 4: ὥρων μὲ τοὺς ἔξωθεν τῆς οἰκίας πολιορκήσαντας αὐτοὺς Ὀθωμανοὺς, οἵτινες τελευταῖον πυρπολήσαντες τὴν οἰκίαν, συνεπυρπόλησαν καὶ τοὺς 16 ἀσφαλισθέντας ἐντὸς αὐτῆς Ἑλλήνας.

Καὶ τοιοῦτον μὲν ἐστάθη τὸ τέλος τῆς σκηνῆς αὐτῆς τῆς γενομένης ἐφόδου εἰς τὸ φρούριον τῆς Κορώνης, ἣτις ἠλπίζετο νὰ ἐπιτύχη ἐντελῶς· ἤθελε δὲ ἐπιτύχει, ἐὰν συνεβοηθῶντο οἱ ἀναβάντες 52: ὠρκαμένοι ἀπὸ τοὺς 300: μισθωτοὺς· ἃς ἔχουν δὲ τὸ βάρος ὅλου τοῦ ἔθνους ὅσοι ἔγιναν παραίτιοι τοῦ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ ἔφοδος αὐτῇ, ἣτις ἤθελε συντελέσει ἐπὶ πολὺ, καθότι πεσσόντος τοῦ φρουρίου εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἤθελε πολιορκηθῇ στενωτέρον ἀκολουθῶν καὶ τὸ φρούριον τῆς Μεθώνης, τὸ ὁποῖον εἶπετο νὰ πέσῃ, διότι ἦτον ἀδύνατον ἢ δύσκολον ν' ἀνθέξῃ ἐκεῖνο μεμονωμένον μὴ ὄντων δὲ τῶν φρουρίων αὐτῶν εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, δὲν ἤρχετο βέβαια ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ὁ Ἰμ-

πραχὴμ Πασσᾶς διὰ νὰ καταπείσῃ τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ αἰχμαλωτίσῃ τόσας χιλιάδας ψυχὰς, ὥστε νὰ προσεγγίσῃ ἡ Ἑλλάς ἐπομένως εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὀλεθρίου βαράθρου εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελε τὴν ρίψῃ τελευταῖον ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Σατράπης, ὡς θέλει ἀναφέρει ἡ Ἱστορία τὰ περὶ τούτου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Μ' ὅλα ταῦτα μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐφόδου αὐτῆς οἱ πολιορκηταὶ Κορωναῖοι ἐπανέλαβον πάλιν τὴν πολιορκίαν ὡς καὶ πρότερον, μαχόμενοι συνεχῶς μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ Ὀθωμανῶν, οἵτινες δὲν ἔπαυον ἀπὸ τοῦ νὰ κάμωσι συνεχεῖς ἀκροβολισμοὺς μέχρι τοῦ 1824: ὅτε πληροφορηθεῖσα ἡ τότε Ἑλληνικὴ Διοίκησις τὴν μελετωμένην κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείαν τοῦ Αἰγυπτίου Σατράπου, διέταξε τὸν Γ. Ἰατράχον ἀρχηγὸν τῶν κατὰ τὴν Μεσσηνίαν στρατευμάτων, καὶ τὸν Δ. Μούρτζινον, καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς Ἰατρακαίους, οἵτινες ἐστενοχώρησαν μετὰ καὶ τῶν ἐντοπίων Κορωναίων ἔτι μᾶλλον τὴν πολιορκίαν περισσεύσαντες καὶ τοὺς πολιορκητὰς αὐτοὺς μέχρι τοῦ 1825 Φεβρουαρίου 18, ὅτε διελύθη ἡ πολιορκία τῆς Κορώνης ὅλως διόλου, εἰσβαλόντων εἰς τὰς Κώμας αὐτῆς τῶν Αἰγυπτίων Ἀράβων, καὶ πυρπολησάντων αὐτὰς, ἐφ' ᾧ διεσπάρησαν καὶ οἱ Κορωναῖοι τῇ δεκάχρῳ ἐν Μάνῃ καὶ ἀλλαχοῦ· μετέβαινον ὁμῶς ἐνίοτε εἰς τὴν ἐπαρχίαν, καὶ ἐξεπλήρουν τὸ κατὰ τῶν Ἀράβων χρέος των· ἀλλὰ τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ τῶν γενομένων ἐν τῷ τριετῇ διαστήματι τῆς διαμονῆς τῶν Ἀράβων ἀκροβολισμῶν, (καθὼς καὶ περὶ μιᾶς ἐπισήμου μάχης γενομένης μετὰ τῶν Ἀράβων μετ' ἑρμείαν αὐτῶν, οἵτινες τοσοῦτον κακῶς ἐδιώχθησαν, ὥστε τὸ Φρούριον

τῆς Κορώνης ἔμεινεν ἀλεύθερον) θέλουσιν ἐκτεθῆ δια-
κεκρυμμένως ἐν τῷ οἰκείῳ τμήματι. Καὶ τὰ μὲν περὶ
τῆς πολιορκίας τῆς Κορώνης ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐ-
τῆς μέχρι τῆς τελείας διαλύσεώς της οὕτως ἔσχον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πολιορκία Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης· (1) ἀποκλεισμός τῶν Ἀρκαδίων
Ὁθωμανῶν ἐν τοῖς Φρουρίοις Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου, πτώσις Νεο-
κάστρου.

Μετὰ τὴν ἀπὸ Ἀρκαδίας εἰς Τριπολιτζάν ἀναχώρη-
σίν του (τὴν 5 Μαρτίου) μετὰ τῶν δύο Προεστώτων
(τοὺς ὁποίους συνώδευε καὶ μία φρουρὰ τῆς Ὁθωμανικῆς
Διοικήσεως μέχρι τινος μέρους τῆς ὁδοιπορίας των,) ὁ
Μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως φθάσας εἰς τὴν Τρι-
πολιτζάν, με τοὺς ἰδίους ἀγωγιάτας ἔγραψε εἰς τὸν Πρω-
τοςύγκελλόν του (τὴν 8 Μαρτίου), ὅτι ἔφθασαν ὑγιεῖς, καὶ

(1) Ἐπειδὴ αἱ δύο αὗται πολιορκίαι διτηρήθησαν καθ' ὅλα ἀπὸ
τοὺς κατοίκους τῆς ἐπικράτειας Ἀρκαδίας (Τριφυλίας) τόσον ἀπὸ
στρατεύματα, καθὼς καὶ ἀπὸ τροφάς, πολεμεφόδια, καὶ λοιπὰ ἐν γένει
μέχρι τῆς πτώσεως Νεοκάστρου, ἐναρχήμιστα καὶ ἐν τῷ παρόντι κε-
φαλαίῳ τῆς ἐκθέσεως ἐκ τῶν κατὰ τὴν Ἀρκαδίαν διατρεξάντων καθ' ὅλα
ὅτα ἀφορῶσι τὸν εἰς τὰ Φρούρια Νεοκάστρου, καὶ Μεθώνης ἀποκλεισμόν
τῶν Ὁθωμανῶν ἀπὸ τοὺς Ἀρκαδίους, τὴν ἀπὸ Κυπαρισσίας φυγὴν αὐ-
τῶν κτλ. μετὰ τὸν ὁποῖον ἀποκλεισμόν ἐνηργήθησαν αἱ δύο περὶ αὐτῶν
πρόκειται πολιορκίαι.

ὅτι τὰ διαφρημιζόμενα εἶναι ὅλα ψευδῆ κινούμενα ἀπὸ τὸν Καραλῆ κτλ.

Ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος γνωρίζων ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Ἀρκαδίας ἦσαν ἄνθρωποι σκληροὶ καὶ ἰσχυροί, (οἵτινες εἶχον ἐξαγριωθῇ ἀφ' ὅτου ἐπέστρεψεν ὁ Χριστιανουπόλεως ἀπὸ τὴν ἐν Βοστίτζῃ Μυστικοσυνέλευσιν, πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐλάμβανον συνεχεῖς εἰδήσεις περὶ τῆς διαθρυλλουμένης ἀποστασίας καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν ἐνέχεται δάκτυλος ἀπὸ Κιραλίδες (Βασιλεῖς Εὐρωπαϊοὺς) πρὸς ἐξάλειψιν δὲ τῶν αὐτῶν ὑπονοϊῶν εἶχον προσπαθήσει πολὺ ὅ,τε Χριστιανουπόλεως καὶ οἱ μνησθέντες προεστῶτες, ὁμιλήσαντες ὅσα προεῖρηνται μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν μέχρι τῆς 1 Μαρτίου) ἔλαβε τὸ παρὰ τοῦ Χριστιανουπόλεως πρὸς αὐτὸν ἀποσταλὲν γράμμα, καὶ ἐκοινοποίησε τὰ ἐν αὐτῷ εἰς τὸν Βοεβόδα (Διοικητὴν) τῆς Ἀρκαδίας Χουσεὶν Σπαῆν Ἀλημπεόπουλον Ἀρκάδιον (ἄνθρωπον ἀγράμματον μὲν, ἀλλὰ πλούσιον καὶ ἔχοντα κρίσιν καὶ γνώσεις πρακτικὰς), ὅστις ἔκυπτε κινῶν τὴν κεφαλὴν του ἐν ὧσιν διήρκει ἡ ἀνάγνωσις τοῦ γράμματος· τῆς ὁποίας τελειωθείσης, εἶπεν εἰς τὸν Πρωτοσύγκελλον· « Κύρ Πρω-
 » τοσύγκελλε! ὅλα αὐτὰ εἶναι κορδιάλια· μ' ὅλα ταῦτα
 » δυνατόν νά ᾔῃαι καὶ κινήματα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ
 » Ἀλλάχ Κερίμ (ἔχει ὁ θεὸς) »· μετὰ δὲ τὸ τέλος τῶν διαφόρων ἄλλων περὶ τούτου μεταξύ των ὁμιλιῶν, τῷ εἶπε· « Κύρ Πρωτοσύγκελλε, θὰ ἐμβάσω ἄσπρα
 » (χρήματα) εἰς τὸ μουτπάκι (μαγειρεῖον) τοῦ Ἀφεντός
 » μας, ἐπειδὴ μὲ βιάζουσι παρὰ πολὺ διὰ νὰ εὐγάλω
 » τὸν χαζνέ, καὶ ἐπειδὴ μὲ λείπονται μερικὰ χρήματα
 » νὰ τελειώσω τὴν ποσότητα, πολὺ σὲ παρακαλῶ νὰ

« με δανείσης 5000 γρόσια, καὶ σὲ ὀλίγαις ἡμέραις θὰ
 » μοῦ φέρουν ἄρκετὰ ἄσπρα ἀπὸ τὰ χωριά μου, καὶ σὲ
 » τὰ δίνω, χωρὶς νὰ βάνῃς κανένα σουμπεέ (ὑποψίαν) ». ὁ
 Πρωτοσύγκελλος τῷ ἀπήντησεν εὐθὺς, ὅτι ἤθελεν
 εἶσθαι ἔτοιμος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν αἵτησίν του, ἐὰν δὲν
 ἤθελεν ἐφοδιάσῃ τὸν Μητροπολίτην με 5000 γρόσια
 καθ' ὃν καιρὸν ἀνεχώρησε, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εὐκο-
 λύνετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν· ἐπὶ τούτῳ ὁ Βοεβόδας
 τῷ εἶπε· « Φίλε μου! τὰ θέλω χωρὶς ἄλλο· ἐπειδὴ δὲν
 » καταδέχομαι νὰ ρίξω τὸ ἔρξι μου (τὴν ὑπόληψίν μου)
 » εἰς ἄλλον νὰ δανεισθῶ ». Τότε ὁ Πρωτοσύγκελλος
 σκεφθεὶς ὅτι εἶναι σκοπὸς καὶ δοκιμὴ ὥστε ἐὰν τὸν
 δανείσῃ, βέβαια δὲν ἐγνώριζεν ὁ Πρωτοσύγκελλος ὅσα
 διεφηνάζοντο, ἄλλως δὲ, ἀναμφιβόλως γνωρίζει τι, καὶ
 ἔνεκα τούτου δὲν τὸν δανεῖζει, καὶ ὡς ἐκ τούτων ἤθελεν
 ἐπινοήσῃ τρόπους διὰ νὰ τὸν καταδιώξῃ, καὶ νὰ λάβῃ
 τὰ ὁποῖα τῷ ἐζήτει χρήματα ἀτίμως, (τὸ ὅποιον καὶ
 ἐγίνετο εὐκολώτατα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην)· ταῦτα
 διανοηθεὶς ὁ Πρωτοσύγκελλος παρεκάλεσε τὸν Βοε-
 βόδαν νὰ τῷ δώσῃ προθεσμίαν τριήμερον διὰ νὰ τὰ
 ἐξοικονομήσῃ ἄλλοθεν· ἀλλὰ καὶ τούτου μὴ παραδεχ-
 θέντος, τὴν ἐπιούσαν τῷ ἐμέτρησε 2134 γρόσια εἰς
 δίστηλα 360 κατὰ τὴν τρέχουσαν τότε τιμὴν τῶν νο-
 μισμάτων. τὰ ὁποῖα μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ἔλαβεν
 ὁ Βοεβόδας, (καθότι ἐζήτει ὁλοσχερῇ τὴν ποσότητα
 τῶν 5000) καὶ τῷ ἔδωκεν ὁμολογίαν δι' αὐτὰ (1)· καὶ

(1) Τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν φέρει ἀνεξόφλητον μέχρι τῆς σήμερον ὁ
 Πρωτοσύγκελλος διὰ νὰ τὴν βράξῃ (κατὰ τὴν παροιμίαν), καὶ νὰ πίνῃ
 τὸν ζυμὸν τῆς.

οὕτως επέστρεψεν ὁ Πρωτοσύγκελλος εἰς τὰ Ἱερά, διαφυγὼν ἓνα ὄχι μικρὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον (1).

Ἐν τούτοις τὰ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν διαφρμιζόμενα ἡμέραν παρ' ἡμέραν γύζανον, αἱ κατὰ τὴν Ἀρχαδίαν (Κυπαρισσία) Ὀθωμανοὶ ἔμενον εἰς μεγίστην ἀντισυ-
χίαν καὶ εἰς παντοίους συλλογισμοὺς κυλιόμενοι· ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος Α. Φραντζῆς οὔτε νὰ γράψῃ εἰς κανέν μέρος πλέον ἠδύνατο διὰ κάθε ἐνδεχομένην πα-
ράπτωσιν τῶν ἐγγράφων, οὔτε δὲ ἐλάμβανεν ἀπὸ κανέν ἄλλο μέρος γράμματα, εἰμὴ ἀπὸ τὸ ἐν Τριπολιτζᾷ διαμένον μέρος τοῦ Μητροπολίτου Χριστιανουπόλεως, ἀλλὰ καὶ τοῦτο διήρκεσε μέχρι τῆς 16 Μαρτίου. Αἱ δὲ ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἐλάμβανε δὲν ἐμπεριεῖχον ἄλλο τι, εἰμὴ ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἀφ' ὅσα διαμηφίζονται, καὶ ὅτι νὰ προσέχῃ μήπως καὶ διασπαρῶσιν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας Τριφυλλίας λόγοι ἀχρεῖοι, καὶ ὡς ἐκ τούτων κινηθῶσιν εἰς κανέν τι, καὶ ἀπολεσθῶσιν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ ἐκoinοποίει εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς. Ἐπὶ τούτων δὲ πάντων ὁ Πρωτοσύγκελλος συνεβουλεύετο παρηγορῶν τὴν περιέργιάν του μὲ τοὺς παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑται-
ρίαν κατηχηθέντας Μητρον Ἀναστασόπουλον, καὶ τὸν

(1) Ταῦτοχρόνως προσκαλέσας ὁ Πρωτοσύγκελλος καὶ τὸν ἐκ Γαράν-
τζης Ἀναγνώστην Οἰκονομόπουλον τῷ ἔδωκε 1500 γρόσια διὰ νὰ προ-
ελάβῃ πολεμικάδια, τὰ ὁποῖα νὰ μένουσιν εἰς τὴν Γαράντζαν ὡς εἰς ὄρεινὴν
καὶ ὄχυράν θέσιν, ἐπὶ ἄλλων 500 γροσίων δοθέντων περὶ τὸν Δεκέμβ.
τοῦ 1820 παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Α. Οἰκονομόπουλον, διὰ νὰ χρησιμεύ-
σῃ πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων τῆς Κυπαρισσίας, χωρὶς δὲ πλέον νὰ
ἐπιστραφῶσιν εἰς τὸν Πρωτοσύγκελλον ἐχρησίμευσαν διὰ τὴν Γαράντζαν
καὶ Ἰσάρι.

φρονιμώτατον Ἀναστάσιον Κατζαρὸν ἐκ τῆς πόλεως Κυπαρισσίας, γνωρίζων αὐτοὺς φρονίμους καὶ σταθεροὺς ἄνδρας, καὶ ταῦτα πάντα διέτρεχον κατὰ συνέχειαν μέχρι τῆς 21 Μαρτίου.

Οἱ δὲ θηριώδεις Ὀθωμανοὶ τῆς Ἀρκαδίας (Κυπαρισσίας) ἰδιαίτερώς πολλὰ ἐβουλεύοντο κατὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας, καὶ ἐνίοτε μὲν ἔλεγον μεταξύ των νὰ φονεύσωσι τὸν Πρωτοσύγκελλον καὶ τὸν Α. Κατζαρὸν (καθότι ὁ Μῆτρος Ἀναστασόπουλος ὑπερασπίζετο παρὰ τοῦ ἐπισημοτέρου Ἀγᾶ του Μουσταφᾶ Ἀγᾶ Μπάσογλου), ἐνίοτε δὲ ἐμελέτων καὶ κατὰ τῶν χωρικῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας, ἀλλ' ἐγνώριζον ὅτι ἤθελον βλάψει καὶ ζημιώσει ὡς ἐκ τούτου μᾶλλον ἑαυτοὺς παρὰ νὰ ἐπιτύχωσι τῶν σκοπούμενων, καθότι οἱ λεγόμενοι Ντρέδες (χωρικοὶ) τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἀείποτε ἀνθίσταντο κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ διαφόρους ἐξ αὐτῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ περιστάσεις ἐφόνευον, καὶ διότι ἀποσταῖται γενοῖτο καὶ ἀνδρεῖοι οὐδέποτε ἐξέλιπον ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν (1)· καὶ ταῦτα δειλιῶντες δὲν ἐπροχώρουν, οὐδὲ ἐτόλμων νὰ πράξωσι τί ἐναντίον τῶν χωρικῶν ἀφ' ὅσα ἐμελέτων.

Κατὰ δὲ τὴν 21 Μαρτίου ἔφθασαν τρομεραὶ φῆμαι ὅτι καὶ εἰς τὴν Μάνην, καὶ εἰς τὴν Σπάρτην (Μι-

(1) Καὶ οἱ Ἐταιρισταὶ αὐτοὶ εἶχον εἰς τὴν [σειρὰν] τῶν [δυνατῶν καὶ ἀνδρείων] Ἑλλήνων τοὺς κατοίκους χωρικοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, παρομοίως μὲ τοὺς τῆς Καρυταίνης, τῆς Λακεδαιμονίας,¹ καὶ τῶν Καλαβρύτων, καὶ παρὰ πολὺ ἠλπίζον νὰ γίνῃ ἡ ἑναρξὶς τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπαρχίας.

στράν) ἐλλειμενίσθησαν πολλά πλοῖα πολεμικά, καὶ ὅτι ἔγινεν ἀπόβασις ἀπὸ στρατεύματα διαφόρων Κιράλιδων, καὶ ὅτι θέλουν φθάσει καὶ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μὲ ἀπόφασιν νὰ κατασφάξωσι τοὺς Ὀθωμανοὺς· αἱ φῆμαι αὗται διαδοθεῖσαι ἀφῆρσαν τὴν ἡσυχίαν τῶν Ὀθωμανῶν ἔτι μᾶλλον, καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν Ὀθωμανίδων γυναικῶν, αἵτινες κατετάραττον τὴν ἡσυχίαν τῶν ἀνδρῶν των· εἰς τοιαύτην ἐλσεινὴν κατὰστασιν εὐρισκόμενοι οἱ Ὀθωμανοί, ἤρχησαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς κινητὰς περιουσίας των θέτοντες αὐτὰς εἰς κιβώτια, καὶ δένοντες μέρος αὐτῶν ὡς φορτία, ἀποστείλαντες καὶ Ὀθωμανοὺς ἔξω εἰς τὰς Κώμας τῆς ἐπαρχίας διὰ νὰ συνάξωσι ζῶα, καὶ παραγγεῖλλαντες αὐτοῖς νὰ φέρονται μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ ἡσυχίαν πρὸς τοὺς χωρικοὺς Ἑλλήνας· ὅσοι δὲ τῶν Ὀθωμανῶν ἦσαν ἰδιοκτῆται Κωμῶν ἔγραψαν πρὸς τοὺς χωρικοὺς των νὰ τοῖς φέρουν τὰ ζῶα εἰς τὴν Κυπαρισσίαν, χωρὶς νὰ φαντασθῶσιν ὅτι θὰ χάσουν καὶ τὰ ζῶα των ὅλως διόλου, ἢ χωρὶς νὰ λάβωσι καὶ ἂν περὶ τούτου παραμικρὰν ὑπόνοιαν· τὴν δὲ 25 Μαρτίου μετηνέχθησαν πολλοὶ ἵπποι καὶ ἡμίονοι διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς αὐτοὺς διὰ τὴν μετακίνησιν των εἰς τὰ Φρούρια Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης.

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν πολὺ περισσότερον ἐπύρξεσεν ὁ φόβος τῶν Ὀθωμανῶν, μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς ὁποίας λαβόντες μίαν ψευδῆ φήμην, μὲ ταραχὴν πολλὴν καὶ φόβον ἀνέβησαν εἰς τὸ ἐρείπιον Φρούριον τῆς Ἀκροπόλεως Κυπαρισσίας, μετακονίσαντες ἐκεῖσε τροφάς, ὕδωρ, πολεμικά οὐκία, καὶ οἱ πλείονες αὐτῶν εἰσερχόμενοι μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων των εἰς τὴν

περί ἧς ὁ λόγος Ἀκρόπολιν, ὅπου ἐγένετο πολὺς ἀλλολαλαγμός· οὐχ' ἦττον οἱ κάτοικοι τῆς Κυπαρισσίας Ἕλληνες (ἀπαριθμούμενοι τότε περίπου τῶν 200 : οἰκογενειῶν (θεωρήσαντες τὴν ἀνέλπιστον καὶ ἀλλόκοτον ταύτην ταραχὴν, κατεταράχθησαν, καὶ ἔφθασαν σχεδὸν εἰς ἀπελπισίαν, ἀλλ' ἤγνόνουν τί να πράξωσι πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ· τὴν δὲ 24 Μαρτίου πληθυνομένου ἔτι μᾶλλον τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπελπισίας τῶν Ὀθωμανῶν, ἀπεφάσισαν ἰδιαίτερος καὶ οἰκειοθελῶς νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ Φρούρια Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου, δὲν εἶχον ὅμως κοινοποιήσει τὸν σκοπὸν των εἰς τοὺς οἰκείους των Ἕλληνας, περιμένοντες μόνον νὰ ἔλθωσι καὶ τὰ ἐλλείποντα καὶ περιμενόμενα ζῶα ἔξωθεν τῆς ἐπαρχίας· ὁ φόβος δὲ καὶ ἡ ἀνησυχία εἶχον κυριεύσει ἐσωτερικῶς καὶ τοὺς ὀλίγους κατοίκους τῆς Κυπαρισσίας Ἕλληνας.

Οἱ δὲ χωρικοὶ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας πληροφορηθέντες τὴν κυριεύσαν ταῦς Ὀθωμανοὺς ταραχὴν, μαθόντες δὲ ταῦτοχρόνως καὶ ὅτι μέλλοντες νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ τὰ Φρούρια, ἐσκόπευον νὰ συμπαραλάβουν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν Πρωτοσύγκελλον Α. Φραντζῆν, τὸν Μῆτρον Ἀναστασόπουλον, τὸν Νικόλαον Πονηρόπουλον (πρὸ δύο μηνῶν ἐξελθόντα τῆς Ζακύνθου), καὶ τὸν Ἀναστάσιον Κατζαρὸν ὡς πλέον ἐπισήμους (ἡ δὲ οἰκογένεια τοῦ Α. Γρηγοριάδου μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ πατρός του Γρηγορίου διέμενεν εἰς τὴν Ἀνδρίτζαιναν), ἐπειδὴ δὲ ἐφημίσθη ταῦτοχρόνως ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ μέλλουν νὰ ἐξέλθουν αἰφνιδίως καὶ νὰ φονεύσωσιν ὅσους ἐκ τῶν χωρικῶν δυνήθωσι, διώρισαν οἱ ἐκ τοῦ θέματος Σουλιμᾶ χωρικοὶ 160 : παληκάρια

Ντρέδες ἐκλεκτοὺς, οἵτινες κατέλαβον τὴν δεινὴν θέσιν καλουμένην Καχόρευμα, περιμένοντες νὰ μάθωσι καὶ θετικῶς, ἐὰν ἔχωσι τῷ ὄντι τὸν σκοπὸν διὰ νὰ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν τὸν Πρωτοσύγκελλον καὶ τοὺς λοιποὺς ῥηθέντας διὰ τὸ Φρούριον, ὥστε ἐὰν εἶχεν ἀληθείας τοῦτο, νὰ στείλωσι τότε διὰ νυκτὸς 150: Ντρέδες διὰ νὰ λάβωσιν εἰς τὰς Κώμας τῶν τὸν Πρωτοσύγκελλον καὶ τοὺς λοιπούς· ταῦτα δὲ πάντα ἐνήργουν ἔξω εἰς τὰς Κώμας ὁ Πρωτοπαπᾶς Δημήτριος Τζόρης, ὁ Ἀλέξιος Φούτζης, ὁ Ἀντώνιος Δάρας, καὶ ὁ Ἀλέξιος ὁ ἐκ Σιδηροκάστρου, κατηχημένοι ὄντες οὗτοι πάντες καθὼς καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἑταιρίαν παρὰ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου.

Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πόλεως Ἀρχαδίας ὡς μὴ γινώσκοντες οἱ πλεῖστοι τὰ τῆς Ἑταιρίας, ὄντες δὲ καὶ κατατεταραγμένοι ἐκ τῶν ὅσας ἐθεώρουν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ταραχάς, ἐζήτησαν ἄδειαν παρὰ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου, καὶ εἰσῆλθον μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν τέκνων, καὶ τῶν ἀποσκευῶν των, ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν γείτονες, εἰς τὸ κατάστημα τῆς Μητροπόλεως, νομίσαντες αὐτὸ ὡς ἄσυλον διὰ τὴν ὀχυρότητα αὐτοῦ· βλέποντες δὲ τὸν Πρωτοσύγκελλον ἡσυχον καὶ χαρὴν, ὡς μηδὲν λογιζόμενον τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ταραχῶν, ἐνεθαῤῥύνοντο καὶ οἱ εἰς τὴν Μητρόπολιν εἰσελθόντες αὐτοὶ Ἕλληνες καὶ ἡσύχαζον.

Περὶ δὲ τὴν 4 ὥραν τῆς νυκτὸς τῆς 24 Μαρτίου ἦλθον γράμματα ἐκ Τρίπολιτζᾶς ἀπὸ τὸν Καϊμακάμην, τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ Προεστῶτας πρὸς τὸν Βοεβόδαν, τὸν Καδδῆν, καὶ τοὺς Ἀγάδες τῆς Ἀρχαδίας, γεγραμμένα ἀπὸ τῆς 21 Μαρτίου, μετὰ τὰ ἑποῖα ὁ μὲν Καϊ-

μακάμης ἔγραφε πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ προσέχουν καλῶς μήπως συμβῇ καμμία ταραχὴ, καὶ ἔνεκα τούτου νὰ ᾔηται ἅπαντες ὠπλισμένοι μέχρι δευτέρας του διαταγῆς, (1) οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ προεστῶτες ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἔγραφον πρὸς τοὺς ἰδίους Ἀγάδες, τὸν Βοεβόδαν, καὶ τὸν Καδδῆν, ὅτι δὲν εἶναι τίποτε, καὶ ὅτι νὰ προσέχουν καλῶς τὸν Φακίρ Φουκαρᾶν (τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς ὑπηκόους) τοῦ Βασιλέως, μήπως καὶ τοὺς ἀπατήσωσι κακοποιοὶ ἄνθρωποι καὶ ψεῦσται, καὶ ὅτι νὰ ἀποσταλῇ ἐν τούτοις ὁ Πρωτοσύγκελλος εἰς τὴν ἐπαρχίαν διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ τοὺς ραγιαδες, μὴν τύχη καὶ ἀπαιτηθῶσι, καὶ πάρῃ ὁ νοῦς των ἀέρα, καὶ ἀφανισθῶσιν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἀφοῦ δὲ ἀνεγνώσαν οἱ Ἀγάδες τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος γράμματα, ἀπέστειλαν τὸν Ἡλίαν Γαλανόπουλον, προσκαλοῦντες τὸν Πρωτοσύγκελλον νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ ἐρείπιον τῆς Ἀκροπόλεως διὰ ν' ἀκούσῃ τὰ γράμματα, καὶ νὰ συνομιλήσωσι περὶ τῶν πρακτέων. Ἀλλ' ὁ Πρωτοσύγκελλος χωρὶς ν' ἀνοίξῃ τὴν μεγάλην τῆς Μητροπόλεως πύλην, ἀκούσας μόνον (ιστάμενος ἔσωθεν) ὅσα οἱ Ἀγάδες τῷ ἐμήνυσαν, εἶπε πρὸς τὸν ἀποσταλέντα οὕτω· « δὲν κρίνω δίκαιον νὰ ἐξέλθω τῆς Μητροπόλεως ἐν » καιρῷ τόσης νυκτός, διότι ἐντὸς αὐτῆς εἶναι τόσαι » ψυχαὶ ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ παιδίων, αἵτινες κατέ- » φυγον σήμερον εἰς τὴν Μητρόπολιν διὰ νὰ παρηγο- » ρῶνται, καὶ ἅμα ὅτε ἀποφασίσω νὰ ἐξέλθω, κατ'

(1) Αὕτῃ ἦτον ἡ τελευταία τοῦ Καίμακάμη διαταγὴ, καθότι ἄλλη πλέον καμμία δὲν ἐξεδόθη.

» ἐξοχήν αἱ γυναῖκες θὰ φθάσουν εἰς ἀθλίαν καταστά-
 » σιν ἀπελπισίας, καὶ αὐτὸ τὸ κρίμα θέλει εἶσθαι εἰς
 » τὴν ἐνδοξότητά των. Ὅθεν εἶπε τῶν Ἀγάδων τὰ
 » προσκυνήματά μου, καὶ ἐὰν ᾔῃναι βία διὰ νὰ ἰδῶ τὰ
 » γράμματα, ἃς μοὶ τὰ στέλλουν ἀπόψε, καὶ Ἰνσαλλάχ,
 » αὐρίον μὲ ὅλον τὸ πουργὸ ἀνταμυνόμεθα, καὶ ὅ,τι
 » εἶναι τὸ ἔμρι (ἡ προσταγή των) γίνεται». Ἐπιστρέψας
 δὲ ὁ Ἡλίας Γαλανόπουλος, εἶπεν εἰς τοὺς Ἀγάδες ὅσα
 ὁ Πρωτοσύγκελλος παρήγγειλεν, οἵτινες ἐγκρίναντες
 τὴν πρότασίν του, μὲ τὸν ἴδιον Ἡλίαν ἔστειλαν πρὸς
 αὐτὸν τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβε διὰ τινος θυρί-
 δος εὐρυχώρου, κειμένης εἰς τὸ κάτωθεν μέρος τῆς
 μεγάλης πύλης.

Κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης διέ-
 ταξαν οἱ Ἀγάδες μετὰ τοῦ Βοεβόδα 300 Ὀθωμανούς,
 τοὺς μὲν 100 νὰ μένωσι τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὴν
 περιοχὴν τοῦ Ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ὄντος ἔξωθεν τῆς
 Μητροπόλεως, καὶ νὰ φυλάττωσιν ἄϋπνοι, τοὺς δὲ
 200 εἰς τὰ προαύλια τῶν δύο Ντσαμίων, διὰ νὰ προσέ-
 χωσι καλῶς μὲ καραούλια (φυλακὰς) εἰς τοὺς λόφους,
 καθότι (ὡς εἰδοποιήθησαν, ἀγνοοῦμενον πόθεν) τὴν νύ-
 κτα ἐκείνην ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσι πλήθῃ στρατευμάτων
 Ἑλληνικῶν διὰ νὰ τοὺς κτυπήσωσιν. Ἐνεκα τούτου
 διώρισαν τοὺς ῥηθέντας ἐκείνους φύλακας, οἵτινες κα-
 θὼς καὶ οἱ ἐν τῷ καταστήματι τῆς Μητροπόλεως εἰ-
 σελθόντες Ἕλληνες, ἔμειναν δι' ὅλης ἐκείνης τῆς νυκτὸς
 ἄϋπνοι.

Μίαν ὥραν δὲ πρὸ τῆς πρωΐας τῆς ἐπιούσης (25 Μαρ-
 τίου) οἱ περὶ τὴν Μητρόπολιν γείτονες Ὀθωμανοὶ ἐκ τῶν,
 ὅσοι ἐφύλαττον εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῆς Μητρο-

πόλεως εἰσῆλθον εἰς τὸ κατάστημα, καὶ συνωμίλουν μετὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου, ὅτι ὅλοι οἱ Ὁθωμανοὶ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων των ἀπεφάσισαν νὰ μεταβῶσι εἰς τὰ Φρούρια Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης διὰ νὰ τοποθετήσωσι τὰς οἰκογενείας των, καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι πάλιν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν πρὸς διατήρησιν τῶν οἰκιῶν των· ἐν ᾧ δὲ ὁ Πρωτοσύγκελλος εἶχε λογοτριβὴν μὲ ἓνα τῶν γειτόνων Ὁθωμανῶν Ἀλῆ Μπουλ οὐκμπασην, ζητοῦντα παρὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου δύο ἡμιόνους διὰ τὴν εἰς τὰ Φρούρια μετακόμισίν του, ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος τῷ ἐπρότεινεν ὅτι, ἐὰν ἔλθουν οἱ Ἀγάδες καὶ ἀκούσῃ τὰς προσταγὰς των, εἰ μὲν δὲν τὸν διατάξωσι νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν, τότε καὶ τι γίνεται, εἰσῆλθον εἰς τὴν Μητρόπολιν τότε καὶ ὁ Βοεβόδας, ὁ Καδδῆς, καὶ τρεῖς ἄλλοι ἐκ τῶν ἐπισήμων Ἀγάδων τῆς Πρωτευούσης τῆς Κυπρισσίας (1), καὶ εἶπον πρὸς τὸν Πρωτοσύγκελλον. « Τὰ » γράμματα τί γράφουν, φίλε μας, τὰ εἶδες; ἐγκρίνομεν » καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ εὐγῆς νὰ ἐρμηνέψῃς τοὺς βασιάδες, » διὰ νὰ μὴν πάρῃ ὁ νοὺς τους ἀέρα, καὶ χαθοῦν· γιόμισαί » τους τὸ κεφάλι, Κύρ Πρωτοσύγκελλε, γιατί, νὰ ἦ » Ρούμελη! μιὰ πηδησιὰ εἶναι, καὶ δὲν εἶναι ἄργητα » νὰ ἔμπουν εἰς τὸν Μωριά εἰς εἴκοσι ἡμέραις ἑκατὸ » χιλιάδες Τοῦρκοι, καὶ ἂς ἐνθυμηθοῦν τὸν ἄλλον χαρ-

(1) Εἰσελθόντος τοῦ Βοεβόδα καὶ τῶν λοιπῶν οἱ ἄλλοι ὅλοι πρωτοελθόντες Ὁθωμανοὶ ἔφυγον· ὁ δὲ τοὺς ἡμιόνους ζητῶν Ὁθωμανὸς ἐπέστρεψε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βοεβόδα καὶ τῶν λοιπῶν, εἰς τὸν ὁποῖον μετὰ πολλὰς παρακλήσεις του ἔδωκεν ὁ Πρωτοσύγκελλος τοὺς δύο ἡμιόνους ἐκ τῶν τεσσάρων τοὺς ὁποίους εἶχεν εἰς τὴν Μητρόπολιν· ἀλλ' εἰσέτι περιμένει νὰ τῷ ἐπιστραφῶσιν ἀπὸ τῶν Ὁθωμανῶν, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα ἔδωκεν εἰς ἄλλους.

» μπεδέ (τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769) τί ἔκαμαν, καὶ
 » τί ἔπαθαν, μὰ τότε ἔκαμε νισάφι (σύνοιδεν) ὁ μερ-
 » χαμετλῆς (εὐσπλαγχνος) Βασιλεῖας, τώρα ὁμως, βάλ-
 » χαλινὰ (ἀλλοίμονον)! ἐχάθηκαν· καὶ ὅσους ἀφίσουν νὰ
 » ζήσουν θεὸς λὰ τοὺς στείλῃ ὁ Βασιλεῖας εἰς ἄλλον τό-
 » πον, καὶ τὸν Μωριά θεὸς λὰ τὸν σπείρει κριθάρι· εἶσαι
 » φρόνιμος Κύρ Πρωτοσύγκελλε, καὶ γιόμισαί τους τὸ
 » νοῦ καλὰ, καὶ νὰ μᾶς γράψῃς εὐθὺς ὅ,τι τρέχει ἔξω
 » χωρὶς ἄργητα »

Ὁ Πρωτοσύγκελλος ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις ἔδωκεν
 εἰς αὐτοὺς πολλὰς ὑποσχέσεις, αὐτοὶ δὲ ἐπὶ τέλους
 τῷ εἶπον· « Ἡμεῖς Κύρ Πρωτοσύγκελλε, καθὼς λάβο-
 » μεν γράμμα σου νὰ μάθουμε τί τρέχει ὅξου, τότε θὰ
 » στείλουμε τὰ χαρέμια (τὰς γυναῖκας) μας, καὶ τὰ
 » παιδιὰ μας τὰ ἀνήλικα, καὶ τοὺς γέροντας στὰ Κάσρα,
 » καὶ οἱ δυνατοὶ θὰ γυρίσουμε πίσου ὅλοι γιὰ νὰ φυλά-
 » ξουμαι τὸν ῥαγιά τοῦ Βασιλείας μας καὶ τὰ σπήτια
 » μας ἀπὸ τοὺς Κλέφταις ». Τότε ὁ Πρωτοσύγκελλος
 μὲ δάκρυα προσποίησεως τοῖς εἶπεν· « Ἀλοίμονον!
 » ἀλοίμονον! θὰ μᾶς ἀφίσετε μεμονωμένους νὰ μᾶς
 » σκοτώσουν οἱ Κλέφταις!!! ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ τὸν
 ἐπαρηγόρησαν λέγοντες, ὅτι θὰ ἐπιστρέφουν γρήγορα,
 καὶ ὅτι νὰ μὴν ἔχουν κανένα φόβον. Μετὰ δὲ τὴν πα-
 ρηγορίαν αὐτὴν τὸν ἐβίασαν νὰ ἐξέλθῃ ὅσον τάχι-
 στα (1), ὅστις ἐζήτησεν ἀπὸ αὐτοὺς 4 Σεῖμένιδες (στρα-
 τιώτας τῆς πολιτοφυλακῆς) διὰ νὰ τὸν συνοδεύσουν εἰς

(1) Ὁ Θεὸς οἶδε πόσον ἔτριμεν ἡ καρδίαν των ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Ἑλλήνων. !!

τὸν δρόμον, οἵτινες καὶ τῷ ἐδόθησαν εὐθὺς· καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἀνεχώρησαν, ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄλλους δύο Ἱερεῖς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ δύο ὑπηρέτας τοῦ ὀπλοφόρου, ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐκπληρώσῃ τὰς διαταγὰς τῶν Ἀγάδων, καὶ ὅσα ἀπὸ Τριπολιτζᾶν ἔγραφον οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προεστῶτες.

Ἀναβάντες δὲ οἱ ῥηθέντες Ἀγάδες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀφοῦ εἶπον ὅτι ἔστειλαν τὸν Πρωτοσύγκελλον, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἀπὸ ὁμιλίαν δὲ εἰς ὁμιλίαν διεδόθη τοῦτο εἰς ὅλους τοὺς Ὀθωμανοὺς, γενομένης παρεξηγήσεως εὐθὺς παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ὅτι ὁ Πρωτοσύγκελλος θὰ στείλει ἔξωθεν τοὺς βλάχους (χωρικούς) καὶ ἄλλους διὰ τὴν τοὺς σφάζουν, (ἔχοντες πάντοτε τὴν ὑπόνοιαν), δύο ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, Χουσεϊνάκης καὶ Μεχμέτης Κουσιουρῆς (δυνάσται αὐθαίρετοι) Ζορμπάδες τῆς Κυπαρισσίας, ἀπεφάσισαν ἑμοῦ μετ' ἄλλους 75 Ὀθωμανοὺς, καὶ ἐξῆλθον τρέχοντες ἀπὸ τὸ ἀνωθεν μέρος τῆς ὁδοῦ κατὰ τὴν θέσιν Ἀλιμάκι, διὰ τὴν εὐγῶσιν ἔμπροσθεν τοῦ Πρωτοσυγκέλλου, καὶ τὴν ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω, διὰ τὴν τὸν μεταφέρωσι μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰ Φρούρια.

Ἄλλ' ὁ Πρωτοσύγκελλος μετὰ τῶν 4 συνοδευόντων αὐτὸν Ὀθωμανῶν φθάσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐλαιῶνός μακρὰν τῆς πόλεως ἡμίσειαν περίπου ὥραν, εἶπε πρὸς τοὺς 4 Ὀθωμανοὺς· « Ἀγάδες, ἐπειδὴ εἶμαι βιασμένος » τὴν ἀπέλθω ὀγλίγωρα μετὰ βίαν, καὶ τοῦ λόγου σας » δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀκολουθήτε τὰ ζῶα, πηγαίνετε » ὀπίσω ». Δοὺς δὲ καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἀνά τέσσαρας ρουμπιγιέδες (χρυσὰ Τουργικὰ νομίσματα), ὁ

μὲν ἔσπευσεν εἰς τὴν ὁδὸν του, αὐτοὶ δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Πόλιν. Οἱ δὲ 75 Ὀθωμανοὶ ἔτρεχον μετὰ μεγάλης βίας διὰ νὰ προφθάσωσι τὸν Πρωτοσύγκελλον· δὲν ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ τὸν προφθάσωσιν, ἀλλ' ὅταν ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θέσιν καλουμένην Καχόρευμα, τότε εἶδε καὶ τοὺς 75 Ὀθωμανοὺς τρέχοντας νὰ τὸν ἐπιστρέψωσιν, εἰς τὸν λόφον τῆς θέσεως Ἀλιμάκι, ὅχι πλέον τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας ἀπέχοντας τῶν ὀπισθίων του.

Διαφυγὼν δὲ οὕτω τὸν κίνδυνον αὐτὸν, καὶ φθάσας εἰς τὴν ῥηθεῖσαν θέσιν τοῦ Καχορεύματος, εὐθὺς ὅτε οἱ φυλάττοντες τὸ Καχόρευμα 160 Ντρέδες διὰ τὴν ἀπὸ Ἀρκαδίαν ἐξοδὸν τῶν Ὀθωμανῶν εἶδον τὸν Πρωτοσύγκελλον τείλιγμμένον ὄντα μὲ σάλια διὰ τὸ ψύχος καὶ μὴ διακρινόμενον καλῶς, τρέχοντα δὲ μὲ τόσῃ ταχύτητά μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν δύο προπορευομένων ὀπλοφόρων ὑπηρετῶν του, νομίσαντες ὅτι εἶναι Ὀθωμανοὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἔλθωσι κατὰ τῶν Ντρέδων, ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονεύσωσι καὶ τὸν Πρωτοσύγκελλον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Παραλαβὼν δὲ ὁ Πρωτοσύγκελλος τοὺς εἰς τὸ Καχόρευμα φυλάττοντας αὐτοὺς Ντρέδες, ἀπῆλθεν εἰς τὴν θέσιν Κεφαλὰρι ὑποκάτωθεν τοῦ χωρίου Σουλιμᾶ ὅπου εὔρε τὸν Πρωτοπαπᾶν Τζόρη, τὸν Σιράκον, τὸν Ἀλέξιον Φούτζην, καὶ ὅλους ὅσους εἶχε κατηχημένους καὶ ὠδηγημένους εἰς τὴν Ἑταιρίαν, ἔχοντας τεταγμένους καὶ ἕως 600 ἄλλους Ντρέδες ὀπλοφόρους, καὶ μίαν σημαίαν ἀπὸ λευκὸν πανίον ἐπάνω εἰς ἓνα κάλαμον. Ἐξετάσας δὲ τοὺς πρωτίστους αὐτοὺς διὰ ποῖον λόγον παραβάντες τὰς ὁδηγίας του, ἐφάνησαν ἐκεῖ μὲ ὀπλοφό-

ρους ὥστε, ἐνεκα τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ θὰ λάβουν ἀφορμὴν νὰ σφάξουν τοὺς κατοίκους τῆς Κυπαρισσίας, τῶν Φιλιατρῶν, τῶν Γαργαλιάνων καὶ λοιπῶν Κωμῶν τοῦ τμήματος Κάμπου, ἔμαθε παρ' αὐτῶν, ὅτι ἐπειδὴ ἐπληροφορήθησαν ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ἔμελλον νὰ ἐξέλθουν διὰ νὰ φονεύσουν ὅλους ὅσους ἐκ τῶν χωρικῶν δυνηθῶσι, καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου ἤθελον ν' ἀποστείλωσιν ἀκόμῃ καὶ 150 παληκάρια διὰ νὰ μεταφέρουν εἰς τὰς Κώμας τὸν Πρωτοσύγκελλον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὅσους ἄλλους Ἑλληνας ἤθελον δυνηθῇ διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀπάξωσιν οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὰ Φρούρια, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῷ τούτῳ βιασθέντες ἔλαβον μέτρον τοῦ νὰ παρεκτραπῶσι τῶν ὁδηγίων του, αἵτινες συνίσταντο ἀπὸ τοῦ νὰ περιμείνωσιν ἢ νὰ τοῖς γράψῃ, ἢ νὰ στείλῃ ἐπίτηδες ἄνθρωπον εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ περὶ τοῦ πρακτέου ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή ἐκείνη.

Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν εἰς τὰς ὁμιλίαις αὐτάς, ἔφθασεν ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀναγνώστης Ἰζοχαδάρης Ἀρκάδιος ἐλθὼν ἀπὸ τὴν Καλαμάταν, ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, φέρων προκήρυξιν πρὸς τοὺς Ντρέδες, ἐμπεριέχουσαν τὰ ἐφεξῆς·

Ἀδελφοί, κάτοικοι τῆς Ἀρκαδίας!

« Ἡ ὥρα ἔφθασε, τὸ στάδιον τῆς δόξης καὶ τῆς
 » ἐλευθερίας ἡγοίχθη· τὰ πάντα ἐδικά μας, καὶ ὁ Θεὸς
 » τοῦ παντός μεθ' ἡμῶν ἔσεται· μὴ πτοηθῆτε εἰς τὸ
 » παραμικρόν. Σεῖς εἰσθε ἀτρόμητοι καὶ τῶν προγόνων
 » μας ἀπόγονοι· γενικῶς ὠπλισθῆτε με ἀνοικτὰ μπαϊ-
 » ράκια (σημαίας), καὶ τρέξατε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν
 » τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν

» φθάνομεν καὶ ἡμεῖς μὲ 10,000 στρατεύματα. Σεῖς
 » σφαλίσατε τοὺς Ἀρκαδίους, Τούρκους, καὶ μίαν ὥραν
 » ἀρχήτερα ὥς λέοντες νὰ τοὺς ξεσχίσετε, καὶ νὰ
 » νὰ τοὺς στείλετε εἰς τὰ Τάρταρα τοῦ Ἄδου· μὴν
 » καταδεχθῆτε νὰ σᾶς κατηγορήσῃ ὁ Κόσμος, καὶ ἡ
 » Ἱστορία· ἀλλὰ νὰ ἀποθανατίσετε τὰ ὀνόματά σας,
 » καὶ νὰ διαμένετε αἰωνίως εἰς τὴν ἀθάνατον δόξαν,
 » καὶ σᾶς εὐχόμεθα ὑγείαν καὶ ἀνδρείαν συνενωμένα μὲ
 » τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν πειθαρχίαν, τὰς δὲ πράξεις
 » σας νὰ μᾶς γράψετε μὲ πρῶτον πρὸς ὁδηγίαν καὶ
 » ἡσυχίαν μας.

23 Μαρτίου. Πρῶτον ἔτος τῆς ἐλευθερίας. Καλαμάτα.

(1)

Θ. Κολοκοτρώνης.

Ἄρ. Γρηγόριος Δικαῖος.

Ἰδὼν δὲ ὁ Πρωτοσύγκελλος τὴν προκήρυξιν αὐτὴν,
 ὠμίλησε πρὸς τοὺς Ντρέδες σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς
 προκηρύξεως, τοῖς ἐδιηγήθη καὶ τῶν Ὀθωμανῶν Ἀρ-
 καδίων ὅσα κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐβουλεύθησαν,

(1) Ὅλα αὐτὰ ἦσαν κάλλιστα γεγραμμένα· ἀλλὰ πῶς ἤθελον διατη-
 ρηθῇ καὶ τῶν Ὀθωμανῶν αἱ καταδιώξεις, καὶ πόθεν ἤθελον πορισθῇ οἱ Ἑλ-
 ληνες τὰ πολεμικὰ ἐφόδια (τὸ πρῶτον καὶ μόνον τῆς προόδου των μέ-
 σου) ὅθεν ἀνέφερε περὶ τούτου ὁλοτελῶς· ἀλλὰ μὴ πως εἶχον καὶ αὐτοὶ
 διὰ τὸν ἑαυτὸν των, ἐκτὸς μόνων ἀνὰ 15 ἢ 20 δεκαρίων φυσικίων, τὰ
 ὅποια ἔφερον εἰς τὰς πυριτοθήκας των, καὶ οὐδὲν ἔτι πλέον, διὰ τοῦτο
 ἦτον καὶ μεγαλητέρα ἡ ἀνοησία εἰς τοὺς πάντας, καθότι κοντὰ εἰς ὅλας
 τὰς ἄλλας ἐλλείψεις των, εἶχον καὶ τὴν ἐπισημοτέραν ἔλλειψιν τῶν πο-
 λεμοφοδίων· ταῦτα πάντα εἰδὼς ὁ Πρωτοσύγκελλος, ἔδωκε (κατὰ τὴν
 κοινὴν παροιμίαν) τὴν γλῶσσαν του, ἀλλὰ τί ἐδύνατο νὰ κάμῃ; καθότι
 εἶχεν ἀνερχθῇ ἡ σκηνὴ πλέον, καὶ ὥφειλε νὰ δείξῃ ἄλλην καρτερίαν, ἀ-
 κόμη καὶ μὲ τὰ ψεύδη συνηνωμένον

τὴν ἐξοδὸν τῶν 75 Ἀρκαδίων Ὀθωμανῶν κατὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου, κτλ. οἱ δὲ Ντρέδες τῷ ἀνήγγειλαν ὅτι πρὸ μιᾶς ὥρας εἶχον διευθύνει τινὰς ἐκ τῆς συμμορίας τῶν διὰ τὰ φονεύσωσιν ὅλους τοὺς Ὀθωμανοὺς, ὅσοι εἶχον ἐξέλθει εἰς τὰς Κώμας διὰ τὰ συνάξωσι ζῶα. Τοῦτο ἀκούσας, διέταξεν εὐθὺς τὰ τοὺς ἐπιστρέψωσιν, ἐπεὶ δὲ ἐνέκρινε τὸν φόνον ὡς ἀπάνθρωπον, καὶ διότι ἀφ' ἐτέρου μέρους ἤθελον βλάβει καὶ οἱ Ἀρκαδιοὶ Ὀθωμανοὶ ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν Κωμοπόλεων καὶ Κωμῶν τῶν κειμένων κατὰ τὴν εἰς τὰ Φρούρια ἀπάγουσαν παραλίαν ὁδόν, καὶ οὕτω τοὺς ἐπέστρεψαν· εἶχον δὲ φονεύσει μόνον ἓνα Ὀθωμανὸν εἰς τὸ χωρίον Σίριτζι.

Τούτων δὲ οὕτω διατρεχόντων, ὁ πρωτοσύγκελλος κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε παραγγελίαν τῶν προκρίτων Ὀθωμανῶν τῆς Κυπαρισσίας, μετὰ τὸ φθάσιμόν του εἰς τὰς Κώμας τοῦ Σουλιμᾶ τμήματος τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας, ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς οὕτως.

» Ἐνδοξόπατοι Ἀγάδες Σᾶς χαιρετῶ, ἐρωτῶν τὸ ἐνδοξὸν χατήρ σερίφι Σας.

» Ἐφθασα εἰς τὸ Κεφαλᾶρι τοῦ Σουλιμᾶ, καὶ ἤρᾳ
 » τόσα πράγματα, ὅσα δὲν δύναμαι νὰ σᾶς περιγράψω
 » ἀνέλπιστα, τὰ ὁποῖα μήτε εἰς ὄνειρόν μου ποτὲ δὲν
 » τὰ εἶδα· οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει ἐτρελλάθησαν, καὶ μή
 » τε ἡξεύρουν τί κάμουν, μήτε λόγια καὶ ἐρμηγείας ἀ-
 » κούουν ἀπὸ κανένα· ἀλλὰ ποῖος χαιρέκακος τοὺς ὡ-
 » δήγησεν εἰς ταῦτα, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξάξω· οἱ κάμ-
 » ποι καὶ τὰ βουνὰ εἶναι γεμάτα ἀπὸ ἀρματωμένους
 » ἀνθρώπους, καὶ καθὼς ἔφθασα ἐδῶ, τοὺς ἤλθε γράμ-
 » μα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγὼ τὸ ἐδιάβασα μόνος μου καὶ

• αὐτὸ τοὺς ἀπειρέλλανε· τοὺς γράφουν ὅτι ἀποσπε-
 • ροῦ ἢ ταχύ ἔρχονται ἀκόμι 10,000 : ἀσκέρια (στρα-
 • τεύματα), ὅτι ἐγέμισε καὶ ἡ Μάνη καὶ τὸ Μαραθω-
 • νῆσι ἀπὸ καράβια· τὰ γράμματα εἰάν δὲν ἤθελα τὰ
 • ἰδῇ μὲ τὰ ὀμμάτιά μου, κανένα πρᾶγμα δὲν ἐπίστευα·
 • διὰ τοῦτο ὅσα καὶ ἂν τοὺς ὀμιλήσα, δὲν εἰσακούο-
 • μαι περισσότερα δὲν ἤμπορῶ νὰ τοὺς ὀμιλήσω εἰς
 • τὰ φούμουρα (καπνοὺς), καὶ εἰς τὸ ξεμυάλισμα ὅπου
 • εὐρίσκονται, διότι φοβοῦμαι καὶ τὸν ἑαυτὸν μου· ἤθε-
 • λα, ἐνδοξώτατοι Ἀγάδες, νὰ ἦσθε κρυμμένοι εἰς κα-
 • νένα μέρος νὰ ἐδλέπετε, καὶ ἂν ἐπιστεύετε ποτὲ ὅ-
 • τι εἶναι ἐτοῦτοι οἱ Σουλιμοκολῖται (1), ἤθέλετε μεί-
 • νει ἐκστατικοί· λόγια, πράγματα ἀκατανόητα, καὶ ἀ-
 • περίγραπτα· διὰ τοῦτο λαμβάνω τόλμην νὰ σᾶς πα-
 • ρακαλέσω διὰ νὰ μείνετε ἥσυχοι νοουθετοῦντες καὶ ὁ-
 • λους τοὺς μικροὺς ἀνθρώπους σας, μὴν τύχη καὶ
 • πειραχθῇ ὁ παραμικρότατος ραγιάς, διότι δὲν ἠξεύρω
 • τί ἤμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ· ἐγὼ ἀποσπεροῦ κοιμοῦμαι
 • εἰς τὸν Ἄετον (Κώμην τῶν Κοντοβουνίων) (2), καὶ
 • ταχύ ἵνς ἀλλάχ (Θεοῦ θέλοντος) ἀναβαίνω εἰς τὴν
 • Τριπολιτζάν, νὰ ἰδῶ τί γίνεται, καὶ ἐκεῖθεν σᾶς γρά-
 • φω εἰς πλάτος τὰ πάντα. Ταῦτα καὶ καλαῖς ἀντά-
 • μωσαις νὰ δώσῃ ὁ Μεγαλοδύναμος Θεός.

1821 Μαρτίου 25.

• Ὁ χαῖρ δουδατζῆς σας Πρωτοσύγκελλος τοῦ
 Μητροπολίτου Ἀμβρόσιος.

(1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀρκαδίας (Τριφυλλίας) διαιρεῖται εἰς τέσσαρα τμήματα, ἢ θέματα, ὀνομαζόμενα Κόλια, ἐξ ὧν τὸ μὲν εἶναι Κάμπου, Κόλι, τὸ δὲ, Σουλιᾶ, τὸ δὲ, τῶν Κοντοβουνίων, καὶ τὸ τέταρτον τῆς Ζούρτζας.

(2) Ἴδε τὸ ἀνωτέρω σχόλιον.

Ἄφ' οὗ δὲ ἔφθασε τὸ γράμμα αὐτὸ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν (περὶ τὰς δύο ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἥλιου), ἀποσταλὲν μὲ ἀνθρώπον ἐπίτηδες, καὶ ἄξιον, εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, τότε ἐτετραπλασίασεν ὁ φόβος καὶ ἡ δειλία τὴν ὁποίαν εἶχον, ὥστε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἦσαν αὖπνοι καὶ ἡτοιμάζοντο διὰ φυγὴν, (μὲ ὅλον ὅτι ἦσαν καὶ ἔτοιμοι) οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Κυπαρισσίας Ἑλληνες, ἰδόντες τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ὀθωμανῶν, ἐθορυβήθησαν ὄχι ὀλίγον, καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ πρόκριτοι παρουσιασθέντες μὲ τρόπον ὑπουλον, πεφοβισμένον, καὶ μετὰ δακρύων εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἰκετεύον αὐτοὺς νὰ μὴ φύγῃσι καὶ ἀφίσωσι τοὺς Ἑλληνας εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κλεπτῶν καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ τοὺς ἐπαρηγόρουν, λέγοντες, ὅτι γρήγορα θέλουν ἐπιστρέφει ἅμα ὅτε τοποθετήσωσι τὰς οἰκογενεῖας των εἰς τὰ Κάστρα· οἱ δὲ Ἑλληνες ἐξηκολούθουν ἰκετεύοντες διὰ νὰ μὴ τοῖς γίνῃ τὸ κακὸν ἐκεῖνο καὶ τοὺς ἀφίσωσι μόνους, ἢ τοῦλάχιστον νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς βράϊ, (ἐγγράφον πιστοποιητικὸν ὑποταγῆς), ὥστε εἰς περίστασιν καθ' ἣν ἐδύναντο νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας στρατεύματα Τουρκικὰ τῆς ἐξουσίας, νὰ τοὺς γνωρίσωσιν ὡς πιστοὺς βραγιάδες, δυνάμει τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ, ὡς δείξαντας πίστιν καὶ τιμιότητα, διὰ νὰ μένωσιν ὡς ἐκ τούτου ἀνεπηρέαστοι καὶ ἀνενόχλητοι· τὸ ὁποῖον ἐγγράφον ἐγχειρίσαντες εὐθὺς οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας κατοίκους τῆς Κυπαρισσίας, ἤρξαντο τῆς διὰ τὴν ἀναχώρησίν των ὁδοιπορίας, παραλαβόντες ἕκαστος τὰ πολυτιμώτερα τῆς κινητῆς αὐτοῦ περιουσίας, καὶ ὠδευσον τὴν εἰς τὰ φρούρια Μερώνης καὶ Νεοκάστρου ἀ-

πάγουσαν ὁδὸν (1), καὶ τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο ἐφθασαν εἰς τὴν Κωμόπολιν τῶν Φιλιατρῶν, ὅπου μετὰ δυω ὥρας ἀπελθὼν εἰς ἄνθρωπος τοῖς ἀνήγγειλεν, ὅτι ἡ Ἀρκαδία ἐγέμισεν ἀπὸ 20,000 στρατεύματα, καὶ ὡς ἐκ τῆς εἰδήσεως αὐτῆς δὲν εἶδον οἱ δυστυχεῖς τὸ, πῶς ἀνεχώρησαν αὐτόθεν ἅμα τῇ πρώτῃ τῆς ἐπιούσης.

Ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος ἔτι διαμένων εἰς τὸ Κεφαλάρι Σουλιμαῶ, παρήγγειλεν εἰς τοὺς αὐτότε συνηγμένους Ἕλληνας νὰ μὴ κινηθῶσι διὰ τὴν Ἀρκαδίαν, ἐὰν πρῶτον δὲν βεβαιωθῶσι θετικῶς ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνεχώρησαν· τότε δὲ νὰ τρέξωσιν εὐθὺς διὰ νὰ τοὺς πολιορκήσωσιν εἰς τὰ φρούρια· πρὸ τούτου δὲ νὰ συσχεφθῶσι μὲ τοὺς ἐν Κυπαρισσίᾳ προκρίτους, τὸν Ἀναστάσιον Κατζαρὸν, τὸν Μῆτρον Ἀναστασόπουλον, τὸν Ν. Πονηρόπουλον, καὶ λοιποὺς, ἕως οὔ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος, (οἷτινες πληροφορηθέντες ἐπομένως τὴν τῶν Ὀθωμα-

(1) Τίς ἐδύνατο νὰ θεωρῇ ἀδακρυτὴ τῇ ὄντι τὴν τραγικὴν ἐκείνην τῶν Ὀθωμανῶν ἔξοδον!!! Γέροντες, Ἀγάδες, Κυρίαι, Χανοῦμαι, καὶ νέαι Ὀθωμανίδες ἔτρεχον ὄχι μόνον πεζαὶ (καθότι εἰς τὰ ζῶα εἶχον φορτώσει τὰ ἐπιπλά των), ἀλλὰ καὶ ἀνυπόδητοι αἱ περισσότεραι, διότι τὰ ὅποια ἐφόρουσιν συρτὰ παπούτζια (τὰ πασουμάκια λεγόμενα) δὲν ἐστέκοντο εἰς τοὺς πόδας των, ὡς λεπτὰ καὶ στενάτατα· τότε ἦτον ἀξιον θέας νὰ βλέπῃ τις τὰς Ὀθωμανίδας νὰ ἀσπάζωνται τὰς Ἑλληνίδας φίλας αὐτῶν ἐναγκαλιζόμεναι, καὶ νὰ ζητῶσι συγχώρησιν, λέγουσαι, νὰ ταῖς κάμωσι χεῖλα τὸ ψωμί καὶ τὸ ἄλατι τὸ ὅποιον ἔφαγον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις χύνουσαι δάκρυα ποταμῶδον, διὰ τὸν χωρισμὸν των. Τὰ αὐτὰ θεαίρει τις γινόμενα καὶ μεταξὺ ἀνδρῶν Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν, οἷτινες συνῶδυσαν τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀναχωροῦντας ἕως εἰς διάστημα ἡμισείας ὥρας μὲ δάκρυα καὶ σεναγμούς· καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἔλεγον “ἔχετε ὑγιάν γειτόνοι, οἱ δὲ Ἕλληνες καὶ αἱ Ἑλληνίδες ἀπεκρίνοντο· “εἰς τὸ καλὸν, καλαῖς μας ἀν-
,, τάμωσαις νὰ δώσῃ ὁ Θεός,,.

νων ἀπὸ τῆς Κυπαρισσίας ἀναχωρήσιν, εἰσῆλθον εὐθὺς εἰς τὴν Κυπαρισσίαν πλείους τῶν 3000· (1) ἐν ᾧ δὲ ὠδήγει αὐτοὺς ὁ Πρωτοσύγκελλος (ὡς εἴρηται) καθ' ἣν στιγμήν ἦτον ἑτοιμος ν' ἀναχωρήσῃ αὐτόθεν, εἰς Ἑλλην ἑφιππος ἐπάνω εἰς ἵππον χωρὶς κανὲν ἐφιππιον (σέλλαν, ἢ σαγμαρί) τρέχων ἀφ' ἐνὸς διαστήματος ἀπέχοντος ἡμισείαν ὥραν, φωνάζων καὶ πυροβολῶν (τὸν ὁποῖον ἐνόμισαν ἅπαντες ὅτι φέρει μεγάλας ἀγγελίας), ἅμα ἔφθασεν εἰς τὸ Κεφαλάρι, ἔλεγεν· « ἦλθεν » εἰς τὴν Καλαμάταν ὁ αὐθέντης τοῦ τόπου μὲ 80 » καράβια, καὶ μὲ 20,000 ἀσκήρια, ἀπὸ τὰ χθὲς βγαίνον του χαζνέδες (θησαυροὺς), καὶ ἀκόμη εὐγαιναν » ἕως τὴν ὥραν ὁποῦ ἔφυγα· τέσσαρα σπήτια ἐγέμισαν » ἀπὸ ἄρματα καὶ κανόνια »· αὐτὰ λέγων ἐσκίρτα ἀπὸ τὴν χαράν του πηδῶν. Οἱ δὲ περὶ τὸ Κεφαλάρι Ἕλληνες ἀκούσαντες τοὺς λόγους αὐτοὺς, ἐτρελλάθησαν περισσότερον, καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα περιφερομένη ἢ εἰδησις αὐτῇ, ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὑπερβολῆς· ἀλλ' ὁ ἐλθὼν αὐτὸς Ἕλλην ἦτον ἐκ τῆς Κώμης τοῦ Μήλα, ὅστις οὔτε εἶδε τίποτε, οὔτε ἐστάθη εἰς τὴν Καλαμάταν, εἰμὴ ἦτον ξηρὸν πλάσμα ἢ εἰδησίς του διὰ ν' ἀποτρελλαθῶσιν ἔτι μᾶλλον οἱ Ἕλληνες, καὶ κατὰ τοῦτο φαίνεται, ὅτι ἄλλου ἐνθουσιασμοὺς τὸν ἀπέσειλεν, αὐτὸς δὲ παρίστα τὸν ἑαυτὸν του ὅτι ἦτον εἰς τὴν Καλαμάταν, καὶ ὅτι ὅσα ἔλεγε τὰ εἶδεν ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρωτοσύγκελλος ἀναχωρήσας ἀπὸ τὸ

(1) Δι' αὐτοὺς ἦτον ἡ δοθεῖσα εἰδησις εἰς τοὺς Ὁθωμανοὺς ὅτι ἔφθασαν ἕως 20,000, ὥστε αἱ δυστυχεῖς Ὁθωμανοὶ ἔφυγον ὡς ἐκφυγισμένοι ἀπὸ τὸν φόβον των.

Κεφαλάρι, ἀνέβη εἰς τὴν Κώμην Ἀετὸν, καὶ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης (26 Μαρτίου) ὁμοῦ μετὸν Γεώργιον Γκωτζήν (πρώτιστον τῆς Κώμης ἐκείνης) ἀνεχώρησε διὰ τὴν Καλαμάταν, διὰ τὰ ἴδια καὶ τὰ βεβαιωθῆ ταῖς ἐκεῖσε διατρέχοντα, (καθότι ἱκαναὶ ἡμέραι εἶχον παρέλθῃ ἀφ' οὗτο οἱ δρόμοι ἐκλείσθησαν, καὶ πᾶσα ἀλληλογραφία ἐξέλιπεν) ὑποκάτωθεν δὲ τῆς Κώμης Μήλα τῆς ἐπαρχίας Ἀνδρούσης (νῦν Μεσσήνης) εἶδεν ἀντικρυτῆς πεδιάδος ἐκείνης (δύω σχεδὸν ὥρας κατὰ πλάτος μακρὰν) ἐν πλήθος ὀπλοφόρων ἀναβαινόντων εἰς τὰς ὄρεινὰς θέσεις· ἐρωτήσας δὲ ἔμαθεν ὅτι ἦτον ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ὅστις ἀνέβαινε διὰ τὴν Καρύταιναν καὶ Τριπολιτζάν μετὰ 300 Μανιάτας (περὶ ὧν ἐμνημονεύσαμεν Κεφ. Β'. Τμήμ. Ε') μεταβὰς δὲ ἀπὸ τοῦ Μήλα, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Σκάλαν (Κώμην) κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πουλοπούλου διὰ τὰ γευθῆ καὶ ἐξακολουθήσῃ τὴν διὰ Καλαμάταν ὁδοιπορίαν του. Ἀλλ' εὗρεν ἐκεῖσε 600 περίπου Γαραντζαίους, Ἰσρααίους, Ντρινμπουναίους, καὶ Κρομποβίτας (1), οἵτινες τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν (25 Μαρτίου) ὁμοῦ μετὰ τοὺς ἀρχηγούς των Μήτηρον Πέτροβαν, Ἀθανάσιον Σιόργην, καὶ Ἀναγνώστην Οἰκονομόπουλον περιελθόντες εἰς διάφορα χωρία τῆς Ἀνδρούσης, ἐφόνευσαν ἕως 15 Ὀθωμανοὺς Κεχαγιάδας, Σπαχήδας, καὶ Χαρατζίδας.

Μόλις δὲ εἶχε περάσει μία ὥρα τῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μνησθέντος Πουλοπούλου διαμονῆς του, καὶ αἴφνης ἐπαρουσιάσθη ἐν γράμματι τοῦ Γρηγορίου Δικαίου πρὸς

(1) Κῶμαι τῶν ἐπαρχιῶν Αἰονταρίου, Ἀνδρούσης, καὶ Φαναρίου.

τὸν Πουλόπουλον, ἐμπεριέχον τὰ ἐξῆς· « Κύριε Που-
 » λόπολε! ταύτην τὴν στιγμήν βεβαιοῦμαι ὅτι οἱ
 » Τοῦρκοι τῆς Ἀρκαδίας θέλουν νὰ πάρουν τὸν Ἀρ-
 » βρόσιον Πρωτοσύγκελλον τῆς Ἀρκαδίας μαζί τῶν
 » εἰς τὰ Κάστρα, καὶ κατὰ τὸ παρὸν εἶναι κλεισμένοι
 » εἰς τὸ Κάστρον τῆς Πόλεως, καὶ ἐτοιμάζονται διὰ
 » νὰ μισεύσωσι διὰ τὰ Κάστρα, καὶ θέλουν νὰ τὸν ἔχουν
 » ἐνέχυρον. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ἀναγκαῖος καὶ
 » ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα, διὰ τοῦτο δίχως παραμικράν
 » ἄργηταν νὰ ἔχῃς ἑτοιμα 40 φορτώματα ψωμί, καὶ 15
 » κρασί, καὶ ἅμα φθάσωμεν μὲ τὰ στρατεύματα, νὰ τὰ
 » παραδώσῃς, διὰ νὰ τρέξωμεν νὰ ἐλευθερώσωμεν τὸν
 » ἄνθρωπον. καὶ πρόσθεξαι μὴ γένη παραμικρὰ ἀμέλεια.
 » ὕγιάινε. »

26 Μαρτίου 1821 πρῶτον ἔτος τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Γενικοῦ ἐπιτρόπου.

Ἀρ. Γρηγόριος Δικαῖος.

Ἀναγνούς δὲ ὁ Πρωτοσύγκελλος τὰ παρὰ τοῦ Γρηγ.
 Δικαίου πρὸς τὸν Πουλόπουλον γραφόμενα, παρέμεινε
 εἰς τὸ χωρίον Σκάλαν. πρὸ δύο δὲ ὥρων πρὶν ἢ δύσῃ ὁ
 ἥλιος ἦλθεν αὐτόσε ὁ Γρηγ. Δικαῖος, ὁ Ἠλίας Μαυρο-
 μιχάλης, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Κεφάλας, οἱ Κουμουνδου-
 ράκιδες, οἱ Καπιτανάκιδες, ὁ Δ. Παπᾶ Τζόνης, καὶ ἄλλοι
 ὁμοῦ μὲ τὰ Ἑλληνικά στρατεύματα ἐνηγκαλίσθησαν δὲ
 εὐθὺς ὁ Πρωτοσύγκελος μετὰ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρη-
 γορίου Δικαίου, καὶ μετὰ τὸν ἀλλεπάλληλον ἀσπασμόν
 τῶν εἶπεν ὁ Πρωτοσύγκελλος πρὸς τὸν Γρ. Δικαῖον. « τί
 » ὠμιλήσαμεν εἰς τὴν Βοστίτζαν, καὶ τί βλέπω; » ὁ δὲ Δι-
 » καῖος ἀπεκρίθη. « εὐχαριστήθην ὅπου σέ εἶδα, καὶ
 » δὲν ἀλήθευσαν τὰ φημιζόμενα, ἔπειτα οἱ Τοῦρκοι τῆς

• Πελοποννήσου εἶναι μία πρέζα Ταμπάκου ἔμπρὸς εἰς
 • τοὺς Ἑλληνας, καὶ θέλεις τὸ ἰδῆ. » « Εἶθελ εἶπεν ὁ Πρω-
 τοσύγκελλος, καὶ μετὰ τὰς ὀμιλίας αὐτὰς ἐνεκρίθη ν'
 ἀπέλθωσιν ἅπαντες εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, μὴ εἰδότες ἐὰν οἱ
 Ὀθωμανοὶ τῆς Κυπαρισσίας ἔφυγον, ἢ ἔμμενον ἐκεῖσε ἕως
 τότε.

Τὴν δὲ ἐπιούσαν (27 Μαρτίου) ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς
 Σκάλας διὰ τὴν Ἀρκαδίαν (ἐκτὸς τοῦ Ἑλίου Μαυρομιχάλη
 ὅστις ὁμοῦ μὲ 450 Μανιάτας ἀνεχώρησε διὰ τὸ Λεοντάρι,
 ἢ Λακεδαιμονίαν, ἢ Καρύταιναν), καθ' ὁδὸν δ' ἐπληροφορή-
 θησαν, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Κυπαρισσίας εἶχον ἀναχω-
 ρήσει διὰ τὰ Φρούρια Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης· φθάσαντες
 δὲ εἰς τὴν Κυπαρισσίαν μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ, εὗρον πολ-
 λούς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας εἰς τὴν Πρωτεύ-
 ουσαν, περιμένοντας τὸν Πρωτοσύγκελλον διὰ νὰ συσκε-
 φθῶσι καὶ ὁδηγηθῶσιν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης Μέλιος, ὁ Παναγιώτης Ντου-
 φας, ὁ Γεώργιος Σιράκος, καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ τῶν
 Ἀρκαδίων στρατευμάτων ἅμα ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν Κυ-
 παρισσίαν, εὐρόντες τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀναχωρήσαντας,
 διαμένοντας δὲ εἰσέτι εἰς Φιλιατρά, παρέλαβον μεθ' ἑαυ-
 τῶν 250 Ντρέδες, καὶ ἔτρεξαν εὐθὺς εἰς καταδίωξίν των·
 ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ εἶχον ἀναχωρήσει πλέον ἐκ τῶν Φιλια-
 τρῶν μετὰ φόβου καὶ τρόμου (τὴν 26 Μαρτίου πρὸς τὸ
 ἑσπέρας) μαθόντες τὸ εἰς Κυπαρισσίαν φθάσιμον τῶν
 Ντρέδων, ὥστε οἱ καὶ αὐτῶν στρατολογήσαντες Μέ-
 λιος, καὶ λοιποὶ, μὴ εὐρόντες αὐτοὺς εἰς Φιλιατρά,
 ἔμειναν ἐκεῖσε λαφυραγωγοῦντες ἐκ τῶν παραλειφθέν-
 των λειψάνων περιουσίας κινητῆς ἐντὸς τῶν οἰκιῶν τῶν

ἐν Φιλιατροῖς κατοικοῦντων Ὀθωμανῶν, ἄχρις οὗ ἔφθασαν καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἀκολούθως.

Ὁ δὲ Γρηγόριος Δικαῖος, καὶ λοιποὶ, διαμένοντες εἰς τὴν Κυπαρισσίαν ἐπρότειναν διὰ τὰ στρατολογήσασιν καὶ ἐκ τῶν Ἀρκαδίων στρατευμάτων διὰ τὴν Τριπολιτζάν ὥς εἰς κέντρον, ἀλλὰ δὲν ἐνεκρίθη ἡ πρότασις, μήπως μεινάντων ἐλευθέρων τῶν Φρουρίων, ἤθελον ἐξέλθωσιν οἱ Ὀθωμανοί, καὶ κατασφάξωσι τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας· ἐνηργήθη δὲ τὰ διορισθῇ Γενικὴ Φροντιστικὴ Ἐφορία διὰ τὴν ἐπαρχίαν, ἣτις καὶ διωρίσθη εὐθὺς κατ' ἐκλογὴν ἐλευθέρων τῶν κατοίκων, δι' ἐγγράφου ἐπισήμου τῶν ὁποίων ἐπεκυρώθησαν μέλη αὐτῆς ὁ Πρωτοσύγκελλος Α. Φραντζῆς πρόεδρος (1), ὁ Ἰωάννης Κορακόπουλος, ὁ Μῆτρος Ἀναστασόπουλος, καὶ ὁ Γεράσιμος Πονηρόπουλος, οἵτινες καὶ ἀνεδέχθησαν τὰ χρέη τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς ὥρας, ἐνεργοῦντες πᾶν ὅ,τι ἐκ τῶν καθηκόντων των.

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἔφθασε μὲ σημαίαν ἀνοικτὴν καὶ ὁ Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης μετὰ τοῦ Ἱατροῦ Κωνσταντίνου Πελοπίδα, συνωδευμένοι μὲ 350 παληκάρια ἐκλεκτὰ, οἵτινες εὐθὺς συνηνώθησαν ὁμοῦ μὲ τὸν Μέλιον, Ντούφαν, καὶ Σιράκον εἰς Φιλιατρά, καὶ ἐξεκίνησαν διὰ τὰ Φρούρια ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν· τὰ δὲ μετὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχη-

(1) Μ' ὅλας ὅσας καὶ ἂν ἐδείξεν ὁ Πρωτοσύγκελλος προσπάθειάς διὰ τὰ μὴ δεχθῇ τὴν προεδρίαν οὔτε τὸ νὰ ᾔναι μέλος τῆς ἐφορίας, δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸ ἀποφύγῃ, καθότι ἡ κοινὴ γνώμη ὑπεριχύσασα, τὸν ἐψήφισεν ἐγγράφως, καὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τὴν χρηματικὴν τῶν ἀναγκαίων ἐξοικονόμησιν.

γῶν εἰσελθόντα εἰς τὴν Κυπαρισσίαν στρατεύματα (τὴν 27 Μαρτίου) ἀνεχώρησαν διὰ τὴν ἐπαρχίαν Φαναρίου (ἄν Ὀλυμπίας) πρὸς ἀποκλεισμόν τῶν κατοίκων Ὀθωμανῶν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· μὴ εὐρόντα δὲ αὐτοὺς (καθότι εἶχον ἀναχωρήσει διὰ τὴν Τριπολιτζάν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις), μετέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης· ἀκολουθῶς δὲ ἀνεχώρησαν ἐκ Κυπαρισσίας καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας, ἐκστρατεύσαντα ὅλα διὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Φρουρίων Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης.

Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης Μέλιος, ὁ Δ. Παπατζόρης, ὁ Γρηγοριάδης, ὁ Ντοῦφας, ὁ Σιράκος, καὶ οἱ λοιποὶ ὁδεύοντες ἀποφασιστικῶς διὰ τὰ Φρούρια (τὴν 29 Μαρτίου) ἀπῆντησαν μακρὰν τοῦ Φρουρίου Νεοκάστρου εἰς μιᾶς ὥρας διάστημα 400 : περίπου Ὀθωμανοὺς ἐπιστρέφοντας εἰς Κυπαρισσίαν πρὸς διατήρησιν τῶν οἰκιῶν των (ὥς εἶχον εἰπῇ ἐν καιρῷ τῆς φυγῆς των), τοὺς ὁποίους ἀντέκρουσαν εὐθὺς οἱ Ἕλληνες· ἀλλ' οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, Ὀθωμανοὶ μὴδέποτε ἐλπίζοντες ἀπὸ τοὺς συμπολίτας των Ἕλληνας, ἐν ᾧ εἶχον ζητήσῃ ραΐ (ἐγγραφον ὑποταγῆς) ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἔπεισαν νὰ νομίσωσιν ὅτι ἦτον ἀληθὴ ὅσα ἔλεγον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς αὐτοὺς, ἰδόντες δὲ ἀποφασιστικὰς τὰς ἀντικρούσεις τῶν Ἑλλήνων, καὶ μείναντες ἐν ἀπορίᾳ, ἔθεντο σκοπὸν νὰ ἐρμηνεύσωσι τοὺς Ἕλληνας διὰ νὰ ρίψωσι τὰ ὅπλα, καὶ μετὸν ἀκόλουθον ἱλαρὸν τρόπον ἐνουθέτουν αὐτοὺς λέγοντες· » βρὲ Ῥωμαῖοι! γυρίστε εἰς τὰ σπήτια σας· μὴν » σᾶς ἐπῆρεν ὁ Θεὸς τὴν γυνώσιν σας, καὶ θὰ φάτε τὰ » κεφάλια σας, γιατί δὲν θὰ κατορθώσετε τίποτε, ἐπειδὴ » βλέπομεν ὅτι εἴσθε μοναχοὶ σας, καὶ δὲν βλέπομεν

» Κιράλιδες, καὶ Φραγκιά νὰ πολεμήσουν καὶ εἰς τὴν
 » θάλασσαν καὶ εἰς τὴν στεργιά· ἐσεῖς μονάχοι σας θὰ
 » χαθῆτε, καὶ σὰς λυπούμαστε· » οἱ δὲ Ἕλληνες ὄντες
 περίπου τῶν 800. ὅπλοφόροι μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν
 των, τοῦ Α. Γρηγοριάδου, Μέλιου, Παπᾶ Τζόρη, Ντού-
 φα, Σιράκου, καὶ λοιπῶν, ἀπεκρίθησαν εἰς αὐτοὺς τὰ
 ἐναντία, ὥστε ἠνοιχθῇ ἡ μάχη μεταξύ των ἄχρις οὗ
 ἐπληρώθησαν καιρίως δύο ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες
 καὶ δειλιάσαντες εὐθὺς ὡς ἐκ τούτου, ὑπέστρεψαν εἰς
 τὰ φρούρια Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης· ἔμεινε δὲ ἡ νίκη
 τῆς μάχης αὐτῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας, μετὰ τὸ τέλος
 τῆς ὁποίας (τὴν 29 Μαρτίου μ. μ.) ὑπῆγον καὶ ἄλλοι
 800: ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας, διαφόρους
 καπιταναίους ἔχοντες ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν
 λοιπῶν Κωμοπόλεων καὶ Κωμῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ καὶ ὁ
 Νικόλαος Πονηρόπουλος, καὶ ἐτοποθετήθησαν ἀπέναντι
 τοῦ Νεοκάστρου, κατασκευάσαντες εὐθὺς προμαχῶνας
 ἐκ λίθων ξηρῶν (ταμπούρια), μ' ὅλον ὅτι ἡ θέσις τὴν ὁποί-
 αν κατέσχον ἦτον φύσει ὀχυρὰ, ὡς πετρώδης, ἀπέχου-
 σα μακρὰν περίπου τοῦ ἐνὸς τρίτου τῆς ὥρας· τὸν δὲ
 Παναγιώτην Ντούφαν διώρισαν εὐθὺς διὰ τὴν πολιορ-
 κίαν τῆς Μεθώνης, ὅστις καὶ ἐτοποθετήθη μὲ 300:
 στρατιώτας εἰς τὴν θέσιν Παλαιοχωρί, ἀπέχουσαν τοῦ
 Φρουρίου Μεθώνης τρία τέταρτα τῆς ὥρας, ἐπὶ τοι-
 αύτῃ συμφωνίᾳ ὥστε ἐν καιρῷ μάχης νὰ χορηγῆται ἀμοι-
 βαίως ἀμφοτέρωθεν ἡ ἀπαιτούμενη βοήθεια εἰς τοὺς πολε-
 μούντας μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης.

Τὴν δὲ 30 Μαρτίου ἔφθασεν εἰς τὸν πολιορκοῦντα
 τὰ δύο φρούρια στρατὸν καὶ ὁ αἰδιδιμος Ἐπίσκοπος
 Μεθώνης Γρηγόριος (ἄνὴρ γενναῖος καθ' ὅλα, ἀτρόμη-

τος, μάχιμος, καὶ ὀρμητικώτατος, (1) συνωδευμένους μὲ 180 Νεοκαστρίτας, καὶ Μεθωναίους (οἵτινες διὰ τὸν φόβον τῆς πρώτης ὀρμῆς τῶν Ὀθωμανῶν ἦσαν παρεσυρμένοι εἰς τὰς ὀρεινὰς θέσεις τῶν ἐπαρχιῶν Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου), τὸν ὁποῖον ἀνεγνώρισεν ἅπας ὁ τὰ δύο Φρούρια πολιορκῶν στρατὸς ὡς ἀνώτερον ἀρχηγόν, καὶ ἤκουε τὰς ὁδηγίας του, τὰς ὁποίας ἐξέδιδε συμβουλευόμενος αἰείποτε καὶ μὲ τοὺς ἐπισημότερους ὀπλαρχηγοὺς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ· τὴν δὲ 13 Ἀπριλίου ὑπῆγεν εἰς τὴν πολιορκίαν Μεθώνης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Πιεράκος Μαυρομιχάλης Μανιάτης μὲ 120 Μανιάτας συνωδευμένους, ὅστις ἦτον τῷ ὄντι Ἡρώς γενναῖος καθ' ὅλα, ὀρμητικὸς εἰς τὰς μάχας καὶ ἀτρόμητος, μ' ὅλον ὅτι ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του διατελούντων Μανιατῶν ἐνίοτε τὸ ἥμισυ, ἐνίοτε δὲ τὸ τρίτον μέρος εὕρισκετο παρὸν ἐν καιρῷ ἀνάγκης.

Κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθέντα τρόπον ἀφ' οὗ ἐσυστήθησαν αἱ δύο πολιορκίαι τῶν φρουρίων Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης, συγκεῖμεναι ἀπὸ 2000, περίπου στρατιωτῶν Ἀρκαδίων, Νεοκαστριτῶν, καὶ 150 Μεθωναίων καὶ τῶν Μανιατῶν, κατ' ἀρχὰς (διὰ 10 μόνον ἡμέρας) ἐδίδοντο αἱ τροφαὶ ἀπὸ τοὺς Νεοκαστρίτας καὶ Μεθωναίους. ἐπομένως δὲ καὶ αἱ τροφαὶ, καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὰ πολεμεφῶδια ἐστέλλοντο ἀπὸ τὴν Κυπαρισσίαν διὰ τῆς συστηθείσης Γενικῆς ἐφορίας καὶ τῶν συστηθεισῶν ὑπεφοριῶν κατὰ τὰς Κωμοπόλεις φιλιατρῶν, Γαργαλιάνων, καὶ λοιπῶν

(1) Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἐπίσκοπος Μεθώνης Γρηγόριος ἦτον θεῖος ἐκ μητρὸς τοῦ Α. Γρηγοριάδου

οἱ δὲ ἀκροβολισμοὶ μεταξύ Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων ἤρχησαν νὰ γίνωνται ἀδιακόπως, καὶ κατ' ἀρχὰς οἱ Ἕλληνες ἐτρόμαζον περιπλέον ἀπὸ τὰ κανόνια καὶ τὰς Βόμβας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἶχον αὐτὰ ὡς μηδέν, μᾶλλον δὲ καὶ ἰστάμενοι ὀρθιοὶ ἔκραζον. « Οὐ, οὐ, οὐ νὰ χαθῆτε! δότε μας τὰ κανόνια σας, καὶ νὰ ἰδῆτε » καὶ ταῦτα μὲν εἶχον καλῶς. ἀλλ' ἡ ἔλειψις τῶν πολεμεφοδίων κατετάραττε τὸ πᾶν, ὥστε βιασθέντες οἱ τὰ φρούρια πολιορκοῦντες (τὴν ἁπριλλίου) ἔγραψαν πρὸς τὴν συστηθεῖσαν Γενικὴν ἐφορίαν διὰ νὰ προφθάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν πολεμεφόδια. ἀλλὰ ποῦ ἤθελον νὰ εὕρωσιν οἱ ἐφοροὶ πολεμεφόδια, ἐν ᾧ ὅτε ἀνεχώρει ὁ Γρηγ. Δικαῖος ἐκ τῆς Κυπαρισσίας ἄφισε μόνον 165 τεστέδες (δεκάρια) φουσεκίων; μ' ὅλα ταῦτα ἡ γεν. ἐφορία ἅμα ἔκαμεν ἑναρξιν, πρῶτον ἔργον αὐτῆς ἐστάθη τὸ νὰ σκεφθῇ περὶ τῶν πολεμεφοδίων· ἀλλὰ μήπως ἦτο μόνῃ ὑστέρησις πολεμεφοδίων, καὶ εἶχε τὰ χρήματα, ἡ τῇ ἐδόθη πόρος τίς γενικῶς ἢ μερικῶς διὰ νὰ συνάξῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν, ἡ τελευταῖον μήπως ἐνέδωκαν οἱ ἐπαρχιωταὶ νὰ καταθέσωσι κανενὸς εἵδους χρηματικὸν ἔρανον, ἡ καὶ καὶ τρόφιμα εἰς ὅλον τὸ ὕψερον; ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ μέλη τῶν τριῶν συνεφόρων τοῦ Πρωτοσυγκέλλου, δὲν κατέθετον τοῦλάχιστον πρόχειρον τινὰ ἔρανον, ὥστε ἐκ τούτων πάντων ἐκινδύνευε νὰ γίνῃ τὸ μηδέν. ἀλλ' ὁ Πρωτοσύγκελλος ἔχων προητοιμασμένην ἐκ διαλειμμάτων μὲ πολλὴν μυστικότητά 40 ὀκάδας Πυρίτιδος, καὶ 180 μολύβδου, εἶχε παραδώσει αὐτὰ διὰ νὰ δεθῶσιν εἰς φουσεκία (τὴν 29 Μαρτίου)· ἡ δὲ ἐφορία διέταξε διὰ κήρυκος καθ' ὅλην τὴν πόλιν τῆς Κυπαρισσίας διὰ νὰ φέρουν εἰς τὴν Μητρόπολιν ὅσῃν Βαρούτιν εἶχεν ἕκαστος τῶν

κατοίκων, ἂν ἦτον δὲ ἀκόμῃ καὶ 25 δραμίων ποσότητος νὰ μεταφερθῇ καὶ αὐτὴ ὅπου ἂν ὑπῆρχε· διέταξε δὲ ταυτοχρόνως ἡ Γ. ἐφορία τοὺς κατοίκους καὶ ἐκρῆμνισαν τοὺς δύο Μιναρέδες (καμπαναρία, ἢ στήλας) τῶν Ντζαμίων, καὶ ἐσύναξαν τὸν συνδέοντα τὰς πέτρας αὐτῶν μολυβδον, (1) καὶ οὕτως ἀφ' ὅσα συνήχθησαν ἐκ τῆς πόλεως Κυπαρισσίας καὶ ἀφ' ὅσα ἦσαν ἐκ μολυβδου διάφορα σκεύη, οἷον τροχοί, Καντάρια, Κουτάλια, Πιάτα, καὶ ἄλλα τοιαύτης φύσεως, χυθέντα δὲ διὰ τῆς ἐπιστασίας τοῦ Ἰωάννου Κοραχοπούλου εἰς τουφεκοσφαιρίδια, καὶ ἀκολούθως δεθέντα εἰς φουσέκια, ὅλον ἓν ἐτοιζόμενα, μόλις ἔφθασαν νὰ τελειοποιηθῶσι 4000 δεχάρια φουσεκιῶν, τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν (τὴν 4' Ἀπριλλίου) εἰς τὰ πολιορκοῦντα τὰ φρούρια δύο στρατόπεδα.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἦλθεν εἰς τὴν Κυπαρισσίαν καὶ ὁ Ἱερομόναχος χρύσανθος Μεγασπηλαιώτης, προαποσταλὴς παρὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου εἰς τὰ ἐπάνω μέρος τῆς Καρυταίνης διὰ νὰ μανθάνῃ τὰ ἐκεῖσε πραττόμενα παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, καὶ ὁποῖαν πρόοδον λαμβάνει ἡ Ἑλληνικὴ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποστασία. ὅστις παρευρεθεὶς (τὴν 27 Μαρτίου) εἰς τὴν πρώτην μάχην τὴν γενομένην μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀπὸ Τριπολιτζᾶς ἐξελθόντων τότε Ὀθωμανῶν πρὸς παραλαβὴν καὶ συνοδίαν τῶν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Φαναρίου

(1) Προλαβὼν ὁ Πρωτοσύγκελλος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀπέστειλεν ἐν ἀκαρεῖ τὸν Κωνσταντῖνον Μιῶνην εἰς τὸ Κατάκολον (παράλιον τῆς ἐπαρχίας Ἠλίδος), καὶ τὸν Θεόδωρον Σελέτον εἰς τὴν Καλαμάταν μὲ ἰδιά του χρήματα, διὰ νὰ προβλέψωσι Πυρίτιδα, Μολυβδον, Σπιυθρόπετρας, χαρτί, καὶ λοιπά.

μεταβαινόντων διὰ τὴν Τριπολιτζάν Ὀθωμανῶν, εἰς τὴν ὁποίαν μάχην αὐτὴν διεσκορπίσθησαν οἱ Ἕλληνες ἀμαχητὶ (ὡς θέλει ἀναφέρει περὶ τούτου ἡ Ἱστορία διακεκριμένως ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ) καὶ ἰδὼν τὴν διάλυσιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, χωρὶς καὶ νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἐκινδύνευσαν, ἢ ὄχι, ἐφώναζεν ἐνώπιον πάντων ἔντρομος, « ἐχάθημεν, ἐχάθημεν » πᾶν καὶ τὰ στρατεύματά μας, καὶ οἱ Καπεταναῖοι μας !!! καὶ χανόμεσθε. » ταῦτα ἀκούσαντες ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Κυπαρισσίας, ἔμειναν ὡς νεκροί, καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ διεσκορπίσθησαν ἅπαντες τῇ δὲ καχεῖσε, ζητοῦντες ἄσυλον διὰ νὰ καταφύγωσι, καὶ πλοῖα διὰ νὰ διασωθῶσι, τοὺς ὁποίους διὰ πολλῶν ἀπειλῶν καὶ ὑποσχέσεων, ὅτι εἶναι ψευδῆ καὶ λάθος τὰ παρὰ τοῦ Χρυσάνθου λεγόμενα, μόλις καθησύχασεν ὁ Πρωτοσύγκελλος, καὶ ἔμειναν εἰς τὰ ἴδια ἐντοσούτῳ ἢ φήμῃ αὐτὴ διεδόθη καὶ εἰς τοὺς πολιορκοῦντας τὰ φρούρια στρατιωτικοὺς, ἀλλὰ δὲν διεταράχθησαν τελείως, καὶ διετήρουν τακτικώτατα τὴν πολιορκίαν (1).

Διατηρουμένων δὲ καθ' ὅλα τακτικῶς τῶν πολιορκιῶν Νεοκαστροῦ καὶ Μεθώνης, καὶ μὲ ἀτρόμητον γενναϊότητα καὶ ἐνθουσιασμὸν συνηγμένων ὄντων ὅλων τῶν στρατιωτικῶν, συνδεδεμένων δὲ καὶ μὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑποταγὴν, εὐπειθειαν, καὶ ἀγάπην χρεωστικὴν τε καὶ πατριωτικὴν, ἐν μόνον ἦτον τὸ ὅποιον κατετά-

(1) Ἐξῆλθε κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ἡ πυρίτις καὶ ὁ μόλυθος, αἱ πέτραι κτλ. διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ὁπίων εἶχαν ἀποστείλει τοὺς προρραθέντας μὲ χρήματά του ἱκανὰ ὁ Πρωτοσύγκελλος· μέχρι δὲ τῆς πτώσεως τοῦ Νεοκαστροῦ ἡ Γ' ἐφορία ἀκονομεῖ τὰ πολεμφοδία· ἀλλὰ προαγουμένως ἡ χρηματικὴ θυσία τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Α. Φραντζῆ.

ραττε τοὺς πάντας, (πολὺ δὲ μᾶλλον τοὺς ἀπλοῦς) ἢ μὴ ἐμφάνιςις Ἑλληνικῶν πλοίων διὰ τὴν διὰ θαλάσσης πολιορκίαν, καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ εἶχον τὸ μέρος τῆς θαλάσσης πάντῃ ἐλεύθερον· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἡ Γενικὴ ἐφορία τῆς Ἀρκαδίας ἀπέστειλε τριτάκις ἐπίτηδες εἰς Ὑδραν, καὶ Σπέτζας μὲ πολλὰς ὑποσχέσεις διὰ νὰ ἔλθωσι δύο ἢ τρία Ἑλληνικά πλοῖα διὰ τὴν καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης πολιορκίαν τῶν Φρουρίων, οὐδὲ ἀπάντησιν καὶ δὲν ἔλαβεν. Ἐντοσοῦτῳ ἔγραφεν ἡ ἐφορία συνεχῶς εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν πολιορκιῶν, ὅτι τὰ πλοῖα προφθάνουν γρήγορα, ἐκεῖνοι δὲ πάλιν ἐπαρηγόρουν τοὺς λοιποὺς καθ' ἡμέραν μὲ τὰς φευδεῖς αὐτὰς παρηγορίας, μέχρις ὅτου μόλις (ὑπερμεσοῦντος τοῦ Μαΐου) ἐφάνησαν δύο πλοῖα ἀπὸ τὰς Σπέτζας, κυβερνώμενα τὸ μὲν, παρὰ τοῦ Ν. Μπότση, τὸ δὲ, παρὰ τοῦ Ἀναστασίου Κολανδρούτζου, (τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὁποίων θέλουν ἐκτεθῇ ἀκολούθως).

Ἐπειδὴ δὲ εἶχε φθάσει ἡ ἑβδομάς τῶν παθῶν (καθότι τὸ ἅγιον Πάσχα κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἦτον τὴν 10 Ἀπριλλίου), οἱ ἐν ταῖς πολιορκίαις διατρίβοντες στρατιῶται χωρικοὶ ἔχοντες τὴν θέλησιν, ἄλλως τε καὶ τὴν ιδέαν ὅτι, ἐὰν δὲν ἐορτάσωσι τὸ Πάσχα εἰς τὰς ἐστίας των, ἀμαρτάνουν θανάσιμως, ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης Πέμπτης (17 Ἀπριλλίου) μέχρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου διὰ νυκτὸς ἀνεχώρουν ὅλον τὸ πλῆθος τῶν χωρικῶν αὐτῶν στρατιωτικῶν, ἔμειναν δὲ 85 ἀρχηγοί τε καὶ στρατιῶται εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Νεοκάστρου, καὶ 56 εἰς τὴν τῆς Μεθώνης. Τὴν δὲ δευτέραν τῆς Διακαινησίμου (11 Ἀπριλλίου) ἰδόντες οἱ ἐν τῷ Νεοκαστρῷ Ὀθωμανοὶ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν πολιορκη-

τῶν, ἀπεφάσισαν νὰ κάμωσιν ἔξοδον κατὰ τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων· καὶ περὶ τὴν 8 ὥραν Π. Μ. ἐξῆλθον κατὰ τῶν Ἑλλήνων πλείους τῶν 600, ἐνάρξαντος εὐθὺς ἔσωθεν τοῦ Φρουρίου καὶ τοῦ πυροβολισμοῦ τῶν κανονίων καὶ τῶν βομβῶν. Οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες μετὰ τῶν ἀρχηγῶν των, τοῦ Ἐπισκόπου Μεθώνης Γρηγορίου, τοῦ Δ. Παπᾶ Τζόρη, τοῦ Ἰω. Μελίου, τοῦ Γρηγορίου Σιράκου, τοῦ Ἀθανασίου Γρηγοριάδου, τοῦ Νικολάου Πονηροπούλου, καὶ τοῦ ἀτρομήτου Παπᾶ Ἀναστασίου τοῦ ἐκ Χαλαζονίου (Κώμης τῆς Ἀρκαδίας), καὶ τοῦ Ἀναστασίου Γυφτάκη ἐκ Ῥαφτοπούλου (Κώμης τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας) ἰδόντες τὸ ὡς γιγαντιαῖον ἀργὸν βᾶδισμα τῶν ἐξεληθόντων Ὀθωμανῶν, ἐγνώρισαν εὐθὺς ὅτι εἶναι ἐπίτηδες τρόπος διὰ νὰ δειλιάσουν οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι πολιορκηταί, καὶ νὰ δοθῶσιν εἰς φυγὴν· σκεφθέντες ὁμῶς τάχιον, ἀπεφάσισαν ἅπαντες νὰ ταφῶσιν εἰς τὴν γῆν ἐκείνην, ἀλλ' ὅχι νὰ διαλύσωσι τὴν πολιορκίαν.

Ἐν τούτοις οἱ ἐξεληθόντες ἐμερίσθησαν εἰς τρία σώματα, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες εὐθὺς εἰς ἄλλα τρία καὶ κατέλαβον τὰς καταλλήλους πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν Ὀθωμανῶν θέσεις, ὡς καλῶς εἰδότες αὐτάς· καὶ ὁ μὲν Ἐπίσκοπος Μεθώνης, ὁ Πρωτοπαπᾶς Τζόρης, καὶ ὁ Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης ἔμειναν εἰς Ταμπούρια (προμαχῶνας), ἔχοντες πλησίον των καὶ τὸν ἐκ Νεοκάστρου Ἰωάννην Οἰκονομίδην διὰ νὰ προφθάνωσιν ἀνάγκης οὐσης πολεμεφόδια, νὰ παρατηρῶσι δὲ καὶ τὰ τῶν Ὀθωμανῶν κινήματα καὶ στρατηγῆματα, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας. Ἐν τούτοις ἡ μάχη ἐκατέρωθεν ἤρχησε πεισματώδης, ἀλλ' οὔτε οἱ Ὀθωμανοὶ ἐδυνήθησαν νὰ τρέψωσιν εἰς

φυγὴν τοὺς Ἑλληνας, οὔτε οἱ Τοῦρκοι αὐτοὶ ἔδιδον τὰ ὀπισθέν των εἰς τοὺς Ἑλληνας, οἵτινες μεμερισμένοι ὄντες εἰς τρία μέρη ἀνὰ 25, 26, καὶ 28, οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶχον τὰ πλευρὰ, οἱ δὲ τὰ ὀπίσθια, ὑποπτεύοντες κάθε ἐνδεχομένην ἀπατηλὰν ἐπιδρομὴν τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ἐντοσούτῳ τὰ κανόνια καὶ αἱ βόμβαι ἐρρίπτοντο ἐκ τοῦ Φρουρίου ὡς χάλαζαι ἀκαταπαύστως, καὶ ἡ ψιλὴ φωτιὰ τῶν Ὀθωμανικῶν πυροβόλων ἐπιπτεν ὡς βροχὴ κατὰ τῶν ὀλίγων αὐτῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ (χάρις τῷ Ὑψίστῳ) κανεὶς τῶν Ἑλλήνων οὔτε κἄν ἐπληρώθη (1), καθάτι ἡ θέσις ἐκεῖνη, ὡς πετρώδης εἶναι πολλὰ βοηθητικὴ εἰς τὰς μάχας· ἐκ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν ἐπληρώθησαν δύο, οὓς καὶ διεύθυναν εὐθὺς εἰς τὸ Φρούριον.

Οἱ Ὀθωμανοὶ ἔχοντες πάντοτε τὰς ἐλπίδας των ὅτι ἀναμφιβόλως ἤθελον συλλάβει εἰς χεῖρας των ἐκείνους τοὺς ὀλίγους Ἑλληνας καὶ διὰ τὴν ὀλιγότητα, καὶ διὰ τὸ ἀπειροπόλεμον, καὶ θεωροῦντες τοὺς Ἑλληνας ἀτρομήτους καὶ σταθεροὺς εἰς τὸ ὕς προμαχῶνας των ὕστερον ἀπὸ μίαν ὥραν καὶ ἡ μίσειαν τοιαύτης πεισματώδους μάχης, καὶ αἰσχυνθέντες ὅχι ὀλίγον ὡς ἐκ τῆς σταθερότητος αὐτῆς τῶν Ἑλλήνων, ἐν ᾧ συνῆλθον εἰς συμβούλιον διὰ νὰ ἐπιπέτῳσιν ἅπαντες μετ' ἐπιμονῆς ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων, ἔφθασε καταβαίνων ἐκ τῶν ἄνωθεν λόφων ὁ τὴν πολιορκίαν τῆς Μεθώνης

(1) Ἀπίθκον δύναται νὰ νομισθῇ εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἴσως τό, ὅτι ὕστερον ἀπὸ τήν πληθύν πυροβολισμῶν παντοίων, νὰ μὴ πληρωθῇ κἄν εἰς Ἑλλήν· ἅς βεβαιωθῶσι δὲ, ὅτι ἐξιστοροῦμεν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ χρησιθῶμεν εἰς τὸ ὁμοεινές.

διατηρῶν ἀτρόμητος καὶ γενναῖος Παναγιώτης Ντούφας (1) (πρὸς τὸν ὅποιον εἶχον ἀποστείλει οἱ Ἕλληνες ἄνθρωπον, ἅμα ὅτε εἶδον τὴν ἔξοδον τῶν Ὀθωμανῶν, προσκαλέσαντες αὐτὸν διὰ νὰ προφθάσῃ εἰς βοήθειάν των), καὶ εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς μάχης εὐθὺς συνωδευμένος ἀπὸ 36 Ἕλληνας μὲ φωνὰς καὶ κραυγὰς· πλησιάσαντος δὲ αὐτοῦ ἕως τόξου βολῆς, εὐθὺς ἐξῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἐκ τῶν προμαχῶνων των καὶ δρομαῖοι ἐπιπεσόντες ἀτρομήτως ἐπὶ τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς ἐνίκησαν, τρέψαντες αὐτοὺς μὲ ἀνέλπιστον φυγὴν, ζωγρήσαντες δύο ἐξ αὐτῶν, πληγώσαντες δὲ καὶ πολλοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐτελεύτησαν 7 : (ὡς ἐδόθησαν αἱ πληροφορίες παρὰ τινων ἐν τῷ Φρουρίῳ Νεοκαστροῦ διατελούντων Ἑλλήνων ὑπηρετῶν, ἐξελθόντων δι' ἀδείας τῶν Ἀγάδων (Κυρίων) των.)

Τραπέντες δ' οὕτως εἰς φυγὴν οἱ Ὀθωμανοὶ, εἰσῆλθον εἰς τὸ Φρούριον κατησχυμένοι, καὶ ζημιωμένοι τὰ τὰ μέγιστα ἀπὸ τόσους ὀλίγους Ἕλληνας. (2) Ἀλλ' ἡ φήμη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μάχης διασπαρεῖσα καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν τῆς ἐπαρχίας, τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν δι' εἰδοποιήσεων ἐγγράφων τῆς Γενικῆς ἐφορίας, ἐκίνησεν εἰς φιλοτιμίαν μεγάλην τοὺς ἀπελθόντας εἰς τὰς οἰκίας των Ἕλληνας διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα,

(1) Ὁ γενναῖος οὗτος Ντούφας ἦτον ὀρηκτικός, εὐκίνητος, καὶ εἰς τὸ ἄκρον ταχύπους, ὅστις καὶ ἐπληρώθη δις κατὰ τὸν πόδα εἰς τὰς μάχας, ἀλλ' ἰατρεύθη.

(2) Τὸ νὰ μὴν εὐρεθῇ ὅλος ὁ στρατὸς παρὼν εἰς τὴν μάχην αὐτήν, ἦτον κατ' εὐδοκίαν θεῖαν καὶ τοῦτο, διὰ νὰ φιλοτιμηθῶσιν οἱ παρευρεθέντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλίγοι ἐκεῖνοι Ἕλληνες, καὶ νὰ φανῶσι νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι.

οἱ τινες χωρίς τινος πλέον ἄλλης ἀργοπορίας τὴν τε-
τάρτην τῆς διακαινησίμου (13 Ἀπριλίου) συνήχθησαν
ἅπαντες πάλιν εἰς τὰ στρατόπεδά των (1)· ἔκτοτε δὲ
καθ' ὅλην τὴν ὑπόλοιπον διάρκειαν τῆς πολιορκίας οἱ
Ὀθωμανοὶ ἐξήρχοντο μὲν κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς μά-
χην, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔκαμαν αὐτὴν ἔξοδον
τῆς 11 Ἀπριλίου, ἀλλὰ πάντοτε περιωρισμένοι περὶ
τὸ προάστειον (τὸ Βαροῦσι), καὶ περὶ τὴν κατὰ τὸ μέ-
ρος τῆς ξηρᾶς περιφέρειαν τοῦ Φρουρίου, ὅπου καὶ ἐ-
γίνοντο συνεχεῖς μάχαι καὶ ἀκροβολισμοὶ μεταξὺ αὐ-
τῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἄχρις οὗ ἐλαττωθέντα τὰ ἐν
τῷ Φρουρίῳ τρόφιμά των, ἀπεκατέστησαν αὐτοὺς ἀδυ-
νατωτέρους (2) εἰς τὸ μάχεσθαι, καὶ μὴ ὅλον ὅτι πρὶν
ἢ φθάσωσι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ πολιορκήσωσιν
αὐτοὺς διὰ θαλάσσης, δις ἐστάλησαν τροφαὶ ἀπὸ τοῦ
Φρούριον τῆς Μεθώνης εἰς τὸ τοῦ Νεοκάστρου διὰ μι-
κρῶν πλοιαρίων, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος
τῶν ἐν τῷ Φρουρίῳ τῆς Μεθώνης διαμενόντων Ὀθω-
μανῶν.

Ὑστερον ἀπὸ τόσας καὶ τόσας ἀποστολὰς ἐπίτηδες
ἀνθρώπων, καὶ τελευταῖον (τὴν 19 Ἀπριλίου) τοῦ Ζα-
φειρίου Φραγτζῆ (ἀνεψιοῦ τοῦ Πρωτοσυγέλλου) μόλις
μετὰ ἓνα μῆνα καὶ ἀπὸ τούτου καὶ ὕστερον, ἔφθασαν

(1) Κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ἦλθε καὶ ὁ Γεωργῆς Κωνσταντῖνος Γιερμάκος εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Μεθώνης μετὰ τοὺς 120 κατὰ πρῶτον Μα-
νιάτας, περὶ οὗ ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ σελίδι 382.

(2) Ὅσον ἡλαττοῦντο τὰ τρόφιμα τῶν Ὀθωμανῶν τόσον καὶ αἱ
σωματικαὶ τῶν δυνάμεις ἡλαττοῦντο, καὶ ἐγίνοντο πολὺ ἀδυνατώτεροι
εἰς τὰς μάχας.

(τὴν 18 Μαΐου) τὰ δύο Ἑλληνικά πλοῖα διὰ νὰ πολιορκήσωσι καὶ διὰ θαλάσσης τὰ Φρούρια, τὰ ὅποια παρεμποδίζον πλέον τὴν εἰς τὰ Φρούρια εἰσόδον τροφίμων εἰδῶν, διαφόρων καὶ ἄλλων τοιούτων (1), ὥστε οἱ ἐν τῷ Νεοκάστρῳ Ὀθωμανοὶ (ὑπερμεσοῦντος τοῦ Ἰουνίου) κατήντησαν πλέον εἰς ἐσχάτην ἔλλειψιν τροφίμων, καὶ ἤρχησαν νὰ τρώγουν ἵππους, ὄνους, κτλ. ἀκολούθως δὲ καὶ γάτας, σκύλλους, καὶ τὰ παρόμοια· εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν φθάσαντες ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν τροφῶν, ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν τῶν ἐν τῇ Μεθώνῃ Ὀθωμανῶν διὰ νὰ τοῖς προσθάσωσι τροφάς, καὶ ἐπὶ τούτῳ μὲ μίαν φελοῦκαν (λέμβον), τὴν ὁποίαν εἶχον ἀπ' ἀρχῆς ἀπεσυρμένην εἰς τὴν ξηράν, μετὰ μεγάλης ἐπιδεξιότητος διὰ νυκτὸς διεύθυναν (τὴν

(1) Ἐάν δὲν ἤθελον φθάτη τὰ περὶ ὧν λόγος πλοῖα μέχρι τέλους Μαΐου, ἤθελε διαλυθῇ ἀναμφιβόλως τὸ πλῆθος τῶν πολιορκουμένων τὰ Φρούρια, καθότι ἐθεώρουν ἐλευθέραν τὴν θαλασσοπλοίαν, δι' ἧς ἐξοικονομοῦντο καὶ ἀπὸ τὰς ἐν Μεθώνῃ τροφάς, ὀλίγας μὲν διὰ τὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν Φρουρίων ἐλλείψιν, ἀλλ' ὅπως ἂν εἶχε, ἐγίνοντο καὶ αὐταὶ αἱ ὀλίγαι τροφαὶ μέσον βοηθητικὸν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς διὰ νὰ ἀντέχουν εἰς τὴν πολιορκίαν. δὲν ἦτον δὲ μόνον αὐτὸ τὸ παραπικραῖνον τοὺς πολιορκουοντας Ἕλληνας, ὅσον ἦτον καὶ τὸ, ὅτι ὑπώπτουν μή πως φανῶσιν αἰφνης καὶ πλοῖα ὑπὸ ἄλλην τινα σημαίαν καὶ δώσουν τροφάς καὶ εἰς τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις Ὀθωμανοὺς, ὡς εἶχον δώσει καὶ εἰς τοὺς ἐν τοῖς τῶν Π. Πατρῶν καὶ τῆς Κορίνθου Φρουρίοις, καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἀκόμι· τότε δὲ ἤθελεν εἶσθαι εἰς μάτην ἡ πολιορκία πλέον, καθότι ἤθελε φθάσει εἰς τὸ ἀνυπόφορον με ὅλον ὅτι ἡ Γενικὴ Ἐφορία τῆς Ἀρχιεπίσκοπίας διεύθυνε τακτικῶς ὅλα τὰ τρόφιμα εἶδη εἰς τοὺς πολιορκουοντας κατὰ τὴν ξηράν ἐν ἀφθονίᾳ καθὼς παρῆρχεν ἀκόμι καὶ εἰς τὰ πολιορκουόμενα κατὰ τὴν θαλάσσαν πλοῖα (ἐκτὸς πολεμεφοδίων εἰς αὐτὰ) ὅλα τὰ τρόφιμα, οἶον κρέατα, παξιμάδια, κρασί, τυροὺς, βούτυρα, καὶ λοιπά.

8 Ἰουλίου) εἰς Μεθώνην δύο Ὀθωμανοὺς ἀναγγελοῦντας τὴν ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν τροφίμων ἀπελπισίαν των, καὶ ὅτι ἐὰν δὲν προφθασθῶσι τροφαί, ὥς ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς θέλουν παραδοθῇ ὁμοῦ μὲ τὸ Βασιλικὸν Κάστρον εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἃς ᾗναι τὸ κρίμα εἰς τὸν λαϊμόν των, νὰ δώσῃσι δὲ ἀκολούθως καὶ τζεβάπι (λόγον) εἰς τὸν Βασιλεῖά. (1)

Οἱ δὲ ἐν τῇ Μεθώνῃ Ὀθωμανοὶ, καίτοι φερούμενοι καὶ αὐτοὶ τροφῶν, μ' ὅλα ταῦτα ἐπειδὴ τοῖς ᾗτο θρησκευτικῶς ἀπηγορευμένον τὸ νὰ μὴ βοηθῶσι τοὺς Ντὶν Ἰσλάμιδες (ὁμοθρήσκους των) εἰς τὰς κρίσεις των περιστάσεις, καὶ τοιαύτης μάλιστα ἐποχῆς, καὶ ἐπιστηριγμένοι ὄντες ὅτι ἐκπληροῦσι χρέος Ἰερὸν καὶ φιλάνθρωπον, ἄλλως ὑποκείμενοι εἰς τὰς τοῦ Προφῆτου καὶ τοῦ Βασιλέως των κατάρας, ἐνέκριναν ὥς ἐκ τούτων νὰ βοηθήσωσιν ἐκ τοῦ ὑστερήματος καὶ τοὺς συγχινδυνεύοντας ἀδελφούς των. καὶ οὕτω λαβόντες ἐν πλοῖον Ὀθωμανικὸν (Μπόγον) ἐλλιμενισμένον εἰς τὸν λιμένα Μεθώνης, καὶ φορτώσαντες εἰς αὐτὸ διάφορα εἶδη καρπῶν καὶ τροφίμων, ἐφοδιάσαντες δὲ καὶ μὲ συνοδίαν 25 Ὀθωμανῶν τῶν μᾶλλον ἰσχυροτέρων, διεύθυναν αὐτὸ διὰ τὸ Φρούριον Νεοκάστρου. ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πλοῖον ἐθαλασσοπόρει, τὰ Ἑλληνικὰ δύο πλοῖα προγινωρίζοντα τὴν εἰς Μεθώνην ἀποστολὴν τῆς προῤῥηθείσης λέμβου, καὶ παραφυλάττοντα (ὥς ἡ Γαλὴ τὸν Μῦν) τὴν ἐξόδον

(1) Ἡ ἀποστολὴ αὕτῃ ἐγένεν ἐκ τοῦ, ὅτι τὸ μεταξὺ Νεοκάστρου, καὶ Μεθωνης διάστημα διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης εἶναι πολλὰ πλησίον.

αὐτοῦ (1), ἅμα δτε εἶδον οἱ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς πλοίοις Ναυτικοὶ διὰ τῶν τηλεσκοπίων (τὴν 9 Ἰουλίου), ὅτι ἤνοιξε τὰ πανία τὸ Ὄθωμανικὸν αὐτὸ πλοῖον, τὸ ἐφθασαν εὐθὺς μὲ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα. ἐν ᾧ δὲ τὸ πλοῖον (ὁ Μπόγος) ἐπλησίαζε νὰ λάβῃ τὴν πρὸς τὸ ἀνάντες θαλασσοπλοῖαν (τὰ σοβράνα) διὰ τὴν εἰς τὸν λιμένα Νεοκάστρου εἰσέλευσίν του, ὑποπλέον πάντοτε πλησίον τῆς ξηρᾶς διὰ νὰ ἔχῃ ὑπεράσπισιν ἀπὸ τὰ Φρούρια κανονοβολισμῶν καὶ βομβῶν, (ἦτο δὲ καὶ τοῦτο τέχνασμα τῶν ἐν αὐτῷ Ὄθωμανῶν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἀντικρούσεως) τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα μ' ὅλους τοὺς ἀπὸ τὸ Φρούριον Μεθώνης κατ' αὐτῶν κανονοβολισμοὺς καὶ ἀκαταπαύστους Βομβισμοὺς, καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ Μπόγῳ Ὄθωμανοὺς, οἵτινες ἀντεῖχον μὲ γενναϊότητα καὶ ἀνδρείαν ἀντικρούοντες τὰς Ἑλληνικὰς ἐφορμήσεις, δὲν ἐδυνήθησαν μὲν νὰ συλλάβουν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πλοῖον, ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸ ἡδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα Νεοκάστρου, ἐπέστρεψε δὲ εἰς τὴν Μεθώνην, φέρον ἐπτὰ φονευμένους καὶ τοὺς λοιποὺς σχεδὸν ὅλους τοὺς ἐν αὐτῷ Ὄθωμανοὺς πληγωμένους ἐκ τῆς γενομένης ναυμαχίας αὐτῆς, καθ' ἣν ἐπληρώθησαν καιρίως καὶ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν δύο πλοίων 17 Ἑλ-

(1) Οἱ ἐν Μεθώνῃ Ὄθωμανοὶ παρετήρουν ὥστε, εἰὰ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἦσαν μακρὰν, τότε νὰ διευθύνωσι τὸν Μπόγον. Ἰδόντες δὲ ὅτι ἦσαν τῷ ὄντι μακρὰν (τὸ ὅποιον τέχνασμα ἐπίτηδες ἔπραξαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπομακρυνθέντα διὰ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς Ὄθωμανοὺς), ἤνοιξαν οἱ ἐν τῷ Ὄθωμανικῷ πλοίῳ τὰ πανία, ἐκωπηλάτουν δὲ προσέτι διὰ νὰ εἰσέλθουν ταχύτερον εἰς τὸν λιμένα Νεοκάστρου καὶ ν' ἀποφύγῃσι τὸν παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων πικαίμενον αὐτοῖς κίνδυνον.

ληγες Ναυτικοί, τοὺς ὁποίους διευθυνθέντας εἰς τὴν Κωμόπολιν τῶν Φιλιατρῶν, ἡ ἐφορία τῆς Ἀρκαδίας ἐπεσκέφθη διὰ χειρουργοῦ, χορηγοῦσα εἰς αὐτοὺς ἐν ἀφθονία ὅλα τὰ ἀνογκαῖα ἄχρις οὗ ταχέως ἐθεραπεύθησαν.

Οἱ ἐν τῷ Νεοκάστρῳ πολιορκούμενοι Ὀθωμανοὶ ἔκτοτε ἀπελπισθέντες, δὲν ἔδιδον πλέον μερίδας εἰς τοὺς ἀδυνάτους ἐκ τῶν ὁποίων εἶχον τροφίμων, εἰ καὶ ἐκ ζώων ἀκαθάρτων καὶ ἄλλων παρομοίων εἰδῶν συγκειμένων τῶν τροφίμων αὐτῶν, ὥστε κατηναγκάσθησαν ἐξ αὐτῶν 125 ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ ἐξῆλθον τοῦ Φρουρίου (τὴν 14 Ἰουλίου) ἐπικαλούμενοι τὸ ἔλεος καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν πολιορκητῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πολιορκίας διεύθυναν εἰς τὴν Κυπαρισσίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γ. ἐφορίας, ἥτις ἐπεριποιήθη αὐτοὺς περιθάλψασα τὴν πείναν αὐτῶν με τροφάς, καὶ τὴν γυμνότητα με ἐνδύματα, (καθότι τὰ ἐνδύματά των ἦσαν διεβρήγμένα καὶ ρυπαρώτατα), μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας διένειμε τὰς μὲν γυναῖκας εἰς τὰς Κώμας διὰ νὰ ἐργάζωνται ὑπηρετοῦσαι εἰς τὰς τῶν Ἑλλήνων οἰκίας, καθὼς καὶ τοὺς γεροντωτέρους ἄνδρας, ἐφύλαξε δὲ μόνον 16 ἐκ τῶν ἐχόντων νεωτέραν τῶν 60 ἐτῶν ἡλικίαν· καὶ διὰ νὰ διατηρῶνται ἀσφαλέστερον ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς οἶκημα ἐντὸς τοῦ ἐρειπίου Ἀκροπόλεως τῆς Κυπαρισσίας ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῶν ἐν αὐτῇ φυλάκων (βαρδιάνων), ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄνευ ἀδείας τῆς Γενικῆς ἐφορίας ἐφόνευσαν αὐτοὺς ρίψαντες ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις τῆς Ἀκροπόλεως (1).

(1) Ἐπὶ τούτῳ ὁ Πρωτοσύγκελλος ἐταράχθη ὑπερβολικὰ, καὶ ὄχι τόσο

Μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐξοδὸν τῶν 125 Ὀθωμανῶν ἐξήλθον καὶ ἄλλοι ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερον πλεόν τὴν δυστυχίαν τῆς ἀσιτίας, τοὺς ὁποίους οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πολιορκίας ἀπέστειλαν εἰς τὴν ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ λιμένος Νεοκάστρου μικρὰν καὶ ξηρὰν ἐρημόνησον, Χελωνάκι καλουμένην, ἐφ' ὑποσχέσει τοῦ νὰ σέλλωνται τακτικῶς εἰς αὐτοὺς αἱ ἡμερούσιοι τροφαὶ των, ἕως οὗ παραδοθῶσι καὶ οἱ λοιποὶ ἀλλ' ἐπειδὴ παρημέλησαν ἔπειτα τὴν ὑπόσχεσίν των οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἀπὸ τοῦ νὰ πέμπωσι τὰς τροφὰς εἰς τοὺς ἐν τῇ ξηρονήσῳ διαμένοντας δυστυχεῖς Ὀθωμανοὺς, μὴ ἔχοντες οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ πῶς ἄλλως νὰ τραφῶσιν, οἱ μὲν ἀπέθνησκον ἀπὸ τὴν πείναν, καὶ τὴν δίψαν (καθότι οὔτε ὕδωρ εἶχεν ἡ ξηρόνησος), οἱ δὲ καταβιβρώσκοντες ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τεθνεῶτος, τὰ κρέατα, ἕως οὗ κατελύθησαν ἅπαντες (I).

διὰ τοὺς ἄλλους ὅσοι ἐπράξαν τὸν ἀφανισμόν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δυστυχῶν Ὀθωμανῶν, ὅσον διότι εἰς τὴν ἀθέμιτον πράξιν αὐτὴν συνεμέθεξε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ αὐτάδελφος τοῦ Ἀθανασίου Γρηγοριάδου, Γεώργιος Γρηγοριάδης, ὅς τις ἠρνήθη τὴν εἰς τὴν πράξιν συμμετοχὴν του ἐπὶ προφάσει, ὅτι ἐκ περιστάσεως εὐρέθη μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ὅχι ἐκ προμελέτης.

(1) Εἶναι φρίκης ἄξιον εἰάν ἤθελε περιγράψῃ τις λεπτομερῶς τὴν ἀθλίαν καὶ ὀδυνηρὰν κατὰστασιν τῶν δυστυχῶν αὐτῶν Ὀθωμανῶν, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς εἶχε καταντήσῃ ἡ παραμέλεια, καὶ ἡ διὰ τὴν ὀλίγην τροφοδοσίαν των φειδῶ τῶν Ἑλλήνων ἔργον τοῦ ὄντι ἀπάνθρωπον καὶ σκληρόν! ἔργον θηριωδίας, ἀσπλαγχνίας, καὶ ὁμότητος, καθ' ὅλους τοὺς λόγους τῆς Ἡθικῆς Σωροῦμενον, εἰ καὶ ἐκδικητικόν! καὶ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον δὲν ἐξήρκει εἰς τοὺς δυστυχεῖς αὐτοὺς ὅτι πεινῶντες κατέτρωγον τὰ τῶν θνησιμαίων πτωμάτων τῶν ἄλλων ὁμοίῳ αὐτοῖς ἀνθρώπων κρέατα, ἀλλὰ καὶ μὴ ἔχοντες πῶς ν' ἀποθῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν (ἴσως δι' ἐλέους ἄλλων τινῶν τύχῳσι σωτηρίας), ἐλάμβανον τὰ πτώματα τῶν τεθνεῶτων, καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὰ

Οἱ δὲ ἐν τῷ Φρουρίῳ Νεοκάστρου διαμείναντες λοιποὶ Ὀθωμανοὶ πληροφορηθέντες ὅσα δεινὰ οἱ ἐξελθόντες ὑπέφεραν, δὲν ἐνέκριναν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἑλληνας, ἀποφασίσαντες κατὰ προτίμησιν νὰ ταφῶσιν ἐντὸς τοῦ Φρουρίου μᾶλλον, ἐὰν δὲν ᾔθελε τοῖς προφθάσει βοήθεια καὶ τροφαί· ὥς ἐκ τῆς ἐπιμονῆς των δὲ ταύτης λαβόντες ἀφορμὴν οἱ Ἕλληνες, πληροφορηθέντες δὲ καὶ τὴν ἐσχάτην σωματικὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀτονίαν τῶν πολιορκουμένων, ἐχόντων πρὸς τῇ ἀσιτίᾳ καὶ ὑστέρησιν ὕδατος (1) (ὥς κρημνισθέντος ἐνὸς μέρους τοῦ ὕδραγωγείου ἀπ' ἀρχῆς τῆς πολιορκίας παρὰ τῶν Ἑλλήνων), ἀπεφάσισαν νὰ γίνῃ ἐφοδος, καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πολιορκίας εἰδοποίησαν τὴν Γενικὴν ἐφορίαν, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὰ τῆς ἐφόδου ἀναγκαῖα, ἥτις ἡτοίμασεν εὐθὺς κλίμακας, πανία, πνεύματα, καὶ λοιπὰ, ἔχουσα προεφωδιασμένην (μεσοῦντος τοῦ Ἰου-

ὡς εἶδος λέμβου κωπηλατοῦντες διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν των, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο ἀπετύγχανον· καθότι οἱ Ἕλληνες δὲν τοὺς ἄφινον νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὴν ξηράν, ἢ φονεύοντες αὐτοὺς, ἢ καὶ ἐμποδιζόντες παντοφτρόπως τὴν εἰς τὴν ξηράν ἀπόβασίν των, ἕως ὅτου κατελύθησαν ἅπαντες μὲ τοιοῦτον τραγικὸν τέλος. Ἐνταῦθα ὁ κάλαμος μὴ δυνάμενος νὰ ὀδεύσῃ πλέον διὰ τὴν ἐξίστόρησιν τῶν συμβάντων δεινῶν εἰς τοὺς δυστυχεῖς αὐτοὺς πρόσφυγας Ὀθωμανοὺς, παύει, ἀφίνων αὐτὰ εἰς τὴν σιωπὴν

(1) Οἱ Ὀθωμανοὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τοῦ Νεοκάστρου μὴ ἔχοντες κινητὸν ὕδωρ πότιμον, ἔπινον ἀπὸ τὰ γλυρὰ ὕδατα τῶν φρεάτων· ἀποξηρανθέντων δὲ καὶ τῶν περιττοτέρων αὐτῶν, ἔβραζον τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης μὲ θύα λέβητας ὡς εἶδος λαμπίκου, καὶ ἔπινον τὸ ἐκ τοῦ ἀτμοῦ σταλάζον ὕδωρ· ἀλλ' αὐτὸ ἦτο θάνατηφόρον, καθότι ὅσοι ἔπινον ἐξ αὐτοῦ ἠσθένουν ἀπὸ διάρροϊαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπέθνησκον.

Τὴν τέχνην αὐτὴν ἐδίδαξεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὁ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν αὐτόσε διατρίβων Αὐστριακὸς Ὑποπρόξενος Λεόντες ὀνόματι, ἀνὴρ φιλότουρκος καὶ πολλὰ μισέλλην.

λίου) τὴν πολιορκίαν καὶ μὲ ἓν κανόνιον 16 λιτρῶν, μὲ σφαίρας, καὶ τὴν δι' αὐτὸ χρήσιμον πυρίτιδα· ἐτοιμασθέντων δὲ πάντων τῶν διὰ τὴν ἔφοδον, μὴ δυνάμενοι οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ ὑποφέρουν τὴν κατακραυγὴν τῶν γυναικῶν καὶ παίδων των διὰ τὴν ἐκλείψασαν παντελῶς συνήθη τροφὴν αὐτῶν, κλείσαντες πλέον τὰ ὄμματά των (κατὰ τὴν παροιμίαν), ἐπρότειναν συνθήκας διὰ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἑλληνας, καὶ μετὰ τρεῖς συνεντεύξεις ἀλλεπαλήλους ἀπεφασίσθη ἡ συνθήκη ἐγγράφως, διὰ νὰ λάβωσιν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς τῶν Ὀθωμανῶν κινητῆς περιουσίας τὰ χρήματα, τὸ χρυσίον, τὸ ἀργύριον, καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους, τὰ δὲ λοιπὰ εἶδη νὰ λάβωσιν οἱ Ὀθωμανοὶ, οἵτινες ν' ἀποσταλῶσι δι' Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς τὰς παραλίους πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας. τελειωθείσης δὲ τῆς ἐγγράφου ταύτης συνθήκης, μετεκόμισαν οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὰ δύο πολιορκουῦντα πλοῖα τὴν κινητὴν αὐτῶν περιουσίαν συγκειμένην ἀπὸ Κιβώτια (φορτζέρια κασέλας) κλειδομένα ἅπαντα, καὶ ἐσφραγισμένα καὶ ἀπὸ δέσμας (τέγκια) δεδεμένας μὲ σχοινία καλῶς καὶ ἐσφραγισμένας τὴν δὲ πρωίαν τῆς 7 Αὐγούστου ἐγένετο ἡ ἐκ τοῦ Φρουρίου ἔξοδος τῶν Ὀθωμανῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι καὶ ταῖς βάσεσι τῆς συνθήκης, ἀλλὰ νὰ φανθῇ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἕκαστος Ὀθωμανὸς μήπως ἤθελε φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα ἢ ἄλλα μεταλλικά εἶδη πολύτιμα, καὶ οὕτω νὰ ἐπιβιθασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ μετακομισθῶσιν, ὥς διελάμβανεν ἡ συνθήκη ὑπογεγραμμένη ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν τῆς ἐξόδου τῶν Ὀθω-

μανῶν καὶ τῆς ψεύσεως αὐτῶν ἔφθασαν ἐκ τῆς Κυπαρισσίας εἰς τὸ Νεόκαστρον καὶ τὰ τρία μέλη τῆς Γενικῆς ἐφορίας, προσκεκλημένα παρὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν διὰ νὰ συγχαρῶσι τὴν πτῶσιν τοῦ Φρουρίου Νεοκάστρου, ὥς μὴ δαπανθέντων ἐπὶ ματαιῇ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἀγώνων. οἱ δὲ ὀπλαρχηγοὶ προσεκάλεσαν καὶ τὸν Πρωτοσύγκελλον Α. Φραντζῆν διὰ νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν ψαῦσιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, εἰσῆλθε δὲ μετὰ τῶν δύο συνεφόρων του ἐντὸς τοῦ Φρουρίου διὰ νὰ παρατηρήσωσιν αὐτὸ εἰς ποίαν κατάστασιν εὕρισκετο. Ἐξ ὧν δὲ περιήρχοντο εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Φρουρίου, μετὰ μίαν ὥραν αἰφνης ἠκούσθησαν πυροβολισμοί, θόρυβος, καὶ ταραχὴ· ἐξετάσαντες δὲ περὶ τῶν διατρεχόντων αὐτῶν, ἐπληροφορήθησαν ὅτι οἱ Ἕλληνες φονεύουν τοὺς διὰ συνθήκης παραδοθέντας Ὀθωμανούς.

Ἄλλ' ὁ φόνος οὗτος καὶ ἡ σφαγὴ τῶν Ὀθωμανῶν δὲν ἔγινεν ἐκ προμελέτης, οὔτε δὲ καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ ἐπεθύμουν αὐτὸ, ἐγεννήθη δὲ ἀπὸ ἀναμνήσεις τῶν, ὅσα οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ὑπέφεραν δεινὰ ἐπὶ Τουρκοκρατείας, οἱ μὲν παρὰ τῶν ιδιοκτητῶν Ἀγάδων τῶν Κωμῶν, οἱ δὲ παρὰ τῶν Σπαχήδων, ἄλλοι δὲ παρὰ τῶν ἐπιστατῶν, καὶ ἀγροφυλάκων προέκυψε δὲ καὶ παρὰ τῶν ἰδίων Ὀθωμανῶν αἰτία, οἵτινες ἐλάλουν μὲ τὴν συνήθη αὐθάδειάν των, καὶ τὴν ὑπεροψίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὥς νὰ εἶχον ἀκόμη αὐτοὺς ὑπεξουσίους, εἴτε ἐκ συνηθείας τῆς γλώσσης των, εἴτε ἐκ τῆς εἰθισμένης ἀνέκαθεν φανταστικῆς ἐξουσίας, ὠμίλησαν εἰς τινας μικροὺς καὶ ἀπλοὺς Ἕλληνας, « βρὲ Ῥωμαῖοι! » ὥς νὰ τοὺς εἶπον, « βρὲ σκλάβοι! » τὴν λέξιν

αὐτὴν τοῦ, βρὲ Ῥωμαῖοι, μὴ ὑποφέροντες ν' ἀκούουν οἱ Ἕλληνες, φέροντες δ' ἐνταυτῷ εἰς τὸν νοῦν των ἐπανερχομένας καὶ τὰς παρ' αὐτῶν ὄσας ἐδοκίμασαν τυραννίας, ἄλλοι δὲ πάλιν στενοὶ συγγενεῖς ὄντες τοῦ παρὰ τῶν ἰδίων Ὀθωμανῶν δολοφονηθέντος προεστῶτος τῆς Ἀρκαδίας Γρηγορίου Παπᾶ Φωτοπούλου (1), μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ βλέπωσι τοὺς δολοφονήσαντας αὐτὸν Ὀθωμανοὺς, ἐνθυμούμενοι δὲ καὶ τὴν ἀξιοδάκρυτον κατὰστασιν καὶ τὸν ἀφανισμόν τῆς οἰκογενείας αὐτῆς μετὰ τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ, ἐρεθίσθησαν νὰ φοιεύσωσι τοὺς δολοφόνους, ἴσως καὶ ἐκείνους οἵτινες ἔλαβον μέρος, ἢ συνήργησαν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ μνησθέντος Γρηγορίου πρὸς ἐκδίκησιν, καὶ ἔκαμαν ἀρχὴν εἰς τοὺς φόβους. Τίς δὲ ἐδύνατο τότε νὰ κρατήσῃ ἢ νὰ καταστείλῃ καὶ ἐμποδίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀγαλινώτου λαοῦ, ἔχοντος πρόσφατον ἔτι εἰς τὰς ἀκοάς του καὶ τὴν αὐθάδη λέξιν τῶν Ὀθωμανῶν τὸ, « βρὲ Ῥωμαῖοι », ὅτε ἕκαστος αὐτῶν ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὸν Ἀγάν του, τὸν Σπαχῆν, τὸν Κεχαγιάν, τὸν Πρεδάρην (ἀγροφύλακα) του, καὶ ἄλλος ἄλλους; τοσοῦτος δὲ καὶ τοιοῦτος τραγικὸς φόνος, καὶ τοιαύτη ἐκδικητικὴ σφαγὴ ἔγινεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς Ὀθωμανοὺς (2), εἰς ἄνδρας

(1) Οὗτος ἦν ὁ πατὴρ τοῦ Ἀθανασίου Γρηγοριάδου, ὅστις ἐδολοφονήθη ἐν Τριπολιτῇ προεστῶς ὡν τῆς Ἀρκαδίας κατὰ τὸ 1819 ἔτος.

(2) Τοιαύτη σφαγὴ τραγικὴ καὶ φόνος δὲν ἐφάνηκεν εἰς κανενὸς αἰῶνος ἱστορίαν, καθότι ὅσοι ἐθνατόνωντο ἀπὸ βολῆν πυροβόλου πέραντα ἐλυτροῦντο· ἄλλ' ὅσοι ἐπληγόνοντο γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἔτρεχον εἰς τὴν θάλασσαν ἡμιθανεῖς, τοὺς ὁποίους πλέοντες εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἀλληπαλλήλων πυροβολισμῶν ἐθνατόνωναν· ἄλλοι δὲ πάλιν βλέποντες ἄλλους νὰ θανατώνωνται ἀνηλεῶς, θελιῶντες τὸν θάνατον, μάλιστα αἱ

εἰς γυναῖκας, παιδιά καὶ βρέφη, ὥστε μεταξὺ μιᾶς μόνης ὥρας διαστήματος δὲν ἔμειναν ζῶντες, εἰ μὴ πολλὰ ὀλίγοι, τοὺς ὁποίους ἄλλοι τινες Ἑλλήνες φιλανθρωπία κινούμενοι διέσωσαν, πολλὰ ὀλίγοι δὲ καὶ τινες ἄλλοι οἵτινες εἶχον ἐπιβίβασθῇ εἰς τὰ διατηρήσαντα τὴν πολιορκίαν Ἑλληνικά πλοῖα· ἡ δὲ θέσις ὅλη τοῦ προαστείου (Βαρουσίου) ἦτον πλήρης πτωμάτων κειμένων εἰς ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον θέαμα τῶν ὀρώντων αὐτά.

Τὴν δ' ἐπιούσαν ἐξαχθείσης ἐκ τῶν πεφονευμένων πτωμάτων κακίστης καὶ δυσώδους ἀποφορᾶς, προλαβὼν ὁ Πρωτοσύγκελλος, δια νὰ μὴ ἤθελε διαδοθῇ ἐξ αὐτῆς καμμία θανατηφόρος νόσος ἀκολούθως (ὡς συνέβη ἐν Τριπολιτζᾷ καὶ ἐν ἄλλοις Φρουρίοις, ὥστε ἀπέθανον χιλιάδες Ἑλλήνων ἐκ τοιούτων νόσων), παρεκίνησε τινὰς εὐρεθέντας ἐκεῖσε Ζαχυνθίους, καὶ Κεφαληγίους, (δοὺς αὐτοῖς 15 χρυσᾷ ἱνετικά νομίσματα), οἵτινες συνάξαντες ὅλα τὰ πτώματα, καὶ σωρεύσαντες αὐτὰ ἐπάνω εἰς τρία παρερρίμενα μικροῦ μεγέθους πλοῖα ἄ-

γυναῖκες μὲ τὰ βρέφη εἰς τὰς ἀγκάλας, ἐρρίποντο εἰς τὴν θάλασσαν ὀλόγυμνοι (καθότι τοὺς ἐξέδουν ὀλογύμνους), οἱ δὲ Ἕλληνες καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ ἐπυροβόλουν κατ' αὐτῶν, ὥστε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης κατεφρονίσσοντο ἀπὸ τὰ ἐκχεόμενα αἷματα τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ἀνθρώπων· πολλοὶ δὲ πάλιν Ἕλληνες ἤρπαζον εἰς χεῖρας τῶν τὰ βρέφη καὶ τοὺς τριετείς καὶ πεντατετείς παιδας, καὶ ἅλλα μὲν ἐρρίπτον κατὰ τῶν πετρῶν καὶ τὰ ἐθανάτωναν, ἄλλα δὲ ρίπτοντες ζῶντα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπυροβόλουν κατ' αὐτῶν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε τὰ δυστυχῇ πλάσματα καὶ πνιγόμενα ἀκόμι ὑπὸ τῶν θαλασσιῶν ὕδατων, ἐπυροβολοῦνται εἶναι ὡς ἀπερίγραπτα ὅλα ὅσα ἔγιναν, τὰ ὁποῖα τῷ ὄντι εἶναι ἔργα θρημφίας μᾶλλον, ἢ ἐκδικήσεως.

χρήστα καὶ ἀπετυρμένα εἰς τὴν ξηρὰν, κατέκαυσαν αὐ-
τὰ μετὰ τῶν πλοίων, καὶ οὕτως ἐξέλιπεν ἡ τρομερὰ
ἐκείνη ἀποφορὰ· ἐλυτρώθησαν δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ
τὴν ὁποίαν ἐπαπειλοῦντο ἀνίατον νόσον ὥς ἐκ τῆς
ἀποφορᾶς αὐτῆς.

Τελειωθέντος δὲ τοῦ φονικοῦ δράματος, οἱ δύο
πλοίαρχοι τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἐμήνυσαν εἰς τὸν
κατὰ τὴν ξηρὰν στρατὸν (τὴν 9 Αὐγούστου) διὰ ν'
ἀποστείλωσιν εἰς τὰ πλοῖα ὁποίους καὶ ὅσους ἀπὸ τὸ
μέρος των ἤθελον, διὰ νὰ περιλάβωσι τὸ ἐκ τῶν λαφύρων
μέρος των ἀπὸ τὰ πλοῖα, ἀναγγείλαντες ἐν ταύτῳ
ὅτι δὲν μένουσι σύμφωνοι εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον προμε-
λετήσῃ μεταξύ των ἔγγραφον συμφωνίαν, ὅτι δηλ.
νὰ γίνωσιν ὅλα τὰ λάφυρα εἰς τρία μερίδια, ἐξ ὧν
τὸ μὲν ἐν, νὰ λάβωσιν οἱ ναυτικοί, τὸ δὲ ἐν, οἱ τῆς
ξηρᾶς στρατιωτικοί, καὶ τὸ τρίτον νὰ μείνῃ διὰ λο-
γαριασμὸν τοῦ ἔθνους· ἀνήγγειλαν δὲ τοῦτο οἱ ναυτι-
κοί, καθότι ἐνόμισαν (φαίνεται) ὅτι τὸ μερίδιον τοῦ ἔ-
θνους θὰ μείνῃ εἰς τοὺς στρατιωτικούς τῆς ξηρᾶς, καὶ
δὲν θὰ δοθῇ εἰς τὸ ἔθνος, (ἀγκυλὰ τὸ αὐτὸ ἤθελον
πράξῃ καὶ οἱ ναυτικοί, ἐὰν ἔμενον εἰς χεῖρας των) ἐ-
μήνυσαν δὲ ταῦτοχρόνως, ὅτι καὶ ἡ διανομὴ τῶν λα-
φύρων δὲν γίνεται εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου.
κατὰ τὴν ἔγγραφον συμφωνίαν των, (1) ἀλλ' εἰς μίαν
ἄλλην ξηρόνησον ἀπέναντι τῆς Μεθώνης κειμένην,
καὶ καλουμένην Σκίζαν.

(1) Ἡ ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ ἀξιόπιστος αὐτὴ ἔγγραφος συμφωνία
μεταξύ τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν τῆς ξηρᾶς, καθόσον μά-
λιστ' ἐγένετο ἀπὸ τοὺς ναυτικούς ἡ παράθεσις αὐτῆς.

Ἐστάθη δὲ ἀδύνατον νὰ πεισθῶσιν οἱ ναυτικοί, καθ' ὅσα οἱ τῆς ξηρᾶς στρατιωτικοὶ ἀπήντησαν εἰς τὰς προτάσεις αὐτῶν, οἵτινες ἰδόντες τὸ ἀμετάθετον τῶν ναυτικῶν, διώρισαν ἀπὸ μέρους των τὸν ἐπίσκοπον Μεθώνης, καὶ τὸν Πρωτοσύγκελλον Α. Φραντζῆν διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς παραλαβὴν τοῦ μεριδίου των· ἀλλ' ὁ Πρωτοσύγκελλος δὲν ἐδέχετο κατ' οὐδένα τρόπον τὴν ἐκλογὴν των ὅσον ἀπέβλεπε τὸ μέρος του (ὡς διομολογεῖται) ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν θὰ εὔρουν τὸ μηδὲν ἐντὸς τῶν πλοίων ἀφ' ὅσα οἱ Ὁθωμανοὶ εἶχον ἐναποθέσει τὸ πλῆθος ὅμως τοῦ στρατοῦ τῷ εἶπον· « καὶ τίποτε ἂν » δὲν σὲ δώσωσιν, ἡμεῖς εἴμεθα εὐχαριστημένοι » καὶ οὕτω βιάσαντες αὐτὸν τὸν ἐπεβίβασαν εἰς τὴν λέμβον μετὰ τοῦ μνησθέντος Ἐπισκόπου, καὶ ἀπέστειλαν ἀμφοτέρους εἰς τὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ἐπεριφέροντο περιπλέοντα ἐντὸς τοῦ λιμένος Νεοκάστρου· εἰσελθόντων δὲ τοῦ τε Ἐπισκόπου Μεθώνης καὶ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου ἐν τοῖς πλοίοις, ἀντὶ τῆς ἐρημονήσου Σκίζης ἐλλιμενίσθησαν τὰ πλοῖα εἰς τὰς Κυτριάς τῆς Μάνης· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ οὔτε κιβώτια (φορτζέρια καὶ κασσέλας) εὔρον ἐσφραγισμένα ἐντὸς τῶν πλοίων, οὔτε δέσμας, (τέγκια) δεδεμένας καὶ ἐσφραγισμένας ὥς τὰς εἶχον οἱ Ὁθωμανοί, ἀλλ' ἦσαν τὰ πάντα ἀπεσφραγισμένα, λελυμένα,, καὶ ἐλλειπῆ.

Τὴν φανεράν αὐτὴν ἀδικίαν καὶ ἀρπαγὴν τῶν ναυτικῶν ἰδὼν ὁ Πρωτοσύγκελλος, εἶπεν εὐθύς νὰ τῷ φερῶσι τὴν λέμβον διὰ ν' ἀναχωρήσῃ ἔξω εἰς τὴν ξηρὰν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἰς τῶν ναυτικῶν τῷ εἶπε μυστικῶς.

• Πρόσεξαι, σφάλιτε τὸ στόμα σου, διότι θὰ κόμεις

» συντρόφους τὰ φάρια τῆς θαλάσσης » τοῦτο ἀκούσας ἐσιώπησεν ἔκων καὶ ἄκων, γνωρίζας ὅτι χάνεται ἀναμφιβόλως χωρὶς νὰ ὠφελήσῃ τί. (1) ἔγινε δὲ ἐντοσούτω ἡ καταγραφή καὶ ἡ διανομή ἀπὸ τὰ εὑρεθέντα πράγματα, ὡς ἐνδύματα καὶ ἄλλα εἶδη μηδαμινώτατα, ἀναβάντος τοῦ μεριδίου τῶν κατὰ ξηρὰν στρατευμάτων ὄχι περισσότερον τῶν 240, 000 γροσίων κατὰ τὴν γενομένην ἐκτίμησιν μετὰ τὴν εἰς τὸ Νεόκαστρον ἐπιστροφὴν αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δὲν διενεμήθησαν εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἐμποδισθέντα ἀπὸ διαβολὴν τινα ἐνεργηθεῖσαν παρ' ἐνὸς Ἀρχαδίου δι' ἄλλους σκοποὺς του, ἡσφαλίσθησαν δὲ αὐτὰ ἐντὸς ἐνὸς ἐκ τῶν ἐν τῷ Φρουρίῳ οἰκημάτων σφραγισθέντα, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὠφελήθησαν ἐξ αὐτῶν ἄλλοι, διαρπάσαντες αὐτὰ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἐν καιρῷ ὅτε ἐστάλη φρουρὰ εἰς τὸ Νεόκαστρον κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν περὶ τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον ἔλευσιν τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου (2). Οἱ δὲ δυστυ-

(1) Εἰς ὅλα ταῦτα, καθὼς καὶ εἰς τὸ κατ' ἄριστον τῶν λαφύρων ἀπὸ τὰ κιβώτια καὶ τὰς δέσμας, ἀγνοεῖται ἐὰν ἦτο καὶ ἡ θέλησις τῶν πλοιάρχων, ἢ ἐὰν μόνον ἀπὸ τὸ πλήρωμα προέκυψαν.

(2) Ἡ πρώτη ἔλευσις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἦτον τὴν 29 Αὐγούστου 1821, ἡ δὲ δευτέρα, τὴν 19-20 Φεβρουαρίου.

Δὲν δυνάμεθα δὲ ν' ἀρνηθῶμεν ποτὲ ὅτι ἡ θεία πρόνοια συνεμάχει μὲ τοὺς Ἕλληνας ὄχι μόνον μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἀποστασίας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐναρξέως τῆς ἐδείχθησαν τὰ θαύματα τῆς θείας προνοίας. Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι ὅτι αἱ κατὰ τὴν Ἀφρικὴν Σατραπείαι τῆς Τριπόλεως, τοῦ Τουνεσίου, καὶ Ἀλγερίου, εἶχον καὶ στόλους δυνατοὺς συγχειμένους ἐκ πλοίων 30-40, καὶ περισσοτέρων ἐνίοτε, καὶ ἀπὸ ναυτικῶν ὄχι εὐκαταφρόνητων καὶ ὁ μὲν στόλος τῆς Τριπόλεως εἶχεν ἐλαττωθῇ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὸν δὲ τοῦ Ἀλγερίου ἐπυροπόλησαν οἱ Ἀγγλοὶ κατὰ τὸ 1816, εἶχε δὲ

χεις πολιορκηταί Ἀρχάδιοι καὶ ἄλλοι ἔμειναν ὑστερημένοι ἐξ αὐτῶν τῶν λαφύρων, μᾶλλον δὲ οἱ Ἀρχάδιοι, οἵτινες διατηρήσαντες πέντε μηνῶν πολιορκίαν τοῦ Φρουρίου Νεοκάστρου μέχρι τῆς πτώσεως αὐτοῦ, μείναντες δὲ ἡδικοημένοι ἐκ τῶν λαφύρων καὶ πικραμένοι τόσον ἀπὸ τοῦ ναυτικοῦ καθὼς καὶ ἀπὸ τοῦ διαρπάσαντας τὰ μείναντα λείψανα Μανιάτας καὶ λοιποῦς (ἀφοῦ διεκινδύνευσαν καὶ τὴν ζωὴν των ὁ Ἐπίσκοπος Μεθώνης καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος διὰ τὴν παραλαβὴν αὐτῶν), ἐλυπήθησαν εἰς ἄκρον, διότι εἰς τὴν πολιορκίαν αὐτὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους κατηναλώθησαν πολλαὶ χιλιάδες χρημάτων, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐκ μέρους τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Φραντζῆ ὡς ἐκ τῶν 2852 ὑπογρα-

μίνει σῆος μόνος ὁ στόλος τοῦ Τουνεσίου, κατὰ δὲ τὰ 1821 μετῴντος τοῦ Φεβρουρίου εἶχεν ἡτοιμασθῇ ἡ, περὶ οὗ ὁ λόγος, στόλος διὰ τὴν ἐκπλοῆσιν περὶ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, ἐφοδιασμένοι ὦν μὲ πλουσίαις προφάς, μὲ πολεμοφόδια ἱκανά καὶ μὲ ναυτικόν, καὶ στρατιωτικόν, καὶ συγκείμενος ἀπὸ 29 πλοῖα, συνιστάμενα ἀπὸ Φρεγάταις, Κορβέταις, Ἰμπρίκιας, κτλ. Ἐνῶ δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἑτοιμα, καὶ ὁ στόλος ἐμελλε νὰ ἐκπλοῆσθῃ, αἶφῃς ἀπὸ ἄνεμον σφοδρώτατον συνετρίβησαν τὰ 27 ἐκ τῶν πλοίων αὐτῶν μεταξύ 24 ὥρῶν διαστήματος, εἰς τρόπον ὥστε τὰ συντρίμματά των δὲν ἔχρησίμευον οὔτε διὰ καύσιμον ὕλην, διεσώθησαν δὲ 2 μόνον, τὸ ἐν Κορβέτῳ (τὸ ὁποῖον καὶ δὲ, ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ ἐξέλθῃ ὡς βλαφθὲν κατὰ τὴν καρίναν) τὸ δὲ ἕτερον Μπρίκιον. Μεταξὺ τῶν συνετρίβοντων αὐτῶν πλοίων τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος στόλου, ἦσαν ἡμιμενισμένα καὶ ἄλλα πλοῖα Εὐρωπαϊκά, καὶ ἐν Σπετζιώτικον, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἄλλα συνετρίβησαν καὶ ἐβλάβησαν, τὸ δὲ Σπετζιώτικον ἀνελπίστως διασώθη ἀβλαβὲς ὕστερον ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. Ἐν δὲ ὁ στόλος οὗτος δὲν ἠθέλει ἦσθαι συνετρίμμενος, πόσῃ φορᾶν δὲν ἠθέλει προξενῆται εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὰ τῆς Πελοποννήσου; Ἰδοὺ τὰ θαύματα τῆς Δείας Προνοίας! Ἰδοὺ ἡ συμμαχία αὐτῆς!!!

φῶν ἐπὶ τῶν ἀποδεικτικῶν του φαίνονται μαρτυρημένα, καὶ ὁμῶς ὅλα ἐστάθησαν ἀνωρελῇ ὡς πρὸς τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποίαν ἤθελον λάβει οἱ πολιορκηταὶ Ἀρκάδιοι, ἐὰν ἀπελάμβανον ἓν μικρόν τι ἐκ τῶν λαφύρων διὰ νὰ ἐμψυχωθῶσι καὶ νὰ τρέξωσι πάλιν μετὰ τὴν αὐτὴν προθυμίαν καὶ εἰς ἄλλας πολιορκίας· ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ τούτου ἀδικήματος ἐπὶ τῶν λαφύρων εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς Ἀρκαδίους ἡ λύπη καὶ τὰ παράπονα κατεπύκρυνον τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ὥστε δὲν διετήρησαν ἀκολούθως τὴν τῆς Μεθώνης πολιορκίαν πλέον, μὴ ὅλον ὅτι ἦτον ἐπὶ ματαίῳ, καθότι ὁ Σουλτανικὸς στόλος μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Νεοκάστρου εἶχεν ἐφοδιάσει τὴν Μεθώνην καθ' ὅλα, εἶχον ἐλλείψει δὲ πλέον καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ νὰ πολιορκῶσιν αὐτὴν καὶ διὰ θαλάσσης, καὶ ὁμῶς ἀπὸ διαφόρους σποράδην καὶ ἐκ διαλειμμάτων γενομένας ἐνέδρας παρὰ τῶν Ἑλλήνων πολὺ ἐβλάπτοντο οἱ ἐν τῷ Φρουρίῳ τῆς Μεθώνης Ὀθωμανοί, εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ὁποίας διαφόρους ἐνέδρας ἐφονεύθη καὶ ὁ ἐκ Βιδύσοβας Γιαννάκης κουτζὸς (γενναῖος καὶ ἀτρόμητος νέος), ἐπληρώθησαν δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ συνεχῶς ἐπληγόνοντο εἰς τὰς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν συμπιπτούσας συμπλοκάς.

Μεταξὺ δὲ τῆς διαρκείας τῶν τακτικῶν πολιορκιῶν Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης πληγωθεὶς ὁ ἀπὸ Κούβελα (Κώμην τῆς Ἐπαρχίας Ἀρκαδίας) Ἡλίας, ἐτελεύτησεν· ὁ Γεωργάκης Παναγιωταρόπουλος ἐκ Φιλιατρῶν πληγωθεὶς ἰατρεύθη, καὶ πολλοὶ ἄλλοι πληγωθέντες ἐθεραπεύθησαν, ἀποθανόντων πολλῶν ὀλίγων ἐξ αὐτῶν· περιττότεροι δὲ ἐπληρώθησαν καὶ ἐθανατώθησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μεθώνης παρὰ εἰς τὴν τοῦ Νεοκάστρου, καὶ

ὅτι αἱ παρά τῶν Ἑλλήνων κατεχόμεναι θέσεις εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Νεοκάστρου οὔσαι φύσει πετρώδεις, ἔχουσιν δὲ καὶ αἰλοφίδια πυκνά, ἐχρησίμευον ὡς προφυλακτικὰ μέσα τῶν πολιορκητῶν, καὶ οὕτως ἀπέφευγον αὐτοὶ πολλάκις πολλοὺς κινδύνους· ἐπομένως οἱ περισσότεροι τῶν πολιορκητῶν, καὶ μ' ἄλλον οἱ ἐκ τῶν δύο θεμάτων τοῦ Σουλιμᾶ καὶ τῶν Κοντοβουνίων τῆς Ἐπαρχίας Ἀρκαδίας ἦσαν ἐμπειροπόλεμοι, ὡς ἔχοντες ἀρχῇθεν τὴν πείραν τοῦ ὀπλοφορεῖν· μ' ὅλα ταῦτα καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων δύο θεμάτων, τοῦ Κάμπου, καὶ τῆς Ζούρτζας, δὲν ἐφάνησαν κατώτεροι τῶν προῤῥηθέντων συνεπαρχιωτῶν, ὥστε εἰς ὀλίγον διάστημα ἔλαβον πείραν καὶ τῆς χρήσεως τῶν ὀπλῶν, καὶ τοῦ μάχεσθαι, μ' ὅλον ὅτι ἐφάνησαν ὅχι ὀλίγων ἐπαίνων ἄξιοι εἰς τὴν πρώτην συμπλοκὴν μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν Κυπαρισσίαν (ὡς εἴρηται ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ). Ἡ ἀξιότης ὁμως καὶ ἡ δειχθεῖσα πραγματικῶς ἐκείνη γενναιότης καὶ αἱ ἀνδραγαθίαι ἀνάγονται εἰς τοὺς ὀπλαρχηγούς, τὸν Γιαννάκην Μέλιον, τὸν Σιράκον, τὸν Ντουφάν, τὸν Πρωτοπαπᾶν τζόρην, τὸν Α. Γρηγοριάδην (1),

(1) Ὁ Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης καὶ τοι ἀσυμείβιστος εἰς τὰς κακοπαθείας καὶ σκληραγωγίας, ὡς ἀνατραφεὶς μὲ ζωὴν ἀπὸ τῆς καὶ τρυφεράν, υἱὸς ὢν ἀξίου πατρὸς τοῦ Γρηγορίου Παπᾶ Φωτοπούλου, εἰδείχθη μ' ὅλα ταῦτα ἀνδρεῖος, καὶ κατὰ πολλὰ δραστήριος εἰς τὰς διαφόρους μάχας κατὰ τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἀντίκρουσίς του εἰς τὰς κακοπαθείας, τὰς ὁποίας ὑπέφερε μετὰ τῆς διαρκείας τῆς πολιορκίας τοῦ Νεοκάστρου ὕστερον ἀπὸ μίαν τρυφεράν ζωὴν μὲ τὴν ὁποίαν ἦτον εἰθισμένος νὰ ζῇ, τῷ ἐπέφερε μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Νεοκάστρου μίαν βαρυτάτην ἀσθενεῖαν καὶ ἐπικίνδυνον, κατακτῆσασαν εἰς φθισικὸν πάθος, ἧτις διετήρησεν αὐτὸν κλινῆρην καὶ κακουχούμενον 16 ὀλοκλήρους μῆνας.

καὶ τὸν Παπᾶ Ἀναστάσιον Παπ. Δημητρόπουλον ἐκ Χαλαζονίου (1), ἡ γνῶσις αὐτῶν μᾶλλον καὶ ἡ εἰς τὴν χρῆσιν

(1) Ὁ Παπᾶ Ἀναστάσιος Παπᾶ Δημητρόπουλος ἐκ Χαλαζονίου ἦτο· καὶ εἰς τὴν νεότητά του καὶ εἰς τὸ γῆρας του ἀτρόμητος καὶ γενναῖος· ἐν τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀνδραγαθιῶν τοῦ ὁποῖου ἐκθέτομεν ἐν ταύτῃ ὡς ἄξιον σημειώσεως.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Παπ. Ἀναστάσιος πρὶν ἢ χειροτονηθῆ ἱερεὺς (τὸ 1800) ἦτον ὑπὸ τὸν Χασὰν Ἀγᾶν ιδιοκτῆτην τοῦ Χαλαζονίου (Κώμης τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας), κατὰ τοῦ ὁποῖου διὰ μίαν γενομένην προδοσίαν (παρά τινος Ὀθωμανοῦ Κυπαρισσίου) κατ' αὐτοῦ ἐξ αἰτίας μιᾶς ἀταξίας του, ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία ἐξέδωκε διαταγὴν ἀποστείλασαι εἰς τὴν Κυπαρισσίαν τὸν Ντελίμπασην μὲ 80 Ντελίδες διὰ νὰ τὸν συλλάβουν.

Ὁ Χασὰν Ἀγᾶς ὑποπτεύσας θάνατον ὡς ἐκ τῆς συλλήψεως αὐτῆς ἀπεκλείσθη εἰς τὸν ἐν τῇ πόλει τῆς Κυπαρισσίας Πύργον του, καὶ ἔγραψεν εὐθὺς πρὸς τὸν Παπᾶ Ἀναστάσιον (Ἀναγνώστην ἐτι οὐτα) διὰ νὰ προφθάσῃ νὰ τὸν βοηθήσῃ καὶ νὰ τὸν φυγαδεύσῃ· ὁ Παπᾶ Ἀναστάσιος συμπαραλαβὼν ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ ἄλλων τινων συγχωριῶν του ἐπτὰ ὀνομαστικὰ παληκάρια, ἅμα πρωίως διελθὼν ἐκ τοῦ ἐπάνωθεν μέρους τῆς Κυπαρισσίας μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀγᾶ του Χασὰν Ἀγᾶ, καὶ εὐθὺς τῷ εἶπεν. “Ἐτοιμάσου νὰ φύγωμεν”, ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ὁ μὲν Ἀγᾶς του ἠτοιμάσθη, ὁ δὲ Πα. Ἀναστάσιος ἐξελθὼν εἰς τὴν θύραν τοῦ Πύργου, εἶπε πρὸς τοὺς 80. Ντελίδες (οἵτινες πολιορκήσαν τὸν πύργον). “Νά! ἡμεῖς εὐχαίνομεν μὲ τὸν Ἀγᾶ”, μου, καὶ ὅποιος θέλει τὴν ζωὴν του μὴν τύχῃ καὶ δοκιμάσῃ νὰ ῥίψῃ”, “γιατὶ εἶναι χαϊμένους”, καὶ εὐθὺς μὲ τὸν λόγον αὐτὸν περικυκλώσαντες τὸν Χασὰν Ἀγᾶν καὶ οἱ ὅτι ὅλοι αὐτοὶ Ἕλληνες, τὸν διέσωσαν διὰ τῆς φυγῆς, χωρὶς νὰ τολμήσουν μῆτε οἱ Ντελίδες τῆς ἐξουσίας, μῆτε κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συμβοηθούντων τοὺς Ντελίδες ἐντοπίων Ὀθωμανῶν περὶπου τῶν 300. νὰ δοκιμάσουν ἐναντίον τοῦ Χασὰν Ἀγᾶ καὶ τῶν συνοδούντων αὐτὸν ὅτι Ἕλληνας ὥστε μὲ τὸν ῥηθέντα αὐτοῦ τρόπον διασωθεὶς ὁ Χασὰν Ἀγᾶς, ἀκολούθως δὲ καταλλαγεὶς μετὰ τῆς ἐξουσίας διὰ χρημάτων, ἔλαβε τὴν ἀφεσίμ του παρ' αὐτῆς τοῦ δε Παπ. Ἀναστασίου τὸ ἀνδραγαθίον αὐτὸ, καὶ τὴν ὁποίαν ἐδειξεν ἐμπιστοσύ-

τῶν ὀπλῶν ἐμπειρία, καὶ ἡ γενναιότης ἐστάθησαν αἷτια τοῦ νὰ ἐπιτύχωσι τὴν νίκην εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην μάχην, ἄλλως ἤθελον ἀποτύχει διὰ πάντα.

Εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Ἀρχαδίως οὐδέποτε ἐράνησαν μὲ ἰδικόντων ὀρίζοντα· τοῦτο καὶ εἰς διαφόρους Ἱστορίας φαίνεται, καὶ ἡ τῶν 1821 Ἑλληνικὴ ἀπστασία τὸ ἐπεκύρωσε, καθότι (ἐκτὸς εἰς τὰς πολιορκίας μόνον τοῦ Νεοκίστρου καὶ τῆς Μεθώνης, ὅπου ἐστάθησαν ἀκλόνητοι, μ' ὅλον ὅτι καὶ ἐκεῖ τὸ ἐρύπωσαν μὲ τὴν ἀναχώρησίν των διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα) δὲν διέμειναν μὲ σταθερότητα μέχρι τέλους εἰς ὅποιασδήποτε ἄλλας μάχας ἐπαρουσίαζοντο, ἀλλ' ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν κατὰ τοῦ Δράμαλη μάχην (1), ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τῶν Π. Πατρῶν, ἀπὸ τὰς δύο κατὰ τὰ Δερβένια τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος ἐκστρατείας των· εἶναι δὲ καὶ ἂν' ἐτέρου ἀληθές, καὶ παρὰ πάντων ὁμολογούμενον.

νὴν εἰς τὸν Κύριόν του ὁ τότε Πασσᾶς τῆς Πελοποννήτου πληροφορηθεὶς ἐτίμησεν αὐτὸν καὶ μὲ ἓν Μπινίτιον, καὶ μὲ τὸ, ἄφεριμ. (εὐχε.).

Ὁ Παπᾶ Ἀναστασιος· αὗτος ὑπερὸν ἀπὸ τόσας ἀνδρομαθίας, τὰς ὁποίας ἔακε καθ' ὅλας τὰς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν συμβάσας μάχας, διακρούτης τῆς πολιορκίας Νεοκίστρου, τελευταῖον ἐφρονεύθη οἰκτρῶς καὶ ἐλευσῶς παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ Γιαννάκη Μελίου, καὶ τοῦ Μ. Ντούφα.

(1) Τῶν ὁποίων ἡ εἰς τὸ Ἄργος παρουσία ἐπὶ Δράμκλῃ συνέλειτο ἐκ 1555, οἵτινες εἰς τὰς νεκτερινὰς τρεῖς μάχας τῆς Ἀκροπόλεως (ὡς ἐν τῷ Ἱστορικῷ μέρει τοῦ Δράμκλῃ φαίνεται) ἐπέπετον μετὰ μεγάλῃς ὀρμῆς ὅτε ἐφρονεύθησαν καὶ ἐπληρώθησαν διάφορα· ἀλλ' ἀπὸ ὁ Δράμκλῃς ἐφυγε, μόνον ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Μήτρως Ἀναστατόπουλος ἔμεινε μὲ 260 περίπου, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ὄδια. Ἐκὼς οὖν ἤθελον μείνῃ ἐκεῖ τῆς μάχης εἰς Δερβεναίαν ἤθελον εἶπαι οἱ μόνον εὐτυχέστεροι ἐκ τῆς ὀφθαλμίας τῶν λαμπρῶν ἐκείνων λαγύρων, ἀλλὰ καίτοι ἡ ἐμάχη μὲν τοῦ ὕς ἐξώθησε:

ὅτι εἰς τὰς πρώτας των· ἐφορμήσεις ἐν ὁποιαδήποτε μάχῃ καὶ ἂν εὐρέθησαν, ἐστάθησαν γενναῖοι καὶ ἀτρόμητοι· ἀλλ' ἔπειτα ἡμαυροῦντο ὅλοι των αἱ ἀνδραγαθίαι ἀπὸ τὴν γρήγορον εἰς τὰ ἴδια ἐπιστροφὴν των, ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ἀποδοθῇ ὡς φυσικὸν ἰδίωμα τῶν Ἀρκαδίων (τῶν Ντρέδων κατ' ἐξοχὴν), δὲν εἶναι καὶ ἄπο ἀληθείας ὅτι δὲν ἐπέτυχον καὶ ὁδηγιῶν συμφώνων μὲ τὸ πνεῦμα των· ἐὰν ἔξῃ ὁ Γιαννάκης Μέλιος καὶ ἐλάμβανε τὴν Ἀρχηγίαν τῶν Ντρέδων, ἢ ὁ Παναγιώτης Ντούφας, ἴσως αὐτοὶ ἤθελον φθάσει νὰ λάβουν ἐπιρροὴν εἰς τὰ πνεύματα τῶν Ἀρκαδίων Ντρέδων· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι ἐθανατώθησαν (1), (κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος!), ἀπεκατέστησαν οἱ,

(1) Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Νεοκάρου ἐτυχον νὰ εὐρεθῶσιν εἰς ἐν τῶν ἐκείσε καφενείων ὁ Γιαννάκης Μέλιος μετὰ τοῦ Π. Ἀναστασίου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ ὁμιλήτῃ περιφρονητικῶς ὁ Γιαννάκης Μέλιος, ἐπιθεὶς τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ πιστολίου του, ὡς ἐπαπειλῶν τρόπον τινὰ διὰ νὰ τὸν κτυπήσῃ· ὁ Π. Ἀναστάσιος ἰδὼν ὅτι ἔχει φαῦλον κατ' αὐτοῦ σκοπόν, προλαβὼν ἐν ἀκαρεῖ ἐκτύπησε διὰ τοῦ πυροβόλου τοῦ Γιαννάκη Μέλίου, καὶ πᾶντα ἀνεχώρησεν εἰς Φιλιατρὰ, τὴν Καμπολίαν του.

Τὸ δὲ ἄλλο ἐσπέρας ἦλθον οἱ συγγενεῖς τοῦ Μέλίου εἰς Φιλιατρὰ διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὅπου συμπλοκῆς γενομένης τὴν νύκτα ἐκείνην, μετὰ τοῦ σκότους ἐφανεύθη καὶ ὁ Π. Ντούφας (ἀπὸ ποῦν ὅμως ἀγνοεῖται)· τὸν δὲ Π. Ἀναστάσιον πληγωθέντα κατὰ τὸν πόδα, συνέλαβον οἱ συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὶ τοῦ Γιαννάκη Μέλίου καὶ τοῦ Ντούφα, μεταγαγόντες δὲ εἰς τὴν Κυπαρισσίαν, ἐφυλάκισαν αὐτὸν εἰς τὴν ἐρείπιον ἀκρόπολιν, ὅπου μετὰ 24 ὥρας εἰσελθόντες εἰς τὴν φυλακὴν ἐφόνευσαν αὐτὸν οἰκτρῶς καὶ ἀτίμως· καὶ οὕτως ἐξέλιπον τρεῖς ἥρωες εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Ἀρκαδίας· ἀλλὰ (πάλιν λέρομεν) “ κρίματιν οἷς οἶδε Κύριος ”, καὶ ταῦτα διὰ τὴν ἐνυπάρχονταν τότε ἀναρχίαν, μᾶλλον δὲ ἐξ αἰτίας τῆς ἀνοησίας τοῦ Γιαννάκη Μέλίου.

Ἀρχαδιοὶ. Ἀρχηγὸν τῶν κατ' ἐκλογὴν αὐτῶν ἰδιῶν καὶ ἀπαρabiασταν θέλησιν τὸν Μῆτρον Ἀναστασόπουλον (1)

(1) Τὴν θείαν τῆς Ἀρχηγίας αὐτῆς ἐπροσπάθει ἀνέκαθεν νὰ τὴν ἀπολαύσῃ ὁ Ν. Πονηρόπουλος, καὶ ἐνήργησε διὰ τοῦτο ἄπειρα· ἀλλὰ δὲν ἐδυνάθη νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, καθότι δὲν ἔχαιρε τὴν ἀπαιτουμένην εὐνοίαν, καὶ ἀγάπην ὅλων τῶν συνεπαρχιωτῶν του, (ἐκτός ὀλίγων τινῶν τοῦ κόμματός του)· τὴν ἀποτυχίαν αὐτὴν ἐνόμιζεν ὁ Ν. Πονηρόπουλος ἀνέκαθεν ἀντενέργειαν ὑπενεργουμένην παρὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Α. Φραντζῆ, ἐλανθάνετο ὅμως μ' ὅλα ταῦτα ἀπόντος ἐκ τῆς Ἀρχαδίας τοῦ Πρωτοσυγγέλλου, ὡς ὄντος μέλους τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ὅμα ὅτε εἶδεν ὁ Πονηρόπουλος τὸν διορισμὸν τοῦ Μήτρον Ἀναστασίου ὡς χιλιάρχου, ἐνήργησε παντοειρῶς, καὶ συνήνωσε μίαν μικρὰν φατρίαν ἐναντίον τοῦ Πρωτοσυγγέλλου, ὥστε μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας ἐπιστρέψας ὁ Πρωτοσύγκελλος εἰς τὴν Ἀρχαδίαν, εὔρε κατ' αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκισιότερος φίλους του, τὸν Πρωτοπαπᾶν Τζόρην, τὸν Θεόδωρον Σχορδάκην, τὸν Ἐπίσκοπον Μεθώνης καὶ τὸν Α. Γρηγοριάδην· ἀλλ' ὅσα οὗτοι πάντες ἐμελέτησαν νὰ πραξῶσι κατὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου καὶ τῶν λοιπῶν φίλων του, ταῦτα πάντα ἐπέστρεψαν κατὰ τοῦ Πονηροπούλου καὶ τῶν συμπατριαστῶν του· ἀκολούθως ὅμως διηρέθησαν καὶ μετὰ τοῦ Α. Γρηγοριάδου ὁ Ν. Πονηρόπουλος (καὶ τοὶ ὄντες συγγενεῖς ἐξ ἀγχιστείας), καὶ ἔκτοτε ἔγιναν δύο κόμματα ἰσχυρὰ, ὥστε ἐξ αἰτίας αὐτῶν τὰ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης πάντοτε ἔτρεξαν κακὴν κακῶς, καθότι ὁσάκις ὑπερίσχυεν ὁ Ν. Πονηρόπουλος κατέτρεχε τὸν Πρωτοσύγκελλον, τὸν Γρηγοριάδην, τὸν Μ. Ἀναστασόπουλον καὶ ὅλους τοὺς συμπατριαστάς των (καθὼς ἔγινε καὶ συνεργὸς ὑπέρμαχος διὰ τὴν ἐν Ὑδρᾷ ἐξορίαν (τὸ 1824) τοῦ Μ. Ἀναστασοπούλου, τοῦ Γιαννάκη Γκρίτζαλη, καὶ ἄλλων πολλῶν)· ὁσάκις δὲ πάλιν ὑπερίσχυεν ἡ φατρία τοῦ Πρωτοσυγγέλλου, τοῦ Γρηγοριάδου, καὶ λοιπῶν, κατετρέχοντο οἱ φατριασταὶ τοῦ Ν. Πονηροπούλου.

Αὐταὶ δὲ αἱ δύο ἀνέκαθεν ἐσύμφωνοι καὶ ἀσυμβίβαστοι φατρίαι ἀπεκατεστάθησαν παραίτιοι ὥστε νὰ μὴ βαθμολογηθῶσιν ἐπὶ τῆς αἰσίας ἀφίξεως τοῦ Β. Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας οἱ στρατιωτικοὶ Ἀρχαδιοὶ, ὡς ἔδει, ἀλλὰ νὰ μείνωσιν ἀπερρίμμενοι, συρόμενοι ποτὲ μὲν παρὰ τοῦ ἐνὸς κομματιστοῦ, ποτὲ παρὰ τοῦ ἄλλου, μ' ὅλον ὅτι ὑπέστησαν πολλοὺς κινδύνους μεταξὺ τῆς διαρκείας τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶ-

ἄνθρωπον φιλήσυχον μὲν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἰδιοτελῆ, ὅστις οὐδέποτε ἠθέλησεν οὔτε νὰ ἐπεμβῇ εἰς βλάβας, ζημίας, καὶ ἐκδικήσεις τῶν συμπολιτῶν του. ἀλλ' οὔτε καὶ καμμίαν πρόοδον ἐδυνήθη νὰ κάμῃ ἐν ὧσιν διήρκεσεν ἡ ἐπὶ τῶν Ἀρκαδίων στρατευμάτων Ἀρχηγία του (1), καθότι δὲν εἶχεν οὔτε μεγάλην δραστηριότητα, οὔτε φωνὴν ἔντονον, οὔτε ἐδυνήθη νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀπαιτουμένην

νος, πολὺ δὲ μᾶλλον μεταξὺ τῆς τριετοῦς τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσὰ περὶ τὰ πλήσιον αὐτῶν Φρούρια διαμονῆς, ὅτε ὄχι μόνον ἐστάθησαν διώκται καὶ ἐπιβλαβεῖς εἰς τοὺς Ἀράβας, ἀλλ' ἀκόμη διὲν ἐστάθῃ δυνατὸν νὰ πεισθῶσιν εἰς ὅσας ἐδίδον εἰς αὐτοὺς ὑποσχέσεις ὁ Ἱμπραχίμ Πασσὰς, προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως, καὶ νὰ τῷ δώσωσι τὴν παραμικρὰν ὑποταγὴν κατὰ τὰς αἰτήσεις του μέχρι τῆς ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἀναχωρήσεώς του· καὶ τῷ ὅτι ἐὰν ἤθελον κύβη τὸν αὐχένα εἰς τὸν Ἱμπραχίμ Πασσὰν οἱ Ἀρκαδιοὶ καθὼς καὶ οἱ κατὰ τὴν πεδιάδα τῶν Λάκκων τῆς Μεσσηνίας Ἕλληνες (ὅθεν διήρχετο ὁ Ἱμπραχίμης καθ' ὅλας τὰς ἐκστρατείας καὶ τὰς εἰς τὰ Φρούρια τῆς Μεσσηνίας ἐπιστροφάς του), ἃς συμπεράνῃ καθ' εἰς τῶν εἰδῶτων τὰς ἐποχὰς ἐκείνας τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσὰ, ὅποια καὶ ὅποια ὀλέθρια ἀποτελέσματα ἤθελον ἐπιφέρει εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἢ τῶν ῥηθέντων αὐτῇ ὑποταγῇ, οἵτινες καὶ ὑπέμενον γενναίως τὰς παντοτεινάς τῶν Ἀράβων καὶ ἀδιακόπους ἐκ μέσου τῶν ὁρίων αὐτῶν διόδους καὶ μεταβάσεις.

Καὶ περὶ μὲν τούτων θέλομεν ἀναφέρει ἐκτενέστερον ἐν τῇ οἰκείᾳ τόπῳ· ὀφείλομεν ὅμως νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι οἱ Ἀρκαδιοὶ εἶναι εὐαγωγότεροι παρὰ τοὺς ἄλλους, καὶ ὡς ἐκ τούτου πολλάκις καὶ εἰς διαφόρους περιστάσεις ἠπατήθησαν, ὡς συνέβη καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν 1834, ὅτε εὐκόλως ἀπατηθέντες ἀπὸ τὴν γενομένην ἢ ὑπενερρηγθεῖσαν ἐκείνην στάσιν, ὑπέφερον καὶ τότε πάμπολλα καὶ ταυτα πάντα ἔνεκα τῶν ῥηθεισῶν ἀδιαλλάκτων δύο ἐπαράτων πατριῶν.

(1) Ὁ Μῆτρος Ἀναστασόπουλος κατ' ἐλογίην τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας διορίσθη χιλιάρχος τὸ 1822. ὕστερον δὲ διορίσθη στρατηγός· μετὰ τοῦ Μῆτρον διορίσθη ἀρχηγός καὶ ὁ Πρωτοπαπᾶς Δ. Τζόρης κατὰ τὸ 1824. ὁ δὲ Γιαννάκης Γαρίτζαλης (τὸ ἀτρόμητον ἐκεῖνο παλῆκαρι) διορίσθη χιλιάρχος.

ἐπιβρότην εἰς τὰ περὶ ὧν ὀλίγος στρατεύματα, καθὰ ἀπεδείχθη εἰς ὅλας τὰς ὁποίας ἔκαμε μετ' αὐτῶν ἐκ στρατείας (1)· ἐχρημάτισε δὲ ἀκολούθως καὶ ὁ Πρωτοπαπᾶς τζόρης Ἀχτηγὸς τῶν ὅπλων τῆς Ἐπαρχίας Ἀρκαδίας μετ' αὐτὴν ἐκλογὴν καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ τούτου ἡ Ἀρχηγία δὲν ὠφέλησε κατὰ τὸ εἶκος.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν πολιορκιῶν Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης, ἥτις ἔμεινε πλέον ἀπολιόρκητος πεσόντος τοῦ Νεοκάστρου, μέχρι τῆς εἰς αὐτὴν ἀποβάσεως τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ Αἰγυπτιακοῦ Σατράπου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Μάχη πρώτη συμβᾶτα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τῶν Λαλαίων Ὁθωμανῶν ἐν Ἀγουλινίτζα. (2).

Μεσοῦντος δὲ τοῦ Ἀπριλλίου (1821) οἱ Ὁθωμανοὶ τοῦ Λάλα τῆς ἐπαρχίας Ἑλιδος (ἡ Ἠλείας) μὴ ὄντες στενὰ πολιορκημένοι εἰσέτι, περιφερόμενοι δὲ εἰς τὸν Πύργον τῆς Ἑλιδος καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ, καὶ πληροφορηθέντες ὅτι οἱ Ἀρκαδιοὶ πολιώρκησαν στενώτατα τὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια, ἔθεντο κατὰ νοὺν ν' ἀπέλθωσιν ὡς ἐν σῶμα συγκείμενον ἀπὸ 400 ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ διαλύσωσι τὰς πολιορκίας τοῦ Νεοκάστρου καὶ τῆς Μεθώνης, ἀλλὰ πρὸ τούτου νὰ λεηλατήσωσι τὴν Κωμόπολιν Ἀγουλινίτζαν, κειμένην πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ,

(1) Δις ἐξεστράτευσαν οἱ Ἀρκαδιοὶ μετὰ τοῦ Μήτρου Ἀναστασοπούλου εἰς τὰ Δερβένια τοῦ Ἰσθμοῦ, τὸ μὲν πρῶτον 460, τὸν Σεπτέμ. τοῦ 1822, τὸ δὲ δεύτερον 370 τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1823· ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ εἰς τὰς Π. Πάτρας, καὶ εἰς τὸ Ἄργος κατὰ τοῦ Δράμαλη, καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

(2) Τὸ παράρτημα τοῦτο προστίθεται ἐνταῦθα ὡς ἀνήκον εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας.

καὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς ὁδοποιρίας, τὴν ὁποίαν ἐμελλο-
ν νὰ κάμουν διὰ τὴν κατὰ τὰ ῥηθέντα Φρούρια ἐκστρα-
τείαν των.

Ὁ ἐξ Ἀγουλινίτζης Ἀλέξιος Μοσχούλας (ἀνὴρ φιλό-
πατρις, ἄξιος καθ' ὅλα, καὶ δραστήριος) ἅμα πληροφορη-
θεὶς τὰ περὶ τῆς μελετουμένης τῶν Λαλαίων ἐκστρατείας,
ἔγραψεν εὐθὺς εἰς Κυπαρισσίαν πρὸς τὸν Πρωτοσύγκελ-
λον τὸν σκοπὸν τῶν Λαλαίων, καὶ ὅτι ἀναγκαίως εἶπε-
το νὰ προκαταλάβωσιν οἱ Ἀρκάδιοι τὴν θέσιν Κλειδί κα-
λουμένην, ὡς ὀχυρὰν καὶ δύσβατον, κειμένην δὲ πα-
ραλίως κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἐμελλοῦν νὰ διέλ-
θωσιν οἱ Λαλαῖοι, μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀρκαδίας καὶ
Φαναρίου.

Ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος εἰδοποιηθεὶς ἐκ τῆς ἐπιστο-
λῆς τοῦ ῥηθέντος Ἀλεξίου Μοσχούλα τὰ τῶν Λαλαί-
ων σχέδια, ὑπεχρέωσε τὸν Δημήτριον Κινᾶν, καὶ τὸν Ἀ-
ναγνώστην Ντονᾶν, κατοίκους Κυπαρισσίας, οἵτινες συ-
νηνώθησαν εὐθὺς μετ' ἄλλων συμπολιτῶν των περίπου
τῶν 85, τοὺς ὁποίους πάραυτα ἐφοδιάσας μὲ τὰ ἀπαι-
τούμενα ἀναγκαῖα καὶ μὲ γράμματά του διὰ νὰ συλλέ-
ξωσι καὶ ἄλλους ἐκ τοῦ θέματος τῆς Ζούρτζας τῆς
αὐτῆς ἐπαρχίας, ἀπέστειλεν αὐτοὺς, οἵτινες τὴν δευτέ-
ραν ἡμέραν τῆς ἀπὸ τὴν Κυπαρισσίαν ἀναχωρήσεώς των,
ἔρθασαν εἰς τὸ Κλειδί μετὰ τῶν ἄλλων, ὅλοι 367 ὀ-
χυρώσαντες ἐνάκαρεϊ τὴν ῥηθεῖσεν αὐτὴν θέσιν

Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν τῆς εἰς τὸ Κλειδί ἀφίξεώς-
των ἀπέστειλαν ἐπιστολὴν μὲ ἐπίτηδες ἄνθρωπον πρὸς
τὸν Πρωτοσύγκελλον, εἰδοποιήσαντες αὐτὸν ἐγγράφως
ὅτι οἱ Λαλαῖοι τὴν ἐπισῶσαν θέλουν φθάσει εἰς τὴν
Ἀγουλινίτζαν, καὶ ὅτι ἐν μέρος τῶν στρατιωτῶν των

ὥς ἐκ τούτου ὑποπεσόντες εἰς δειλίαν, ἐσκόπευον νὰ δραπετεύσωσιν, ὑποπτεύοντες ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγουλινίτζης θέλουν διασκορπισθῇ ἔνθα κἀκεῖσε, καὶ δὲν θὰ διαμείνωσιν εἰς τὴν Ἀγουλινίτζαν. Ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῖς ἀπήντησεν ἐκείνην τὴν ἰδίαν στιγμὴν, ὅτι νὰ μένωσι γενναῖοι καὶ σταθεροί, καὶ ὅτι πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἥλιου θέλει προφθάσει ὁ ἴδιος πρὸς βοήθειάν των μὲ 500, (χωρὶς νὰ ἔχη μῆτε κἄν 50).

Ἐντοσοῦτο οἱ Λαλαῖοι κατὰ τὸ σχέδιόν των τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ἐκείνης διέβησαν τὸν Ἀλφειὸν Ποταμὸν (Ρουφιὰν), τὴν διάβασιν τῶν ὁποίων εἰδοποιηθέντες οἱ Ἀγουλινιτζαῖοι καὶ ἐν μέρος Πυργείων, ὠχυρώθησαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν τῆς Ἀγουλινίτζης, ἀποστέλλαντες εἰς τοὺς Ἀρκαδίους νὰ σταθῶσιν ἄνωθεν τῶν λοφιδίων πρὸς βοήθειάν των, οἵτινες ὑπῆγον ἄνευ ἀναβολῆς· ὀχυρωθέντων δὲ τῶν μὲν Ἀγουλινιτζαίων καὶ Πυργείων, ὡς εἴρηται, τῶν δὲ Ἀρκαδίων κατασχόντων τὰς τῶν λοφιδίων θέσεις, συνεκροτήθη πεισματώδης ἡ μάχη μετὰ τῶν Λαλαίων, εἰσβαλόντων εἰς τὴν Ἀγουλινίτζαν· κατὰ πρῶτον δὲ ἐδεικνύετο ἡ νίκη εἰς τοὺς Λαλαίους, καθότι εἶχον πλησιάσει εἰς πολλὰς οἰκίας κατεχομένας παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐκείνων μὲν ἐκ τῶν οἰκιῶν μαχομένων, τῶν δὲ Λαλαίων ἔξωθεν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν φθάσας ὁ Πρωτοσύγκελλος εἰς τὸ Κλειδί μὲ μόνους τοὺς ὀκτὼ ὀπλοφόρους, ἀπέστειλεν ἐξ αὐτῶν τοὺς ἑξ εἰς τοὺς Ἀρκαδίους, γράψας εἰς αὐτοὺς ὅτι ἦλθε μὲ 800, οἵτινες ἀπελθόντες ὅπου οἱ Ἀρκαδιοὶ, ἀνήγγειλαν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἦλθε μετὰ βεβαιότητος μὲ 800, καὶ ὅτι ἔμειναν ὀλίγον ὀπίσω διὰ

νά ἀναπαυθῶσιν, ὄντες κεκμηκότες ἐκ τῆς ὁδοιπορίας Ἀκούσαντες οἱ Ἀρκάδιοι τὴν ἔλευσιν 800 συμβοηθῶν, πλήρεις χαρᾶς ἐκραύγασαν ἅπαντες· « κτυπᾶτε, ἀδέλ- » φια, σεῖς ὁποῦ εἴσθε κλεισμένοι, καὶ ὁ Πρωτοσύγκελ- » λος ἔφθασε μὲ 800 »· οἱ δὲ Λαλαῖοι ἀκούσαντες τοὺς μετὰ κραυγῆς λόγους αὐτῶν, καὶ νομίσαντες ὅτι εἶναι ἀληθεῖς οἱ λόγοι, ἄρχησάν νά βαδίζωσι μὲ βήματα ὀπισθοδρομήσεως. Ἐξελθόντες δὲ οἱ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ὀχυρωθέντες, καταβάντες δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν λοφιδίων, ἔτρεψαν τοὺς ἰσχυροὺς Λαλαίους εἰς φυγὴν, θέσαντες αὐτοὺς ἔμπροσθέν των ὡς πρόβατα, φονεύσαντες εὐθὺς 9 ἐξ αὐτῶν, λαβόντες δὲ τὰς κεφαλὰς τῶν φονευθέντων καὶ πολλοὺς πληγώσαντες, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀ- γνοεῖται· ἐπὶ τῇ καταστροφῇ ταύτῃ ἐπνίγησαν καὶ εἰς τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν πλείους τῶν 63 Λαλαῖοι δια- βαίνοντες τὸν ποταμὸν, (ὡς ἐδόθησαν ἀκολούθως βά- σιμοι περὶ τούτων πληροφορίαι)· ὁ δὲ Ἥρως Ἀλέξιος Μοσχούλας μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀγουλινιτζαίων, Πυρ- γείων, καὶ Ἀρκαδίων ἤγαγον τὰς 9 κεφαλὰς τῶν φo- νευθέντων Λαλαίων ἐνώπιον τοῦ Πρωτοσυγκέλλου εἰς τὸ Κλειδί, ὅστις ἐπρόσφερε δώρημα 20 Μπεσλίγια Τουρκικα, (γρoσ. 100, Τάλληρα δίστηλα 18) πρὸς τοὺς ἀγαγόντας τὰς κεφαλὰς τῶν Λαλαίων. Εὐλογῆσας δὲ τὰ ὅπλα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐγκαρδίως ἐπευχθεὶς αὐ- τοῖς παντοτεινὰς νίκας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κυπαρισ- σίαν. (1).

(1) Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἦλθεν ἐκ Τουρνεσίου τῆς Ἀρκαδίας καὶ ὁ Δ. Κ. Χ. Ἀλσάνη Βυζάντιος εἰς τὴν Κυπαρισσίαν, ὅστις ἀναδεχθεὶς τὰ χρέη τοῦ Γραμματέως τῆς Γ. Ἐφορίας Ἀρκαδίας, συνεργονίσθη πολιτικῶς

Οἱ δὲ Λαλαῖοι διαβάντες πέραν τοῦ Ἀλφειοῦ Ποταμοῦ ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν θέσιν Λαμπέτι· ἄλλ' ἐν μέρος ἐκ τῶν γενναιοτέρων ἐν Ἀγουλινίτζῃ Ἀρκαδίων συνενωθέντες μετὰ τινων Πυργείων καὶ Ἀγουλινιτζαίων, καὶ διαβάντες τὸν Ἀλφειὸν Ποταμὸν, καταλαβόντες δὲ θέσιν πεδινὴν εἰς τὸ Λαμπέτι, συνεκρότησαν μάχην μετὰ τῶν Λαλαίων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη ὁ γενναῖος καὶ ἀτρόμητος Χαραλάμπης Βιλαέτης Πυργεῖος, 13 Ἀρχάδιοι καὶ 11 Πυργεῖοι. οὕτω δὲ διαλυθείσης τῆς σκηνῆς αὐτῆς ἀκολούθως ἔλαβεν ἑναρξιν ἡ πολιορκία τοῦ Λάλα, διατηρηθεῖσα τακτικῶς κατὰ συνέχειαν, τὰ κατὰ τὴν ἐποίαν διατρέξαντα θέλουν ἐκτεθῆ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Καὶ

καθ' ἑσὺν διήρκεσαν αἱ περὶ αὐτῶν ὁ λόγος πολιορκίαι, ἀποστελλόμενος, ὁσάκις ἡ ἀνάγκη ἀπῆται, καὶ προσωπικῶς ὡς ἀπὸ μέρος αὐτῆς εἰς τὸ κατὰ τὰ Τριπολιτζᾶς στρατόπεδον δι' ὑποθέσεις ἀναγομένης καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας ἰδίως καὶ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος γενικῶς, παρευρισκόμενος εἰς τὸν Δ. Ὑψηλάντην, καὶ τοὺς αὐτόσε διατελοῦντας προκρίτους, καὶ ὀπλαρχηγούς, ἀναφέρων τὰ συντείνοντα διὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἀγῶνος, καὶ ταῦτα μέχρι τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀ. Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, ἔπου παρεννεβίς μετὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Α. Φραντζῆ, καὶ συντελέσας πολιτικῶς (καθὰ ἐδύνατο), διωρίσθη προσωρινῶς Γραμματεὺς τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας· συναπελθὼν δὲ μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς εἰς τὴν Κόρινθον πεσοῦσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων (τὸ 1822) ἐξετέλει τὰ χρέη του. ἀνακείμενος μετὰ τὰς τοῦ Πρωτοσυγγέλλου καὶ τῶν λοιπῶν Γερουσιαστικῶν μελῶν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, παρήχθη τῆς Ξεσεῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς Ἀρκαδίαν, διέμεινε δὲ γραμματεῖον εἰς τὴν νέαν Γενικὴν Ἐφηρίαν μέχρι Μαρτίου τοῦ 1823, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐν Ἀστροῖ Συνέλευσιν, μετὰ τὴν διαλυσιν τῆς ὁποίας διωρίσθη εἰς ἄλλας δημοσίους ὑπηρεσίας. Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ἀφιλοπροσώπως τὸν ὑπὲρ πατρίδος διακοπὴν ζήλον, καὶ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἀφιλοκερδαῖς ἀδουλεύσεις τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, τούτου συναγωνιστοῦ.

ταῦτα μὲν τὰ διατρέξαντα εἰς τὴν πρώτην ἐν Ἀγουλινί-
τζῃ συμβᾶσαν μάχην μεταξύ Ἑλλήνων, καὶ τῶν Λα-
λαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Πολιορκία Μονεμβασίας, καὶ πτώσις αὐτῆς.

Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ τῆς Μονεμβασίας ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ
Μαρτίου (1821) καὶ ὕστερον ἐλάμβανον ἐκ Τριπολιτζᾶς
γράμματα διὰ νὰ προσέχουν, ὡς διατρέχοντος μυστικοῦ
τινος πράγματος, ἕως ὅτου τοῖς γράψωσι θετικώτερον
τὰ περὶ τούτου· αὐτοὶ παρετήρουν πάντοτε, ἀποβλέπον-
τες τόσον τοὺς ἐν τῷ Φρουρίῳ διαμένοντας ὀλίγους Ἑλ-
ληνας, ὅσον καὶ τοὺς κατοίκους τῶν Κωμῶν τῆς Ἐπαρ-
χίας Μονεμβασίας, ποῦ ἐβάδιζον, καὶ τί ἔλεγον μετα-
ξύ των. Ἀλλ' οἱ Μονεμβάσιοι Ἕλληνες ὡς ὄντες ἄ-
παντες ἄπλοῖ καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν χωρικοὶ, δὲν
ἐγνώριζον τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας κατὰ βά-
θος, ἐκτὸς μόνον τοῦ Παναγιώτου Καλογερά καὶ τῶν
ἀδελφῶν Δεσποτοπούλων, οἵτινες εἶχον συλλάβει μι-
κράς τινας περὶ τῆς Ἑταιρίας ιδέας, ὡς φαινόμενοι πρό-
κριτοι καὶ προϊστάμενοι τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς, ἀλλ' ὅχι
καὶ οὐσιωδῶς, καθότι δὲν ἔδειξαν καὶ κανὲν κίνημα, ἢ ση-
μεῖον.

Κατὰ δὲ τὴν 22 Μαρτίου μετέβησαν εἰς τὴν Μονεμ-
βασίαν περίπου τῶν 60 οἰκογενειῶν ἐκ τῶν Μπαρδουνί-
ων τῆς Ἐπαρχίας Λακεδαιμονίας Ὀθωμανοὶ, φέροντες

μεθ' ἑαυτῶν τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα, καὶ ὅλην των τὴν
 κινητὴν περιουσίαν (ὅσην ἐδυνήθησαν νὰ μεταφέρουν), διὰ
 ν' ἀσφαλισθῶσιν ἀποκλεισθέντες εἰς τὸ Φρούριον τῆς
 Μονεμβασίας. Οὗτοι δὲ ἀνήγγειλον εἰς τοὺς ἐν Μονεμ-
 βασίᾳ Ὀθωμανοὺς, ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι Ὀθω-
 manoὶ ἡτοιμάζοντο διὰ ν' ἀσφαλισθῶσι κατὰ τὸν αὐτὸν
 τρόπον εἰς τὴν Τριπολιτζάν. Ἐπὶ τούτῳ ἐκταραχθέντες
 οἱ Μονεμβάσιοι Ὀθωμανοὶ, εἰδοποιήσαντες δὲ καὶ τοὺς ἐκ-
 τὸς τοῦ Φρουρίου εἰς τὰς Κώμας διαμένοντας, μετέφε-
 ρον καὶ αὐτοὺς, καὶ συνήλθον ἅπαντες ἐντὸς τοῦ Φρου-
 ρίου. Ἀλλ' οἱ ἐντὸς τε καὶ ἐκτὸς τοῦ Φρουρίου διατρί-
 βοντες Ἕλληνες ἔμενον ἀτάραχοι ὥς ἦσαν, διαμένων
 ἕκαστος εἰς τὰ ἰδιά του.

Τὴν δὲ 28 Μαρτίου ἐφάνησαν ἄφνω 400 Μανιάται
 ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν Πιερὰκον Γρηγοράκην,
 τὸν Δημήτριον Τζιγκουράκον, τὸν Τζανετάκον Γρηγο-
 ράκην, καὶ ἄλλους τινὰς ὡς Καπιτάνους καὶ Ἀρχηγούς·
 τὴν 29 τοῦ αὐτοῦ ἔφθασε καὶ ὁ Γεωργάκης Μιχαλάκης,
 καὶ ὁ Θεόδωρος Γούλελος ἐκ Λενιδίου τῆς Τζακωνίας με-
 ὀπλοφόρους 250· ἅπαντας δὲ αὐτοὺς ἐλθόντας ἰδόντες
 καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἐπαρχίας Ἕλληνες, συνωπλίσθησαν
 μετ' αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ Φρουρίῳ εὐρεθέντων Ἑλ-
 λήνων, τοὺς ὁποίους οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἄφισαν νὰ ἐξέλ-
 θωσιν.

Ἐν τούτοις οἱ Ὀθωμανοὶ ἰδόντες τὴν τῶν Ἑλλήνων
 αὐτὴν συνάθροισιν, κατὰ πρῶτον ὑπέλαβον αὐτὴν ὡς παί-
 γνιον, καὶ οὕτω μετὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ, ὅτι ἅμα παρουσια-
 σθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας θὰ τοὺς τρομάξουν (ὥς ἦσαν
 συνειθισμένοι), καὶ θὰ τοὺς βιάσουν διὰ νὰ φύγουν, ἐξήλ-
 θον ἐπ' αὐτῇ τῇ φαντασίᾳ των ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων

450 Ὀθωμανοί, οἵτινες ἐδοκίμασαν μὲ μικροὺς ἀκροβολισμοὺς, διαιρεθέντες εἰς τρία μέρη εἰς τὴν Συκέαν, εἰς τὸ Φοινίκι, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἀκροβολισμοὺς οἱ Ἕλληνες, (χωρὶς νὰ συσταλῶσι ἀπὸ τοὺς Ἀγάδες των), τοὺς ἐκτύπησαν κατὰ μέτωπον ἐναντίον τῶν ἐλπιδῶν των, φονεύσαντες 4 ἐξ αὐτῶν, πληγώσαντες δὲ καὶ 7· ἐφονεύθη δὲ καὶ εἷς Ἕλληνα καὶ εἷς ἐπληρώθη. Ἰδόντες δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι τὸ προσωπεῖον τῶν Ἑλλήνων ἐσχίσθη πλέον, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Φρούριον, αἰχμαλωτίσαντες καθ' ὁδὸν δύο Ἕλληνας τοὺς ὁποίους ἀπήγαγον εἰς τὸ Φρούριον.

Ἀλλ' οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀκροβολισμοὶ καὶ τοι γεγονότες μὲ ὀλίγην φθορὰν τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς κατήντησαν μ' ὅλα ταῦτα εἰς ἀπελπισίαν, ὥστε φθάσαντες εἰς τὸ φρούριον, ἔκοψαν τὴν γέφυραν τῆς εἰσόδου, ὑποπτεύοντες καὶ ἔφοδον τινὰ ἐνδεχομένην παρὰ τῶν Ἑλλήνων· ἢ τῆς γεφύρας αὐτὴ ἐκκοπὴ ἐνεθάρρυνε πολὺ περισσότερον τὴν τῶν πολιορκητῶν Ἑλλήνων τόλμην, ὥστε ἐπλησίασαν καὶ εἰς τὸ φρούριον. ἀλλ' ἤλπιζον ἐντοσούτω οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θέλει τοῖς προφθάσει βοήθεια διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πρὸς καταδίωξιν τῶν Ἑλλήνων, ἡπατήθησαν μ' ὅλον τοῦτο οἱ δυστυχεῖς· οἱ Ἕλληνες ὅμως διετήρουν τὴν πολιορκίαν στενώτατα χωρὶς νὰ δειλῶσιν ἀπὸ τὰς βοῆας τῶν κανονίων καὶ τῶν βομβῶν.

Ὅσον δὲ αἱ ἡμέραι παρήρχοντο, τοσοῦτον καὶ αἱ τροφαὶ ἤλαττοῦντο χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ Ὀθωμανοὶ καμμίαν βοήθειαν· ἀλλ' οἱ κατὰ ξηρὰν πολιορκηταὶ Μανιάται, Τζάκωνες, καὶ Μονεμβάσιοι, γυῖζανον μᾶλλον ἀντὶ τοῦ γὰ ὀλιγοστεύουν· πολιορκοῦν δὲ τὸ Φρούριον κατὰ

τὸ μέρος τῆς Θαλάσσης καὶ τρία πλοῖα Ἑλληνικά ἐλθόντα κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐκ Σπετζῶν, κυβερνώμενα παρὰ τοῦ Γεωργίου Πάνου, τοῦ Ἡλίου Θερμισιώτου, καὶ Γεωργίου Κλίσια, καὶ τοῦ ἐκ Μαραθῶνσιου Παναγιώτου Μαυρομμάτου Βουτζουναρά.

Ἐλαττουμένων ἐν τούτοις τῶν τροφίμων ἡμέραν παρ' ἡμέραν, οἱ Ὀθωμανοὶ ἔφθασαν εἰς ἀπελπισίαν· ἔχοντες δὲ εἰς τὸ Φρούριον μίαν ἀποθήκην γέμουσαν ἀπὸ κεχρίον, διένειμαν αὐτὸ εἰς ἐκάστην ψυχὴν ἀναλόγως μὲ κατὰλογον κατεστρωμένον παρὰ τοῦ Παναγιώτου Καλογερά, καὶ ἀναβάντα εἰς ἀριθμὸν ψυχῶν 4,000· ἡ ἔλλειψις δὲ αὐτῇ τῶν τροφίμων προήλθεν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀπρομηθείας, μ' ὅλον ὅτι τὴν 25 Μαρτίου, πρὶν ἢ γίνῃ ὁ ἀποκλεισμός αὐτῶν, εἶχεν ἐλλιμενισθῇ εἰς τὴν Παλαιὰν Μονεμβασίαν ἐν πλοῖον φορτωμένον ἀπὸ ἀραβόσιτον, τοῦ ὁποῖου τὰ μὲν δύο τρίτα συνεφώνησαν ν' ἀγοράσουν οἱ Ὀθωμανοὶ, τὸ δὲ ἐν τρίτον οἱ Ἕλληγες τῆς ἐπαρχίας πρὸς 12 παράδες ἐκάστην ὀκκάν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Π. Καλογεράς εἶπεν εἰς τὸν κύριον τοῦ ἀραβοσίτου πλοίαρχον, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐσκόπευον νὰ πάρουν τὸν ἀραβόσιτον, νὰ δώσωσι δὲ εἰς αὐτὸν συναλλαγματικὴν πληρωτέαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, ὁ μὲν πλοίαρχος εὐθὺς ἀνεχώρησε, τὸ δὲ Φρούριον ἔμεινεν ἀπρομήθευτον τροφῶν ἐκ τῆς πατριωτικῆς αὐτῆς προνοίας τοῦ Π. Καλογερά.

Κατὰ τὴν 18 Μαΐου λαβόντες οἱ Μονεμβάσιοι Ὀθωμανοὶ γράμματα παρὰ τῶν Ναυπλιέων Ὀθωμανῶν, εἰδοποιούντων αὐτοὺς τὸν ἐρχομὸν τοῦ Κεχαγιάμπεη εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὸν διασκορπισμὸν τῶν εἰς Νάυ-

πλιον Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, καὶ διτι γρήγορα θέλουν τοῖς προφθάσει καὶ τροφαὶ καὶ στρατεύματα, ἐνεφυχώθησαν δυνατὰ, καὶ ἐνθαῤῥυνθέντες ἐκ τῆς εἰδήσεως αὐτῆς, ἐξελέχθησαν ἐξ αὐτῶν 140 δυνατοί, οἵτινες διὰ μιᾶς Γολέτας, ἐλλιμενισμένης οὔσης ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ Φρουρίου, ἀπέβησαν διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Παλαιὰν Μονεμβασίαν μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ καταλάβουν αἶφνης τὰ ὀπίσθεν τοῦ κατὰ τὴν ξηρὰν Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, νὰ διασκορπίωσι τοὺς Ἑλληνας, καὶ νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν, ὑποθέτοντες, ὅτι οἱ Ἕλληνες βέβαια ἤθελον εἰσθαι εἰς δειλίαν ἅμα μαθόντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Κεχαγιάμπεη· πρὶν ἢ μεταβῶσιν ὁμῶς αὐτοὶ εἰς τὴν Παλ. Μονεμβασίαν ἐν ᾧ ἀκόμη ὄντες εἰς τὸ Φρούριον ἐσχεδιάζον τὴν ἐξοδὸν τῶν αὐτῶν, ὁ Π. Καλογεράς προλαβὼν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον μίαν γραῖαν Ἑλληνίδα, καὶ δι' αὐτῆς εἰδοποίησε τοὺς Ἑλληνας τὰ τῆς παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν σχεδιασθείσης ἐξόδου, ὥστε ἐκ τούτου λαβόντες προσοχὴν οἱ Ἕλληνες, πολιώρησαν τοὺς 140. Ὀθωμανοὺς ἅμα ἀποβάντας εἰς τὴν Παλαιὰν Μονεμβασίαν οἵτινες παρεδόθησαν ἀμαχητὶ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἑλλήνων, πολὺ μᾶλλον στερημένοι ὄντες τροφῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αὐτῶν 140. Ὀθωμανῶν ἄλλους μὲν ἐφόνευσαν οἱ Ἕλληνες, ἄλλους δὲ διένειμαν μεταξύ τῶν οἱ δὲ ἐν τῷ Φρουρίῳ Ὀθωμανοὶ πληροφορηθέντες τὸ συμβάν αὐτὸ, ἀπενεκρώθησαν ὅλως δι' ὅλου, καθότι ἀπώλεσαν διὰ μιᾶς 150. ὁμοεινεῖς τῶν Ὀθωμανοῦς.

Ἄλλ' οἱ ἐξ αὐτῶν πρόκριτοι, καὶ ἄλλοι περίπου τῶν 50. οἰκογενειῶν ἀρχηγέται, ἔχοντες πολλὰ εὐλίγας τροφάς, καὶ θέλοντες νὰ διατηρήσωσιν ἑαυτοὺς μᾶλλον

τῶν λοιπῶν ἄλλων μὲ τὰς ὁποίας εἶχον αὐτοὶ ἰδίως ὀλίγας τροφάς, ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Φρουρίου, ἀποφασίσαντες νὰ μὴν ἀφίσωσιν ἐλευθέραν εἰς τοὺς ἄλλους Ὀθωμανοὺς τὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἰσοδον, ἕως οὗ προφθάσῃ ἡ ἐλπιζομένη εἰς τὸ Φρούριον βοήθεια κατὰ τὴν ἐγγραφον πρὸς αὐτοὺς εἰδοποίησιν τῶν ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανῶν. ἐν τοιαύτῃ δὲ ὄντες ἀθλία καταστάσει οἱ Ὀθωμανοὶ ὥς ἐκ τῆς στερήσεως τροφῶν, ἤρχησαν νὰ τρώγουν καὶ κάθε εἶδος ζώων ἀκαθάρτων· ἔδωκαν δὲ καὶ ὀνομαστικὴν ἄδειαν τότε, καὶ ἐξῆλθον τοῦ Φρουρίου ἐν μέρος γυναικῶν Ἑλληνίδων καὶ τινων Ὀθωμανίδων, ὥς μὴ ὑποφέροντες τοὺς ἐκ τῆς ὑστερήσεως τῶν τροφῶν θρήνους καὶ ὀδυρμοὺς αὐτῶν· μετὰ τοῦτο ὁ περιορισμὸς τῆς ἐσχάτης ὑστερήσεως τῶν τροφῶν ὑπεχρέωσεν, ὥς ἀπληγισμένους καὶ τρεῖς Χριστιανοὺς, ἐκ τῶν ἀρχῆθεν εἰς τὸ Φρούριον διατελούντων, οἵτινες γνωρίζοντες τὸ νὰ πλέωσιν ἔπεσον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ διαπλέοντες ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἀπῆλθον εἰς τοὺς ἐν τῇ πολιορκίᾳ ὄντας Ἑλληνας· οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ὀθωμανοὶ πληροφορηθέντες τὴν τῶν τριῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ξηρὰν διὰ τοῦ πλοῦ ἀπόβασιν, ὑπέλαβον ὅτι ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει διατρίβοντες Ἑλληνες ἐγνώριζον οὐσιωδῶς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν, καὶ οὕτω παραλαβόντες ἓνα Ἑλληνα γέροντα ἀόμματος, ἐξέταζον αὐτὸν παντοιωτρόπως περὶ τῆς ἀποστασίας τῶν Ἑλλήνων· μὴ δυνηθέντες ὁμῶς νὰ λαβουν κανενὸς εἰδους πληροφορίαν καθ' ἣν εἶχον ἐπιθυμίαν, (καθότι ἐὰν οἱ ἔχοντες ὅμματα δὲν ἐγνώριζον τίποτε, πολλῶ μᾶλλον ἤθελον γνωρίζει οἱ ἀόμμητοι γέροντες;), τελευταῖον ἐφόνευσαν αὐτόν·

ἀποτυχόντες δὲ ἀπὸ τὰς ἐξετάσεις τοῦ γέροντος, ἐξέτασαν μίαν Ἑλληνίδα μετὰ τῶν τέκνων της περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, βασανίσαντες αὐτὴν τε καὶ τὰ τέκνα της διὰ νὰ ὁμολογήσωσι πῶς ἔγινεν ἡ ἀνέλπιστος αὐτῇ φαινομένη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποστασία, ἀλλὰ καὶ τούτου ἀπέτυχον, μὴ δυνηθέντες νὰ ἐξάξωσι καὶ ἐξ αὐτῶν παραμικρόν τι.

Τούτων οὕτω διατρεχόντων ἔθεντο τελευταῖον σκοπὸν ν' ἀναβιβάσωσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τοὺς ἐπιστημοτέρους Ἑλληνας τοὺς ὄντας εἰς τὴν κάτω Πόλιν, ἐπὶ προφάσει νὰ συσκεφθῶσι περὶ ἐξοικονομήσεως τροφῶν, καὶ νὰ τοὺς φονεύσωσιν· ἀλλ' οἱ Ἑλληνες νοήσαντες τὴν μελετηθεῖσαν αὐτὴν ἀπάτην, ἐνηγγαλίσθησαν τοὺς ἐν τῇ πόλει διαμένοντας δυνατωτέρους Ὀθωμανοὺς (τοὺς Ζορμπάδες, δυνάστας), ὑποσχεθέντες εἰς αὐτοὺς τὴν μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Φρουρίου ἀσφάλειαν τῆς υπάρξεώς των, ἐὰν καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ αὐτοὶ διασώσωσι τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος Ἑλληνας ἐκ τοῦ ἐπικειμένου αὐτοῖς κινδύνου παρὰ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ὀθωμανῶν τῶν ὁποίων ἡ πρόσκλησις δὲν ἀπέβλεπεν, εἰμὴ τὸν φόνον αὐτῶν· οὕτω δὲ ἀφοῦ ἔδωκαν ἀλλεπαλλήλως ἐνόρκους ὑποσχέσεις ἀσφαλείας μεταξύ των, οἱ μὲν Ἑλληνες ἀπήντησαν εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Μπέηδες καὶ λοιποὺς, ὅτι αὐτοὶ μὲν θέλουν ν' ἀναβῶσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ τὴν προσταγὴν των, δὲν τοῖς χορηγεῖται ὅμως ἡ ἄδεια παρὰ τῶν ὀνομαζομένων Ζορμπάδων Ὀθωμανῶν, καὶ ἂς ἀναβιβάσωσιν αὐτοὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν, νὰ τοὺς πείσωσι διὰ νὰ δώσουν τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς προκρίτους αὐτοὺς Ἑλληνας, καὶ οὕτω νὰ ἀναβῶσιν ἀκωλύτως· οἱ δ' ἐν τῇ πόλει Ὀθωμανοὶ ἀπὸ

ἡμέρας εἰς ἡμέραν περιορισθέντες ἀπὸ τὴν ὑστέρησιν τῶν τροφῶν, κατήντησαν νὰ σφάζωσι τὰ μικρὰ βρέφη καὶ νὰ τὰ τρώγωσι βλέποντες δὲ καὶ τὸν συμβαίνοντα τρομερὸν καὶ ἐλεεινὸν ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς πείνας θάνατον, ἀγνοοῦντες δὲ καὶ τὴν διόρθωσιν τῆς οἰκτρᾶς αὐτῶν καταστάσεως, ἔκλινον μὲν ἀφ' ἐνὸς μέρους νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐπὶ τῇ μεταξύ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων γενομένῃ συμφωνίᾳ, ἀφ' ἑτέρου ὁμως ἐπειδὴ τοὺς ἀπηγόρευε τὸ Κιτάπι (τὸ βιβλίον, ἧ ὁ νόμος) των νὰ παραδοθῶσι δίδοντες τὰ πιστὰ εἰς τοὺς Ἑλληνας, πολὺ δὲ μᾶλλον μὴ βλέποντες εἰς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων κανὲν τακτικὸν σύστημα, ἧ κεφαλὴν, ἀμοιγνόουν, μένοντες εἰς τὴν ὁποίαν διέκειντο ἀφόρητον ταλαιπωρίαν.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀκροπόλει βιασθέντες νὰ δεχθῶσι τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπάντησιν εἰς τὸ νὰ πείσωσι τοὺς ἐν τῇ πόλει Ὀθωμανοὺς νὰ δώσωσι τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἑλληνας διὰ ν' ἀναβῶσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, προσεκάλεσαν ἐν μέρος τῶν ἐν τῇ πόλει Ὀθωμανῶν, οἵτινες νὰ συμπαραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς Ἑλληνας καὶ ν' ἀναβῶσιν, ὥστε ὅλοι ὁμοῦ συνελθόντες εἰς ἓν, νὰ ὁμιλήσωσι περὶ σπουδαίων ὑποθέσεων. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, πρόκριτοι τῶν Ὀθωμανῶν δὲν συνεχώρουν τὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἴσοδον τῶν ἄλλων Ὀθωμανῶν ὑποπτεύοντες ὡς ἐκ τούτου τὴν παντελῆ στέρησιν τῶν τροφίμων, ἐλπίζοντες νὰ διατηρήσωσι διὰ τῶν ὀλίγων αὐτῶν τὴν ἰδίαν των ὑπαρξιν ὁ Παναγιώτης Καλογεράς μετὰ τινων ἄλλων Ἑλλήνων λαβόντες ἀρμοδίαν περίστασιν αὐτὴν, καὶ συνεννοηθέντες

μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ πόλει Ὀθωμανῶν, (οἵτινες
 εἶδον τὴν πρόσκλησιν τοῦ ν' ἀναβῶσι τινες εἰς τὴν
 Ἀκρόπολιν, ὡς προεῖρηται) ἔπεισαν αὐτοὺς, ὥστε
 συμφώνως ἀπεφάσισαν μὲ τόλμην ἀπελπισμένην, καὶ
 ἐσυμβούλευσαν τοὺς ὀνομαστί προσκληθέντας, ν' ἀνα-
 βῶσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ νὰ μεταχειρισθῶσι καθε-
 ῖν τρόπον διὰ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν τῆς Ἀκροπόλεως,
 καὶ διὰ τῆς βίας νὰ διώξωσι τοὺς φύλακας· μενούσης
 δὲ τῆς πύλης ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἐξουσίαν, νὰ
 προσκαλέσωσι τότε καὶ ἄλλους Ὀθωμανοὺς ἐκ τῆς
 πόλεως διὰ νὰ εἰσέλθωσι καὶ αὐτοί, καὶ διὰ τῆς βίας
 νὰ λάβωσι τὰ τρόφιμα παρὰ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει
 διαμενοντῶν· τοῦτου δὲ γενομένου, νὰ βιασθῶσι καὶ οἱ
 ἐν τῇ Ἀκροπόλει διὰ νὰ παραδεχθῶσι συμφωνίας καὶ
 συνθήκας διὰ τὴν τοῦ Φρουρίου εἰς τοὺς Ἕλληνας πα-
 ράδοσιν, ὑποσχεθέντων αὐτοῖς τοῦ τε Π. Καλογερά καὶ
 τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων τὴν ἀσφάλειαν τῆς ὑπάρξεως
 αὐτῶν μὲ τοὺς ἐφεξῆς λόγους· « Μὴ σὰς μέλλῃ διὰ
 » τὴν ζωὴν σας· ἡμεῖς κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν μας θέλο-
 » μεν διατηρήσει καθ' ὅλους τοὺς τρόπους τὴν ὑπαρ-
 » ξίν σας, καθὼς καὶ ὅλων τῶν Ὀθωμανῶν γειτόνων
 » μας· εἰ δ' ἄλλως, οἱ Ἀγάδες ἐνόσω ἔχουν τροφὰς,
 » ἡμεῖς μόνον καὶ σεῖς ὅλοι θ' ἀφανισθῶμεν ἀπὸ τὴν
 » πείναν ». Ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις ἀναβάντες εἰς
 τὴν Ἀκρόπολιν ὀκτῶ ἐκ τῶν δυναστῶν ἐκείνων Ὀθω-
 μανῶν, ἔπραξαν καθὰ ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ Π. Καλο-
 γερά καὶ τῶν λοιπῶν προκρίτων Ἑλλήνων, καταστα-
 θέντες κύριοι τῆς Ἀκροπόλεως ὁμοῦ μὲ ἄλλους ὅσους
 αὐτοὶ ἐνέκριναν ν' ἀναβιβάσωσιν Ὀθωμανοὺς, οἵτινες
 ἀναβάντες καὶ συστρωματωθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν,

ἐβίασαν τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὥστε ἔγινεν ἑναρξίς λόγων διὰ νὰ παραδοθῶσι μὲν διὰ συνθήκης, ὅχι ὁμως εἰς τοὺς πολιορκοῦντας αὐτοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ νὰ ἔλθῃ ἄλλος τρανὸς (ἐπίσημος), καὶ οὕτω νὰ παραδοθῶσιν εἰς αὐτόν· ταῦτα ἀποφασίσαντες ὁμοθυμαδὸν, περιέμενον νὰ ἴδωσι τὸν κατὰ τοὺς στοχασμούς των ἐλπιζόμενον. Εἶχον καταντήρει ὁμως εἰς τοιαύτην κατὰστασιν, ὥστε περιερχόμενοι τὰς ὁδοὺς, ἐσύναζον τὰ πρὸ πολλοῦ διεσκορπισμένα ὅσα τῶν διαφόρων ζώων, τὰ ὁποῖα συντρίβοντες καὶ βράζοντες, ἔπινον τὸν ζώμὸν αὐτῶν.

Λήγοντος δὲ τοῦ Ἰουνίου (1821) ὅτε ἐλθὼν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Δ. Ὑψηλάντης, εἶχε φθάσει εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βερβένων, ἀπέστειλαν γράμματα ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῆς Μονεμβασίας διὰ νὰ ἀποσταλῇ ἄνθρωπος ἔχων ἐπιστημότητα, νὰ παραλάβῃ τὸ Φρούριον, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Λαβόντες δὲ τὰ γράμματα οἱ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς διατηροῦντες πολιτικοί, ἐκκλησιαστικοί, καὶ στρατιωτικοί, (ὡς παρειαυθέντες εἰς τὰ Βέρβена πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Δ. Ὑψηλάντου), ἀνήγγειλαν πρὸς αὐτόν ὅτι, τὸ Φρούριον τῆς Μονεμβασίας πίπτει, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ Ὀθωμανοὶ ζητοῦν νὰ παραδοθῶσι διὰ συνθήκης, ἔνεκα δὲ τούτου ν' ἀποσταλῇ εἰς τῶν μετ' αὐτοῦ σνελθόντων ἐπιστημοτέρων διὰ νὰ παραλάβῃ τὸ Φρούριον. Ὁ Δ. Ὑψηλάντης ἐπρότεινεν ἐπὶ τούτῳ τὸν Ἀλέξανδρον Καντακουζηνόν, τὸν ὁποῖον καὶ ἀπεδέχθησαν οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τῆς Τριπολιτζᾶς στρατοπέδου ὡς κατάλληλον διὰ ν' ἀποσταλῇ, καὶ οὕτως ἐγένοντο τὰ τῆς ἀποστολῆς γράμματα. καὶ ἡ ἐκθεσις ἐν ταυτῷ τῶν ὁποίων ἐμελλε νὰ ἐκτελέσῃ

χρεῶν ὁ ἀποσταλὴς. Ἐπειδὴ δὲ προαναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν παρευρεθέντων ἀρχηγῶν τοῦ κατὰ τὴν Τριπολιτζάν στρατοπέδου, ἀνεφέρετο ὅτι, τὸ Φρούριον νὰ παραδοθῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ὑψηλάντου, ἀκούσαντες οἱ μνησθέντες ἀρχηγοὶ τοῦτο, ἀπέρριψαν τὰ παρὰ τοῦ Ὑψηλ. γραφέντα, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Βρεσθένης Θεοδώρητος ὑπολαβὼν τοὺς λόγους πάντων, εἶπε πρὸς τὸν Δ. Ὑψ. «Ἐὰν μὲ τοιαύτας συμβουλὰς (1) ἐλπί-

(1) Ὅλοι αἱ τοιαύτης φύσεως καὶ ἄλλαι ἐναντίαι συμβουλαὶ ἐγίνοντο εἰ τὸν Δ. Ὑψηλάντην παρὰ τοῦ Διδασκάλου Νεοφύτου Βάμβα (καθ' ὅσας ἐλάβαμεν θετικὰς πληροφορίας), τοῦ καὶ φέροντος τίτλον Ἀρχικατζίλαριου, οὔσαι δοξασίαι καὶ διανοήματα τοῦ Σχολαστικοῦ τούτου, ἀνδρὸς, ὅστις (ὡς εἶναι ὁμολογούμενον) εἶχε μὲν τὴν παιδείαν, ἀλλ' ἐὰν μετεχειρίζετο αὐτὴν τε καὶ τὰ φῶτα τοῦ ἐπ' ἀγαθῷ, ἤθελεν εἶσθαι καὶ ἀγαπητὸς, καὶ περιβλεπτός παρὰ τοῦ ἔθνους· ὅσῃ ὁμῶς ἔχαιρε φήμην διὰ τὴν παιδείαν του, τοσοῦτον ἐκ διαμέτρου ἐναντίως ἦτον ἀμειρος πολιτικῆς, μὴ γνωρίζων παντάπασι τὰ Πελοποννησιακὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, καθὼ ἀνατραφεὶς ἐκτὸς τῆς πατρίδος του τῆς χιῶν· ἤθελε δὲ εἶσθαι ἐπαινετὸς βέβαια. ἐὰν ἤθελε φανῇ προσεκτικώτερος εἰς ὅσα οὔτε ἐδιδάχθη, οὔτε κἂν ἐγνώριζεν, ἀφοσῶντα τὴν καλουμένην πραγματικὴν πείραν καὶ τὴν τριβὴν εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα.

Ἡθέλαμεν ἔχει πολλὴν ὕλην περὶ τοῦ Ν. Βάμβα, ἐὰν ἤθελον σώζωνται ὅσα ἔγγραφα ἰδιοχείρως του ἐξεδίδοντο παρὰ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου εἰς διαφόρους Πελοποννησίους ἀπαστελλόμενα. Ἐκ τούτων δὲ ἤθελον γνωρίσει πάντες πόσον ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐπεθύμει νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον εἰς τοὺς προύχοντας καὶ προκρίτους τῆς Πελοποννήσου τρόπος ὅλως διόλου ἀνοίκειος μὲ τὴν θρησκείαν, τὸ σχῆμα καὶ τὸν χαρακτῆρα τοιοῦτου ἀνδρός !!! ἐξήρκουν δὲ νὰ προξενήσωσι φρίκην εἰς ἕκαστον ὅστις ἤθελεν ἀναγνώσει μόνον (ἐὰν ἤθελον διατηρηθῇ) ὅσα τοιαύτης φύσεως ἔγγραφα ἐσταλῆσαν εἰς τὸν Συγγραφεὰ τῆς παρούσης Ἱστορίας.

Καθ' ὅλα ταῦτα, καίτοι ὀλίγα ὡς πρὸς τὸ ὅλον, ὁ Ν. Βάμβα εἶχεν (ὡς φαίνεται) τὸν σκοπὸν του, ὅστις εἰς ἄλλο δὲν ἀπέβλεπεν (κατὰ τὸ δοκοῦν εἰς πολλοὺς καὶ εὐυπόληπτους ἄνδρας), εἰμὴ εἰς τὸ νὰ θυνῇ ἢ ἀνάβῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον μίαν ἀκατάσβεστον φλόγα, νὰ

» ζεις νὰ τρέξης, ἐκλαμπρότατε, εἶσθε ἡπατημένους
 » παραπολύ. Τὸ Φρούριον τῆς Μονεμβασίας παραδίδε-
 » ται μὲ αἵματα Πελοποννησιακά, καὶ ἡ τετράμηνος πολι-
 » ορκία διετηρήθη μὲ ἔξοδα καὶ στρατεύματα τῆς Πε-
 » λοποννήσου· δι' ὅλα αὐτὰ τὸ Φρούριον νὰ παρα-
 » δοθῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ μὲ τὸν
 » τρόπον αὐτὸν νὰ γείνωσι τὰ γράμματα, νὰ ὑπογρα-
 » φῶσι δὲ καὶ παρὰ πάντων τῶν παρευρεθέντων ἐνταῦ-
 » θα πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ». Οὕτω δὲ γραφέν-
 των τῶν γραμμάτων, καὶ ὑπογραφέντων, ἀπεστάλη εἰς
 τὴν Μονεμβασίαν ὁ Α. Καντακουζηνός, (καθότι τοιαῦτα
 ὀνόματα ἔφερον τότε πολλὴν βαρύτητα).

Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν Μονεμβασίαν, καὶ συνεννοηθεὶς
 μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς τοῦ Φρουρίου πολιορκίας, ὡς
 ἄπειρος ὢν τῶν πάντων, ἐτελείωσε τὰς συνθήκας οὕτω
 πῶς·

« Οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας
 τὰ ὅπλα των ἐν γένει, μήτε δὲ μαχαιρίδιον νὰ μείνῃ
 εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ κόπτωσι τὸν ἄρτον των.

γίνῃ δηλ. ἀρχὴ σφαγῆς εἰς τοὺς προκρίτους καὶ προὔχοντας (μένονσά
 διαδοχικῇ κατὰ συνέπειαν) ἡ δὲ σφοδριότης του ν' ἀπέλθῃ εἰς ἄλλο-
 δαπῇ γῆν, (ὡς ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὸ 1822) καὶ θεωρῶν μακρό-
 θεν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος φλόγα, νὰ ἐπαναπαύεται εἰς τὴν γενναίαν
 ἀνδραγαθίαν, ἢ ἄλλως νὰ μένῃ διαιωνίζων παρὰ τῷ Δ. Ὑψηλάντῃ.
 μάρτυρες τῶν ἐνταῦθα περὶ αὐτοῦ σημειωθέντων, (αὐτὸν δὲν λαμβάνωμεν)
 εἶναι ἡ σημερινὴ διαγωγὴ του, τὴν ὁποίαν πασιφανῶς δεικνύει, ἐπαγγελ-
 λόμενος μόνον μοναχὰ τὸ ῥητορεύειν καὶ φιλοσοφεῖν· ἀλλὰ καὶ ταῦτα
 ἐπὶ τίσιν ὑποκεκρυμμένοις σκοποῖς, Κύριος οἶδεν.

• Μὲ ἰδίᾳ των χρήματα νὰ πληρώσωσι τὰ πλοῖα διὰ τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν μετάβασίν των.

• Ὅλα τὰ λοιπὰ πράγματα των νὰ μένωσιν εἰς τὴν ἰδίαν των χρῆσιν καὶ ἐξουσίαν.

• Νὰ παραδώσωσι δὲ καὶ ὅσον τάχιον εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ Φρούριον.

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω συνθήκην οἱ μὲν Ἕλληνες παρέλαβον τὸ Φρούριον (τὴν 23 Ἰουλίου 1821), οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐπεβιάσθησαν εἰς δύο Ἑλληνικά Σπετζιώτικα πλοῖα, οἵτινες ἀπὸ 4,000 ψυχὰς καταμετρηθείσας εἰς τὴν διανομὴν τοῦ Κεχρίου, ὡς εἴρηται, εὐρέθησαν εἰς τὴν ἐπιβίασίν των μόνον 756, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι ἀπέθανον ἀπὸ τὴν τρομερὰν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν, καὶ ἐν μικρὸν μέρος ἐξ αὐτῶν ἔμεινεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὰ πλοῖα ἐπίβασιν τῶν Ὀθωμανῶν ὁ Α. Καντακουζηνὸς ἀπέστειλεν ἐντὸς τῶν πλοίων τὸν Πεταλᾶν, καὶ τὸν Ἀφεντούλην, φοβίσας τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅτι δὲν θέλει τοῖς δοθῇ τὸ τῆς ἀπολύσεώς των διαβατήριον, οἵτινες φοβηθέντες ἐσύναξαν ὅλα τὰ πολυτιμώτερα πράγματα των, ἀκόμη καὶ ὅλον τὸν ἄργυρον τὸν ὅποιον κατὰ τὴν συνθήκην εἶχον ἀφαιρέσει ἐκ τῶν ὀπλῶν των, καὶ ἔπεμψαν ὅλα αὐτὰ εἰς τὸν Α. Καντακουζηνόν, ὅστις καὶ τὰ παρέλαβε, χωρὶς νὰ φανερώσῃ τὸ παραμικρὸν εἰς τὸ ἔθνος, καὶ οὕτως ἔδωκε διαβατήριον τοῦ διάπλου αὐτῶν, οἵτινες καὶ ἀνεχώρησαν φθάσαντες ἀσφαλῶς εἰς τὴν Σμύρνην.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ πολιορκία καὶ ἡ πτώσις τοῦ τῆς Μονεμβασίας Φρουρίου, εἰς τὸ ὅποιον εὐρέθη (ὡς εἶπον

τότε) πυρίτις ὀπλῶν καὶ κανονίων περίπου τῶν 800 καντα-
ρίων, ἣτις ἐχρησίμευσεν ἀκολούθως διὰ τὰς πολιορκίας τῆς
Τριπολιτζᾶς, τοῦ Ναυπλίου, καὶ τῆς Κορίνθου· εὐρέθη δὲ
καὶ μόλυβδος ἀρκετῆς ποσότητος, χρησιμεύσας καὶ
αὐτὸς κατὰ τὸν ὅμοιον τῆς πυρίτιδος τρόπον· τὰ δὲ
παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ληφθέντα ὄπλα, καὶ ὅσα ἄλλα
ὕρ ἐθήσαν ἐντὸς τῆς ὀπλοθήκης τοῦ Φρουρίου διεμερί-
σθησαν οἱ Ἕλληνες δι' ἰδίαν αὐτῶν χρῆσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τοὺς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Λεονταρίου (Μεγαλουπόλεως) Ὀθωμα-
νοὺς διατρέξαντα ἐπὶ τῷ ἐν Τριπολιτζᾷ ἀποκλεισμῷ αὐτῶν.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου Ὀθωμανοὶ
πλησίον ὄντες τῆς Τριπολιτζᾶς, ἀπεχούσης ἐξ ὥρων
διαστήματος, συνεννοοῦντο μετὰ τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ
Ὀθωμανῶν διὰ γραμμάτων τε καὶ προσωπικῶς, ἐξαι-
τοῦντες νὰ μανθάνωσι θετικώτερον ὅσα ἐφημίζοντο πε-
ρὶ τῆς γενησομένης κατ' αὐτῶν ἀποστασίας, καὶ περὶ
τῶν ὁποίων ἐλάμβανον ἐκάστοτε πικρῶν δι' ἑαυτοὺς
ἀγγελιῶν· δὲν ἐδύναντο μ' ὅλα ταῦτα νὰ γνωρίσωσιν
ἐξηκριβωμένως ἐὰν ᾔηται τῷ ὄντι ἀληθῆς ἡ φήμη ὅτι
κινεῖται ἀποστασία γενικὴ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ
ὅλους τοὺς κατοίκους Ἑλλήνας τῆς Πελοποννήσου
θεωροῦντες ἀφ' ἐτέρου μέρους καὶ τοὺς πολλὰ ὀλίγους

κατοίκους τῆς πόλεως Λεονταρίου, καὶ τοὺς τῶν πλησιεστέρων Κωμῶν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας χωρικοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὸ Λεοντάρι, μετὰ μεγάλης ἀδιαφορίας καὶ τῆς συνήθους αὐτῶν ὑποταγῆς καὶ εὐπειθείας, φέροντας πᾶν εἶδος τροφίμων εἰς τὴν πόλιν, πωλοῦντας δὲ καὶ ἀγοράζοντας ἐλευθέρως κατὰ τὴν ἀνέκαθεν συνήθειάν των, μᾶλλον δὲ ἐπειδὴ αἱ περίξ Κῶμαι δὲν ἀπεῖχον τῆς πρωτευούσης πλέον τοῦ ἐνὸς τῶν δύο τετάρτων, ἢ τὸ πολὺ μιᾶς ἢ δύο ὥρῶν διαστήματος, οὔσαι ἐνταυτῷ ὀλίγαι ἰδιοκτησίαι (τζίφλίκια) τῶν Λεονταριτῶν Ὀθωμανῶν, δὲν παρήρχετο ἡμέρα καθ' ἣν δὲν εὐρίσκοντο χριστιανοὶ χωρικοὶ ἐντὸς τῆς πρωτευούσης ὥς ἐκ τούτου δὲ ἐθαύμαζον οἱ Ὀθωμανοὶ ἐσωτερικῶς τὴν ἀδιαφορίαν τῶν χωρικῶν, τοὺς ὁποίους ἀφ' ἐνὸς ἐφρόνουν ὡς ραγιάδες τοῦ Σουλτάνου, ἐξ ἄλλου δὲ ὡς ἰδικούς των ζευγηλάτας, μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς ὡς ὑπηρέτας των ἐργαζομένους καὶ καλλιεργοῦντας τὰ ἑαυτῶν κτήματα.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀδιαφορία τῶν κατοίκων Ἑλλήνων δὲν ἦτον σύμφωνος παντάπασι μὲ τὰ κατ' αὐτῶν διαφημιζόμενα, διὰ τὰ δειξῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τοὺς ζευγηλάτας των ὅτι δὲν ἔχουν ὑπόνοιαν, δειλίαν, καὶ φόβον, οὔτε ποτὲ ἠθέλησαν ν' ἀναφέρουν τὸ παραμικρὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὔτε δὲ τοὺς ἡρώτων, » τί τρέχει; ἢ τί ἀκούουν; μόνοι δὲ οἱ τῆς τρίτης σχεδὸν τάξεως Ὀθωμανοὶ ἐνίοτε ἐρχόμενοι εἰς συνομιλίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων (καὶ τοῦτο ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαρτίου καὶ ὕστερον), μὲ μεγάλην ἀδιαφορίαν ἔλεγον εἰς αὐτοὺς. « Μᾶς φαίνεται ὅτι ἔχομεν ἐφέτος Σεφέρια, (μάχας) καὶ σεφερία κακὰ » οἱ δὲ χωρικοὶ Ἕλληνες ἀκούοντες τὰ

τοιαῦτα, καὶ ἐκλαμβάνοντες αὐτὰ ὡς μύθους, ἀπήντων·
 » Ἐ! καὶ σεῖς! εἰς τὸν ὕπνον σας βλέπετε τὸ Σεφέρι· »
 τοιαύτης δὲ φύσεως καὶ ἄλλα ἔλεγον εἰς αὐτοὺς με-
 τὴν ἰδίαν τῶν ἀπλῆν ἀγροικίαν· κατὰ δὲ τὴν 20 Μαρ-
 τίου ὁ Σεῖδῃ Κεχαγιάς ἀπελθὼν εἰς Τριπολιτζάν, ἐδιη-
 γήθη τὰ εἰς τὴν θέσιν Χελωνοσπηλιάς κατ' αὐτοῦ συμ-
 βάντα, αἱ εἰδήσεις δὲ αὐταὶ ἐπειδὴ αὐθημερόν εἶχον
 φθάσει καὶ εἰς τὸ Λεοντάρι, ἀπέστειλαν ἐπὶ τούτῳ δύο
 Ὁθωμανοὺς συμπολίτας τῶν ἐπίτηδες εἰς τὴν Τριπολι-
 τζάν, διὰ νὰ βεβαιωθῶσι θετικώτερον, ἐξετάζοντες ὅ,τι
 ἂν τῆς Τριπολιτζᾶς οἱ Ὁθωμανοὶ γνωρίζουν, νὰ ζητήσῃσι
 δὲ ταῦτοχρόνως καὶ συμβουλὴν περὶ τοῦ, τί πρέπει νὰ
 κάμουν; νὰ μείνωσιν εἰς τὸ Λεοντάρι, ἢ νὰ φύγωσι·
 πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπήντησαν οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ Ὁθω-
 μανοὶ, ἄλλοι μὲν λέγοντες. » Τί φοβεῖσθε; τί σᾶς μέλ-
 » λει, καὶ ζητεῖτε νὰ φύγετε ἀπὸ τὰ σπήτια σας; μή
 » πως εἴσθε μακρὰν ἀπὸ τὴν Τριπολιτζάν; ὅ,τι ὥραν
 » ἀποφασίσετε, καὶ ὁπότε θέλετε, ἐρχόσαστε· » ἄλλοι
 δὲ πάλιν, οἵτινες ἐφοβοῦντο καὶ τοὺς ἤθελον νὰ ᾔναι
 μετ' αὐτῶν διὰ κάθε ἐνδεχόμενον, ἐσυμβούλευον αὐτοὺς
 διὰ ν' ἀπέλθουν εἰς τὴν Τριπολιτζάν. Ἐντοσοῦτῳ οἱ
 ἀποσταλέντες Λεονταρίται ἐπέστρεψαν μετὰς δύο εἰ-
 δῶν ἀπαντήσεις αὐτὰς τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ Ὁθωμανῶν,
 τὰς ὁποίας ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς ἐν τῷ Λεονταρίῳ δια-
 τρίβοντας, οἵτινες ἀκολούθως μαθόντες (τὴν 23 Μαρ-
 τίου) ὅτι εἰς τὰ Καλάβρυτα ἐφόνευσαν τὸν Βοεβόδα
 Ἀρναούτ Ὁγλοῦν (καθότι οὕτως εἶχε διαφημισθῇ) δὲν
 ἐπερίμεναν τότε νὰ λάβουν πλέον κανενὸς εἶδους συμ-
 βουλὴν, ἀλλὰ χωρὶς τινος ἄλλης ἀργοπορίας ἤρχησαν
 νὰ προετοιμάζωνται, καὶ μετὰ ὅσα ζῶα εἶχον αὐτοὶ ἰδι-

κά των, συνάξαντες δὲ καὶ ἔξωθεν ἀπο τὰς Κώμας τοῦ Κάμπου τῆς Ἐπαρχίας, καὶ ἄλλα ὅσα ἐδυνήθησαν, μετεκóμιζον τὴν κινητὴν αὐτῶν περιουσίαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ὅπου μετακομισθείσης ὅλης μέχρι τῆς 25 Μαρτίου, μετήγαγον καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν.

Τὴν δὲ 26 Μαρτίου ἐπέστρεψαν 80 ἵππεῖς ἐξ αὐτῶν τῶν Λεονταριτῶν Ὀθωμανῶν διὰ νὰ συνάξωσιν αἰγυδο-πρόβατα ἐκ τῶν ποιμνίων, ν' ἀποστείλωσι μὲν αὐτὰ εἰς τὴν Τριπολιτζάν, νὰ διατηρῶσι δὲ καὶ τὰς εἰς τὸ Λεοντάρι οἰκίας των ἀπὸ τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐνδεχομένην διαφθοράν· φθάσαντες δὲ οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἵππεῖς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Λεονταρίου, καὶ πληροφορηθέντες ὅτι εἰς τὴν θέσιν τῶν Δερβενίων, Μακρυπλάγι ὀνομαζομένην, δύο ὥρας ἀπέχουσιν τοῦ Λεονταρίου, ἔφθασαν 20,000 στρατεύματα μὲ κανόνια, μὲ καββαλαρίαν, ἔχοντα καὶ ἐπὶ κεφαλῆς των τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, δὲν ἔμειναν οὔτε νὰ διανυκτερεύσωσιν εἰς τὴν πόλιν Λεονταρίου κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα (οὔσης τῆς ὥρας ἐκείνης περὶ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου), ἀλλ' εὐθὺς ἐπέστρεψαν διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἔντρομοι· καθ' ὁδὸν δὲ πλησίον τῆς Πόλεως Λεονταρίου ἀπαντήσαντες τρεῖς Ἑλληνας ἀπλοῦς, τοὺς ἐφόνευσαν.

Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Λεονταρίου Χριστιανοὶ οὔτινες ἤσαν ὄχι πλείονες τῶν πεντήκοντα οἰκογενειῶν, ἅμα ὅτε οἱ Ὀθωμανοὶ ἐμελέτησαν τὴν εἰς Τριπολιτζάν μετάβασίν των, διὰ νυκτὸς κατέφυγον εἰς τὰς ὄρεινὰς Κώμας τῆς ἰδίας ἐπαρχίας διασωθέντες ἀβλαβεῖς.

Ὁ φόβος ὅμως ὅστις ἐκυρίευσε τοὺς 80 αὐτοὺς ἵππεῖς ἦτον ὅλως δι' ὅλου μάταιος, καθότι ἡ περὶ τῆς εἰς

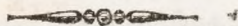
τὸ Μακρυπλάγι ἐλεύσεως 20,000 στρατευμάτων φήμη ἦτον ὅπως δι' ὅλου ψευδής· τὸ δὲ ἀληθές ἦτον ὅτι τὸ ἑσπέρας τῆς 26 Μαρτίου εἶχε φθάσει ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τοὺς ὁποίους ἐκ Καλαμάτας εἶχεν ἐκστρατεύσει 300 Μανιάτας εἰς τὸ Δεδέμπεη (χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου), καὶ ἡ ἐκ τούτου διαδοθεῖσα τόσον ὀγκώδης φήμη ἐνέβαλεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, Ὁθωμανῶν τὴν τοσαύτην δειλίαν καὶ τὸν φόβον, ὥστε ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν χωρὶς νὰ μεταβῶσι πλέον εἰς τὸ Λεοντάρι, ἀλλὰ μόνον ὑπῆγον εἰς τὴν Καρύταιναν μετὰ τῶν ἄλλων ἐκ Τριπολιτζᾶς ἐξελθόντων Ὁθωμανῶν πρὸς διάσωσιν τῶν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἐρχομένων πανοικί Φαναριτῶν (ὀλυμπίων) Ὁθωμανῶν, καὶ ἔκτοτε διέμενον διηνεκῶς εἰς τὴν Τριπολιτζάν μετὰ τῶν λοιπῶν Ὁθωμανῶν, μετὰ τῶν ὁποίων συμπολιορκεθέντες ἀκολούθως ὅτε ἐυσυστήθη ἡ πολιορκία τῆς Τριπολιτζᾶς (τὰ περὶ τῆς ἀποίας θέλουν ἐκτεθῆ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ), ἐσφάγησαν αὐτοὶ τε καὶ οἱ λοιποὶ Λεονταρίται Ὁθωμανοὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Τριπολιτζᾶς ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀποκλεισθέντων καὶ ἄλλων Ὁθωμανῶν· τοιοῦτον ἐστάθη τὸ τέλος τῆς γενομένης καὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου Ὁθωμανοὺς καταστροφῆς, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν ἰσχυρῶν καὶ μαχίμων παληκαρίων, ἀλλ' ἡ Βουλὴ τοῦ Ὑψίστου οὕτως ᾗδόκησε.

Τὰ δυνατώτερα δὲ Ἑλληνικὰ ὅπλα τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς ἦσαν τὰ ἐκ τοῦ τμήματος ὀνομαζομένου Σαμπάζικα, μέχρι τῶν Γιανναίων, τῆς Καμάρας, καὶ τοῦ Τουρκολέκα (1), δυνατώτερα δ-

(1) Κῶμαι αὗται τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου.

μως ἦσαν τοῦ Κραμποβοῦ, τοῦ Ντιρμπουνίου, τοῦ Χρένου, καὶ τοῦ Κούρταγα (1)· τὰ δὲ λοιπὰ συνηνωμένα μετὰ τῶν ῥηθέντων, πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως, ἐφάνησαν οὐχ ἥττον ἰσχυρὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς ὅλας τὰς στρατολογίας τῆς Πατρίδος, ἔχοντα πάντοτε ἐπὶ κεφαλῇς αὐτῶν ἀρχηγούς τὸν Ἀναγνώσταρᾶν, τὸν Νικηταρᾶν, τὸν Γρηγόριον Δικαῖον (Φλέσσαν), καὶ πολλοὺς ἄλλους· καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν Λεονταριτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Τὰ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους, τοὺς Φαναρίτας, τοὺς Ζουρτζάνους, Τζαχαίους, Μουρτάτας, καὶ Καρυτινοὺς Ὀθωμανοὺς διατρέξαντα ἐν τῇ εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἀποκλεισμῷ αὐτῶν.

Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμονίας Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τῆς 11 Μαρτίου καὶ ὕστερον, ἀφ' οὗ διεδόθησαν τὰ περὶ τῆς ἀποστασίας διαφημιζόμενα, μὴ γνωρίζοντες τίποτε, μηδὲ δυνάμενοι νὰ ἐξάξωσι καμμίαν ἀλήθειαν, μ' ὅλον ὅτι ἔγραφον καὶ εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ εἰς τὸ Λεοντάρι, καὶ εἰς τὴν Μονεμβασίαν συνεχῶς, ἀποστέλλοντες ἐπίτηδες ἀνθρώπους των διὰ νὰ λάβωσι θετικὰς πληροφορίες περὶ τῶν διατρεχόντων, ἔτρεχον ἔνθα καὶ κεῖσε ὡς παράφρονες καὶ ἀπηλπισμένοι, μὴ γνωρίζοντες τί νὰ πράξωσι, καθότι οὔτε ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἔγραφον, δὲν ἐγνώριζον τί διὰ νὰ τοὺς συμβουλευσωσιν. Ἐνῷ δὲ ἀπηριθμοῦντο περίπου τῶν 2490 δυνατὰ ὅπλα τῶν

(1) Καὶ αἰτᾶται ὁμοίως.

Μπαρδουνιωτῶν καὶ λοιπῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων δυσκολῶς ἤθελον τολμήσει οἱ Ἕλληγες ν' ἀντιπαραταχῶσι, μάλιστα ἐάν οἱ Ὀθωμανοὶ ἐσυμφώνουν μεταξύτων καὶ ἀπεφάσιζον διὰ ν' ἀποκλεισθῶσιν ὀχυρωθέντες εἰς τοὺς πύργους των, νὰ μετακομίσωσι δὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των εἰς τὸ τῶν Μπαρδουνίων Φρούριον, ὅχι μόνον ἑαυτοὺς ἤθελον διασώσει, ἀλλ' ἴσως ἤθελον δίδει βοήθειαν ἀκόμι καὶ εἰς τοὺς Μονεμβασίους, ὥστε ἤθελεν εἶσθαι δύσκολον τὸ νὰ πολιορκηθῶσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληγας.

Ἔχοντες δὲ τόσῃν δυνάμειν ἰσχυρῶν ὅπλων καὶ 46 πύργους ὁμοῦ μὲ τὸ παλαιὸν φρούριον ὀχυρωτάτους (1)

(1) Εἰς τὰ Μπαρδουνοχώρια τῆς Λακεδαιμονίας ἔκειντο οἱ ἐρεῖξες
* πύργου

Εἰς τὴν Ἄρνα καὶ τοῦ Σαλήχ Δερβούκου	2
Εἰς τὴν Κοτζατῖναν τοῦ Στενεκέ καὶ τῶν Μπαλαίων	2
Εἰς τὰ Τζέρια τοῦ Μουρχούτη, τοῦ Ἀλικάκη, καὶ τοῦ Δερβὺς Ἀγᾶ, καὶ Ὀμεράκου	3
Εἰς τὴν Μπαρδουνίαν τὸ ἐρείπιον μὲν, ἄλλ' ἀκαταμάχτην Φρούριον μὲ ὕδωρ ἐντὸς αὐτοῦ	1
Εἰς τὴν Ρίζοβαν τῶν Καραμαναίων	3
Εἰς τὴν Στρουτζάν	3
Εἰς τὴν Πετρίναν	3
Τοῦ Μουσᾶ Ἀγᾶ καὶ Χονδρολιᾶ	2
Εἰς τὴν κάτω Μπρίτζαν τοῦ Χουσεῖν Ἀγᾶ καὶ Χονδρολιᾶ	1
Εἰς τὴν ἐπάνω Μπρίτζαν τοῦ Σαφιολάκη	1

ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶχε δύναμιν ἐνὸς φρουρίου, ἀλλήλεδεντοι ὄντες, ὅχι μόνον ἠθελον εἶσθαι ἀκαταμά-

Εἰς τὴν Κουρτζούναν τοῦ Μουσᾶ Ἀγᾶ καὶ τοῦ	
Ὁμέρ Ἀγᾶ ἀπόρθητοι	2
Εἰς τὴν Τάρατζαν τοῦ Ἰσούφ Ἀγᾶ Ζαλούμη, καὶ	
τοῦ Ὁσμάν Ἀγᾶ Ζαλούμη, ἀπόρθητοι καὶ ἀκα-	
ταμάχητοι	2
Εἰς τὴν Βέγλαν τοῦ Ζαλούμη	1
Εἰς τὴν ποταμιὰν τοῦ Ντουσᾶ Ἀγᾶ	1
Εἰς Γοράνους τοῦ Ρουμπῆ	2
Εἰς τὸ Παλαιοχωρὶ τοῦ Ῥάμου	1
Εἰς τὸ Δαρνὶ τοῦ Ζαλούμη	1
Εἰς τὸ Λυκοβοῦνι τοῦ Καραμέρου	1
Εἰς τὰ Λεβέτζοβα τοῦ Χατζῆ, τοῦ Δερβὺς Ἀγᾶ	
καὶ τῶν Μαχμουταίων	3
Εἰς τὸ Ἀσῆμι τοῦ Μουσταφᾶ Σπαχῆ	1
Εἰς τὸ Ἀλάι Μπεη	1
Εἰς τὸ Ξηροκάμπι τοῦ Καραμάνη	1
Εἰς τὸ Λάγιον τοῦ Ζουλούμη	1
Εἰς τὴν Στεφανιὰν τοῦ Ἰδρίζ Μπεη	1
Εἰς τὰ Τρίνησα τοῦ Ζαλούμη	1
Εἰς τὴν Λιαντίναν τῶν Γκριγκαίων	1
Εἰς τὸ Ξηροκάμπη τοῦ Μουσταφᾶ Ἀγᾶ	1
Εἰς τὴν Μπαλαβίαν τοῦ Χονδρολιά	1
Εἰς τὴν Σελίαν τοῦ Ὁμέρ Σπαχῆ	1
Εἰς τοῦ Μαχμούτ Μπεη, τοῦ Μαχμούτ Μπεη	1

χῆτοι, ἀλλ' ἦσαν καὶ καλῶς ἐφοδιασμένοι μὲ πολεμικὰ φόδια, τροφὰς, ὕδωρ, καὶ τὰ λοιπὰ, ὥστε ἐὰν ἀπεφάσιζον οἱ Λακεδαιμόνιοι Ὀθωμανοὶ ν' ἀποκλεισθῶσιν ἐντὸς αὐτῶν, δὲν ἤθελον ἔχει καμμίαν ἀνάγκην, ἢ ἔλλειψιν ἀπὸ κανέν μεσον δυνάμενον νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀσφάλειάν των, καὶ ὅμως δὲν ἀπεφάσιζον παντάπασιν νὰ μείνωσιν εἰς τοὺς πύργους, μάλιστα δὲ τῆς Κουρτζούνας καὶ τῆς Τάρατζας, καὶ νὰ λάβωσι τὴν προμήθειαν τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας, ἀλλὰ περιέτρεχον ὡς τετυφλωμένοι εἰς τὸ νὰ προετοιμασθῶσι διὰ φυγὴν, καὶ δὲν ἔβλεπε ποῖος τῶν ἐχόντων τοὺς ὀχυρωτέρους πύργους νὰ φύγῃ προτῆτερα.

Ἐνῷ δὲ εὐρίσκοντο εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν περιτρέχοντες καὶ ἀγνοοῦντες τί νὰ πράξωσι, (τὴν 25 Μαρτίου) ὁ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης φθάσας εἰς τὸ Μαραθωνῆσι (Γυθείον) μὲ 400 Μανιάτας, ὅτε ἀγαθὴ τύχῃ εὐρέθησαν αὐτάσε τρία πλοῖα Ἑπτανήσια, (μεθ' ὧν ἦτον καὶ ὁ Φραγκιάς) καὶ τρία Μανιάτικα, διέταξε τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πλοῖα καὶ ἐκανονοβόλησαν ἀρκετὰ, διώρισε δὲ ταυτοχρόνως νὰ συνάξωσιν ὅσας ἀξίνας, κασμάδες, (σκαπτῆρας), καὶ πτυάρια εὐρέθησαν εἰς τὰς πλησιεστέρας Κώμας τοῦ Γυθείου, τὰ ὅποια ὅλα μετέφερον ἀπὸ μέρος ἀπόκρυφον μὲ λέμβους, καὶ τὰ ἔθεσαν εἰς τὰ πλοῖα καὶ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Γυθείου, παρρησία δὲ πάντων ἐξήγαγον αὐτὰ ἐκ τῶν πλοίων, διὰ νὰ δείξωσιν ὅτι τὰ εἶχον μεταφέρει ἐξ ἄλλου τινος μέρους

Ἐκαστος δὲ τῶν πύργων αὐτῶν ἐσχημάτιζεν ἐν φρούριον σχεδὸν ἀκαταχάχτητον καὶ ἀπὸρρητον· ἦτον δὲ ἀδύνατον νὰ πολιορκηθῶσιν αἱ πύργοι οὗτοι, καθότι εἶχον ἀφθονίαν καὶ τροφῶν, καὶ ὕδατων.

διὰ νὰ χρησιμεύσωσι τάχα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν.

Ἀκούσαντες οἱ τῆς πόλεως καὶ τῶν Μπαρδουνίων Ὁθωμανοὶ τὸν τοσοῦτον κανονοβολισμόν, ἔτι μᾶλλον ὑπέπεσαν εἰς παραρροσύνην, καὶ ἔσπευδεν ὁ καθείς ἐξ αὐτῶν νὰ τρέξῃ μὲ ὅ,τι δυνηθῇ ν' ἀρπάσῃ πρόχειρον, διὰ νὰ ὀχυρωθῇ εἰς τὴν Τριπολιτζάν· καὶ μ' ὅλον ὅτι διάφοροι ἀπλοὶ Ἕλληνες ἐβεβαίωσαν αὐτοὺς ὅτι ὁ κανονοβολισμὸς αὐτὸς ἐγένετο ἀπὸ τὸν Φραγκιάδ' Ἑπτανήσιον, ὅστις ἦτον ἐλλιμενισμένος εἰς τὸ Μαραθωνῆσι διὰ νὰ φορτώσῃ βελανίδια, ἐξ ἐναντίας αὐτοὶ μᾶλλον ἐταράττοντο, ὑποπτεύοντες ὅτι εἶναι Φράγκικα πλοῖα· κανονοβολοῦντα. Ὅσον δὲ περισσότερον ἐπροσπάθουν οἱ Ἕλληνες νὰ τοὺς πείσουν ὅτι δὲν ἦτον τίποτε ἄλλο, τοσοῦτον ὑπώπτευσον ὅτι ζητοῦν νὰ τοὺς ἀπατήσωσι διὰ νὰ μείνουν εἰς τὰ ἴδια, ἕως οὗ νὰ τοὺς προφθάσωσιν οἱ Φράγκοι· ἦτον δὲ καὶ τοῦτο δάκτυλος τῆς θείας προνοίας ὥστε τὰ δυνατώτερα Ὁθωμανικὰ ὅπλα (τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς ἐτρόμαζον καὶ αὐτὸν τὸν Σουλτάνον μὲ τὰς κατ' αὐτοῦ ἀντιστάσεις των, καὶ αὐτὸν τὸν Βελῆ Πασσᾶ τὸν ἰσχυρὸν τῆς Πελοποννήσου Σατράπην ὡς συνέβη περὶ τὸ 1809, πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ ὅλην τὴν Πελοπόννησον ὅταν ἐπαρουσιάζοντο ὡς λησταί); οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ Ὁθωμανοὶ τῶν Μπαρδουνίων καὶ Σπάρτης νὰ φθάσωσιν εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν καὶ ἀπελπισίαν κατ' ἐκείνας τὰς ὥρας, καὶ μὲ τὴν ὀλίγην βοήθην μηδαμινῶν κανονίων νὰ λάβουν τέσσην δειλίαν καὶ τρόμον εἰς τὰς ψυχὰς των.

Ἐκ τούτου μὴ δόντες πλέον καιρὸν, ἄφισαν ἐπὶ τῶν προλεζῶν των καὶ τὰς τροφὰς (οὔσης ὥρας γεύματος)

διὰ νὰ μὴ τοὺς προφθάσωσιν οἱ Φράγχοι, καὶ χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν οὔτε οἰκίας, οὔτε κινητὴν περιουσίαν, παραδόντες δὲ μόνον ἐκ τῶν κινητῶν τῶν πραγμάτων ὅσα ἐδυνήθησαν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ἱατρακαίους, καὶ εἰς ἄλλους διὰ νὰ τὰ φυλάξωσιν ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἐπιστρέψαντες νὰ τὰ λάβωσι, (τὴν 26 Μαρτίου Μ. Μ.) ἀνεχώρησαν ὅλοι ὁμοῦ μετ' ὅσην βίαν, ὥστε Ἀγάδες, Κυρίαί, Χανοῦμαι, νέα κοράσια, γέροντες, καὶ γραῖαι ἔτρεχον ἀνυπόδητοι εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζὰν μίαν ὥραν προτῆτερα.

Ἦτο δὲ τῷ ὄντι ἄξιον λύπης καὶ τὸ δράμα τῆς φυγῆς τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθωμανῶν εἰς τρόπον ὥστε καὶ τὰς πλέον σκληρὰς καρδίας ἐκίνει εἰς οἶκτον καὶ ἀδυσώπητον λύπην, ἐὰν ἤθελον βλέπωσι τὴν τοιαύτην τῶν περὶ ᾧ ὁ λόγος Ὀθωμανῶν ἀθλίαν κατάστασιν, οἵτινες ὀδεύοντες μετ' βιαίαν ταχύτητα καὶ ἀπαντῶντες καθ' ὁδὸν τοὺς Ἑλληνας, ἐζήτουν παρ' αὐτῶν ἄρτον ὅποιον αὐτοὶ ἔχουσιν, ὅπως ἂν ἤθελον ἔσθαι, τὸν ὅποιον χωρὶς νὰ παρατηρῶσιν εἴτε ἀπὸ ἀραβόσιτον, εἴτε ἀπὸ καλαμβόκιον μαῦρόν ἦτον κατασκευασμένος, τὸν ἔτρωγαν ὡς νὰ ἦτον τῆς πλέον καλητέρας ποιότητος ἀπομακρυνόμενοι δὲ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἐζήτουν συγχώρησιν, παρακαλοῦντες αὐτοὺς νὰ τοὺς κάμωσι χελάλι, ὅτι ἔφαγον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων· αἱ δὲ Ὀθωμανίδες τόσον αἱ ἡλικιωμέναι ὅσον καὶ αἱ ἀνήλικες τρέχουσιν μετ' αὐτὰς τὴν προῤῥηθεῖσαν αὐτῇ ἀθλιεστάτην κατάστασιν, καὶ ἐκχύνουσιν ποταμιῶδες τὰ δάκρυα ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ἐκαταρῶντο τοὺς ἄρρενας αὐτῶν Ὀθωμανοὺς, ὡς παραιτίους τῶν δεινῶν αὐτῶν, καθότι ἐκ τῶν συνεχῶν καὶ ἀφορήτων τυραννιῶν καὶ τῶν φόρων

μὲ τὰ ὁποῖα κατεδυνάστευον τὸν βραχὺν (τοὺς Ἑλληνας) ἐκατηράσατο αὐτοὺς ὁ Θεὸς, καὶ ἀπέστειλε τὴν ὀργὴν του ἐπ' αὐτοὺς διὰ νὰ χαθοῦν τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἀκούοντες καὶ οἱ ἄνδρες, ἐπεβεβαίουν ὅτι ὅσα αἱ Ὀθωμανίδες ἔλεγον ἦσαν ἀληθῆ, καὶ ὅτι δικαίως ἐδοκίμαζον ὅλα αὐτὰ τὰ δυστυχήματα. Ἐν τοσούτῳ τόσαι χιλιάδες ψυχῶν ὁδεύσασαι ἐν αὐτῇ τῇ οἰκτρᾷ καταστάσει ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἔφθασαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν (τὴν 27 Μαρτίου), ὅπου καὶ ἀπεκλείσθησαν μετὰ τῶν ἄλλων, ὥστε ἡ Τριπολιτζὰ ἐπλημμύρισεν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν συρρέουσάντων εἰς αὐτὴν Ὀθωμανῶν Λεονταριτῶν, Λακεδαιμονίων, Φαναριτῶν, Καρυτινῶν, Ζουρτζάνων καὶ λοιπῶν καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθωμανῶν διατρέξαντα.

Οἱ δὲ Φαναρίται (Ὀλύμπιοι) Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον (1821) ἔλαβον ἀρχὴν νὰ ὑποπίπτουν εἰς ὑπονομίας, ὡς εἶχον λάβει καὶ οἱ τῆς Ἀρκαδίας καὶ τοῦ Λάλα Ὀθωμανοὶ, παρὰ τῶν ὁποίων ἐλάμβανον κάθε εἶδος εἰδοποιήσεως καθ' ὅσον καὶ αὐτοὶ ἐπληροφοροῦντο, ὅτι δηλ. θέλει ἐκτραγῆ Σεφέρι (πόλεμος) ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ πληροφορηθῶσι θετικῶς, ἐτήκοντο ἐγκαρδίως τὰς τοιαύτας λαμβάνοντες ἀπλᾶς πληροφορίας. Ἐξέταζον δ' ἐπὶ τούτῳ μὲ πλάγιον καὶ ἐπιτήδειον τρόπον τοὺς προκρίτους καὶ προεστώτας τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου. Ἀλλ' ἐπεὶ δὲ ὁ Πα. Ἀλέξιος Οἰκονόμος διέμενεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ὡς ἀνώτερος προεστὼς τῆς ἐπαρχίας, οὗτοι δὲ ἐθεώρουν τὴν εἰς τὴν ἐν Ἀνδριτζικίῃ οἰκογένειαν αὐτοῦ ἐνυπάρχουσιν ἡσυχίαν καὶ ἀταραξίαν, αὐτὸν δὲ διαμένοντα ὅλον ἐν ἐν Τριπολιτζᾷ, ὡς ἐκ τούτων ἐνίοτε ἐπαρηγοροῦντο πληθυνομένων δὲ

ἡμέραν παρ' ἡμέραν τῶν διαφημιζομένων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαρτίου, ὁ Παναγιωτάκης Ζαριφόπουλος προσεκτικώτερος ὢν τῶν ἄλλων συναδελφῶν του προεστῶτων, ἐπιτήδειος δὲ καὶ κατὰ πολλὰ (διὰ μέλλοντας σκοποὺς ὠφελείας, ἢ τινων ἄλλων ἐλπίδων), ἐπλήρωνεν ἑδρῶς τοὺς ὑπηρέτας τῶν προκρίτων Φαναριτῶν Ὀθωμανῶν, καὶ τοὺς τοῦ Βοεβόδα καὶ τοῦ Καδδῆ ἀκόμι, διὰ νὰ τῷ ἀναγγέλλωσιν ὅσα ἐπληροφοροῦντο παρὰ τῶν Κυρίων των βουλευόμενα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καθὼς καὶ περὶ τοῦ, τί ἐσχόπευον διὰ τὴν φυγὴν των.

Μετὰ δὲ τὴν 10 Μαρτίου ἐβουλευόντο συνεχῶς μεταξὺ των νὰ φονεύσωσι τοὺς προκρίτους τῆς πόλεως Ἀνδριτζαίνης, (δύω ὥρας ἀπεχούσης ἀπὸ τὴν πρωτεύουσιν, τὸ Φανάριον) καὶ τὴν μὲν ἐπιθυμίαν τοῦ φόνου ἔχοντες, ἐμελέτων νὰ τὸν ἐνεργήσωσιν, ἀφ' ἐτέρου ὁμῶς δὲν ἐπροχώρουν, ὑποπτεύοντες δύω τινα· ἅ. μή πως δὲν ἤθελε γίνεαι ἡ ὑπονοουμένη κατ' αὐτῶν ἀποστασία, ἐὰν αὐτοὶ ἐπροχώρουν εἰς τοὺς φόνους, καθότι τότε ἠφανίζοντο ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Σουλτάνου, ἀφ' ἐτέρου πάλιν δὲν ἐτόλμων νὰ ζητήσωσιν ἐπὶ τούτῳ τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ὀθωμανικῆς Διοικήσεως, ὡς μὴ ἔχοντες διδόμενα διὰ νὰ βεβαιώσουν αὐτὴν ὥστε νὰ τοῖς χορηγήσῃ τὴν ἄδειαν· γ'. μή πως ὑπάρχει δάκτυλος τῆς Ῥωσσίας, ἢ ἄλλης τινὸς Εὐρωπαϊκῆς Αὐλῆς, καὶ ἀφανισθῶσιν ἐξ ὀλοκλήρου ὅταν φανῶσι φονεύοντες τοὺς Ἑλληνας, καθότι δὲν ἔβλεπον νὰ φανῇ τοιαύτη ἀρχὴ φόνου καὶ ἀπὸ κανέν ἄλλο μέρος τῆς Πελοποννήσου· ἔλεγον δὲ ἐν τῷ μεταξὺ των.

• Ἡμεῖς ἔχομεν Βασιλέα, καὶ εἰς τὴν Τριπολιτὶζάν
• Βεζύρη·ν πῶς εἶναι δυνατόν αὐτοὶ νὰ μὴ γνωρίζουν

» καθε πρᾶγμα; καὶ ἐὰν ἤθελον ἦσθαι ἀληθῆ ὅσα ἡμεῖς σο-
 » χαζόμεθα, χωρὶς ἄλλο ἤθελον μᾶς δώσει τὴν εἰδῆσιν,
 » καὶ ἤθελον μᾶς γράφει τί νὰ πράξωμεν ». Ταῦτα δὲ
 πάντα οἱ παρὰ τοῦ Π. Ζαριφοπούλου ἡγορασμένοι Ὀθω-
 μανικοὶ ὑπηρέται εἰδοποιοῦν αὐτὸν, ὅστις ἐλάμβανε μέ-
 τρον, ὅχι δὲ καὶ νὰ ἐξηγηθῇ εἰς τοὺς συμπολίτας τοῦ Ἀν-
 δριτζάνους ὅσα οἱ Ὀθωμανοὶ ἐμελέτων, καὶ τοῦτο ὅχι
 δι' ἄλλο τέλος, εἰμὴ μήπως δειλιάσαντες καὶ ὑποπτεύ-
 σαντες τὰ ἐναντία ἀναχωρήσωσιν ἀπὸ τὴν Ἀνδριτζαι-
 ναν, (καὶ ἂν ὅχι πάντες, τοῦλάχιστον ἐν μέρος αὐτῶν
 ἡδύνατο διὰ νυκτὸς νὰ μεταβῇ εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη)
 τὸ ὅποιον ἦτον ἀσύμφορον διὰ δύο λόγους· α'. διότι
 ἤθελον ἐμψυχωθῇ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκλαμβάνοντες τὴν φυ-
 γὴν τῶν Ἑλλήνων ὡς δειλίαν, καὶ οὕτως ἤθελον δια-
 μείνει εἰς τὰ ἴδια χωρὶς ν' ἀναχωρήσωσι καὶ β'. διότι
 ἐδύνατο νὰ ἐκλάβωσιν ἀκόμι ὅτι οἱ Ἕλληνες τρέχου-
 σιν εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη διὰ νὰ ἐφοπλισθῶσιν ἔχον-
 τες ἰδέαν ἀποστασίας· καὶ τοῦτο ἦτον ἐπικινδυνώτερον,
 καθότι λαμβάνοντες αὐτὸ ὡς ἐν ἰσχυρὸν διδόμενον, ἐδύ-
 ναντο νὰ κάμωσιν ἐναρξιν φόνων καὶ εἰς τὴν Ἀνδρι-
 τζαϊναν, καὶ εἰς τὰς πλησιεστέρας Κώμας τοῦλάχιστον.
 εἶναι δὲ ἀληθές ὅτι ἐὰν ἤθελον κάμῃ ἐναρξιν εἰς τὸν
 φόνον οἱ Ὀθωμανοὶ, ἴσως ἤθελαν φέρεϊ ἀρκετὴν δειλίαν,
 διὰ νὰ δράξωσιν οἱ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην Ἕλλη-
 νες κατ' αὐτῶν τὰ ὅπλα, καθότι τὰ δυνατώτερα ὅπλα
 τῶν Κωμῶν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἦσαν πολλὰ ὀλίγα
 συγκείμενα μόνον ἀπὸ τὰ τῶν Κωμῶν Ἰσαρι, Δραγου-
 μάνου, Σκληροῦ, Μάτεσι, Λάβδα, καὶ Ἀμπελιῶνας.

Τούτων οὕτω διακειμένων (τὴν 20 Μαρτίου) οἱ Φαναρι-
 ται Ὀθωμανοὶ ἔλαβον τὰς εἰδήσεις τῶν εἰς τὰ Καλάβρυτα

κα διατρεξάντων κατὰ τοῦ Βασιβόδα, μ' ὅλον ὅτι ἀπεσάλησαν εἰς αὐτοὺς ταυτοχρόνως καὶ γράμματα παρὰ τῆς ἐν Τριπολιτζᾷ ἐξουσίας καὶ παρὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων διὰ νὰ μὴ ἐκταραχθῶσιν ἀπὸ τὰ διαφημισθέντα ὡς ἀνύπαρκτα καὶ ὡς συμβάντος μικροῦ τινος κατὰ λάθος ἐκ τῶν συνήθως γιγνομένων. (Ἰδίως ὅμως οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανοὶ ἔγραφον εἰς αὐτοὺς νὰ ᾔηται προσεκτικοὶ καλῶς, νὰ παρευρίσκωνται δὲ ἅπαντες ὅπλοφοροῦντες καὶ συνηγμένοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, (τὸ Φανάρι). Ἀλλ' ἐν τούτοις ἔφθασαν καὶ οἱ ἀπὸ Ζούρτζαν τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας Ὀθωμανοὶ συγκεείμενοι ἀπὸ 90 οἰκογενείας καὶ ἀπὸ δυνατὰ ὅπλα, οἵτινες φοβούμενοι νὰ μεταβῶσι διὰ τῆς Ἀρκαδίας ὡς ὑποπτεύοντες τοὺς Ντρέδες, καὶ μὲ τὸ νὰ ᾔησαν πλησιέστεροι εἰς τὸ Φανάρι, μετέβησαν ἐκεῖσε, ὅπου συγχρόνως ἦλθον καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ τοῦ Τσάχα, Κώμης τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου, καίτινες καλούμενοι Μουρτάται (1) (ἀρνηταὶ) καὶ οὕτω συνενωθέντες ἅπαντες ἐσκέπτοντο βαθύτερον λαβόντες ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς Τριπολιτζᾶς γραφομένων

Ἐπὶ τούτοις σκεφθέντες προσεκάλεσαν τοὺς ἐξ Ἀν-

(1) Οἱ Μουρτάται οὗτοι εὐρέθησαν ἀνέκαθεν νὰ ᾔηται τῆς ἀπλῆς τάξεως ὡς οἱ χωρικοὶ Ἕλληνες, καὶ τῶν ὁποίων τὸ βᾶδισμα ἐπλησίαζε μὲ τὰ ἔθιμα τῶν Χριστιανῶν, καθότι ἐσέβοντο ἀενάως τὴν Θρησκείαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, πολὺν δὲ φόβον ἔφερον ἀπὸ τοῦ ἀφορισμοῦ, ὥστε ἀδύνατον ἦθελον εἶσθαι ὅταν ἐνώπιόν των ἐγένετο ἀφορισμὸς περὶ κλοπιμαίων πραγμάτων, ὅ,τι καὶ ἂν ἐγνώριζον τὸ ἐμάρτύρου ἀνευ ἀργοπορίας· οὗτοι ἀπέθιδον ὅλους τοὺς ἄλλους φόρους καθὼς καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐκτὸς μόνον τοῦ χαρατζίου. Ὁ Μοαμετισμὸς τῶν ὁμῶς θέν ἦτον ἐν ὑπολήψει κοντὰ εἰς τοὺς ἄλλους Μοαμετανούς, διὰ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ ἐπωνόμαζον αὐτοὺς Μουρτάτας.

δριτζαίνης Νικόλαον Τζανέτου, Παναγιώτην Ζαριφόπου-
 λον, Πολυχρόνιον Τζανέτου, καὶ τὸν Χρῆσον Ἀναστασίου
 νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ Φανάρι, ἐπὶ προσχῆματι μὲν τοῦ
 νὰ συσχεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου, ἀλλ' ἐπὶ σκοπῷ μυστι-
 κῷ νὰ τοὺς θανατώσωσιν. Οἱ ῥηθέντες οὗτοι Προεστῶ-
 τες καίτοι γνωρίζοντες τὴν ἀνήσυχον ταραχὴν τῶν Ὀ-
 θωμανῶν, καὶ φανταζόμενοι ὅλον ἓν κακὰ ἀποτελέσμα-
 τα, ἔχοντες δὲ καὶ τὰς πληροφορίας παρὰ τῶν ὑπηρετῶν
 τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς προείρηται, δὲν ἐνέκριναν τὸ νὰ μὴ
 μεταβῶσιν εἰς τὸ Φανάρι, καὶ οὕτως ἀποφασίσαντες,
 τὴν 22 Μαρτίου μετέβησαν εἰς τὸ Φανάρι, ὅπου ἐγένε-
 νετο συμβούλιον μεταξύ τῶν Ὀθωμανῶν μόνων διὰ
 νὰ τοὺς φονεύσωσιν. Ἀλλ' εἰς τῶν περιφήμων δυναστῶν
 Ὀθωμανὰς ἔχων κρίσιν ὀρθὴν καὶ γενναϊότητα, ὀνομαζό-
 μενος Ἰτζαγᾶς, ἐμπόδισε τὸν ὅποσον ἐβουλεύσαντο οἱ
 λοιποὶ Ὀθωμανοὶ νὰ πράξωσι φόνον εἰς τοὺς ῥηθέντας
 τέσσαρας Προεστῶτας καὶ προκρίτους. Καὶ ἐμποδισθεί-
 σης οὕτω πως τῆς πράξεως αὐτῆς, οἱ μὲν ἐγνωμοδότουν
 ν' ἀναχωρήσωσιν, ἄλλοι δὲ ἦσαν τῆς ἐναντίας γνώμης,
 προτείνοντες σὺν πᾶσι τούτοις ὅτι ἦτο συντεῖνον τὸ νὰ
 συνεννοηθῶσι καὶ μετὰ τῶν Αἰαλαίων, καὶ τῶν Ἀρκαδίων
 Ὀθωμανῶν διὰ ν' ἀνοίξωσι μεταξύ των στάδιον, ὥστε,
 ἂν ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ, νὰ τρέχωσιν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν
 μερῶν βοηθούμενοι ἀμοιβαίως. Ἀλλ' ἡ δειλία καὶ οἱ
 σπαραγμοὶ τῶν καρδιῶν των ἐπροχώρουν ἐπὶ τὸ μᾶλλον,
 θεωρούντων τὸν ἑαυτὸν των εἰς κίνδυνον ἐπικείμενον.
 Ἐν τούτῳ ζητοῦντες καὶ τὴν τῶν προκρίτων αὐτῶν
 γνωμοδότησιν περὶ τῆς ἀναχωρήσεώς των, ἐλάβανον
 φρονίμους ἀπαντήσεις, ὅτι δηλ. δὲν πρέπει ν' ἀναχωρή-
 σωσι, καθότι ὅσον ἀπὸ τὸ μέρος αὐτῶν τε καὶ τῶν λοι-

πῶν ῥαγιάδων τῆς ἐπαρχίας δὲν ἦτο κανεὶς φόβος, καὶ ὅτι εἰς ἐναντίαν περίστασιν ὅπως ἂν ἤθελε τρέξῃ τὸ πρᾶγμα, ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ἐν γένει ἤθελον ὀπλοφορήσῃ μὴ φειδόμενοι καὶ τῆς ἐσχάτης ρανίδος τοῦ αἱματός των πρὸς διατήρησιν τῆς ὑπάρξεως τῶν Ὀθωμανῶν, ἐκτὸς ἐὰν, ἐμφανιζομένης ἄλλης τιнос ἀνωτέρας δυνάμεως, δὲν δυνηθῶσι ν' ἀντικρούσωσιν, καὶ ὅτι ἐὰν εἶχον εὐχαρίστησιν παλιν ἐξ ἐναντίας διὰ ν' ἀναχωρήσωσι διὰ κάθε ἐνδεχομένην ὑπόνοιαν, ἢ καὶ διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν χαρεμίων (γυναικῶν) καὶ τῶν τέκνων των εἶναι ἑτοιμοὶ νὰ τοῖς χορηγήσωσι πᾶσαν ἀναγκαίαν καὶ δυνατὴν ἀπὸ μέρους των συνδρομὴν πρὸς εὐκολίαν τῆς μετακομίσεώς των.

Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ κυριευμένοι ὄντες ἀπὸ τὸν φόβον, ἀπεδέχθησαν τὴν τελευταίαν τῶν προεστώτων πρότασιν, καὶ λαβόντες αὐτὸ ὡς μέτρον σωτήριον, ἐπρότειναν εἰς τοὺς προεστώτας διὰ νὰ τοῖς προμηθεύσωσιν ὅσα περισσότερα ζῶα ἤθελον δυνηθῇ. Ὁ δὲ Π. Ζαριφόπουλος διὰ νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ πολὺ περισσότερον (ὡς θέλουν πολλοὶ διὰ μελετωμένας ιδέας,) ὑπεσχέθη νὰ ὑπάγῃ μετ' αὐτῶν ἕως εἰς τὴν Τριπολιτζάν. Ἡ ὑπόσχεσις αὐτῇ τοῦ Π. Ζαριφοπούλου τῷ ὄντι τοὺς ἐνεψύχωσε, καὶ τοὺς ἐνεθάρρυνεν εἰς τόσον, ὥστε τῷ ἐχορήγησαν τὴν ἄδειαν, καὶ ἐπέστρεψε μετὰ τῶν συναδελφῶν του εἰς τὴν Ἀνδριτζαίαν. ὅθεν ἀπέστειλαν εἰς αὐτοὺς πλείονα τῶν 250 ζῶων, ἀναγγείλαντες αὐτοῖς ὅτι ἐν ὅσῳ εἶναι ἡ ὁδὸς ἐλευθέρα νὰ ἐτοιμασθῶσι ταχύτερον, καὶ ν' ἀναχωρήσωσι διὰ τὴν αἰτίαν τῶν διαθρυλλουμένων. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ ὄντες ἑτοιμοὶ κατὰ πάντα, ἔχοντες δὲ καὶ τοὺς συνεχεῖς τοῦ φόβου παλμούς εἰς τὰς καρδίας των, εὐ-

πολυθέντες δὲ καὶ ἀπὸ τὰ διὰ τὴν ὁδοπορίαν καὶ μετα-
κόμισιν τῆς κινητῆς αὐτῶν περιουσίας 250 ζῶα (τὴν
26 Μαρτίου) σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνώδευμένοι με-
τὰ τῶν Ζουρτζάνων, Τζαχαίων, καὶ τῶν καλουμένων
Μουρτατῶν ἐξήλθον εἰς ὁδοπορίαν διὰ νὰ ἀπέλθωσιν
εἰς τὴν Τριπολιτζάν (1).

Διαπερῶντες δὲ ἐκ μέσου τῆς Ἀνδριτζαίνης, ἣτις
εἶναι ἡ δημοσία ὁδὸς τῆς πόλεως Φαναρίου, ἀπηρίθμη-
σαν τοὺς ἐξ αὐτῶν δυνατοὺς ὀπλοφόρους, τῶν ὁποίων ὁ
ἀριθμὸς ἀνέβη εἰς 1439, καὶ μετὰ τοῦτο ἀναχωρήσαν-
τες διενυκτέρευσαν εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Σουλ-
τίναν, ἀπέχουσαν δύο ὥρας τῆς πόλεως Ἀνδριτζαίνης,
κἀκεῖθεν τὴν ἐπιούσαν (27 Μαρτίου) κατέλαβον τὴν εἰς
Τριπολιτζάν ἀπάγουσαν ὁδόν. Ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης,
ὅστις ἦτο φθασμένος εἰς τὴν Καρυταίναν μετὰ τοὺς ὑπὸ
τὴν ὁδηγίαν του 300 Μανιάτας, μαθὼν κατὰ τὴν αὐτὴν
ἡμέραν, ὅτι οἱ Φαναρίται Ὀθωμανοὶ διενυκτέρευσαν εἰς
τὴν Σουλτίναν, προκατέλαβε μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ 300
Μανιατῶν τὸν ἀντικρυ τῆς Καρυταίνης λόφον τῆς
θέσεως ὀνομαζομένης Ἁγίος Ἀθανάσιος, εἰδοποιήσας
καὶ τοὺς συνεπαρχιώτας του Καρυτινοὺς νὰ τρέξωσι καὶ
αὐτοὶ διὰ νὰ κτυπήσωσιν ὅλοι ὁμοῦ τοὺς Φαναρίτας
Ὀθωμανοὺς. Ἀλλ' οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τῆς πόλεως
Καρυταίνης (2) Ὀθωμανοὶ μαθόντες (τὴν 26 Μαρτίου)

(1) Ὁ Π. Ζαριφόπουλος διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν ὁπίαν ἔδωκεν ὑπόσχεσιν εἰς
τοὺς Ὀθωμανοὺς διὰ τὴν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἀπέλευσιν, ἐφω-
θίσατο πολλοὺς τῶν Ὀθωμανῶν ἰδιαιτέρως μὲ ὀλίγα χρήματα καὶ ζῶα, καὶ
οὕτω διέμειναν εἰς τὴν Ἀνδριτζαίαν.

(2) Ἡ Καρυταίνα ἦτον ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας

ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἔφθασεν εἰς τὴν Κώμην Δεδέμπετη, δὺς ὥρας ἀπέχουσιν τῆς πρωτευούσης, ἔχοντες δὲ ἀρχῆθεν καὶ αὐτοί, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν Ὀθωμανοὶ τὴν δειλίαν καὶ τὸν φόβον ὡς ἐκ τῶν διαφημισθέντων, ἀνέβησαν εἰς τὴν ἐρείπιον τῆς Καρυταίνης Ἀκρόπολιν, ἀσφαλισθέντες ἐντὸς αὐτῆς μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων των. Ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης ἅμα ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν Καρύταιναν εὗρε τοὺς Καρυτινοὺς Ὀθωμανοὺς ἀποκλεισθέντας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἔχοντας ὁμως συναναστροφάς μετὰ τῶν ἐντοπίων Ἑλλήνων, καὶ ἀνεμποδίστως εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, οἵτινες ἐλάβον τότε μᾶλλον φόβον, καὶ ἔπαυσαν πλέον τοῦ νὰ ἐξέρχονται τοῦ Φρουρίου, διέταξε νὰ τοῖς ἀπαγορευθῇ ἡ ἔξοδος ἕως νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ οὕτως ἀνεχώρησε κατὰ τῶν Φαναριτῶν Ὀθωμανῶν, χωρὶς νὰ ἐλπίζῃ ὅτι οἱ ἐρχόμενοι, περὶ ὧν ὁλόγος, Φαναρίται Ὀθωμανοὶ ἐμελλον νὰ διασωθῶσιν.

Ἀρ' οὗ δὲ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ῥηθέντος λόφου, οἱ δὲ Φαναρίται ὠδευον, εἶχον ἀ-

εἰς τὴν ὁποίαν διέμενον ὁ Βοεβόδας καὶ ὁ Καδδῆς. εἰς αὐτὴν ἐγίνοντο ἅπασαι αἱ κατὰ καιρὸς συναθροίσεις τῶν προεστώτων καὶ δημογερόντων ὅλης τῆς ἐπαρχίας, ὅπου διενεμύοντο καὶ οἱ φόροι, καὶ ἐκάστη Κωμόπολις καὶ Κώμη ἐλάμβανε τὴν ἀναλογουσαν αὐτῇ ποσότητα διὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ φόρου. Εἶχε κατοίκους ἐν αὐτῇ Ἕλληνας μὲν περίπου τῶν 150 οἰκογενειῶν, Ὀθωμανῶν δὲ μόνον 45 οἰκογενεῖαι, χωρὶς νὰ σταθῇ ποτὲ δυνατόν νὰ ἐπαυξήσωνται αἱ Ὀθωμανικαὶ οἰκογένειαι, τοῦτο δὲ ὅχι μόνον ἦτον ἐκ παραδόσεως, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐπερίσσειον αἱ Ὀθωμανικαὶ οἰκογένειαι, ἀλλὰ περὶ τὴν ῥηθέντα καὶ πραγματικῶς, καθότι ποτὲ τῶν ὄντων δὲν ἐξήχταν αἱ περὶ τοῦ ὁλόγου οἰκογένειαι πλέον τῶν 45.

κολουθήσει κατόπιν αὐτῶν καὶ 300: περίπου Φαναρίται Ἕλληνες χωρὶς νὰ τοὺς βλάβουν, προσέχοντες μόνον τὴν εἰς τὰ ὀπισθεν ἐπιστροφὴν των· ἐν ᾧ δὲ ἡ πρώτη σειρὰ τῶν Φαναριτῶν Ὀθωμανῶν ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ Μανιατῶν ἀντέκρουσαν αὐτοὺς γενναίως, καὶ ἡ μεταξύ των μάχη διήρκεσεν ἐπέκεινα τῶν 5, ὥρων.

Ἐν δὲ μέρος τῶν Μανιατῶν μὴ ἔχοντες πλέον πολεμεφόδια, ὡς παραναλώσαντες πάντα ὅσα εἶχον εἰς τὴν μάχην, ζητήσαντες δὲ ἀπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην καὶ ἀποτυχόντες, ὡς μὴ ἔχοντος καὶ αὐτοῦ εἰς τὴν στιγμὴν, ἐκτύπων τοὺς Ὀθωμανοὺς μετὰς πέτρας ὄντες ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως οἱ Μανιάται· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐννοήσαντες καλῶς ὡς ἐκ τούτου ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον ἔλλειψιν πολεμεφοδίων, καὶ ἀντὶ σφαιρῶν πυροβολικῶν βλέποντες πέτρας, τότε θαρρήσαντες ὥρμησαν κατ' αὐτῶν, οἷτινες καταλιπόντες τὴν ὁποίαν κατεῖχον θέσιν τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου ἐλευθέραν, ἀπεμακρύνθησαν ἕως δύο τόξων βολῆς· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ τυχόντες τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς, καὶ διαβάντες ἅπαντες τὸν λόφον τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, συνήχθησαν εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην κομμιένον τζαμί· ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζοντο νὰ διαβῶσιν ἀπὸ τὴν γέφυραν τῆς Καρυταίνης ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν Μανιατῶν καταλαβόντες τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς ὁδοῦ κατὰ τὸ μέρος τῆς γεφύρας, ἤρχησαν νὰ τοὺς κτυποῦν ἐκ νέου κατὰ μέτωπον, οἰκονομηθέντες καὶ ἀπὸ ὀλίγα πολεμεφόδια· οἱ Ὀθωμανοὶ θεωρήσαντες ὅτι δυσκόλως ἐδύναντο νὰ διέλθωσι διὰ τῆς γεφύρας, ἤρχησαν τὴν ὀπισθοδρομήσιν των πάλιν

λιν διὰ τῆς θέσεως τοῦ Κορμενίου τζαμίου ἐπὶ σκο-
πῷ τοῦ νὰ διαβῶσιν ἀπὸ τοῦ Χαλοῦλ Ἀγᾶ διὰ μέσου
ἐνὸς μέρους τοῦ ποταμοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε γέ-
φυραν.

Κατὰ δὲ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν οὗτοι διέβαινον διὰ
μέσου τοῦ ποταμοῦ, ἔφθασεν αὐτόθι καὶ ὁ Ἡλίας Μαυ-
ρομιχάλης δρομαίως μὲ 300 : Μανιάτας, καὶ συνενω-
θέντες οἱ μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ὅλοι ὁμοῦ ἀντέ-
κρουον αὐτοὺς γενναίως· ἀλλ' ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ εἰς
τὸ κορμενίου τζαμί ἡ τόση πληθὺς τῶν Ὀθωμανῶν,
ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων, καὶ γερόντων, ἐπρόφθασαν
αὐτοὺς ταῦτοχρόνως ἐκ τῶν ὀπισθίων μερῶν καὶ οἱ
ἀδελφοὶ Πλαπούται Γεωργάκης καὶ Δημήτριος μὲ 400
Ἑλλήνας· συνηνωμένοι δὲ καὶ μετὰ τῶν Φαναριτῶν
Ἑλλήνων ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς, Νικόλαον Ζαρι-
φόπουλον, καὶ Τζανέτον Χρηστόπουλον, ἀντέκρουον αὐ-
τούς· τότε τὸ πλῆθος τῶν Ὀθωμανῶν ἀριθμουμένων
περίπου τῶν 5,000 θεωρήσαντες τὸν κίνδυνον ἐπικεί-
μενον, ἐτράπησαν μὲ ἀπόφασιν ἀπελπισμένην εἰς τὸ
κατωφερὲς μέρος, νὰ διαβῶσι διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν
θέσιν τὴν καλουμένην Χαλοῦλ Ἀγᾶ, τοὺς ὁποίους ἀν-
τέκρουον οἱ Ἕλληνες· καὶ μ' ὅλον ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ᾔ-
σαν ὀπλοφοροῦντες καὶ ἰσχυρότεροι τῶν Ἑλλήνων, μ'
ὅλα ταῦτα ἔμενον πάντοτε εἰς τὰ ὀπισθεν τῶν ἀδυνα-
τωτέρων· οἱ πλεῖστοι δὲ ἔτρεχον νὰ διαβῶσι τὸν ποτα-
μὸν καταβαίνοντες εἰς τοῦ Χαλοῦλ Ἀγᾶ, διὰ ν' ἀνα-
βῶσιν ἔπειτα εἰς τὴν ἐρείπιον Ἀκρόπολιν τῆς Καρυ-
ταίνης, ὅτε μᾶλλον οἱ ὀλίγοι Καρυτινοὶ Ὀθωμανοὶ ἰ-
στάμενοι ἀπέναντι ἐνεφύχωναν τοὺς Φαναρίτας διὰ νὰ
διχῶσι τὸν ποταμὸν, δίδοντες αὐτοῖς ὅσῃν ἐδύναντο

βοήθειαν διὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν. Τελευταῖον αἱ μὲν ἀδύνατοι διέβαινον μὲ φθοράν των τὸν ποταμὸν, καθότι τὰ ρεῖθρα ἤρπαζον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, νέους, γέροντας, ἀνδρας, γυναῖκας, καὶ ζῶα πολλὰ φορτηγὰ, οἱ δὲ δυνατοὶ ὀπλοφόροι ἀντεμάχοντο μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔχοντες ἐκ μὲν τῶν ὀπισθίων των ἀντικρούοντας τοὺς Καρυτινοὺς, Πλαπουταίους, καὶ τοὺς Φαναρίτας Ἑλληνας, κατ' ἔμπροσθεν δὲ τοὺς περὶ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ Ἡλίαν Μαυρομιχάλην, οἵτινες μὲ ὅλον τὸ ἀπειροπόλεμόν των ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς 140 : Ὀθωμανοὺς, πνιγόντων καὶ εἰς τὸν ποταμὸν πλέον τῶν 200 : ἐκτὸς τῶν ζώων· οἱ δὲ λοιποὶ διέβησαν τὸν ποταμὸν, ἀντιπολεμοῦντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων (1), καὶ ἀνέβησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Καρυταίνης, φονευθέντων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μάχης αὐτῆς δύο Ἑλλήνων, πληγωθέντων δὲ καὶ ἑπτά.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ διασωθέντες Ὀθωμανοὶ ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, οἱ Ἑλληνες ἐτοποθετήθησαν εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῆς, πεδινῆς οὔσης τῆς θέσεως, καὶ πολιώρκησαν τὴν Ἀκρόπολιν, ὅτε μάλιστα εἶχον φθάσει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν (τὴν 28 Μαρτίου) ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ Κεφάλας, ὁ Δ. Παπᾶ Τζόνης, ὁ Πέτροβας, ὁ Σιόρης, οἱ Κουμουνδουράκιδες, ἐκ τῆς Μάνης, ὁ Μποῦρας, ὁ αὐτάδελφος τοῦ Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης ὁμοῦ μὲ τοὺς ὑπὸ τὰς ὁδηγίας των Ἑλληνας ἀπαριθμουμένους ὑπὲρ τὰς 4,000 ἐκ τῶν

(1) Οἱ Ὀθωμανοὶ ἔστειρον τὰ πτώματα τῶν ἐξ αὐτῶν φονευομένων μόνον δὲ ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα πτώματα Ὀθωμανικὰ ἔμειναν κατὰ τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων.

ἐπαρχιῶν Καρυταίνης, Φαναρίου, Λεονταρίου, Μεσση-
νης, Καλαμῶν, Νησίου, Ἰμλακίων, καὶ ἐνὸς μέρους
Μανιατῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν Κουμουνδουράκιδων,
καὶ Καπετανάκιδων ταῦτοχρόνως δὲ εἶχον φθάσει καὶ
οἱ Κανέλλος καὶ Δημήτριος Δελιγιανναῖοι ἔχοντες ὑπὸ
τὴν ὁδηγίαν τῶν ὑπὲρ τοὺς 400: ὀπλοφόρους Ἑλλη-
νας ἐκ τῶν λοιπῶν Κωμοπόλεων τῆς ἐπαρχίας Καρυ-
ταίνης, ὥστε ἐκ τούτων πάντων πολιορκηθέντες στε-
νὰ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῆς Καρυταίνης οἱ Ὀθωμανοὶ
φθάσαντες δὲ καὶ εἰς ἔλλειψιν τροφῶν καὶ πολεμεφο-
δίων, καὶ ὡς ἐκ τούτων ἀπελπισθέντες, συνῆλθον εἰς
προφορικὴν συνθήκην μετὰ τῶν Ἑλλήνων, νὰ παραδώ-
σωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ὅπλα, καὶ νὰ τοὺς ἐπιβιβάσωσιν
εἰς πλοῖα διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἥ ὅπου ἤ-
θελον εὐχαριστηθῇ.

Ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ ἅμα ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀκρό-
πολιν τῆς Καρυταίνης, ἰδόντες τὴν σπάνιν τῶν τροφῶν
καὶ πολεμεφοδίων εἶχον λάβει εὐθὺς μέτρα, καὶ ἄνευ
ἀναβολῆς ἐνδύσαντες ἓνα Ὀθωμανὸν χωρικὰ ἐνδύματα
ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἐπικαλεσθέντες
τὴν βοήθειαν τῶν ἐν αὐτῇ Ὀθωμανῶν, διὰ νὰ τοὺς ἀ-
καλλάξωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων Γκιζαβού-
ριδων (τῶν Ἑλλήνων).

Οἱ δὲ ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανοὶ πληροφορηθέντες ὅτι
οἱ ὁμόθηρσχοὶ τῶν πολιορκημένοι ὄντες διεκινδύνευον, καὶ
ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τροφῶν κτλ. εὐρίσκοντο εἰς τὴν
ἐσχάτην ἀθλίαν κατάστασιν, ἔσπευσαν νὰ δώσωσι συν-
δρομὴν εἰς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐτοιμασθέντες περί-
που τῶν 600 ἱππέων οἱ δυνατώτεροι (τὴν 30 Μαρτίου
ἅμα πρῶτ) ἐξῆλθον διὰ νὰ προφθάσωσιν εἰς τὴν Καρύ-

ταιναν. Ἐνῷ δὲ ἐγγίνετο λόγος περὶ συμβιβασμοῦ συνθήκης μεταξύ τῶν ἐν Καρυταίνῃ Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ἕλληνες αἰφνης εἶδον πυρκαϊὰς εἰς τὰς χορτοσκεπασμένας καλύβας τῶν κατοίκων τῆς Κώμης Σιαλεσίου, δύο ὥρας ἀπεχούσης ὀπισθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ· ἅμα δὲ ὅτε ἐπληροφορήθησαν θεωρήσαντες διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ὅτι εἶναι Ὀθωμανοὶ πυρπολοῦντες τὰς οἰκίας τῶν Σιαλεσίων, εὐθὺς οἱ Ἕλληνες πεφοβισμένοι ὄντες εἰσέτι ἀπὸ τὰς Ὀθωμανικὰς τυραννίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἀρτιπαγῇ αὐτὴν κατὰ τοιοῦτου πολυκεφάλου θηρίου ἑναρξιν τοῦ πολέμου ἄπειροι ὄντες, διεσκορπίσθησαν ἅπαντες, ὥστε μεταξύ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας δὲν ἔμεινεν ἐκ τῶν συσσωματωμένων εἰς ἓν στρατόπεδον περίπου τῶν 7,000 οὐδὲ εἰς Ἑλλην· εἰς μάτην ἐστάθη ἡ δεδομένη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐμφύχωσις παρ' ὅλων τῶν ὀπλαρχηγῶν, οἵτινες μείναντες μεμονωμένοι, ἅπαντες μετέβησαν εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς θέσεως ἐκείνης (1)· οἱ δὲ ἐκ Τριπολιτζᾶς ἐλθόντες Ὀθωμανοὶ εὐρόντες τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῆς Καρυταίνης ὁμοθρήσκους τῶν ἀπὸ τῆς ἑλλήνων πολιορκίαν, συμπαραλαβόντες ἅπαντας αὐτοὺς, (μετέβησαν τὴν 1 Ἀπριλλίου) εἰς τὴν Τριπολιτζάν. ἀπέχουσιν τῆς Κα-

(1) Εἰς τὸν γενοῦντα διασκορπισμὸν αὐτὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὴν Καρυταίναν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἐκινδύνευσε νὰ πέσῃ αἰχμάλωτος· διότι ἔμεινε μόνος μεμονωμένος. ἀφοῦ ἕκαστος τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶδε πῶς ἔφυγε, καὶ δὲν ἐγνώριζε ποῦ ν' ἀπέλθῃ διὰ νὰ διασωθῇ· ὁ δὲ Γρηγόριος Δικαῖος μείνας μὲ 4 μόνους Ἕλληνας, ἐχορήγησε τὸν ἓνα πρὸς συνοδίαν τοῦ Κολοκοτρώνη.

ρυταίνης 7 μόνων ὥρων διαστήματος, χωρὶς νὰ βλα-
φθῶσι παρά τινος, μ' ὅλον ὅτι ὁ Νικηταρᾶς εἶχε προ-
καταλάβει τὴν θέσιν τοῦ Καλογεροβουνίου, οὕσαν ἐπὶ
τῇ ὁδῷ ἀφ' ἧς ἐμελλον νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῆς
Καρυταίνης οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπὶ σκοπῷ διὰ νὰ τοὺς κτυ-
πήσῃ ὁμοῦ μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του Ἑλληνας,
οἵτινες πεφοβισμένοι ὄντες ἕως τῆς ὥρας ἐκείνης, δὲν
ἐτόλμησαν διὰ νὰ τοὺς κτυπήσωσιν· ὅθεν καὶ διασωθέν-
τες, ἀβλαβεῖς εἰσῆλθον εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ διη-
γήθησαν εἰς τοὺς ἐκεῖσε Ὀθωμανοὺς πάντα τὰ καθ'
ὁδὸν αὐτοῖς συμβάντα, καὶ τὸν τρομερὸν ἐκείνον δια-
σκορπισμὸν τῶν Ἑλλήνων· ὥς ἐκ τούτου δὲ λαβόντες
μεγαλωτάτην ἐμφύχωσιν οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανοὶ
ἐξέταζον μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν ἐὰν μεταξὺ τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ στρατοῦ ὑπῆρχον καὶ Φράγκοι, ἢ ἐὰν ᾔσαν μόνοι
των οἱ Ἕλληνες· ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι οἱ Φαναριῖται τοὺς
ἐβεβαίωσαν μεθ' ὅρκου ὅτι δὲν ὑπῆρχον καὶ Φράγκοι,
μ' ὅλα ταῦτα πάλιν ὑπώπτευσον ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν τοῖς
ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν· ἀφοῦ ὁμως ἐβεβαιώθησαν ὅτι τῶ
ὄντι δὲν ὑπῆρχον Φράγκοι, τότε ποῖος ἐδύνατο νὰ
τοὺς κρατήσῃ; καθότι εἰς ὅλα τὰ καφφενεῖα δὲν εἶχον
ἄλλην τινα ὁμιλίαν, εἰμὴ τὴν ἐφεξῆς· « ταχὺ θὰ βγῶμεν,
» γιὰ χοῦ, νὰ δώσωμεν τὸ νιζάμι τῶν ἀπίστων Γκια-
» βούριδων, διὰ νὰ ἴδουν ἀκόμι μίαν φορὰν σπαθὶ καὶ
» τουφέκι τούρκικον »· ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγον « μὴν
» τὸ πιστεύετε ὅτι εἶναι μοναχοὶ των οἱ παλιοραγιά-
» δες οἱ ξεπόλητοι! τζαρὲς δὲν εἶναι νὰ μὴν ἔχουν
» χνώτα Κιράλιδων, καὶ μεγάλων Ἀφεντάδων; » καὶ
ἄλλα παρόμοια.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ τῶν Φαναριτῶν Ὀθωμανῶν εἰς

τὴν Τριπολιτζάν μετάβασις διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ἀποκλεισ-
 μόν των, καὶ τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἢ μετὰ διασκορ-
 πισμού διάλυσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πρώτην παρου-
 σιασθεῖσαν ἐκ τοῦ συστάδην μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν μά-
 χην, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἔμειναν ὀπίσω ἀπὸ τοῦ νὰ κάμουν
 τὸ χρέος των οἱ ἀπὸ τόσους αἰῶνας καταδυναστευόμενοι
 παρ' αὐτῶν Ἕλληνες, οἵτινες δὲν εἶναι καὶ ἄξιοι κατη-
 γορίας διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξαν τελευταῖον δειλίαν δια-
 σκορπισθέντες, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ἐπαινετοί· δι' ἐν καὶ
 μόνον δὲ δύνανται νὰ κατηγορηθῶσι, διότι δὲν προκατέ-
 λαβον τὰς θέσεις τόσοι ὄντες, ὥστε νὰ ἐμποδίσωσι τὴν
 ἔλευσιν τῶν Τριπολιτζιωτῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ
 τοῦτο πρέπει νὰ ᾔναι συγχωρητέοι, διότι κάθε ἀρχὴ
 ἔχει καὶ τὰς δυσκολίας, τὰ λάθη, καὶ τὰς παρεκτροπὰς
 τῆς. (1) Μετὰ δὲ τὴν διασκόρπισιν τοῦ ἐν Καρυταίνῃ
 Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἰδίως δὲ τοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν
 ἀδελφῶν Κ. καὶ Δ. Δελιγιανναίων ὄντος, διασωθέντες οἱ
 περὶ ὧν ὁ λόγος. εἰς τὰ Λαγκάδια, τὴν Κωμόπολιν
 αὐτῶν, συνάξαντες δὲ ὅλην τὴν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν
 ἐνυπάρχουσαν κινητὴν πέρουςίαν, συμπαραλαβόντες καὶ
 τὰς οἰκογενείας των ὅλας, μετέβησαν εἰς τὴν Ἱερὰν
 Μονὴν τοῦ Σπηλαίου διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν ὑπαρξίν
 των· (2) ἅπαντες δὲ οἱ λοιποὶ διασκορπισθέντες Ἑλ-

(1) Ἄλλην τοιαύτην ἐναντίαν καὶ ἀνέλπιστον καταδρομὴν τῶν Ἑλλή-
 νων δὲν θέλουν ἀπαντήσῃ οἱ ἀναγνώσται εἰς τὴν παροῦσαν Ἱστορίαν,
 καθότι ἄλλη τις δὲν συνέβη πλέον μ' ὅλην ὅσην οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀπει-
 ρίαν τοῦ πολεμεῖν.

(2) Πρὶν ἢ ἀποστείλωσιν οἱ ἀδελφοὶ Δελιγιανναῖοι τὰς οἰκογενείας
 των εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον, παρευρέθη ὁ Κανέλλος Δελιγρᾶνης εἰς τὴν

λῆνες τὰ αὐτὰ πράξαντες, ἐζήτουν Σπήλαια καὶ τρύπας διὰ νὰ διασωθῶσι. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ τῶν Φαναριτῶν, Ζουρτζάνων, Τζαχαίων, Μουρτατῶν, καὶ Καρυτινῶν Ὀθωμανῶν διατρέξαντα.

Βιτύνην, ὅπου λόγου πεσόντος μεταξύ πολλῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐπαναστάσεως, τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶπον τῷ Κανέλλῳ Δελιγάννῃ· δὲν συλλογίζεσθε ὅτι ἔχετε τὸν αὐτάδελφόν σας Θεόδωρον Δελιγάννην εἰς τὴν Τριπολιτζάν; ὁ δὲ ἀπεκρίθη, „εἴμεθα ὅκτῳ ἀδελφοί, ἃς θυσιασθῇ ὁ εἷς ἐξ ἡμῶν διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς πατρίδος. „

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

Ἄσμα φαλλόμενον μετὰ τὴν πολιορκίαν
τοῦ Νεοκαστροῦ. (1)

- Τὸ μάθετε τί γίνηκε τὸν φεινὸν τὸν χρόνον
ὅπ' ἔφερεν εἰς τὴν Τουρκίαν ἓνα μέγαλον πόνον.

Ἀπόφασις Ἑλληνική
Ἄπαντες ὄντες μιὰ ψυχὴ
Κινουῦνται πάντες μὲ ὁρμὴν
Νὰ ταπεινώσουν τὴν ὀφρὺν
Τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν ἄλλων,
Τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων.

- Πανταχοῦ ἀποστασία,
τρομερὰ ἀπέλπισία.
• Σ' τὴν Δακίαν πρῶτ' ἀρχίζει,
τὸν Σουλτάνον δαιμονίζει.
• Μιὰ φωνὴ μόνον ἀντήχει,
πρῶτος ποιὸς νὰ ἐπιτύχη.
• Τῆς πατρίδος τὴν ὑγίαν,
τὴν γλυκίαν Ἐλευθερίαν.
• Πόλεμον παντοῦ φωνάζουν,
κί' ἄλλο τίποτε δὲν κράζουν.
• Τὴν Πατρίδα ν' ἀναγείρουν,
τὴν θρησκείαν νὰ λαμπρύνουν.

(1) Ἐὰν τῶν τότε φαλλομένων ἁσμάτων ἡ ποιητικὴ σύνθεσις δὲν
προξενῇ κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν εἰς πολλοὺς τὴν ἀπαιτουμένην
εὐχαρίστησιν διὰ τὸ ἀπλοῦν ὕψος τῆς, ἀπὸ τοῦ μεταγενεστέρου ὁμοῦ
ἡμῶν θέλουν θεωρεῖσθαι τὰ τοιαῦτα ἄσματα ὡς ἱερά καὶ εὐχάριστα

- » Σφάλησαν κάστρα δυνατά,
μέσκι κ' εἰς ὅλον τὸν Μωριά,
- » Σφάλησαν καὶ τὴν Κορώνην,
Νιόκαστρον καὶ τὴν Μοθώνην,
- » Ντρέδες οἱ τῆς Ἀρκαδίας,
κ' οἱ λοιποὶ τῆς Μεσσηνίας.
- » Καὶ τὸν Μάϊον τὸν μῆνα,
ἦλθαν Σπετζιωτῶν τὰ πλοῖα.
- » Σὰν ξεφτέρια τρέχουν οὕτως,
Μπότασης καὶ Κολανδροῦτζος.
- » Τὴν πολιορκίαν στήνουν,
καὶ τὴν θάλασσαν ἀποκλείουν.
- » Περιορισμὸς καὶ πείνα,
φέρουν τὴν ἀπελπισία.
- » Τὸ Νιόκαστρον κλονίζουσιν,
καὶ συνθήκ' ἀποφασίζουν.
- » Ἡ Χανούμισαις στενάζουσιν,
καὶ τοὺς Ἑλληνας φωνάζουσιν.
- » Δὸς τε μας νερό, ψωμάκι,
τελευταῖον τὸ φαρμάκι.
- » Εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχίαν,
πίπτει κ' ἡ Μονεμβασία.
- » Πρώτη ἐξοδος ἐκείνη,
εἰς τὸ χελωνάκ' ἐγίνη.
- » Σ' τὸ νησί τοὺς περιορίζουσιν,
καὶ τροφὰς ὀλίγας δίδουν.
- » Κλαίουσιν, καὶ θρηνοῦν, φωνάζουσιν,
ἔλεος Ἑλλήνων κράζουσιν.
- » Τέλος πάντων τελειώνει,
εἰς τῆς Πύλου τὸ κανόνι,

- » Μὲ πολὺ πικρὸν φαρμάκι,
τῆς ἐξόδου ἡ ἀπάτη.
- » Τοῦρκοι κ' Ἕλληνες πληρώνουν,
τὴν συνθήκην τελειώνουν,
- » Τὴν ἀπάτην κανονίζουν,
καὶ τὴν ἐξοδὸν ἀρχίζουν.
- » Τοῦ Αὐγούστ' ἐβδόμ' ἡμέρα,
ἦτον καὶ ἡ τελευταῖα.
- » Καὶ ἡ ἐξοδὸς ἀρχίζει
τὴν ζωὴν των τὴν κλονίζει.
- » Παραδίδονται καὶ κλαίουں,
τὴν ζωὴν των πάντα θέλουν.
- » Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι φαντασμένοι,
κί ἀπ' τὴν πεῖναν τρελλαμένοι.
- » Βρὲ ραγιάδες » τοὺς φωνάζουν,
καὶ τὸν θάνατόν τους κράζουν.
- » Τότ' οἱ Ἕλληνες ἀρχίζουν,
καὶ τοὺς Τούρκους ἀφανίζουν,
- » Τοὺς Σπαχίδες, καὶ τοὺς ἄλλους,
τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Διὰ τῆς ἀπὸ 29 Ὀκτωμβρίου 1838 Ἀγγελίας μας, προκηρύξαντες τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος Ἱστορικοῦ συγγράμματός μας, εἰδοποιήσαμεν ὅτι τὸ ὅλον τοῦ συγγράμματος θέλει σύγκεισθαι ἀπὸ κόλλας τυπογραφικὰς ὑπὲρ τὰς ἐβδομήκοντα, διηρημένον εἰς τόμους τρεῖς, ἐσχηματισμένους εἰς ὄγδοον. Προσδιωρίσαμεν δὲ καὶ τὴν τιμὴν ἐκάστου τόμου διὰ μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ

Κράτους, ἀνά δραχ: 4, διὰ δὲ τοὺς ἐκτὸς τοῦ Κράτους, ἀνά δραχ: 5, τὸ ὅλον τοῦ σώματος διὰ μὲν τοὺς ἐν-
τὸς, δραχ: 12, διὰ δὲ τοὺς ἐκτὸς, δραχ: 15.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔχοντες ὕλην ἀρκετὴν (τὴν ὁποίαν ἐσκοπεύομεν νὰ καταχωρήσωμεν εἰς τὴν δευτέραν ἔκ-
δοσιν) ἐνεκρίναμεν βελτικώτερον νὰ τὴν καταχωρήσωμεν
εἰς τὴν παρούσαν, καὶ ἐπειδὴ ὡς ἐκ τούτου ὁ Α'.
τόμος μᾶς ὠδήγησεν ὅτι τὸ ποσὸν τῆς ὕλης θέλει
ὑπερβῇ τὰς 115 τυπογραφικὰς κόλλας, περισσεύσαντος
τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ὀλικῆς ὕλης πλεόν τοῦ ἐνὸς τετάρτου
ἀπὸ τὸ κοινοποιηθὲν διὰ τῆς Ἀγγελίας μας μέτρον,
ἐνεκα τούτου διὰ νὰ μὴ ὑστερήσωμεν τόσον τοὺς συν-
δρομητάς μας, ὅσον καὶ κάθε ἄλλον, ἄλλως τε δὲ καὶ
διὰ νὰ μὴ μείνη κεκολοβωμένον τὸ σύγγραμμά μας
ἀπὸ τὴν συνέχειν τῆς Ἱστορικῆς ὕλης, τελευταῖον
ἐνεκρίναμεν νὰ ἐπαυξήσωμεν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ὅλου
σώματος, συγκειμένου ἤδη ἐκ τόμων τεσσάρων, διὰ
μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ Κράτους ἀνά δραχ: 15, διὰ δὲ
τοὺς ἐκτὸς, ἀνά δραχ: 18, καὶ τοῦτο δὲ μὲ ὅχι ὀλί-
γην ζημίαν μας, μάρτυς τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Α'. Τόμος.

Ἐνεκρίναμεν δ' ἐν ταυτῷ νὰ παρακαλέσωμεν τοὺς συν-
δρομητάς μας διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς πληρωμῆς, ὡς ἐφεξῆς.

Εἰς μὲν τὴν παραλαβὴν τοῦ Α'. Τόμου οἱ μὲν ἐντὸς
τοῦ κράτους ν' ἀποδώσωσιν ἀνά δραχ: 6. εἰς δὲ τὴν
τοῦ Β'. Τόμου, ἀνά δραχ: 4, καὶ εἰς τὴν τοῦ Γ', καὶ Δ',
(οἵτινες ἀμφότεροι θέλουν διανεμηθῇ ταυτοχρόνως) ἀνά
δραχ: 5· οἱ δὲ ἐκτὸς τοῦ κράτους ν' ἀποδώσωσι διὰ μὲν
τὸν Α'. Τόμον, ἀνά δραχ. 8, διὰ τὸν Β, ἀνά δραχ 6. καὶ
διὰ τὸν Γ' καὶ Δ'. ταυτοχρόνως πεμφθησομένους, ἀνά δραχ-
μὰς 4. καὶ ταῦτα διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς ὑπερόγκου δα-

πάνης τοῦ τύπου καὶ τῶν λοιπῶν διαφορῶν ἐξόδων ἢ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον ἀπόδοσις τῶν χρημάτων οὐδόλως ἐλπίζομεν ὅτι θέλει προξενήτῃ βάρους ἢ ἐνόχλησιν εἰς τοὺς ΚΚ. Συνδρομητάς μας.

Ἐν τούτοις ἐπικυαλαμβάνομεν ν' ἀναμνήσωμεν καὶ αὖθις τοὺς ἀναγνώστας μας, ὅτι ὅσοι τῶν τοῦ ἀγῶνος ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ζῶσι, καὶ γνωρίζουσιν ὅτι προσεβάλομεν τὰ δίκαια τινός, ἢ παρεσιωπήσαμεν ἐν γνώσει (ἐκτὸς τῶν ἐν ἀγνοίᾳ) τὰς θυσίας κτλ, παρακαλοῦμεν ἅπαντας ὁποιασδήποτε τάξεως καὶ, βαθμοῦ ἡθέλον εἶσθαι νὰ μᾶς κοινοποιήσωσι τὰς ἐλλείψεις μας διὰ νὰ τὰς διορθώσωμεν εἰς ἓνα τῶν προσεχῶς ἐκδοθησομένων ἄλλων τριῶν τόμων τοῦ συγγραμματος μας· μ' ὅλον ὅτι δὲ εἰς τὸν Α'. τοῦτον Τόμον ἴσως (ἂν δὲν λανθάνωμεν) θέλομεν ἔχει πολλοὺς παρατηρητάς, καθότι διαφορῶν εἰδῶν δοξασταὶ ὑπάρχουν εἰς τὰς τῶν πολλῶν διανοίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπεριόριστοι διὰ παντός, ὁ δὲ Ἱστορικὸς κάλαμος δὲν χρεωστεῖ νὰ κάμῃ διάκρισιν ἐπὶ τῶν δοξασιῶν, διότι τοῦτο ἀναμφιβόλως λογίζεται μεροληψία, μ' ὅλα ταῦτα φρονοῦμεν ὅτι ἐγράψαμεν καὶ γράφομεν ὅσα εἶδομεν, εἰς ὅσα συνεπράξαμεν, ὅσα εὔρομεν γραπτὰ, καὶ ὅσα ἐβεβαιώθημεν κατὰ παράδοσιν καὶ ἐκθεσιν ἀξιόπιστων ὑποκειμένων. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὕλης, τὸ περιεργώτερον, καὶ εὐχαριστώτερον μένει, ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς ἀκολούθους τρεῖς τόμους, μετὰ τὴν διάδοσιν αὐτῶν, βέβαια ἅπαντα ἢ σειρὰ τῆς συγγραφῆς θέλει πληροφορήσει καὶ φωτίσει τοὺς πάντας· εἰς τὴν συγγραφὴν μας αὐτὴν δὲν μετεχειρίσθημεν φράσεις καὶ περιόδους δυσνόητους, ἀλλὰ φράσιν ἀπλούς-εραν καὶ εὐληπτωτέραν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ λεκτικόν.

αὐτῆς, διὰ τὰ τὴν ἐννοῶσι καὶ οἱ ἀπλοὶ Ἀναγνώσται
καὶ τὰ μακρότερον ὅσα ὑπέφεραν, καὶ ὅσα ἐπραξαν, καὶ
τὰ παρηγορῶνται τοῦλάχιστον.

Ἐπὶ τέλους προλαμβάνομεν τὰ προειδοποιήσωμεν
ὅτι ἕκαστος τῶν τεσσάρων τόμων τοῦ ὅλου συγγράμ-
ματος μὴ φέρων τὴν ιδιόχειρον ὑπογραφήν μας μετὰ
τοῦ τελευταίου σημείου, καὶ τὴν σφραγίδα μας, (ἥτις
εἰκονίζει ἐκ δεξιῶν κλάδον ἀμπέλου, ἐξ ἀριστερῶν δὲ
κλάδον ἐλαίας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ διὰ στοιχειωδῶν γραμ-
μάτων τὸ ὄνομά μας, ὑπ' αὐτοῖς δὲ δύο σταυροὺς πα-
ρασήμεν) θέλει νομίζεσθαι κλοπιμαῖος· ὅπου δὲ ἤθελε
φανῆ τὸ τοιοῦτον ἄνευ τῶν ρηθέντων σημείων, παρα-
καλοῦνται οἰδόντες, ὥς τίμιοι ἄνθρωποι, τὰ μᾶς τὸ
κοινοποιήσωσι πρὸς τούτοις ἐπειδὴ τὸ σύγγραμμα τοῦ-
το εἶναι ιδιοκτησία μας ἀναφαίρετος μεταβαίνουσα μετὰ
τὴν ἀποβίωσίν μας κατὰ κληρονομίαν καὶ εἰς τοὺς
συγγενεῖς μας, κανεὶς δὲν ἔχει τὴν ἀδειαν διὰ τὰ τὸ
ἐκδώσῃ εἰς τύπον ἄνευ τῆς ἡμετέρας ἀδείας, εἴτε ἐν-
τὸς εἴτε ἐκτὸς τοῦ κράτους· οὔτε δὲ τὰ μεταφράσῃ
εἰς καμμίαν ξένην διάλεκτον· ὁ φωραθεὶς τοιοῦτος κατ'
ὅλα τὰ κράτη θέλει καταδικωθῇ εἰς τὰ ἀρμόδια δικα-
στήρια, διὰ τὰ δώσῃ ἐνώπιον τῶν νόμων τὴν ἀπαι-
τούμενην ἱκανοποίησιν καὶ ἀποζημιώσιν.

Ὁ Συγγραφεὺς

ΠΡ. Α. ΦΡΑΝΤΖΗΣ.

ἀλύσεις	σελ. κβ. στίχ. 18 ἀλύσεις.
πάνιν	σελ. κΓ. στίχ. 21 πάλιν.
βιασθῇ	σελ. κδ. στίχ. 18 βασισθῇ.
ἐφωδιάσωσιν	σελ. κε. στίχ. 2 ἐφοδιάσωσιν.
ἄρχαχοι	σελ. λά. στίχ. 5 ἄρχαμοι.
παραβῆν	σελ. λς. στίχ. σχολ. 2 παραλαβῆν.
ἐπιτροπῆν	σελ. λζ. στίχ. 24 ἐπιδρομῆν.
Τζορύτσ	σελ. λς. στίχ. 3 Τζούρτσ.
Πλαποῦτης	σελ. μγ. στίχ. 8 Πλαποῦτας.
ἀποκαταστηθέντες	σελ. 1. στίχ. 13 ἀποκατασταθέντες.
βασίθεις	σελ. 7 στίχ. σχολ. 6 βασισθείς.
αἱ Ἰονιοί	σελ. 11 στίχ. 12 αἱ Ἰόνιοι.
εἰσβαλλοῦσα	σελ. 12 στίχ. 1 εἰσβαλοῦσα
ἦτε ἐκκλησία	σελ. 16 στίχ. σχολ. 7 οὔτε ἡ ἐκκλησία.
τῶν ἀλύσεων	σελ. 19 στίχ. σχολ. 16 τῶν ἀλύσεων.
τὰς βίας	σελ. 22 στίχ. 20 τῆς βίας
ἀποβατισμένος	σελ. 25 στίχ. 18 ἀπορατισμένος.
οἱ κακοῦργοι	σελ. 30 στίχ. 22 οἱ καινούριοι.
καταστασίαν του	σελ. 31 στίχ. 19 ἀκαταστάσιαν του.
Κελοκοτρώνην	σελ. 34 στίχ. 1 Κολοκοτρώνην..
γροσιών	σελ. 35 στίχ. 11 γροσίαν.
ἐκτός	σελ. 38 στίχ. σχολ. 21 ἐντός
διάστημα	σελ. 39 στίχ. σχολ. 5 διάστημα.
Κουμπανιώτης	σελ. 39 στίχ. 6 Κουμανιώτης.
τούτῳ	σελ. 48 στίχ. 18 τούτῳ.
Κερ. Δεύτερον	σελ. 49 Κεφάλ. Πρῶτον.
ἀρπάξει	σελ. 49 στίχ. σχολ. 13 ἀπάξει.
Βαλεστινίου	σελ. 50 στίχ. σχολ. 10 Βελεστινίου.
1826	σελ. 58 στίχ. 4 1816.
διὰ τοὺς μισθοὺς του	σελ. 54 στίχ. σχολ. 1 διὰ τοὺς μισθοὺς
Ῥηγόπουλος	σελ. 60 στίχ. 1 Ῥηγόπουλος. (των.
Παν. Ζαφειρόπουλος	σελ. 63 στίχ. 16 Παν. Ζαφρόπουλος.
ἔξηλουμένη	σελ. 76 στίχ. 14 ἐξαπλουμένη.
Ἀναγνωστόπουλο	σελ. 78 στίχ. 18 Ἀναγνωστόπουλος.
Ὀδυσσάν	σελ. 78 στίχ. 18 Ὀδητσάν.

ἑστηκισθῆ	σελ. 80 στίχ. 26 ἑστηκισθῆ
ὁμοίου; των	σελ. 87 στίχ. 4 ὁμοίου; των
Ἰψηλοῦ	σελ. 100 στίχ. 9 Ἰψηλοῦ
ἔθελε	σελ. 100 στίχ. 28 ἔθελε
πρῶτον	σελ. 102 στίχ. 9 πρῶτον
ὑποσχεθῆς νὰ ἐμβάσῃ	σελ. 104 στίχ. 23 ὑποσχεθῆς νὰ ἐμβάσῃ
καὶ 12,5000	εἰς Πάτρας καὶ 1500. ὁ Ἀνδρέας Λόντος ἔδωκε γρόσια 2,500, ὑποσχε- θεῖς νὰ ἐμβάσῃ καὶ 2500, ὁ Ἰω. Παπαδόπουλος; ἔδωκε καὶ 5,000 γρόσια, ὑποσχε- θεῖς νὰ ἐμβάσῃ εἰς Πάτρας καὶ 10,000, ὥς ὁ πλέον πλουσιώτερος.
ἐπταετῶν	σελ. 105 στίχ. σχολ. 13 ἐπταετῶν
λαβὼν	σελ. 109 στίχ. 1 ἔλαβεν
Παπᾶ ἀναστασόπουλον	αὐτόθι στίχ. 8 Παπᾶ Ἀναστόπουλον
ἄ; πεισθούν	σελ. 121 στίχ. 13 ἄ; σεισθούν
εἰδῶ;	σελ. 125 στίχ. 17 υἱός;
παρουσιάζωμαι	σελ. 126 στίχ. 7 παρουσιάζωμαι
εἰρή	σελ. 127 στίχ. 3 εἰρή
τῆς δικαίᾳς του	σελ. 127 στίχ. 27 τὴν δεξιάν του
Πανάγος	σελ. 129 στίχ. 13 Πανάγος
ἀπαστασίαν	σελ. 136 στίχ. σχολ. 5 ἀποστασίαν
ὅς	σελ. 138 στίχ. σχολ. 5 δέν
ἀπὸ ληττάς	σελ. 138 στίχ. σχολ. 7 ἀπὸ κύνας
μέχρι τοῦ 1821	σελ. 154 στίχ. 3 μέχρι τοῦ 1818
Κεφαλ. ἑκτου	σελ. 170 στίχ. 3 Κεφαλ. τρίτου
καταλαβόντος	σελ. 170 στίχ. 14 καταλαβόντος
φίλος φίλος	σελ. 174 στίχ. 7 καὶ 8. φίλος
καθ' ὃν ἡ γυνὴ	σελ. 181 στίχ. 30 καθ' ὃν ἡ γυνὴ
κανὼν ἄλλον	σελ. 184 στίχ. 19 κανὼν ἄλλο
μετὰ δὲ τὴν ἐξόντωσιν	σελ. 189 στίχ. 5 μετὰ δὲ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ
ὁ Ἄλ.	Θ. Βλαδισλαύτου ὁ Ἄλ.
Μακεδόνας	σελ. 189 στίχ. 4 καὶ Μακεδόνων.
Μακεδόνες	σελ. 190 στίχ. 10 Μακεδόνων;
Τοσμάνας	σελ. 194 στίχ. 3 Τισμάνων

Οὐλὴν

αἱ τρίχαις

ἐκχύνεσθαι

Λουκᾶς χωρὶς ἄλλων

ἐθελῶς

πούτου

ὑποθέσων

αὐτὸς

Οἰωμονοῦς

καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κα-

τακᾶξ

σελ. 196 στίχ. 20 Ὀλὴν

σελ. 200 στίχ. σχολ. 7 αἱ τρίχαις

σελ. αὐτ. στίχ. σχολ. 8 ἐκχύνεσθαι

σελ. 201 στίχ. 19 Λουκᾶς, ὅστις χωρὶς

σελ. 202 στίχ. 1 ἐθελῶς

σελ. 203 στίχ. 3 πούτου

αὐτόθι στίχ. 8 ὑποθέσων

σελ. 204 στίχ. 25 ἐντός

σελ. 206 στίχ. 6 Ὀθωμανοῦς

σελ. 207. 208 στίχ. 31, 1 καὶ ἐκ μέρους τοῦ Κωνσταντίνου Κατακᾶξ.

τὸν ἐφόνευσαν . . . σελ. 210 στίχ. 16 τὸν ἐφόνευσαν.

οὗτοι πάντες ἐφονεύ- σελ. 225 στίχ. σχολ. 3 οὗτοι πάντες (ἐκτός τοῦ Καλογερποῦλου) ἐφονεύ-
θησαν. θησαν.

ἐξηγμένον

στόσεως

συνοζήτο

ὁ μεγαλύτερος

διὰ τὴν ἀμεταβλητον

Σαῖκον

προεστῶτων

Κεφαλ. ἑβδομον

ἐμπροσθεν

ἐδικαυ

καὶ ἐπιπλάτων

ν' ἀποθινατίση

ἐμπροσθεν

διὰ νὰ καταπαίση

διακεχυμένως

τοῦ Γρηγορίου

τοῦ ἐραπίου

δαπανηθέντων

τοῖς πᾶσι

ἀπστατία

ὀρέθησαν

ὕψις

χρόνου

Ζουλούρη

ἀκαταμάχτην

πίπτει καὶ Μονεμβασία

πικρῶν

σελ. 213 στίχ. σχολ. 2 ἐξηγμένον.

σελ. 218 στίχ. 7 συστάσεως.

σελ. 264 στίχ. 17 συνοζήτο.

σελ. 263 στίχ. 8 ὁ μεγαλύτερος.

σελ. 293 στίχ. 4 τὴν ἀμεταβλητον.

αὐτόθι στίχ. 17 Σαῖκον.

σελ. 221 στίχ. 17 προεστῶτων.

σελ. 323 στίχ. 1 Κεφαλ. ἑβδομον.

σελ. 330 στίχ. 18 ἐμπροσθεν.

σελ. 332 στίχ. 30 ἐδικαυ.

σελ. 335 στίχ. 11 καὶ ἐπιπλάτων.

σελ. 318 στίχ. 12 ν' ἀποθινατίση.

σελ. 351 στίχ. σχολ. 6 ἐμπροσθεν.

σελ. 351 στίχ. 1 διὰ νὰ καταπαίση.

σελ. 355 στίχ. 2 διακεχυμένως.

σελ. 387 στίχ. 6 τοῦ Γρηγορίου.

σελ. 394 στίχ. 23 τοῦ ἐραπίου.

σελ. 398 στίχ. 5 δαπανηθέντων.

σελ. 403 στίχ. σχολ. 9 τοῖς πᾶσι.

σελ. 408 στίχ. 7 ἀπστατία.

σελ. 430 στίχ. 7 ὀρέθησαν.

σελ. 431 στίχ. 17 ὕψις.

σελ. 435 στίχ. 1 χρόνου.

σελ. 437 στίχ. 17 Ζουλούρη.

σελ. 438 στίχ. σχολ. 2 ἀκαταμάχτην.

σελ. 458 στίχ. 22 πίπτει καὶ ἡ Μονεμβασία καὶ τὰ
χέρη τῶν Ἑλλήνων Μανικαίων καὶ Γκακονιτών.

σελ. 459 στίχ. 3 πικρῶν.

ΠΙΝΑΞ.

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ Α. ΤΟΜΩ.

Προλεγόμενα. σελ. . . α.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Κατάττασις τῆς Πελοποννήσου παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν τὸ 1715 - προσδιορισμός φορολογίας - ἀποττάται ἡ Κλέπτει - πληθυσμός αὐτῶν - ὀνομασίαι τῶν πρωταρχηγόντων, καὶ καταδιώξεις αὐτῶν - Μυστικὴ ὑπερύπτεισι; αὐτῶν παρὰ τῶν προσεστώτων. σελ. . 1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Καταφυγὴ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ῥωσσίας τὸ 1768. Διεύθυνσις τῆς Ῥωστικῆς Ναυτικῆς μοίρας εἰς τὴν Πελοπόννησον - Ἀποστασία τῶν Πελοποννησίων τὸ 1769 - Ἀποτυχία αὐτῆς - Ἀπρακτος ἐπιστροφὴ τῆς Ῥωστικῆς Ναυτικῆς μοίρας - Εἰσβολὴ 60,000 περίπου Ἀλβανῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον - Πολιορκία καὶ πυρπόλησις τῆς ἐν Βοστίτζῳ Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν σελ. 8.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Τυραννίαι τῶν ἐισβαλόντων εἰς τὴν Πελοπόννησον Ἀλβανῶν - Ἐπαύξεις τῶν Κλεπτῶν, καὶ ὀνομασίαι τῶν περιφρήμων καὶ πρωτίτων ἐξ αὐτῶν - Συγκρούσεις τυχναὶ μεταξὺ Κλεπτῶν καὶ τῶν Ἀλβανῶν - Τὰ κατὰ τὸν Μὲτζ Λράπην σελ. 22

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐλευσις τοῦ Γαζῆ Χασάν Πατσᾶ μετὰ τοῦ Στόλου εἰς τὴν Πελοπόννησον - Συμμαχία αὐτοῦ μετὰ τῶν Κλεπτῶν - Ἐστρατεία αὐτοῦ μετὰ τῶν

Αλβανῶν - Καταστροφὴ τῶν Ἀλβανῶν διὰ τῆς συμμαχίας τῶν Κλεπτῶν - Ἀναχώρησις τοῦ Καπετάν Πασσᾶ - Ἐπιστροφὴ αὐτοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον πρὸς καταδιώξιν τοῦ Κ. Κολοκοτρώνη καὶ Παναγιώταρου. σελ. 28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὸν Ζαχαριὰν κλέπτην - Τὰ περὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ λοιπῶν Κλεπτῶν - Σύστημα Κάπιδων, ἡ Καπομπάτιδων - Καταδιώξεις καὶ καταστροφὴ τῶν Κλεπτῶν. σελ. 34.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Διορισμός τοῦ Βελῆ Πατσᾶ ὡς ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου - Διαγωγὴ αὐτοῦ - Ἐπιβρῶν τῶν Προσεστώτων (Κοτζαμπάτιδων) ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ - Ἐξωσις αὐτοῦ ἐκ τῆς Πελοποννήσου σελ. 44.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Διορισμός τοῦ Χουρτίτ Πατσᾶ (τῷ 1820) Βελῆ τῆς Πελοποννήσου - Ἐντραπεῖα αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πατσᾶ τῆς Ἡπείρου - Συνοπτικὴ καταστροφὴ τοῦ Ἀλῆ Πατσᾶ σελ. 49.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐναρξίς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας - Σύπτεισις αὐτῆς; σελ. 70.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Εἰσαγωγὴ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διάδοσις αὐτῆς; σελ. 79.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἀρχὴς εἰς τὴν Πελοπόννητον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Δικαίου διορισθέντος παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου - Συνεννόησις καὶ συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐταϊριστῶν - Συγκρότησις τῆς ἐν Βοστίτζῃ Μυστικοσυνελεύσεως - Συνεδριάσεις αὐτῆς - Συνεισφοραί γενόμεναι ἐν αὐτῇ - Διορισμός παρὰ τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἱεροθέου Μεγαλοσπηλαιώτου εἰς περιοδικὴν κατὰ τὴν Πελοπόννητον διὰ τὴν σύναξιν τῶν συνεισφορῶν σελ. 91.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἀπέλευσις τοῦ Μητροπολίτου Χριστιανοπούλεως εἰς Μέγα Σπήλιον - Μετάβασις αὐτοῦ εἰς Καλάβρυτα, Βιτόλην, καὶ Καρύταιναν - Συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θ. Δελιγιάνου - Ἐπιστροφὴ αὐτοῦ εἰς Ἀρχαλίκην σελ. 110.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Πρόκλησις τοῦ Χριστιανοπούλεως καὶ τῶν προεστώτων Ἀρχιερέων διὰ τὴν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἀπέλευσίν των - ἔξοδος τῶν Ἀρχιερέων, τῶν Προεστώτων, τοῦ Ἀναστασίου υἱοῦ τοῦ Π. Μικρομυχαλά - Ἀπέλευσις τοῦ Χριστιανοπούλεως εἰς Τριπολιτζάν σελ. 122.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ἐντεύξεις τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ εἰσελθόντων Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῆς ἐξουσίας - Παραμποδίσις τῆς παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἀποφατικθῆναι σφαγῆς τῶν ἁ. καὶ β. τάξεως Κληρικῶν καὶ Ἑλλήνων, καὶ τῆς ἀποστολῆς 10,000 Ὀθωμανῶν ἀπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἰς τὴν Πελοπόννησον - Ἀποκρίσις τῆς εἰς Τριπολιτζάν ἀπελεύσεως τοῦ Π. Πατρῶν καὶ τῶν Προεστώτων τῆς ἐπαρχίας Καλαβρυτῶν - Ἀεροβολισμοὶ ῥήξεως - Φυλάκισις τῶν Ἀρχιερέων καὶ Προεστώτων ἐν Τριπολιτζᾷ σελ. 131.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἡγεμόνες χρηματήσαντες ἐν Ἀρχαίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1821 - Τὰ κατὰ τὸν Ἀλεξάνδρου Ν. Σούτζου Ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας σελ. 154.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Διάδοσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας ἐν Ἀρχαίᾳ - Πρῶτον δείγμα ἀποστασίας τοῦ Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου - Σύλληψις τοῦ Ἀριστείδου σελ. 163.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ἔξοδος τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου εἰς τὸ Ἰάσιον - Συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μ. Σούτζου - Προκλήσεις αὐτοῦ - ἀναχώρησις αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἰατίου σελ. 170.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Μετάβασις τοῦ Α. Ὑψηλάντου εἰς τὴν Βλαχίαν - Ἐναρξίς τῆς ἀποστασίας ἐν τῇ Βλαχίᾳ, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διατρέξαντα σελ. 182.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἡγεμονεία τοῦ Μετὰ τῆς Γρηγορ. Σούτζου - διακρίνουσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας εἰς τὸν Μ. Σούτζου - Ἐναρξίς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας ἐν Μολδαβίᾳ - Τὰ κατὰ τὴν Μολδαβίαν διατρέξαντα ἀκολούθως - Συνομιτῖα κατὰ τοῦ Μ. Σούτζου - Συνεννόησις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου - Ἀναχώρησις αὐτοῦ ἐκ τῆς Μολδαβίας - Μετάβασις αὐτοῦ εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ κράτησις αὐτοῦ σελ. 200.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὸ Γαλάτζιον διατρέξαντα - Μάχαι συμβῆναι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων αὐτότε - Ὑπεράσπισις τῶν διασωθέντων Ἑλλήνων εἰς τὸ Ρένιον παρὰ τοῦ Ἰουτζού - Προετοιμασίαι τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν κατὰ τὸ Σκουλένιον μάχην - προδοσίαι καὶ καταδιώξεις τῶν Ἑλλήνων παρὰ τινων αὐτοχθόνων

των Μολδαβῶν.

σελ. 209.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Τὰ κατὰ τὸ Σκουλέριον διατρέξαντα - Μάχη συμβῆντα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Προύτου ἀπέλυται τοῦ Σκουλερίου

σελ. 219.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὴν Βασσαραβίαν διατρέξαντα - Πρόσφυγες Ἕλληνες εἰς αὐτὴν ἐκ διαφόρων μερῶν - Ὑπεράσπισις αὐτῶν καὶ περιβαλλὼς παρὰ τῆς Ῥωσσίας - Προπαρασκευὴ νέας ἐκστρατείας τῶν ἐν Βασσαραβίᾳ Ἑλλήνων - Ἀποτυχία αὐτῆς - Ἀπελευθέρωσις τοῦ Α. Ὑψηλάντου - Τελουτὴ αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ

σελ. 231.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Καταδρομὴ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει προδρόμων κτλ. παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν - Φυλάκισις τῶν Συννοδικῶν Ἀρχιερέων - Απαγχύνσις τοῦ Πατριάρχ. Γρηγ. καὶ τῶν Ἀρχιερέων - Σοφὴ διαφόρων προδρόμων χρηστιστῶν - Ἐγγράμματα ἀλλοιογραφίας τῶν ἐν Κωνσταντ. Ἑβέρων τῆς Ἐταιρίας

σελ. 299.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Τὰ κατὰ τὴν Σμύρνην διατρέξαντα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας

σελ. 283.

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Προετοιμασίαι τῶν Ἑταιριστῶν διὰ τὴν ἐν Πελοποννήτῳ ἐναρξεν τῆς ἀποστασίας - Σχέδια προεκτακτικὰ αὐτῶν - Βασίς ἰατροθεσῆσαι ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐντοπίων ὀπλοφόρων Ἑλλήνων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν - Αἱ αὐταὶ ἐπὶ τῆς Ναυτιλίας τῶν Ἑλλήνων δυνάμεις

σελ. 292.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Στασιακὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας - Διέλξεις αὐτῆς ταυταχού τῆς

Πελοποννήσου - Ὁδηγίαι καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Αλ. Ὑψηλάντου καὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας

σελ. 297.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐλευσίς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη - τοῦ Νικητῆρος - καὶ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ εἰς τὴν Μάνην - Συναθροίσις αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχηγῶν Ἑλλήνων μετ' ἱκανῶν στρατευμάτων ἐν Καλαμάτᾳ - Ἐννοσίς τῆς ἀποστασίας αὐτοῦ ἐν τῶν 25 Μαρτίου 1821.

σελ. 323.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Πολιορκία Κορώνης, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διατρέξαντα

σελ. 293.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πολιορκία Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης - ἀποκλεισμός τῶν Ἀρκαδίων Ὀθωμανῶν ἐν ταῖς Φρουραῖς Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου - Πτώσις Νεοκάστρου

σελ. 355.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Μάχη πρώτη συμβῆντα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀσπιδίων Ὀθωμανῶν ἐν Αἰδημνίτῃ

σελ. 412.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Πολιορκία Μολεμβασίας, καὶ πτώσις αὐτῆς

σελ. 417.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λεονταρίου (Μεγαλοπολείας) Ὀθωμανοὺς διατρέξαντα ἐπὶ τῇ ἐν Τριπολιτῇ ἀποκλειστικῇ αὐτῶν

σελ. 430.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους, τοὺς Φαναρίτας, τοὺς Ζουρτζανούς, τοὺς Τζαχάιους, Μουρατάς, καὶ Καρυτινοὺς Ὀθωμανοὺς διατρέξαντα ἐν τῇ εἰς τὴν Τριπολιτῆν ἀποκλειστικῇ αὐτῶν

σελ. 435.

Ἄστρα φαλλόενον μετὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Νεοκάστρου

σελ. 457.

Εἰδοποιήσις.

σελ. 459.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ.

De onse

Ab.
"Bodpwaas"

